IV. a. 41 B
5189116

USUS OPII

SALUBRIS ET NOXIUS,

IN MORBORUM MEDELA,

SOLIDIS ET CERTIS PRINCIPIIS SUPERSTRUCTUS,

A

D. BALTHASARE LUDOVICO TRALLES

MED. VRAT. ATQUE ACAD. CAES. NAT. CUR. SOCIO.

SECTIO PRIMA.

VRATISLAVIÆ

SUMPTIBUS CAROLI GODOFREDI MEYERI

MDCCLVII.

KONINKL. BIBLIOTHEEK 'S HAGE.

Verrijking K. B.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

PRÆFATIO.

Iliada poſt Homerum ſcribere, Noctuas Athenas mittere, Sylvis longe lateque patentibus frondes et ligna inferre, Pelago aquam infundere, denique actos diu cum laude et perfectos labores præter rem denuo agere videbor multis, dum qui coram adeſt, de Opio Librum publici juris facio. Oro autem quotquot ita ſentient omnes, ut præceps Iudicium aliquantiſper cohibeant et ſuſpendant,

atque donec inſtituti mei rationem penitius cognoverint, mihi æqui et boni parcant. Tantus exſtat, optime novi, librorum, diſſertationum, obſervationum, controverſiarum de Opio apparatus, ut aſſerente *Neumanno*[a]) plurium hebdomadum tempus ſola lectione aliquis abſumere queat. Turbulentæ Praxeos negotiis implicitus, menſes ego bene multos, non hebdomades, olim impendi talium perveſtigationi; verum evenit mihi idem illud, quod neceſſario evenire ſcriptorum de Opio Lectori Vir laudatus aſſeverat. Eam nempe proh dolor! in omnibus fere, quæ de hoc remedio vel quæri vel dici poſſunt, inveni ſententiarum varietatem, ut pervolutis, perlectis, expenſis tot Voluminibus, ſæpe confuſior quam inſtructior receſſerim. Omnia in illis tradita inter ſe conciliaturus, verum a falſo ſegregaturus, inque ſuccum et ſanguinem converſurus, ac uſui applicaturus, poſt diligentem adeo operam adhibitam, toties hæſi et ceſpitavi, dubitationumque & objectionum myriadibus irretitus neſcivi, cui Autorum fidem adjicere, quidve tandem de Opio credere convictus debuerim. Non pudorem mihi moveri ſentio hac ingenua confesſione, experietur quippe idem laboris genus quod exantlavi, mecum inire volens, plurima ſcripta de Opio ſi inter ſe conferantur, contradictionibus

a) *lect. de Opio p. 98.*

dictionibus eſſe pleniſſima; quin et optimos adeo Auctores interdum negare, quod antea aſſeruerant, aſſerere quod negarant. Animadverti interim jam a longo tempore, plurima quae praedicantur de Opio, de ejus effectubus in corpus, deque uſu in Morborum ſanatione, atque innumera circa hæc momenta ſententiarum divortia, pendere ab una radice, præſtabilita uniuscujusvis Scriptoris hypotheſi, commentorumque cerebrinorum ubertate, quibus decepti ſunt tot boni Viri, illorum inſtar, quibus ſumto Opio viſiones et ſomnia illudunt. Dolendum valde, eas ob cauſas parum veri nobis de Opio expoſuiſſe Venerabilem Antiquitatem, in qualitatibus diverſorum graduum pro lubitu remediis aſſignandis nimis facilem, errorum Auctoritatis præjudicio nitentium nimis tenacem, inque iis ad Poſteros propagandis, mirum quantum ſtudioſam. Verum ut Galeni Sectatoribus ad Arabes vſque, vix aliquid ſolidi in hoc argumento debemus, ita et poſtea a Chemiſtis ſuis Principiis inhærentibus, et in Medicinam ea introducentibus, non multum laudabilis præſtitum eſt. Recentiori ævo Obſervationum undique collectarum increſcens numerus, Phyſica, Chemia, Anatome magis cultæ, potuiſſent omnino multum conferre, vt vera magis docerentur et ſcriberentur de Opio;

ſed fere vſque ad finem elapſi Seculi, ſuis hypotheſibus plenarie indulgentes minus obſeruarunt tot Clari Viri illud, quod priſco ævo iam eleganter monuerat CELSVS, *non poſt rationem inventam eſſe Medicinam, ſed poſt inventam Medicinam, rationem eſſe quæſitam.* Clarior autem tandem præjudiciorum nebulis et umbris diſſipatis, reddi cœpit Doctrina de Opio, *Wedelio, Hoffmanno, Bergero, Thomſono, Pitcarnio, Freindio, Bœrhaavio, Meadio, Geoffroy, Buchnero, Hambergero* lucem ei affundentibus; ſed quo minus tota in apricum deducta ſit, perverſa in medendo conſuetudo, diffuſa compoſitorum farragine, variorumque remediorum compoſitorum ſimultanea adhibitione morbos aggrediendi, in culpa fuit. Hujus quippe methodi vitio effectus veri ab Opio emergentes, et habitus ejus ad diverſas ægritudines, mirum quantum obſcurati manſerunt; vt de ſyſtematum Medicorum præſtabilitorum male ſana auctoritate, quibus dum arctiores Muſeorum cancelli Naturæ imperitare audebant, ſeſe accommodare illud remedium et ſubiicere debuit, nil dicam. Ego ex quo manus meas morbis curandis admovi, atque ſenſim aliquam peritiam in medendo adeptus ſum, media via inter laudes et vituperia Opii tutiſſimum me iturum reputavi, ſemper tamen certiſſima et infallibilia principia

cogno-

cognoſcere præoptans, ex quibus uſus rectus & ſecurus deduceretur, nec in commiſſionis nec in omiſſionis vitia vergens. Ea ut impetrarem, omni exiſtimatione et deſpectione Opii ſepoſita, illa phœnomena ſedulo obſervanda duxi, quae ſemper et vbique eveniunt, in corpore humano, magisque vel minus pro differente ejus fabrica in ſenſus attendentis incurrunt, quoties doſi vltra illam, quæ ordinaria Practicis eſt, haud extenſa Opium fuit exhibitum, Grani nimirum dimidii aut unius pondere, utpote quod ſemper apud non adſuetos uſui, in variis Corporis functionibus ſenſibiles parit mutationes.

Deinde cum quod optime monet *Freind* b) Medicina vere nil aliud ſit, quam Medicamenti & Morbi comparatio, effectus Opii notos per phœnomena, comparandos cenſui cum ingenio phyſico-mechanico morbi, & indicationibus veris therapeuticis, quibus obtentis ille debellari poteſt, numque effectus illi his indicationibus reſpondeant, an minus, indagavi. Mirum quantum mihi profuit hoc Studium, atque dum ita me geſſi, præjudicia innumera & opiniones abjeci illico, atque ad ſimplicem Veritatem ſibi ſemper ſimilem propius ſenſim acceſſi. Tanto vero magis chara mihi fuit reddita hæc methodus, quo magis eam unicam eſſe, Medico ſummo & Phi-

b) *Emmenol. Cap. XIV. pag. mihi 140.*

& Philoſopho ſummo, *Pitcarnio* & *Wolfio* Judicibus idoneis intellexi, qua Medicina ad illum certitudinis, qui poſſibilis eſt gradum, perduci poteſt. Nata mihi ita pedetentim fuit in uſus privatos, quædam *Opiologia*, ab erroribus vulgaribus repurgata, & niſi omnia me fallunt, *Wedelianæ*, licet egregiæ omnino, multo caſtigatior & ſolidior. Eam vero non mediocri labore paratam, cum mihi in Praxi nondum diu verſato valde utilis futura fuiſſet, ſi ipſa illo tempore inſtructus fuiſſem; in uſus publicos ulterius perficere, & abſolutiorem reddere decrevi. Cordatus et bonus optavit Cl. *Burges*,[c] ut Scriptores Medici loco operæ adhibitæ in recenſendis illis, quæ cogitarunt, tantum retuliſſent ea, quæ ita ſeſe habere ſciverunt. Pauca enim quæ vere facta ſunt in arte, majoris uſus eſſe dicit, quam doctiſſimas Hypotheſes, multo ingenii acumine & eruditione maxima excluſas. Atque dum niſi fallor, Argumentum medicum de Opio hac methodo nondum abſolutum eſt, ſed opinionibus & hypotheſibus intermiſtis adhuc laborat, non otioſum laborem me ſuſcepiſſe mihi viſus ſum, ſi repudiatis omnibus cogitatis de hoc remedio, Lampadem Muſei olentibus, Factorum opiatorum ſinceras imagines exhiberem. Fateor equidem lubens, haberi iam in Auctorum celebrium Operibus multa, quæ forte Lecturorum

c) *in præfatione libelli Anglici de inſitione Variolarum.*

rum ea quæ trado, Judicio, me a ſcribendo avocare debuiſſent. Atque profiteor publice, parum abfuiſſe, quin omnes ſchedas meas, quas antea per annos congerens et digerens in ordinem facta Opii collegeram, Vulcano devorandas tradidiſſem, ex quo præcipue Cl. *Young* Tractatum ſuum de Opio Practicis Obſervationibus ſuperſtructum edidiſſe, compertum habui. Nondum viſi, quod valde doleo, eximii Libelli contenta didici ſaltem, ex Commentariis Lipſienſibus de Rebus in Scientia Naturali & Medicina geſtis, ex Bibliotheca Medica Celeb. *Vogelii;* Tum & ex diario Eruditorum britannico, ex relationibus litterariis Gœttingenſibus etc. Scivi vero ſic ſatis accurate Cl. Autorem Obſervationes ſuppeditare, quas per triginta & plurium annorum experientiam, ſedulitate maxima collegit; atque intellexi eventus illos, quos in variis morborum generibus ab Opio natos exponit; gaviſus quoque ſum impenſe, vt eſt Veritatis in omnibus Terrarum Tractubus concors Unitas, & Simplicitas, dum cum meis notatis Youngiana ut plurimum accurate convenire obſervabam. At vero facile deprehendent, duodecim plagulas a Viro egregio exaratas, multorum ſane Voluminum medicorum & integrorum forte Repoſitoriorum pretium ſuperantes perlecturi, diverſa via ipſum & me ſolidam Veritatem quaeſiviſſe.

Præterea *Youngius* non niſi ſuam unius experientiam ſecutus eſt; ego niſi mihi nimis blandior, gravius et grandius onus humeris meis impoſui, quando ex experientiarum per omnia Secula ab Ortu Medicinæ, a numero bene multis Medicis collectarum inter ſe & cum mea propria conſenſu, aut ex variarum experientiarum diſſentientium correctione & conciliatione Opii Uſum et Abuſum in morbis ſiſtere æquum duxi. Difficiliorem inquam Laborem ſuſcepi, quando omnis Ævi fabellis, umbris, et nebulis diſcuſſis, in apricum vim Opii ponere, quæ vera dicta ſunt ad noſtram ætatem de eodem per tot temporum decurſum firmare, quae adhuc perperam pro veris habentur a Viris præſtantiſſimis, deſtruere molitus ſum. Ita tandem in Syſtema redactam omnem doctrinam de Opio me exhibiturum credidi, quod noctu licet bonam partem, diurnis horis mihi vix vacuis relictis, concinnatum, nulla tamen ſpero de Opio ſomnia complectetur. Vera potius et ſolida in perpetuum manſura conuictus ſum illa, quæ ſcripſi, niſi Opium ceſſet eſſe Opium, et Natura Corporis humani alia reddatur noſtro hoc Seculo, vbi omnia fiunt, fieri quæ poſſe negaſſes. Sed utrumque vix metuendum. Etſi autem ſatis ſecurus ſum, de fundamentorum firmitate et ſoliditate, cui omnia mea innituntur, facile tamen

ædificio

ædificio a me ipſo his ſuperſtructo, cujus ruinam haud metuo, evrithmiam & ſplendorem externum deeſſe largior. Ultro potius profiteor me Autorem Operis imperfecti; bene video, dum conſpectui publico Judicum ſeveriorum illud exponendum eſt, ejus nævos & defectus, qui vero Architecto ut ſum, aliis negotiis perpetuo diſtracto, & impedito, & eorum catena feſſo, pluſque longe bonæ Voluntatis publica commoda promovendi, quam Virium habenti, indulgeri & condonari poterunt. Si Methodi bo qua proceſſi, & applicationis ejus æqua eſſet bonitas, nemo Intelligentium ambigeret opinor, quo minus lubens concederet, me propoſuiſſe exemplar, quomodo omnium remediorum heroicorum, & aliorum dextra & ſiniſtra adhibitio in uſus clinicos foret explicanda. Qui me eapropter taxant, quod multa paſſim exhibuerim, quæ & alibi inveniuntur, nil prorſus niſi nova deſiderantes, illi methodum non capiunt, quam tenere debui; ſed qui praeſtantiam eius introſpiciunt, me utilem Compilatorem, & laudabilem Plagiarium ſine dubio habebunt. Valde optarem, plures adhuc, quam per innumera impedimenta licitum fuit, experientias & obſervationes conquirere potuiſſem, quae tamen ab unoquoque, legendo et experiendo obvenientes, facile ſuis locis in tractatu meo inſeri poterunt,

ſemperque ſpero, ita eum reddent veritatibus inconcuſſis magis refertum. Multo autem magis in Votis haberem videre alia generoſa pharmaca, Mercurium, ferrum, peruvianum corticem, eadem methodo pertractata, quod Laboris genus ſi aliquis Medentum exercitatiorum ſuſcipere aggreſſus fuerit, meam Operam quam adhibui, non prorſus facilem fuiſſe, tum demum expertus profitebitur. Utinam inde aliquod emolumentum in Ægrum Proximum redundet! Eam ſi haud diſplicuiſſe idoneis Arbitris intellexero, eo majori alacritate Animi annitar, ut quæ maximam partem mihi elaborata iam eſt, Tractatus hujus Poſterior Sectio, ipſum uſum Opii in Morbis, ex præmiſſis hic principiis explicatura, Lucem publicam videat. Scribebam Vratislaviæ die XI. Maji An. M DCC LVII.

I. N. D.

PART. I.

CAP. I.

Hiſtoria generalis Uſus Opii, & fatorum ejus in Praxi Medica.

§. I.

Illud opinor in decus haud cedit Arti Medicæ, quam omnium primam, et interdum pene divinam ſalutare amant Cultores in ipſius præſtantia defixi hærentes, quod de illis inſtrumentis, quibus quammaxime ejus prærogativam, & ſi ita loqui liceret divinitatem aſſerere, renuentibusque palam oſtendere poterant, adeo diverſas ſibique e diametro oppoſitas ſententias animo foveant. Abjiciat aliquis ex materie medicinali quæ tot diriſſimorum morborum antidota vitæque ſanæ & longævæ præſidia ſeſe poſſidere gloriatur, Opium, Peruvianum Corticem, Chalybem, Mercurium, Salia, & pauca quædam vegetabilia, utaturque tum libere infando illo apparatu quem Officinæ pharmaceuticæ aſſeruant; fallor ego vehementer, aut mutilam, claudicantem, denudatam, exu- INTROITVS

tamque omni energia deprehendet Medicinam, detruſamque ab excelſa ſua dignitatis & poteſtatis ſede, in quam evecta erat, contuebitur. Quotusquisque igitur rerum gnarus absque ſtupore heroica illa quæ enumeravi pharmaca, ſine quorum dextra adhibitione in morbis gravioribus vix quicquam fauſti ſucceſſus obtinetur, non a Novitiis Medicis ad lectulos accedentibus & experiri inchoantibus, ſed a viris in artis exercitiis verſatis, ſubactis, & conſeneſcentibus modo ſummis elogiis extolli ad cælos, modo injuriis et contumeliis in abyſſum præcipitari audiat. Cum vero hæ inconſideratam adhibitionem ſaltem ferire queant, a laudatorum vero pharmacorum dextro uſu, extra controverſiam, omnis artis gloria, omnis medici fama, et innumerabilium hominum ſalus pendeat, operæ pretium ſine dubio facit ille, qui eundem ad certitudinem deducere hancque ita evictam ſiſtere allaborat, ut non niſi rerum ignarus, vimque veritatis ſentire impos contradicere moliatur. Nil certe in vaſto remediorum receptorum apparatu, blandum licet & ſanitati amiciſſimum viſum, ita comparatum eſt, vt non aliquando queat nocere; Nullum medicamentum ex omnibus novit Illuſtr. *Boerhavius*,*) niſi adhibitione tempeſtiva tale fiat. Quantis igitur cautionibus egebit heroicorum uſus! Ad eorum ergo effectus quam ſolertiſſime attendere, eorum vires quibus agunt in humanum corpus curioſius rimari, hasque cognitas cum morborum cauſis mutationibusque, quas fluidis et ſolidis partibus inferunt, accuratiſſime conferre, tumque practicos canones firmo experientiæ rationalis fulcro nitentes ſtabilire, quemvis Medicum arti ſuæ bene cupientem decebit. Sed hoc opus, hic labor eſt! Niſi vero omnia me fallunt, inter generoſa omnia Opium ſibi fere primam conſiderationem vindicat, cum nullum adeo prompte operetur, nullum in parva adeo doſi magni adeo momenti effectus edat, hisque ſanitati et vitæ adeo mirifice proſit vel obſit. Quare poſtquam per multos annos nec nimius amator nec nimius oſor ejus virtutes & vitia ediſce-

*) *in præfat. ad aphoriſmos*

ediſcere ſpeciali ſtudio & attentione allaboravi, uſum ſalubrem curatius exponere juſtosque eidem limites ponere aggrediar, quos a nonnullis Clariſſimis Viris hucusque vel latius quam ægrorum ſalus jubet, extenſos, vel arctius ac decebat conſtrictos eſſe firmiter perſuaſus ſum. Annuat DEUS & aſſiſtat gratia ſua et benedictione ſincero propoſito!

§. II.

Dum vero de Opio prolixiorem laborem meditor, facile unicuivis meorum lectorum clarum eſt me loqui de ſucco illo papaveris ſpiſſo, & ponderoſo, inflammabili, gummoſo-reſinoſæ indolis, coloris obſcure fuſci, ſaporis acris & amari, odorisque gravis & caput ferientis, qui Smirna, Alexandria & Aleppo potiſſimum ad nos Europæos in glebas vel placentas pugni magnitudine, foliis papaveris vel aliis involutas compactus advehitur, & ſub hoc nomine in pharmacopœorum officinis proſtat. Meum inſtitutum haud poſcit, ut multo diffuſo ſtudio ingrediar auctorum diſceptationem, an noſtrum hoc Opium, quod ex Turcarum ditionibus et Indiis accipimus, ſit vera lachryma lactea Papaveris, quæ ex inciſis capitibus exſtillat & collecta aere ſolisque calore inſpiſſatur, brunum tum colorem adipiſcens, atque a veteribus Opii vocabulo inſignitur; aut an hoc a Turcis & Perſis in uſus proprios reſervetur, & ad nos ſaltem deferatur ſuccus ex papaveris capitibus foliis & ſtolonibus conciſis expreſſus cum aqua coctus & inſpiſſatione lento igne ad extracti conſiſtentiam redactus, qui veteribus Meconium appellabatur. Utramque præparationem Opii et Meconii deſcribunt *Plinius* [a]) & *Dioſcorides*, [b]) Indosque prius *Affion* poſterius vero *Pouſt* vocare ſolere *Bontius* annotavit. [c]) Opio vero ignobilius et ignavius Meconium nobis ſaltem concedi, atque nobis Opii titulo falſo condecoratum in Medicina uſurpari non pauci Clarorum Virorum ſtatuunt. Sinceram nempe Papaveris lachrymam Patriæ ſuæ remanere, raroque vel nunquam in Europam ferri aſſerunt *Valentini*, [d]) *Pomet*, [e]) *Hoffmannus*

Opium & Meconium exoticum, & Europæum

a) *Hiſt. Nat. lib. XX.*

b) *Mat. Med. lib. IV.*

c) *de Medicina Indorum lib. I. ad caput de Opio.*

d) *Muſ. Muſeor. lib. II. Sect. VI. c. 16.*

nus,[f]) *Lindeſtolpe*[g]) et alii; hi tamen omnes ſaltem adhuc in Turcia & Perſia &c. colligi veram lachrymam neutiquam negant. De Opio interea tantum ut de ſucco ex papaveris capitibus expreſſo loquitur *Alpinus*[h]) Ægyptiorumque Opium eſſe Græcorum Meconium dicit. Diſertis autem verbis contendit *Lemery*[i]) quod opium in lachrymis nullibi reperiatur nullumque aliud Opium vere exiſtat, quam Meconium id eſt extractum ex foliis & capitibus præparatum cum quo ſcriptore omnino conſentiunt *Savary*[k]) & *Condamine.*[l]) Atque in ea ſententia quoque verſatur *Neumannus*[m]) olim equidem inciſione collectum fuiſſe Opium in lachrymis, taleque vere exſtitiſſe, hodie vero hunc laborem exoleviſſe prorſus, neque facile elargiturum fore ingentem illam copiam Opii quæ in Europam adfertur, ſed ex capitibus ſaltem ſuccum exprimi, eumque evaporatione facta inſpiſſatum Opium ſalutari affirmans. Et hunc ipſum ſuccum eſſe aſſerit hodiernum, princeps, optimum, & rariſſimum Opium, quod Meconium olim vocabatur; neque adeo & hoc ad nos deportari dicit, ſed illud quod nos habemus eſſe ſaltem decocti aquoſi ad juſtam conſiſtentiam provide redactum extractum contendit. At vero collectionem ſollicitam ex inciſis capitibus ſtillantis lachrymæ papaveris tamen deſcribunt *Garcias* ab *Orta*[n]) quem notis ſuis illuſtravit *Bontius*, deinde *Bellonius*,[o]) *Tavernierius*,[p]) *Kæmpfferus*,[q]) non ſecus ac *Nicolaus Brixianus* Regis Navarræ quondam ſtabuli Præfectus, cujus mentionem injicit *Scaliger*,[r]) qui omnes oculati fuere præparationis teſtes, nobisque ita fidem faciunt vetuſta methodo adhuc verum Opium parari. *Wedelius*[s]) vero Opium noſtrum non eſſe purum putum Meconium, ſed mixtum ex vero Opio et Meconio ſtatuit. Haud aliter *Jones The Myſteries of Opium revealed* diſcrimen priſtinum inter Opium & Meconium hodie ceſſaviſſe et non ſolum ſuccum lacteum ex capitibus, ſed & expreſſum & calore concretum ex caulibus & foliis Opium vocari ſcribit. Noſtra autem

e) *Hiſtoire des drogues* p. 245.
f) *diſſ. de Correct. Opii* §. 4.
g) *de Venenis* p. 588.
h) *de Medicina Ægyptiorum lib. IV.* c. 2.
i) *diction. de drogues.*
k) *diction. de Commerce.*
l) *Memoir. de l'Academie Royale* A. 1739. p. 427.
m) *Lect. de Opio* p. 104.
n) *in hiſtoria Aromat.*
o) *lib. III. Obſervat.* c. 15.
p) *Voyage en Turquie, en Perſe et aux Indes.*
q) *Amœnit. exotic. Faſcicul. III. obſ.* 15.
r) *Exercit.* CLXXV. p. 568.
s) *Opiol.* p. 8. 9.

autem ætate Cl. *Alſton* [t]) contra ſecus ſentientes diſputans validis argumentis probare anniſus eſt, noſtrum Opium eſſe veram papaveris lachrymam, minimum pro maxima ſua parte. Magni ponderis argumentum huic aſſerto inter alia præbet adornata ab eodem in ſeptentrionali quam habitat regione, methodo a Dioſcoride tradita et Perſis ſollemni capitum papaveris inciſio, lachrymæque collectio, et deinde etiam expreſſi ex talibus capitibus ſucci inque extractum calore inſpiſſati præparatio. Utraque producta valde a ſe invicem diverſa fuiſſe dicit, cum lachryma omnes notas veri & optimi Opii a *Bellonio* deſcripti odore, ſapore & facie externa exhiberet, ſuccus vero nec odore nec ſapore id multum referret. Nolo vero diutius huic diſceptationi inhærere, cui quidem ab Iter facturis in Patriam Opii ſaltem componendæ ego in totum ſum impar; neque decedet aliquid meis cogitatis ſive noſtrum Opium quo in Praxi utimur pro Veteri Opio, ſive pro Meconio habeatur, cum mihi non cum modo quo præparatur, ſed cum ejus Viribus & actione in corpus humanum res ſit. Neque etiam etymologiæ Vocis Opii inhærebo, neque omne ejus quod adeo late patet natale ſolum pervagabor, atque quam male Pharmacopœis omne Opium thebaicum appelletur monebo, quod Veteribus maxime prædicabatur, licet ægyptiacum & natolicum Opium vere bonitate a ſe invicem haud differant; neque in imaginarias prærogativas ex nigro & albo papavere parati inquiram, nec de notis bonitatis [u]) nec de adulterandi modis exponendis qui (ea fraudi antiquitas eſt) *Dioſcoridis* tempore jam obtinuerunt, ero ſollicitus. Namque hæc talia ſatis jam expoſita apud laudatos maxime Auctores alioſque habentur.

De Opio quod in Europa parari cœpit aliqua ſaltem hac occaſione in medium adferre liceat. Aſſeverat præſtans Materiei Medicinalis Reformator Cl. *Ludovici* [x]) domi collectam maſſam exoticæ acumen in ea doſi neutiquam attingere, aliunde ergo comparandam eſſe, adeoque Opii ſuccedaneum non dari.

t) *Act. Medic. Edinburg. Vol. V. Part. I. p. 126. ſeq.*

u) *Jones l. c. dicit Optimum cenſetur quod amaritie calore atque acrimonia eminet, quod prompto lucidam flammam concipit, quod uniforme læve ac tenax, tantum non omne in aqua ſolvitur, quod*

dari. Sed qui eum notat eleganter probavit Cl. *Dillenius* [y]) lachrymam papaveris in Germania æque bonam obtineri. Inciſione capitum papaveris collegit ſuccum gummoſo-reſinoſum, cujus denſati granum vnum eundem cum vulgari opio effectum edidit, niſi quod ſomnum aliquanto turbulentiorem, quod recenti forte cruditati tribuendum putat, produxerit; diapnoen etiam paulo largiorem ac vulgarem ſubſequam habuit. Non minus *Quercetanus* in Pharmacop. dogmat. c. 24. modum docet conficiendi Opii ex noſtro Papavere hortenſi, quem in Schroedero dilucidato probat *Ettmullerus*, opium hoc modo præparatum exotico adeo præferens cum non ſit adulteratum et nullas quisquilias admixtas habeat. Atque etiam de *Alſtoni lachryma*, quæ ſapore et odore vulgare Opium ſuperabat, non dubitare licet, quod eosdem effectus ac hoc æqua doſi, forte quoque eminentiores ediderit. Paravit etiam præeunte manuductione Dioſcoridis ſcarificatione capitum papaveris verum Opium in lachrymis Stockholmiæ regius Bibliothecarius et Botanicus, Iohannes *Falk* & Carlſtadii in Wermelandia *Lindeſtolpius* [z]) quod vtrumque ſine dubio ſimiles vires ac exoticum ſeſe poſſidere commonſtravit. Gœttingæ autem Illuſtr. de *Haller* [a]) ex capitibus inciſis papaveris foliis ſimplicibus glabris præparavit extractum vinoſum quod Opio nihilo fuit debilius dum ſuccus in hac ſpecie eſt amariſſimus, & odor ſtatim caput ferit vimque valde narcoticam ineſſe ſatis demonſtrat. Nolo hic obliviſci præparationis Opii britannici Cl. *Arnot* [b]) quod vero Meconium potius dici mereretur, cum capitum & caulium maceratione in aqua fervente & decoctione fuerit impetratum atque *Arnotus* ſimul notet duplam portionem hujus demum æquare vires Opii turcici. Ego ante multos annos animo volvens innocuam ſeminis papaveris ad vncias adſumtionem, graveolentemque halitum quem diſciſſa ſpargunt dum naribus admoventur capita, ex vulneratis iis exudans lac calore æſtivo ſiccatum collegi ad pauca granula, dedique ad fluxio-

rubicundam in ſolutionibus præbet Tincturam, empyrevma minus ſpirat nec ſordibus internis ſcatet, quod diſſectum ſcintillas totidem ſalis volatilis oleoſi particulas ſpargit, quod in proportione ad totam molem levius eſt. Vide et hic Geofroy Mat. Med. T. II. p. 687.

x) *Pharmac. moderno ſeculo applic. p. 367. et in notis.*

y) *Ephem. Nat. Cur. Cent. IX. & X. obſ. 43.*

z) *de Venenis p. 588.*

a) *vide diſſ. Cl. Sprœgelii Experimenta circa varia venena in vivis animalibus inſtituta continentem ſub Halleriano præſidio habitam §. 21.*

b) *Act. Medic Edinburg. Vol. V. Part. I. no. 2.*

fluxiones varias cohibendas non alio vt mihi quidem videbatur ſucceſſu, ac ſi ex Oriente acceptum Opium adhibuiſſem. Memor ſcilicet eorum quæ ſcripſit *Bellonius* lib. III. obſ. c. 15. *Si papaver in Europa, Gallia, Germania, Italia coleretur, arbitror Opium perinde colligi poſſe, ac in Aſia, modo neceſſaria cura in eo legendo adhiberetur.*

§. III.

Duo Extrema in laudando & vituperando Opio monſtrantur Exemplo Hecqueti, & Stahlii qui cum ſuis notatur.

De hoc autem Opio quod loquor, ut omnes in Autorum lectionibus verſati concedent illico, nemo facile enumeraverit opinionum adſertionumque ſibi prorſus contradicentium immenſam farraginem, nemo coordinaverit facile militantes inter ſe pro aſſerenda & infringenda virtute eius ſalutari integros medicorum exercitus. Duos ut vobis ſiſtam Illuſtres Viros, mirum quantum a ſe invicem diſſentientes permittite obſecro Lectores, *Stahlium* & *Hecquetum*. Neutrum legi vellem a medico artis exercitia exorſuro, qui ſi hujus ductum ſecutus fuerit audax nimis, ſi illius timidus nimis in porrigendo ægris Opio evadere deberet. Practicus ſit in ſuis operibus jam verſatus, & clinicis obſervationibus ſat dives, qui hyperbolicis elogiis Hecqueti, atque anxiis dehortationibus & terriculamentis Stahlii non moveatur. Paucis dicam, quæ de adminiſtranda Venæſectione mens fuit *Botallo* & *Helmontio*, altero eam pro univerſali omnium morborum remedio audacter venditante, altero eam ad inferos proſcribente, talis prorſus animo *Hecqueti* & *Stahlii* de opio inſedit ſententia. Hic nempe negligendum eſſe prorſus opium, vixque niſi ſub urgentiſſima neceſſitate avara manu præbendum præcipit. Ille id pro polychreſto & panchreſto pharmaco, quod vix ulli morborum ſummum ſolamen haud adferat, ſpecioſa verborum pompa deprædicat. Adeo vtrinque ad extrema deflectere potuerunt Viri graves, & eruditione exquiſita conſpicui, ut mirum non ſit mediocri ingenio Medicos præjudicatis ſuis opinionibus collaudantibus Opium vel vituperantibus, liberaliter indulſiſſe. Vix certe inter

Proce-

Proceres Reipublicæ medicæ exſtitit aliquis, qui adeo ſiniſtre & abjecte de Opio ſenſit, quam Celeberrimus *Stahlius*. Infamatum eousque ab integerrimo cœteroquin Viro pharmacum hoc nemo ignorat, ut impoſturæ inſimulatum integra diſſertatione palam exhibuerit, fallaxque et infidum, et tantum non venenoſum plus ſimplice vice denominaverit. Neque tantum ægris imponere ſedante ſua vi opium, quibus ad ſenſum ſaltem tantillum levaminis adferat, ibidem aſſeverare laborat, ſed Medicos ipſos etiam fallere contendit, vt viſa mitigatione malorum in inanem ſpem erigantur, hæcque bona temporaria ſtabilia & perpetua ſibi augurentur, donec ſe turpiter deceptos cogantur animadvertere, quando opio ſuo nil ſe præſtitiſſe laude dignum, principique morbo nil detraxiſſe, rerum eventus luculenter edoceat. Nempe ipſos motus ad ſuperandum morbum ſervandumque ægrum ſalutares & neceſſarios ſupprimi exhibito opio, naturæ ſui corporis & vitæ conſervatrici torporem & negligentiam induci, lentisque adeo morborum ſchematibus occaſionem ſuppeditari, vel e contrario naturam in ſtuporem conjectam tandemque ex eo reverſam molem negotii per neglectum auctam nunc agnoſcentem ad nova importuna, inſtabilia turbulenta conamina conſurgere, & in graves errores conjici, quin anxiam, trepidantem, deliriis irretitam, reddi, aſſerere haud dubitat. Licet vero hæc omnia & longe plura dura omnino dictu haberi debeant, tamen nemo hypotheſium ſtahlianarum gnarus facile ibit inficias Cl. Stahlium Pathologia ſua ſemel ſtabilita, non potuiſſe aliter de vſu Opii ſentire. Quando enim ſumme exorbitantium motuum impetum per communem experientiam opium ſæpe compeſcere obſervatur, motus vero omnes in morbis ſine exceptione omnibus obvenientes vere non morboſi, ſed cauſis morborum a Principio intelligente ſalutari conſilio oppoſiti declarantur a *Stahlio*, hos neutiquam inhibendos, ſed tolerandos potius & promovendos eſſe neceſſaria ſequela ſtatuendum erit. Eaque

que propter quando tota diſſertatione *de impoſtura opii* omnem lapidem moverat, ut uſum ejus fallacem, intempeſtivum, & noxium declararet, non poterat non ad finem tendens adnectere conſilium, in tanta rerum perplexarum implicatione tutiſſimum eſſe abſtinere, niſi urſerint & vere urſerint ſymptomata, quæ tamen etiam in antecedentibus ne quidem palliari debere opio edixerat, morbum primarium curandum præcipiens, quo ſublato ſponte ſymptomata ceſſarent. Nimis autem credo demonſtratum fuit ab illis qui miſſo illo Phantaſmate Anima directrice motuum vitalium, ex phyſico-mechanicis potius quam moralibus cauſis morborum ingenium ſolidis ratiociniis ſincera experientia fultis deduxerunt hactenus, inſalubres valde & mortiferos, haud raro eſſe motus illos, quorum ſalubritatem *Stahlius* cum ſectatoribus perperam Orbi Medico perſuadere anniſus eſt. Neque bene capitur quomodo intentiones morales turbare corpus phyſicum opium, hocque in animam agere fere ſæpius prius (ut omnino neceſſum eſt per hypotheſin) quam in corpus queat. Nimis ſæpe motus ſanitati et vitæ ægrorum adverſantur, ut operæ pretium ſit, iisdem quietem imponere, dolendum ſaltem quod non ſemper & non omnes motus componat opium, quibus ſopitis prodigii inſtar curationes morborum gravium toties omni methodo incurabilium ſucceſſuræ erant. Quod ſymptomatum mitigationem attinet, quam ſupervacaneam adeo *Stahlius* habet, perpendendum crediderim, non ſemper cito adeo ſanationem morbi principis ſuccedere ut ferri commode queant ſymptomata, & ſine noxa; non raro ſymptoma aliquod obſtare morbi curationi, imo vero ſubinde novum morbum hactenus præſente multo atrociorem, ni cito removeatur, excludere; quibus omnibus probe conſideratis vanum & noxium haud fuerit Opio prudenter ſymptomatum ferociam compoſuiſſe. Neque terrere adeo poſſunt ut ad Getas & Sauromatas relegandum ducat Opium, attentius conſiderantem, tragici illi effectus, quorum

rum

rum hiſtorias diſſertatione citata conſignavit *Stahlius*. Omnes nimirum ægri quos exhibet ab una doſi Opii, quod probe notari velim, e vivis ſublati ſunt, licet eorum aliqui breve ante aſſumtum præbium morti proximi haud judicarentur. Aut ergo alia cauſa mortis ſubſuiſſe debet, aut Opium ipſis incondita doſi, non medica ſed empirica manu porrectum fuit; tunc autem abuſum inſulſum non tollere uſum circumſpectum & ſapientem, quivis concedat neceſſum eſt. Sane quomodo ab aliquot capitibus papaveris in cereviſia maceratis lenta febris cum torpore & ſtupore cieri, tumque ſeptimo febrilis hujus conſtitutionis die placida analyſis inſequi potuerit, licet de hac cereviſia quæ ad palatum non erat, bis tantillum ſaltem hauſiſſet æger, non bene capitur. [c]) Porro qua ratione in calculoſa nephritide 6. vel 7. guttulæ liquoris opiati, ſi vel Eſſentia ſaturatiſſima opii vel laudanum liquidum fuerit, mortem excluſerint ingenue me ignorare lubens profiteor. [d]) Diuturnum certe & quotidianum ejusmodi remediorum uſum, ſive neceſſarium & vere indicatum, ſive perperam juſto diutius protractum, juſtoque forte largiorem innumeris vicibus ſaltem vitæ ægrorum nil detrimenti attuliſſe obſervavi. Sineque noxa ſenſim aucta doſi ingentem Opii copiam quotidie ſumſiſſe homines plurimis illisque certiſſimis obſervatis conſtare, optime notat Illuſtr. van *Swieten*. [e]) Neutiquam ergo, ſi non imprudenter, impudenter & ſine diſcrimine, ſi non ad captandam levi & evanido dolorum ac vigiliarum lenimine ægri agnatorumque benevolentiam, ſed opportune et neceſſitate rerum exigente porrexerit Opium cautus & ſagax Medicus, impoſturæ poterit argui, neque morabitur ipſum durum diſſertationis ſtahlianæ epiphonema: *Veniet forte tempus ad poſteritatem omnibus votis merito præcipiendum, quo eius generis facinora ſeveriore quam nudarum dehortationum energia compeſcantur. Faxit DEUS!* Faxit is clementiſſime! ut profanum & audax Medicorum vulgus, quod ſaltem nocere non prodeſſe opio dato novit, in perpetuum a lectulis ægro-

c) §. 30.

d) §. 33.

e) *in Comment. ad aph. Bœrhaav. ad aph.* 202. *Tom. I. p.* 325.

ægrorum arceatur, & abſit; abſit vero & infelix & barbarum tempus, quo Opium Medicina abjiciat; benedicat alma Providentia cordatorum Virorum conatubus, qui uſum & abuſum Opii in commoda generis humani accuratiſſime ſejungere laborant, poſitoque damnoſo adeo in artium omnium cultura auctoritatis præjudicio, ſolidæ & ingenuæ veritati litant. Hujus autem qui fidum & attentum ſatis ſectatorem agit, is non facile extorquere ſibi *Stahlium* generoſum hoc remedium paſſurus eſt, ſtatuet tamen & tuebitur, haberi in ea diſſertatione nonnulla, quæ cœco impetu ad exhibitionem opii haud ferri ſolitis, & ad phœnomena ingeſtum opium inſequentia ſedulo attendentibus, ac in Praxi clinica ſatis verſatis, laudabilia & calculo digniſſima judicabuntur. Multoque igitur majori laude dignos ſeſe præſtituri fuerant Clariſſimi quidam Illuſtris *Stahlii* diſcipuli, ſi non tenaces adeo ejus veſtigiis inhæſiſſent, inque Magiſtri verba, non auſi experiri virtutem medicinalem Opii, nimis præcipites juraſſet, totumque negligendum & fere ejiciendum ex foro medico voluiſſent; ſed potius quæ rigide nimis & ſine limitibus poſitis Præceptor aſſeruerat, emollire et mitius interpretari ſtuduiſſent, cautionesque ejus ſinceras abuſui potius oppoſuiſſent, quam ad evertendum uſum adhibuiſſent. Verum quot ex ſchola Viri cœteroquin præſtantiſſimi, quæ ferax omnino & longe lateque patens dum viveret exſtitit, filii prodierunt, tot hoſtes etiam infenſos opium nactum eſt, ne tantillum quidem dicam quam ipſi Præceptor ſcripſerat, relaxantes, juratumque Patri in opium, ut Hannibal in Romanos odium, ſancte reſervantes. Unum inſtar omnium nominare liceat Cl. Halenſium Profeſſorem *Junckerum*, quem genuinum placitorum ſtahlianorum defenſorem & propagatorem norunt omnes, cujus Tabulas practicas ſedulo pervolvens non ſemel miratus ſum, ipſum fere in omnibus illis affectubus rejeciſſe & noxium declaraſſe hoc ſedativum pharmacum, in quibus ab aliis Practicis cordatis & celebribus quam maxime indicatum

 atque

atque ita neceſſarium judicatur, ut plane eo carere medendi methodus nequeat. Nil juvat compilare *Nenteri*, *Alberti*, *Gœlickii* aliorumque dehortationes, & vituperaria, quæ tamen dum optimi Viri Opium cane pejus & angue reformidarunt, valorem tantum & auctoritatem obtinere nequeunt, quam practicotatorum Medicorum ajentes experientiæ, qui innumeris vicibus innoxios, laudabiles & a nullo alio remedio unquam ſperandos effectus ab Opio notarunt. De Vratislavienſibus Medicis Stahlii olim Auditoribus paucula in medium proferre liceat. Fuit inter celebres noſtrates Practicos Reſpondens olim ſtahlianæ diſſertationis *de impoſtura Opii* Beatus *Brunſvitzius*, qui omni reliquo vitæ tempore quod ſciens ſcribo, nimis alta mente repoſtam geſſit thematis ſui inauguralis memoriam, quam ut ab eo latum unguem ante ægrorum lectulos receſſiſſet. Gloriam dum viveret Medicorum Vratislavienſium eruditione & ſcriptis amplificavit poſt fata adhuc celebris *Kanoldus* ſed clinica Praxi nunquam dives, ut odium erga corticem, quem *Gœlickius* etiam impoſturæ peculiari diſſertatione inſimulavit adnotante Illuſtr. *Werlhofio* [f]) adeo ſuo interitu obſignauit, ſine cortice Quartanam funeſtam expertus, ita etiam omni experientia quoad opii effectus orbus ex hac vita diſceſſit. Numquid igitur ponderoſæ ſatis ſunt criminationes ejus in opium pleno ore promulgatæ? numquid quando ipſius ſyſtema ſaltem ratione uſus Opii apracticum exſtitit, in genere & ſine exceptione, a præjudiciis theoreticis, a ſyſtematibus apracticis, fraudibusque & lucrum olentibus Medicorum methodis, uſum Opii deduxiſſe ſuffecerit? [g]) Anne æternæ oblocutiones ſtuporem tantum & ſomnum inducere Opium; ſymptomata palliare; rariſſima eſſe ſymptomata urgentia ſedans remedium poſcentia; vix dari motus abſolute nimios; centum pravos effectus Opii ſemper decem per accidens ſalutaribus opponi poſſe; & quæ ſunt reliqua, an inquam oblocutiones hæ, millenis fauſtis ſucceſſubus ab opio in morbis ſonticis vere enatis infrin-

f) *in Obſervat. de febribus p. 16. ex Annalibus phyſico-medicis Vratisl. Tentam. 28.*

g) *Videantur illi Annales ſub titulo* der Breßlauiſchen Sammlungen *editæ 1717. Menſe Novembr. p. 593. ſeq.*

ſringendis & annihilandis pares habendæ ſunt? Expertos audire juvat & ſequi, vitioque omnino vertendum eſt minus expertis, quando quaſi e tripode de laudibus & vituperiis remediorum altum ſonantes ſententias pronunciare licitum ſibi reputant.

§. IV.

Papaver antiquitati notum fuit, innocensque ſemen ipſi ſæpe adhibitum in diæta, ut recentiori ævo.

Atque ex ſolo caſtæ & attentæ experientiæ defectu præjudicatisque opinionibus Opii uſum formidabilem & doloſum habentibus deduci debere certum eſt, quod cana & venerabilis antiquitas medica ipſi non adeo faverit. Ab illius igitur ſuffragiis, licet aliorum medicaminum ſenſim neglectorum recentioreque ævo feliciter iterum in artem revocatorum energia & prærogativa commode inde adſtruatur, nihil tutaminis in Opium redundat. Vetuſtiſſimo tempore jam cognitum fuiſſe papaver ſatis certum eſt. Dum mortem Gorgythionis deſcribit *Homerus* μήκων ἐνὶ κήπῳ poëtica imagine ſimul ſiſtit. Atque Rex Romanorum Tarquinius Superbus monſtraturus legatis a filio miſſis quid fieri præoptaret in horto altiſſima Papaveris capita dejiciebat. Antiquiſſimo tempore etiam in diæta jam adhibitum fuit ſemen papaveris. Τροφιμὸν illud vocat *Hippocrates*; [h]) cereale papaver memorat *Virgilius* [i]) non quod Ceres eo uſa ſit ad oblivionem doloris, cum filiam quæreret ut aliqui volunt, ſed quod pertineat inter frumenta & quod ſpeciatim Cereri ſacrum eſſet. Namque *Dioſcorides* & *Galenus* [k]) recenſent Veteres ex farina melle & ſemine papaveris coxiſſe panes & placentas, *Ovidius* IV. Faſtor. ad menſas ſecundas id refert, ita prandentes hortatus

Nec pigeat niveo tritum cum lacte Papaver
Sumere & expreſſis mella liquata favis.

talique cibi genere ad hunc diem tota Sileſia mea priſco ritu ut alias, ita maxime Vigilia ante feſtum nativitatis Chriſti delectatur. Exiſtimat equidem Cl. Daniel le *Clerc* [l]) vix unquam antiquitus eſu papaveris nutritionem reſpectam fuiſſe, & a papaveris ſemine, apud eos qui hodie id in panibus come-

h) *lib. II. de diæta.*
i) *Georgic. lib. I.*
k) *lib. I. de alimentorum facultatibus.*
l) *Hiſtoire de la Medicine liv. III. ch. 2. in fine.*

 dunt

dunt coctione ſomniferam & malignam vim abactam fuiſſe. Sed optime monet Celeb. *Alſton* ad τροφιμὸν *Hippocratis* provocans, ſemen papaveris eſſe analogum amygdalis illiusque oleum expreſſum æque innocens eſſe, ac oleum olivarum; ſeque ſæpe magnam quantitatem ſeminis papaveris comediſſe, ſine noxa ſineque animadverſione virtutis alicujus ſoporiferæ. [m]) Atque hanc ego ipſe cui panes & placentulæ ejusmodi contuſo papavere mellito fere crudo largiter conſperſæ, maxime ad palatum ſunt, nunquam expertus fui. Nimis durus mihi videtur ea propter *Simon Pauli* quando Baccalaureum quendam ſtolidum habet, homicidii poſtulat, & in jus rapiendum ducit, quod grandævæ matronæ panem martium ſemine papaveris ſubactum verſus noctem comedendum ſuaſerit. Præter rem Vir bonus credit, quod hujus panis papaveracei culpa adhuc dormitet, ſenio ſine dubio aut morbo ſaltem longam noctem dormire juſſa. *Quadripart. Botan. p. 424.* Medicinalis certe ac noxia vis ſedans ac ſoporifera papaveris, & illius quod Antiqui cognitum habebant, & illius quod hodie nobis eſt, antiquorum (ut ex Dioſcoridis deſcriptione collata cum externa facie noſtratis plantæ patet) ſimillimi, ſaltem hæret in lacteo ſucco capitum & caulium, quamvis ſemini omnino præter nutrientem etiam inſit virtus medicinalis demulcens, leniens, & refrigerans. Succus vero lacteus capitum longe alius eſt ac lac quod ex contuſis ſeminibus nigris & albis aqua addita terendo & emulgendo elicitur, dulce hoc eſt & blandum, ille vero amarus & guſtui adverſus.

m) *Act. Edimburg. Tom. V. Part. I. Tent. 2. In Argovia oleum preſſum ſeminis papaveris incolas adhibere loco butyri ſine noxa, teſtatur Wagner Hiſt. Nat. Helvet. p. 262. Matthiolus ſcribit, eos qui tridentinas valles Stiriam & ſuperiorem Auſtriam incolunt, placentulis veſci cum utriusque papaveris ſeminibus & farina paratis, oleoque expreſſo in cibis continuo uti, non tamen veternoſos fieri aut diuturniore ſomno capi. Atque Geofroy Mat. Med. Tom. II. p. 713. refert cum Oleum Olivarum anno 1701. necatis perfrigida hyeme Oleis in Patria ſua fere deficeret, oleo ex ſeminibus utriusque papaveris preſſo ſat mul-*

§. V.

Illius autem lactei ſucci qui inſpiſſatus Opii & Meconii nomine venit, vires ſoporiferæ quando & quibus primo cognitæ fuerint, vix accuratius determinare licet. Qui in his Opii antiquitatibus dilucidandis multa cum doctrina verſatur Cl. *Alſton* [n]) an Græci vel Ægyptii ejus inventores ſalutari debeant, non conſtare inquit, probabile tamen eſſe putat, hunc

hunc honorem primæ cognitionis virtutis ſoporiferæ papaveris Græcis, & ævo Hippocratico deberi. An autem *Hippocrati* ipſi Opium ſat bene notum & vere adhibitum fuerit, de eo quidem pulchra inquirenti naſcitur Occupatio. De doloribus variis quorum panacea Opium habetur, ſat ſæpe agit venerabilis Senex, ut & de remediis dolorum, ſed non liquet illis ipſum etiam Opium annumeratum velle. *Quæcunque pharmaca* inquit [o]) *doloris gratia, ea omnia ſine periculo ſemper exhibentur, ſi juxta præſcriptum adhibueris*, pharmaca autem hæc doloris gratia danda non enarrat. Ita quoque poſtea de variarum virium remediis locutus & ea addit *quæ ſomnum procurant*, [p]) dum quietem ſanguini conciliant, ſed quæ pro talibus habeat non indicat. Optime equidem notat le *Clerc* [q]) diverſis locis loqui *Hippocratem* de planta quam μήκων nominat, Græcisque omnibus ut notum μήκων dici papaver; addit vero, *Hippocratem* huic plantæ ſæpe adſcribere virtutem purgantem, atque tum de papavere non loqui poſſe. Scilicet *Galenus de ſimplicium medicamentorum facultatibus* [r]) docet, quoſdam peplum ordini purgantium adſcriptum, & papaver ſpumeum pro una eademque planta habere, & in Commentario in *Hippocratem* aſſerit, peplum & meconium aut potius μήκων *Hippocrati* ſæpe ſignificare rem eandem. Deinde etiam *Plinium* animadvertere docet laudatus le *Clerc* Tithymalum, qui idem illud ſit ac peplus, quoque appellatum fuiſſe μήκων. Hæc qui conſideraverit ſedulo facile ſtatuet cum Celeb. *Schultzio* [s]) multis locis apud *Hippocratem* ubi ὀπὸς μήκωνος legitur, non ſuccum papaveris ſed peplii ſeu papaveris ſpumei intelligendum eſſe. Sane ſi ullibi in omnibus *Hippocratis* operibus invenire eſt nominatum & commendatum Opium invenitur certe *lib. II. de Morb. Mulier. §. 79.* Ibi nempe inter ea quæ Uteros ad locum ſuum reducunt legitur, *& piper & myrrha & ſuccus papaveris*, ὀπὸς μήκωνος. Hippocratem vero hic loci non voluiſſe ſuccum peplii ex ſequente §o clarum redditur

tos in cibis innoxie uſos eſſe.

Antiquitates Opii veri & Veteres Medici ipſi diffidentes.

n) *l. c. p. 146.*

o) *lib. de affect. §. 33.*

p) *l. c. §. 35.*

q) *Hiſt. de la Medicine Part. I. liv. III. ch. 22.*

r) *lib. VIII.*

s) *Comp. Hiſt. Med. §. 321.*

ditur in quo ſomnificum papaveris ſuccum ὑπνωτικὸν μηκώνιον pro levando corde ab utero ſtrangulato expreſſis verbis nominat, ubi quidem τὸ ὑπνωτικὸν aperte cavet, ne μηκώνιον purgans peplii ſuccus habeatur. Et ex hoc unico loco hippocratico ſaltem probari poteſt Artis noſtræ Parentem Opium ſomniferum non penitus latuiſſe. Alius quidem adhuc locus habetur ex quo ipſi tribui poſſe videtur hujus remedii cognitio. Nempe dum *Popularium* lib. VI. ſect. VI. de Odontalgia loquitur Hegeſippo ὑπνικὸν inditum fuiſſe dicit, quod non profuit, non interim addit quale hoc ὑπνικὸν fuerit. Cum vero alia ὑπνικὰ hyoſcyamus, mandragora, cynogloſſa quæ etiam veteribus inter ſomnifera referebatur & hodie adhuc a multis perperam refertur, ut recte monet *Fuller* Pharmac. p. 355. *Hippocrati* cognita fuerint, & paſſim memorentur, non auſim contradicere *Lindeſtolpio*, [t]) qui hic Mandragoram & ſemen hyoſcyami potius intelligendum credit, quam Opium. Quicquid ſit, illud certiſſimum eſt, quod & largiuntur Clariſſimi Viri le *Clerc*, [u]) *Schulzius* [x]) & *Alſton* [y]) *Hippocratem* in iis caſibus, ubi præcipue Opium poſtea uſurpatum fuit, & hodie uſurpatur, in doloribus, in motuum exorbitantium vitiis (ſi unicam ſtrangulationem uteri exceperis) in fluxionibus coërcendis, nunquam adhibuiſſe. Prouocat equidem *Wedelius* [z]) qui Hippocratem expreſſe Opii in ſcriptis ſuis non meminiſſe dicit, & locum lib. II. de morbis mulierum forte prætervidit, illius interim qui libro Epidemiorum ſexto habetur probe memor, ad *Nicolaum Alexandrinum lib. I. de Comp. Medic.* antidotum aliquam Hippocratis deſcribentem, cujus compoſitionem Opium ingrediatur, verum eum ipſum hac antidoto uſum fuiſſe & ad modo indicatos fines non conſtat.

t) *de Venenis p. 594.*

u) *Hiſtoire de la Medicine p. 210. in fine.*

x) *Comp. Hiſt. Med. §. 321.*

y) *l. c. p. 146.*

z) *Opiol. lib. I. ſect. I. c. 3.*

Merito autem quantum ex Monumentis Veterum judicare licet, ſectæ Empiricæ hæc laus tribui debet, quod Opii frequentiorem uſum in Praxin Medicam introduxerit. Apud omnes in genere Empiricos crebriorem ut caſtorei, ita & Opii

Opii adhibitionem fuiſſe, notavit *Schulzius*.[a]) Quando igitur conſideramus *Hippocratem* initio belli Peloponneſiaci Anno Mundi 3554. & *Serapionem Alexandrinum* Sectæ Empiricorum Auctorem (niſi *Philinus Cous* fuerit) Anno Mundi 3700. floruiſſe, integrum ſeculum cum dimidio a Praxi Hippocratis elapſum fuiſſe patet, antequam Opii uſus florere in commoda ægrotantium inciperet. Conſtat autem ex Cœlii Aureliani teſtimonio quod allegat *Schulzius*,[b]) *Serapionem* ſæpius adhibuiſſe catapotia ex Opio & hyoſcyamo. Atque poſt eum demum, non primus, ut aliquibus videtur, *Heraclides* Tarentinus Sectæ Empiricæ addictus, quem Virum ſincerum & omnium Empiricorum facile doctiſſimum Operumque medicinæ admodum peritum fuiſſe *Schulzius*[c]) ait, ſæpius & ad varias corporis ægritudines externe & interne Opium adhibuit. Varia autem in uſu habebat remedia *Heraclides* quæ Opium ingrediebatur, ad ſuffocationem uterinam, ad dolores et vigilias leuandas, ad ictum beſtiarum, ad choleram etc. de quibus videndus *Galenus*[d]) & eum citans Cl. le *Clerc*.[e])

Memoratu digna ſunt quæ laudatus le *Clerc* de Empiricis Opii uſui fauentibus diſſerit. *Veroſimile eſt*, inquit (ſed potius verum ex Galeni & Aureliani teſtimonio) *Empiricos primos fuiſſe qui Opium ſæpiuſcule in uſum duxerunt. Nil poterant invenire in tota materie medicinali, quod magis ipſis honori eſſet. Cum ſe unam experientiam ſequi profiterentur, & ratiocinia riderent, poſtulabantur jure ab ipſis reales effectus, quia cum inanibus verbis rem habere nolebant. Nil vero aptius erat quam Opium, ut promiſſis ſtare poſſent, quæ dederant ægris doloribus & vigiliis defatigatis, de leniendis ipſorum malis per ſomni delicias. Atque quoniam inter omnes morbos præcipue illi qui doloribus ſtipantur, ſanitatem impatienter anhelare faciunt ægros, dubitari nequit Medicos qui non ſaltem ſolamen promittebant, ſed & reapſe præſtabant, habitos fuiſſe pro Viris admodum peritis. Opium*

a) *Hiſt. Med.* §. 400. & 471.

b) §. 460.

c) §. 470.

d) *de antidotis lib. II. c. 13.*

e) *Hiſtoire de la Medicine* p. 374. 375.

certe ut noſtra ita & ea tempeſtate nonnullos Medicos felices reddidit nulla alia re iperitos quam quod remedium hoc opportuno tempore adhibuiſſent; verum etiam alioquin præſtantibus Viris aliquando nocumento fuit, quando infeliciter eo uſi erant.[f])

f) *p. 373.*

Videtur tamen poſt hæc Empiricorum tempora Medicina Græcorum Romam migrante, atque Philoſophiæ corpuſculari Epicuri per Aſclepiadem ſuperſtrui incipiente, ac in meras conjecturas abeunte, iterum Opium fuiſſe neglectum, aut ſaltem non ex merito æſtimatum; atque etiam a Methodicis deinceps & dogmaticis Medicis inſuper habitum. Qui inter utroſque medius incedebat Eclecticumque agebat *Corn. Celſus* non niſi nimia neceſſitate urgente anodynis quæ vehementia medicamenta vocat, utendum dicit.[g]) Poſt *Celſum*, *Dioſcoridi* & *Galeno* qui in obſtructionibus hepatis & ſplenis cum hyoſcyamo & mandragora Opium ut in aliis morbis adhibebat, ſedulo illud fuit nominatum, neque de eo reliqui Græci tacent, ut ex ſcriptis eorum quæ relicta poſſidemus ſatis innoteſcit. *Galenum* autem timidiſſimum fuiſſe in porrigendo Opio certum eſt, atque hoc inter alia vel ex eo apparet, quod Corpora viventium, ab omnium ex Opio, hyoſcyamo & mandragora compoſitorum medicamentorum uſu mortificationi ſimile quippiam pati crediderit.[h]) *Aetium* porro, *Trallianum*, *Paulum Aginetam* variosque alios ex Græcis Medicos rariſſime vel nunquam commendaſſe Opium Lectoribus eorum notiſſimum, quod ipſum illis exprobraturus *Bontius*[i]) *Græci vero* inquit *tantum noxas hujus medicamenti videntur noviſſe, uſum vero & virtutes plane divinas non ſatis exploratas habuiſſe.*

g) *lib. V. c. 25.*

h) *lib. III. de Compoſ. Medicament. c. 10. & lib. VIII. c. 4.*

i) *Med. Indor. in notis in Garciam ab Orta in caput 4.*

§. VI.

nihilominus tamen uſurpantes opiata remedia, quorum vis a ſolo Opio.

Verum licet adeo male audiverit primis Artis Statoribus Opium, opiatis tamen remediis antiquiſſimos Medicos ſatis frequenter uſos eſſe, certo conſtat, quod paradoxum omnino & vix credibile primo intuitu videri poterat. Namque apud *Celſum* non tantum, ſed qui ea in libro ſuo de compoſitione

tione medicamentorum data opera congeſſit, apud *Scribonium Largum* vetuſtiſſima compoſita pharmaca & ſic dictæ antidoti habentur, quæ ad dolores & fluxiones compeſcendas laudantur, omnesque opio per varia additamenta correcto reputato refertæ & refertiſſimæ inveniuntur. Inter varias autem & bene multas nemini Medicorum ignota eſſe poteſt antiquiſſima illa compoſitio a Philone Tarſenſe inventore *Philonium* vocata, qui ipſe a ſe concinnatam hanc antidotum græca elegia mythologicis narratiunculis plena deſcripſit. Quam magni vero æſtimatum fuerit, quamque fructuoſum per multos annos ſeſe præſtiterit hoc *Philonium* ex *Galeni* teſtimonio colligi poteſt, cui id prima antidotorum vocatur [k]) quæ dolores ſedando celebres factæ ſunt, quaque Medici in colica, dolore ex calculo, pleuritide, aſthmate, hæmoptyſi, ſingultu uſi fuerunt. Non minori in pretio deinde per multos annos exſtitit celebratiſſimum illud *Mithridatium Damocratis*, cumque *Plinius* [l]) Virum hunc eximio hoc elogio exornaverit, quod inter primos medentum ſuo tempore fuerit, mithridatio ſuo pro panacea venditato ipſum multa bona ægris attuliſſe, nemo facile dubitaverit. Quotusquisque autem Opiata pharmaca Veterum in memoriam revocans ultro non reminiſceretur famoſæ non per annos ſed per ſeriem tot ſeculorum, ad noſtrum ævum usque, laudibusque cumulatiſſimæ *Theriacæ*. Hæc ſane Auctoris *Andromachi* Cretenſis nomine adhuc ſuperbiens, jam tum magnam celebritatem adepta erat cum ille *Neronis* Cæſaris Medicus primarius, primusque omnium honorifico Archiatri titulo condecoratus [m]) ac artis ſuæ ſtudioſiſſimus, compoſitionem & uſum ſui remedii Græco carmine deſcriberet, hocque Summo Principi dicaret. Hanc Medicinam illis temporibus exoptatiſſimo ſucceſſu ægris propinatam, ac a ſummis Imperantibus adeo ſæpius adhibitam, eoque in honore habitam fuiſſe, ut ob fauſtos & celeres effectus vix ullum pharmacum pari paſſu cum eadem incedere poſſe creditum fuerit, fida & indubia

k) *de Compoſ. Medic. lib. IX. c. 4.*

l) *Hiſt. Nat. lib. 25. ſect. 49.*

m) *le Clerc p. 585. Schultze §. 614. qui ſignificatum vocis expendit.*

Scriptorum monumenta loquuntur. [n]) Quin ſummi Principes magno ſumtu in Provinciis alebant homines, qui collecta loco & tempore iuſtis omnia ſimplicia ad componendam Theriacam neceſſaria, Romam transmitterent, & in ſplendidis ſuis ædibus non mediocri pompa eam confici jubebant; atque ſingulis diebus *Antoninus* Imperator eam proſperæ valetudini conſulturus ad magnitudinem fabæ jejunus magna cum fiducia deglutiebat. [o]) Neminem vero Medicorum fugit frequentiſſimum hunc & per manus traditum uſum Theriacæ per tot temporum decurſum perſtitiſſe apud homines adeo alioquin novitatis avidos, atque eousque invaluiſſe, ut ad peſſimum & damnoſum abuſum usque in morbis potiſſimum acutis, inflammatoriis, exanthematicis ob decantatam præſentaneam & omnibus aliis palmam præripientem vim alexiteriam extenderetur. Miremini vero mecum Lectores Optimi! callidum ad famam nominis obtinendam ſtudium Andromachi. Viderat hic & toties collaudari audiverat vires medicatas Mithridatii Damocratis; poterat eo expertus uti & prodeſſe Archiater Principi & Aulæ Proceribus, ſed aſtutus & laudes captans effingebat novum compoſitum. Paucis ex Mithridatii compoſitione rejectis, omnia ingredientia fideliter ſervabat, addebat præter quædam alia (ohe! quanta inventionis gloria, quanto mortalium emolumento!) viperarum carnes, augebat ſimul (en omnem rei cardinem!) opii quantitatem. Ob hoc artificium unicum effectus noviter inventæ Theriacæ ſegnius multo, utpote Opii minore copia prægnans Mithridatium ſuperarunt feliciter; ob ſolum Opium ſuam celebritatem aſſecuta Theriaca hanc longe lateque comprobatam retinuit, & hodie per totam Europam immutata antiquatæ compoſitionis facie retinet. Hoc ſane quod affero pulchre confirmant verba quæ apud *Nigriſolum de febre china expugnata* in inſerta huic Opuſculo Hiſtorica deſcriptione Opii p. 70. lego: *Theriaca Veneta eo ſolum nomine mithridatio & reliquis compoſitionibus opiatis prævalet, quod*

n) *Conf. Galenus lib. I. de Antidotis c. 1. & lib. I. de Theriaca ad Piſonem c. 5. ubi Græcum Carmen elegiacum Andromachi habetur.*

o) *le Clerc p. 599. Schultze §. 618.*

quod Opium majori copia admittat. Nolo inter alia quæ annotare poteram ſilentio præterire *Maſſam Pil. de Cynogloſſa*, cujus inventionis antiquitas non ſine ratione a *Tralliani* temporibus deducitur, cum apud eum integra compoſitio cum omnibus ingredientibus legatur. p) Eo lubentius autem hoc remedium in medium produco, cum ipſi hæc contigerit felicitas, ut non ſaltem non ſecus ac Theriaca, ad noſtrum ævum uſque reſervatum fuerit, ſed, quod mirandum, ab iis etiam qui cum *Stahlio* Opium horrent & damnant, in artis operibus nihilominus civitate donatum ſit, atque non raro licet paulo refracta doſi dignum habeatur, quod in uſum vocetur. Sæpius equidem fateor, hunc peculiarem affectum in maſſam Pil. de Cynogl. capere nequivi. Namque ſi non prorſus in exilium ablegandum eſt Opium, ſi correctio ejus per additionem nonnullorum quorumcunque ſtatuenda eſt, poterant Stahliani ex numeroſis aliud eligere compoſitum opiatum, aut novum conficere pro lubitu quod ſemine hyoſcyami deſtitueretur. Id enim eadem quantitate ac opium compoſitioni adjectum ſine controverſia Opio multo pejus eſt, & ab iis adeo qui Opium in Praxi amant ob vim ſtupefacientem valde eminentem merito negligitur & repudiatur. Quodſi minus dextre ſine indicatione juſta adhibeatur opiatum remedium, ac ita vere ægris noxam adferre aptum eſt; non minorem certe noxam, multo minus loco hujus magnum emolumentum afferet maſſa pilularum de cynogloſſa, cujus æque ſiniſtri effectus commemorati proſtant, ac aliorum opiatorum ipſiusque Opii ſine aliis adjectis porrecti. Sed hæc in tranſitu! Sufficit conſtitiſſe ex hactenus allatis, quod luculenter commonſtrare in animo habebam, Uſum Opii etiam antiquiſſimis temporibus involucris licet variis tecti ſatis familiarem fuiſſe, eoque adeo ævo, quo id communi conſenſu reformidabatur & damnabatur, ab omnibus tamen in antidotis ſic dictis multa cum fiducia, multoque fructu ac ſatis largiter, fuiſſe uſurpatum. Scilicet illi etiam qui odio

p) *lib. V. cap. de Tuſſi.*

proſequebantur Opium neceſſitate urgente coacti & melioribus quibus fidere poterant deſtituti ad hoc heroicum pharmacum refugere, Philonio, Mithridatio, Theriaca, uti debebant, dum interim alii, oſores Opii palam videri geſtientes, clám tamen id in auxilium vocabant, ut arcanis inſtructi ab ægris ſuis reputarentur. Quando autem in ea luce qua hodie radiat Medicina, & ei ſerviens materia medica, infandum omnium illorum ſimplicium quæ Philonium, Mithridatium, Theriacam ingrediuntur, apparatum attentis oculis intuemur, non poterit non ille ſapientum medicorum ſine exceptione omnium conſenſu confuſum chaos haberi, meritoque naſci iis debet admiratio, quod ſancte adeo nihilominus ſerventur vetuſtæ compoſitiones & alicubi locorum non ſine feſtivis plauſibus & ceremoniis in officinis adornetur Theriacæ præcipue præparatio. Interim dum millenis experientiis utilia ſeſe præſtiterunt cum ipſa theriaca talia pharmaca, quærere poterat aliquis rerum ignarus, unde nihilominus vere abſurdorum, inutilium, inter ſe pugnantium ſine ratione cumulatorum ſimplicium farragini polychreſtæ adeo vires. Bene cognitum habeo non paucos etiam emunctioris naſi viros reſponſuros fore illico, negari poſſe neutiquam, licet minus ſano conſilio ſelecta videantur ea quæ Philonium, Mithridatium, Theriacam conſtituunt, unione tamen adeo diverſorum, intimaque eorum miſtione emergere novum quoddam remedii genus, quod nec ſimplicia nec ex paucioribus ſimplicibus enata compoſita elargitura erant. At vero minus credo ad annuendum faciles hi quidem invenient ſagaciores; conſiderata quippe & abjecta mole vel prorſus vel eapropter otioſorum, quod minutula in uno præbio doſis ad nullum effectum habilis & idonea exiſtat, reliqua quæ remanent ſunt acria, aromatica, ſtimulantia, calefacientia. Hæc vero eandem ferme actionem in corpus humanum exerunt, nullumque eorum ſingulare quippiam præ altero præſtare aptum eſt; ergo præter rem cumulantur, cum unum inſtar omnium

foret,

ſoret, quantitate quæ omnium eſt, aſſumtum. Supereſt igitur ſolum Opium, a quo ſolo acribus irretito omnis illa eminens theriacæ & mithridatii virtus medicinalis pendet. Hanc veritatem qui agnoſcere negat, is obſecro præparari ſibi curet philonium, theriacam, &c. ſine opio tuncque eorum vires in medendo ſedulus periclitetur. Certe cito ſatis opinor priſtinam virtutem gratis expectans nucleo deperdito caſſas ſupereſſe nuces & inertia putamina experietur, nilque operoſa tot ſimplicium confuſione præſtari dolebit, quod aroma quodvis, vel radix quævis acri ſapore pollens non præſtitiſſet. Alius interim medens unico ſimplicique inſtructus Opio miros adeo effectus velox edere poterit, quos ſine eo compoſitiſſima licet attamen inermis theriaca edere non poterat, quibus majores addita opio infanda illa ex tota fere materie medica deprompta farrago edere haud potens eſt. Neque etiam cum poſt occaſum bonarum litterarum in Oriente & Occidente etiam Medicina defeciſſet atque hæc tandem ab Arabibus reſuſcitari inciperet, omnia eorum compoſita pharmaca opiata plus boni præſtiterunt quam Opium ſimplex & ſolum. Id dandum interim Arabibus Rhaſi, Serapioni, Avicennæ, Haly Abbati, Avenzoari & aliis quod frequentiorem uſum Opii in reſurgentem Medicinam ſtatim iterum introduxerint. Poterat & deinceps recentius ævum ſine ullo ægrorum damno carere Diaſcordio *Fracaſtorii* quod eandem opii doſin a quo tamen omnis virtus eſt, in volumine multo majore ac Theriaca complectitur, nilque præ hac prærogativæ poſſidet, ſi omnia ingredientia ſpectes. Non quoque opus habebat *Quercetanus* ut Andromachi compoſitum emendaturus cœleſtem Theriacam Terrarum incolis elargiretur, ſpecioſoque invento opii natiuam dotem vini & vitrioli ſpiritu corrumperet, & infringeret, quam ipſi intemeratam reliquerat *Andromachus*.

§. VII.

§. VII.

Uſus Opii frequentioris in artem introductio; a Paracelſi temporibus a Viris Clariſſimis ſuſcepta.

Qui non pauca vituperia meretur ſuperciliosſus, loquax & nugivendulus *Paracelſus*, in eo tamen laudari debet, quod per Europam divagatus & Praxin variis locis exercens laudano ſuo ſolo ſine multo diſpendio uſus ſit. Tribus de eo paratis pilulis Baſileæ cardialgia laborantem ſanabat *Cornelium a Lichtenfels* quem alii Medici liberare nequiverant. Illam autem hujus & paucorum aliorum remediorum adhibitione famam obtinebat, ut miros effectus ab arcanis eius quæ jactitabundus crepabat reſultantes, ignarum Vulgus ſupra naturalem evectæ ſcientiæ, quin Cacodæmoni, neſcio qua vi ejus conatus juvanti tribueret. Sed magis idoneos & ſtrenuos defenſores, amatoresque *Paracelſo* & vivente adhuc & mortuo nanciſcebatur Opium Viros egregios & doctiſſimos *Platerum*, *Geſnerum*, & *Horſtium*. Horum ſane honoribus meritisque id annumerari debet, quod primi generoſo auſu ampliorem aditum in Praxin medicam eidem recluſerint, diffuſioremque longe in medendo campum patere debere commonſtraverint, ac hactenus ab ignavis juſtoque timidioribus Medicis creditum fuerat. Inter felices hos in Praxi Triumviros Celeb. *Platerus* qui ſemi-mortuum uſum opii ſe reſtituere velle edixerat, & vere primus notante *Fullero* [q]) id ſub ſcamno rejectum protraxit, rerum uſu edoctus optavit, ut Medici tandem temere introductam & male inveteratam de pernicioſo Opii uſu opinionem deponerent, cum ſine eo ſæpiſſime ſe turpiter dent, ac nec quicquam ferme laude dignum deſtituti tam heroico Medicamento efficere poſſint; dum e contra pharmaca opiata dextre adhibita ægris magnam utilitatem Medico vero magnam exiſtimationem adferrent. [r]) Quanta vero ipſi *Platero* in Opium locata fuerit fiducia, vel ex uno hoc intelligi poteſt, quod ut de eo inter alios refert *Valentini*, [s]) dicere ſolitus fuerit ſe Opio eum cujus membra rota ſemi-fracta ſint, vivum conſervaturum. Poſt Platerum, qui in Helvetia medicinam multo cum applauſu docendo & faciendo

q) *Pharmacopœiæ extemp. p. 131.*

r) *Tom. II. Praxeos c. 13.*

s) *Muſ. Muſeorum p. 272. §. 6.*

ciendo, Opii uſum communem fecerat, in Belgio eidem multum tribuebat *Helmontius* Opium donum Creatoris ſpecificum veneratus. [t]) Sed multo adhuc majori affectu in id ferebatur illius diſcipulus decus olim Belgarum Medicorum Franciſcus de le Boe *Sylvius* felix Practicus, Leydenſiumque Celeberrimus Profeſſor, eo ipſo anno Orbem ingreſſus, quo Platerus tantus Opii Encomiaſtes diem ſuum obierat, novus futurus ſtrenuus hujus remedii Propugnator. Hic non facile ullam occaſionem quæ id poſcere videbatur, ſine ejus uſu prætermiſit, plurimisque formulis quæ in ipſius Operibus exſtant ſedulo id admiſcuit, unde etiam Cavillatores quidam adnotante cum aliis *Valentini* [u]) eum ſecundum excellentiam Doctorem Opiatum ſalutarunt. Atque hi tamen mitius multo cum eo egerunt, quam fecit Cl. *Leonicerus*, [x]) qui non dubitavit aſſerere *Sylvium* tandem ſemetipſum Opio trucidaviſſe. Non poſſum hic loci in me ſuſcipere, ut ab hac culpa eundem abſolvam, nullus tamen dubito ſi eadem cenſura qua Doctores ferreos, Aſino-Doctores, Lanio-Doctores, & aquarios Doctores perſtringit durus ille Medico-Maſtyx *Gideon Harveus*, perſtringendos quoque Doctores Opiatos duxiſſet, *Sylvium* ob impenſum & forte nimium pauliſper in Opium amorem, in Catalogi eorum fronte appariturum fuiſſe. Cavit eapropter etiam ſedulo Cl. *Stahlius* [y]) quando vere urgentibus ſymptomatibus ſed adhuc tum cum multa limitatione opium adhibere permittit, ne quid hoc Urgere ſit, e ſylvianis dogmatibus hauriatur. Illis autem a Præceptore imbutus Cornelius *Bontekoe* non ſaltem Potum foliorum Thée & fabarum Coffée ſed et Opium in ſua praxi magno honore proſecutus eſt, atque ut in Theoria ſylviana via inceſſit Stephanus *Blancardus* ita & in practicis ſcriptis methodum ſylvianam & remedia, & inter ea Opium etiam liberaliter commendavit. Cum tandem Belgio invidenda illa contingeret felicitas, ut in gremio ſuo naſcentem videret *Bœrhaavium*, atque hic ad hoc opus benigna Numinis Providen-

t) *de lithiaſi.*

u) *Muſ. Muſeorum p. 272.*

x) *Metamorphoſ. Apoll. & Æſculap. p. 2.*

y) *diſſ. de impoſtura §o penultimo.*

 tia

tia deſtinatus omnem Medicinam cultiorem & magis emaculatam redderet, nullius hypotheſeos indultu ſed veritate effectuum comprobatum illi aſſeruit Opium. Laudant hoc aurei ejus aphoriſmi practici in multorum morborum curatione, uſusque neceſſitatem limitibus ſuis circumſcriptum inculcant. Atque dum pro ſumma qua erat perſpicacia, in Oratione Medicinæ facilem ſimplicitatem aſſerente materiæ medicæ acutis proſpecturæ compendium ſelectu incomparabili exhibet, cui nec demas nec addas cum ratione aliquid, non oblitus eſt etiam digniſſimum Opium in illud recipere. Imo vero conqueſto in juvenili ætate de faſtidioſa varietate in curatione morborum applauſit *Sydenhamo*, quod Senex morbos numero plurimos communi methodo VSe. purgatione, opio ſanabiles eſſe fuerit confeſſus. Verum & magni Præceptoris magnus diſcipulus Illuſtris van *Swieten*[z]) poſtquam more ſuo ſolide & eleganter tempeſtivum Opii uſum docuerat, quem per ſua Commentaria ubique, rebus ita poſtulantibus extollit, *Certe* inquit *prudenter adhibitum debita doſi, licet etiam per menſes continuetur, omni noxa caret, unde non immerito dixit Eruditiſſimus Johannes Terentius Lyncæus in notis ſuis ad Franciſci Hernandes rerum mexicanarum novæ Hiſpaniæ theſaurum, quod cum univerſus Oriens & Meridies impune & quotidie utatur Opio, Datura, Bangue & ſimilibus, dolendum ſit infinitos mortales dolorum cruciatubus perire, unius hujus remedii ignorantia, qui Orco eripi poſſent, ſi Medici totius orbis conſenſu perſuaſi eo ſæpius uterentur.* Sed ante tempora *Bœrhaavii* Præceptor ejus Archibaldus *Pitcarnius* Scotus natione, apud Leydenſes Profeſſor in *Elementis Medicinæ phyſico - mathematicis* magnum ſeſe Fautorem Opii jam comprobaverat. Non minori autem numero in Anglia, ac in Belgio Opium inſignes defenſores & Amicos nactum eſt, qui omni ſtudio ejus innocentiam & præſtantiam contra ignavos & malevolos tueri & ſtabilire anniſi ſunt. Eminet inter omnes ſine dubio ſincerus ille & cordatus *Sydenhamus*

z) *in Comment. Tom. I. p. 372.*

denhamus in cujus aureis Operibus hippocratica fide & induſtria exaratis laudanum liquidum toties commendatum in morborum variorum curatione legitur. Poſtquam illius præparationem docuiſſet *Profecto non mihi hic tempero*, inquit, *quin gratulabundus animadvertam*, *DEUM omnipotentem non aliud remedium*, *quod vel pluribus malis debellandis par ſit*, *vel eadem efficacius exſtirpet*, *humano generi in miſeriarum ſolamen conceſſiſſe*, *quam ſunt Opiata.* Et paucis interjectis *ita neceſſarium eſt*, ait, *in hominis periti manu organum jam laudatum Medicamentum*, *ut ſine illo manca ſit*, *&. claudicet Medicina*, *cum majora præſtet quam quis ab uno remedio facile ſperaverit.* [a]) Neque in praxi ſua potiſſimum in iis morbis curandis, quos data opera deſcripſit, Phthiſi, & Variolis Opio carere voluit Richardus *Morton*, namque *in Phthiſiologia* ſua paſſim, & ſat larga doſi pilulas de cynogloſſa & de ſtyrace dandas præcipit; in variolis autem nullam Opiatorum doſin formidandam vult, quousque ſenſim progrediendo ad eam deventum fuerit, quæ efferatos motus mitiget. [b]) *Mortono* autem tepidiorem Opii Amicum *Hamiltonum* vix aliquis habuerit, ubi eum in tractatu *de febre miliari* paſſim opiatis patrocinatum eſſe, puerperæque recenti dolore colico laboranti ſeſquihoræ ſpatio centum guttas laudani liquidi exhibuiſſe animadverterit. [c]) Porro qui Myſteria Opii revelata patrio ſermone edidit [d]) & a *Neumanno* de Fautoribus hujus remedii verba faciente [e]) fere inſtar omnium citatus eſt Johannes *Jones* Collegii Medici Londinenſis Socius, delicias illas animique placidam ſecuritatem & tranquillitatem, quam opium hominibus pariat, cum nulla in orbe terrarum voluptate comparari poſſe expertus aſſeruit, utpote quæ omnes imaginatione concipiendas infinities ſuperet. At non jucundam ſaltem ægris ſed utiliſſimam ſimul eſſe operationem Opii externe & interne uſurpati poſt alia quæ de eo commentatur, in variis morborum generibus undecim diſtinctis capitibus prolixe edocet.

a) *Operum p. 230. 231.*

b) *Exercit. III. cap. VIII. p. 119.*

c) *Cap. de curatione ſymptomatum.*

d) *The Myſteries of Opium revealed.*

e) *lect. de Opio p. 97.*

 Non

Non omittere poſſum inter medicos Anglos longe celeberrimum Johannem *Freind*, quem in *Emmenologia* ſua in remediorum Menſium vitiis dicatorum viribus explicandis occupatum, facta brevi digreſſione ut de modo operationis Opii in corpus humanum, ita & de eximiis dotibus ejus pulchre commentatum fuiſſe, culpamque ſi nocuerit, non in remedium, ſed in medentem rejeciſſe, inter omnes conſtat. Neque latet aliquem rerum medicarum gnarum quantum *Freindius* in variolis mali moris curandis ut purgantibus ita & Opiatis dederit. Silentio etiam non prætereundus eſt Humfredus *Ridley* cujus obſervationes miram ejus propenſionem & fiduciam in Opium, liberalitatemque in ipſa pharmaci hujus exhibitione luculenter ſatis eloquuntur. Inter multas prima ſola ſufficiens teſtis eſto! Loquitur vero hæc, Opium crudum, quod raro Medici ultra granum unum porrigere ſolent, ad granum unum cum dimidio, & cum bis vel ter hac doſi aſſumtum vomitu redderetur, in pilulis Matth. ad grana duo pro uno præbio cum ſalute Ægri datum fuiſſe. Monet inſuper in fine obſervationis quæ choleram graviorem complectitur Cl. Autor, ingens impendere periculum, a nimis exigua paregoricorum adminiſtratione. Præter laudatos autem Doctiſſimos Viros Richardus *Mead* in *Monitis* ſuis & *præceptis medicis* quæ jam Senex evulgavit, Opium dextre adhibendum non uno loco laudat & commendat. Atque ille *Nucleus* ut audit *totius Medicinæ*, quem juſſu Sereniſſimi Ducis Cumbriæ in uſus copiarum regiarum publici juris fecerunt Medici, Chirurgi & Pharmacopœi Regii, elegantiſſima & ſelectiſſima pharmaca complectens, multa ſimul habet quæ polychreſtum Opium in ſe fovent. Qui dein data opera de Morbis Militum egregium tractatum conſignavit Joh. *Pringle* variis eorum morbis quoque Opium deſtinavit, licet limitibus ſapienter circumſcriptum. Ante paucos autem Annos Celebr. Edinburgenſium Medicus Georgius *Young* utiliſſimas in Praxi obſervationes de Viribus Opii in ſanandis

variis

variis corporis humani affectubus, magno certe ægrorum bono ſingulari tractatu evulgavit.[f]) Sed & in Germania noſtra non defuerunt Medici clariſſimi, qui ſtudiis ſuis artis gloriæ litantes & ejus limites extendere allaborantes, Opio eam neutiquam carere poſſe ſagaces introſpexerunt. Commemorare, poſtquam *Horſtium* jam laudavi, mihi primo loco liceat Danielem *Sennertum* ſuo tempore Medicum celebratiſſimum, in cujus operibus practicis ab indigenis & exteris Eruditis in honorem Vratislaviæ meæ, quæ eum genuerat, multa exiſtimatione exceptis, ampla habetur Opii commemoratio. Jungi eidem meretur Celeb. *Wedelius* cujus *Opiologia* defenſionibus, abſolutionibus, laudibus, commendationibus Opii ubique refertiſſima invenitur, quas excerpere ſupervacaneum omnino foret, notaviſſe mihi ſufficiat divini remedii elogio Opium inſtruere *Wedelium* haud dubitaſſe.[g]) Neſcio vero an ex noſtratibus aliquis melius meritum ſeſe de introductione Opii in uſum clinicum præſtiterit, quam in ſelectu totius materie medicinalis exhibendo feliciſſimus ille & dexterrimus Daniel *Ludovici*. *Quanto Infantum* inquit, *Gravidarum, Puerperarum, exhauſtorum Senum, Phthiſicorum, Epilepticorum, aliorumque ferina tuſſi, defluxionibus, hæmorrhagiis, profluviis, ſuperpurgationibus, colliquationibus, diverſis humorum aut ſanguinis effervescentiis, vagis fixisque doloribus pene enectorum damno innocens Opium injuſte damnatum, aut longe parcius, ſerius timidiusue attactum ſit, hic non dicemus, niſi quod ad hæc fere tempora æque multos ob meticuloſam opiatorum intermiſſionem quam per Empiricorum manus occubuiſſe credamus.*[h]) Digna notatu haberi debent hæc verba ex calamo Viri candidiſſimi profecta, quia puriſſimum affectum in Opium dilucide teſtantur. Non niſi ergo per errorem in ſui gratiam, & tanquam ſecum facientem (licet adeo multis paraſangis ab ejus placitis abſit) diſſertatione *de impoſtura Opii* allegavit hunc Virum, cum laude ut alioquin ſæpius ſolet Cl. *Stahlius*,[i]) quem primum

f) *A Treatiſe an Opium founded on practical Obſervations Edinbourgh 1753.*

g) *p. 141.*

h) *in Pharmacia moderno ſeculo applicanda p. 367.*

i) *§. 34.*

 de

de efficacia materiæ medicæ non tralatitia, ſed ſolidæ experientiæ reſpondente cordate locutum ſimul aſſerit, dum fatalem Phyſicorum horoſcopum eum maxime ab eo tempore orſum fuiſſe perhibet, quo opium in Aſcendente comparere inceperit. Certe optandum eſſet ut *Stahlius* locum allegaſſet, ubi hoc aſſertum *Ludovici* ejus modo allegatis ad verbum elogiis e diametro contrarium habeatur. Certe dum de aliorum ad materiam medicam ſpectantium efficacia, ipſo teſte *Stahlio*, cordate & ſecundum ſolidam experientiam pronunciavit, de Opio alibi non potuit ſiniſtre ſentire, atque aſſerere, quod infelici & fatali ſidere in Medicinam irrepſerit. Id Virum cordatum & ſincerum qualis exſtitit *Ludovici* minime deceret. Sed de his ſatis! Venio ad multorum celebrium in Germania Medicorum ipſiusque *Stahlii* Præceptorem Michaëlem *Ettmullerum*, cujus adeo & alterius *Wedelii* ſententiis de ſalubritate Opii illum haud fuiſſe imbutum, ſed utriuſque veſtigia penitus deſeruiſſe non ſatis mirum videri poterat, niſi in favorem hypotheſeos culpa rejicienda foret. Pleniſſima ſunt omnia *Ettmulleri* opera commendatione Opii, ſpeciatim vero magnum medentum applauſum conſecuta eſt ejus diſſertatio *de Vi Opii diaphoretica* in cujus ſtatim Prœmio Opium vi polychreſta, nec unquam ſatis laudata, ac ſingulariſſimis prorſus dotibus pollere aſſeverat. Non minus autem favit Opio Collega doctiſſimus *Ettmulleri*, & poſt fatum hujus immaturum ad ſenium maturum in Academiæ Lipſienſis ſingulare decus ſuperſtes, ipſique *Bœrhaavio* magni factus Johannes *Bohnius*. Etenim non tantum elegantiſſimæ ejus Diſſertationes, ſed & multa doctrina refertus Tractatus *de Officio medici duplici* paſſim honorificam Opii dextre uſurpandi mentionem faciunt. Meum quoque cujus cineres devota mente veneror, fidiſſimum Præceptorem Fridericum *Hoffmannum* non latuit Opii in Praxi adhibendi neceſſitas, uſusque egregius. Non ſaltem in operibus practicis maturæ & conſeneſcentis Experientiæ fœtubus, ſed olim

jam

jam diſſertatione *de Correctione Opii* multum legitimo uſui Opii patrocinatus eſt. Poſtquam ibidem inter alia pro eo militantia ſolide demonſtraverat contra ſcholam opinor Cl. Collegæ, ſæpiſſime in Praxi opus eſſe ut motus ſolidorum nimii conſopiantur ita ſcribit: *Sedativis itaque opus eſſe in foro medico firmiter concludi poteſt, an autem præſentius detur Opio rite præparato, præſertim ubi graviores motus ſedandi ſunt, merito dubitandum. Quando Vetuſtiſſima Medicinæ reſpicimus tempora, nulla remediorum genera per tot ſeculorum ſeriem in uſu & exiſtimatione magis conſtanter permanſerunt, quam quæ Opium habent pro baſi.* [k]) Valde peccarem ſi hic loci oblivifcerer Cel. Laurentii *Heiſteri* cujus *Compendium Medicinæ Practicæ*, una cum *Obſervationibus Medico-Chirurgicis* ſufficientia documenta continent, quanti habeatur peritiſſimo Viro in morborum curatione ſapienter uſurpatum Opium. Claudat tandem agmen Medicorum Germanorum eorum hodie dulce Decus Illuſtr. *Werlhofius* qui & in Variolis [l]) & in fluxionibus variis, [m]) aliis minus certis, & ipſis ſtypticis potius Opium extollit, atque hac occaſione ſua facit, quæ Cl. Adrianus van *Royen* in poëmate incomparabili *de Amoribus & connubiis Plantarum* de Anodyna illa Medicina cecinit.

Vivat Apollineis nimium ſuſpecta miniſtris
Vivat in innumeris ſola medela malis.

Nimis autem fatigarem Lectorum meorum animos, minusque lenium judicio forte Compilatoris crimine laborare videri poſſem, ſi exſpatiando per omnem cultiorem Europam Opio fautores conquirerem. Mitto itaque lubens poſt alios quosdam Italos *Miſchelottum* & *Mareſchottum* ſpeciatim in Variolis valde Opio patrocinatos, & ſi qui fuerint alii ejus amici, Gallos *Riolanum*, *Hollerium*, *Fernelium*, [n]) *Rondeletium*, *Ranchinum*, *Riverium*, *Cheſneum*, quos vero omnes indicibili affectu in hoc remedium ſuperat *Hecquetus*. Taceo permultos variarum regionum Medicos quos antea jam laudare

k) §. 3.

l) *de Variolis & anthracibus p.* 95.

m) *Caution. medic. p.* 21.

n) *hic ad omnia longe efficaciſſimum dixit Opium lib. VI. c.* 1.

laudare debuiſſem *Ridlinum*, *Lentilium*, *Timæum*, *Bergerum*, *Mynſichtum*, *Zwelferum*, *Salam*, *Hartmannum*, *Barbettium*, *Michaelem*, *Craanium*, *Waldſchmidium*, *Clauderum*, *Sinapium*, *Albinum*, *Tillingium*, qui peculiari tractatu non ſaltem Panegyricum Phaleris perſuadentium verborum refertum dicit Laudano, ſed obſervationibus & hiſtoriis morborum in quibus mira prorſus præſtitit Lectoribus venerationem remedii inducere laborat. In Indicis adeo non minus ac in Europæ regionibus vires eximias Opii expertus profiteri debuit Cl. *Bontius*, *Si nobis* inquiens *hic de Opio non eſſet proſpectum fruſtra in calidiſſimis his regionibus Medicinam faceremus dyſenteriæ, choleræ, febribus ardentibus, ac reliquis bilioſis affectubus Orgaſmo turgidis, & ne fucum videar obtrudere, quid in noſtris regionibus confectiones opiatæ tantopere celebratæ, Theriacam dico ac Mithridatium quid denique Philonium? quæ niſi Opio tanquam baſi ſuffultæ eſſent, fruſtra ab iis effectus tam manifeſto juvantes quis expectet. Et profecto inſignis eſt oſcitantia iſta, quæ in abuſum medicamenti ac minus bene præparati dicuntur, in uſum nobiliſſimi inter omnia pharmaci velle referre, ſine fundamento ſæpe, ac in ſcholis ſine experientia.* Ita tot Clariſſimis Viris teſtibus omni exceptione majoribus ſimul aſſurgentibus, quos ſane omnes impoſtores habere nefas fuerit & piaculum, ſibi conſtat, ſuaque luce radiat virtus Opii medicinalis, neque egere ea plurium in artis exercitiis celeberrimorum Medicorum ſuffragiis videtur. Magnus ex hoc communi conſenſu murus aheneus contra obtrectatorum tela Opio ſurgit, quem dirutum iri unquam vix credibile eſt, quando ſua adeo interna bonitate & efficacia ſe ipſum, quousque ægritudinibus ſeſe gravius mulctatum ſentiet humanum genus, conſtanter tuebitur. Eaque propter non immerito Gabriel *Clauderus*, qui inter res medicamentoſas quas e largifluo regni vegetabilis Cornu Copiæ non modio aut trimodio, ſed toto horreo nobis admetitur DEUS, prærogativam pluribus

ribus aliis Opium dubiam facere edixerat, Medicum modernum ſibi gratulari poſſe pronunciavit, ſi legitimum uſum Opiatorum intellexerit. [o]) o) *Ephem. N. C. Dec. II. Ao. V. obſ. 178.*

§. VIII.

Opium tamen etiam a magnis Medicis inter venena relatum.

Nollem tamen exinde Palladium & Aſylum iis conditum, qui non bene perſpicientes Opii ipſius; & operationis in Corpus noſtrum indolem, illotis manibus, & vix audito ſymptomate moleſto, quod hujus remedii uſum poſcere videbatur, ſine reſpectu indicationum ex morbi principis idea naſcentium, ad largas doſes veloces convolant, & ita bene conſultum ægrotantium ſaluti non ſine gravi ſæpe eorum damno arbitrantur. Longiſſime a me abſit, ut temerariis & empyricis auſubus velificari in me ſuſcipiam. Habet nempe & bonitas Opii ſuos limites, malaque ex uſu improvido ſæpe ſæpius enata abſolvi prorſus & inter innocentiſſima pharmaca quæ vix unquam nocuerunt, referri illud vetant. Neque patientur ſibi facile os obturari, qui effectus in omnium oculos incurrentes, ſenſubusque ægri ſæpe dulciſſimos & deſideratiſſimos equidem concedunt, ſed latere anguem ſub herba clamitant, & infidas illas atque periculoſas inducias, quiete & pace poſt aliquot horulas exſpirantibus, aliquando triſtes omnino & infauſtos eventus inſequi urgent, in mortis periculum ægros adducentes, vel ſempiternum ſilentium querelis eorum imponentes. Incredibile eſſe dictu jam notavit *Carolus Piſo*, [p]) quot nimium credulos intemperante vel laudani noſtro ævo celeberrimi, vel pilularum de cynogloſſa uſu, Themiſones & circumforanei mittant in Orcum. Scilicet ut inſignes & a nullo medicaminum niſi ab Opio ſolo expectandos effectus, innumerabilibus vicibus obſervatos, proterve & impudenter negare & calumniari, impudentis eſt; ita damna a tot Claris Viris notata, & errores in adhibitione commiſſos, licet terra tectos, ridere & vilipendere, Medicum cordatum & in generoſorum adminiſtratione circumſpectum haud decet. Ita nimirum certum eſt ab omni ævo

p) *de morbis a Colluvie ſeroſa lib. IV. c. 2.*

& profuiſſe & obfuiſſe Opium, ut commode ſatis & ſignificanter *Williſius* binas ipſi facies aſſignaverit, [q]) viſaque una prorſus angelica, alteram veluti numiſmate inverſo inſpectam plane diabolicam apparere, in qua haud minus damni ac maleficii, quam in priori emolumenti detegatur, edixerit. Quin huic panaceæ adeo multum toxici adjungi affirmavit, ut de uſu ejus crebro ac familiari minime ſecuros eſſe liceat. Plura dicam, recentiſſimus de Opio Scriptor *Youngius* aſſerere haud dubitat, in numero infinitis caſibus Opium non eſſe adhibendum, licet in iis ipſis hactenus quammaxime pro dono cœleſti fuerit habitum. Atque ut de levioribus noxis, quas minus dextre pro hominum & morborum genio, temporeque & doſi haud opportunis exhibitum patrat Opium, nunc taceam, ſane ſi non ſæpius & evidenter graviſſima damna attuliſſet mortalibus, valde abſurdum foret, id unquam adeo infamari potuiſſe, ut pro veneno fuerit declaratum, quod tamen a multis & hercle ſagacibus Viris factum. Non ſane hic me movet effatum *Montani*, [r]) Periculoſa eſſe illa ſtupefacientia ex Opio inquientis, præſertim per os exhibita, quoniam nihil aliud faciant quam mortificare. Neque moror ſteriles & ridiculas pene inculpationes, quales inter alias ſunt *Tabernæmontani* [s]) qui Opium venenum eſſe intus aſſumtum, hominique mortem maturare, externe vero uſurpatum cœcos, ſurdos, claudos, reddere aſſeveravit; Sed plus ponderis habentia judicia reſpicio. Bene equidem novi innocentiam Opii adſtruere molientem exclamare *Simonem Pauli*, [t]) *Quis vero Opium venenum appellabit? cujus accuratam definitionem adhuc deſidero.* Sed ſatis magnum eorum numerum invenio, qui illud ita ſalutandum eſſe judicant. Opium per ſe potum cum *Galeno* [u]) exitiale habuiſſe omnem Antiquitatem Medicam, rerum gnaris conſtat; atque innumera illa & multiplicia in corrigendo Opio occupata molimina, de quibus quantum valeant, ſuo loco uberius exponam, unicum hunc fontem agnoſcunt, quod aliquid

q) *Pharmaceut. Ration. Part. I. ſect. VII. c. 2.*

r) *de doloribus cap. ſupra Rhaſen lect. 5.*

s) *lib. II. p. 290. Herbar.*

t) *Quadrip. botan. p. 422.*

u) *de Theriaca ad Piſonem c. 13.*

quid veneноſi & vitæ humanæ adverſi hoſpitari in eo per tot ſecula creditum fuerit, ſeparatione eapropter, caſtratione, immutatione, indigens. Valde credo notabile eſt, Proſperum *Alpinum* non obſtante repetita ſua obſervatione, qua ipſi conſtitit, Ægyptios frequenter Opio uti, eidemque longo tempore ſic adſueſcere, ut ad trium adeo drachmarum pondus id aſſumere audeant, tamen id venenum prævalidum declarare, quod nullo pacto juvet, ſed omnino Homini noceat. Atque ne forte aliquis illas largiſſimas doſes innocentiam Opii commonſtrare opinetur, haud eſſe abſurdum *Alpinus* addit, ut homines aliquorum venenorum uſui adſueſcant, præſertim ſi a minima quantitate incipiendo, ad majores ſenſim progrediantur. [x]) Recentiori ævo Cl. *Sennertus* Venena e plantis recenſurus, caput primum Opio impendit, *Dioſcoridem*, *Galenum*, *Plinium*, *Avicennam* & omnes in illum Commentatores ſecutus, acriterque ſimul contra *Freitagium* pugnat, ſuamque de veneноſa Opii indole ſententiam rigide defendit. [y]) Non minus *Bohnius* in cauſa venenationis Medicum depoſiturum inſtructurus, claris verbis ad venena refert Arſenicum, Mercurium ſublimatum, Cicutam, Opium. [z]) *Bœrhaavius* etiam Opium catalogo violentorum & ſingulari modo cerebrum afficientium venenorum inſerit. [a]) Porro Ill. *Mead* in tractatu eleganti *de Venenis* poſtquam de venenis animalibus morſu Viperæ, Tarantulæ, deque venenis mineralibus egerat, peculiare caput Opio dicavit. Accedit Celeb. *Hoffmannus* qui de venenis ſoporiferis agens, eminere in eorum numero præcipue Opium dicit, probatque fuſe ſoporiferum hoc cum aliis ſtupefacientibus, Mandragora, Hyoſcyamo, Solano, Stramonio, Datura, non ſine ratione venenis annumerari cum celeriter & exigua mole noceant, paulo vero majori necent. [b]) Sic quoque Celeb. *Heiſterus* inter narcotica venena Opium primo loco ponit [c]) & *Neumannus* Opium inter omnia nota vocat fortiſſimum ſoporiferum & ſtupefaciens, largiori

x) *de Medicina Ægyptiorum lib. IV. c. 1. p. 255.*

y) *lib. VI. Part. II. c. 1.*

z) *de Officio Medici duplici p. 637.*

a) *Inſtit. §. 1138.*

b) *Med. Syſt. Tom. II. p. 269.*

c) *Comp. Med. Pract. c. 19.*

doſi necans, periculoſum admodum ſubjectum regni vegetabilis, meritoque venenis annumerandum. [d]) Simili ratione *Lindeſtolpius* in tractatu pereleganti *de Venenis*, de venenis ſoporiferis & narcoticis agens Opium non omittit. [e]) Neque obſtare dicit Cl. *Hebenſtreit* Opii Virulentiæ quosdam continuo uſu illi adſuefieri poſſe, id quod de Turcis ſuum Maslac, Opium ſcilicet orientale, ſe ipſo teſte devorantibus haud ſemel conſtitit. Cœteroquin enim illum papaveris ſuccum ſub parvo volumine venenum eſſe omnino aſſerit, quo vis vitæ pereat, & humorum motus ſiſtatur. [f]) Conſentit conjunctiſſimo ſuo Collegæ Celeb. *Ludwig* Opium anodyna quidem vi præditum, ſed inconſiderate datum venenatas vires exercere contendens, [g]) atque qui ſub moderamine Illuſtr. de *Haller* experimenta circa varia venena inſtituit doctiſſimus *Sprœgelius* in claſſem eorum conſulto receptum Opium haud prætermiſit. [h]) Tandem Celeb. *Young* in ipſa præfatione ſui tractatus Opium conſiderat, tanquam verum & exitiale venenum, quod largiori doſi ſumtum ſubito necet, minori vero ut lentum Venenum ſæpe agat Medicos & ægros decipiens, & eo majora mala inconſiderate exhibitum patrans, quo minus cauſſa ſubeſſe videtur, eadem timendi. Gravibus igitur his & gratis certe haud promulgatis ſummorum Medicorum aſſertis haud opinor aliquid detrahet *Hecquetus* quando exploſa veterum Philoſophia, recentiori ævo accuſationem veneni ſponte ceſſare debuiſſe autumat, illamque multo ſtudio infringere molitur, ac apud illos ſaltem qui Vino ſæpius incaluere, & lymphæ blandiorem indolem ita depravarunt, venenoſos effectus Opium edere poſſe, perperam ſibi imaginatur. [i])

d) *Lect. de Opio p. 107. 108.*

e) *cap. X. p. 588.*

f) *Anthropol. forenſ. Sect. II. Membr. II. c. II. §. 12.*

g) *Therap. Gen. §. 1394.*

h) *diſſertatione peculiari quæ hæc experimenta continet.*

i) *Reflexions ſur l'Uſage de l'Opium a pag. 72-85. & 100.*

§. VIIII.

Opium quousque remedium & Venenum.

Verum ne adeo a ſe invicem abhorrentia elogia & vituperia Opio affixa cordatos offendant, ac ne aliquis forte proteiforme ipſi eſſe ingenium ſuſpicetur, quo fiat, ut unum Opium perſonatum modo tanquam Panacea ſine pari, modo

larva

larva poſita tanquam remedium inſecurum, imo vero plane tanquam teterrimum toxicum ſeſe conſpiciendum præbeat, brevibus an & quousque Venenum & remedium haberi idem debeat, diſpiciamus. Mirum eſt, multos claros Viros fuſius egiſſe de venenis, quin integros libros de iis conſcripſiſſe, neque tamen quod præcipuum erat, expoſuiſſe, quid nomine veneni intellectum velint, notionemque adæquatam hujus vocis haud ſuppeditaſſe. Laudari eapropter debet Ill. *Hoffmannus* qui clarius expoſuit per venenum intelligendam eſſe *materiam quæ ſumma partium ſuarum tenuitate, & activitate interne & externe animantium corporibus admota celeriter & exigua in quantitate univerſum genus nervoſum adficiendo vel magnam perniciem vel certam mortem inferat.* Tres vero notas characteriſticas venenorum ponit, *primo* in minima mole ſummam activitatem, *ſecundo* celerrimam noxam aut mortem, *tertio* actionem in genus nervoſum omne. [k]) Verum enim vero inter medicamenta, id eſt, inter corpora vel natura producta, vel ex his arte præparata, quæ ingeſta vel applicata corpori, ejus fluida & ſolida, omnesque functiones ita mutant, ut exinde ſanitas & vitæ duratio emergat, dantur non minus quæ minima mole, ſummaque activitate, atque actione in ſyntaxin nervoſam, hoc præſtant. Igitur omne illud quod licet etiam exigua mole in nervos agendo, talem mutationem in corpore parit, quæ in conſervationem ejus tendit, & functiones antea a ſueto ordine naturali deflectentes in naturalem ſtatum ſeu ſanitatem reducit quomodocunque, erit medicamentum, atque e contra omne illud, quod eam functionum mutationem producit, quam corpus ſanitate, & vita præcipue ſalvis manentibus non diu fert, venenum appellari debebit. Ex his ergo clariſſime conficitur, & venenum & remedium in relatione cum corpore illo, cui interne vel externe applicatur, ſaltem eſſe vel venenum vel remedium. Deinde ex hac differentia ſtabilita ſtatim apparet, nulli corporum naturalium, niſi illis

k) *diſſ. de Erroribus vulgaribus circa venena §. 1. & Med. Syſt. Tom. II. Part. II. c. 2.*

ſolis quæ aſſumta vel applicata humano corpori nunquam ſanitati & vitæ emolumentum ſed potius ſubito damnum manifeſtum & mortis periculum attulerunt, abſolute veneni nomen competere. Neque minus clarum ſic redditur, multa pro venenis habita, ſi ad functiones præter naturam affectus in naturalem ſtatum redigendas ſine vitæ diſcrimine iis uti noverit peritus Artifex, præſtantiſſima pharmaca evadere poſſe; dum medicamenta in vulgus habita, & in venenorum catalogum neutiquam referri ſolita, ſi tempore & doſi inconditis porrigantur, ac nec corpori ægrotantis, nec morbo quem patitur rite accommodentur, in peſſima omnino venena degenerare queunt. His omnibus ut decet ſuppoſitis, nemo rerum gnarus amplius diffitebitur, Opium in ſe nec remedium nec venenum exiſtere, ſed corporis, doſeos, temporis, circumſtantiarumque aliarum varietate, vel juvare corpus humanum, vel lædere, una ſemper conſtantique operationis & actionis ratione ſervata, a corporis humani reactione differente diverſimode determinata. Raro vero omnino, niſi prorſus ab incautis porrectum, atque ſub illis morbi & ægri conditionibus quæ in totum adhibitionem generoſi hujus remedii contraindicabant, in exitium ſtatim Opium detruſit aliquem, feralemque adeo operationem ſubito edidit, qualis a venenis proficiſci ſolet, ubi non manifeſte in doſi graviter peccatum fuerit, quam tamen quod probe obſervari velim, non præſtabilitæ quædam ponderis leges, ſed prorſus conditio corporis definit. Sine dubio tragicum illud funus, a *Cornelio Nepote* in *Dione* commemoratum, cujus Dionyſius vitæ Parentis pertæſus Auctor fuit, larga opiati remedii doſi excluſum eſt. Cum enim infelix Pater morbo graviori conflictaretur, coegit Medicos filius parricida ut potentiori pharmaco ſoporem inducerent, quo impetrato perpetuo ſomno obrutus ex vivis diſceſſit. Neque certe illa doſis Opii mediocris eſſe potuit, qua *Plinio* referente [1]) Pater Cæcinnæ Licinius adverſæ valetudinis & vitæ impa-

1) *Hiſt. Nat. lib. XX. c. 18.*

impatiens, ſemetipſum interfecit. Liberalem etiam Opii quantitatem Confectioni mithridaticæ quam aſſumere conſueverat *Avicenna* ſervi ipſius admiſcuerant, ut comminanti Hero os obturarent, unde hic perpetuo ſilentio ſopitus eos objurgare deſiit. [m]) Recentiori tempeſtate Miles ille Hungarus apud *Sanctorium* [n]) ſeptem Opii pilulas aſſumſerat (largiorem omnino doſin, ſive opium purum ſive laudanum aliquod fuerit) a quibus deglutitis ſpiritum tanto impetu trahebat, ut paulo poſt deficeret. Eadem ratione infelici errore Nobilis ille cujus *Hildanus* meminit, [o]) doſes aliquot laudani, ſchedula quæ uſum legitimum præſcripſerat, per ſervum negligentem a Medico reverſum non accepta, incautus ſimul ingeſſerat, ſomno autem tam profundo corripiebatur, ut dormiendo inter vivos eſſe deſineret. Ita quoque quem habet *Williſius* [p]) Vir ille robuſtus cum colica atroci vexaretur, magnam Opii quantitatem nimis audax ſumſerat, a qua inter angores & deliquia viſum ſibi ademptum querens tandem interibat. Integra vero ejus drachma dabatur a Follopio Nebuloni ad mortem condemnato permiſſu Ducis Piſani quæ poſt ſeptem horarum ſpatium elapſum illum enectum, cultroque anatomico deſtinatum à pœna ſupplicii liberabat. [q]) Eodem drachmæ unius pondere juveni miſero (cujus fatum recenſet Hiſtoria Academiæ Regiæ ſcientiarum Pariſienſis [r]) dederant Opium ſodales compotatores, ut eum bibendo vincerent, ſolutum in vini cyatho; ſed delirus primo redditus, poſtea ſoporoſus, poſt 15. horas exſpiravit. Atque ſi omnes Opio ſubito extinctorum antea ſanorum hominum hiſtoriæ quas Autores varii conſignarunt ſollicite expendantur, omnium interitum nimiis præbiis tribuendum eſſe liquido conſtabit. Dubito ego adhuc valde, an una laudani pilula a qua devorata quoſdam ſoporem adeo profundum obdormiviſſe ſcribit *Williſius* [s]) ut nunquam expergefieri potuerint, una fuerit & ſufficiens mortis cauſa. Neque facile credo fœminam illam apud *Ridlinum* [t]) quæ

ab

m) *leg. Vita ejus Operibus præfixa.*

n) *method. vitandi errores. lib. VIII. c. 12.*

o) *de Gangræna & ſphacelo c. 24.*

p) *de Anima Brutorum Part. II. Cap. III. p. 179.*

q) *de Compoſ. Medic. cap. 8.*

r) *Ao. 1735. p. 6.*

s) *Pharmaceut. Ration. Part. I. Sect. VII. c. II.*

t) *Cur. Med. Cent. IX. Obſ. 51.*

ab unico grano extracti Opii cydoniati tam male ſe habuit, ut mortem inſtare metueret, & medicum media nocte accerſeret, vere morituram fuiſſe, maxime cum ſale Volatili oleoſo fuerit adjuta, quod ego quidem congruum Opii antidotum haud agnoſco. Quodſi autem poſt acceptum hoc granum diem ſuum obiiſſet, id factum foret ſine dubio, quoniam morbo cum quo conflictabatur minime conveniebat, ſed illum potius graviorem & periculoſiorem reddere aptum erat. Rectiſſime Cl. *Schulzius*, Quia ultra granum unum aſſumtum Opium lethargum accerſit, & aliquibus lethiferum eſt, factum eſſe declarat, ut in catalogum venenorum ſolemniter relatum fuerit, ob triſtes effectus, qui conſecuti ſunt, ſi a temerariis hominibus datum fuit, ſine illis cautelis quas rectus uſus requirit. u) Sunt qui paulo largiorem doſin bene ferunt, ſunt qui doſi granum integrum non habente valde offenduntur, vix vero niſi peculiari idioſyncraſia, aut morbo præſente adjutum unum granum necare aptum eſt, quamvis ſymptomata periculum portendere viſa forte ingeneraverit. Apprime huc faciunt verba quæ apud *Nigriſolum* in Tr. *de febre china expugnata* in Hiſtorica Opii deſcriptione ipſi inſerta habentur: *Qui Opium in venenorum cenſum referunt, concedant neceſſe habent, lethale demum evadere, ſi ſiniſter illius uſus fuerit, ideoque non meliori jure venenis accenſendum eſſe, quam optima medicamenta, imo auſim dicere ipſa alimenta, inter quæ panis referendus, omnium innocentiſſimum, qui ſi citra modum ingeſtus fuerit, ſuffocationem inducere poteſt.* Adeo ſane intereſt doſes legitimas pharmacis pro corporum quibus deſtinantur indole ſtabiliviſſe, ne ex pharmaco imcomparabili venenum emergat, ſi doſis nimis extendatur; adeo vero etiam certum habetur, ipſa venena teterrima refractis & refractiſſimis doſibus adhibita, in ſumma quandoque remedia abire. Quotusquisque non horret famoſum arſenicum? quis vero neſcit minutulas doſes non raro febribus fuiſſe oppoſitas, etiam ſine damno? Ipſe certe

u) *diſſ. de Medicam. opiatis officin.* §. 3.

Illuſtris

Illuſtris *Werlhofius* quamvis id nunquam expertus, nec experiri audens nec experiri opus habens, cum ſecurior præſto ſit Cortex peruvianus, non vult tamen alienam experientiam maxime Slevogtianam impugnare aut conviciari. [x]) Ergo largitur lubens, arſenicum pro doſeos determinatione induere poſſe naturam medicamenti; valdeque probabile eſt, non paucos medentum qui ſibi ſuis arcanis exiguisque eorum doſibus placent, minutiſſimis atomis arſenici aliquando prodeſſe poſſe. Quam tetrum & deleterium venenum omnibus habetur Mercurius ſublimatus? interim tamen nihilominus, *ſi granum ejus unum* docente *Bœrhaavio*, [y]) *aquæ uncia dilutum fuerit, & drachma una talis miſturæ ſyrupo violaceo mitificata potatur bis terve in die, mira præſtat in morbis multis incurabilibus.* Auſcultandum interim omnino, ſincero monito, quod ſagaciſſimus Vir adjungit, *Prudenter a prudente Medico, abſtine ſi methodum neſcis.* Hæc vero non latet Eximium Gerardum van *Swieten* cujus duæ epiſtolæ in diſſertatione hiſtorica qua epidemicarum febrium in Lucenſis dominii quibusdam pagis deſcriptio traditur, a Ioſepho *Benevenuto*, Luccæ 1754. publicata, uſum Mercurii ſublimati concernentes, habentur. In illis hoc venenum ad granum dimidium ſolutum in uncia una Spiritus frumenti proponit, deque hac ſolutione cochleare unum vel ad ſummum duo mane & veſperi aſſumpta, ita tamen ut magna copia juſculum ex hordei cremore vel ſimile quid ſuperbibatur, ut certum Luis & Cancri remedium communicat. Utinam omnes Medici bene callerent methodum exhibendi Opium, utinam ab eo abſtinerent qui eam ignorant! Sed eam ſcientes probe non morabuntur huic nobili remedio adſperſa vituperia, cum & illi qui in genere minus magnifice de ejus in medendo energia ſentiunt, vel ſub certis conditionibus id venenoſum habent, veri tamen amore ducti diſſimulare laudabilis virtutis notitiam nequeant. Scribit de Opio ea quidem ratione Cl. *Neumannus* ut non facile Lectorum aliquis

x) *Caution. Med. Tract. I. §. 16.*

y) *Chemiæ Part. II. Proceſſu 198.*

eundem inter ſolidos Amicos Opii ſit repoſiturus, dum periculoſiſſimum topicum id declarare haud dubitat, ſed addit tamen nihilominus prudens, non negari interim poſſe, ex eo unum alterumque utile medicamentum præparari poſſe.[z]) Deſtinavit in libro ſuo *de Venenis* Illuſtr. *Mead* Opio integrum caput, ſed dignum memoratu eſt, in eodem ipſum de Opio non tanquam de veneno, ſed potius ut de remedio agere. Refert Opium inter venena ſummus *Bœrhaavius*, ſed quis neſcit eum in aphoriſmis practicis multoties idem illud Opium inter ſumma & unice juvantia remedia locare. Atque qui eidem paulo minus ac *Bœrhaavius* favet *Hoffmannus*, etſi eminere in venenorum ſoporiferorum catalogo Opium affirmarat, tamen paulo poſt diſertis verbis *Equidem hiſce medicamentis* inquit *multum noxæ & periculi ineſt, ut non longe a veneni natura recedant, tamen etiam omni tempore in iis magnum præſidium ad dolores & fluxiones cohibendas quæſitum fuit.* [a]) Et in diſſertatione *de Opii correctione & uſu* olim a ſe edita maſcule contra ſecus ſentientes defenderat, Opium neutiquam in venenorum claſſem eſſe referendum. Mirum certe primo intuitu & paradoxum videri debet unum naturale corpus, ſibique ſemper ſimile a Viris præſtantiſſimis in contradictionibus certe ſibi non placentibus, modo declarari venenum, modo iterum a veneni imputatione abſolvi. Ita tamen ſe res habet, dum ſubjecti, temporis, doſeos, morbi, differentia id remedium vel venenum facit. Ex his vero omnibus clariſſime conſtat male artis veritati & gloriæ conſuli, damnaque in hominum ſalutem redundare infinita, ſi præjudicatis opinionibus ſeducti Medici Opium vel tantum ut venenum, vel tantum ut remedium fuerint intuiti, ſineque ullo alio reſpectu tenaces ſuæ hypotheſeos perſtiterint. Solus quippe uſus & abuſus id remedium & venenum facit.

z) *Lect. de Opio p. 108.*

a) *Med. Syſt. Tom. II. Part. II. c. 7. p. 269.*

§. X.

§. X.

Multa vero & circumſpecta Obſervatione, intimiorique Operationis in Corpus humanum notitia opus eſt, ut exhibitum miſeris mortalibus ægris Opium, venenum nunquam, ſæpe vero remedium ſummum, & non venenorum quorundam ſaltem, ſed & multorum morborum ſine uſu ejus tempeſtivo veneni inſtar cito jugulantium, ſaluberrimum evadat Antidotum. Eapropter ego quidem illos omnes, qui vel fautores nimios, vel hoſtes nimios Opiatorum, ſtudiorum ſuorum medicorum duces nacti ſunt, nunc vero ipſi artis exercitiis ſeſe devovere aggrediuntur, candide vellem monitos, ut ſedulo illorum Auctorum Practicorum monita ſequantur, qui nec timide nec temere Opio utendum inculcant, atque in quos adeo nullius vel amoris vel odii excedentis in pharmacum hoc ſuſpicio cadere poteſt. Hos inter *Freitagium*, [b]) qui laudanum ſuum omni morbo, & omni ætati, convenire multa opera probare perperam annititur, nullus numero. Ita & quo minus poſt alios miſſos commendem Celeberrimum cœteroquin *Hecquetum*, hyperbolica ejus elogia opio dicata faciunt, quibus qui fidem nimis præceps adhibuerit, vereor ut non raro voto excidat, nimiaque ſua ſecuritate & fiducia in hoc ſedans remedium rebus ægri bene conſulat. Semper puto integerrimæ Arti nocuit male ſana univerſalium remediorum commemoratio, ſive ab illiteratis prorſus hominibus, ſive a Chemicis a Medicina alienis ipſi obtruſa, ſive etiam a Medicis cœteroquin doctis præjudiciorum illuſione deceptis, profecta. An igitur audiendus eſt Vir clariſſimus, quando ſtatim ſub initium ſui tractatus, [c]) in quo inter varia aperte ſibi invicem contradicentia, certe ingenioſa & verborum coloribus exornata dictio demonſtrandi ordinem & rigorem multum ſæpe ſuperat, præmittendis certe neutiquam præmiſſis, Opio virtutem generalem, certam, & infallibilem adſignat. An licet aſſerere morbum omnem cujuscunque ingenii fuerit, quocunque nomine demum inſigniatur,

Auctores præcipui a quibus Opii uſus in Praxi diſcendus.

b) *Tractatu de Opio.*

c) *Reflexions ſur l' Uſage de l'Opium.*

tur, nil aliud eſſe quam fervorem, impetum, motum inordinatum, turbas in corpore, firmaque ſequela repente concludere, Opium eapropter eſſe remedium quorumcunque morborum certum, quoniam omnes has turbas refrænat & inhibet?[d]) An ſufficit poſt impugnatum abuſum remediorum evacuantium, a ſecus ſentientibus collegis forte nimis extenſum, Alterantium Claſſi palmam decernere, atque palam aſſerere, dari in eadem ſimplex aliquod, quod in omnibus morbis certius ſuos effectus edat, quod ſit minus periculoſum, magisque univerſale quam omnia purgantia, tale vero eſſe ſummum illud naturæ opus, & miraculum Medicinæ, Opium, cujus notiſſimi effectus adeo longe lateque ſe extendant, ut credibile ſit, omnibus morbis illud inſervire poſſe.[e]) Taceo lubens plures *Hecqueti* laudes in Opium ſparſas plenis manibus, juſtos limites qui ſine exceptione omnibus remediis ſtatuendi ſunt, mirum quantum excedentes, unum adhuc referre liceat, quod ut nil diſſimulem, in libello multam licet doctrinam ſui Autoris oſtendente, omnium maxime mihi diſplicuit. Quotusquisque Medicorum ſolidas demonſtrationes in arte ſua amans, poſtulans, & urgens, non ægre feret, quando adeo luxurianti ſuo ingenio indulgere *Hecquetum* animadvertit, ut ſpirituoſas Opii particulas depoſitarias ſpiritus vitalis a Creatore ipſis impreſſi venditet, ipſasque cum ſe & in ſe gerere creata naturalia principia omnis oſcillationis ſtatuat, quam adeo in corpore deficientem & turbatam reſtituant, & in juſtum ordinem dirigant. Quotusquiſque *Hecqueto* ad applaudendum aſſurget, quando Arborem fuiſſe aſſerit, Arborem Vitæ in Paradiſo, cui præ reliquis Creator ſpiritum vivificum indiderat, ſanitatem conſervare & mortem præſervare aptum futurum, ſi homo in ſtatu Innocentiæ permanſiſſet; forte autem ipſum elegiſſe Plantam, cui ſpiritum crediderit homini peccatori ſanitatem reddituram, ab Opio quippe renovationem potentiæ in Organis corporeis, reſtitutionem deperditi ordinis in motubus

oſcilla-

d) p. 8. 9. ſeq.

e) p. 67. 68.

oſcillatoriis, & quæ ſunt reliqua, proficiſci, nilque aliud ad ſanationem requiri. Tolerari certe poſſent ejusmodi Tropi & ſchemata ſi Rhetorem ageret Cl. *Hecquetus*, Opioque Panegyricum diceret, an vero ejusmodi cothurnus Medicum deceat, atque ad remediorum operationem explanandam, eademque juſtis uſibus accommodanda ſufficiat, æqui Lectores judicent. Mihi vero ignoſcant has quas veri Amor extorquet, animadverſiones, Manes Hecquetiani, Viri cœteroquin omni cultu digniſſimi, qui dum viveret, Senex jam Venerabilis *Medicinam* ſuam *naturalem* [f]) edens, de quo vel per ſomnium haud cogitaſſem, prolixum ſuum affectum erga me tum juvenem & tenuiſſima mea ſcripta publice teſtatus eſt. Plaudo aliis ejus egregiis laboribus, ſed cum in Opio commendando ſine omni dubio nimius fuerit, melius & famæ ſuæ & ægrorum ſaluti conſulent, adhibitionem legitimam ab ejusmodi Magiſtris diſcere laborantes, qui largiuntur lubentes, damna graviſſima id patrare poſſe, ſed tamen ſimul urgent, ac verbis factisque probant, ſervandum eſſe in arte utiliſſimum hoc anodynum pharmacum. Rectiſſime monet Cl. *Schulzius* [g]) abſolute damnari & repudiari Opium haud poſſe, dum culpa ſaltem redundat in temerarium & imprudentem uſum, quem ſe ipſum toto animo abhorrere, diſſuadere, damnare, affirmat. Non deflectent opinor, a Via Regia in facienda Medicina, qui quæ de Opio *Williſius* [h]) conſignavit, ſerio expendent; quoniam cautus & dexter ejus Encomiaſtes, & emolumenta & nocumenta inde emergentia explanat, cautelasque practicas pro his evitandis, & illis promovendis, adjungit. Neque pœnitebit vel decies legiſſe aurea ſcripta cordati *Sydenhami*, qui licet latiſſimum uſum in ſanandis morbis Opio adſignet, & Creatoris benefici generi humano bene cupientis Miſericordiam & Amorem veneratus Opium tanquam donum divinitus datum ſummis elogiis concelebret, tamen toties tempus & ordinem adhibitionis, & monita egregia ſuppeditat, quibus in caſibus illud

f) *Medicine naturelle.*

g) *in Præf. diſſ. de remediis Opiatis officinalibus.*

h) *Pharmaceut. Ration. Part. I. ſect. VII. c. 1. & 2.*

non ſaltem nil proſit, ſed damna etiam inferat. Sonticis certe rationibus motus *Wedelius* inter fautores opii haud poſtremus, ſacram Vitæ Anchoram habet Opium bene & circumſpecte agentibus, cymbam autem Charontis imperitis, inque horum manu ceu gladium in manu furioſi, cavendumque eſſe ſedulo inculcat, ne narcotica fiant necrotica.[i] Dedit hæc convictio Cl. Viro anſam ut *Opiologiam* ſuam conſcriberet, ancipitis hujus pharmaci ingenium, uſum & abuſum eleganter exhibentem, Practicisque Medicis utiliſſimam. Non reticendus hic a me eſt Celeb. *Pitcarnius*, qui non ſaltem agendi modum Opii indagavit ſedulo, ſed & ipſum methodo medendi egregie applicuit, atque in *Elementis Medicinæ* in quibus morbis potiſſimum, & quo tempore hoc remedium exhibendum ſit accuratius edocuit. Iisdem laudibus mihi exornandus venit Alexander *Thomſon*, cujus elegantem de Opio diſſertationem qui legerit attentus, præter Theoretica inveniet multa in Praxi certe utiliſſima, ſcietque convictus, ubi audacter porrigi id debet, ubi abſtinuiſſe ab eodem conſultius habendum. Bona quoque circa uſum nonnulla habet qui in Tractatu de ſomno & ſomniferis ſimul practice de Opio ſcripſit Olaus *Borrichius*. Ita & *Riedlinus* in *lineis medicis*, *curis medicis* & *obſervationibus medicis* paſſim Opium multum egregii præſtare teſtatur, ſed tamen etiam paſſim limitandum uſum dicit, & in praxi ſalubres cautelas ſubminiſtrat. Meretur porro evolvi Cl. *Bohnii* liber bonæ frugis pleniſſimus *de officio Medici duplici* capite *de doloris mitigatione* tantoque diligentius præcepta ejus in ſuccum & ſanguinem convertenda ſunt, quo magis utramque faciem Opii perſpexit Vir Doctiſſimus, ita ut ſincerus pronunciaverit: *Ut Opii vim ſedativam quotidie ſalutarem experimur, ita & virulentiam illius narcoticam, quam paulo largior & repetitus uſus præſtat, non raro lugemus.*[k] Idem ipſum pulchre ſciens Magnificus de *Berger nullum ſæpe majus* ait[l]) *ab alio remedio auxilium neque periculum in ullo remedio*

i) p. 141.

k) p. 640.

l) *diſſ. de vi Opii rarefaciente* p. 5.

medio majus, quare ipſe laudabilem navavit Operam, ut operationem Opii accuratius enuclearet, atque ex eadem cognita ſub quibus conditionibus id corpori humano vel proſit, vel noceat, liquido deduceret. Fere oblivioni dediſſem Michaelem Aloyſium *Sinapium*, qui tamen omnino laudari debet, quod in Tractatu ſuo *de remedio doloris ſeu materia anodynorum*, *nec non Opii cauſa criminali in foro Medico*, [m]) Opium quidem extollat, & Aletophilum Advocatum conſtituat, cauſam ejus acturum, ſed tamen etiam ejus vitia ingenuus confiteatur, & Medicorum illorum imperitiam accuſet, qui Opio idololatricum deferunt honorem, & panaceas inde conficiunt, legesque tandem circa uſum a Magiſtratu Medico promulgatas ſuppeditet. Non autem magis accuratam & magis fidam manuductionem aliquis facile obtinuerit, quam quæ traditur ab Illuſtr. *Bœrhaavio*, cujus quidem ab odio & amore in medium veritatis tramitem perinde recedens affectus integerrimum Virum impulit, ut quam ſolertiſſime in morbis curandis caveret, ne ægrorum ſaluti vel omittendo vel exhibendo Opium deeſſet, quare illius uſum magna circumſpectione præ multis aliis definivit juſtosque limites ipſi ſtatuit. Hujus præcepta firmata ac perſpicua methodo explicata dedit Illuſtr. Commentator van *Swieten* aſſidua opera longoque tempore mentem Præceptoris edoctus, quique adeo in ſplendidiſſimo ſuo Opere nullam occaſionem indicare oblitus eſt, qua nata paregoricorum uſum ex caſtiſſimæ artis legibus adhibere, vel intermittere præſtat. Devenio tandem ad magnum meum Præceptorem Venerabilem *Hoffmannum* non ſine cura mihi nominandum. Non nocebit ægrorum ſaulti facile, ejus cautionibus qui fuerit inſtructus, quin dum ipſe ardenter optavit, quidam Medici celebriores in deprædicandis Opii laudibus fuiſſent parciores, [n]) ac quoties de eodem tractat, fuſius propemodum damna quæ inferre aptum eſt, quam proſperos effectus enarrat, [o]) nimia fere puſillanimitate in adhibitione hujus pharmaci laboraſſe videri poterat

m) *pd. Amſtel.* 1699.

n) *Med. Syſt. Tom. II. p.* 275.

o) *e. g. T. II. Part. II. c.* 7.

rat iis, qui audaces pauliſper juvamen in medela morborum Opio committere conſuevere. Bene etiam hoc ipſum perſpexit *Hecquetus*, inter præcipuos Fautores Opii eminentem locum occupans, qui de Fama Hoffmanni ſatis perſuaſus, atque calculo ipſius non libenter carere volens, ſatis artificioſe omnes dehortationes Optimi Viri, non niſi temerarium abuſum reſpicere, aut male ad ipſum delatis alienorum experimentorum denunciationibus niti aſſeveravit. [p]) Sed certum eſt, & mihi diſcipulisque aliis Hoffmanni omnibus notum, nunquam fere illum confugere ſolitum fuiſſe ad Opium, niſi urgente magna neceſſitate, deinde eum Correctionem Opio neceſſariam judicaſſe, correcto vero opio egregias virtutes paſſim adſignaſſe. [q]) Porro etiam vix Medicorum quempiam latere poteſt, ab eo tempore quo in Vitriolo ejusque oleo dulcificato ſulphur anodynum is quæſivit, atque liquorem ſuum anodynum mineralem invenit, eum fere parcius Opium præbere ſolitum fuiſſe ac antea, id quod & fatetur ipſe, [r]) quodque Lectoribus Medicinæ Conſultatoriæ facile perſpicuum evadere debet. Interim tamen nihilominus verum eſt, *Hoffmannum* licet effuſiore amore Opium complexus nunquam fuerit, tamen id neutiquam parvi æſtimaſſe, ſed laudaſſe ſuo loco, & ea quidem tempora ubi nil juvat, ſi juvamini locus, quam Opium, probe perſpecta tenuiſſe. Scilicet quod dixit *Valentini*: Qando debita doſi, debitoque tempore illud datur, incomparabilis Medicina eſt, [s]) hoc *Hoffmanno* erat artis Opus, & arcana medendi methodus. Eapropter etiam omnia in ejus operibus dogmata Opium ſpectantia ponderaſſe quam diligentiſſime fructuoſum erit, atque tum maxime intrepide ad ſummum hoc remedium accedere conſultum habebitur, quando indicari illud a circumſpecto adeo medico inculcatur. Nullibi autem in compendio ejus adhibitionem magis accurate determinari novi, quam in Monitis Medicis Illuſtr. Richardi *Mead*, quæ eapropter plus ſimplici vice vel ſolius

hujus

p) *reflexions ſur l'Uſage de l'Opium p. 362. ſeq.*

q) *præcipue diſſ. de Opii Correctione & Med. Syſt. Tom. III. p. 574.*

r) *Med. Syſt. Tom. III. p. 575. & Tom. IV. Part. II. p. 390.*

s) *Muſ. Muſ. p. 272. §. 6.*

hujus pharmaci intuitu pervolvenda credo. Varia etiam apprime utilia hinc inde habet *Pringle* cujus ductum ſecutum fuiſſe neminem Practicorum pœnitebit. Multo autem plura legi poſſunt apud Cl. *Young* quæ eximio fructu ſeſe apud ægrorum lectulos commendatura ſunt. Docet enim Vir Clariſſimus ea omnia ſolerter & candide, quæ per 30. annorum Praxin quoad bonos & triſtes effectus in morbis variis ab opio vidit. Summam attentionem merentur ejus dehortationes memorique mente tenenda eſt ejus regula paradoxa licet apparens primo intuitu, Sæpe adeo in ſumma agrynia & in ſummo dolore, ubi plurimi opium quammaxime requiri reputant, opium eſſe quammaxime damnoſum. Habeo adhuc duas diſſertationes quas præ aliis laudare debeo, unam Halæ ſub Illuſtris *Buchneri*, alteram Jenæ ſub Cl. *Hambergeri* Præſidio de Opio habitam; utraque multa complectitur iis ſcitu utiliſſima qui hoc remedio ut decet uti voluerint. Supereſſent quædam alia ſcripta Doctiſſimorum Virorum hic loci afferenda, quæ tamen ne nimis prolixus ſim ſilentio prætereo, nil interim eorum bonitati detrahere cupiens.

CAPUT II.

Phœnomenorum omnium ſuccincta Recenſio, quæ Opium aſſumtum in Corpore humano inſequuntur.

§. I.

Inſtituti ratio, & fundamentum totius Operis, perpetuis Experientiis nitens.

Ego quidem in eo memet ipſum felicem prædico, quod mature ſatis & dum primas manus praxi medicæ admovebam, ab odio & amore Opii æque recedens miſſis illis, qui ad præſtabilitæ ſuæ hypotheſeos leges, ejus virtutes & vitia revocant, ac detorquent, hos potiſſimum Auto-

res legerim, & relegerim, pro uſu hujus remedii addiſcendo qui id nec nimis vituperant, nec nimis laudant. Ita nempe cautus utrinque vitare ſcopulos didici, atque dum per DEI gratiam nemini dato Opio Autor funeris fui, tamen etiam ſimul methodum detexi, curandi affectus ſonticos, quos in humanæ ſalutis ſuæque famæ magnum detrimentum intactos & haud ſanatos relinquunt Practici Cunctatores, & jurati Opii hoſtes. At vero lectioni variorum ſcriptorum intentus animadverti ſæpe cum dolore, ne quidem inter illos, qui ſapienter præ reliquis circa Opium ſeſe geſſerunt, ſive morbos & eorum tempora, ſive remedium ipſum, actionemque ejus, ſive alia ſpectes, conſenſum dari & ſententiarum amicitiam; ſed Viros graves interdum aliis non minori fama celebribus, & interdum adeo ſibimetipſis aperte contradicere. Igitur optavi diu, quemadmodum in Præfamine hujus laboris jam faſſus ſum, cognoſcere principia certa & fallere omnino neſcia, Theoriæ & Praxi dextre adaptanda, quorum ope tutum me ab erroribus omnibus præſtarem; atque ad quæ methodum medendi quorumcunque, ac placita quorumvis revocans, ſimplicem Veritatem ut alibi ita & hic ſolis Magnorum Virorum Auctoritatibus neutiquam nitentem eruerem, & ſtabilirem. Multoties me detinuit magnamque voluptatem legenti peperit Oratio incomparabilis qua Cl. *Pitcarnius Medicinam ab omni Philoſophorum Secta eſſe liberam*, oſtendit, atque quam vellem videre artem adeo repurgatam, & in id faſtigium elatam, quo illam deduci debere Vir doctiſſimus monet, ut Vitæ mortalium ſanitative melius conſulatur. Poſtulat certe jure, ut in Medicina vel facienda vel docenda, nil pro vero affirmetur, de quo usque adeo ſumus incerti. Ergo non licere aſſerit, ut in Medicina id pro Principio adhibeatur, de quo diſputant Viri & mathematice docti, & minimis præjudiciis irretiti. Cauſarum phyſicarum inveſtigationem adeo Medicis neque utilem, neque neceſſariam eſſe contendit; [t] ſed iis incumbere ſaltem ait, ut vires medica-

t) §. 4.

medicamentorum & morborum quæ per operationes poſſunt inveniri expendant, & ad leges revocent, non autem ut cauſis phyſicis eruendis inſudent. [u]) Ex eo errore factum eſſe queritur, quod Ars Medica per tot ſecula manſerit inculta, & conjecturis deturpata. Quo autem emendetur illa, & cultior reddatur, conſilium ſuppeditat ut Medici imitentur Aſtronomos, qui non opiniones adſciſcunt in ſuam artem, & fabulam de Mundo condunt, ſed obſervationes longa temporum & locorum intercapedine diſſidentes, motuum cœleſtium phœnomena conferendo, vires illas definiunt, quibus corpora mota ad alia mota, vel immota contendunt. Eadem ratione affirmat, incumbere Medicis, ut obſervationes quæ inſtitutæ ſunt, & ubique inſtituuntur, circa morbos morborumque auxilia conferant, & nulla habita ratione opinionum quæ ſenſu perceptis certitudine cedunt, ex eo quod fieri ſolet, quid futurum ſit, quid faciendum colligant. [x]) Concludit tandem, in Medicina tractanda nihil eſſe adhibendum pro Principio, quod non tam certum ſit, ac ea quæ in ſenſus incurrunt. Atque præter Pitcarniana hæc a longo inde tempore animo quoque fixa hæſerunt, cum iis prorſus conſpirantia Cl. *Baglivi* Conſilia, [y]) Aſtronomorum veſtigiis inquientis inhærere deberent Practici, in efformandis morborum hypotheſibus. Hoc efficient, ſi prius idioma didicerint, quo natura loquitur, & modos quibus eadem exprimitur, id eſt longam in obſervandis juvantium & lædentium eventubus exercitationem. Ego quoties horum contemplationi immerſus eram, faciemque adeo modernam cultioris noſtræ Medicinæ Practicæ deſideratis Pitcarnianis & Baglivianis comparabam, eheu quam longo intervallo ipſam adhuc remotam conſpexi, ab ea certitudine, quæ poſtulatur a laudatis ſapientiſſimis Viris, ut ars haberi promereatur. Sive vero fiduciam mihi naſci ſentirem, fore ut poſt tot exantlatos Præſtantiſſimorum Hominum labores quibus omnino longe cultior reddita eſt, etiam poſt fata Baglivi & Pitcarnii, quam fuerat

u) §. 5.

x) §. 7.

y) *Lib. I. Prax. Med. c. XII. §. 8.*

elapſis ſeculis, majora quoque incrementa etiam in poſterum caperet; ſive deſperarem ut unquam ad ſublime illud culmen eveheretur, quo his ducibus Viam monſtrantibus evehenda eſt, perſpexi tamen illico, ſaltem hac una incedendum eſſe, cum nonniſi huic ſoli methodo acceptum referre debeat, quicquid certi hodie poſſidet. Utilis mihi non ſemel fuit horum omnium toti Medicinæ proficuorum, ad ſpecialiores veritates inveniendas, dijudicandas, & ab hypotheſibus ſegregandas applicatio, adeo quidem, ut & morborum quorundam ingenium & medicamentorum multorum facultates, felicemque & ſiniſtram eorum adhibitionem inde intelligerem rectius. Cumque heroicorum vires quæ ſi non juvant, certo certius nocent, quæque ſola juvant, quando indicantur, & omiſſa morbos fortuito eventui relinquunt, eo accuratius noviſſe, & morbis exacte cognitis dextre oppoſuiſſe expediat, ſæpius certe in votis habui Pitcarniana methodo per omnem Praxeos medicæ campum Uſum Opii accuratiſſime poſſem ediſcere. Atque illius methodi probe tenax, denuoque lectioni ſcriptorum huc facientium intentus, facili negotio commenta & errores circa hoc remedium una cum eorum fontibus perſpexi, veritatesque practicas ex obſervationibus multorum aliorum & meis conſtanter ſibi ſimilibus enatas, agnovi & digeſſi, tandemque in uſus privatos eas in ſyſtema quoddam vires Opii in omnibus morborum generibus complexurum, redigere decrevi. Forte autem imparem me habuiſſem Operi, abjeciſſemque animum, & difficultatibus hinc inde obviis deterreri me iterum paſſus eſſem, niſi bonis avibus incidiſſem in Illuſtr. L. B. de *Wolf horas ſubſecivas Marpurgenſes* atque ibidem inveniſſem eadem eximia dogmata [z]) quæ calcar omnino mihi addere debebant, ut initum ſemel conſilium proſequerer ſtrenue. Fuſius nimirum eo loco quem magno in pretio habitum adeo lubenter meum feci, de Medico Aſtonomos imitante agens Pitcarnii conſilia explicat Vir ſummus, & quam ampla utilitate ſeſe commendare

z) *Anni 1729. Trimeſtri brumali.*

dare apta ſint, oſtendit. Aſtronomia inquit nata eſt ex obſervationibus, quæ ſe offerebant omnium oculis etiam Vulgo, & ex obſervationibus communibus, diligenti attentione & contemplatione repetita inſtitutis. Ex his omnis Aſtronomiæ evidentia, namque ex iis, vocatis in ſubſidium principiis aliis veluti geometricis & opticis, collegerunt Aſtronomi, quæ legitima ratiocinandi forma inde conſequuntur. Hac via incedentes problemata ſolvunt, dum ſufficientia data quæ ſupponebantur, præſto ſunt. Medicina ejusque incrementa ortum habet ab obſervationibus, nec quicquam boni ſperandum, ſi hypotheſibus indulgeatur, & a priori deducere quis voluerit, quæ ad illam pertinent, cum a poſteriori ſaltem latens Veritas poſſit erui. Quodſi ergo Medicus Aſtronomum imitari velit, de quocunque Objecto ad artem ſalutarem ſpectante veluti de morbo quodam (addo de remedio, ejus effectu, & ad morbum habitudine) primum colligere debet obſervationes communes, ſive obvias, quæ quaſi ſponte ſua ſe offerunt, & obſervatoris oculos perſtringunt. Nec obſtat obſervationes ejusmodi jam dudum ab aliis fuiſſe annotatas, imo ipſi vulgo cognitas. Ex his autem obſervationibus repetitis, vocatis quoque in uſum & ſubſidium principiis aliis, legitima ratiocinandi forma debet colligere, quæ inde ſequuntur, neque admittere debet, niſi quæ citra paralogiſmum ex obſervatis inferuntur. Illa autem principia in ſubſidium vocanda peti debent ex Anatomia, Phyſica, & Chymia. Ea ſi adhibuerit Medicus, non eſt quod ſuſpecta habeat, quorum Veritas a poſteriori longe clariſſime patet. Hisque ſolis præſidiis habebit Medicinam ab hypotheſibus noxiis liberam, Theoriamque & Praxin nequaquam his ſuperſtructam. Natæ ſic Propoſitiones determinatæ perpetuo dein cum ulterioribus obſervationibus conferendæ, donec conſtet conſtans Experientiæ conſenſus. Ceſſabit tunc diſſenſus ſententiarum, errores detegentur, & ingenue agnoſcentur, ſolidaque conſtabit Veritas, ac Pra-

 xeos

xeos firmum ſtabilietur fundamentum. Bono Conſilio excerpſi & contraxi cogitata Wolffiana, ut Lectoribus meis pateret, quales mihi leges olim ſanxerim Opii uſum legitimum cognoſcere exoptans. Inculcavit eas mihi denuo, & ſua propria agendi ratione ob oculos poſuit Illuſtr. ab *Haller*,[a]) qui unicum ad verum tramitem Experientiam agnoſcens, eodem ſtrenuus & aſſiduus in inveniendis abditis & abſtruſis naturæ actionibus inceſſit hactenus, atque nobiliſſimo Exemplo Diſcipulis præivit. Tali igitur methodo, quam unice valentem declararunt Eruditiſſimi Viri, jam Opium & ejus uſum ægris ſalubrem & noxium exponere Tyronibus Artis, Medicisque nonnullis, forte nondum ſatis in rite adhibendo hoc remedio verſatis, decrevi. Scilicet poſito omni Auctoritatis præjudicio, & primo quidem miſſo omni reſpectu ad morbos quosdam, eorumque medelam, miſſis adeo finibus ſingulis quibus dicari poteſt remedium a medente, ante omnia ſaltem inquiram quales mutationes edat in Corpore humano Opium, quacunque etiam intentione exhibitum, imo vero ſi vel ſano homini exhibeatur. Illas mutationes, illa phœnomena in ſenſus incurrentia, illos effectus exhibitionem ſequentes, diuturna & conſtanti experientia cognitos, ante omnia ſimplex ſaltem & fidelis Hiſtoricus enarrabo; daboque ſimul operam, ut conſentientibus diverſiſſimarum Regionum diverſarumque ætatum Medicis obſervationum harum inconcuſſa veritas conſtet. De hac vero tanto minus ulla ratione dubitandum erit cum obſervationes ipſæ, aut jam ſatis animadverſæ eſſe queant a Practicis omnibus, aut ſi obiter habitæ ſint, ab iis qui iſtum finem ſolum tantum reſpiciunt, cui Opium dicarunt, omnes cœteros effectus ſive proſperos ſive ſiniſtros homini prætervident, inpoſterum facile animadverti poſſunt, cum æque ab Amicis ac Oſoribus Opii neceſſario admitti debeant, experientia perpetua utrosque convincente. Sicubi autem ejusmodi effectus occurrerint quos a nonnullis in dubium vocatos ſcivero, aut ubi ob

vitia

a) *vide ejus epiſtolam diſſertationi de ferro ſanguinis humani Gœttingæ habitæ annexam.*

vitia in experiundo commiſſa contrarios a me memorandis urgeri intellexero, nil ego dubii in medio relinquam, ſed id agam laborioſiſſime, ut effectus veri ab imaginariis diſpeſcantur, hique refellantur experientiis omni exceptione majoribus, illi autem harum ope & conſenſu ſtabiliantur quam firmiſſime. Deinde vero vocatis in ſubſidium phyſicis, chemicis, anatomicis & mechanico-hydraulicis principiis allaborabo ut modus quo opium illas enarratas mutationes ſeu effectus omnes in corpore vivo evenire faciat, quantum poſſibile eſt clarus reddatur. Atque omni huic operæ deſtinabitur locus in Tractatus mei quem paro Parte prima. In ſecunda poſtmodum accedam ad diverſa morborum genera, ſuppeditataque notione eorum genuina phyſico-mechanica applicabo Opium ad Praxin clinicam, uſumque dextrum ejus & ſiniſtrum commonſtrare annitar, ita quidem, ut effectus ab illius adhibitione per obſervationes conſtantes in corpore emergentes, cum indicationibus therapeuticis in quovis morbo comparem, atque an his illi reſpondeant, an minus, accuratiſſime indicem. Hac ratione errores in medendo evitare docebo, caſus omnes in quibus felix remedii uſus ſperari poteſt indigitabo ac ſententiarum circa hæc momenta divortia componere annitar. Aliqua mihi naſcitur fiducia, me ita incedere in animo habentem non inanem operam impenſurum, maxime cum ipſum *Hecquetum*[b]) largiri videam dari omnino methodum aliquam circa uſum Opii, hancque non niſi ſequelam eſſe obſervationum conſtantium, quarum ope Medicus vitare diſcit ſiniſtros eventus interdum evenientes. Faxit DEUS ut in ſui Gloriam, & generis humani commoda, ſcopum præfixum attingam feliciter!

b) *p.* 208.

§. II.

§. II.

EXPERIENTIA I.

Opium exhibitum Pulſum Cordis & arteriarum, adeoque omnem circuitum humorum intendit, & accelerat.

Contrarium falſo aſſerentes Auctores.

Hujus Experientiæ veritatem Obſervatio ſolers iis omnibus qui in experiundo ſat attenti & cauti incedunt, reddere debet omni exceptione majorem, quanquam non ſine dolore contrarium tueri videar Celeberrimos quosdam Viros, a quibus id minime expectaſſem. Patet ergo, jam in ipſo laborum meorum quos aggredior, initio, quam ambigua ſint & dubia medentum de Opio dogmata, imo vero quam ſæpe falſa, cum ne quidem omnes conſentiant, quod id pulſum acceleret & vegetiorem faciat, licet hoc ipſum digitus uniuscujusvis experiri per millenas occaſiones obvias facile queat. Præjudiciis potius a veteribus derivatis, vel Opinionibus etiam modernis decepti, aut ex ſyſtematis ante obſervationes conditi ſequelis lapſi, egregii cœteroquin Medici haud pauci, affirmare non dubitant, tardiores ictus pulſuum & debiliores percipi, poſtquam homini propinatum fuit Opium. Inter veteres papaver & hyoſcyamum bibentibus rarum eſſe pulſum perperam jam dixit *Aurelianus*,[c]) ac in ea ſententia fuerunt Græci fere omnes, ut in ſequentibus ex eorum placitis paſſim adducendis colligere & clarius perſpicere dabitur. Inter neotericos autem *Williſius* durante Opii energia pulſum de crebritate ſua remittere, & nonnunquam ſubito debilem evadere perhibuit.[d]) Deinde etiam *Rammazzini* in ſoporatis ab Opio pulſum exilem & tardum ſe deprehendiſſe notat.[e]) Porro *Ettmüllerus* de Opio memorat, quod ſanguinis in orbem motum ſedatiorem ſuo uſu reddat, cum pulſus exinde factus rarior & tardior, quam ante exhibitionem fuerat, quietiorem ſanguinis circuitum innuat.[f]) De homine qui per errorem Opii grana tria cum dimidio aſſumſerat, dum varia phœnomena oborta recenſet *Schelhammerus*, quæ in ſequen-

c) *de morb. acut. lib. I. c. 4.*

d) *Pharmaceut. Ration. ſect. VII. c. I. p. 183.*

e) *de morbis Artificum Cap. XX. Opp. p. 570.*

f) *diſſ. de vi Opii diaph. Cap. I. § 3.*

ſequentibus aliquoties mea faciam, tertia ab aſſumtione hora elapſa, qua illa phœnomena jam diſparere ſenſim incipiebant, pulſum ſenſim ſumſiſſe incrementum dicit, qui ab initio ſuppreſſus fuerat. [g]) Omnia hæc Virorum cœteroquin Doctiſſimorum aſſerta omnino falſa, me non multum moverent, ſed ærumnoſus plane & dolens video communi errore etiam abreptum fuiſſe Venerandum mihi ad cineres Præceptorem *Hoffmannum.* Etenim non ſaltem in diſſertatione quadam huc ſpectante, [h]) Opiata motus vitales cordis nempe & arteriarum valde ſiſtere, & circulationem ſanguinis debiliorem & languidiorem reddere ſcripſit; ſed & poſt multos annos ab ea edita elapſos, eandem ſententiam ſibi adhuc animo hærere teſtatus eſt, quando in *Medicina ſua ſyſtematica* [i]) & in genere ſtupefactiva ſanguinis circuitum languidiorem efficere, & ab Opiatis in ſpecie haud dubia experientia teſte pulſum languidum, depreſſum, ſedatiorem, ac parvum fieri affirmat. Conſentit Hoffmannianis aſſertis Illuſtr. *Richterus*, [k]) præter Opium & venæ ſectionem vix habere quippiam Medicinam teſtatus, quo certius & velocius motum vitalem extinguat. Singularis autem prorſus & minus expectata eſt ſententia *Stentzelii* [l]) qui de cortice peruviano paroxyſmum febrilem inhibente verba faciens, illum habere particulas aît ad naturam Opii proxime accedentes, hincque eſſe quod ſyſtolen cordis temperet. Neque alienus eſt ab ejusmodi opinione *Hecquetus* [m]) quando Opium univerſali conſenſu moderari ſaltus & tumultus ſanguinis, hujusque impetum inhibere ſtatuit. Dari quoque Opiata poſſe ad minuendam cordis contractionem arbitratur *Lindeſtolpe*, [n]) qui ut *Stentzelius* in peruviano cortice vim opiatam agnoſcit. Non minus *Geoffroy* [o]) ſibi perſuaſum habuit, quod Opium ſanguinis motus efferos compeſcat, & pulſum arteriarum magnum & elatum, ſimul vero etiam tardum efficiat. De accelerato motu humorum agens de *Gorter* [p]) ſi is reſtet ablata etiam cauſa ſtimulante quietem inducendam eſſe dicit narcoticis

g) *Ephem. N. C. Dec. II. Ao. V. obſ. 12.*

h) *de Opiatorum mechanica operandi ratione §. 9. & alibi.*

i) *Tom. II. Part. II. Cap. VII. §. 3. 4. & 16. in ſcholio & Tom. III p. 537.*

k) *diſſert. de ſalutari frigoris in Medicina uſu p. 16.*

l) *Toxicol. lib. I. p. 63. §. 62. Sed & Aquinus jam analogiam dari reputaverat inter Chinam & Opium. Vide Nigriſoli Febrem China Chinæ expugnatam p. 53.*

m) *Reflexions ſur l' Uſage de l' Opium p. 8. 9.*

n) *de Venenis c. XVII. theſ. 30. & 45.*

o) *Mat. Med. lib. II. p. 695.*

p) *Comp. Med. Tr. XLVI. §. 20.*

coticis & Opiatis. Recentiſſimo tempore Robertus *Whytt* ab Illuſtri *Hallero* [q]) allegatus, cordis irritabilitatem Opio aboleri reputavit, deſideratiſſimusque *Hahnius* [r]) meus *in Hiſtoria Podagræ Eminentiſſimi Cardinalis de Sintzendorff* validos pulſuum ictus ſemper ſe pilulis de cynogloſſa compeſcuiſſe enarrat. Præter hos Cl. *Degnerus* [s]) de Opii veneno notum eſſe dicit, quod motus ita ſimpliciter in corpore inhibeat, ut ne quidem ulla ſenſibilis mutatio vel corruptio phyſica animadverti queat, præter eam quam ex ſimplici defectu motus ſanguinis circulatorii ſequi neceſſum eſt. Addo adhuc Cl. *Hebenſtreit* [t]) qui Opio motum humorum vitalem ita opprimi poſſe aſſerit, ut vera mortis imago ſiſtatur vivente tamen ægro, quandoquidem ad vitam minimus ſanguinis circulus ejusque circa cerebrum & cor motus ſufficiat. [u]) Et alibi Opium ſub parvo volumine venenum eſſe, quo vis vitæ pereat, & humorum motus ſiſtatur, aſſeverat. Videtur hæc ad ſenſum deduxiſſe Cl. *Alſton*, [x]) qui microſcopii ope in pede Ranæ cujus ventriculo ſolutionem aquoſam Opii ad aliquot guttas indiderat, immutata craſi ſanguinis, celeritatem tamen ejus ſueta ultra dimidium minorem, quam in his animantibus eſſe ſolet, auctam vero ſenſim cum debilitata Rana vires iterum reciperet obſervavit. Eidem Ranæ aqua frigida refecto dupla pars opii deinceps fuit indita, motus vero ſanguinis cum adhuc magis lentus, quam prima vice notabatur, ad quietem plenariam, & intra quadrantem horæ in ipſam mortem vergebat. Ita & Cl. *Whytt* [y]) ſolutionem Opii Ranæ ventriculo injectam effeciſſe refert, ut Cor quadruplo minore celeritate ac antea moveretur.

q) *Diſſ. de partibus ſenſibilibus & irritabilibus.*

r) *p. 18.*

s) *de dyſenteria bilioſa Cap. II. §. 73.*

t) *Anthropolog. forenſ. p. 170.*

u) *l. c. p. 510. in fine.*

x) *Act. Edinb. Vol. V. Part. I. Art. II. ſect. III. §. 7.*

y) *Nova Act. med. Edinb. Vol. I. Art. XIX. §. 3.*

§. III.

Cauſæ hujus erroris ejusque confutatio.

Ego vero omnes illos Clariſſimos Viros de quibus locutus ſum, & ſi forte plures ſuperfuerint idem ſentientes, niſi aſſerta ſua debitis conditionibus incluſa & limitata velint, minus recte ſentire obſervatione jugi & nunquam fallaci convictus fui, quoties pulſum Opio exhibito vere increſcentem

&

& celeriorem redditum, attente proprio digito exploravi. Veteres equidem mihi contrarios non valde moror, nam de mira qualitate Opii, quam ſibi finxere, quaque ſibi ipſis impoſuere, in ſequentibus acturus ſum. Recentiores autem omnes quos citavi Auctores, eapropter deceptos credo, quia Opium mediocri etiam præbio porrectum, poſtquam antea vitale flumen celerius projecerat, tandem languorem circuli finita ſua operatione relinquit, id quod fere ſemper accidere ſolet, quando in corpore noſtro qualicunque de cauſa ultra naturalem celeritatem evectus pulſus ipſo ſuo curſu feſſus tandem quaſi redditus eſt. Deinde quoque eapropter hallucinati ſunt quia doſes majores temeraria manu porrectæ, aut plures mediocres crebro nimis exhibitæ poſtquam perniciſſimos ictus pulſuum ab Obſervatoribus non ſatis attentis prætervifos excluſerunt, tandem brevi ante mortem ipſam, vel in vitæ periculo ad quod hominem adduxere, pulſum exilem & tardum poſt ſe trahunt. Sat vero frequens etiam & forte præcipua erroris cauſa videtur Obſervatio perpetua tot motuum exorbitantium Opio conſopitorum, unde ſine dubio nimis præcipites, neque ſatis ſolliciti, an id etiam de pulſu valeat, cum *Hecqueto*[z]) concluſerunt multi Opium agere univerſaliter in omnes motus corporis, atque illos brevi tempore pacare, & magis tranquillos reddere, quemadmodum & *Ettmullerus*[a]) Opium quævis in republica noſtra microcoſmica turbata pacatiora reddere, & quosvis humorum motus cohibere edixerat. Hæc ſane vis ſedans Opii perperam univerſalis habita, adeo alte multorum Medicorum animis inſedit, ut quanquam hoc falſiſſimum exiſtat, ad ipſos motus vitales, & ſanguinis circuitum male extenſa ſit. Ut vero denuo ad ipſos hujus ſententiæ patronos accedam, *Williſius* certe de pulſu crebriori per Opium minuto loquens, & non bene memor eorum, quæ paulo ante ſcripſerat, de actione hujus remedii, dicta a me niſi fallor confirmat.[b]) Namque expreſſis verbis, quæ notari

z) *p. 20.*

a) *diſſ. de Vi opii diaph. in præfatione & Cap. I. §. 2.*

b) *Pharmaceut. Rat. Part. I. ſect. VII. Cap. I. p. 180.*

notari volo, majori doſi datum Opium ſpiritus cerebelli incolas etiam perimere, motum cordis labefactare, pulſumque debiliorem efficere, aliter autem modica doſi tantum ad ſpiritus cerebri pertingente ſenſus externos & internos quidem ab eo ligari, pulſum vero ſolito ritu peragi notat. Quanquam vero nec hoc veritati reſpondeat, cum pulſus poſt Opium aſſumtum haud ſolito ritu peragatur, ſed potius vere celerior & fortior reddatur, ac ante Opium fuerat, ſufficit tamen, *Williſium* largiri, nonniſi majorem Opii doſin inhibere pulſum, quod ipſum ego lubens concedo, modo mihi concedatur, & a minuta & a largiori celerem & celerrimum præceſſiſſe, antequam debilis micaret. *Rammazzinum* quod attinet hic quidem in ſoporatis ab Opio, pulſum tardum deprehendit; Eum vero de talibus, qui amplius aut plane non, aut ægre expergefacti ſunt, loqui credibile eſt, cum pulſui tardo alia phœnomena juncta enarret, pallorem nempe, faciem cadaveroſam, & extremorum frigus, quæ omnia nunquam Opium niſi intempeſtive aſſumtum, ad mortis periculum adducens, & vere occidens inſequuntur. Meque pulſum tardum in ſoporatis ab Opio a Rammazzino commemoratum ita ut feci explicantem, minime falli, clariſſimum reddetur in ſubſequentibus, quando in Experientiæ ſecundæ contemplatione occupabor, & alium locum Cl. Viri adducturus ſum, qui pulſum ab Opio celeriorem & fortiorem redditum aperte probat. Pro *Ettmullero* nil habeo quo ejus lapſum excuſem, quomodo autem probatum dabo falſam fuiſſe experientiam *Schelhammeri* adeo diſertis verbis expreſſam? Videtur mihi certe magni ponderis oppoſitio formari contra eum poſſe, quod non præciſe dicat, primis horis poſt uſum Opii pulſum fuiſſe nonnihil ſuppreſſum, ſed quod antea recenſeat hominem morti proximum fuiſſe, & poſt hoc phœnomenon obſervatum demum adjiciat pulſum ab initio ſuppreſſum ſenſim ſumſiſſe incrementa. Sane quia primis horis adfuit ſiccitas oris, videtur & adfuiſſe

calor

calor & motus circuli auctus. Deinde præjudicio plenum fuiſſe *Schelhammerum* quoad languorem circuli patet, quoniam homini ab Opio in vitæ periculo verſanti aquam apoplecticam ſpirituoſam propinavit veræ actioni Opii clariori ſenſim in his ſchedis evaſuræ, minime contrariam. Lubentiſſime abſolutum vellem ab errore meum *Hoffmannum*, ſed nimis aperte & repetitis vicibus de pulſu debili & tardo ab Opiatis loquitur, ſaltem loco ex *Medicina Syſtematica* allegato addit verba *præſertim immoderatius uſurpatis*, ut adeo quadantenus mitigari ſeſe ejus aſſertum patiatur. Forte quia hoc loco de Opiatis non ut medicamentis, ſed ut venenis agit, ad venenoſam actionem magis reſpexit quam medicamentoſam; namque quando vel intempeſtive vel largiter datum Opium in venenum degenerat, & necat, periculum ſummum & mortem non infert antea, niſi pulſus primo celer in tardum valde & intermittentem plane abierit. Quoad Celeb. *Richterum* ambigo adhuc, an ipſi, an potius Reſpondenti qui ſe Auctorem diſſertationis profitetur, tribui debeat falſa de motu vitali ob Opio imminuto ſententia. Morientis & brevi morituri pulſus nil probat, alioquin enim de omnibus & acerrimis irritantibus quæ necare tandem aptæ ſunt dici deberet, quod pulſum cohiberent, quem tamen propria ſua virtute intendunt. Minus etiam apte in hac diſſertatione provocatur ad locum aliquem Cl. de *Gorter*, [c]) hicque anodyna ad motum minuentia referre dicitur, cum evolventi conſtare debeat *Gorterum* eo loco de prorſus aliis motubus ab Opio conſopiendis loqui, atque de circulatorio motu ne verbulum addere. Doleo ſaltem quod alibi narcotica & opiata ad ipſum acceleratum motum humorum pacandum retulerit ut §o antecedente notavi, atque ita Opio univerſalem vim ſedantem motus ſine exceptione omnes falſo adſcripſerit. *Stentzelio* ſuum luſum relinquo, illam analogiam inter Opium & Corticem quam cum quibusdam aliis ſibi imaginatur, invenire neſciens. Sed bonus *Hecquetus*

c) *Comp. Med. Tr. LXXXVI. p. 137.*

ipſe errorem ſuum initio libelli commiſſum profitetur, dum oblitus antea a ſe dictorum ſibi ipſi contradicit expreſſis verbis alibi ſcribens [d]) *quod accuſatio Opium ſanguinis curſum inhibere & circulationem retardare evidenter falſa ſit*, hocque aſſertum ſtringentibus argumentis probans. *Lindeſtolpium* quoque ſemetipſum confutare apparebit in ſequentibus. *Geoffroy* [e]) diſerte notavit, ceſſante operatione Opii pulſum languidum & depreſſum reddi; ſi vero ab actione Opii, & durante Operatione, quoque talis foret, non opus erat dicere, quod ea finita talis reddatur. Cl. *Whytt* [f]) redarguit Illuſtr. ab *Haller* qui non obſervare potuit irritabilitatem Cordis ut illi ſtatuere placuerat Opio aboleri. *Tiſſot* quoque [g]) irritabilitatem Cordis parum & ſæpe nihil debilitari ab Opio ſcribit. Largiri autem poſſum lubens Cl. *Whytt* magna doſi datum pulſum valde lentum efficere, [h]) per ea quæ de prægreſſo velociore jam monui. Amantiſſimus meus *Hahnius* ictus pulſuum celeriores ægri ſui Cardinalis retardare potuit pilulis de cynogloſſa quia illi podagricis & chiragricis doloribus concitatiores redditi fuere, idque ſemper ſuccedit, ſi ſtimulus aliquis ſenſum acutiorem reddens fuerit cauſa celerioris circuitus, qui adeo obtuſo ſenſu minuitur, corde non amplius ſollicitato, dum interim opium ex ſua indole homini ſine ſenſu doloroſo pulſum frequentiorem exhibenti propinatum, neutiquam illum refrænaret. Cl. *Degnerus* & *Hebenſtreit* locis citatis Opium unice conſiderant ut venenum, adeoque videntur ſaltem attenti fuiſſe, ad illa phœnomena, quibus præſentibus necat, atque interea pulſum debilem & lentum offendiſſe. Notatu autem dignum eſt *Alſtonum* recenſioni de motus ſanguinis tarditate in rana ſua obſervata, adjicere: Omni hoc tempore quo ad eam attentus erat ſe non obſervare poſſe lentam vibrationem pulſus. Id ſibi primo intuitu repugnare videtur, verum *Alſtonus* vidit ſaltem motum ſanguinis in pede non univerſalem in toto corpore Ranæ, in pede vero aderat ſine dubio ſtaſis inflammatoria,

d) *p. 184.*

e) *Mat. Med. Tom. II. p. 697.*

f) *diſſ. de partibus ſenſibilibus & irritabil.*

g) *Diſcours preliminaire ſur la diſſertation de Haller, traduite du latin. p. 24.*

h) *Acta nova Edinburg. Art. XIX. §. 3.*

toria, unde ille retropulſus ſanguinis pendebat, quem ſub quavis diaſtole cordis conſpexit, quemque ſaltem undulatorium motum repræſentaſſe notat; ab illo vero particulari modo circuitus ſanguinis in extremo pede, ad omnem in toto corpore concluſio minus valeret, hunc vero vere celeriorem ab Opio reddi ex ipſius *Alſtoni* teſtimonio brevi evincam. Certum itaque eſſe ſumo pulſum exhibito opio mediocribus vel largis doſibus inſurgere, & intendi, tum vero ſi tandem debilis reddatur, multumque infra virtutem naturalem retardetur, magnum periculum homini imminere ne ceſſet penitus.

§. IV.

Teſtes Veritatis.

Hæc mihi ſufficere poterant, atque audacter provocare poteram ad Experientiam ſemper eandem, ſibi ſemper ſimilem, & a quovis ſi attendere voluerit, clariſſime animadvertendam. Non tamen etiam deſunt idonei veritatis teſtes, quos producere omnino debeo. Dignum penſitatu eſt *Wedelium* [i]) deſcribere Opium quod ſit ſuccus ex capitibus Papaveris collectus, ſenſus ligandi & potentiam movendi animalem ſiſtendi vim habens, atque de vi refrænandi motus vitales ne verbulum adferre. Opiata quoque *Waldſchmidius* [k]) vocat Medicamenta ſpiritubus animalibus obicem ponentia, unde cerebrum ſubſideat, & omnes ſtatuæ humanæ actiones ceſſent, exceptis reſpiratione & pulſu. Cum cura quoque annotare non intermitto quod *Stahlius* [l]) habet, quando luculentæ veritatis eſſe dicit quod Opium motus qui non adeo æque ſenſui, quam neceſſario cuidam alteri fini ſuperſtruuntur, niſi nimio largioribus doſibus, quæ eximie totas intentiones obnubilent, valde parum cohibeat. De Pulſu *Stahlium* loqui manifeſtum eſt; at vero Opium motores vitæ non ſaltem non cohibere, & coërcere, ſed excitare & exſtimulare potius, ut fortius & celerius eat redeat in Orbem mare microcoſmicum, poſt *Pitcarnium*, *Thomſonum*, *Freindium*, *Bergerum*, *Bœrhaavium* *Hallerus*, *Buchnerus*,

i) *Opiol. p.* 102.

k) *diſſ. Monita Medica circa Opium habente p.* 4.

l) *diſſ. de impoſtura §.* 10.

Hamber-

Hambergerus, *Heiſterus* & alii ultro aſſeverant. Ab Opio Arteriæ ſolito plus diſtenduntur ut pulſus docet aſſerente *Pitcarnio.* [m]) Ab Opio pulſus celerius & altius vibrat ob-ſervante *Thomſono.* [n]) Ab Opio validius ſe contrahit Cor, unde vividior ſanguinis circuitus, impetu cordis per Opium fortiore augetur etiam ad vaſa humorum plenitudo, utraque de cauſa excitatur pulſus notante *Freindio.* [o]) Adſtipulatur his *Bergerus* [p]) qui ab Opio pulſum cordis & arteriarum convaleſcere ſcribit. Sed eximie *Bœrhaavius* ſi aliquid ait vi ſpecifica in certam partem corporis humani ratione motuum nimiorum agit, certe Opium eſt, id enim ſaltem in animales ſpiritus vim ſuam exercet, non in vitales. [q]) Et alibi *Opium* inquit *Motum circularem auget*, *animalem minuit.* [r]) Deinde ſanguinem incitari ab Opio certum eſſe teſtatur de *Haller*, [s]) ab eo circulationem celeriorem reddi notat *Hamberger*, [t]) atque ejus adhibitione motum progreſſivum ſanguinis intendi & vi vitali augmentum addi Cl. *Buchnerus* [u]) eloquitur. Tandem & motum ſanguinis augeri Opio & ad ſummam celeritatem adduci *Heiſterus* [x]) Auctor eſt. Ego certe quoties Opium ad enormes excretiones alvinas & alias compeſcendas, pulſu jam ſumme debili, urgente neceſſitate exhibui, ſemper animadverti pulſum tunc fortiorem & citatiorem fuiſſe redditum. Denuo itaque repeto, & ad experientiam audacter provoco, prima ſua actione ſemper Opium pulſum accelerare, quanquam vel finita operatione, vel aucta ultra modum doſi quæ necem adferre poſſit, omnino eveniat, ut ex celeri is tardus admodum & debilis reddatur. Sic cani cui Opium exhibuerat *Buchnerus*, [y]) pulſus arteriarum poſt dimidiam horam, ut illis in quibus *Bergerus* ab Opio febriles ictus obſervavit, diſſ. cit. §. 4. frequentior erat, ſed ante mortem ſenſim imminuebatur. Id vero & in hominibus ita accidere docet tragicus ille caſus, quem deſcribit *Alſton* [z]) plus valoris habens quam ejus Experimenta cum Ranis inſtituta. Adſumſerat 40. annorum fœmina loco electua-

m) *diſſ. de Circul. in Animalibus genitis & non genitis* §. 13.

n) *diſſ. de Opio* p. 120.

o) *Emmenol.* c. 14.

p) *diſſ. de Vi Opii rarefaciente* §. 10.

q) *Prælect. ad inſtitut. ad* §. 856. & 1154.

r) *in Comment. in aph. de cognoſcendis & curandis morbis inſcio Autore edito ad aph.* 229.

s) *Prælect. in Bœrh. inſtit.* Vol. IV. p. 519.

t) *diſſ. de Opio* §. 44.

u) *diſſ. de Opio* §. 45. 46.

x) *Comp. Med. Pract.* c. XIX. §. XI.

y) *diſſ. de Opio* §. 29.

z) *Acta Med. Edinburg.* Vol. V. Part. I. Art. XII. ſect. III. pag. m. 195.

electuarii purgantis Unguenti hæmorrhoidibus cœcis deſtinati ex oleo roſarum myrrha & Opio compoſiti portionem, quæ ſcrupulum unum vel paulo minus de Opio habebat. Committebatur hic infelix error mane hora ſeptima. Pulſus qui quod notandum, fortis æqualis & valde celer fuerat, poſt horam octavam cum dimidia reddebatur debilis, & intermittens, atque ſic adhuc uno quadrante horæ elapſo moriebatur. Nonne ergo rectiſſime *Freindius* [a]) inter effectus modicæ doſeos ponit validiorem contractionem cordis & vividiorem circuitum, pulſum vero parvum & debilem inter effectus nimiæ doſeos quem tamen ſemper præceſſit validior & celerior.

a) *Emmenol. Cap. XIV. pag. mihi 139. 140.*

§. V.

ejus ulterior confirmatio.

Illa autem quæ obſervatione attenta diſcitur, quamque modo adſtruxi, vis Opii circulum ſanguinis accelerans, confirmatur uberius Illorum adſertionibus, qui ſingularem cardiacam virtutem in Opio reconditam eſſe affirmant, non minus Experientia ſeſe manifeſtantem. Verum ſub Cardiaci remedii nomine nemo Medicorum aliud intelligit, quam id, quod indicationi vitali ſatisfacit, ſeu quod efficit ut vires vitales ſibi conſtent, vel augeantur. Licet enim de Cardiacis omnibus neutiquam affirmari queat, quod ſpecifica dote in Cor ipſum immediate agant, tamen quia cor cauſa princeps eſt motuum vitalium, illa omnia quæ ejus ſyſtolen fortiorem reddunt quomodocunque, atque hac vel alia ratione circulum humorum ſuſtentant, & vegetiorem præſtant, jure ſuo cardiaca appellari ſolent. Talem autem potentiam vere inhærere Opio multiplicibus effectubus edocti adſtruunt Clariſſimi quidam Practici, quos omnes magis quidem hic audiendos crediderim quam Cl. *Neumannum* [b]) in genere minus Opio faventem, & ejus virtutem cordialem ſalſe ridentem & perſtringentem. Nolo recenſere fuſius quam magna fuerint habita Antiquitati varia remediorum genera, pro alexiterio & cordiali fine excogitata, quæ omnia ingrediebatur

b) *Lect. de Opio, initio.*

Opium. Recentiori tempeſtate Helmontio Opium pro reſtaurativo Archæi habenti aſſurrexit *Wedelius*, [c]) ſummamque virtutem cordialem in eo poſuit *Jones*. [d]) Jure etiam meritoque actionis pharmacorum pulcherrime gnarus Opiata inter confortantia retulit *Bergerus*. [e]) Magna certe auctoritas eſt ad hunc diem Cordatiſſimi *Sydenhami*, [f]) hic vero Opium vocat Cardiacum pene unicum, quod in rerum natura hactenus eſt repertum. Neque certe niſi hujus virtutis cardiacæ bene conſiſus unquam auſus fuiſſet exhibere ægris quorum pulſus vix micabat, rebus urgentibus, laudanum ſuum liquidum ad viginti quinque guttas & ultra, quæ doſis tantum abeſt ut pulſum languidum jam ſatis, omnino deprimeret, ut potius ſanitatem cum increſcente ejus robore reduxerit. [g]) Civis etiam *Sydenhami* Cl. *Freind* [h]) ab Opio vires vitales inſtaurari candide fuit profeſſus, cui aſſentiri non dubitat *Heiſterus*. [i]) Nec tacet de Cardiaca Opii virtute, qui polychreſtam & panchreſtam ejus indolem toties extollit, atque id tonum nervorum conſervare ac reſtituere oſcillationesque omnium fibrarum juvare aſſerit *Hecquetus*. [k]) Atque in fine libelli ſe adſtructam dediſſe vim Opii cordialem & confortantem multis gloriatur, [l]) licet dum ſub initium ejus, de vi inhibendi & refrænandi circulum locutus erat, ſibi ipſi contradicat. Miram quandoque ab Opio virium & vitæ recreationem quosdam ſemi-mortuos & ad extrema redactos percipere annotavit *Geofroy*. [m]) Nullum potentius unquam ſe expertum eſſe cardiacum & vires inſtaurans quam quidem Laudanum liquidum Sydenhami aſſerit *Lindeſtolpe* [n]) cui comparat ſyrupum ſuum cardiacum ex Opio, croco, macere, cinamomo & aliis paratum quo ſe inſtructum omnibus aliis carere poſſe affirmat. Multa attuli pro adſtruenda Opii virtute cordiali teſtimonia, ſed ponderoſiſſimum habeo Illuſtr. *Bœrhaavii* [o]) ſuffragium. Hic nempe de cardiacis agens recenſensque vinum generoſum, ſpiritum vini, ſpiritus oleoſos, ſales volatiles aromaticos, olea aromatica, paucis dicam

omnia

c) *Opiol. lib. I Sect. I. c. 3.*

d) *in Myſt. Opii revelat.*

e) *diſſ. de vi Opii rarefaciente Coroll. IV.*

f) *Oper. Sect. IV. c. 3. p. 231.*

g) *vide Operum p. 372. in epiſt. de morbis epidemicis ad Robertum Brady.*

h) *Emmenol. c. 14.*

i) *Comp. Med. Pract. c. XIX. §. XI.*

k) *e. g. p. 336.*

l) *p. 372.*

m) *Mat. Med. lib. II. p. 692.*

n) *de venenis p. 616. & 668.*

o) *in Tract. de viribus Remediorum.*

omnia acria ſtimulantia, notanter dicit: *Huc etiam pertinet Opium & alia circulum augentia.* Ponit Bœrhaavius in hoc catalogo primo vinum ac ſpiritum vini, & poſt alia tandem & Opium, atque ita inter hoc & illa virium ſimilitudinem agnoſcit. Errat igitur *Rammazzini* [p]) quando differentiam dari ſtatuit, vinumque circulum accelerando, Opium pulſum retardando agere contendit. Monui contra eum jam in antecedentibus quod moneri debet, atque in ſubſecuturis addam plura. Hic ſaltem noto, hac hypotheſi erronea non obſtante dediſſe *Rammazzinum* [q]) homini ſumme debili & ut dicit ſine pulſu viventi, opium largiori doſi cum fructu, atque ita ipſum obſervare potuiſſe, Opium pulſum excitare, aliter enim per hypotheſin, hoc neceſſario necem certiorem reddere debuiſſet. Melius qui eundem effectum in ægris vidit, cardiacam Opii virtutem inde agnovit, & aliis documentis convictus aſſeruit jam laudatus Sydenhamus, cui prorſus adſtipulatur *Alſton.* [r]) *Youngius* quoque Opium pro præſtantiſſimo cardiaco viresque vitales inſtaurante remedio deprædicat, atque adeo ubi a motu vel labore corpus defatigatum eſt, incomparabilem effectum illud edere affirmat. Patet itaque Opium per Experientiam deprehendi Cardiacum, adeoque omnino accelerare & vegetiorem reddere circuitum humorum, nam qui remedium aliquod eſſe cardiacum, & tamen ſimul pulſum remiſſiorem reddere affirmaret, notionem & verum ingenium cardiaci omnino ignoraret. Sed tranſeo jam ad Experientiam ſecundam, quæ cum tertia ulterius adſtruet vim pulſum accelerantem.

p) *de Morb. Artificum cap. XXI.*

q) *de Conſtit. epid. mutinenſ. differt. Operum pag. 201.*

r) *Acta Edinb. Tom. V. Part. I. Art. XII. Sect. III. p. 199.*

§. VI.

EXPERIENTIA II.

Opium Calorem Corporis naturalem auget.

Contrarium perperam ſtatuentes.

Effectus neceſſarius accelerati circuli eſt augmentum caloris, quare ſi certa experientia conſtat, Opium circulum ſanguinis celeriorem efficere, non poterit non & experientia ve-

riſſimum deprehendi, quod aſſumptum calorem augeat. Neque hæc experientia potuit prætervisa eſſe aut in contrarium detorta, niſi illis ſolis, qui contradicente licet obſervatione circulationem Opio tardiorem reddi aſſerunt, nam ii prona conſequentia contendere debent refrigerium potius ab eo induci quam majorem incaleſcentiam uſum illius ſubſequi. Doleo unquam huic errori inhæſiſſe minus attentam venerabilem antiquitatem eidemque adeo prætuliſſe facem, cujus reverentia ducti maluerunt nonnulli Recentiorum præjudicatæ Opinioni devotum animum ſubmittere, quam phœnomena in ſenſus incurrentia ſerio expendere. Dixerat *Hippocrates*:[s]) Quum corpus invaſerit ſomnus, ſanguis frigeſit, a natura enim ſomno frigefaciendi vis ineſt. Factum inde ſine dubio ut hypnoticis remediis frigida indoles adſcriberetur. *Galenus*[t]) certe frigida intemperie noxium eſſe Papaveris ſuccum, atque ad extremum refrigerantium ordinem referendum reputavit. Et in hac Opinione fuere Græci & Arabes ad unum omnes, *Trallianus*, *Aetius*, *Oribaſius*, *Avicenna*, *Rhaſes* & alii. Recentiori tandem ævo non defuerunt quoque qui gloriæ Antiquitatis litaturi acerrime pro Opii frigidiſſima temperie dimicarunt. *Fernelius*[u]) omnia narcotica vehementer frigida declarat, Opiumque vocat medicamentum ad quemvis ardorem protinus extinguendum efficaciſſimum. *Freitagius*[x]) frigidam Opii qualitatem adſtrui putat exemplo eorum, qui ſummo frigore & noctu præſertim, per nives iter faciunt, & inde torporem, immobilitatem, ſomnum, ſtuporem, tandemque plenariam caloris extinctionem ac mortem reportant. *Borrichius*[y]) totus in eo eſt ut veterum ſententiam defendat argumentisque a torpore, ſtupore, pulſu debili, glacie artuum, ſudoribus frigidis, & morte gelida tanquam effectubus Opii deſumtis, ac verborum fuco coloratis frigefacientem ejus potentiam ſtabiliat. Atque vere in homine qui per errorem Opii grana tria cum dimidio aſſumſit, præter alia phœnomena poſt duas horas a deglu-

s) *de flatibus* §. 20.

t) *Meth. Med. lib. XII. c. 8. & de ſimpl. Med. facult. lib. VIII. c. 108.*

u) *Meth. med. lib. V. c. 17 & lib. VI. c. 1. & 5.*

x) *de Opio c. 3.*

y) *diſſ. de ſomno & ſomniferis.*

deglutitione frigus extremorum, licet id plane non percipe-ret æger, ſeſe obſervaſſe recenſet *Schelhammerus.* [z]) Non hic reticere debeo in antecedentibus jam allegatum *Rammazzini*, qui ab Opiatorum uſu pulſum exilem, tardum, pallorem, faciem cadaveroſam, & extremorum frigus habet. [a]) Vix autem hodie ullibi exſtare crediderim magis amicum huic ſententiæ ſuffragium quam quod ſuppeditat aut Cl. *Richterus* aut ejus Reſpondens in diſſ. [b]) *de ſalutari frigoris in Medicina uſu. Præter Opium* inquit *& VSem vix quicquam Medicina habet, quo certius & velocius calorem & motum vitalem exſtinguat. Irriſi ſunt Galenici qui Opium tanquam naturæ manifeſte calidæ inter ſumma refrigerantia repoſuerunt, at quantillum requiritur quod ſufficiat ad omnem motum ſufflaminandum & lethale frigus inducendum.* Verum & non dubitavit aſſerere Doctiſſimus *Hebenſtreit* [c]) ſtupefactiva & narcotica, quæ inter & Opium refert, inimicum vitæ frigus inducere. Tantum potuit longævitate ſua dominans præjudicium! Interim fuere tamen ab aliquo tempore, qui phœnomena omnia ab Opii aſſumtione emergentia ſenſubus uſurpantes, huic hypotheſi diffidere cœperunt; mire autem ſe torſerunt, ut veterum honori & auctoritati conſulerent, & quæ de frigore Opii frigide ſatis illi aſſeruerant, magno ardore nihilominus propugnarent. Eapropter quidam boni Viri non erubuerunt publice profiteri, ſimul & frigidum, & calidum haberi debere Opium. Lepide ſane! miror ego cur non potius tepidum. Ita e. g. ſatis ingenioſe Caſpar *Hoffmannus* [d]) adeo heterogenearum partium eſſe Opium ait ut calidum quidem dici poſſit in tertio, frigidum autem in quarto gradu, quia tandem refrigerando & obſtupefaciendo interficiat, adeoque effectum eſſe frigidum, licet non deſint ſymptomata calida. Cum Hoffmanno faciunt *Renodæus* & *Tillingius* caliditatem quidem Opio ineſſe omnino, ſed fugacem & leviorem, frigiditatem vero contumacem & validam aſſeverantes. Taceo *Capivaccium Sanctorium* aliosque qui

z) *Ephem. Nat. Cur. Dec. II. Ao. V. obſ. 12.*

a) *de Morbis Artific. c. 20.*

b) *p. 16.*

c) *Anthropol. forenſ. Sect. II. Membr. II. c. 2. §. 12.*

d) *de medicamentis Officin. lib. II. c. 69. 70.*

ex albo papavere Opium calidum, ex nigro vero frigidum parari ſibi imaginantur. Omnes hos ſinerem lubens abundare vel carere ſuo ſenſu, non vero expectaſſem ab *Alſtono* [e]) veri ingenii Opii adeo bene gnaro, mirum aſſertum, Opium certo reſpectu eſſe remedium admodum calidum, tamen etiam certum eſſe id vires ſuas in minuendo calore exercere, neque difficile fore demonſtratu de Opio proprius dicendum eſſe, quod frigefaciat, quam quod calefaciat.

e) *Act. Edinb. Tom. V. Part. I. Art. XII. ſect. III. §. 1.*

§. VII.

Opium calefacere probatur variis rationibus, meliora ſentientes Clari Viri adducuntur, & errores §o. antecedente citatorum refelluntur.

Nemo unquam negaverit facile, Opium omnino tandem poſſe efficere, ut pulſus langueſcat, & motu ſanguinis ad ſtaſin univerſalem vergente, inducatur mortiferum frigus. Sed ex hoc capite ſine exceptione ad unum omnia venena cujuscunque indolis, forent refrigerantia, quia gelidam mortem tandem excludunt, atque ardentiſſima febris toties necans vim refrigerantem habere dicenda eſſet. Verum ſtudioſe & hic iterum conſiderari debet, quod antea de pulſu dixi, Opium eadem ratione ac pulſum debilem & tardum efficit, poſtquam antea celerem immediata & prima ſui uſus ſequela excitarat, ita quoque frigus inducere, idque etiam aliquando lethale, poſtquam prima ſua actione calorem, eundemque ſi frigus inſequitur tanto fervidiorem enaſci fecerat. Non facile aliquem de intenſiore calore a deglutito Opio qui adeo manifeſte in ſenſus uniuscujusvis incurrit, dubitare ſiviſſet Experientia, niſi ipſa Antiquitas Medica minus apte toties de viribus & de effectubus remediorum ſentire ſolita, male fundata philoſophandi ratione & ſe ipſam, & Poſteros decepiſſet. Veteres quippe ſine juſto reſpectu quandoque, quomodo corpora naturalia ſe gererent humano corpori applicata, vel in illud ingeſta, ad qualitates illorum, ad humiditatem & ſiccitatem, ad caliditatem & frigiditatem fere unice omnia referebant, gradusque humiditatis et ſiccitatis &c. pro ingeniorum arbitrio curioſe definiebant. Neſcio interim qui factum fuerit ut Opium adeo in quarto gradu & ad exceſ-

exceſſum frigidum habere potuerint, cum illa omnia rectiſſime, & per omnes gradus calida declaraverint, quæ calorem corpori inferre, aut ruborem quendam inflammatorium inducere, aut volatili principio nares fortiter ferire, aut linguam amaritie & acrimonia ſua valde ſenſibili afficere animadvertebant, quas qualitates omnes non poterant non in ipſo Opio reperire. Sed clarum ſatis eſt excretionum quorundam cohibitionem, aut imminutionem ab Opio evenientem, potentiamque ejus ſenſus obnubilandi, ita Veteribus impoſuiſſe, ut poſthabitis omnibus caliditatis characteribus, qui Opio inſunt, id nihilominus frigidum declararent, quoniam phœnomena ejus uſum inſequentia ſibi ipſis contraria viſa, non poterant conciliare, verioris phyſices principiis quibus ad hunc finem indigebant, omnino deſtituti. Nemo autem niſi omni ſenſu deſtitutus negare poteſt, Opium calorem corporis humani majorem reddere, eaque propter calidum habendum eſſe, neque omnes tandem Medicos adeo occœcare potuit Vetuſtatis amor, ut veritatem irrefragabilem non perciperent, & agnoſcerent. Præter *Bauhinum*, *Platerum*, *Quercetanum Galenoque* contradicere non dubitantem Simonem *Pauli* & alios rectius ſentientes, litem toties agitatam peculiari opera argumentis pro frigiditate militantibus feliciter exploſis, compoſuere eadem mecum Civitate nati *Dœringius* [f]) & *Sennertus*, [g]) atque hic *Freitagium* [h]) ſtrenue aggreſſus falſam ejus hypotheſin confutat & omnino calidum eſſe Opium probat. Neque omittendus *Matthiolus* [i]) & *Wepferus*, [k]) cum illis præcipue debeatur, quod tandem bonis avibus popularis Error ejectus e Medicina fuerit. Præter hos etiam *Sinapius* merito calidum habendum eſſe Opium agnovit & demonſtravit. Egregie deinde technas *Borrichii* [l]) qui pertinaciter & artificioſe magis quam alii Opium frigidum venditarat, detexit, & ita delevit omnes Doctiſſimus *Bergerus*, [m]) ut ipſe earundem Artifex ne hiſcere amplius auderet. Equidem frigus extremorum quod ab Opii

f) *Tract. de uſu & qualitatibus Opii.*
g) *Med. Pract. lib. VI. c. 60.*
h) *lib. VI. c. 60.*
i) *de cicuta aquatica c. 4.*
k) *in Tractatu de Remedio doloris.*
l) *in Tractatu de ſomno & ſomniferis.*
m) *diſſ. de vi Opii rarefaciente.*

uſu

uſu *Schelhammerus* §o. antecedente memoratus eveniſſe refert, ſenſu optimi Viri potuit percipi, & palpabile fuit. At obſervari debet, Schelhammerum ipſum ſimul ultro notare, tum cum hoc frigus animadverteretur, hominem licet poſtea ſervatum, morti proximum fuiſſe. Forte autem & eo tempore non omnis calor præternaturalis in aliis partibus abfuit. Illum enim Podagricum qui ab Empirico Opium ſumſit, ſoporeque alto merſus penitus obdormivit, in agone mortis, quamvis ſudore frigido jam madentem, ſumme tamen calentem invenit *Platerus*.[n]) Neque frigus quod in ſoporatis ab Opio a *Rammazzino* allegatur, calefaciendi virtute Opii tantillum detrahit, cum ipſe alibi evidente experientia hoc ſuum præjudicium deſtruat, & veritatem nudam ingenuus confiteatur, *Cuidam* inquit *acerrima Dyſenteria laboranti pluries exhibui laudanum Opiatum ad 3. vel 4. grana, ſed parvo levamine. Vixerat hic ad plures dies omnino gelidus, ac ſine pulſu, vires tamen non erant adeo languidæ, ut huc & illuc ſe jactare non poſſet. Verebar ne largiore doſi exhibitum laudanum reliquum flammæ vitalis quæ ſupererat, reſtingueret. Laudanum rurſus ad grana quinque exhibui, ex quo æger placide dormivit, &* (quod ego bene notari velim, larga hac doſi) *excalefactus eſt.*[o]) Liceat mihi hunc calorem ab Opio redivivum opponere ſententiis Cl. *Richteri* & *Hebenſtreitii*. Liceat mihi hic denuo provocare ad *Sydenhamum* qui ægro ob vomitus & convulſiones animam agenti, pulſu vix micante & ſudore frigido jam præſente, generoſa valde laudani doſi cum vita calorem naturalem reduxit.[p]) Liceat mihi contra *Alſtonum* regerere, Opium aut pulſum intendere aut minuere, adeoque aut calorem augere, aut infringere, ac ſic non tanquam mox calidum mox frigidum, ſed ſaltem ut horum alterutrum conſiderari poſſe, non vero aliquem ſerio probaturum quod frigefaciat, cum adeo evidenter calorem corporis noſtri majorem reddat. Sane in re adeo certa, dubitari omnino poterat, an vel unus eorum omnium pro

n) *lib. I. obſ. 15.*

o) *Operum in 4to p. 201.*

p) *Operum p. 372. 373.*

pro frigiditate militantium unquam examinarit ſuis ſenſubus Opium, & exploraturus ejus ingenium, id ſua lingua vere deguſtaverit. Amara hercle & acria ſine exceptione omnia ut dixi rectiſſime Veteribus pro calidis habita ingeſta in corpus, ejus calorem increſcere faciunt, quidni eundem effectum etiam ederet ipſum Opium? Bene id perſpexit *Helmontius* [q]) ſulphur ſoporiferum in Opio inquiens non friget, ſed valde amaricat, ejusque ſal acre eſt; & qui ad ejus tractatum, *Poteſtas Medicaminum* inſcriptum, ubi ſimilia docet, confidenter provocat *Waldſchmidius*. [r]) Quodſi inſuper conſideretur Opium igni admotum flammam concipere, hoc phœnomenon aliis junctum calidam ejus indolem ſufficienter edocet. Magis vero, cum ſulphur vulgare & nitrum inflammabilia omnino, non tamen proinde in corpore noſtro æſtum accendant quem nitrum potius exſtinguit, urens Opii ingenium linguæ experientis judicium teſtatum facit. Namque cum *Bellonio* [s]) optimum Opium amarum eſſe aſſerente, & guſtu calido fauces incendens, idem edoceri potuerunt omnes, quicunque periculum facturi ſunt. Eapropter etiam ex primis veritatis teſtibus *Matthiolus* [t]) *Quanquam* inquit, *Opium in exceſſu frigidum ſtatuatur, tamen ſi ex ſapore rerum qualitates cognoſcuntur, Opium non modo guſtu amarum percipitur, ſed etiam acre, adeo ut paululum in ore detentum linguam & palatum exulceret, unde haud dubie colligi poteſt, calidiſſimas ei ineſſe qualitates.* Non aliter *Jones* de calore Opii teſtari ſaporem perquam amarum, & calidum, mordacemque, & operationes ejus a frigidis inhibendas judicat. Cumque his autoribus allegatis faciens *Bergerus* [u]) ipſius ſenſus teſtimonio conſtare ait id quod poſt *Dioſcoridem Matthiolus*, *Bellonius* aliique memoriæ prodiderunt, Opium guſtu amarum, acre & calidum eſſe, & aliquamdiu ore detentum linguam & palatum urere, & inflammare. Egregie tandem Illuſtr. *Bœrhaavius* [x]) *Veteres* inquit *maxime errarunt dicentes Opium eſſe frigidum in quarto gradu,*

q) *de lithiaſi c. VIII.*

r) *in monitis medicis circa Opium p. 8.*

s) *lib. III. Obſerv. c. 15.*

t) *lib. IV. c. 60.*

u) *cit. diſſ. §. 2.*

x) *Hiſt. Plant. p. 362.*

cum ſit potius calidiſſimum, nam urit ut piper: & alibi *Inter aromatum effectus* inquit *calor eminet, quem lingua percipit. Verum vix aliud magis calidum eſt quam puriſſimum Opium quod linguæ admotum fere intolerabilem caloris ſenſum excitat, cuti vero appoſitum inſtar emplaſtri veſicantis agit.* [y]) Igitur quicunque calidum amarorem Opii ſemel deguſtavit facile credet notante Illuſtr. van *Swieten* [z]) male frigidam noxam ipſi adſcribi. Nempe ut *Alſtonus* [a]) ceſpitans ipſe docet, poſt illum nauſeabundum amarorem deguſtatum, dimidio minuto elapſo lingua primo dein palatum percipit ardentem calorem, qui & in labio minore gradu ſentitur. calor perdurat per 15. minuta, amaror longius, ſalivationemque largam acrimonia ciet. Atque quod guſtus docet, id ipſum quoque Olfactu confirmatur. Non enim ut aliquis valde emunctæ naris ſit requiritur, quin ſtatim odor Opii fœtidus & graveolens & ſternutationem proritans ipſum feriat, ex quo nemo aliquam frigam inertiam, ſed potius penetrantem ſtimulantem, & ſumme volatilem, indeque omnino commoventem, & calefacientem humores noſtros virtutem arguerit. Neque opus eſt, ut hanc odore edocti, ulterius igne chemico per producta ſpirituoſa & volatilia diſcamus, cum laboratorii ſupellectile nondum torturam expertum Opium, nativam ſuam acrem & admodum volatilem indolem jam ſatis profiteatur.

y) *Prælect. in inſtit. ab Hallero edit. Vol. IV. p. 518. 519. 520.*

z) *Comment. in aph. Boerhaavii ad aph. 202.*

a) *Act. Edinb. Tom. V. Part. I. Art. XII. ſect. III.*

§. VIII.

Ex Analogia Vini, alcoholis Vini, ſaliumque volatilium ac Opii & ex experimentis cum animalibus brutis inſtitutis, tandem ex experimentis in hominibus, vis calefaciens adſtruitur.

Seorſim autem attenta conſideratione digniſſimum eſt, miram quandam affinitatem & analogiam intercedere Opio cum vino, adeo quidem, ut unum alteri commode ſubſtituatur, effectusque multi utrinque ab uſu evenientes, fere perinde ſeſe habeant, ſive ſalubritatem ſive noxam, in ſanitatem & vitam humanam redundantes ſpectes. Cum igitur Vinum frigefacere hactenus quod ſciam in mentem venerit nemini, miror omnino vel ſolam hanc obſervationem, quæ omnibus veteribus ignota fuiſſe nequit, a longo inde tempore non

non commonſtraviſſe caliditatem Opii. Narrat Proſper *Alpinus* [b]) quamplures Ægyptios Opium longa conſuetudine quotidie ſumentes ſi id capere ſtata hora intermiſerint, graviſſima ſymptomata incurrere, ac animi potiſſimum deliquio faſtidioſiſſimo tentari, nulloque auxilio tuto liberari, quam rurſus Opium devorando. Se autem vidiſſe ſimul memorat multos, ab hac ſervitute liberatos, ſi loco Opii largius vinum creticum biberent cum pipere, atque aliis aromatibus alteratum. Atque huic relationi prorſus analoga, de analogis vini ac Opii viribus legitur apud Joh. Chriſtoph. a *Coſta.* [c]) Dum indico mari in Luſitaniam redibat eadem navi vehebantur Turci, Perſæ & Arabes, qui clam aliquantulum Opii ſecum detulerant, ut eo ex conſuetudine uterentur. At abſumpto eo a *Coſta* Turcum ſe adeuntem clamitare audiebat, niſi ipſi & ſodalibus Opium præberetur, vix per biduum eos eſſe victuros. Cum a *Coſta* Opium non haberet, pro unico remedio Turca poſcebat Vinum, ipſis adverſum licet, ſed pro ſalute ſervanda nihilominus bibendum. Dabatur, & ſic Opii defectus tolerabatur. Atque his binis relationibus & Cl. *Bohnius* [d]) & *Alſton* [e]) ſententiam ſuam de convenientia Vini & Opii quam profitentur, corroborant. Sapienter vero ex Alpiniana *Bœrhaavius* magnum depromit Argumentum, Opium non eſſe frigidum ſed calidum, atque ſimul concludit, Opium parva copia aſſumtum idem facere, quod facit vinum magna copia. [f]) Similes autem hos effectus hauſtus vini, & pauxilli Opii dum ultro agnoſcit *Alſtonus*, non capio quomodo alibi aſſerere potuerit, propriorem Opio eſſe vim frigefacientem, quam calefacientem. Eadem vero ratione qua vinum Opii vires ſuſtinet, vini etiam vices explet Opium. Scilicet in Aſia quotidie id aſſumere ſolent illæ gentes quibus religio potum vini prohibet, hinc Arabes, Indi, Turcæ, Perſæ, paucis omnes nationes quæ Mahumetis leges ſequuntur, vino interdictæ ejus loco Opium vel potus genera varia inde parata in deliciis habent.

b) *Med. Ægypt. lib. IV. c. 1.*

c) *de Aromatibus & Medic. in India Orientali naſcentibus, de Opio.*

d) *de Officio Medici duplici p. 641.*

e) *Act. Med. Edinburg. Vol. V. Part. I. Art. XII. ſect. III. §. 11.*

f) *Hiſt. Plant. p. 362.*

Facile vero inducor, quando exiguam doſin Opii æquipollere video largioribus hauſtubus vini, ut credam cum Illuſtr. *Hallero*[g]) Opium non alia ratione agere in corpus, quam qua in illud operatur Alcohol vini, quin ſi occiderit Opium, & Alcohol, mortem & ab hoc & ab illo pendentem eadem prorſus ratione excluſum iri mihi perſuadeo. At quia vinum non agit, niſi quatenus prægnans eſt alcohole, alcoholis vero vis reſidet in particulis tenuiſſimis ſpirituoſis volatilibus & vaporoſis, etiam illos non a veritate receſſiſſe exiſtimandum erit, qui actionem Opii eandem eſſe aſſerunt ac ſalium volatilium. Inſtar omnium allegaſſe ſuffecerit Cl. *Pitcarnium* & Richardum *Mead*, quorum tamen uterque adhuc longe eminentiorem energiam Opio, quam ſalibus volatilibus tribuit. Explicationi actionis Opii ejusdem ac volatilium ſalium addit *Pitcarnius*[h]) *Noli tamen exiſtimare granum unum Opii cum grano ſalis volatilis eſſe conferendum, Opii quippe granum, ſæpe ſexaginta & amplius granorum ſalis illius inſtar eſt.* Et Cl. *Mead*[i]) *Opii actio* inquit, *bene convenit cum actione ſalium volatilium hoc ſaltem excepto, quod hujus exigua portiuncula æquipolleat majori aliorum plerorumque.* Quando autem Opium non pari paſſu ſaltem ambulat, ſed doſeos paucitate multum in ſua actione vincit vinum, alcohol vini, & ſalia volatilia, an diſputabimus amplius ſitne illud calidum an minus? Accedant adhuc obſervata in animalibus Opiato ferculo paſtis, hujusque effectus ſenſubus uſurpandi. Nolo experimenta multorum cum illis inſtituta coacervare, pauca ſufficient. Felibus teſte *Bergero*[k]) ad dimidium ſcrupulum propinatum Opium, poſt palpitationem cordis, & alia quæ peperit adſpectio horrida, effecit, ut ebria vacillarent hæc animantia, atque veluti rabioſa ore hiante & exſiccato ac ſpuma repleto æſtu humorum & agitatione febrili toto corpore adficerentur, donec convulſa exſpirarent. Eadem omnino Canibus accidiſſe cum Bergero modo laudato refert *Buchnerus*,[l]) qui non minus pulſum auctiorem

g) *Prælect. Bœrhaav. in inſtit. Vol. IV. p. 519.*

h) *diſſ. de circulatione in animalibus genitis & non genitis §. 19.*

i) *de Venenis p. 130. de Opio.*

k) *diſſ. cit. §. 4.*

l) *diſſ. §. 29-33.*

ctiorem & frequentiorem & æſtum obſervavit, ut alios taceam. Nil hic refert objeciſſe, hiſce animalibus exhibitas fuiſſe doſes venenoſas medicamentoſis duo decuplo, vigetuplo & amplius majores; ſatis quippe patet, has ſaltem neceſſario augere naturalem calorem, quando illa non calorem tantum augent, ſed fervorem & æſtum urentem & inflammationes exitiales accendunt. Sine reſpectu ad doſes largas ſiccitatem faucium ac linguæ, ſitimque urgentem ab Opio naſci pronunciat *Ettmullerus.* [m]) Siccitatem Oris etiam notat *Geoffroy.*[n]) In homine qui grana tria cum dimidio aſſumſerat eam obſervavit *Schelhammerus*, [o]) & in ſe ipſo a mediocri doſi linguam ſiccam & incaleſcentiam corporis *Young.* Accedit motum humorum & calorem auctum indigitans emiſſa poſt deglutitum opium urina colore ſaturatior, a *Ridlino* [p]) & *Youngio* laudato conſpecta.

m) *diſſ. c. l. §. 3.*

n) *Mat. Med. T. II p. 695.*

o) *in Eph. N. C. l. c. eandem cum ſiti Stentzelius de venenis lib. I. §. 46. refert.*

p) *lin. Med. Ao. IV. Menſ. Dec. obſ. 16.*

§. IX.

Suffragia Magnorum Medicorum, pro virtute calefaciente Opii.

Nihil ergo amplius deeſt veritati Experientiæ primæ & ſecundæ, nam una harum poſita ponitur altera, atque utraque quotidie ex obſervatione attenta Practicorum novis teſtimoniis locupletari poteſt. Neque deſunt præter jam adducta alia adhuc pro calefaciente virtute Opii Graviſſimorum Virorum militantia ſuffragia. *Bellonius* [q]) videns circa ſe multos copia ſat magna id devorantes, periculum ipſe facturus, illud quoque deguſtavit, atque pectus ſibi excalefieri perſenſit. *Williſius* [r]) infelices ejus effectus recenſens dicit, ſe obſervaſſe aliquos ab Opio non dormiviſſe ſed quoad reſpirationem & calorem mox deterius habuiſſe. Obſervans accurate quid in corpore mutaret Opium *Pitcarnius* evincere phœnomena compertus eſt, eo aſſumto calorem excitari. [s]) Res ipſa corpus ab Opio incaleſcere, ex vero ſcripſit Alexander *Thomſon*, [t]) qui ſimul contra omnem ſenſum imaginatos eſſe Medicos antiquos pronunciat, Opium veneni quippiam frigidiſſimi alere, cum conſtet id eſſe Medicamentum omnium calidiſſimum. Calidum Opium, calorem noſtrum qui nobiscum

q) *Lib. III. obſ. cap. 15.*

r) *Pharmaceut. Rat. Part I. Sect. VII. c. 2.*

s) *diſſ. de Circulatione in animalibus genitis & non genitis §. 13.*

t) *diſſertationum p. 120. 121.*

biſcum natus eſt, ſi languet inſtaurare, & excitare affirmavit *Wepferus.* [u]) Idem adſtruunt quorum experimenta cum canibus jam adduxi *Bergerus* & *Buchnerus.* Prior Opium opportune & moderata quantitate aſſumtum calorem univerſi corporis augere, ſiccitatemque oris & ſitim relinquere, quantitate vero paulo largiore vel intempeſtive hauſtum æſtum vehementem inferre teſtatur. [x]) Poſterior inter effectus Opii augmentum caloris naturalis quod in animalibus animadvertit recenſere non oblitus eſt. [y]) Tandem jam allegatus *Bœrhaavius* Opium exhibere volentes monet, ut antea perpendant, quod calefaciat. [z]) *Hoffmannus* autem, ipſo etiam Hippocrate fatente (quamvis locum ignorem) Opium θέρμον eſſe, & ſulphure calido inflammabili conſtare declarat. [a]) Quo ipſo aſſertum ſuum de pulſu exili & tardo quam præſtet clariſſime refellit. In ſe ipſo demum corporis incaleſcentiam ab interioribus ad externam cutem usque diffuſam annotavit *Young.* Ego vero attentus conſtanter obſervavi dato veſperi anodyno ægros ſi non eo ſopiti omnem ſenſum ignorarent, ſemper de moleſto circa caput & præcordia calore mane altero conqueſtos fuiſſe, non ſecus ac illi, qui ante lectuli ingreſſum epoto mero igniculos ſanguini immiſerant.

u) *in Hiſtoriis Apoplect. Exercit. de loco affecto p. 234.*

x) §. 2.

y) *diſſ. de Opio §. 33. 34. 45.*

z) *in Commentario proprio in aphoriſmos invito Autore edito aph. 610.*

a) *diſſ. de Operatione Opii §. 14.*

§. X.

EXPERIENTIA III.

Opium ſanguinem celerius a ſe motum per vaſa, & calidiorem redditum rarefacit, attenuat, ejusque volumen auget.

Contrariæ ſententiæ Patroni.

Ut calor citatiorem pulſum, ita rarefactio ſanguinis natum calorem phyſica neceſſitate inſequitur, fidem ergo ſuam jam habet præſens Experientia ex veritate antecedentium, ſeorſim autem per certiſſima phœnomena confirmatur. Generalis lex eſt, omne corpus naturale incaleſcens pro gradu incaleſcentiæ in omnem dimenſionem extendi, & rarius reddi, atque eidem legi denſiſſima omnium ſubjiciuntur, ne quidem

quidem duriſſimo ferro excepto. Quidni igitur ſanguis noſter fluidum elaſticum, caloris amans, & gradus ejus ſenſim evectos admittens, volumen undiquaque majus inde adſequeretur? Id ſane ita planum & evidens eſt, ut peritorum neminem aliter ſtatuere poſſe veroſimile evadere ſtatim debeat. At uno errore admiſſo, tranſitus ad plures facilis valde, & omnino certus. Illique autores omnes, qui motum imminutum & frigus ab Opio in Corpore ponunt, tantum abeſt ut raritatem humorum admittere, & ponere poſſint, ut potius prona conſequentia, in his nonniſi denſitatem & coagula ſibi fingere cogantur. Mirum eſt *Levinum Lemnium*[b]) & *Curæum*[c]) diſertis verbis referre, in demortuis ab Opiatis ſanguinem inſtar glaciei coactum, & quaſi congelatum vaſis cerebri adhærentem, inventum fuiſſe. Ejusmodi traditionibus & ſomniis deceptus *Valentini*[d]) Opium ſpiritu ſuo acido-volatili ſanguinem cœterosque humores circulandos quodammodo ſpiſſiores reddere aſſeruit. Frigus cadaveroſum ab Opii exhalatione, & liquorem animalem acorem contrahentem & fixum quoque memorat *Waldſchmidt.*[e]) *Craanen*[f]) ſpirituoſas & volatiles particulas Opii eadem ratione ſanguinem coagulare autumat, ac ſpiritus urinæ ſpiritum vini. Non minus Cl. *Borrichius* nil niſi infrigidans, condenſans, ligans, & figens ſibi in Opio imaginatur.[g]) Licet vero anceps hærere videatur *Rammazzini*,[h]) ac de Opii facultate ſeu figente ſeu liquante nolit diſquirere, dum tamen vinum fundere humores noſtros aſſerit, Opium vero aliter agere in corpus reputat quam vinum, ex hac adſumpta operandi differentia, et præconcepta opinione quod Opium pulſum minuat & frigus inducat, neceſſario pro inſpiſſante & figente Opii virtute quam in fluida noſtra exerceat, ſtare debet. Sed ſine ceſpitatione *Cardanus*[i]) ipſam tenuem narcoticorum caliditatem hebetare omnes ſenſus & ſanguinem coagulare reputavit, cum quo facit *Lindeſtolpe*,[k]) etſi operandi modum Opii incertiſſimum ſimul ſibi haberi profitetur. *Stentzelius*[l]) autem quaſi

b) *de occultis Nat. Miraculis lib. II. c. 52.*
c) *lib. II. de ſenſu c. 17.*
d) *Muſ. Muſæorum p. 272. §. 5.*
e) *diſſ. cit. p. 10.*
f) *de Homine p. 440.*
g) *in Tr. de ſomno & ſomniferis.*
h) *de Morb. Artificum c. 20.*
i) *de Venenis lib. I. c. 20.*
k) *de Venenis c. X. theſ. 79.*
l) *de Venenis lib. I. §. 46.*

quaſi in bivio venena narcotica equidem præcipue reſolvere agnoſcit, attamen ne contra receptam opinionem peccet, ſimul reſolutione hac tenue ſerum diſſipari & reſiduam maſſam inſpiſſari cauſatur. Superſunt adhuc plures recentiorum, qui in hac opinione verſantur. Opium æque ac alcohol vini ſanguinem coagulare dicit *Stuartus*, [m]) atque *Stancarius* [n]) partes Opii oleoſas vel ſulphureas ſerum ſanguinis ad concretionem diſponere Auctor eſt. Cl. *Hebenſtreit* [o]) narcotica ſanguinem glutinare, atque ita mutare, ut optimus ab illo nervorum ſpiritus intra cerebrum confici non poſſit ſibi perſuaſum tenet. Atque tandem, quod minime expectaſſem, *Alſtonus* [p]) graphice teſtatus, Opium magis coagulare & inſpiſſare ſanguinem quam reſolvere & attenuare, idque aſſertum experimentis inſtitutis, commiſtione nimirum ſolutionis opii aquoſæ cum lacte, ſero ſanguinis ex arteriis & venis miſſo, ubi ſemper coagulum enatum eſſe ſcribit, corroborare allaborat.

m) *Phil. Trans. no.* 414.
n) *in Comment. Acad. Bonon. Anni* 1731. *p.* 161.
o) *Anthropol. forenſ. Sect. II. Membro II. Cap. II. §.* 12.
p) *Act. Edinb. Vol. V. part. I. Art. XII. ſect. III. §.* 9. *& paſſim alibi.*

§. XI.

Meliora ſentientes adducuntur, & experimentis probatur Opium ſanguinem rarefacere.

Facile clarum eſt ex falſo principio ſemel admiſſo, falſa profluxiſſe conſectaria, ipſo tamen ſenſu externo in totum diluenda, cui penitus repugnant qui coagulum ab Opio humoribus enaſci, ſibi imaginantur. Qualitates ſanguinem figendi & incraſſandi quas nonnulli huic pharmaco tribuunt, non facile deprehendi, niſi forte hoc id dicatur efficere, quatenus compagem ejus reſerando ſeroſitates copioſe ſecerni & amandari facit, ut liquor reſiduus ſpiſſior evadat, affirmat *Williſius* [q]) qui ſimul potentiam ſanguinem vere fundendi argumentis e Praxi petitis adſtruit. Valde egregie contra acidum & figens ſulphur Opii putatitium, quod coagulum ſanguini inducere multi reputarunt, diſputavit Cl. *Hoffmannus*, [r]) ejusque actionem imaginariam eſſe ſolide oſtendit, rariorem potius illum & tenuiorem reddi ab Opio aſſumpto probans. Deinde etiam ejurata hæreſi de condenſatione, quam antea animo fovebat Celeb. *Bergerus* [s]) vim

q) *Pharm. Rat. Part. I. Sect. VII. c.* 1. *p.* 186.
r) *diſſ. de Operatione Opii §.* 12. *&* 15.
s) *de natura humana p.* 447.

Opii

Opii rarefacientem integra diſſertatione perquam ſolide adſtruxit. Porro Opium ſanguineum laticem mirum in modum diſſolvere, expandere, & rariorem efficere, notavit *Geoffroy.*[t]) Non aliter *Thomſon* Conſtare ait Opii ſubſtantiam ſine miſcela quavis extranea facile igne ex arena ſpiritum offundere oleoſum foetidiſſimum, id eſt maxime Volatilem; Hujusmodi autem recepta in ſanguinem, eundem rarefacere, ſeu mole expandere. Illuſtr. autem *Bœrhaavius* [u]) Practicos monet, ut exhibituri Opium perpendant, quod calefaciat, & calore nimio enato plus rarefaciat, & moveat humida. Merito eapropter *Stuarti* ſententiam taxat & pro Præceptoris ſententia militat *Hallerus.*[x])

t) *Mat. Med. Tom.II.p.698.*

u) *in Comment. in aphoriſmos ad aph. 610.*

x) *in Comment. in inſtit. Bœrh. Vol.IV. p. 517.*

Atque certe molis ſanguineæ major expanſio ab Opio, optime animadvertitur ex vaſorum omnium majori amplitudine & turgeſcentia, quam cum rarefactione ſimul notarunt Phœnomenorum ab Opio ſumto evenientium attenti Obſervatores. Sanguinem inde primaria actione attenuari, impetum cordis fortiorem reddi, & augeri ad vaſa humorum plenitudinem ſcripſit *Freind*, [y]) & alibi Camphoram & Opium omnium forte remediorum attenuantium validiſſima vocavit.[z]) Deinde a miſtura particularum Opii cum ſanguine eum rareſcere & vaſa diſtendi aſſeruit *Mead.*[a]) *Pitcarnius*[b]) quoque a rareſcente per Opium ſanguine arterias ſolito plus diſtendi, docente pulſu conſignare non oblitus eſt. Atque ex hoc humorum turgore & in fœminis lac auctum cnm Mammarum intumeſcentia notat *Geoffroy.*[c]) Sane ex Analogia quum cum Vino, alcohole, & ſalibus volatilibus alit Opium, rarefactio liquidorum & pulſus elevatio clara reddi debet, quippe quæ ab illis ingeſtis ſtatim inſequitur. Prorſus autem fallitur *Alſton* [d]) quando ex coagulo quod alcohol Opio analogum ſanguini inducit, ad coagulum ſanguinis ab Opio argumentatur. Coagulat alcohol ſanguinem extra vaſa effuſum, & vbi eidem ſat magna quantitate admiſcetur; rarefacit autem in corpore

y) *Emmenol. c. 14.*

z) *Hiſt. med. Aetius pag. mihi 152. edit. Pariſ.*

a) *de Venenis p. 130.*

b) *diſſ. de circulatione in animalibus genitis & non genitis §. 13.*

c) *Mat. Med. T. II. p. 696.*

d) *Act. Edinb. Vol.V. Part.I. Art.XII. Sect. III. §. XI.*

vivo circulantem, ſi parca copia in relatione totius maſſæ ſanguineæ illud ingrediatur, vaſa potenter ſtimulando, motumque & calorem augendo. Atque ita & agere conſuevit Opium, quod tamen cavere nequit, ne rarefactus in viventibus animalibus cruor in cadaveribus eorum iterum tandem coeat & concreſcat. Non ſicco pede tranſeunda ſunt experimenta, in harum rerum fidem mixtione ſanguinis & ejus ſeri cum Opii ſolutionibus inſtituta. Sanguinem Canis recenter extractum mixtum cum laud. liqv. Syd. & Panacea liquida Opii D. Jones rutilantiorem & potenter attenuatum vidit *Freind.* [e]) Minime ergo conveniunt hæc obſervata cum illis, quæ adducit §o. antecedente citatus *Alſton* [f]) ad *Freindium* provocans. Sed apprime *Freindianis* reſpondent experimenta *Hambergeri.* [g]) Hic nimirum convictus fuit, non ſaltem cohæſionem aquæ pluvialis ultra dimidium per Opium minui, ſed et commixtione ſolutionis Opii ſerum ſanguinis bovinum idque etiam cruentum; adeo mutatum eſſe, ut partes eorum longe minus ac antea inter ſe cohærerent. Porro etiam in *Actis Edinburgenſibus* [h]) legitur experimentum huc pertinens. Ex inciſa vena aliquot guttæ ſanguinis exceptæ fuere vaſculo, ſtatimque pulvis ſubtilis opii paucula quantitate iis inſpergebatur, quo ipſo ſubito diffluebant. Idem effectus in ſero pulvere opii conſperſo notatus fuit. Alio tempore vaſe conico cui inditus erat ſcrupulus unus ſubtiliſſime pulveriſati Opii, excipiebatur uncia dimidia ſanguinis, qui licet in fundo Opium immotum maneret, in ſuperficie ſua exhibebat multas bullulas diverſæ magnitudinis, viſusque eſt adhuc poſt 3. horas hic ſanguis minus compactus, quam alius in alio vaſe, cui opium non immiſſum erat. Sed his obſervatis præferenda omnino videntur experimenta, cum ſanguine inſtituta, in vaſis vivorum animalium adhuc circulante. In ſectis animalium cadaveribus quibus antea exhibitum erat Opium, *Bergero* [i]) teſte ventriculus rubore ſuffuſus inventus eſt, in vaſis autem

&

e) *Emmenol.* *Cap. XIV.* *pag. m. 143. 145.*

f) *l. c.*

g) *diſſ. de Opio* §. 29-44.

h) *Vol. VI.* *edit. germ.* *p. 606. 607.*

i) *diſſ.* §. 4.

& corde ſanguis nunquam coagulatus, ſed floridus ſpumoſus magis reſolutus, ſeroſus, fluidus, pulmonesque ſpumei ſemper apparuerunt. Eundem quoque effectum non tantum in felibus, ſed etiam in avibus & columbis & corporibus humanis ipſe obſervavit *Borrichius*, [k]) licet coaguli Fautor. In venam Canis jugularem injecit *Freind* [l]) Opium liquidum; Ex vena cava & aorta deſcendente mortuo tandem cane apertis effluxit ſanguis admodum tenuis, rutilus, pulmonesque ſanguine turgidi rubeſcebant. In corde ſummus ſanguinis fluor, ventriculi ejus a coagulo ita immunes, ac ſi aqua calida eſſent eluti. Idem alii cani propinavit laudanum ſolutum, aperto Cadavere, arteriæ & venæ omnes inſigniter diſtentæ conſpiciebantur, ſanguis vero in univerſo corpore ſupra quam credibile eſt, tenuis erat & rarus. Tandem *Alſtonus* [m]) ipſe quamvis viſurus an ſenſibilis mutatio ſanguini ab Opio accideret, pedemque ranæ cui aliquot guttas Solutionis Opii in Ventriculum inſtillaverat, attente conſiderans nil mutationis detegere poſſet, tamen in pede alius ranæ paralytico, beneficio microſcopii globulos rubros penitus ſolutos, & vaſa ſero aquoſo cruento repleta obſervavit. Omnibus interim Experimentis in brutis factis præferenda eſſet, ſi ſat firma fide ſtabilita legeretur, Experientia quam habet *Geoffroy*. [n]) *Sanguinis diſſolutionem* inquit *ab Opio, rarefactionemque arguunt pulſus magnus & elatus, calor per totum corpus diffuſus, fluiditas ſanguinis eorum, qui Opio continuo vtuntur, vix enim refrigeratus concreſcit; Et obſervarunt cruorem ex Turcarum & Indorum in prœliis occiſorum cadaveribus poſt vnum aut alterum diem æque fluidum dimanare, ac ſi noviſſime fuiſſent enecati.* Novi bene Cl. *Youngium* experimenta cum Opio & humoribus Animalium admiſtione & injectione in venas facta, atque inde educta ratiocinia inutilia, fallacia, & vana declarare, pro diſcendis remedii huius effectubus veris, & recte quidem, ſi alia phœnomena & omnia reliqua phœnomena negligantur, quæ ab

k) *de ſomno & ſomniferis.*

l) *Emmenol. c. XIV. pag. m. 146.*

m) *Act. Edinb. Vol. V. Part. I. Art. XII. ſect. III. §. 7.*

n) *Mat. Med. Tom. II. p. 699.*

vſu emergunt. Interim tamen ipſe *Youngius* rarefactionem ab eodem actu fieri non ſaltem non negat, ſed paſſim eum vrget; & dum a ſomno per opium inducto phoenomena omnia deducit, quæ fere eadem eſſe dicit ac illa, quæ a ſomno naturali pendent, ſub ſomno naturali humores attenuari & temporariam plethoram ad vaſa induci idemque prorſus & ab Opio fieri diſertis verbis declarat. Non poſtremum demum attenuationis & rarefactionis liquidorum ab Opio certiſſime proficiſcentis teſtimonium ſuppeditat immanis ſalivatio, & humorum ſpumoſorum ipſum Opium redolentium profluxus copioſus ex faucibus animalium quibus id paulo ante intruſum fuit, notantibus cum *Bergero*, [o]) *Freindio*, [p]) *Buchnero*, [q]) *Sprœgelio*, [r]) *Lorry*, [s]) & aliis, quamvis illa omnino et ab acrimonia opii glandulas ſalivales irritante pendeant. Ex his vero omnibus ordine & conjunctim perpenſis, ſatis jam apparet Experientiæ meæ tertiæ Veritas, quam adhuc quamvis ſibi non ſemper ſimilis paſſim in libello ſuo confirmat *Hecquetus*, & maxime ſequentibus Verbis, quæ magna mea Voluptate coronidis loco appono. [t]) *Vulgaris quidem* inquit *Accuſatio contra Opium, ſed ficta eſt, quod occludat vaſa* (κολλητικὸν τῶν φλεβῶν) *quod ſanguinem figat, quod curſum ejus inhibeat, & circulationem retardet. Sed Omne hoc evidenter falſum eſt; namque poſt motum quem in ſanguine ciet, cujus ſudor teſtis eſt, non dubitari poteſt, quod ſanguinem potius rarefaciat opium, quam condenſet. Obſervarunt Practici quod vaſa aperiat* (ἀναστομωτικὸν τῶν φλεβῶν) *hinc mictum cruentum inducit, hinc mortiferam Borello teſte induxit hæmorrhagiam venam aperiendo, homini dum dabatur, cui ea die illa ſecta erant. Hinc conducit chloroticis æque ac alia aperientia ipſaque aloë.* Crediderim ego vel hoc ſolum teſtimonium extra omnem dubitationem collocare quod Opium ſanguinem rarefaciat. Progredior ergo ad alia.

o) *diſſ.* §. 4.
p) *Emmenol. cap.* 14. *pag. m.* 146.
q) *diſſ. de Opio* §. 30. *ſeqq.*
r) *diſſ. experimenta circa varia venena habente Experim.* XV. & *aliis.*
s) *Journal Encyclopedique Tom. I. part. II. p.* 73. 74.
t) *p.* 184. 185.

§. XII.

§. XII.

EXPERIENTIA IV.

Opium Reſpirationem citatiorem & difficiliorem reddit.

Equidem *Ettmullerus* [u]) ab Opio faciliorem reſpirationem fieri aſſerit, neque aliter poteſt. Nam dum quietiorem ſanguinis circuitum inde reddi affirmat, etiam reſpirationem minorem & minus frequentem, moderatumque ſanguinis per pulmones trajectum debuit admittere, & ex præſuppoſitis ſuis concludere. Adeo fœcunda errorum plurium mater eſt præconcepta Opinio! Ætiologiam Experientiarum exhibiturus monſtrabo, ſub qua conditione Opium reſpirationem liberiorem facere queat. Certum vero eſt, quo magis ab eodem ſanguinem celerius in orbem projiciente creſcit circuli celeritas, & ſanguinis circulantis rarefactio & incaleſcentia, eo magis phyſica ſequela reſpirationem laborioſam reddi. Conſtanter nempe verum deprehenditur, omnia ſine exceptione quæ ſanguinem rariorem reddunt, æſtum ſolis, curſum, vinum, ſtimulantia acria & volatilia atque alia omnia, quæ ut hæc talem ſanguinem ſimul celerius per pulmones fluere faciunt, ſemper majorem minoremque diſpnoeam progignere. Quin in ſomno adeo anhelitus eſt impeditior, a rarefacto ſanguine; ſtertorem aliquando accerſens. De Opio autem veriſſimum eſt quod reſpirandi libertatem interturbet. Ego certe in omnibus, qui vel præter neceſſitatem 'ut aliquando fit, vel ob dolores, aut fluxiones, Opium aſſumere juſſi ſunt, reſpirationem difficiliorem ſemper ad tempus obſervavi, mecumque faciunt accurati indagatores effectuum Opii uſum inſequentium. Expertus jam olim fuit *Scribonius Largus* [u]) id ſpirationem impedire. Deinde *Williſius* [x]) poſt doſin majorem reſpirationem admodum anguſtari, & non tantum difficilem, ſed etiam inæqualem reddi teſtatus eſt. Memorat quoque *Hoffmannus* [y]) Opium fere ordinarie efficere reſpirationem anguſtam ac difficilem, anxietatemque circa præcordia,

u) *diſſ. de Virtute Opii diaphoretica Cap. I. §. 3.*

u) *de Comp. Med C. 48. 108.*

x) *Pharmac. Rat. Part. I. Sect. VII. c. I. p. 180.*

y) *diſſ. de Opii Operatione §. 9. & Med. Syſt. Tom. II. p. 270. idem Stentzelius de Venenis lib. I. §. 46.*

cordia, præſertim in iis, qui ſanguinem copioſum in vaſis gerunt. Diſpnoeam pro tempore experiri eos qui Medicamenta opiata introſumunt quoque animadvertit *Mead* [z]) & maxime a largiori doſi eam evenire notat *Freind.* [a]) Porro *Hambergerus* [b]) ab Opii nimia doſi ſpirandi difficultatem & anxietatem inſequi ſcribit, reſpirationem citam *Buchner.* [c]) Eadem ratione *Bergerus* [d]) quantitate paulo largiore vel intempeſtive exhibitum Opium æſtum corporis & anxietatem vehementem parere Auctor eſt. Ex his patet ex quo fundamento aſſeruerit *Tulpius* [e]) Opium anguſto pectori periculoſum eſſe. Illis vero omnibus hujus rei veritatem coram licuit intueri, qui animalibus brutis exhibuere Opium, atque curioſi quid illis deinde accideret, annotarunt. Felium & canum ora hiantia, & ſpumam protrudentia, palpitantia corda, & anxietates ſummas oculis uſurpavit *Bergerus.* [f]) Canem cui *Buchnerus* [g]) ferculum opiatum obtulit is cum pulſu celeriori & auctiori celerius reſpirantem vidit. Illa quoque canicula in cujus ſtomachum vi Opium immiſit *Mead* [h]) frequenter ac laborioſe reſpiravit, ac ſuſpirans mortua eſt. Multa cum cura adjicio experientiam duorum Medicorum quoad hoc Phœnomenon in ſe ipſis obſervatam. Cum per errorem paulo largiorem doſin Opii ſumſiſſet Gabriel *Clauderus*, [i]) ſenſit tenſionem ſcapulæ cum aſthmate, adeo ut pleuritidem inſtare crederet, quam bis jam ſuſtinuerat. Difficiliorem etiam & anxiam reſpirationem a laudani liquidi generoſiore doſi expertus eſt *Young.* Si Opium necet, ut pulſus tum fit parvus, & frigus corpus prehendit, ita & reſpiratio parva & frigida redditur, quam jam notavit *Aëtius.* [k])

z) *de Venenis p. 130.*
a) *Emmenolog. c. XIV. p. 140.*
b) *diſſ. de Opio §. 16. & 49.*
c) *diſſ. de Opio §. 45.*
d) *diſſ. §. 2.*
e) *Monitorum Medicorum in calce Obſ. p. 387.*
f) §. 4.
g) §. 29.
h) *de Venenis p. 133.*
i) *Eph. N. C. Dec. II. Ao. V. Obſ. 178.*
k) *Tetrab. IV. Serm. I. c. 69.*

§. XIII.

§. XIII.
EXPERIENTIA V.

Opium ſanguinem celerius provolutum, calidioremque & rariorem redditum copioſius determinat ad caput.

Communis eſt obſervatio, omnes illos qui Opium quemcunque in finem aſſumſerunt, licet cœteroquin ejus uſum facile ferant, & potiti votis eum collaudent & denuo expetant, tamen fere ſemper capitis gravitatem majorem, minoremque, inde reſiduam habere. Cum igitur ſolidis omnibus externi internive capitis, nihil molis acceſſerit ab Opio, valebit omnino concluſio, fluida ibidem copioſius juſto congeri, diutius commemorari, atque non moveri rite, promoverique. Valde autem memorabile eſt non ſaltem intus adſumta Opiata id præſtare, ſed adeo odore ſuo viroſo & gravi caput tentare atque opplere. Maxime autem omnino eum effectum venis infuſa aut ore ingeſta edere ſolent. Jam dudum ſcivit *Scribonius Largus* [l]) ab Opio gravari caput. *Wedelio* [m]) notante id præcipue minus caute datum caput valde replet. Ab Opio ſumto caput aliquamdiu gravatur ex teſtimonio *Wepferi*, [n]) meminique aliquando litteris humaniſſime ad me datis ſcripſiſſe *Werlhofium* Opium ſemper καρυβαρείαν poſt ſe trahere. Plus ſimplici vice mihi narravit amiciſſimus Canonicus, & Prælatus Præpoſitus ad ædem S. Crucis Vratislavienſem ſe olim Venetiis a Medico accepiſſe largiorem Opii doſin, poſtea vero per multos dies ponderoſiſſimum caput circumgeſtaſſe. Atque ipſe ego infandis choleræ doloribus afflictus, ſumtis per vices mediocribus laudani liquidi præbiis, plumbeum quaſi occiput nactus ſum, ut caput totum retrorſum ſemper nutans erectum tenere prorſus nequirem. Cauſa vero genuina gravitatis hujus copioſior ſanguinis congeſtio, externis ſignis iisdemque ſat evidentibus in ſenſus incurrit. Non enim ſaltem ab Opio notante *Thomſono* [o]) facies tumidior redditur quam in ſe ipſo

l) *de Compoſ. Med. C. 48.*

m) *Opiol. p. 156.*

n) *in Hiſtor. Apoplecticorum Exerc. de loco affecto p. 231. edit. Amſtel.*

o) *diſſ. p. 120.*

ipſo conſpexit *Young*; verum ut *Bergerus* [p]) ait in paulo largiori copia aſſumtum præter tumorem faciei, ruborem quoque ejus & præcipue oculorum inducit. Horridum oculorum adſpectum, eosdemque cum tota facie rubentes, truces, feroces, protuberantes memorat *Stentzelius*, [q]) homoque ille qui referente *Schelhammero* [r]) per errorem grana tria cum dimidio Opii aſſumſerat, mente obnubilata & torpida reddita, credidit oculos ſuos eſſe quadruplo majores, veritusque eſt ne tantam eorum magnitudinem horrerent adſtantes. Ruborem faciei quoque refert *Crato*, [s]) cumque rubore ejus & turgore inflationem venarum capitis *Hoffmanns*, [t]) ſpeciatimque cum inſolito rubore faciei labiorum intumeſcentiam *Hambergerus*. [u]) Tandem obſervaſſe Practicos ſcribit *Hecquetus*, [x]) quod non ſaltem Opium potum faciem extraordinaria rubedine perfundat, verum ipſi adeo quaſi inflammationem inducat. Vehementer igitur ſeſe fefellit *Rammazzini* qui in ſoporatis ab Opio pallorem & faciem cadaveroſam ſeſe deprehendiſſe ſcribit, cum talis nonniſi eo tempore obſervetur, quando jam mortis periculo, vel ipſi morti proximum aliquem reddidit intempeſtivus Opii uſus. Atque ut in externis capitis partibus influxus ſanguinis copioſior, & mora in vaſis adſpectui cuivis ſeſe ſiſtit, ita quoque eodem tempore ad interiora largiter cruor congeritur, optimeque proinde edixit *Hallerus*, [y]) Certum eſſe ab Opio ſanguinem ad cerebrum determinari, & a rareſcente ejus vaſa diſtendi, monuit *Mead*. [z]) Effectubus ſuis etiam ſeſe manifeſtat ejusmodi ſanguinea ad caput ab Opio prognata congeſtio. De gravitate capitis jam dixi. Vertiginoſa etiam omnia animalia redduntur, quibus ferculum opiatum obtruditur, idem de hominibus valet. Pavores & vertiginem cholera laborans ex uſu Opii expertus ſum ipſe, pavores vertiginem & tinnitum aurium ſenſit quoque Cl. *Young*. Taceo morbos ortos ab Opio unice a congeſtione derivandos de quibus dicam in ſequentibus. Conſentiunt tandem

p) *diſſ.* §. 2. *idem Geoffroy Mat. Med. Tom. II. p.* 699.
q) *de Venenis lib. I.* §. 46.
r) *Eph. N.C. Dec. II. Ao. V. obſ.* 12.
s) *Epiſt.* 251.
t) *diſſ. de Operatione Opii* §. 5.
u) *diſſ. de Opio* §. 16.
x) *Reflexions ſur l'Uſage de l'Opium p.* 184.
y) *Præl. Bœrhaav. Vol. IV. p.* 519.
z) *de Venenis p.* 130.

tandem & extiſpicia animalium, quæ morte ſua luere juſſa ſunt curioſitatem phyſico-medicam Virorum explorare accuratius energiam Opii deſiderantium. Operæ pretium eſt Phœnomena referre. Diſſectis canum hoc remedio paſtorum adhuc viventium craniis dum ſomnolenti erant & ſtupidi, arteriæ cerebri cum majores, tum minimæ, quæ omnes ejus anfractus numero innumerabili pererrant, ſanguine turgidæ & diſtentæ, tanquam inflammatum eſſet cerebrum, eleganti ſpectaculo comparuerunt, ſectæque ſanguinem floridum tenuem profuderunt. Neque minus arteriæ per medullarem nervorum opticorum ſubſtantiam ad retinam usque productæ hujusque reticulari expanſioni intextæ ſanguine tumebant teſte *Bergero*.[a]) Sic & cerebri vaſa ſanguifera admodum plena exhibuit Opio enectus canis, quem *Mead*[b]) experimento deſtinarat, inque ſinu longitudinali magna moles grumoſi ſanguinis aderat ut in Apoplecticis. Non ſecus duo illi quorum uni adhuc viventi, alteri Opio jam enecto cranium aperuit *Buchnerus*,[c]) omnia encephali vaſa ſanguine fluidiore turgentiſſima habuerunt.

a) *diſſ. §. 4.*

b) *p. 134.*

c) *diſſ. de Opio §. 29. 32.*

§. XIV.

Caſus notabiles Auctori obſervati.

Ego vero quanquam ejusmodi experimenta plura inſtituere ſupervacaneum habuerim, neque occaſionem nactus ſim, hominum vel Opiato veneno vel Opiato remedio forte mala applicatione in venenum verſo trucidatorum cerebrum perluſtrandi, vidi tamen aliquoties in externo vultus habitu, ea omnia, quæ ex fide digniſſimis auctoribus antea retuli. Atque ex horum phœnomenorum in oculos incidentium præſentia, interiorum vaſorum ſtatum facili negotio conjicere potui, adnatam totam rubentem imaginem totius cerebri angiologica repræſentatione contuitus. Laborabat Medicus Amicus febre maligna petechizante, militibus præſidiariis tum epidemica, quibus dum mederi juſſus erat hauſto contagio ipſe eodem morbo adficiebatur. Rogatus illum inviſi, atque pulſum ſumme debilem offendens ſuaſi Vinum Rhenanum multa

aqua dilutum, ſuccum citri, acetum, camphoram & nitrum. Proprio trium dierum morbo impeditus eo tempore ipſum haud videram. Interim Medicus alius adveniens de anxietatibus, inquiete, vigiliis, dolore capitis, querelas audiens exhibet laudanum liquidum Sydenhami repetendum per vices ad ſymptomatum horum remiſſionem usque. Datur ab agnatis, neſcio an largius, & ſæpius, quam injunxerat Medici conſilium, ſed omnia pejora poſt ſingula præbia. Petunt igitur ut accederem denuo, ſed bone DEUS, quam triſte, quam horridum mihi objicitur ſpectaculum! Offendo ægrum ſeſe volutantem in terra, delirum, ira accenſum, minacem, neque mihi quem adeo diligebat Amico ſuo parcentem. Atque quod huc maxime facit Vultum talem contuebar, qualem ſine terrore conſpexiſſet nemo. Videbatur in majorem molem diſtentum totum caput, facies omnis turgida ex rubicundo in cœruleum vergente fœdabatur colore, oculi torvi protuberabant, adnata eorum tota erat inflammata, labia indecore inflata erant, & buccæ in deformem tumorem aſſurrexerant. Commotus miſerabili adſpectu ſtatim omni laudani uſui ſevere interdixi, atque clyſmatum repetitorum, ſinapiſmorum ſuris admotorum, ac nitroſorum, acidorumque præcipue jugi uſu impetravi, ut ſibi, & poſtea ſanitati redderetur, in ſummo vitæ diſcrimine verſatus æger. Alium vero adhuc inter varios habeo notabilem caſum, quem dignum judico qui hic legatur. Generoſus Vir publico muneri præfectus cum ob hujus gravitatem & tædia inde naſcentia, tum ob adverſitates & ærumnas domeſticas triſtibus meditationibus indulſerat diu, & curis fractus magnam ſibi adſciverat cerebri nervorumque debilitatem, quam febris acuta longo delirio ſtipata & ægre devicta, pejorem reddiderat. Prodebat illa ſeſe gravitate, ſomnolentia, ſtupore, vertigine, dolore in habitum degenerante. Atque quo minus hæc mala remediis præſcriptis ſatis minuerentur, obſtabat diætæ incuria, & neglecta quoque lex medicinalis de

Vino

Vino aut plane non, aut ſaltem admodum modice bibendo. Perdurante igitur moleſtiſſima malorum caterva quæ nonniſi ab internorum vaſorum magna repletione per ſanguinem eo vergentem, ibique ob elateris inertiam nimis cumulatum, deduci poterat, ſenſim quoque intumeſcens facies oculis horride prominentibus, præternaturali ac ſaturiſſimo tingebatur rubore. Tandem adeo collum per omnem ambitum extendebatur, ita tamen, ut tumore nil indurati, nil ſcrophuloſi habente, ſed digito prementi veluti veſica aëre inflata cedente, is emphyſema quoddam referret. Evacuantia & revellentia perpetua quæ mihi indicatiſſima videbantur, roborantia omnia circulum augere valentia noxia habenti, nil juvabant, ſed eadem mox levior mox gravior permanebat faciei totius & colli rubicunda inflatio. Interea per aëris intemperiem, cui ſeſe expoſuerat æger, munia cœteroquin obiens, moleſtiſſima afficiebatur tuſſi convulſivi quid habente, & adverſus omnia mannata, emulſiva, oleoſa etc. rebelli. Noveram bene optatiſſimam irritis his, opem præſtare ſolere opiata, eademque fere ſola; caveram vero ſtudio ab illis, vaſorum capitis conditiones ante oculos habens, neque mediocrem doſin ſuffecturam latranti malo opinabar. Pertæſus autem tandem æger mali, quod omnem ſomnum arcebat, pectusque cum ipſo capite immaniter concutiebat, petiit, ut remedio quodam fortiori motus compeſcerem, noctesque minimum paulo magis tolerabiles præſtarem, atque ſic impetravit, ut invitus fere præſcriberem pilularum de ſtyrace grana quatuor, Opii granum dimidium habentia. Deglutit ea iturus cubitum, altera vero die ſummo mane feſtinato curſu volant ad me nuncii duo ex famulitio, advenirem ocyus rogantes, dominumque in mortis periculo verſantem ſervarem. Sine mora venio illico, atque invenio ægrum ſtrangulando ſimillimum; nempe fere ad crepaturam intumuerat caput, & ex atro rubente colore turgidiſſima facies cum collo in omnem ambitum extenſo, oculisque horride

protuberantibus pingebatur. Unicum ſolamen in eo ponebatur, mihi inſalubrem Opii actionem ſtatim introſpicienti, quod æger hactenus ſomnolentus, & ægre expergefaciendus & ſui haud compos, ad ſe redire videretur, de gravitate capitis, aurium ſuſurro, & temulentia quaſi ab heſterno mero largius ingurgitato conqueſtus. Statim injici curabam clyſma pauliſper acre, cui ſubjungebam potionem purgantem antiphlogiſticam mannatam, detrahere & revellere a capite rarefactorum adeo humorum copiam laborans, quibus remediis ſcopum præfixum attingebam, & deſidere ſenſim tumorem ad illam menſuram quam hucusque ſervaverat, magno meo ſolatio cernebam. Miſſa faciebam deinceps omnia Opiata, ſolisque repetitis evacuantibus vincebam tuſſim, ſimul injuncta leniſſima diæta; tumorque capitis & colli diuturno ad annum & ultra extenſo uſu rhei, in quod miro & haud adeo frequente appetitu, æger fortuna ferebatur, quodque proinde quotidie maſticabat, prorſus abigebatur, facie priſtinam formam cum collo recuperante. Nullum ergo dubium eſt Opium congerere ſanguinem ad caput, eoque facilius & copioſius quo magis jam ex aliis cauſis eo vergit, quoque minus debilitata vaſa alluenti flumini reſiſtunt.

§. XV.

EXPERIENTIA VI.

Opium pacat Animum, eumque exhilarat atque alacrem & audacem reddit.

Vidimus hactenus notabiles aliquot mutationes, quas corpori humano ejusque ſolidis & fluidis infert aſſumtum Opium, ſed non minus conſideratu digna, eademque mira omnino res eſt, mutationes illas ultra corpus pergere, propagarique adeo in ipſam animam. Equidem quando ſub initium Lectionis ſuæ de Opio, exhilarantis virtutis qua id inſtruitur, mentionem injicit *Neumannus*, non niſi ludicro ſermone

ſermone de eadem verba facit. Sed ſerio verum eſt, Opium ſerenare mentem, eandemque ad luſus & jocos diſponere, ſi vel moroſa & auſtera antea fuerit, atque ex catonica fronte aſperas extergere rugas, & eandem extendere in mollem planitiem. Olim jam in concinnanda Theriaca occupatus *Andromachus* duplicem ſcopum ſibi præfixit & ut venenis reſiſteret, & ut mentem ſerenam, hilarem ac tranquillam redderet. Prioris ſcopi reſpectu ut eſſet θηριακὴ adjecit trochiſcos viperarum, quos Græci ἀρτίσκȣς θηριακοὺς dicunt; & ut reddetur γαλήνη, ἱλαρὴ καὶ εὔδιος curasque arceret, & moleſtiis animum exueret, addidit Opium, Crocum, & Aromata.[d]) De Aſiæ & Africæ populis recenſet *Garcias ab Orta* pleroſque Opio ideo liberalius uti, quo laſſitudinem ex laboribus Animique faſtidia tollant.[e]) De Ægyptiis ſpeciatim refert Proſper *Alpinus*[f]) eos arbitrari, homines Opio quod Affim vocans aſſumto, duarum horarum intervallo hilares fieri, promptioresque in obeundis muneribus, maximeque ad bellum. Vulgum nempe fabulari milites in bello qui eum ſuccum ſumſerunt, omnes belli timorem deponere, ſicque ferociores ad ſubeundam pugnam fieri, ut quælibet belli incommoda fortiſſime & ſtrenuiſſime deinde ferant. Conſtat autem nil fabuloſi hic ſubeſſe, Opium quippe manducandi conſuetudo apud Turcas quoque jam dudum invaluit, ejus enim uſu ſeſe animoſiores fieri neque belli pericula formidare perſuaſiſſimum tenent. Hos ſuum Maslac, Opium ſcilicet orientale, avide ad hilaritatis & roboris conſecutionem devorare ipſe vidit Celeb. *Hebenſtreit.*[g]) Atque inde eſt, quod quando Turcarum Imperator bellum geſturus militum delectum facit, recenſente *Bellonio*[h]) tota Provincia fere Opio ſpolietur. Indi autem Nigritæ quod de iisdem enarrat *Kæmpfferus*,[i]) execrabili abuſu Opium deglutiunt pro efferandis animis, ad homicidiorum patrandorum audaciam, ita ut turbata ratione inſtar tygridum rabidarum excurrant in publicum, obvios quosvis trucidaturi. Sed abſtinent luben-

d) *legatur Schulzius Hiſt. Med. §. 616. & 617.*

e) *Hiſt. Arom. c. 4.*

f) *Med. Ægypt. lib. IV. c. 1. p. 255. & c. 2. p. 261.*

g) *Anthropol. forenſ. ſect. II. Membro II. Cap. II. §. 12.*

h) *lib. III. Obſ. c. 15.*

i) *Amœnit. exoticarum faſciculo III. Obſ. XV. §. 3.*

tes Populorum Aſiaticorum multi, modo ſaltem ab Opio ſibi bene eſſet, a damno aliis inferendo, atque moderatiores doſes aſſumendo, pro uno præbio, varia inde ad erigendum & pacandum animum excogitarunt pharmacorum genera. Habet Proſper *Alpinus* [k]) duo Electuaria alterum *Bernavi*, alterum *Bers* dictum, quorum poſterius Opium, Hyoſcyamum & quædam aromata cum melle recipit, quorumque utrorumque uſu homines hilares reddi, multa loqui, & canere amatoria ſoleant; Atque in eosdem fines Ægyptios etiam theriacam adhibere dicit. Citat *Kæmpferus* [l]) liquorem quendam quem Perſæ & Indi ex foliis & capitibus papaveris parant quemque pro Meconio Græcorum aut Homeriano Nepenthe habet. Porro Electuarium lætificans & lætificando inebrians memorat, cujus baſin Opium conſtituit, quod comedentis animum miris perfundere gaudiis, & cerebrum gratis ideis & voluptatibus demulcere dicitur. Atque forte illud majorum virium eſt quam quas edere poſſunt Species lætificantes Galeni, quibus quidem unico Opio addito Autori earum adeo formidabili viſo, inane nomen ferentibus, reale omen, & verus effectus nomini reſpondens conciliari poterat. Neque vero ſaltem in Aſia & America Opii exhilarans virtus adeo famoſa a longo inde tempore exſtitit, ſed ad noſtrum ævum usque Medicos Europæos præſtantiſſimos de ſingulari hac virtute convictos fuiſſe, certiſſimum habetur. Ab Opio inquit *Freind* [m]) Animus alacer, vegetus, pacatus, vigil, vires corporis inſtauratæ, quod præcipue experiuntur ii qui Opium interdiu parciore doſi aſſumunt. Idem eleganter confirmat *Mead* [n]) *Qui modicam Opii doſin inſumunt* ſcribit: *præſertim ſi nondum diu fuerint adſueti, eousque grato ſenſu inde inducto afficiuntur, ut credant ſe cœlo potiri, quod ex eorum verbis ſæpius ediſcas: Quanquam non ſemper obdormiſcunt, ideæ tam fortes amabilium ſimulacrorum menti communicantur, quæ ſicuti ſomnia ſupra modum Animam occupant, ut præveniant ſoporem. Atque adeo*

k) *l. c. p.* 262.

l) *l. c.* §. 2.

m) *l. c. p.* 139.

n) *de Venenis p.* 128.

adeo perfecta indolentia & quiete fruuntur, ut gaudia nulla ſublunaria delicias gratiſſimæ hujus extaſeos anteeant. Adſentit *Meadio* omni modo *Bœrhaavius.* [o]) *Quando homini ait non adſueto mediocris Opii doſis propinatur, mutatur ita, ut non dormiat, ſed dulcedinem quandam percipiat ut qui in elyſios campos translatus fuerit, & tunc maxime gratam, ſi prius doloribus probe maceratus fuerit. Novi qui ob podagram Opium aſſumſerant, jurarunt ſe ſtatus illius perpetuitatem omni re quæ ſibi pretioſiſſima eſſet libenter redempturos, ſi liceret manere talibus quales fuerant poſt Opii præbium.* Eosdem effectus notant Illuſtr. van *Swieten* & de *Haller.* Ille [p]) parca copia ſumtum papaveris ſuccum lætiſſimum facere ſenſum memorat, qui cogitari poteſt & inſtar Nepenthes Helenæ omnium malorum oblivionem, pacatiſſimamque hanc quietem, hoc gratum ſolamen expertos & mirantes ne verbis quidem deſcribere poſſe. Hic [q]) non minus Opium modico uſu exhilarare profitetur, indeque eſſe quod adeo ametur ab Aſiaticis populis. Bene eapropter antiquam et modernam experientiam ſibi reſpondere monet *Hecquetus* [r]) hacque motus *Orientales Populi* ait *ſumunt Opium ut reddantur hilares & alacres. Et hi fines reſpondent Obſervationibus, nam nonnulli ægri ab eo non dormiunt, ſed ſentiunt quietem animi & internam ſufficientiam, adeo eminentem ut in Paradiſo ſeſe conſtitutos credant.* Adjicit his calculum ſuum *Geoffroy* [s]) Debita doſi exhibitum Opium gratam quandam circa præcordia ſenſationem excitare notans, inde Animum diſponi ad hilaritatem, ſicut fit ex modica vini potatione, curas & moleſtiam removeri, ſæpe animum ad ſua munia obeunda alacriorem & vegetiorem reddi, hinc audaciam, ſui fiduciam, fortitudinem, magnanimitatem, & periculorum contemtum utplurimum ſequi; eamque ob rem Turcas ampla ejus doſi ſe ad prœlium accingere. Multum ponderis accedit his clariſſimorum Virorum aſſertis per eorum teſtimonium qui ſua ipſi experientia ejus-

o) *Prælect. in inſtitut. ad* §. 856.

p) *Comment. in aph. Bœrh. Tom. I. p.* 149. 325.

q) *Prælect. in inſtit. Bœrh. Vol. IV. p.* 519.

r) *Reflexions ſur l'Uſage de l'Opium p.* 76.

s) *de Mat. Med. Tom. II. p.* 695.

modi effectus didicerunt, atque ultro laudabilem hanc Opii actionem veriſſimam declararunt. [t]) Fœmina triſtibus cogitatis indulgens ſumſerat granum unum theriacæ cœleſtis, mirum quantum inde levata ſilentibus ad tempus ærumnis perrexit, & cum hæc doſis non ſufficere videretur, auxit eam, & melius ſemper ſe habens conſuetudine inducta largiores ſenſim poſcente, tandem una hebdomade unciam unam & dimidiam Opii ſinceri devoravit. Vix alio modo perfectiorem in Animo pacem & felicitatem obtineri quam Opio ipſe eo uſus affirmat etiam *Jones.* [u]) Deinde quoque *Moſes Charas* [x]) in ſe ipſo & in aliis hominibus ſanis ab Opio non ſemper ſomnum, at vero inſignem ἀυτάρκειαν, pacem inſuetam, & tranquillitatem Animi eveniſſe recenſet. A Benjanis convivio exceptus *Kæmpfferus* cum illi abſtemii in compenſationem Poculorum ſumerent bolum inebriantis Electuarii, buccellam quoque cum ſociis aliquibus inde guſtandi avidus capit. Effectum his verbis deſcribit: [y]) *Quid ſit; Perfuſi & repleti ſumus quotquot Nepenthe lactati, gaudio quodam inexplicabili, quali me nunquam in vita affectum memini.* Plura vero hujus rei teſtimonia in promptu ſunt. Sereniſſima Perſona ſæpiſſime cum ſeria aliqua & magni momenti negotia obeunda ipſi eſſent, antea ſumebat maximo cum fructu Opium, & ſic omnes ſenſus magis alacres & melius diſpoſitos, viresque oneri ferendo magis pares inveniebat. [z]) Vir quidam ob intolerabiles a calculo cruciatus, ſumta mediocri doſi Opii per noctem non dormivit, ſed adeo tranquillum inde redditum ſeſe profeſſus eſt, ac ſi in DEI ſinu jaceret. [a]) Vir eruditus nephriticus proprio conſilio ad opiata confugit etiam largiori doſi. Doloribus autem minutis non dormiebat, nec ſtupidus fiebat, ſed aptior ad ſublimes meditationes, per integram noctem continuandas. Ea ſine ſomno tranſacta mane ad officia ſua non ſegnior & ineptior, ſed alacrior potius et expeditior erat. [b]) Ipſe Illuſtris van *Swieten* [c]) ut moleſtum aliquem leniret dolorem, ſumſit aliquando

t) *Act. Phyſ. Med. N. C. Vol. IV. obſ. 145. de Opio mentem ſerenante.*

u) *in Myſt. Opii revelatis.*

x) *Pharm. Reg. Chym. c. 51. & Nov. Experim. circa viperas c. 14.*

y) *Amœnit. exotic. Faſc. III. Obſ. XV. p. 652.*

z) *Wedel Opiol. lib. II. Sect. IV. c. I. p. 165.*

a) *Ephem. Nat. Cur. Dec. II. Ao. X. Obſ. 80.*

b) *ibid.*

c) *in Comment. Tom. I. p. 813.*

quando unicum granum Opii, hoc cum effectu, ut vigilem duceret noctem, ſed absque dolore, tantoque cum animi delectamento, ut feliciorem in campis ſuis elyſiis ſtatum fingere non potuerint Poëtæ. Canonicus ille mihi adamatus, cujus in antecedentibus mentionem feci, grave caput ab Opii largiore doſi per dies expertus, prima tamen Operatione ut mihi ſæpe enarravit, fortunatiſſimam exſtaſin & ineffabilem animi recreationem perſenſit, quare ſæpius ad tædia mentis fallenda mediocre præbium deglutire conſuevit. Medicus quidam celebris Suidnicenſis in Sileſia mea, quoties Amicorum conventubus intereſſe jubebatur, ut ad ſales & urbanos jocos evaderet aptior, auſteritatemque felix poneret, domo exiens granum unum laudani opiati deglutiebat. Sed ſatis Probationum! Unum tamen ſaltem adhuc mihi liceat nominare Illuſtriſſimum Virum, rerum cameralium Directorem, cui dum huic ſcriptioni vaco, Medicinam facio. Dederam methodo Sydenhamiana poſt purgans propinatum veſperi ad tumultos ſopiendos pulvillum cum grano dimidio Opii. Non valeo verbis exprimere quam gratioſa allocutione, quam larga deditiſſimi animi ſignificatione die ſubſequente mane me eum inviſentem exceperit, quantaque verborum ſuavitate beatiſſimam ſortem ſuam, quam vigilans maximam noctis partem perceperit, nulli voluptati unquam guſtatæ parem collaudabat. Eaque propter etiam interrogabat anne liceret omni veſpera ejusmodi medicamentum aſſumere, quod multo pretio redempturus foret. Cui voto cum annuere nollem, omnem Opii aſſumendi conſuetudinem declinare ab ægris meis laborans, data dextra tamen polliceri debui, me interdum ejus virtutis pulverem exhibiturum, promiſſis ſtare poſtea, amica compellatione ab Amabili Viro aliquoties coactus. Num igitur mirum eſt quando *Youngius* Opium miſeris ægris doloroſæ & periculoſæ Operationi Chirurgicæ ſubjiciendis Animum addere eloquitur? Sane ante ſectionem calculi *Horſtius*, [d]) ante Amputationem membri ſphacelo corre-

d) *lib. X. Obſ. 3.*

correpti poſt *Wedelium* [e]) Narcoticum Cardiacum laudat *Bœrhaavius*; [f]) Atque Illuſtr. van *Swieten* [g]) ſummi uſus id eſſe dicit, una alterave hora ante Operationem exhibitum, non hac ſpe ut ſopitus æger nullum ſentiat dolorem (tanta enim copia dare hæc remedia periculoſiſſimum foret) ſed ideo ut inſtantis mali metus tollatur, vel minuatur ſaltem, cum ejus perpetuo præſente imagine. Cur vero hoc ipſum non ſuccederet ex voto quando ipſi morti obfirmato animo obviam incedunt atque levius deguſtato ejus amarore, ex hac vita abitum parant, qui iter hoc opiato viatico inſtructi ingrediuntur. In India id ſumunt illi docentibus Itinerariorum ſcriptoribus, qui ſupplicio deſtinantur atque ſic violentam animæ a ſuo corpore ſeparationem conſtantes & audaces ſuſtinent. [h]) At vero & in lectulo ſuo puriore conſcientia & fama analyſin beatam anhelantibus Opium quandoque prodeſt. Non prorſus immerito *Freytagius* [i]) licet a *Sennerto* [k]) taxatus aſſerit, Laudanum prodeſſe morientibus ac fato ultimo accinctis, nulloque amplius alio pharmaco proficiente ſalutarem vim & ſolatium in deplorata neceſſitate ita afferre, ut præſentiore animo & minore cum anxietate animam Creatori reſtituant, decretoria horula quantum natura admittit, aliquando etiam protracta. Namque qui non nimis Opio favet Cl. *Geoffroy* [l]) miram quandoque virium & vitæ recreationem in quibusdam ſemimortuis & ad extrema redactis inde evenire teſtatur, id quod a vi cardiaca Opii in antecedentibus adſtructa omnino ſperari poteſt.

e) *Opiol. lib. II. ſect. II. c. 8. in fine.*
f) *aph. 469.*
g) *in Comment. ad hunc aph.*
h) *Vide Andreæ Itinerarium lib. I. c. 9.*
i) *de Opio c. 7. & 8.*
k) *lib. VI. Part. VII. c. 1. p. 297.*
l) *Mat. Med. Tom. II. p. 696.*

§. XVI.

EXPERIENTIA VII.

Opium Temulentiam, Torporem, & Ebrietatem inducit.

Ab illa compoſita animi ſerenitate, hilaritate, & alacritate per Opium homini inducta, facilis per gradus progreſſus datur, ad eam, quæ ſolutior & effuſior reddita, Temulentia

mulentia potius & ebrietas audire meretur, ac a paulo majoribus præbiis vel mediocrium repetitione pendet. Atque hic effectus apud eos etiam ſeſe manifeſtare ſolet, qui aliter ſat bene ferunt Opium, largioribusque ac plane largiſſimis doſibus, iisdemque inſuper ſæpe repetitis, adſuevere. Vidit *Bellonius* [m]) Janiſſarum ſingulis diebus Opio veſci ſolitum, qui integra drachma uno bolo devorato, nihil incommodi inde ſenſit, præterquam quod temulentus quodammodo videretur. Talem quoque hominem novit *Thomſon*, [n]) qui a viginti & amplius annis ob graves ventriculi cruciatus Opio fuit adſuetus. Is ab Opio noctu devorato die inſequente temulenti inſtar, vertigine laboravit, & titubavit. Cognitam porro fœminam habuit de *Gorter*, [o]) quæ aſſumebat ſingulis diebus drachmam unam Opii ſed ſemper temulenta erat, & aliam, quæ quotidie deglutiebat Philonii Romani drachmas tres, cum ſimili effectu. De ejusmodi Helluonibus in devorando Opio etiam teſtatur *Alpinus*, [p]) Etſi affirment eo uſu recte ſe valere, tamen functiones eorum deteriores fieri, ebriosque & torpidos fere perpetuo apparere. Et alibi de iis refert [q]) quod fiant veternoſi, fereque ſtupidi, atque apud omnes inconſtantes habeantur, cum modo ajant, modo negent, ideoque omnes cavere dicit ne cum ipſis tractent. Neque hoc mirum, quia optime rem explicante Cl. *Mead* [r]) apud Turcas & Perſas aliosque populos Opium adſumere adſuetis, largarum doſium effectus non alius eſt, niſi ſumma ebrietas. Hæc vero dum habitualis perpetua Opii ingluvie redditur, ad vitæ munia & ſociale commercium æque inhabiles ſuos Amatores reddere debet, ac ad illud omnes aquarum vitæ, vinique quotidiani potatores reddi perſpiciuntur. Atque certe & hujus temulentiæ & ebrietatis reſpectu magna datur inter Opium & Vinum affinitas. Narrat laudatus *Alpinus* [s]) ab Electuario Opiato Bernavi dicto hilares redditos homines, multa loqui, canere amatoria, multum ridere, aliaque deliramenta læta prodere,

m) *lib. III. Obſ. c. 15.*

n) *diſſ. p. 121.*

o) *Med. dogm. diſſ. de delirio p. 21.*

p) *Med. Ægypt. lib. IV. c. 1. p. 256.*

q) *c. 2. p. 261.*

r) *de Venenis p. 130.*

s) *p. 262.*

Amentiam hanc fere per horam durare, a qua iracundi fiant, & effrænes reddantur, mox eos iterum contriſtari & plorare, donec ſomno corripiantur, redeantque ad priſtinam ſanitatem. Addit vero ſe vidiſſe Mulierem Ægyptiacam quæ a potu largiori vini cretici ebria omnia fere enarrata varia deliramenta adſtantibus obſervanda præbeat, quæ deinde fuſe recenſet. Anne igitur recte aſſerit *Geoffroy*[t]) nimiam Opii doſin ſequi eosdem effectus, qui a vini ingurgitatione oriri ſolent, Animi hilaritatem, riſumque immodicum &c. Ob hanc mutuam convenientiam quoque vulgare apud Turcas eſt, ut ſibi invicem objiciant, Tu ediſti Opium! quemadmodum ſi quis apud alias nationes alteri objiciat, ipſum ſpirituoſorum liquidorum compotatione ebrium & temulentum eſſe.[u]) Vix vero concipi poteſt, licet narrante *Kæmpffero*[x]) Philoſophi totius Orientis nil turpius & magis deteſtabile habeant, quam ebrietatem; licet prima Gentilis & Mahhammedanæ religionis puncta vinum tanquam liquorem divinam in homine auram profanantem caute evitare præcipiant; licet ad ſanguinem usque nudis talis vapulent, qui hoc potu ſe gravarunt; licet inter Indum & Gangem nulla vitis colatur; quomodo nihilominus omnes Gentes Orientales, nil obſtante ſacramento legis, in ejus fraudem, mira naturæ perverſitate adeo in temulentiæ cupiditatem ferantur, ut quam vino invitare prohibentur, ad inſaniam usque Nicotiana, Cannabi & præcipue Opio & aliis narcoticis invitent.

t) *Mat. Med. Tom. II. p. 692.*

u) *Bellonius Voyage liv. III. ch. 15.*

x) *Amœnit. exotic. Faſciculo III. Obſ. XV. de inebriantibus Perſarum & Indorum.*

Sed eadem quoque rerum facies obſervatur in Animalibus ad devorandum Opium coactis. Illa quippe non minus ab eo temulenta, titubantia & vertiginoſa redduntur, ut more vacillantium ex vino & ebriorum caput pondere nutans ſuſtinere minus queant.[y])

Neque vero eſt ut aliquis exiſtimet hæc omnia ſaltem intelligi debere de conſuetudine aſſumendi Opium deque grandibus ultra modum & ultra doſes noſtras extenſis præbiis.

y) *Berger diſſ. §. 4. Buchner diſſ. de Opio §. 29. 30. Sprœgel diſſ. quæ experimenta circa varia venena continet Experim. XXII. XXIII. & XLII. Lorry Journal encyclopedique Tom. I. Part. II. p. 73. ſeq.*

Homo

Homo ille qui referente *Schelhammero* in antecedentibus jam aliquoties citato per errorem grana tria cum dimidio Opii aſſumſerat, cum ſibi redderetur, ut ebrii ſolent faſſus eſt, ſe nullius rei veram habuiſſe notitiam, affirmavitque quæ juſſus erat legere, eorum ſenſum ſe aſſequi haud potuiſſe. Atque qui Opiata efficaciſſima inebriantia vocat Cl. *Bergerus* [z]) bene monet, moderata quoque quantitate facile cerebrum perturbare, & generoſorum more liquorum temulentiam parere. Eapropter etiam Celeb. *Buchnerus* [a]) ad effectus generales Opii in Corpore animali merito temulentiam refert. Bene memini amabilem *Hahnium* dum jam Valetudinarius adhuc meus erat, quando ob ſpaſmum ſuum doloroſum a mictu cruento qui omnem ſomnum abarcebat veſperi ſumſerat granum unum extracti Opii, vel maſſam Pil. de cynogl. ad grana ſex vel octo, altero mane ſæpiuſcule mihi confeſſum eſſe, ſe caput quaſi ab heſterno mero grave & temulentum circumferre. Atque hoc ipſum communis experientia docere poteſt Practicos omnes, ut me innumeris vicibus docuit, levatos ex voto ab illis incommodis ægros, quibus abigendis Opium deſtinarant, nullo malo amplius ſuperſtite, tamen de peculiari quodam ſenſu in capite conqueri illo prorſus ſimili, quem qui in adultam noctem pocula ſtrenue eduxerunt, poſtmodum mane evigilantes animadvertunt. Id conſiderans *Rammazini* [b]) concedere debuit, omnino Vinum & ejus ſpiritum eadem fere accidentia invehere ac Opium, licet perperam modum operandi differre exiſtimet, & nonnulla phœnomena ab Opio naſcentia alleget, quæ manifeſte contrario modo ſe habent.

z) *diſſ. p.* 25. §. 2.

a) *diſſ. de Opio* §. 48.

b) *De morb. Artificum Cap. XX. p. mihi* 570.

§. XVII.

EXPERIENTIA VIII.

Opium naturale acumen ſenſus obtundit & minuit, eoque præter naturam aucto, natos dolores ſedat.

Nulli fere medentum hæc virtus Opii quam nunc ſiſtere Lectoribus aggredior, eſt incognita. Extra omnem

nempe controverſiam conſentientibus Amicis & inimicis Opii eſt poſitum, id manifeſte agere in ſenſum, atque efficere ut is obtundatur, & interdum abſit penitus. Nemo interim hanc ſenſus ab Opio abolitionem melius quod ſciam, in ſenſus incurrere fecit quam quidem elegantiſſimis experimentis in animalibus inſtitutis Cl. *Sprœgelius*. [c]) Canis cui intruſa fuerat drachma Opii crudi, nullum percepit dolorem a punctura aliqua, vel a vellicatione aurium; ſpirituque nitri vel ſcalpello tactus parum clamavit. [d]) In rana cui decem grana Opii intruſa, nulla in vellicatis vel diſciſſis nervis ſenſibilitas, [e]) quæ alias in hoc animalium genere diutius, quam in reliquis ſupereſt. Canis drachma Opii devorata auribus vellicatis omnino nullum oſtendit doloris ſignum, neque magis cum totum animal prehenderetur, & in altum elevaretur. [f]) Canis moloſſus poſt ſcrupulos duos Opii, divulſis faucibus, intruſos, nullum doloris ſignum a vellicatis auribus & punctura cutis edidit, catalepticus, immobilis, ſine ulla ſenſatione, etiamſi funibus vapularet. [g]) Canis drachmis duabus Opii abſumtis, poſt meridiem tertii diei, cutem ſibi diſſecari paſſus eſt, ſine ullo doloris ſigno. [h]) Canis a reſina Opii Sp. Vini parata ad drachmas duas faucibus immiſſa, dum abdomen aperiretur, nullum doloris ſignum diſſectis muſculis & cute edidit. [i]) Canis ab injecta ſolutione Opii in venam jugularem inſtrumentis variis vehementiſſime laceſſitus, nec clamavit, nec alium motum exhibuit, ut adeo omnes nervi ſuam ſenſibilitatem prorſus amiſiſſe viderentur. [k]) Tantis vero doſibus non opus eſt, ut homines ſenſu omni exuantur, ſed mediocres illo fine potiuntur, unumque vel alterum granulum ad eum obtinendum ſufficit. In Viro, [l]) qui per errorem aſſumſerat Opium ad grana tria cum dimidio, ſenſus omnes præter auditum & viſum ceſſarunt; ex acerrimo aceto nil acredinis percepit, nec ſpiritus ſalis ammoniaci, nec ſal volatile nares titillavit, ſed dixit ſe odore deſtitui; ſenſus tactus etiam obtuſus fuit, & pene ceſſavit. Atque hoc maxime

c) *videat. diſſ. quæ habet experimenta circa varia venena.*

d) *Experim. XV. p. 26.*

e) *Experim. XVII. & XX.*

f) *Experim. XXI. p. 31.*

g) *Experim. XXII. p. 33. & 34.*

h) *Experim. XXIII. p. 35.*

i) *Experim. XXIV. p. 37.*

k) *Experim. XLIII.*

l) *Eph. N. C. Dec. II. Ao. V. Obſ. 12.*

xime nomine male adeo *Stahlio* [m]) audivit Opium, & impoſturæ inſimulatum eſt, quod ſenſum obtundat, atque mentem veluti abalienet, a ſentiendi alacritate. Neque hoc negant ſed ultro largiuntur amici Opii. Senſum tactus per omne corpus ab eo minui, inter recentiores diſerte profitetur Robertus *Whytt.* [n]) Maxime vero Opium potentiam ſuam quam in ſenſum habet, tum exerit, quando ille præter naturam exacerbatus eſt, dolorisque ideam in mente excitat. Mira ſcilicet virtute quod non Medicis ſaltem ſed vulgo adeo notum eſt, efficere valet, ut moleſtiſſimæ antea perceptiones abſint, ad tempus minimum, requiesque ſæpiſſime ardenter expetita, & corpori & animo concilietur. Quin aliquando quod ſoli norunt experti, non ſaltem ſenſum doloris tollit Opium, ſed & loco ejus voluptatem inducit, id quod per Experientiam ſextam antea memoratam jam conſtitit. Equidem omnis ægritudo ſi vel ſenſatione ingrata notabili careat, hominem male habet, ac vitæ dulcedinem inhibet ac perturbat. Præter anxietatem vero nil datur, quod majores ærumnas adferat miſeris mortalibus ægris, quam dolor, maxime ſi gravior ſit, & diutius adfligat, omnemque ita patientiam & philoſophicam & chriſtianam vincat. Interim ii ſaltem hoc capiunt & dijudicant, qui morbos hos tortores ſuſtinuerunt, quos conſenſu omnium indicibilia & pene inſuperabilia dolorum tormenta comitantur, quique a ſummo mane ad adultam veſperam, & per tot vigilatas noctes, rabiem eorum crudeliter perſeverantem ſufferre coacti fuerunt. Sed & illi ſoli cognitum habent, quantum ſit ultra omnia humana deſideria eminens bonum, quanta ſit ad cœleſtem felicitatem fere aſſurgens, nilque in orbe par habens voluptas, triſtibus furiis dolorum hactenus exagitatum, opiati remedii beneficio ad plenariam priſtinarum ærumnarum oblivionem, quietisque & ſomni ineffabiles delicias admitti, atque in aliam prorſus eamque nobiliorem vitam, ſortemque angelicæ propinquam, quaſi rapidiſſimo volatu ſubito transla-

m) *diſſ. de impoſtura Opii* §. 10. & *alibi paſſim.*

n) *Nova Act. Edinburg. Vol. I. Art. XIX.* §. 3.

tranſlatum eſſe. Adoranda igitur flexo proplite, & perennibus laudibus concelebranda eſt divina miſericordia, quam cum Sydenhamo venerantur Medicorum ſagaciſſimi, quod Juſtitiæ ulciſcenti pœnasque merentibus decernenti, quaſi obviam incedens, ſummum hoc miſeris mortalibus transgreſſæ legis mercedem acute ſentientibus, lenimen indulſerit. Nonne vero peccant in DEUM Largitorem, adeo ultra omnem expectationem beneficum, nonne inique ſeſe gerunt in omne humanum Genus atque Amorem Proximi poſuiſſe videntur, qui ejicere Opium ex apparatu medicinali volunt? Nonne vacuis ſæpe ab omni actione pulvillis antiſpaſticis otioſa terrea continentibus, ſpem & fiduciam decumbentium turpiſſime fallunt? Nil complectitur ſimplicium diffuſiſſimus catalogus, nil habet inter omnia quæ inde parat ars pharmaceutica, nullum datur arcanum qualecunque demum jactitent Chemiſtæ, quod eam vim cuſtodiat intenſiſſimos placandi dolores, quam habet ſuccus ſincerus papaveris inſpiſſatus, ſine ullo accedente artificio purum ſatis & defæcatum a quisquiliis admiſtis Opium. Conſtat hoc per experientiarum myriades. Hoc ſolo pharmaco præter mercurium fere utens Paracelſus per multas regiones vagatus, incredibilem ſibi famam paravit. Hoc ſolo doloribus imperare docti celeberrimi quidam Medici, glorioſam & lucroſam praxin exercuere. Verum eſt aliquam ineſſe vim moleſtas ſenſationes minuendi variis aliis ex vegetabili, minerali, & animali regno petitis, quæ odore ſive grato ſive ingrato pollent, & in ſubtiliſſimas particulas reſolubili volatili & vaporabili principio inſtruuntur. Sed omnia ſuperat longiſſime, Principatum tenens unum Opium, atque inter omnia anodyna & ſedantia, aliquando etiam per ſpecialem Medentum indulgentiam & favorem immerito ita dicta, ſecundum excellentiam Anodynum, & ſedans dici ſuo jure poſtulat. Teſtantur hoc Practicorum omnium quos unquam ſol adſpexit ſummi, argumentis omni exceptione majoribus adſtruunt, quibus Opera ipſorum

rum abundant, ex quibus ſi potiora ſaltem colligerem ſedulus, creſceret invito quod elucubro Opus in ſpiſſiorum Voluminum molem, excluderet urque de una anodyna vi Opii peculiaris Tractatus, qualem de remedio doloris ſeu materia anodynorum inter quæ primas Opio defert jam data Opera conſcripſit *Sinapius.*

§. XVIII.

EXPERIENTIA IX.

Opium Vires motui animali famulantes debilitat.

Optime velim notari hanc experientiam, certiſſimam omnino, licet non ab omnibus ſatis animadverſam, & præcipue ab amatoribus Opii pene neglectam. Sed jam in ſuperioribus ubi de viribus vitalibus auctis ab Opio agebam, obiter animales ab eo minui indicavi, hocque aſſertum corroboravi præcipue conſenſu *Bœrhaavii.* Provocare igitur mihi liceat, ad ejus effata jam allata, quibus hic addo promulgatam ab eo ſententiam: °) *Ut Cortex ſpecificum eſt in febre tertiana auferenda, ita Opium eſt ſpecificum in ratione motuum qui ab animali facultate pendent.* Memori mente hoc tenendum eſt, contra eos, qui cum animalibus & naturales & vitales, omneſque adeo in univerſum motus pacari Opio arbitrantur, a quo errore etiam non immunis videtur de *Gorter* p) cum tamen ſpecifica ſopiens Opii virtus certis motubus ſaltem ſit ſpecifica. Atque de illis mihi jam ſermo eſt; motuum quippe animalium, qui imperio animæ in vitales haud extenſo, vere ſubjacent, inertiam, & languorem, poſtquam corpori ingeſtum eſt Opium, ipſa anima volens animadvertit. Vires itaque mechanicas motrices muſculorum voluntariis motubus dicatorum, imminuit Opium & inhibet. Hanc veritatem clariſſime monſtrant phœnomena in animalibus evenientia quando faucibus ipſorum quod deguſtare ordinarie valde renuunt, Opium vi intruſum fuit. Canes ad experi-

o) *Prælect. in inſtitut. §. 1154.*

q) *Comp. Med. Tr. XXI. §. II. no. 6.*

 menta

menta cum Opio facienda damnati capto eo, brevi poſt toto Corpore tremore adfecti ſunt, notante *Bergero*, [q]) *Mead*, [r]) *Buchnero*, [s]) *Sprœgelio*. [t]) Univerſalem ejusmodi tremorem etiam vidit *Lorry*, [u]) in tribus canibus; illum quoque canem cujus venæ jugulari ſolutionem laudani injecit brevi poſt tremore concuſſum notavit *Freind*. [x]) Tremor talis muſculorum motum vacillantem, influxumque moventis liquidi interdum præpeditum interdum iterum utcunque adhuc ſuccedentem involvit; ducit vero tremor facile ad debilitatem, motus ſcilicet majorem difficultatem, ipſamque impotentiam quando nempe influxus ille valde parcus redditur, aut prorſus deficere incipit. Eaque propter Opium quod tremere facit primo, deinde fortius agens motum penitus abolet. Crura poſteriora in canibus Opio paſtis poſt tremorem flexa vidit *Berger*. [y]) Animal tale titubans atque exporrectis pedibus anterioribus in terram procumbens, & aliud a ſomno evigilans laſſum obſervavit *Buchnerus*; [z]) pedes anteriores & poſteriores labefactatos prægreſſo tremore in cane conſpexit *Mead*. [a]) Pedes poſteriores in ſuis canibus debiles factos & quaſi paralyticos notavit *Sprœgel*. [b]) In horum uno equidem cauſam torturæ tribuit, ſed minime ſufficiens eſt, cum ſine multa atque etiam ſine ulla tortura hæc debilitas ab Opio ſubſequatur. Summam debilitatem ita ut erectus ſubſiſtere nequiret, ſed ſtatim in terram procideret Canis ipſe vidit laudatus *Sprœgelius*. [c]) Debiliſſimos pedes poſteriores etiam recenſet *Lorry*, canis quoque *Alſtoni* [d]) poſt Opium captum non poterat incedere. Injectum in venam ſolutum Opium adeo eundem effectum edidit. Moribundo ſimilis canis per tres horas absque motu jacuit, deinde inceſſit pauliſper, ſed debiliſſimi erant pedes imprimis poſteriores, ut ſtatim in terram procumberet. [e])

Atque quod Brutis Animantibus accidit a largiſſimis, id hominibus a paulo largioribus, & quandoque etiam a mediocribus doſibus evenire obſervatur. Homo qui per errorem

q) *diſſ. §. 4. pag. 10.*
r) *de Venenis p. 133.*
s) *diſſ. de Opio §. 32. 33.*
t) *diſſ. cit. Experim. XV. XX. & XXII.*
u) *Journal Encyclopedique Tom. I. Part. II. p. 73. 74. 76.*
x) *Emmenol. c. 14. pag. mihi 146.*
y) *§. 4. p 10.*
z) *§. 29. 32.*
a) *de venenis p. 133.*
b) *diſſ. cit. Experim. XV. XVI. XXI.*
c) *Experim. XXIV. l. c.*
d) *Act. Edinb. Vol. V. part. I. Art. XII. ſect. III. §. 7.*
e) *Sprœgel diſſ. cit. experim. XLIII.*

rem aſſumſerat Opii grana tria cum dimidio, poſt ſomnum excitatus, & ſurgere e lecto juſſus cepit ambulare, ſed titubavit, motusque muſculorum adeo imminutus eſt, ut vix pedes proferre poſſet. f) Verum & attentionem ſeriam debent excitare querelæ ægrorum, de inſigni languore per omne corpus diffuſo, quando antea opium ſaltem ordinariis præbiis aſſumſere, licet cœteroquin nil ſentiant amplius, quod moleſtias faceſſat. Sæpiſſime ego miratus ſum Corporum ſexus potiſſimum amabilis ſenſibilitatem, quam vix talem credidiſſem haud expertus, quando poſt noctem quietam levi anodyno impetratam vires nullo alicujus momenti malo antea depreſſas, ſed heri ſatis conſtantes, inſequente mane nihilominus inſigniter debilitatas eſſe audivi. Obverſatur animo meo Generoſa fœmina, teneriore corpore inſtructa, quæ dolore enormi in oſſis mali regione arthritico-rheumatico nulla arte ſuperabili quandoque vexata, ad Opii adſumtionem ſæpiuſcule ableganda fuerat. Illa ex uſus conſuetudine vitia remedii ſenſim addiſcens, atque a Medicis Opio minus faventibus monita odio proſequi id incipiebat, licet illi ſoli obtentum toties levamen deberet. Eam ob cauſam quando opus erat adhibitione occultandum pharmacum erat, interim cum aliquando ad placandam tuſſim darentur pilulæ de ſtyrace, quibus ineſſe opium nullo modo ſuſpicabatur, ex temulenta tamen capitis gravitate & præcipue eodem illo languore artuum & virium animalium penuria, quam antea ab Opio experta erat, divinabat Opium in pilulis, & quidquid Medici contradicerent, id vere ineſſe præfracte affirmabat. Forte autem hanc debilitatem, niſi repetitionem anodynorum aliquid poſtulet facile tranſitoriam, non valde reſpiciunt Practici, verum ea longe eminentior evadit & diutius perſeverat, ſi largius & repetitis vicibus porrectum fuerit Opium, eandemque tunc certe nemo medentum poteſt prætervidere, niſi is, qui ad id ſolum ſymptoma an adhuc adſit vel abſit attendere conſuevit, cui opiatum ſuum

f) *Schelhammer Eph. Nat. Cur. dec. II. An. V. Obſ. 12.*

pharmacum deſtinavit, omnes reliquas functionum mutationes ab eo obortas, parum curans. Poteſt hic in obſervando nævus illis ſenſim evadere familiaris, qui nimio affectu feruntur in Opium, ac ne ſiniſtri quippiam de amato ſibi adeo remedio audiant, ſtudio fuſius interrogare omittunt, aut qui polychreſtam ejus virtutem panchreſtam habentes, nil niſi laudabile & egregium ſibi ab ejus uſu promittunt. Atque in hunc cenſum omnino venit *Hecquetus*, qui quoties & quomodocunque contueatur Opium, id ſemper ad votum ſuum agens ſine macula optimum & pulcherrimum, omnibusque dotibus exoptandis inſtructum invenit, quemadmodum Juvenis totus amore flagrans ſuam quam ad omnes illius defectus deperit, Amaſiam. Ex hoc affectu natum eſt minus credo Genio narcoticorum reſpondens ejus elogium quod eorum effectus ſit corroboratio ſolidorum, [g]) cui tamen multoties in ſuo libello contradicit, quando alibi toties de pacificatione omnium motuum exorbitantium & de eximia illa fibrarum rigidarum tenſarumque remiſſione & relaxatione loquitur, omnem certe corroborationem e diametro ſibi oppoſitam habente. Adeo potius vel ſolo ſuo graveolente & cerebrum petente odore, nervorum motriciumque fibrarum in muſculorum faſciculos adunatarum viribus aliquando adverſum eſt, ut hæ corporis molem erectam ſuſtinere nequeant, ſed pondere ſuo labi ſinant, quod ipſum iis adeo accidere ſolere ſcriptores notant qui incautius in colligendo Opio verſantur. [h]) De Sabæis Arabiæ felicis incolis recenſet *Diodorus Siculus*, [i]) quod brevis ævi ſint homines, & utplurimum nondum transacta juventute flaccidis & reſolutis membris moriantur, ob fortem & concentratum odorem ab aromatibus virentibus exhalantem continuo hauſtum. Nonne æquum erit Opii effluviis odoratu ſæpius inſpiratis eundem effectum exſolvendi vires adſcribere? Non autem aliter ſe gerit intus aſſumtum; nam de populis orientalibus quos fere impune per conſuetudinem

larga

g) *p. 164.*

h) *Plutarchus in Sympoſ.*

i) *Hiſt. lib. III.*

larga copia veſci Opio narrant *Alpinus* & *Bellonius*, quosque apto vocabulo Opii Liguritores *Kæmpfferus* [k]) appellat, tamen hic annotat quod iis inter alia incommoda ſenſim vires laxentur. In noſtris interea regionibus non opus eſt, ut helluo ſit aliquis in deglutiendo ſucco inſpiſſato papaveris antequam debilis reddatur, namque ut jam monui, & modicæ doſes aut pauliſper ultra mediocritatem extenſæ talem effectum edunt. Obſervavit *Williſius* [l]) ab Opio membra quæque ac artus languorem inſolitum ac pigritiam invadere. Tonum fibrarum motricium remiſſiorem Opio reddi & motivum earum nixum langueſcere quoque affirmat *Ettmullerus*, [m]) quare non abs re tam ſollicite monere Practicos ait, ne niſi ſub aliquali adhuc virium robore, remedia opiata eademque exactiſſime correcta propinentur. [n]) Non minus Opiata nimis frequenter exhibita vires proſternere teſtatur *Wepferus*. [o]) Poſt Opium & ex eo paratorum uſum, quendam ſubſequi ſolere torporem, qui per aliquot interdum horas moleſtus eſt, & ad actiones quaſcunque perficiendas nos minus habiles reddit aſſerit *Ridlinus*. [p]) Secundum *Freindium* [q]) Opio libere nimis exhibito, tonus partium ita vacillat, ut relaxentur admodum fibræ, indeque membrorum quædam quaſi paralyſis ſubſequatur. Deinde *Bergerus* [r]) Opio largius ſumto muſculos qui fundamenta ſunt virium noſtrarum, difficilius moveri, & laxitatem membrorum qualis defatigatis ſupervenit, ſuccedere dicit. Porro etiam *Hoffmannus* [s]) languorem virium & impotentiam motus habet inter Opiatorum effecta, & alio loco Opiatorum uſum virium notabile decrementum inſequi, [t]) rurſumque alio, ea tonum & motum ſolidis ſuffurari aſſeverat. [u]) Tandem *Hambergerus* [x]) relaxationem artuum & debilitatem a nimia doſi excludi memorat. Dumque de Somno tractat *Krügerus* [y]) artificiali qui ab Opio inducitur de quo mox acturus ſum nobiliſſimum effectum deeſſe contendit, qui naturali proprius eſt, virium nempe deperditarum reſtitutionem.

k) *Amœnit. exot. p. 645.*
l) *Pharmaceut. Rat. Sect. VII. c. 1. p. 183.*
m) *de Virtute Opii diaph. c. 1. §. 11. 12.*
n) *c. 1. §. 3.*
o) *Obſerv. p. 354.*
p) *lin. Med. Anno 1697. Mart. Obſ. 29.*
q) *Emmenol. c. XIV. p. 140.*
r) *diſſ. §. 10.*
s) *diſſ. de Operatione Opii p. 8.*
t) *Med. Syſt. Tom. II. p. 270.*
u) *Tom. II. p. 271.*
x) *diſſ. de Opio §. 16.*
y) *in Præfatione libelli germanici qui inſcribitur* Träume *p. 6.*

§. XIX.

EXPERIENTIA X.

Opium Somnum invitat, interdum in altum ſoporem extenſum, qui ſi ingraveſcat, accedente vera Apoplexia vel convulſionibus necat.

Vidimus hactenus Opium debilitare facultatem ſentiendi, atque impedire exercitium motuum voluntariorum, ſed quies ſenſuum & motuum voluntariorum involvit ideam ſomni, ſequitur ergo Opium favere debere excluſioni ſomni, atque hoc ita fieri experientia diſcimus. Recte *Stahlius* z) quod Opium mentem abalienet a ſentiendi alacritate vix ullum dari luculentius documentum inquit, quam quod ſomnum inducat, nempe neglectum verum & exquiſitum ſentiendi. Fere autem ſupervacaneum habeo, ut conquiſitis teſtimoniis probem Opium ſomnolentiam & ſoporem excludere. Toties quippe obtentus eſt ab exhibitione hic effectus ipſi vulgo quem cœteri fere latent notiſſimus, ut communi conſenſu eo fine millenis vicibus præſcribatur a Medicis, & ſæpe minus opportune inconſultis his ex Pharmacopoliis petantur Opiata. Scilicet adeo ægri ipſi variis malorum generibus excruciati ad hæc levanda vel ad fallenda inſomnium noctium tædia anhelant exoptatiſſimam quietem, curarumque ſuarum oblivionem, adeo ſæpe agnati & adſtantes ſimul moleſtiſſimas & ſanis ſat graves vigilias ducere coacti, blandaque ſilentia noctis dormiendo dulcius abſumturi pacatum ad tempus ægrum, vacuasque ab excubiis horulas deſiderant, ut aliquando Medico cœteroquin amore talium non ducto opiatum pulverem extorqueant. Referunt quoque ad Medicinam politicam Practicorum nonnulli, dato ægris ſuis Opio propriæ quieti & nocturnis interpellationibus ſecure proſpicere, ut eo certius feſſi a diurnis curſitationibus, molliterque ſtratum lectulum ingreſſi pulſatis ruditer foribus non excitentur, calensque & tranſpirans corpus in propriæ ſanitatis damnum nocturno frigori, hybernis algoribus, aquilonibus-

z) *diſſ. de impoſtura* §. 10.

que

que horridis exponere haud cogantur. Ita nimirum omnibus acceptiſſima illa requies eſt quam noctu mortalibus indulſit DEUS, qua dimidiam fere vel tertiam vitæ ſuæ partem neſcientes tranſigunt, ut carere tot bonis inde pendentibus ægerrime velint, ſomnum ærumnarum ſuarum pacatorem, & cum *Seneca* tragico[a]) omnium malorum & curarum domitorem agnoſcentes. Summum vero in Opio ut his votis potiantur præſidium hæret, quod aſſerente *Bœrhaavio*[b]) minori copia datum blandam quietem, majorique ſomnum infert, unde frontem adventantis noctis papavere redimitam toties depinxerint *Poëtæ*. Inter eos ita canens mihi ſtatim occurrit *Ovidius*[c])

Interea placidam redimita papavere frontem
  Nox venit, & ſecum omnia nigra trahit.

Ante fores antri fœcunda papavera florent,
Innumeræque herbæ, quarum de lacte ſoporem
Nox legit & ſpargit per opacas humida terras.[d])

In canibus quibus lac papaveris inſpiſſatum largiore copia obtruſum fuit, quietem, ſomnolentiam, dormituritionem, ſomnum, ſoporem vidit *Sprœgelius*,[e]) ut *Bergerum*, *Buchnerum*, Cl. *Lorry* & alios taceam. Ab injectione TRæ. Opii in arteriam canis ſoporem jam obſervavit *Bartholinus*;[f]) & ab injectione laudani liquidi in venam jugularem quietem morti ſimilem, inſenſibilitatem, ſomnum, & ab eo ſuperato temulentiam, modo laudatus *Sprœgelius*[g]) notavit. Iidem effectus ſeſe exeruerunt in illo homine aliquoties jam in medium producto, qui per errorem grana tria Opii cum dimidio aſſumſerat. Namque dum ex ſomno turbulento excitatus dormire prohibebatur, ſomnus admodum urgebat, ut manu ductus inter ambulandum obdormiret, nictitaretque, & ſiſteret gradum, atque cum poſtea ipſi permitteretur ut dormiret clauſis oculis extra ſe potius videbatur, nec tam dormitabat quam ſopore oppreſſus jacebat.

a) *in Hercul. Act. IV. v. 1066.*
b) *Prælect. in inſt. §. 856.*
c) *Faſtor. lib. IV.*
d) *Metamorph. lib. II.*
e) *diſſ. cit. Experim. XV. XXI. XXII. XXIV.*
f) *Cent. IV. epiſt. 92.*
g) *Experim. XLII.*

Neque

Neque tamen exiſtimandum eſt, ſemper & ſine exceptione ſomnum inſequi captum Opium, ille enim interdum nec a mediocribus nec a largis doſibus evenit. Vidit *Williſius* [h]) quosdam ab Opio aſſumto mediocriter tantum, imo interdum parum aut vix omnino dormiviſſe; quare recte *Jones* [i]) ſomnum non inter perpetuos, ſed ſaltem inter frequentes Opii effectus refert. Conſtitit nimirum per *Experientiam VI.* pacem illam & tranquillitatem quam menti adfert hoc pharmacum, non raro uſum ejus ſubſequi ſine ſomno, dolorisque adeo ſenſum aliquando ceſſare, perdurantibus vigiliis. Memorat quoque *Geoffroy* [k]) quosdam ab Opio non dormire. In minori doſi ſomnum inducere obſervavit hoc remedium, cum major eum potius arceret, *Ridlinus*, [l]) & alio tempore tantum Opii quod aliis decem ſomnum conciliaret uni exhibitum fruſtra hoc fine dari notavit. [m]) *Lemery* ob conſuetudinem multos eo deductos vidit, ut triplam & quadruplam doſin aſſumere cogerentur pro ſomno impetrando. [n]) Nota autem fuit Cl. de *Gorter* fœmina quæ ſingulis diebus drachmam unam Opii aſſumebat ſine ſubſequente ſomno, ſed temulenta erat & continuo vigilabat, & aliam quæ quotidie aſſumebat Philonii Romani drachmas tres cum ſimili effectu. [o]) *Young* in ſe ipſo dulcem ſomnum a laudano liquido expertus, magnum tamen dolorem & animi graviores ærumnas multum infringere ejus vim ſoporiferam teſtatur, quam & conſuetudo capiendi remedium ſenſim minuit & delet, etiamſi auctiori doſi ſumatur.

Neque etiam adeo naturæ humanæ Amicum Opium reputandum, ut ſomnum excludat artificialem naturali prorſus ſimilem; facile enim ille aliquid præternaturalis admiſtum habet, & in morboſum aliquem ſoporem vergit. Sive laudetur ſive culpetur Opium inquit *Neumann*, [p]) omnibus hominibus notum eſt, inter hucusque cognita eſſe potentiſſimum ſoporiferum. Inter effectus ejus generales quoque *Buchnerus*, [q]) refert quod ſoporem inferat. In parva adeo doſi

h) *Pharm. Rat. Part. I. Sect. VII. c. 2.*

i) *in Myſt. Opii revelati.*

k) *Mat. Med. Tom. II. p. 696.*

l) *lin. med. Anno 1697. obſ. 25.*

m) *Ao. 1695. Febr. obſ. 12.*

n) *Cours de Chymie p. 593.*

o) *Med. dogmat. C. I. p. 21.*

p) *lect. de Opio p. 107.*

q) *cit. diſſ. §. 45.*

doſi poſt ſomnum ſtuporem plane inſuetum deliri quippiam habentem reliquit in Viro nondum quadragenario obſervante *Ridlino.* [r]) Tanto magis vero majori copia ſumtum *Hallero* [s]) teſte ſopit, atque ut eloquitur *Freind* [t]) liberalius exhibitum ſomnolentiam, ſoporem, & ſtuporem inducit.

Minime autem hic ſilentio prætereundum eſt, non ſaltem intus ore aſſumtum Opium, ſed adeo ſuis effluviis per nares hauſtis, prorſus eundem effectum edere. Hæc mirabilis virtus jam nota fuit *Dioſcoridi*, qui non ſolum Opium *καρώτικον* eſſe dixit, ſed & caroticum odorem ipſi tribuit. Non minus *Plutarchus* [u]) id inter colligendum incautos ita afficere ſcivit, ut ſolo odore caput opplente ſopiti ceciderint. Recentiori ævo ſomnum dare vicini papaveris halitus animadvertit *Bœrhaavius*, [x]) ſaniſſimumque hominem vaſis indentem Opium non depuratum, recens Conſtantinopoli advectum, graviſſima temulentia & ſtupore prehenſum, qui non niſi poſt ſomnum horæ dimidiæ ceſſabat, memorat Cl. *Lorry.* [y]) Habent vero Opiata id commune, cum omnibus illis ex materiæ medicinalis apparatu, quæ vapores longe lateque vagantes, de ſe ſpargunt, atque odoratus organum fortiter feriunt, ſive ad ſuaveolentium ſive ad graveolentium familiam pertineant. Carum a ſolis odoriferis produci poſſe inter Veteres notavit *Strabo*, [z]) nautasque Arabiam prætervectos ne capitibus eorum gravis & noxius evadat fragrans aromatum odor ſuffimentis ex bitumine cavere refert *Diodorus Siculus.* [a]) Narraſſe ſibi Pharmacopœos & Aromatarios refert *Bœrhaavius* [b]) quando magnas ſarcinas validiorum aromatum recens ex Aſia acceperant, ſi ſubito eas ſarcinas reſignaverint, & ſe & famulos obrutos fuiſſe inſuperabili ſomnolentia. Ipſe memini Juvenem a Parente meo Mercatore juſſum ex Ciſta grandiore Caryophyllorum & florum maceris aliquot libras peteret, & ſacculis chartaceis inderet, non rediiſſe, inventumque fuiſſe ante ciſtam jacentem ſoporoſum, & pro ſemimortuo habitum donec

r) *lin. med. Ao. V. Octob. Obſ. 30.*
s) *Prælect. Bœrh. Vol. IV. p. 519.*
t) *Emmen. cap. XIV. p. 140.*
u) *in Sympoſ. lib. III. quæſt. 1.*
x) *Chem. Tom. II. p. 17.*
y) *Journal Encyclopedique Tom. I. Part. II. p. 71.*
z) *Geogr. lib. LXV. p. 5[illegible].*
a) *lib. III. 46. 47.*
b) *Prælect. Vol. IV. p. 520.*

eum accurrentes ex famulirio clamoribus & ſuccuſſationibus alto de ſomno excitarent. Merito huc flores variorum generum, Moſchus, Zibethum, Ambra, Caſtoreum, Camphora aliaque referuntur, & præcipue Crocus. Crocus fere ut Opium lætificat, caput replet, inebriat, ſomnolentiam & ſoporem ciet, id dudum novit *Galenus*. Miras quoque hiſtorias de Croco huc facientes exhibet *Cardanus* [c]) eumque ad illa quæ caput replent retulit *Wepferus* [d]) atque mortem adeo vapores illius mercatoris famulo attuliſſe refert *Borellus*. [e]) Ipſe vidi uxorem Aromatarii quæ in conclavi parvulo calefacto crocum pulveriſatum in minutulas portiones dividebat, chartulisque inferebat præſto futurum qui petentibus ſtatim porrigeretur, ſubito in terram prolapſam, atque inſtar apoplecticæ jacentem. Non ergo mirum eſt inter vaporoſa fere ſummum Opium talia patrare, & maxime quando ore aſſumtum interiora corporis penetralia ſubit, abditiſſimosque ejus receſſus pervagatur. Triſte dictu, ſed verum, interdum ſenſim eousque ingraveſcentem ſoporem hominibus vel incauto medici conſilio, vel per errorem exhibitum peperiſſe Opium, ut in apoplecticum degeneraret. Opium copioſius hauſtum nocere & lethargicos efficiendo interimere jam ſcripſit *Dioſcorides*. Narcotica immoderatius aſſumpta etiam ſola apoplexiam non raro effeciſſe teſtis omni exceptione major Cl. *Wepferus* [f]) annotavit. Affectus comatoſos & ſoporem æternum incongrue datum Opium excludere affirmat *Bohn*. [g]) Nullis aliis adminiculis opus eſſe ſi velis Opium pernicioſum vel venenoſum fieri, quam nimia doſi ſumere, tunc enim ſymptomata apoplectica facile inſequi edixit *Mead*. [h]) Atque Illuſtris van *Swieten* Opiata ait ſic poſſunt adhiberi, ut leviſſime ſenſuum acumen obtundant, vel aucta doſi ſomnum inducant ſatis profundum, imo imprudenti uſu lethalem poſſunt facere apoplexiam. [i]) Similiter fere Cl. *Lorry* [k]) Opium parva doſi animum exhilarare, animoſitatem intrepiditatem ciere,

fortiori

c) *lib. II. ſecundum loca c. 1. de Variet. lib. VIII.*

d) *in hiſtoriis Apopl. Exercit. de loco affect. p. 235.*

e) *Cent. IV. Obſ. 35.*

f) *de Apoplexia p. 25.*

g) *de Officio Medici duplici p. 362.*

h) *de Venenis p. 133.*

i) *Comment. Tom. I. p. 325.*

k) *Journal Encyclopedique Tom. I. Part. II. p. 70.*

fortiori doſi ſomnum excludere, adhuc fortiori Apoplexiam poſt ſe trahere Auctor eſt. Meminit *Williſius*, [l]) quosdam a laudani pilula devorata illico ſoporem adeo profundum obdormiviſſe, ut nunquam expergefieri potuerint. Talem ſomnum poſt portiunculam Opiatam repetitam, a quo ut loquitur ad extremum usque diem non expergiſcet, in Viro caſtra medica ſecuto habet *Ridlinus.* [m]) Notum ſatis eſſe aſſerit *Neumannus*, [n]) paucam Opii quantitatem hominem ad tempus ſenſubus privare, & intempeſtive ac nimis magna quantitate captum enecare prorſus. Ita quoque Cl. *Schultzius* [o]) tanquam ſcholæ Medicæ indubium dogma aſſumit, quod Opium homini non adſueto ad granum unum exhibitum ſomnum accerſat, in majori vero copia lethargum vel & mortem. Tandem & Cl. *Sprœgelius* [p]) ſomnum facere Opium dicit primo blandum dein turbulentum, ſique nimia copia fuerit hominem æterno ſomno tradere. Non ergo ſine gravi ratione jam cecinit *Ovidius* [q])

> Sunt quoque quæ faciant altos medicamina ſomnos
> Victaque lethæa lumina nocte premant.

Truculenta autem ſyptomata fatalem Tragœdiam quæ tum vitæ clauſulam imponit, concomitantia inter Veteres jam recenſuit *Aetius*, [r]) & inter recentiores ea deſcripſit *Geoffroy.* [s]) Verum enim vero licet & triſte omnino ſit Opio ſopitum & occiſum eſſe, quemadmodum inter alios multos etiam accidit Podagrico illi apud *Platerum*, [t]) qui accepto ab Empirico ad dolores placandos Opio, adeo valido ſopore oppreſſus eſt, ut non amplius evigilaret, triſtius tamen infinities eſt ſopitum hoc pharmaco pro mortuo fuiſſe habitum & viventem ſepeliri. Tremendum hoc fatum experiri debuit Conſiliarius quidam Anhaltinus qui Opium pro Apio ob κακογραφίαν Medici a Pharmacopœi famulo accipiens, in profundum adeo ſomnum incidit, ut mortuus reputatus terræ in templo cathedrali Vitembergenſi mandaretur. [u]) Eousque extendi

l) *Pharm. Rat. Part. I. Sect. VIII. c. 1.*

m) *lin. med. An. II. Febr. Obſ. 27.*

n) *lect. de Opio p. 107.*

o) *diſſ. de Medicamentis opiatis §. 3.*

p) *diſſ. cit. § 21.*

q) *de Arte amandi lib. II.*

r) *Tetrab. IV. Serm. I.*

s) *Mat. Med. lib. II. p. 697.*

t) *Obſerv. lib. I. Obſ. 15.*

u) *Salmuthus Cent. II. obſ. 90.*

extendi poteſt vis ſoporifera Opii, ut tandem omnes notas externas vitæ ſuperſtitis abſcondat & abeſſe pene ad tempus faciat, ſi non prorſus necaverit. Quemadmodum autem, dum Obſervationibus præcedentibus hilaritatem Animi & temulentiam ab Opio naſcentes exponebam, utramque pari ratione evenire ac a vino & alcohole epoto, aſſeverare poteram, ita & hic in ſopore graviore, ad apoplecticum usque, ipſamque mortem extenſo inopinantibus toties eveniente, eandem ſimilitudinem iterum valere, rerum uſu conſtat. Vini & ſpirituoſorum uſu frequentiore & largiore multos cadere ſopitos, quin & apoplecticos reddi quis ignorat? Celeberrimus olim *Crato* [x]) noſter, ebrietatem apoplexiæ matrem nominat & aquas vitæ pro ea arcenda vanas eſſe & ipſas potius mortiferas hubendas declarat. Ebrii autem & apoplectici prorſus eandem eſſe faciem ita ut ab ignaris hic pro illo facile haberi poſſit, eloquitur *Ridlinus.* [y]) In cauſas ſubitanearum mortium aliquando Romæ familiarium inquiſiturus *Lanciſius* [z]) neminem ultimum repentem diem vidiſſe invenit, qui non fuerit ſtationarius in caſttis Bachi & Veneris miles. Multos a vino mortuos habet Henricus ab *Heers.* [a]) Puerum robuſtum cum parum ſpiritus Vini bibiſſet, ſumma dormiendi neceſſitate arreptum, adeo ut concutiendo & acclamando ipſi vix verbulum extorqueri potuerit recenſet *Wepferus.* [b]) Inter omnia quæ lethalem ſomnum faciunt, certiſſime eum producere vini alcohol aſſerit *Bœrhaavius*, [c]) qui hominem experimentum editurum quantum de eo ferre poſſet, poſt ſex horas apoplexia tactum vidit, hacque occaſione maximam temulentiam ſemper facere ſomnum maximum, ſtertorem & ipſam Apoplexiam monet. Varias mortes a ſpiritu Vini quoque memorant *Foreſtus*, [d]) & *Bartholinus.* [e]) Sed vaporem adeo fermentantis vini idem patrare probat aliasque huc facientes obſervationes adfert Eximius Commentator *Hallerus.* [f]) Puerulo nondum annuo ſpiritus vini camph. cum aqua anhaltina dicta

x) *Conſ.* 37.

y) *lin. med. anno V. p.* 1351.

z) *de mortibus ſubitaneis lib. II. c.* 1. & 3.

a) *Obſ.* 17. 19.

b) *de Cicuta aquat. c.* 5.

c) *Prælect. Vol. IV. p.* 517. 518.

d) *lib. IX. obſ.* 27.

e) *Cent. III. hiſt.* 56.

f) *l. c.*

dicta ob diſcutiendum tumorem ſub axilla applicatus, profundum ſomnum vix excutiendum induxit.[g]) Verum penitus perinde eſſe ſive aliquis Opium ſive vinum potusque ſpirituoſos nimia quantitate aſſumſerit ad gravem ſoporem accerſendum comparatione utrinque inſtituta contendunt præſtantiſſimi Medici. Quis neſcit inquit *Wedelius*,[h]) ab ebrietate ſomnum lethalem aliquando inductum? quis Opium non hoc nomine accuſat quod necare incaute datum poſſit? Stuporem ab Opio eundem eſſe ac illum qui a Vino liberius epoto generatur aſſerit *Freind.*[i]) *Hecquetus* puoque ſoporem ab Opio nil aliud eſſe quam ebrietatem a Vino profitetur.[*]) Papaveris ſuccus qui parca copia ſumtus notante Illuſtr. van *Swieten*[k]) lætiſſimum facit qui cogitari poteſt ſenſum, & inſtar Nepenthes Helenæ omnium malorum oblivionem, aucta doſi ſomnum inducit, nimia copia tandem Apoplexiam. Vini uſus in homine non admodum adſueto ſimilia facit. Atque ut quem primo loco nominare debuiſſem Cl. *Wepferum* non omittam, liceat mihi quæ huc facientia habet paulo fuſius tranſcribere. *Narcotica* inquit[l]) *ſi immoderatius aſſumantur, etiam ſola apoplexiam effeciſſe ſæpius obſervatum eſt. Ex horum numero ſunt omnes liquores inebriantes, qui ex fermentatione ſpirituoſam naturam nacti ſunt quales ſunt Vinum, cereviſia, hydromel vinoſum. Talia quæ eosdem effectus licet diverſa quantitate cum Opio edunt, non video cur non & ſuo modo ſtupefacientia dicenda ſint.* Et paulo poſt: *Spiritus Vini itemque juniperinus, ceraſorum nigrorum, liliorum convallium & ſimiles, potiſſimum aromatibus imbuti ſi frequentius aſſumantur, non ſolum cerebrum ad apoplexiam proclive reddunt, ſed & nimium ingurgitati citra aliam cauſam ſoli illam ſæpe effecerunt. Hæc virtute vincunt narcotica, inter quæ Principatum ducit Opium. Horum uſus diu continuatus cerebrum diſponit ad pleniorem meatuum occluſionem quæ certo ad quamlibet leviculam occaſionem ſubſequitur.*

g) *Ridlinus Cur. Med. Obſ. 504.*

h) *Amœnit. Mat. Med. p. 435. 436.*

i) *Emmenol. cap. XIV. p. 140.*

*) *p. 83.*

k) *Tom. I. p. 149.*

l) *in Hiſtor. Apoplecticorum Exercit. de loco affecto p. 230. 234. 235.*

quitur. Si vero illis ægri in quantitate abutantur, ſola hoc lethi genere occidunt. Tanta vero eſt vini, ſpirituoſorumque aliorum ac ipſius Opii in agendo affinitas, ut adeo hoc vel illis ſopiti, nullatenus a ſe invicem diſcernantur, ſique unus jaceat ſine ſenſu ab Opio deglutito, alius a vini immodicis hauſtubus ingurgitatis, nemo medentum divinaverit facile quem inter duos hoc vel illud eum in ſtatum adduxerit. Pueros aliquot, & adultos, & ſenes, quia ſpiritum Vini quem aquæ vitæ nomine ſalutant, immoderate ſumſerant, primum ſummopere accendi, poſtea attonitos ſtupere, ac ſi Opium bibiſſent, & ſtertere ad mortem usque multoties obſervavit *Platerus.* [m]) Idem aliquos ex nimia vini ingurgitatione non tantum ſtupidos fieri, ſed & mori vidit, non aliter ac a ſpiritu vini & narcoticis. Ita & aliquos ebrios licet rurſum ad ſe redeant, trunci inſtar & adeo attonitos ut nec voce nec geſtu ſignum impulſi edant in plateis jacere dicit, non minus ac ſi Opium magna copia ſumſiſſet.

m) *lib. I. Obſ. 17.*

Neque vero ſopore graviſſimo excitato quietem motuum univerſalem ſimul ſemper excludit Opium, ut enim de aucto circuitu & æſtu humorum hic nil repetam, ſubinde etiam animalium motuum vim ad convulſiones usque extendit. Feles ab Opio ad ſcrupulum dimidium ſopore oppreſſas ſub convulſionibus exſpirantes vidit *Berger*, [n]) atque ejusmodi animal cui extractum gummoſum ad ſcrupulos duos dederat Cl. *Buchner* [o]) convulſionibus interiit. Canis cui Ill. *Mead* [p]) intruſerat Opium crudum ad drachmas duos obdormivit, ſed illico exiliit convulſus, intremuit toto corpore, caputque ejus ſpaſmis convulſivis indeſinenter fuit agitatum. Habent quoque Transactiones Philoſophicæ Anglicæ [q]) felem, cui 50. grana Opii in aqua ſoluti in venam cruralem injecta ſunt, unde diriſſime convulſa eſt, & poſt horrida ſymptomata vix per quadrantem horæ ſupervixit. Ibidem & recenſetur canis, cui paulo major Opii quantitas vehementes convulſiones per totum corpus excitavit,

n) *cit. diſſ. §. 4.*

o) *diſſ. cit. §. 30.*

p) *de Venen. p. 133.*

q) *Vol. XXVII. no. 335. p. 493. 494.*

tavit, ſomnumque ſæpe interruptum, dum modo experge-fiebat modo iterum dormiebat. Non minus Cl. *Lorry* [r]) qui Cani in telam cellulоſam femore inciſo injecit grana 24. Opii ſoluti, ligato vulnere poſt ſymptomata ſueta obſervavit convulſiones, a quibus animal mortuum. Vidit tandem & convulſivos motus in animantibus quibus Opium exhibuit Cl. *Sprœgelius.* [s]) Fallitur autem Vir egregius, quando eos magis a ligaturis quam ab Opio excitatos putat, quod ipſos potius cohibere cenſet. Nimis certum eſt, Opium certo reſpectu ſopiens, ſimul tamen convulſiones ciere poſſe, ſua propria virtute neque brutis ſaltem, ſed & hominibus. A papaveris ſucco poſt alia ſymptomata ad finem convulſiones evenire antiquo tempore ſcripſit *Aëtius.* [t]) Illos qui Opium in majori doſi acceperunt, ſub oculorum & totius faciei adſpectu horrido, ni ſubito auxilium afferatur, tetano & epilepſia perire notavit *Stentzelius.* [u]) Inter illa ſymptomata quæ non omnia omnibus a præbio paulo largiori Opii accidunt etiam convulſiones citat *Geoffroy.* [x]) Negari non poſſe imprudentem Opii uſum in magna quantitate convulſiones produxiſſe profitetur Ill. van *Swieten.* [y]) Ita Theriacæ largior doſis convulſiones produxit & mortem. [z]) Memini horrendis convulſionibus affectum infantulum cui per errorem datus fuerat pulvillus matri deſtinatus granulum forte dimidium extracti Opii habens. In puellula a pauxillo Opii manifeſte aliquoties obortas convulſiones deſcribit *Ridlinus.* [a]) Atque ab his tenellulis concludo ad homines tenerioris texturæ, inferoque non ſemper largis & largiſſimis doſibus opus eſſe ut ab Opio ipſis convulſiones inducantur.

r) *Journal Encyclopedique Tom. I. Part. II. p. 76.*

s) *in diſſ. quæ experimenta circa varia venena habet §. 36.*

t) *Tetrab. IV. Serm. I. c. 69.*

u) *de Venen. lib. I. §. 46.*

x) *Mat. Med. Tom. II. p. 693.*

y) *Comment. Tom. I. p. 372.*

z) *A. N. C. Cent. I. obſ. 54.*

a) *lin. med. Ao. IV. Menſ. Jun. Obſ. 22.*

§. XX.

§. XX.

EXPERIENTIA XI.

Opium dormientibus inſomnia, ab uſu autem ejus in ſomnum non prolapſis ſed vigilantibus manentibus phantasmata & deliria parit. Nonnunquam largiore vel chronico uſu inſaniam, ſtuporem, memoriæ defectum, dementiam, & fatuitatem poſt ſe trahit.

Vix ſine inſomniis dormiunt, qui ſomnum artificialem Opii præbio maxime paulo largiore invitarunt, cum naturalis ſomnus quando blandiſſimus & dulciſſimus eſt, etiam ſine ullis inſomniis eſſe queat, & ſoleat, phantaſiam omnem & vim Animæ repræſentativam quaſi ſimul dormientem, & vacantem a ſuis muniis complectens. Somnus vero ut recte notat *Lindeſtolpe* [b]) qui ex narcotico opiato atque inebriamine fit, conjunctus ſemper eſt cum inſomniis & geſticulationibus. Illa vero inſomnia inde prognata pro circumſtantiarum varietate, in quam jam non inquiro, nonnunquam amœnis ideis & gratiſſimis repræſentationibus menti illudere, interdum vero etiam horridis chimæris, & tetris ac tragicis phantaſmatibus anxium & laborioſum ſomnum efficere ſolent. Refert Proſper *Alpinus* [c]) de ſuis Ægyptiis, non paucos eſſe inter eos, qui Opium aſſumentes opinantur ſe per ſomnum varia pulcherrima & amœniſſima viridiaria atque amatas puellas viſuros, ſeſeque cum illis oblectaturos. Errat vero, quando ejusmodi ſimulacra nocturna ab imaginatione læſa & ab impreſſione diurna, fere ſaltem deducere laborat, cum vere ab Opio pendeant. Habet vero nihilominus deinde integrum caput de medicamentis ab Ægyptiis animi gratia uſitatis quibus devoratis ſperant varia exoptata in ſomniis ſe viſuros. Inter ea nominat Affion, ſeu Meconium, vel Opium, & dicit viſiones ejusmodi omnibus Mahometis aſſeclis eſſe acceptiſſimas. Ut vero quoad cauſam horum inſomniorum fallitur *Alpinus*, ita *Ridlinus* [d]) errat, quando in ea verſatur ſententia, non niſi largas doſes Opii

b) *de Venenis c. X. theſ. 75.*

c) *Med. Ægypt. lib. IV. c. 1.*

d) *lin. Med. Ao. II. Nov. obſ. 16.*

Opii inſomnia parere, de Turcis notum ſibi eſſe dicens quod illo mediante ſibi eadem concilient.

Quanquam vero apud ægros ſuos poſt ordinaria præbia nunquam tale quid, quod miror, ſubſecutum fuiſſe ſeſe recordari pronunciet, Virum tamen data opera peculiarique obſervatione deſcribit, qui per longum tempus ab inſomniis immunis ſumta Theriaca cœleſti & laudano cydoniato ſomniavit. In ſe ipſo & aliis interim Moſes *Charas* [e]) ab Opio ſomnum ſuaviſſimum ac admodum tranquillum & inſomnia deliciarum pleniſſima nata refert. *Geoffroy* [f]) quoque Opium ſomnia grata ac jucunda utplurimum provocare Auctor eſt. Neque tamen ut jam monui abſolute & omni tempore acceptæ & amœnæ viſiones dormientis ab Opio phanthaſiam occupant. De ſe ipſo narrat *Bellonius* [g]) quod Opio largius deguſtato nullam equidem noxam ſenſerit, niſi quod cerebrum perturbarit, & inſomnia turbulenta induxerit. Ita & *Schelhammerus* [h]) ab Opii granis tribus cum dimidio per errorem aſſumtis confeſtim ſecutum obſervavit ſomnum inſomniis gravem & turbulentum. Atque de ejusmodi ſomno tanquam de re ubique nota ſic loquitur *Hoffmannus*, [i]) *Quid frequentius eſt, quam quod uſui Opiatorum ſuperveniat ſomnus laborioſus terriculamentorum & phantaſmatum plenus.* Et alibi [k]) *Opiata* inquit *torporem, ſomnolentiam & inſomnia terrore & phantaſmatibus plena cauſantur.* [l]) Ego quidem per plures annos ad effectus Opiatorum ſingulariter attentus, centenis vicibus altero mane a ſumtis ejusmodi remediis recenſentes audivi ægros ſua ſimulacra, quibus per totam noctem illuſi erant, quaſi ex ipſa Morphei manu veſpertinum pulvillum accepiſſent. Atque ſic repetita experientia comperi, eos qui modicas doſes aſſumſerant Opii, nullum impetum humorum neque majorem raptum eorum verſus caput antea experti, nec valde plethorici, ſuavibus imaginibus deceptos utplurimum noctes transegiſſe, illos autem quorum encephalon ſanguine multo, ſpiſſo, calido

e) *Pharmac. Reg. c. 51. & in novis experim. circa viperas c. 14.*

f) *Mat. Med. Tom. II. p. 696.*

g) *lib. III. Obſ. c. 15.*

h) *A. N. C. Dec. II. Ao. V. Obſ. 12.*

i) *diſſ. & operatione Opii §. 5.*

k) *Med. Syſt. Tom. II. Part. II. c. VII. §. 4. & 7.*

oneratum erat, quique vel febrili motu vel vinoſa diæta acceleratum habebant circulum, terrificis plerumque repræſentationibus & inſomniis turbulentis nullam continuam requiem indulgentibus fatigatos fuiſſe.

Verum cum prævio licet uſu Opii Medicus & æger non raro intentione & voto excidant, atque deſideratiſſimus ſomnus haud ſubſequatur, fieri tamen nihilominus ſolet, ut eo prorſus abſente, vigilantibus manentibus injuſſæ ideæ ſurgant, & phantaſmata varii generis obverſentur, ab objectis externis mirum quantum aliena. Illa vero omnia non alio niſi deliriorum nomine venire poſſunt, quæ accurate conſiderata nil aliud ſunt, quam ſomnia vigilantium eoque graviora redduntur, quo minus cerebri conditiones Opium ferunt, aut quo magis uſus hujus remedii largus eſt, & diutius continuatur. Ipſa hilaritas & alacritas animi, quæ aliquibus a mediocri præbio Opii enaſcitur, illa fluxa & temporaria tranquillitas & beatitudo, ſomnium eſt ſine ſomno, mox iterum evaneſcens, quando Opii vaporoſum principium ex corpore abiit & exhalavit. Sique paulo magis increſcat id tranſitorii gaudii genus, irrationale reddi incipit, & prona via in manifeſtum delirium abducit. Aque talia quidem vera deliria ipſum Opium inducere poſſe nemo negaverit facile, cum experientia hanc veritatem numeroſis exemplis comprobaverit. Facile illos qui papaver aut hyoſcyamum bibunt,
l) *lib. I. c. 4.* mente alienari annotavit *Aurelianus.* [l]) Opium aliquando
m) §. 2. & rationis uſum perdere atque ad inſaniam & furorem adi-
n) *Comment. Tom. I p. 372* gere ſcripſit *Bergerus.* [m]) Negari non poſſe imprudentem Opii uſum deliria produxiſſe teſtis eſt van *Swieten.* [n]) Solo
o) *Elem Med. lib. II. c. VI.* §. 8. Opii uſu multos in delirium incidere dixit *Pitcarnius.* [o]) Minimam Opii portionem ſufficere ad inducendum delirium
p) *Med. dogmat. C. I p. 21.* notavit de *Gorter.* [p]) Accedit his Præceptor Fridericus
q) *Med. Syſt. Tom. II. Part II. c. VII. §. 4.* *Hoffmannus* [q]) *Haud dubia* inquiens *experientia conſtat ab Opiatis præſertim immoderatius uſurpatis, torporem capitis cum ſenſuum ſtupore & mentis ſæpe alienatione inferri.* Et

alibi

alibi [r]) *Nil in rerum natura tam celeriter ſanum & intelligentem hominem ſtolidum & ſtupidum reddere poteſt, quam narcoticum.* Atque ita non in animalibus ſaltem brutis, inter quæ feles ab Opio delirantes viderunt *Bartholinus* [s]) & *Sprœgelius*, [t]) hoc ſaltem evenire perſpicitur, ſed & id hominibus vere eveniſſe fidis relationibus comprobari poteſt. Poſtquam de Opiato electuario quod Benjani loco vini, in convivio abſtemii adhibebant, cum ſociis deguſtaſſet *Kæmpfferus*, atque inexplicabile illud gaudium quali nunquam in vita affectus erat perſenſiſſet, de quo jam in antecedentibus dixi, quid porro acciderit ita recenſet: [u]) *Soluto ſub noctem convivio ubi equos conſcenderamus virtus pharmaci quaſi mutata ſcena alia cerebris noſtris creavit phantasmata. Haud enim aliter nobis viſi fuimus quam cum pegaſo volatu per nubes & irides ferri lucida elegantiſſimorum colorum ſpecie undiquaque oculis noſtris obverſante. Appulſi domum cœnam eo cepimus cum oblectamento, ac ſi cum Diis ipſis cœnaremus.* Poſtridie *diſcuſſis ſomno vaporibus in ſtatum ſuum reſtituta eſt ratio & optime habuimus. En Crapulam magicam a Pharmaco inductam quale ſub noctem ſi propinaveris Melancholico credet expergefactus & tortus fatebitur ſe volitaſſe per aerem in bructrum feralem ICtorum vix elapſurus ſententiam.* Suave hoc fuit delirium, ſed enarraverat antea aliud *Kæmpfferus*, quod ſacerdotes fraudulenti fucum populo facturi in Malabaria mediterranea Virginibus Veſtalibus inducunt. Clam nempe propinant ipſis Opiatum quoddam, dein ex templo Brachmanum eductæ comitatu populo ſiſtuntur, contuendæ pulchræ, bene comptæ, vultubus ad modeſtiam compoſitis, & nil præ ſe ferentes inſaniæ. Mox dum ſacerdos ex Wedam (Bibliis gentilibus) verborum formulam prælegit, puellæ leviter moveri, tripudiare, artus & oculos torquere, ſpumare, & horrendas actiones edere incipiunt, opinaturque populus illas agitari ab inductis dæmonibus. Laſſatas Brahmanæ re-

r) §. 7. in Schol.

s) Cent. IV. epiſt. 92.

t) diſſ. cit. Experimento XVI.

u) Amœnit. exoticarum Faſciculo III. Obſ. XV. §. 3.

ducunt in templum, & cubare jubent, clam vero aliud pharmacum priori contrarium exhibent, elapſaque horula menti reſtitutas denuo educunt in publicum, ut turba gentilis liberatas a Geniis videat, & idolum credat reconciliatum. Taceo morem execrabilem, qui viget inter Indos Nigritas, ad efferandum animos ad homicidiorum patrandorum audaciam, dum vel vitæ ſuæ vel injuriarum pertæſi ſe morti devovent, per ultionem & mortes aliorum oppetendæ, inſtar tigridum rabidarum in publicum excurrentes, obvios quosque ſtricto pugione trucidaturi, quem actum Hamuk dictum laudatus *Kæmpfferus*, deſcribit. Nobis autem Europæis ad ſuavia & furibunda deliria excitanda non largis doſibus Opii opus, ſed mediocres & uſitatæ ſufficiunt. Aſſumſerat Cl. *Mauchart* granum dimidium Opii crudi ad clavum mitigandum, poſt appetitum magnum, cui largiſſima cœna ſatis fecit, prolapſus fuit in ſomnum, ſed brevi evigilavit, totaque nocte modo de prœliis, contentionibus, itineribus, conviviis, hortis, bibliothecis & aliis garrivit, & deliravit oculis apertis, ut ab Uxore anxia nullo modo ad ſanam mentem reduci poſſet, [x]) ſummo mane ad ſe rediens relatorum ab Uxore ſub ſomniorum ſpecie reminiſcens, & poſtea ſaniſſimus. Sana cœteroquin Fœmina quandoque colica habituali laborans ſat ſæpe adſumere adſueta erat laudanum liquidum Sydenhami ſine alio effectu quam ut quietior redderetur, & dolores ceſſarent. Correpta graviori Odontalgia alterutri temporum applicabat Emplaſtrum quod habebat grana duo Opii. Vix hoc factum erat, cum corriperetur furioſo delirio, ſpaſmo oris ſtipato. Abripiebat & abjiciebat emplaſtrum deliriumque & convulſiones ceſſabant. [y]) Nominare non omittam Celeb. *Young* cui ipſi laudani liquidi guttulæ 40 Vertiginem & perturbationem capitis intulerunt. Me quod attinet licet ſemper ſollicite caverim, ne dato Opio nocerem prodeſſe volens, tamen ſine mea culpa temporaria deliria ab eodem nata animadverti, quando urgen-

x) *Ephem. Nat. Cur. Cent. I. obſ. 15.*

y) *Journal Encyclopedique Tom. I Part. II. p. 72. 73. obſervante Illuſtri Lorry.*

urgentibus malis opponendum erat. Memini bene, quantum mihi [z]) ipſi terrorem nec dormienti nec vigilanti incuſſerint, draconum, ſceletorum, & informium deformiumque vultuumque ſimulacra, cum ad immanes dolores choleræ leniendos & excretionum ſummum impetum pauliſper refrænandum, mediocres doſes Opii pededentim ſumſiſſem. Recordor quoque Generoſiſſimæ Dominæ tenerioris texturæ, cui una cum Beato Hahnio meo medicinam faciens ad indicibilem dolorem convulſivi quid minantem demulcendum data erant extracti Opii aquoſi grana tria intra 10. horarum circiter ſpatium. Hæc omnino non dormiens, ſed temulenta, anxia, calida, ſermones mire miſcebat, ſe interdum corrigens, mox expaveſcebat ſubito, mox iraceſcens manum meam & contriſtati optimi mariti manus prehendebat, donec ſenſim iterum ab ſe rediret. Inter plures alios habeo duos notabiles caſus, quos Lectorum venia paulo prolixius recenſebo. Laboraverat morbillis epidemice graſſantibus Illuſtriſſimo ſtemmate oriunda, omnibusque virtutibus ſexum ſuum decentibus exornatiſſima Virgo, omniaque fere ſymptomata quibus illi ſtipari, quæque adultioribus ægris graviora fere ſemper eſſe ſolent, experta fuerat. Morbum feliciter ſuperatum viſum, qui non obſtante duriore ſua indole catameniorum ſucceſſum haud turbarat, excipiebat aliquot hebdomadibus jam elapſis ſpaſmodicorum & convulſivorum pathematum ſyndrome, a quibus ut ab aliis incommodis antea ſaniſſima prorſus immunis fuerat. Ingruebant nempe cardialgiæ, vomitiones, dolores inteſtinorum ſummi, algores artuum, palpitationes cordis, ſingultus per vices ſemper affligentes, at ſine febre, per plures dies. Tandem artuum rigores, tremores, motitationes convulſivæ adjungebantur, maxime autem omnium muſculorum faciei convulſiones Illuſtriſſimam matrem magis fere ac ægram filiam adficiebant. Ego muſculorum delineationem in tabula Santoriniana tunc non ſemel animo contuitus, ipſosque motus eorum convul-

z) *Vid. Hiſtoria Choleræ meæ* §. 33.

 ſivos

ſivos ſtupenda celeritate & varietate ſeſe invicem inſequentes coram videns, vix capere poteram quomodo illis muſculorum ipſorum numerus, & actiones determinatæ producendis ſufficerent. Pertinacia hæc mala a ſola irritabilitate & mobilitate nimia ſyntaxeos nervoſæ oriunda multis laudatiſſimis remediis impugnabantur, ſed reſpuebant omnia, & nonniſi opiatis mitigata inducias dabant, in omni inſigni ſpirituum ataxia Sydenhamo ſuaſore indicatiſſimis. Verum repetitionem eorum poſcebat rebellis morbus, quam Illuſtriſſima ægra bene cœteroquin ferebat, levioribus quibusdam incommodis inde pendentibus exceptis, facile tamen ceſſantibus ſponte, aut levi opera removendis. Unum gravius erat indicibilis larvarum, ſpectrorum, & chimærarum caterva, vigilanti ſeſe repræſentans lectulum undique cingens, & multas moleſtias faceſſens, quam vere non adeſſe ægerrime ſibi perſuaderi patiebatur, quamque imminutam & remotam prorſus, imminuta & ceſſante Opii operatione, novum præbium certiſſime revocabat. Inde vero etiam garrulitas delira neceſſario excludebatur, donec victas manus daret morbus, ægraque quam conſummatam hyſtericam dixiſſes, carere remedio poſſet miris illuſionibus dum corpori opitulabatur animam ejus divexante. Liceat mihi adhuc mentionem injicere Nobiliſſimi cujusdam Viri, quem non poſſum non hic loci in memoriam meam revocare. Afficiebatur hic diarrhœa gravi in dyſenteriam vergente, diris torminibus ac teneſmo excruciante, qui eapropter tanto moleſtior erat, quod hæmorrhoidum & cœcarum & fluentium incommodis a longo inde tempore laboraſſet. Acta erant agenda, & agebantur, quam accuratiſſime, iique qui ſine Opio dyſenteriam omnem curabilem gratis aſſerunt, non potuiſſent diffiteri, in hoc ſaltem caſu ad illud recurrendum eſſe. Verum dejectiones torminoſæ creberrime repetitæ cum perpetuo deſidendi conatu mediocribus doſibus laudani parum vel nihil minuebantur. Confugiendum igitur

tur ad largiores erat, cum easdem nil vetaret, ſed atrox malum potius rigide urgeret. Exhibebantur hæ cum optato ſucceſſu, tertiam quippe diu fruſtra optata ſymptomatum remiſſio tandem inſequebatur, ſed garrire æger varia male cohærentia, & digitis monſtrare perſonatos homines ad eum appropinquantes, nemini adſtantium videndos, incipiebat. Adveniebat hora determinata, quartum porrigebatur præbium, ohe quanta brevi poſt comœdiarum & tragœdiarum miſcela, quarum ſpectatorem ſeſe æger declarabat, mox ſolutus in riſus & cachinnos, mox gemens, mox terrore perculſus ne a digladiantibus inter ſe confoderetur ipſe, mox aliis viſionibus deceptus, & in varios affectus detortus. Monitus hæc omnia ipſi ſaltem ita videri quod per aliquot noctes non dormiviſſet, iraſcebatur ſe ſtultum impune haberi, quandoque tamen dum laxiora præſcribebantur intervalla, quibus ſuos pulvillos caperet ad ſe redibat, ac falli ſeſe ultro agnoſcebat per vices tamen deliris phantaſmatibus iterum perturbatus. Lepidum erat audire, dum idem cum acutiſſimo ævi noſtri Philoſopho *Wolffio* nomen gerebat, ſibi ipſi exprobrantem, quod æque ſtoliditate & dementia excelleret, ac ille doctrina & ſapientia. Mitigato interim & ſublato tandem morbo & imminuta atque ceſſante neceſſitate exhibendi ſpecificum Opium, facile redibat conſtans ingenii & judicii acumen, quo alioquin egregie inſtructus erat.

Atque ejusmodi deliria temporaria non raro certe occurrere ſolent in Praxi medica, ut enim non omnium caput vini hauſtubus æque ferendis idoneum eſt, antequam in hiſtriones abeant, prudentiamque ponant, ita quoque ſunt qui non adeo largis Opii doſibus aſſumtis ſtatim quandam mentis alienationem patiuntur, verbaque facientes deliras ideas facile produnt. Ut vero diu protractus & continuus uſus Vini & potuum ſpirituoſorum tandem mentis aciem hebetat, ita & repetita Opii adhibitio ejusdem acumen obtundit tandem. Frequentem Ebrietatem & crapulam præſer-

tim

tim ſi poculis indormiant, ſomno vinoque ſepulti quorundam ingenia plurimum labefactare, & rationis uſum infirmare, ob ſimilem fere rationem frequentem Opiatorum uſum quibusdam mentis aciem valde perſtringere *Bonetus* [a]) annotat. Atque rectiſſime *Lindeſtolpe* [b]) rem penitius examinando poſt narcoticorum opiatorum & inebriantium uſum eandem eſſe ſymptomatum concatenationem ad apoplexiam usque pronunciat, & ſi contigerit ægrum reſurgere, remanere paralyſes, ſtultitias, oblivia, tremores, & judicii debilitatem. Meminit laudatus *Bonetus* [c]) hominis, qui ab hypnotico fortiori aſſumto, poſtquam febre laborans plures dies & noctes inſomnes abſumſiſſet, memoriam fere in totum amiſit, illeque homo qui recenſente *Schelhammero* [d]) grana tria cum dimidio Opii aſſumſerat cum e ſomno excitaretur, animum exhibebat obtuſum, & ſui fere neſcium. Tales eventus cum ſat ſæpe obſervati ſint, in vulgus notum eſſe *Williſius* [e]) ait functiones animæ principes, memoriam, diſcurſum & ingenii acumen ſæpenumero a narcoticis inſigniter lædi. Ipſe vero obſervavit frequentem eorum uſum in multis hominibus memoriam debilitaſſe. Vidit quendam a laudani doſi majori cum febricitaret aſſumta facultatem illam penitus amiſiſſe, & poſt aliquot ſeptimanas cum rediret ante actorum non recordari potuiſſe. Scire ſe quosdam refert qui ab hoc pharmaco ingenii tarditatem, ſtupiditatem, amentiam contraxerunt. Recenſet *Stalpart van der Wiel* [f]) ſibi retuliſſe D. Cocq Medicum Hagienſem, de JureConſulto, qui ægrotans per aliquot hebdomades ad vigilias levandas hortatu amicorum ad Opii Tincturam confugit, cujus uſui ſe aliquamdiu ita adſuefecit, ut cum convaluiſſet ac muſeum intraret, non amplius ſciverit quonam loco litium inſtrumenta repoſuiſſet, quamvis labefactata memoria priſtinas vires iterum recuperaverit. Expreſſis quoque verbis inter effectus Opii Mentis hebetudinem recenſet *Bohnius*; [g]) Sique quis quotidie magnam non vero tantam Opii quantitatem aſſumat ut moriatur,

a) *Sepulchr. Lib. I. Sect. X. p.* 208.

b) *de Venenis c. X. theſ.* 76.

c) *Sepulchr. lib. I. Sect. I. p.* 214.

d) *Eph. N. C. Dec. II. Ao. V. obſ.* 12.

e) *Pharmac. Rat. Part. I. Sect. VII. c. II. p.* 189.

f) *Obſ. rar. obſ.* 42.

g) *de officio Medici dupl. p.* 362.

riatur, ſenſim fatuum fieri & infantis ad inſtar repueraſcere, *Sprœgelius* [h]) declarat. Opium continuato uſu ſtupefacere & dementare aſſeruerat etiam Illuſtr. *Hallerus* [i]) eodem modo ac apud Orientales. Nempe de his populis qui Opium nimis in deliciis habent teſtantur *Alpinus*, *Bellonius*, *Kæmpfferus* quod torpidi, comatoſi, ſtupidi, inconſtantes tandem reddantur. Noſtris autem ad rationis uſum ſubvertendum ut ad drachmas capiatur non opus eſt, ſed modice cepiſſe & ſæpe, haud raro ſufficit.

h) *diſſ. cit.* §. 21.

i) *Prælect. Bœrh in inſtit. Tom. IV. p. 519.*

§. XXI.

EXPERIENTIA XII.

Opium ſtimulos venereos infert.

Sunt equidem aliqui, qui hanc Virtutem Opii negant, & amoris igniculos potius eo extingui, carnisque motus ignavos reddi cum *Renodæo* [k]) aſſerunt, vel cum *Williſio* [l]) de eadem dubitant, qui ipſam explicaturus, ſi modo illum effectum re vera habeat Opium, ſimul addit. Sunt & qui cum noſtro *Sachſio a Lewenheim* [m]) Opium in quibusdam venerem ſtimulare, in aliis frænare reputant. Verum illi omnes vix attendi merentur, cum Experientiæ & obſervationes ſat multæ variorum Clariſſimorum Virorum vim hujus remedii aphrodiſiacam univerſalem certiſſimam reddant. Refert de Ægyptiis ſæpe jam laudatus *Alpinus*, [n]) quod Opio magna copia utantur, quoniam ſe ita promptiores fieri ad venerem arbitrantur. Non pauci etiam ſunt inquit qui id aſſumentes ſe per ſomnum amatas puellas viſuros opinantur. Indos in Bantam conficere Electuarium ex Opio enarrat Joh. Jac. *Saar* [o]) quo Chinenſes in Batavia quoque utantur ad exſtimulandam Venerem; ejus vero aſſumtione eousque ipſis increſcere libidinis œſtrum refert, ut ſcorta ferre hircientem pruriginem tentiginemve neſcia, ex illorum amplexubus eluctentur ſæpe, atque aufugiant. In regno

k) *Mat. Med. lib. I. S. 10. c. 2.*

l) *Pharm. Rat. Part. I. Sect. VII. c. II. p. 190.*

m) *M. N. C. Ao. II. obſ. 69.*

n) *de Medicina Ægypt. lib. IV. c. I. p. 255.*

o) *in Itin. Indiæ Orient. p. 11.*

gno Japan Viros licet natura ſat ſtrenuos milites in caſtris venereis arte tamen per Opium naturæ ſuccurrere recenſet *Cleyerus.* [p]) Non igitur mirum ad Hungariæ oppidum *Lewentz* trucidatos olim Turcas viriles ſcaphas erectas rigidasque habuiſſe, ex Opii vel ſui Maslach uſu, quod in prœlium ituri ad animoſitatem & audaciam acquirendam largiter deglutiunt. [q]) Neque in Africa & Aſia ſaltem Veneri famulatur Opium, ſed late patenti per utrumque Orbem ejus imperio, Europæos quoque hoc remedium certius ſubjicit, multo minori copia ſub jugum mittendos. Merito igitur Opiata inter Aphrodiſiaca numerari affirmare potuit *Bergerus*, [r]) atque de hac remediorum claſſe agens *Wedelius* [s]) *Sed & Opiata huc faciunt,* inquit *accuſata quidem vulgo quod evirent, & obtundant Venerem. Verum ratio & experientia pro iis militat. Hæc quidem quod ab uſu eorum in diſpoſitis & calidis inſomnia venerea & pollutiones excitentur. Quæcunque vero has citant, illa ſine dubio ſunt aphrodiſiaca. Novimus Magnum Virum eapropter Opiata odiſſe quod adhibita ad arcendas vigilias pollutiones & ſtimulum venereum cierent.* De tentigine inſolita conqueſtos eſſe aliquos poſt uſum Opii Auctor eſt Moſes *Charas*, [t]) Venerem movere Opium quoque affirmat de *Haller*, [u]) ad Turcarum cadavera poſt prœlia cum tentigine inventa provocans. Eundem effectum confirmat *Geoffroy*, [x]) Opium ſemen augere, venereum appetitum ſtimulare, penis erectionem ſuſcitare, ſomnia venerem & in ſomno ſeminis emiſſionem ciere, largaque doſi œſtrum venereum & priapiſmum excludere ſcribens. Ob notas ergo ſibi facultates has Opii, id cum ambra in pilulas redactum, pro arcano ad venerem ſtimulandum & actum venereum diuturnum efficiendum declarat *Ettmullerus*, [y]) atque laudanum liquidum Sydenhami cum elæoſach. Cinam. & citri ac ambra moſchoque remixtum ad effectum aphrodiſiacum eſſe effectus præſentiſſimi aſſerit *Hoffmannus.* [z]) Dignum memoratu

p) *Eph. N. C. dec. II. Ao. X. obſ. 35.*

q) *Eph. N. C. dec. I. Ao. II. Obſ. 69. app. p. 395.*

r) *diſſ. de Vi Opii rareſaciente Coroll. IV.*

s) *Amœnit. mat. med. p. 481. & Opiol. lib. II. ſect. II. c. 7.*

t) *Pharmac. Reg. c. 51.*

u) *Præl. Bœrh. Tom. IV. p. 519.*

x) *Mat. med. lib. II. p. 695. 696.*

y) *Operum Pract. cap. de nimis cita ſeminis ejaculatione.*

z) *diſſ. de Correct. Opii §. 25.*

moratu eſt in illis adeo hanc ſuam virtutem exerere Opium, qui jam emeriti in caſtris venereis milites habendi viderentur. Senem quendam quoties ipſi ad catarrhos quibus crebro infeſtabatur mitigandos exhiberet granum unum MP. de Styr. Doctiſſimus noſter de *Helwich* [a]) toties in nocturna phantaſmata ac pollutiones incidiſſe obſervavit, quare tuto inde naſci concludendi licentiam innuit, Opium ſymbolam ſuam ad ſtimulandam ſeminalem excretionem conferre. Multa haberem ipſe quibus hujus Experientiæ fidem adſtruerem certa teſtimonia, ſi pluribus opus eſſet, addam tamen aliqua. Virum novi muneribus eccleſiaſticis præfectum qui mihi plus ſimplici vice retulit, ſe olim accepta a Medico Veneto largiore doſi Opii ſine ſomno in amœniſſima exſtaſi permanſiſſe ac per 24. horas priapiſmo fuiſſe vexatum. Dedi aliquando Illuſtriſſimo Comiti arthritide univerſali ex vitio a majoribus toti familiæ adhærente enormiter afflicto, guttulas octo laud. liquidi, alteroque mane ſe in ſomnio una nocte cum pluribus ac duodecim puellis rem habuiſſe mihi enarrabat. Laborabat ſpectabilis inter noſtros Mercator colica chronica, a ſolidorum vitio inſuperabili quæ dum omnem ſomnum abigebat, virium proſtrationem indies pejorem efficiebat. Suaſi ut per aliquot dies veſperi caperet grana tria vel quatuor MP. de cynogl. Afferebat hæc doſis dolorum lenimen, & gratam per horulas requiem, ſed laſcivis imaginibus in ſomno deceptus caſtiſſima ſtragula polluebat, atque eapropter multo debilior redditus abſtinere ab opiato pharmaco cogebatur. Optime tandem novi Virum litteratum ad pollutiones a Juventute valde proclivem, eaque propter infirmiori corpore indutum, qui ſive ad tuſſim catarrhalem cohibendam, ſive ad diarrhœam ſiſtendam, ſive alio quovis fine qualicunque anodyno opiata utatur, ſemper ea nocte injuſſam excretionem ſpermatis inter venerea ludibria multo cum tædio experitur.

a) *Hiſt. Morb. Vratiſl.* 1702. p. 79.

§. XXII.

§. XXII.

EXPERIENTIA XIII.

Opium excretionem cutaneam diaphoreſin valide & utplurimum cum pruritu movet, ſed alias ſeroſas compeſcit.

Hactenus enumeratæ Experientiæ quoad effectus in corpore humano obſervabiles ab uſu Opii, a prima usque ad ſeptimam, omnes reſpexerunt illas mutationes, quæ accidunt ſanguini in ſuis vaſis provoluto ſeu motui vitali, aut ex ejus motu mutato reſultant. Sequentes usque ad undecimam pertinebant ad mutatam functionem animalem, ſenſum puta & motum animalem, atque utrique inductas læſiones. Duodecima referenda fuit ad functiones naturales mutatas, atque ad eas & præſens decima tertia ſpectat, cum iis quæ adhuc ſequentur. Verſatur hæc ipſa circa functionem cutis, ſeu diaphoreſin, de qua per Opium promota ut nunc exponam ordo jubet. Si vero ullus effectus eſt quem Opium agens in corpore certo præſtat, quique in omnium oculos incurrit, ſane is eſt hæc excretio, quam quoties Opium exhibuerunt, toties animadvertere debuerunt Medici omnium temporum, omnium regionum omnes. Eam tanti habuit *Ettmullerus* qui de vi Opii diaphoretica peculiarem & perquam doctam diſſertationem conſcriberet, qua omnibus licet excretionibus ſopitis ſudorem ab Opio fluere probat. A multis retro ſeculis non poterat Medicis obſcura manſiſſe hæc energia, iis minimum omnibus qui Mithridatio, Theriaca, diaſcorido ad ſudores movendos utebantur, ſed illi quidem magis ad integras has inſulſas compoſitiones effectum hunc referebant, quam ad unum ſimplex Opium, quod in ſinu ſuo multis inter ſe pugnantibus & otioſis quisquiliis immerſum gerunt. Eapropter *Ettmullerum* laudat *Thomſonus* [b]) quod ipſius Opii vires diaphoreticas primus notaverit. Ego quidem nihil meritis & gloriæ *Ettmulleri* volo detractum, vidi tamen ante illum vim Opii diaphoreticam jam bene cognitam

b) *diſſ. de Opio pag. 108.*

gnitam habuiſſe *Hartmannum* [c]) cujus & non ignari fuerunt *Platerus* [d]) & *Geſnerus*. [e]) Quidquid ſit ab illo, vel ab his ſimul, idem edoctus, vim hanc adeo extollit *Wedelius* [f]) ut virtutem qua Theriaca ſudores movet non niſi Opio tribuendam eſſe ſtatuat, eoque demto minime eos fluere *Plateri* ſimul auctoritate nixus eloquitur. Tincturas adeo bezoardicas longe efficacius ſudorem movere ſcribit, remixtas cum Opio, quam ſine eo, hinc ſuam vix unquam præſcripſit ſine ſua Eſſentia anodyna. Quin & ſudorem opium interdum redolere narrat, unde alio loco Opium ſudoriferorum apicem appellare amavit. Poſt *Wedelium* [g]) *Pitcarnius* [h]) phœnomena evincere ſcribit, Opio aſſumto ſudorem excitari, atque Opio exhibito ſudorem, eumque quam a quovis remedio alio etiam ſalibus volatilibus copioſiorem, erumpere profitetur *Thomſon* [i]) ſimulque æque ac *Wedelius* non alia ratione famoſa diaphoretica Theriacam, & diaſcordium ſudorem movere contendit. Deinde cum *Williſio* [k]) qui communi experientia Opiata ſudores provocare dicit, faciens *Freind*, [l]) Opium ad ſudores movendos maxime efficax declarat; atque exploratum eſſe hoc remedium opportune & moderata etiam quantitate aſſumtum, exſpirationem univerſi corporis augere, quoque affirmat *Berger*. [m]) Non minus de vi Opii diaphoretica agit *Hecquet*, [n]) gentesque orientales id adhibere tanquam optimum ſanguinem purificans mediante tranſpiratione notat, ipſamque Theriacam eousque eſſe ſudoriferam dicit, quousque Opio eſt impraegnata. Atque alia occaſione de tranſpiratione agens *ex omnibus remediis notis* inquit, *nullum adeo humores determinat ad habitum corporis, nullumque adeo favet depurationi ipſorum, quæ ibidem ſuccedit quam Opium, quia actio ejus omnis in cute finitur.* Eandem vim diaphoreticam agnoſcunt & teſtantur *Geoffroy*, [o]) *Haller* [p]) & *Buchner*, [q]) vixque opus eſt ut plura teſtimonia hanc veritatem firmantia adjiciam. Dederat Schelhammerus cuidam Cephalalgia laboranti

c) *Tract. de Opio p. 9.*
d) *lib. II. Obſ. p. 491. & lib. III. p. 633.*
e) *Epiſt. lib. II. p. 61. 69.*
f) *Opiol. p. 89. 90.*
g) *Amœnit. Mat. Med. p. 346.*
h) *diſſ. de circulatione in animalibus genitis & non genitis § 13.*
i) *diſſertat. p. 120.*
k) *Pharmac. Ration. Part. I. ſect. VII. c. 1. p. 186.*
l) *Emmenol. c. XIV. p. 138. 139.*
m) §. 2.
n) *p. 94. 95. 140. 123. 124.*
o) *Mat. Med. lib. II. p. 695.*
p) *Prælect. in inſtit. Bœrh. Tom. IV. p. 519.*
q) *diſſ. cit. §. 56.*

boranti pilulas ex MP. de cynogl. & Opio hæ ſudorem ea nocte tam intenſe movebant, ut ter induſium mutare cogeretur capite præcipue ſudante.[r] Miror vero Cl. Virum ambigere, an ſudor hic Opio debeatur, an naturæ antea doloribus oppreſſæ, quæ ſui compos moleſtum acre ſerum per poros expulit. Sed prorſus mechanica neceſſitate & actione phyſica ſemper Opium ſudores ciet, quare ille Vir apud *Ridlinum*[s]) qui per errorem Pharmacopœi largiſſimam doſin theriacæ cœleſtis ſumſerat, ſudore pene diffluxit. Ego vero & a minutulis doſibus Opii talem ſæpe ſæpius obſervavi. Memini me dediſſe fœminæ teneriori, ob diarrhœam largam & torminoſam, tres pulvillos quorum unus quartam partem grani de Opio habebat, mane, a meridie, & veſperi aſſumendos. Nocte inſequente adeo largiter ſudavit ut induſium plus ſimplici vice mutare, & pulvinaria invertere cogeretur, fere in lectulo ſuo natans. Atque ejuſmodi largiſſimas excretiones cutaneas a mediocribus præbiis etiam in robuſtioribus vidi. Quanquam autem omnino ceſſante operatione Opii, & ceſſante regimine quod ſudori fluenti favebat, in ſubjectis minus diſpoſitis ſudorem iterum brevi ſiſti certum ſit, tamen adhuc notari debet, a præbiis repetitis incredibilem quandoque vim ſeri per poros cutaneos exire, effuſiſſimosque ſudores inde fluere. Adducam ex propria Praxi duo ſatis notabilia exempla, de numero ſat multis. Nobilis erat Fœmina ſeptimo menſe gravida, ab aliquot retro annis flatibus & hyſtericis ſpaſmis vexata, qui compreſſis & laceſſitis ab uteri mole inteſtinis, jam ſummas moleſtias creabant, modo cardialgicas præfocationes, modo Vomitus, modo torminoſas diarrhœas inferendo, & nocte dieque nullam quietem indulgendo, adeo quidem ut de lecto ſurgere & per horas deambulare cogeretur. Stomachica, amara, aromatica, carminativa, antiſpaſmodica, hyſterica intus & foris uſurpaverat ſat multa, quin & clyſmos, ſed ſine fructu. Graviora potius de die in diem reddebantur hæc mala,

r) *Eph. N.C. Dec. II. Ao. V. obſ. 16.*

s) *Curar. Med. obſ. 484.*

mala, cumque tuſſis tum noſtris per aeris inclementiam familiaris, accederet, & dolores in regione lumbari ſpasmique abdominis ad inguina tendentes eam comitarentur, fere metuendus erat partus præcox, quem ut averterem repetitis vicibus ægra flagitabat. Quid habuiſſem in illis rerum anguſtiis ſi caruiſſem Opio, id igitur fiducia plenus dedi in pilulis de ſtyrace. Vix dici poteſt, quantum inde levamen fuerit obtentum, illas ergo ceu ſacram anchoram ſe ſibi ſervaturam, ſingulisque noctibus ingruentibus aſſumturam fideliter ad partus usque legitimum tempus ajebat. Dedi ipſas lubens, tribus vel quatuor vicibus, ſed altera jam nocte bene dormiens ægra ſudarat mirum quantum, tertia & quarta ita effuſam experta erat diaphoreſin, ut tota madida linteamina mutare cogeretur, atque tanta fluidorum jactura valde debilitaretur. Ipſa accuſabat pilulas ſibi adeo charas, neque ego renui, ſuaſor potius eram ut ſeponerentur. Paruit, ſed omnia mala denuo ingruere dolens & querens narrabat. Iterum ergo ſumſit pilulas ſed iterum incredibili copia ſeri per cutis cribrum elapſa ſtragula ſua perfudit. Igitur denuo eas capere per duas noctes omiſit, atque ita ſe geſſit alternis vicibus donec peperiſſet, ſemper ambigens an ſpaſticæ turbæ ſine Opio ſibi relictæ, an ſudatio immodica ab eo proritata majores moleſtias faceſſeret. Sed ne ſaltem ſtructuræ cutis teneriori, laxiorique vaſorum fabricæ quæ utplurimum ſexui ſequiori eſt culpa tribuatur, in medium adhuc produco Virum generoſum fibra forti & elaſtico vaſorum robore, in vigore ætatis præditum, bellicisque incommodis antea ferendis adſuetum. Hic gulæ peccatis & refrigerio corporis contraxerat immanem inteſtinorum dolorem, pertinaci alvi obſtructione ſtipatum, adeoque ad omnia remedia rebellem, ut ſine hernia quæ aberat, pejorem vix viderim. Poſt VSem, clyſmata mannata, oleoſa, epithemata quævis emollientia, & anodyna etiam fruſtra adhibita hæmorrhoidum mentio injiciebatur, ſed nullis in recti

limbo

limbo tuberculis ſe manifeſtantibus hirudinum applicatio de qua non nemo verba fecerat, videbatur minus opportuna. Nemo vero ea fuiſſet cordis duritie, nemo ita omnis miſericordiæ expers, qui ægrum ſeſe in terra volutantem vidiſſet, ejulatibusque ſuis & clamoribus circumfuſum aera longe lateque implentem audiviſſet, qui non de remedio ſummo pro placandis doloribus ad deſperationem immanibus cogitaſſet. Datum ergo Opium doſi congrua cum levamine, non omiſſis aliis quæ e re futura credebantur. Sed dum ſævire pergebat torminum rabies neque ullis aliis pharmacis manſueſceret, nobile hoc ſopiens repetebatur. Abhinc quietior redditus æger ſomnum capiebat, atque ita eodem recreabatur ut hilaris & tranquillus de fracto morbo ſibi & Medicis gratularetur. Verum muſſitantes fere perpetuo dolores in nervorum potius quam in arteriarum rubrarum ſyſtemate cauſam radicari omnibus notis arguentes, exſpirante operatione Opii ſemper inſurgebant vehementius, diætaque exacte obſervata clyſmatibus crebris & aliis remediis haud ſuperandi, mane & veſperi anodynum poſcebant. Ferre hoc per hebdomades æger multa cum euphoria videbatur, ſaltem præter pulſum magis nunc concitatum indicibili copia manante ſudore vexabatur. Cogitatum fuerat de balneo emollientiſſimo ſed lectulus ipſi pro labro balneari, ſerumque quo totus madebat pro molli aquula erat. Tantusque ex induſiorum, linteaminum & ſtragulorum reſiccandorum, recentiumque cum humidis permutandorum feſſo & rerum pertæſo famulitio reddebatur labor, ut Herum ſuum perſanatum illius & ſui amore toto corde præoptaret. Neque tamen quies ipſi ſopiente Opio perturbata redibat antea, donec devicti dolores id ſeponi permitterent.

Antequam hanc Tractationem de Vi Opii ſudorifera deſeram, non omittere debeo neceſſariam annotationem, id fere proprium eſſe ſudori inde orto, atque interdum ipſum Opium redolenti,[t] quod facile cutis efflorescentias creet, &

t) *odorem Opii per totum corpus ſudore extendi, dicit Dioſcorides l. 6. c. 17. & Paulus Ægineta lib. V. c. 43.*

ſimul

ſimul moleſtum aliquem pruritum inferat. Ipſe oculis meis natas hac de cauſa puſtulas vidi ſæpiuſcule, atque querelas de morſicante ſenſu in cute audivi, easque circumſtantias a præſtantiſſimis Auctoribus notatas legiſſe memini. Miror *Williſium*[u]) affirmare potuiſſe a narcoticis crebro licet adhibitis nulla ſtigmata aut exanthemata quæ ſanguini quocunque modo venenato ſupervenire ſolent in cute apparere, cum tamen fateatur particulas Opii heterogeneas per cutis poros ejectas ſudorem & non raro pruritum quem in multis ſe obſervaſſe dicit valde moleſtum ciere. Multi alii magni Medici & hunc & illa referunt. In ſingulis qui Opio uſi fuerant cum Moſe *Charas* pruriginem toto corpore moleſtam animadvertit *Bergen.*[x]) Homo ille a *Schelhammero* deſcriptus de quo toties dixi, cum ſibi poſt captam largiorem doſin redderetur, ſenſusque reciperet, ſenſit pruritum in toto corpore. Ab humoribus virtute Opii in extrema protruſis effloreſcere cutim & nonnunquam prurire dicit *Freind.*[y]) Cutis & rubedinem & pruritum memorat *Geoffroy.*[z]) In cutis ſuperficie ardorem, pruritum, elevationem cuticulæ & puſtulas apud eos obſervari qui Opio ſæpius utuntur pronunciat *Hecquetus.*[a]) Atque pruritum hunc inter Antiquos jam notarunt *Dioſcorides*[b]) & *Aetius*[c]) Addo Lectorum pace ex hiſtoriis morborum quas collegi aliquam huc facientem. Virgini nobili delicatulæ & ſenſibili, menſium anomaliis & ſpaſmis hyſtericis obnoxiæ, Medicinam faciebat egregius inter noſtros Medicus. Illa poſtquam hunc quotidianis querelis diu fatigaſſet, a nullo remedio promptam opem experta effecit, ut in opiatis porrigendis paulo liberalior evaderet. Ægra autem ipſa copia talium pulvillorum nunquam carere volens, eo inconſulto ſubinde unum deglutiebat, acceſſum ſpaſmorum quos in lectulo ſuo tanquam ex ſpecula elonginquo quaſi adventantes obſervabat, ocyus præpeditura. Vocatus in conſilium ego, & quotidie accedens, vidi ipſam ſudoribus pene diffluere, eos vero ſtra-

S gulorum

u) *Pharm. Rat. Part. I. p. 180.*

x) *diſſ. §. 3.*

y) *Emmenol. c. XIV. pag. mihi 139.*

z) *Mat. Med. lib. II. p. 695.*

a) *p. 123.*

b) *de Venen. lib. II. §. 23.*

c) *Tetrab. IV. Serm. I. c. 69.*

gulorum tegmine ſollicite promovebat & ſuſtentabat, maxime cum fluidorum largiori appulſu ad cutem errore loci purpuracea exanthemata nata eſſent. Centena ſcilicet mala metuebat anxia, ni non obſtante pruritu quem inducebant, in cute ſtabilia illa ſervarentur. Eo majori itaque ſtudio macerabat natans quaſi in ſeroſo latice corpus, atque ſic nova ſemper exanthemata ſibi creabat, regimine debito iterum ut opinabatur, ſollicite cuſtodienda. Viribus interim ob profuſos ultra modum humores indies magis collabeſcentibus illam ab omnibus Opiatis abſtinere juſſi. Deinde quo eo melius largiſſimum ſeri profluvium inhiberem, parum curanda eſſe hæc ſine febre exanthemata artificialia edixi, atque iis non obſtantibus corpus leviter ſaltem tegendum eſſe monui. Obfirmato igitur alloquiis animo vacuis vaſis juſculis blandis iterum repletis, flaccidisque totius corporis villis corroboratis per uſum martialium, ſudores habituales repreſſi ſunt, exanthemata diſparuerunt, plenaque ſanitas iterum reſtituta eſt.

Dum autem ita Opium ſecretionem & excretionem ſeri cutanei largiſſime promovet & adauget mirum dictu eſt, quod ſimul eadem vi alias excretiones, easdemque ſeroſas potiſſimum, evidenter cohibeat. Atque id ipſum ita ſe habere & experientia loquitur, & veteres Medici unanimi conſenſu teſtantur, qui ad coercendas omnis generis fluxiones, opiatis remediis omni tempore liberaliter cum fructu uſi ſunt. Neque abhorret ab eorum obſervatis praxis moderna. Lubenter ipſis ſubſcribit *Wedelius* [d]) uſui opii in ſiſtendis fluxionibus peculiare caput deſtinans. Deinde qui vim Opii diaphoreticam adeo bene novit *Ettmullerus* [e]) ejus virtutem quasvis reliquas excretiones ſiſtendi integro capite exponit, antequam potentiam movendi ſudores explicare aggrediatur. Porro quoque *Pitcarnius* [f]) in omnia vaſa ſecernentia, fellea, pancreatica, renalia agere Opium eorumque functiones cohibere teſtatur. Neque minus *Thomſon* [g]) ab Opio

d) *Opiol. p. 88.*

e) *diſſ. de virtute Opii diaph.*

f) *diſſ. cit. §. 13.*

g) *diſſertationum p. 125.*

Opio devorato & alvum & pectus & quamlibet denique ſecretionem ſeroſam extra vaſa ſiſti, ſudore excepto, probat. Optime tandem etiam annotat *Hoffmann* [h]) ſecretiones & excretiones ab Opio refrænatas, dolendum ſaltem quod ubique fere a tarditate pulſus illas deducat, quem tamen Opium dum diaphoreſin movet, accelerat. Addo adhuc ſuffragium *Geoffroy* [i]) qui evacuationes omnes ſaltem ad tempus Opio cohiberi ſcribit exceptis ſudoribus, & inſenſibili tranſpiratione. Tandem & teſtatur *Young* Opium omnes ſeroſas ſecretiones minuere, tranſpiratione excepta, atque proinde mucum oris, narium & trachææ, inſpiſſare. Credo hiſce experientiis non facile ullum medentum refragari, licet dum multis eapropter charum eſt Opium, quod eodem inhibere profluvia varia humorum valeant, alii id ex hypotheſi odio habeant, quod excretiones naturæ ſalutari conſilio inſtitutas perturbet & retineat. Saltem & hi & illi rem ipſam haud negant. Miror autem quosdam de urinæ excretione non convenire an vere cohibeatur. Illam non excipi memini ab Autoribus qui de omnibus excretionibus ſeroſis excepta cutanea ab Opio ſuſpenſis loquuntur. Manifeſte potius *Ettmullerus* [k]) veſica contentorum fluxum Opio inhiberi ſcribit atque adeo diabeticum urinæ nimbum eo coercibilem habet. Actionem in renalium tubulorum functione cohibenda quoque diſerte memorat *Pitcarnius.* [l]) Sed expreſſe experientia communi conſtare quod Opium urinam moveat dicit *Williſius*, [m]) & de virtute ciendi urinam diſertis verbis loquitur *Berger.* [n]) Verum enimvero quod Opio magna vis ſit in urina retinenda docent pulcherrima Experimenta quæ in animalibus inſtituit Cl. *Sprœgel.* [o]) Canis moloſſus a ſcrupulis duobus Opii crudi per duos dies lotium non depoſuit. In eodem cane ſanato iterum, a drachmis duabus Opii poſtea exhibitis ad tertiam usque diem nulla adfuit urinæ excretio, & in inciſo veſica urinaria valde erat diſtenta. In alio cane poſt drachmam unam Opii intruſam cultro ſubjecto, veſica

h) *Med. Syſt. Tom. II. p. 270.*

i) *Mat. Med. lib. II. p. 691.*

k) *diſſ. de vi Opii diaph. Cap. I. §. 3. 4.*

l) *diſſ. cit. §. 13.*

m) *Pharm. Rat. Sect. VII. c. I. p. 186.*

n) *diſſ. §. 2.*

o) *vid. diſſ. experimenta circa varia venena habens Exper. XXII XXIII. & XV.*

lotio erat pleniſſima, & ſpiritu nitri tacta paululum contrahebatur. Merito itaque expertus affirmavit Illuſt. de *Haller* p) vim periſtalticam veſicæ Opio debilitari. Nullus ergo dubitationi locus videtur Opium ſupprimere excretionem urinæ. Mirum eſt quod Cl. *Geoffroy* q) contendat Opium aliquando urinæ profluvium, nonnunquam ejus ſuppreſſionem inducere. Idque etiam ſub certis conditionibus verum eſt, ut in ſequentibus luculenter monſtrabo quando ætiologiam affectuum Opii ſum expoſiturus.

p) *de partibus corporis ſenſibilibus & irritabilibus Sect. II.*

q) *Mat. Med. Tom. II. p. 696.*

§. XXIII.

EXPERIENTIA XIV.

Opium functioni Ventriculi inimicum eſt.

Non videntur ad hanc experientiam ſatis attenti quidam Medicinam facientes, amatique a ſe Opii hoc vitium fere prætervidere ſolent; ſed non negabunt ejus veritatem facile, in obſervando ut decet ſeduli. Jam inter Veteres *Celſus* r) anodynis non utendum vult, niſi neceſſitas urgeat, ſunt enim inquit ex vehementibus medicamentis, & ſtomacho alienis. Inter recentiores *Willis* s) Narcotica crebro aſſumta appetitui alimentorum a quo nutritio omnis & vitæ radix dependet, nonnunquam valde injuria eſſe notat, utpote quæ hunc utplurimum obtundant, & non raro prorſus deſtituant, communique obſervatione conſtare dicit βραδυπεψίαν familiarem Opii effectum eſſe, & poſt majorem ejus doſin appetitum ſtatim obtundi. Eandem ſententiam tuetur *Ettmullerus*, t) non leviter hoſtile videtur ventriculo Opium inquiens, cujus digeſtionem ordinario turbare obſervatur, gravaminis ac compreſſionis ſenſum, & vix explicabilem moleſtiam circa præcordia parit, præſertim ſicca forma, maxime pilulari, adeo quidem ut conſentiente *Helmontio*, *Rolfinckio* & *Wedelio* ob ſpecificam ſuam linguæque & ventriculo ingratam amaritiem, ſi hujus tunicæ nervoſæ diutius adhæreſcat &

r) *lib. III. c. 18. V. 25.*

s) *Pharmac. Rat. Sect. VII. c. II. p. 191. & cap. I. p. 180.*

t) *diſſ. cit. §. 2. & 3.*

non mature diſſolvatur, etiam vomitum cauſetur. Eam ob cauſam quoque *Wedelius* [u]) cavendum iis eſſe ab Opii uſu monet, quibus debilis eſt appetitus, & infirmus ventriculus, quin in morboſo appetitu curando ſi malum ſit contumax ad Opiata confugiendum eſſe conſulit. Simili ratione *Waldſchmied* [x]) ventriculo infeſtum Opium eſſe monet, ſæpe ejus uſum nauſeam & vomitum inſequi ſimul memorans, oppreſſionemque ejus & aggravationem inde ſequi *Bohnius* [y]) affirmat. Veriſſime etiam Opiata ſtomachi aciem retundere aſſerit *Freind*, [z]) majorique copia & continuato uſu ventriculi robur deſtruere pronunciat *Haller*. [a]) Non ergo nimius fuit hujus vitii intuitu in Opio culpando *Hoffmannus* [b]) quando nullum remedii genus magis inimicum tono naturali & motui ventriculi ac inteſtinorum habuit, quam ea quæ ſtuporem inferunt, indeque derivavit, quod digeſtionem elangueſcere faciant anodyna, ac robori inteſtinorum vim inferant, illudque labefactent prorſus. Neque mitiorem ſententiam pronunciavit *Geoffroy* [c]) dum Opium tardiorem in ventriculo efficere ciborum concoctionem ciborumque appetentiam minuere affirmat. Eadem autem phœnomena etiam nata ſunt in animalibus brutis Opio paſtis. Canis cui ingeſta erat drachma una Opii crudi, licet per 24. horas famem & ſitim jam ſuſtuliſſet, omnem tamen cibum & potum conſtanter recuſavit. [d]) Alius a drachmis duabus ad diem usque tertium, absque ullo cibo vel potu permanſit. Eadem ratione canis apud *Alſtonum* [e]) a drachmis duabus Opii ultra quatuor dies nec edere voluit nec bibere. Quin injectum in venam jugularem ſolutum Opium adeo ſine immediato contactu ventriculi effecit tamen, ut canis per tres dies cibum & potum recuſaret. [f]) Eandem prorſus abſtinentiam in cane per tres dies notant *Transactiones philoſophicæ anglicanæ*. [g]) Dum autem viva adhuc ſecabantur talia animalia ut ventriculi conditiones oculis uſurpari poſſent, hic cum annexo omni canali alimentorum carere deprehenſus

u) *Opiol. lib. II. Sect. III. c. 3. p. 147. & Sect. II. c. 4. p. 116.*

x) *Vid. ejus Monita circa Opium p. 15.*

y) *de Officio Medici p. 362.*

z) *Emmenol. c. VIII. pag. mihi 88.*

a) *Prælect. Boerh. Vol. IV. p. 519.*

b) *Med. Syſt. Tom. II. p. 270. 275. 277.*

c) *Mat. Med. lib. II. p. 696.*

d) *Spræegel. Experimenta circa varia venena Experim. XXI. XXIII.*

e) *Acta Edinb. Tom. V. Part. I. Art. XII. Sect III. §. 7.*

f) *Spræegel Experim. XLIII.*

g) *Vol. XXVII. no. 335. p. 493. 494.*

ſus eſt illo naturali motu, a quo tota functio in ſanis pendet. Motum periſtalticum ventriculi & inteſtinorum prorſus abolitum in animalibus viderunt Abrahamus *Kau Bœrhaave* [h]) & Albertus ab *Haller* [i]) neque minus *Sprœgelius*, [k]) qui adeo ad irritationem ſcalpelli & attactum ſpiritus nitri fumantis ventriculo canis nullum motum ineſſe obſervavit. Inſuper ut *Sprœgelius* ſimul hunc immobilem ventriculum valde expanſum conſpexit, ita & *Mead* [m]) canis ſui ab Opio enecti ventriculum, mirum in modum diſtentum reperit. Prorſus ſimili ratione in diſſectis canibus Opio paſtis, ultra ordinariam menſuram diſtentum ventriculum & inteſtina, atque utraque aere plena, invenit Cl. *Lorry.* [n]) Cum igitur tot Celebrium Virorum Experientiæ & Experimenta adeo manifeſte monſtrent, Opium ventriculo infeſtum eſſe, mirum eſt *Hecquetum* [o]) omne vitium ab illo abeſſe reputantem, communi conſenſui repugnare videri. Recenſet quippe Populos Orientales id experiri potentiſſimum remedium digeſtivum, atque verba quædam *Alpini* allegat hujus tenoris; *Opium calorem ventriculi valde fovet, auget, ac roborat, & ad juvandam coctionem cœteris omnibus ſine dubio præſtat.* Doleo me loco ab eo citato eadem haud invenire, ſed eo minus iisdem moveor, quando ipſum *Hecquetum* [p]) alia occaſione libere confiteri video, dari ventriculos Opii contactum tolerare neſcios, & ad vomitiones usque id horrentes, ſanguinemque ejecturos, ſi Medicus præfracte ejus uſui inſiſtere vellet. Ego quidem raro vidi perſtitiſſe appetitum illibatum, quando opiata vel præter rem, vel urgente aliquo malo aliter haud ſuperando, ex neceſſitate diu uſurpata ſunt. Memini fœmellarum quarundam ſpaſmodicis affectubus mulctatarum, eaque propter hoc pharmaco utentium, quæ ad nauſeam usque omnia alimentorum genera dein averſabantur, per longum tempus. Novi functionem ventriculi adeo illorum uſu læſam fuiſſe, ut circa cordis ut vocant ſcrobiculum perpetua inflatio moleſtias faceſſeret, turgorque ab-

dominis

h) *in impetum faciente Hipp. p. 401.*

i) *de partibus corporis humani ſenſibilibus & irritabilibus.*

k) *diſſ. cit. Experim. XV. XVII. XXI. XXIII. XXIV.*

l) *Experim. XXI.*

m) *de Venenis. p. 133.*

n) *Journal encyclopedique Part. II. p. 73. 74. 76.*

o) *p. 77.*

p) *p. 114.*

dominis & flatuum perennis proventus, malaque cum iis complicata diu ægris & Medicis tædia parerent, ac optimis remediis tolli in totum negarent, notabileque hujus rei exemplum inter alia multa in fœmina nobili mala conſuetudine opiatos pulvillos in deliciis habente, obſervavi. Non ergo niſi ad idioſyncraſiam, aut caſum neſcio qualem referendum eſt, quod de ſeipſo refert Cl. *Mauchard* q) ſe poſt aſſumtum granum dimidium Opii crudi ob doloroſum clavum, hoc ſopito paulo poſt ſenſiſſe appetitum ciborum adeo ad voracitatem evectum, ut quod tribus prandiis alias ſuffeciſſet, una vice abliguriverit, ſine ulla noxa, excepta tenſione & gravitate ventriculi qualis eſt ab ingluvie. In eundem cenſum venit *Kæmpfferi* appetitus lupinus poſt captam doſin electuarii opiati inebriantis. Utrique ſine dubio monſtraſſet repetitio Opii, id ad ſtomachicorum catalogum minime referendum eſſe.

q) *Ephem. N. C. Cent. I. obſ. 15.*

§. XXIV.

EXPERIENTIA XV.

Opium alvi libertatem inhibet.

Hic Opii effectus ſemper certus eſt, & certiſſimus, quotiescunque datur hoc remedium, pauciſſimorum forte hominum peculiari idioſyncraſia, quæ omnium tandem pharmacorum operationes quandoque a conſuetis deflectere facit, tantum excepta. Spectat is quidem ad generalem excretionum Opio cohiberi ſolitarum indicem, eaque propter haud opus videbatur, ut ſpecialis ejus mentio injiceretur, gravibus autem rationibus motus peculiari tractatione veritatem ejus ſiſtere aggredior. Omnes fluxus alvini, quos præmiſſis præmittendis, ſi aliter ſiſti renuant, tandem remediis Opio prægnantibus coercere aut moderari jubet Praxis omnis ævi, hanc vim de qua loquor extra omne dubium locant, toties illis perſanandis parem. Sive autem alvi ſeceſſum

ceſſum cohibitum retardatumve voluerit Medicus, ſive noluerit perinde eſt, nam quacunque demum alia intentione porrigatur Opium, tarditatem ejus & conſtipationem ſemper inducit. Ea de cauſa *Williſius*[r]) familiarem Medicinæ opiaticæ effectum motus inteſtinorum pigritiem & alvi ſegnitiem dicit. *Wedelius*[s]) quoque debilibus facile alvum ſupprimi Opio aſſerit, & alibi id vitii genus Opii actioni annexum eſſe ait, hincque ſuadet interpoſitionem pilularum ſuarum aloeticarum eodem cum Opio menſtruo paratarum. Illos quibus alvus contigit ſegnior cane pejus & angue fugere Opium jubet *Waldſchmidius*,[t]) refertque ſimul Chirurgum imprudentem clyſmate opiato quod Viro conſiſtentis ætatis injecerat id effeciſſe, ut alvus penitus officii ſui obliviſceretur, lenioribusque & fortioribus purgantibus deinceps ægre auſcultaret. Porro ab Opio devorato alvum ſiſti affirmat *Thomſon*,[u]) continuato uſu alvi facilitatem deſtrui animadvertit *Haller*.[x]) Opiata hoc incommodi habere ſemper, quod alvum adſtringant, quotidianisque obſervatis conſtare, ea ſæpe admodum pertinaciter hoc præſtare, teſtatur van *Swieten*.[y]) Monuerat etiam *Ettmullerus*[z]) Alvo contentorum fluxum Opium cohibere. Non poſſum ſilentio prætire Celeb. *Hoffmannum*,[a]) quem peculiari cura ad hunc Opii effectum attentum fuiſſe video. *Nihil tam repente* inquit *inteſtinorum periſtalticum motum minuit, & inteſtinalem excretionem ſupprimit, quam ſedativum & anodynum ipſa teſtante Experientia*; & in capite ſingulari, quo pernicialem earum rerum indolem exponit, quæ excretiones cohibent, catalogo remediorum alvum ſupprimentium, enarratisque omnibus adſtringentibus ultimo loco Opium addere non obliviſcitur. De opiatis pilulis de cynogl. quas Cardinali de Sintzendorff in doloribus podagricis ſæpius offerebat Cl. de *Hahn*[b]) ſpeciatim notat, inter ſolennes earum effectus conſtanter aliquam alvi ſegnitiem obſervatam fuiſſe; verum & de laudano liquido, & de Opio in genere idem valere.

r) *Pharmac. Ration. Sect. VII. c. II. p. 191.*
s) *Opiol. p. 147. & p. 52. 53.*
t) *Monit. Med. p. 17.*
u) *diſſertatio-num p. 125.*
x) *Prælect. Vol. IV. p. 519.*
y) *Comment. Tom. I. p. 325. & Tom. II. p. 393.*
z) *diſſ. de vi Opii diaph. c. I. §. 3.*
a) *Med. Syſt. Tom II. Part. II §. 10. ſchol. & Part III. c. 6. §. 4.*
b) *in Hiſtoria Podagræ, Eminentiſſimi Cardinalis de Sintzendorff. p. 26.*

lere inter recentiſſimos affirmat *Young*. Conſpirant cum his experientiis omnibus, experimenta inſtituta in canibus cum Opio, in quibus præter alia phœnomena alvus diu & ad tertiam usque diem cohibita fuit referente Cl. *Sprœgel.* [c]) Tranſeo ſilentio notatam a Celeberrimis Viris plenariam motus periſtaltici in inteſtinis ceſſationem, cujus ſolius miniſterio ſecundum naturam iis contenta ad portam per quam excludenda ſunt, pedetentim provolvuntur, omniaque illa hic velim repeti, quæ de hac materia antecedente §o jam pertractavi. Sane tot obſervata & tot experimenta facile præpollent adſertioni Cl. *Ludovici* [d]) qui ob nimium amorem quo in Opium ferebatur, a continuatione etiam opiatorum alvum non continuo vel indifferenter excidere officio ait, rariſſime enim illam ea non cohibent. Nemo etiam Veritati Experientiæ hujus quam expono, contrariam exiſtimet vim Opii καθαρτικὴν a *Wedelio* [e]) peculiari capite deſcriptam, nam hanc cum ea qua Vomitum interdum movet, aliter hujus ſummum antidotum Opium, per accidens interdum, ſed rarius ſeſe manifeſtare, alio loco oſtendam. Ego certe in artis exercitiis ſæpe ſæpius, non ſine tædio nimis veram eſſe vim Opii occludendi alvum expertus ſum, tumque quando meis ægrorumque votis pulchre id reſpondebat, ex hoc capite turbas varias natas memini, atque incommoda relicta vidi, non facili adeo negotio iterum amovenda. Neque enim omnibus hominibus naturale eſt alvum per hebdomadem unica vice deponere, quale quid proſpera nihilominus valetudine utenti Illuſtri *Ruychio* [f]) ſolemne fuiſſe legimus. Plurimi potius alvina libertate per unam vel duas dies impedita ſtatim male habent, neque antea levantur, quam excluſis ſordibus in inteſtinorum volumine ſtabulantibus. In Virgine Illuſtriſſimo ſtemmate oriunda, cui Opium per aliquot hebdomades multorum malorum unicum erat antidotum, ſine quo vanum erat, nilque poterat integrum pharmacopolium, poſtquam cum ſanitate rediiſſet in gra-

c) *Experim. XXII. XXIII.*

d) *M. N. C. Dec. I. Ao. IV. & V. obſ. 207.*

e) *Opiol. lib. II. Sect. I. c. 5.*

f) *Schreiber in Vita.*

tiam, ſepoſito prorſus hoc remedio, per menſes reſiduam vidi ſtipticitatem alvi, de qua nunquam antea conqueſta fuerat clyſteribus, rheo, ſalibus perpetuo oppugnandam ut inde pendentia incommoda præſcinderentur. Optime dein recordor Fœmellæ, animo & corpore tenellulæ neonuptæ, quæ abdominis doloribus & vomitionibus miſere torquebatur, tanto magis ipſi moleſtis, quod pectoris conformatio vitio laboraret. Abſuerant ultima periodo menſes, atque eapropter naſcebatur graviditatis ſuſpicio, illique tribuebantur vomendi conatus, ſed exceſſus eorundem metusque ne ob comites eorum infimi Ventris ſpaſmos abortiret, lenimen aliquod depoſcebat. Acta omnia quæ prodeſſe poſſe videbantur, nulli vero remedio auſcultabant tanta mala, quam Opio minutulis doſibus repetitis vicibus porrecto. Licet etiam deinde menſes redirent, nullamque impraegnationem factam docerent, perdurabat nihilominus pertinax colica hyſterica, nullamque quietem, nullum ſomnum indulgebat, niſi anodynum veſpertinum aſſumeretur. Semper interim poſt tres vel quatuor dies elapſos alvi obſtructæ ſolutione opus erat, quæ ægerrime clyſmatibus & mannatis movenda, duriſſima tum ſcybala egerebat. Perdurante interim exquiſitiſſimo dolore abdominali vomitibus & ſumma inquietudine ſine febre, iterum recurrendum erat ad anodyna, quibus per aliquot dies datis alvus obſtructa tandem aliquando iterum aperiri flagitabat. Eadem ſcena hæc ludebatur multoties, mihi certe & amiciſſimo cuidam Collegæ valde tædioſa, donec reliquis pertinaciore alvi obſtructione emulſionis oleoſæ & clyſmatum beneficio devicta, ingentem molem induratorum exerementorum ægra ederet, inter ineffabiles dolores ſpaſmis parturientium ſimillimis. Neque dubitandum erat, alvi libertate ſemper inhibita ab Opio, illa ſenſim in inteſtinis collecta fuiſſe. Ut ergo alvus Opio, quo carere haud poteramus, denuo obſtruenda novæ collectioni non anſam daret, alternis diebus eo ſepoſito rheum exhi-

bebamus,

bebamus, donec mori nondum juſſa a vitæ humanæ arbitro, ad valetudinem ſuam cauſariam iterum rediret. Apprime notabilis caſus mihi adhuc ſuppetit, ſi quis alius Opii vim ſummam in cohibenda alvo commonſtrare aptus. Phthiſi conſummata laborabat Nobilis Fœmina ex rejectione ſputi purulenti tuſſi perpetua, reſpiratione difficili, febre, tabe, ſudoribus, pedum œdemate, facile cognoſcenda. Ad hæc mala donec vitæ qui inſtabat terminum attigiſſet tolerabilia utcunque reddenda, juſſa erat a Medico ordinario lactea diæta uti, ſingulisque ſex, octo duodecim horis præbium Opii ſolida vel fluida forma capere, quod & ſatis bene fere- bat, unicum ærumnarum ſolatium in eo collocans. Calore hectico magis magisque ingraveſcente vocabar ego in con- ſilium, laterem cum honoratiſſimo Collega lavaturus. Poſt varia variationis cauſa præſcripta, mentio a non nemine in- jiciebatur lactis ebutyrati. Reminiſcebar id laudari *in Mi- ſcellaneis Nat. Curioſorum*, [g]) atque poſtea maxime ſpecifi- cum declarari a Cl. *Pringlio* [h]) animadverti, uſumque ejus in Viro nobili tuſſi diuturna, cum corporis extenuatione excruciato, per menſes, adhibitum ſumme proficuum ipſe expertus ſum. Concedebatur ægræ a nobis & probabatur, mire placebat hujus lactis blandum & oleo involutum aci- dum ejus palato, magnamque uterque noſtrum gratiam apud eandem inibamus. Potabat id per aliquot hebdomades, quotidie menſuras tres quatuorque abſumens. Minus nobis diſplicebat hæc quantitas, ſaltem ne inde alvus nimis lubri- ca redderetur, & diarrhœæ quæ aliquando jam ſuboriri viſa fuerat, via ſterneretur, ſolliciti eramus. Sed metum omnem abigebat ſimul mane & veſperi pro tuſſis ferocia placanda aſſumendum Opium, etenim ægra non ſaltem lacte hoc, le- ni licet eccoprotico, non movebatur, verum alternis ſaltem diebus magno conatu reddebat ſcybala ita indurata, ut in eo morbi ſtadio quo colliquativus alvi fluxus alias & ægros & Medicos vexat, ad mannata & emollientiſſima clyſmata

g) *Dec. II. Ao. VIII. obſ. 142.*

h) *de morbis caſtrenſibus Part. III. c. 3.*

aliquoties confugiendum nobis eſſet. Bona Lecturorum pace in medium adhuc produco Honeſtam Fœminam ſexagenario majorem, quæ perpetuo fere cardialgicis doloribus torquebatur. Cum omnia phœnomena in ſolidis cauſam latitare monſtrarent, atque ex ſuaſu meo adhibitum ſerum lactis, ſucci herbarum recentes, & aquæ medicatæ non omnino vota explerent, interdum ubi ſpaſmi urgebant anodynum porrexeram. Dum a nullo remedii genere adeo promptam opem obtinuerat, eoque aſſumto noctes alioquin ſæpe inſomnes dormiendo abſumſerat, paulo frequentius præſcriptos pulvillos capiebat. Sæpius ipſi conſilium dabam, caveret ſedulo, ne nimiam familiaritatem cum illis contraheret, atque conſuetudine neceſſitatis jugum in ſe devolveret eos jugiter deglutiendi. Sed unicum in iis ſolamen inveniens, fere ſine illis eſſe nolebat, meque inſcio ſæpe & invito cubitum itura amato ſuo hypnotico munita lectulum ingrediebatur. Inde autem eo tandem deveniebat, ut ſponte per multos menſes alvus fere non reſponderet, clyſmisque & blandis catharticis perpetuo moveri deberet Accedebat huic incommodo flatuum perpetua progenies, anxietates, multaque alia mala ſecum ferens, cum quibus ad vitæ finem conflictabatur miſera, ipſam moriendi neceſſitatem quam chronica ægritudo ſenſim accerſebat, eapropter graviorem multo, & magis ærumnoſam & amarulentam ſentiens.

* * *

Atque his Experientiis quindecim, niſi quidem aliæ quæ ſupereſſent, me diligentius licet obſervantem & experientem effugerint, fere comprehenduntur omnia phœnomena, poſt ingreſſum Opii in Corpus humanum obſervabilia. Poterant forte alia adhuc adduci, ſed notent velim Lectores mei, neutiquam me referre voluiſſe effectus Opii caſu aut per aliquam idioſyncraſiam ejus uſum interdum ſubſequentes, ſed eos ſaltem, qui conſtanter eveniunt, aut qui dum alii quidam abſunt, tanto luculentius ſeſe manifeſtant. Ad caſuales effectus

ctus ſine dubio etiam ſpectat anthelminticus, quem *Dolæus* [i]) habet, qui Ruſtico 40. annorum de doloribus cholicis conquerenti Opii correcti grana tria exhibuit, atque poſtea per vomitum & alvi ſeceſſum viginti lumbricos mortuos cum dolorum remiſſione rejectos vidit. Necaverat eos Opium extra controverſiam, ob principium quo pollet amaricans, atque alia amara anthelmintica ſi *Dolæus* vermes adeſſe conjeciſſet, majori quantitate data eos etiam necaſſent. Nemo interim Opium ob hunc effectum commode annumeraverit anthelminticorum catalogo. Idem ergo Judicium eſto de aliis viribus ejus, caſu evenientibus.

i) *M. N. C. Dec. III. An. V. Obſ. 63.*

* * * * * * * * * * * * * * * *

CAPUT III.

Analyſis Opii phyſico-chemica.

§. I.

Quæ falſa ſit, quæ genuina,

Fideliter hactenus recenſui omnes effectus, quos exhibitum Opium in corpore humano ſive ſanum ſit, ſive ægrotet, ſive hac vel illa ægritudine afficiatur, ſive hoc ſive alio fine porrectum fuerit a Medico, certiſſime producit. Abſonum fuerit vel unum phœnomenon ex recenſitis negare, cum ea omnia conſtanti experientia ita deprehendi monſtraverim, Medicorumque teſtimonia adjunxerim, qui nullo hypotheſium favore illa urgent, ſed parum ſolliciti de Opinionibus circa uſum Opii in Praxi, eadem ſaltem tanquam obſervata & veritati conſentanea recenſent. Neque Medicus ſit oportet, qui ad obſervanda illa tantum ſit habilis, verum Vulgus adeo modo ſciverit Opium ab hoc vel illo homine fuiſſe deglutitum æque ſenſuum ſuorum miniſterio valet aſſequi, omnia re ipſa ita ſeſe habere. Ego ſaltem hæc phœnomena ſeu effectus Opii ſparſim & undecunque obvenirent collectos, digeſſi dein in certum ordinem,

cumque ſcala quædam & ſeries in phyſicis cauſarum & effectuum detur, effectusque aliquis a ſua cauſa excluſus poſſit iterum reddi cauſa alius effectus, cavendum mihi eſſe duxi, ne præcedens conſequenti poſtponeretur. Minus e. g. opportunum fuiſſet, primo enarrare, quod Opium ſanguinem rarefaciat, & deinde quod calorem majorem excitet. Turpe fuiſſet ὕϛερον πρώτερον, primo dicere quod ſanguinem fortius & copioſius pellat ad caput, & deinde referre quod circuitum ſanguinis acceleret. Jam autem his omnibus viſis filum pertractandorum jubet, ut inquiram ex qua agendi potentia quaque ratione, Opium omnes illos effectus exerat, qui tamen nihilominus veriſſimi permanent, ſive ætiologia eorum explicatu fuerit poſſibilis, ſive minus. Ut autem eo quo progredi licitum eſt Phyſico & Medico, felices perveniamus, ante omnia intimius noſſe debemus naturam Opii, & ut hæc talis, qualis ipſi eſt congenita, minus immutatam, & prorſus nudam ſeſe nobis ſiſtat, cauto ſtudio ſuſcipienda eſt ipſius Analyſis. Non exiguus eſt Numerus Chymiatrorum, qui obſervatis effectubus Opii primariis, omnibus attendentibus obviis, ſomnolentia, ſomno, ſtupore, indolentia animadverſaque ſimul ejus inflammabilitate, perceptoque gravi odore, ſatis præclare ſeſe geſſiſſe rati ſunt, ſi ſine multis ambagibus ſulphur quoddam narcoticum eidem inſitum ſtatuerent, atque ab hoc omne id deducerent, quod ab Opio evenire docemur. Atque talis ſulphuris allegatione plena ſunt numeroſa ſcripta, qui ſuperiore maxime ſeculo de Opio data opera fuere edita, vel mentionem ejus quoad morborum curationes injiciunt. Neque vero omnes auctores de ingenio hujus ſulphuris unam eandemque fovent ſententiam, ſed potius epithetis diverſis illud inſigniunt. Duo adeo in uno hoc ſubjecto ſulphura, cum aliis ſtatuit *Hartmannus*, [k]) quorum alterum immaturum, alterum maturum vocat, illud ſtupefaciens & noxium, hoc leniter anodynum & uſu ſecurum venditans. Atque hi boni Viri, qui narco-

k) *Tr. de Opio.*

narcoſin Opii a ſulphure narcotico deducunt non perpendunt, ſe re ipſa explicare plane nihil, ſed idem per idem deſcribere, atque manifeſtam petitionem principii ſimul committere. Digni certe eapropter mihi videntur cenſura Celebris Comœdi *Molierii* in ludo ſcenico ægrum ex imaginatione ſiſtentis, ſpectatorumque plauſibus & cachinnis Examen rigoroſum Candidati Medicinæ exhibentis, qui interrogatus cur Opium faciat dormire docte reſpondet, quia habet virtutem dormitivam, magno cum applauſu confidentis totius Gratioſæ Facultatis. Sulphur interim viſcoſum in Opio reſidens memorat *Sinapius*, [l]) deque ſulphure fœtido verba facit *Williſius*; [m]) mitto cum *Quercetano* & *Zwelfero* alios fautores hujus ſulphuris narcotici. Non vero ſine affectu inter eos quoque video Cl. *Wedelium* [n]) qui pariter in Opio hoſpitari dicit copioſum ſulphur, & ſal volatile; ſulphurque quod integro capite pertractat, ex odore, ſapore & inflammabilitate probare nititur, ſal volatile autem in deſtillatione, non minus quam ſulphur apparere, & oculis ſeſe ſiſtere affirmat. At vero vim Opii non in ſale volatili latere, variis argumentis evincere laborat, ſed in ſulphure narcotico blando tamen, & facile in noſtris humoribus ſolubili, atque in ſpiritus vaporoſos & ſulphureos abeunte. Quam inepte vero ejusmodi ſulphur latitare in crudo Opio ſtatuatur, egregie & non ſine acri ſale ut fere ſolet, demonſtrat Cl. *Neumannus* [o]) ipſum Wedelium ſimul ſtrenue confutans. Quamvis enim omnino illorum corporum naturalium claſſi inferendum ſit Opium, quæ ſulphureo principio impraegnata inveniuntur, quod & ſi acidum vitriolicum ipſi adderetur, naſci faceret verum ſulphur, tamen verum ſulphur ipſi inſitum haud eſſe, dilucide probat Vir in Chemia verſatiſſimus, confuſionem ſummam inde inſecuturam ſimul memorans, ſi nimis lato ſenſu omne id quod eſt inflammabile, & principio ſulphureo pollet, ſulphur vocandum eſſet. Eadem vero etiam injuria verus ſal volatilis incola habetur Opii, eidem-

l) *de remedio doloris c. V.*
m) *Pharmac. Rat. Sect. VII. c. 1. p. 177.*
n) *in Opiol.*
o) *Lectione de Opio p. 109. ſeq.*

eidemque dotes illæ adſcribuntur, quæ Opio ſunt propriæ, quamvis multi Clariſſimi Viri hanc opinionem veritatem habeant firmiſſimo talo nitentem, quæ chemicis experimentis omni exceptione majoribus corroborari queat. Scilicet jam laudatus *Wedelius* [p]) ex Opio ſolo retortæ indito, igne arenæ obtinuit phlegma, ſpiritum volatilem, ſeu ſale volatili refertum urinoſum, cum acidis effervescentem, & oleum nigricans. Ineſſe igitur dicit Opio ſulphur copioſum ſeu ſubſtantiam oleoſam inflammabilem, mercurium ſeu ſal volatile vaporoſum vel halituoſum, & præter aqueas partes reſiduas eſſe in capite mortuo, terreas & ſalinas fixas. Eadem ratione *Pitcarnius* [q]) multis de cauſis ſuſpicatus naturam Opii ſimilem eſſe ſalium ex Cornu Cervi prodeuntium ab Amico Chemico Alexandro *Monteitho* qui eadem methodo ac *Wedelius* uſus erat, obtinuit ex Opii libra una ſpiritus volatilis exacte ſpiritui Cornu Cervi ſimilis uncias quinque cum drachmis quinque, olei fœtidi unciam unam & drachmam cum dimidia, capitis mortui, ſpiritum CC. ſpirantis, uncias ſeptem & drachmas ſex. Non aliter *Thomſon* [r]) Opium ſine miſcela quavis extranea facile igne ex arena ſpiritum effundere oleoſum fœtidiſſimumque, id eſt maxime volatilem affirmat. Multa quoque opera Opii Analyſin ex retorta inſtituit *Geoffroy* atque ex binis ejus libris habuit liquoris tum acidi tum urinoſi uncias duodecim & drachmas duas, olei craſſioris uncias duas cum drachmis tribus. Caput mortuum igne reverberii calcinatum ex cineribus & lixivio inde parato dedit unciam dimidiam & grana quatuordecim ſalis mere alcalici. Concludit ex his *Geoffroy* [s]) non ſolum ſal volatile urinoſum in Opio reperiri, ut *Pitcarnius exiſtimavit*, ſed etiam ſal acidum potens quod non ſolum per analyſin conſtare, ſed etiam ex eo probari dicit, quia ſolutio Opii heliotropii Tincturæ affuſa colorem rubrum illi conciliat. Fere cum his laboribus chemicis convenit Proceſſus *Alſtoni.* [t]) Is nempe ex Opii unciis ſedecim deſtillatis ex retorta

p) *Opiol. lib. I. Sect. I. c. 9.*

q) *diſſ. cit. §. 20.*

r) *diſſertationum p. 120.*

s) *Mat. Med. Tom. II. p. 692.*

t) *Act. Edinb. Tom. V. Part. I. Art. XII. Sect. III. §. 6.*

torta vitrea obtinuit unciam unam & drachmas duas aquæ fœtidæ, ſpiritus volatilis urinoſi uncias quatuor & drachmas duas, olei uncias duas, ſalis volatilis in collo retortæ hærentis grana quatuor, capitis mortui uncias ſex. Taceo modum inquiſitionis Cl. Viri quantum ſalis volatilis in ſpiritu latitaverit, neque enim mea intereſt diutius his omnibus immorari. Quid vero deſiderari ſinunt omnes hi Proceſſus chemici, adeo accurate ſecundum artis regulas inſtituti, verumque ſal volatile dubitantibus offerentes, natum de ſincero Opio? Ego quidem nil audeo rebus ita geſtis opponere, dico autem mihi nil negotii intercedere, cum ſale volatili ex Opio vi ignis parato, quod ex multis aliis vegetabilibus acrem vaporem exhalantibus ejus miniſterio parari novi, quorum longum catalogum Papaver ſimul exhibentem habet *Bœrhaavius.* [u]) Ad me tantum ſpectat Opium ipſum, cujus nativam indolem & inde fluentem operationem indagandam ſumſi. Id enim ſaltem vel ſolida vel fluida forma exhiberi ſolet a Medicis; non ſal ejus volatilis igne eductus, qui minus obvius eſt in Pharmacopœorum officinis, & in medentum formulis haud præſcribitur. Neque vero naturales Opii dotes a Vulcano volo addiſcere, probe memor eorum quæ de igne infido corporum naturalium Analyſta Cl. *Boyleus*, *Bohnius*, *Hoffmannus*, & de probe notanda eductorum & productorum chymicorum differentia, *Stahlius* toties monuit. Nullum ex Opio exſurgit ſal volatile, nullum oleum, a quo *Borrichius* omnem ejus energiam deducit, niſi illud expertum fuerit validiſſimam torturam ignis, eumque illius gradum, qui calorem corporis humani viventis ſive ſani, ſive ægri, longiſſime excedit, quare liquido perſpicitur, Opium non poſſe agere in corpus vivum, ut verum ſal volatile, quod inde in corpore elici & produci nequit. Gaudeo in his prorſus mecum facere Cl. *Neumannum*, [x]) qui multis libris Opii ne granum ſalis volatilis ineſſe contendit, quod vero vehementi deſtillatione & aperto igne ex eo

u) *Chem. Tom. II. p. 112. edit. Lipſ.*

x) *Lect. de Opio p. 108. 109.*

obtinetur volatilis & urinoſi, non ab eo ſeparari & educi, ſed componi, & tanquam novum mixtum quod in Opio mixtione naturali non præexiſtebat, produci affirmat, ut adeo hæc pro ſale volatili Opii aſſerendo argumenta a proceſſibus chemicis petita, nullius valoris deprehendantur. Satis igitur opinor, clarum eſt, aliam viam ineundam eſſe illi, qui cavere ſibi vult ſollicite, ne fallatur in exploratione Opii, atque tuto & recte procedet mea ſententia, qui ſedulam adhibuerit operam, ut ſegregans Opium in ſuas partes conſtitutivas, ex quibus id natura fecit coaleſcere, easdem ut ipſi inſunt & prorſus immutatas ſenſibus exhibere laboraverit. Atque in hoc unicus vertitur rerum cardo, in hoc unico momento conſiſtit omne officium, quod indagaturo Opium Cl. *Buchnerus* [y]) injungit. Hic quidem ut aliquis Opii miſtionem diſcere avens, id reſolvat in ſua miſcibilia requirit, adeoque partes Opii conſtitutivas & proximas eruat. Rejicit ea propter omnes deſtillationes ſiccas & recte, quia hæ proximiores vegetabilium partes reſinoſas, gummoſas, ſalinas, in ſuas partes diſſolvunt. Dein diſſuadet menſtrua ſalina, quia poſſunt efficere mixtum, ex partibus vegetabilis ſolvendi, & menſtrui ipſius compoſitum. Locum vero dat deſtillationibus humidis, cum hæ tantum quod in vegetabilibus natura eſt volatile, ſecum evehant. Ex menſtruis tantum concedit aquam & ſpiritum vini, quia hæc nil ſolutum alterant, ſed dotes ipſi proprias relinquunt. Horum omnium etiam bene gnarus Elegans Scriptor Cl. *Nicolai* [z]) ſupra recenſitum Examen Opii Chemicum Celeb. *Geoffroy* eapropter minus aptum habet, quod non partes Opii conſtitutivas proximas, ſed remotas exhibeat, has ergo explodendas rectiſſime monet, illas breviter indigitat. Atque ea in re conſpirantes ſecum *Neumannum* & *Buchnerum* habet. Mihi cum diu eadem ſteterit ſententia, jam eo lubentius me ad ejusmodi negotium accingo, nil facile prolaturus in medium, quod a regulis & methodo vera Clariſſimorum Virorum

y) *diſſ. de Opio* §. 7. 8. 9. 10. 11.

z) *in Syſt. Mat. Med. ad Praxin applicata Tom. I.* §. 308. 309.

rorum horum abhorreat. Mea melioris ordinis & diſtinctionis gratia, brevibus poſitionibus includo.

§. II.

I. Opium effumatione, & toſtione ſuper lamina ferrea; neque minus infuſione, coctione, deſtillatione humida & ſicca, igni expoſitum, exſpirat largam quantitatem vaporum graveolentium, ſemper auctam, pro aucto gradu ignis. Si coquatur cum aqua in vaſe aperto, hos vapores ſpargit maxima copia, quoque diutius aqua ebullit, eo copioſiores illi & fortius olentes in auras adſcendunt. Solum etiam Opium ſi igni in retorta committitur, ſtatim fumi copioſi per commiſſuras vaſorum quamvis arcte obſtructas cum viroſo fœtore longe lateque evagantur, notante *Bergero*, [a]) atque obſervante *Borrichio* [b]) in deſtillatione Opii fœtor intolerabilis per omnes veſicas & cæmenta penetravit.

Analyſis Opii in partes veras conſtituentes.

a) §. 5.

b) *de ſomniferis no.* 4.

II. Aqua ab Opio per alembicum tranſcendens, & in vas recipiens abiens manifeſtum Opii odorem ſenſubus offert (*Neumann Lect. de Opio p.* 118. *Buchner diſſ. cit.* §. 13. *Nicolai Syſt. Tom. I.* §. 289.) Unus Opii ſcrupulus affuſis aquæ libr. IX. deſtillatione per alembicum aquam omnem odore ſuo ſatis forti imbuit, ſapor etiam manifeſtus manet. Quod vero cum fæcibus aquæ in cucurbita reliquum fuit ſapore & odore omni caruit (*Berger diſſ.* §. 5.)

Spiritus Vini ab Opio deſtillatione abſtractus ſaporem & odorem ſecum evehit (*Berger l. c.*) in ſpiritu hoc deſtillato diaphano ſaporem Opii manifeſte obſervavit *de Heide obſ.* 79.

III. Quando Opium aqua calida infuſione, digeſtione, vel leni coctione ſolvitur, in ſuperficie aquæ natans colligitur ſpumoſa quædam, oleoſa, pinguis, & viſcida materia, parva reſpectu portionis Opii quantitate, odoris valde graveolentis.

Hanc materiam memorat *Hoffmann* diſſ. de Correct. Opii §. 5. in fine, *Neumann.* lect. de Opio p. 115. 119. *Wedel.* Opiol. p. 57.

p. 57. & 65. ubi hanc partem ſpumoſam ſumma lambentem impuriorem dicit. *Hoffmann* l. c. §. 7. in fine ex libra una Opii duas vel tres drachmas hujus materiæ obtineri dicit *Buchnerus* §. 17. ab unciis duabus Opii obtinuit drachmam dimidiam, ex libra una drachmas duas, tres, vel interdum plus *Neumann* p. 119.

IV. Aqua hæc continet circiter duas tertias Opii ſolutas. Solutio ſublata unguinoſa ſpuma, decantata ab eo, quod remanſit indiſſolutum, & evaporatione inſpiſſata, largitur extractum Opii aquoſum dictum.

V. Id extractum Opii aquoſum omnino eſt gummoſæ indolis, quoniam id habet corpori Opii abſumtum, quod in aqua eſt ſolubile, & quoniam levi opera totum iterum in aqua ſolvitur, inſtar omnium gummatum. Neque tamen eſt purum & ſincerum gummi, nam rectificatus ſpiritus vini infuſus ejus circiter partes duas tertias ſolvit. Deinde igni admotum ardet. Patet ergo extractum Opii aquoſum non prorſus liberum eſſe a particulis reſinoſis ſulphureis tenuioribus.

VI. Si magmati reſiduo in fundo vaſis, poſt decantatam ſolutionem aquoſam, denuo affundatur aqua, eandem non amplius mutat, ſi ſaltem antea adhibitæ quantitas, quantitati illius quod in Opio fuit ſolubile, fuerit proportionata. Si vero eidem affundatur Spiritus Vini, eum digeſtione colore rubicundo in brunum vergente tingit.

VII. Spiritus Vini magmatici ſicco Opii a ſolutione aquoſa reſiduo infuſus, & digeſtus, & ſaturate tinctus, ſi inſtilletur aquæ eam facit lacteſcere, atque ita reſinoſum principium ſe continere monſtrat, quod ſubſidens & collectum eſt vera ſincera pura reſina Opii craſſior, quæ igne admoto flammam concipit & deflagrat. Eadem reſina hæc facile ex ſpiritu ſaturato obtinetur, eum igne avocando.

VIII. Quod nec Gummoſum eſt, nec reſinoſum vel tenuioris vel craſſioris indolis in Opio, & dempto utroque remanet,

remanet, eſt iners & effœta terra. Nempe quodcunque menſtruum eligatur pro ſolvendo Opio, quemadmodum varia commendantur a Chimicis, nullum tamen eſt, quod id ſolvat integre, ſed ſemper remanet non ſolubilis terra.

IX. Si Opio crudo loco aquæ affuderis ſpiritum Vini rectificatiſſimum, juſta copia, atque ſolutionem inſtitueris ut decet, tumque evaporatione ſpiritum avocaveris, parabitur extractum ſpirituoſum, quod reſinoſum jure habebis, quoniam ſpiritus vini abſumſit & abſumere potuit id, quod omni dote ſua reſinoſam indolem teſtatur. Neque tamen hoc eſt pura reſina, nam ſi ipſi aqua calida affundatur, hæc digeſtione magnam ejus partem ſolvit. Patet ergo extractum Opii ſpirituoſum, continere præter reſinoſas partes, etiam teneriores gummoſas.

X. Si reſiduo magmati a ſolutione ſpirituoſa exſiccato affundatur aqua, illa digeſtione portionem quandam in ſe abripit, magma quippe deinde ſtatera ſi pendatur, levius multo offenditur, quod vero aqua continet, evaporatione facta invenitur verum eſſe & purum gummi.

Nil facit ad ſcopos meos ut accuratiſſime determinem, quantum aqua ſolvat de Opio, quantum ſpiritus vini; quantum reſiduo a ſolutione aqua demat ſpiritus vini, & reſiduo a ſolutione ſpirituoſa, affuſa aqua. Secundum *Neumannum*, p. 117. ſpiritus vini plus demit Opio quam aqua. Contrarium dicit *Alſton* l. c. ſect. III. §. 2. qui ſpiritum unam tertiam partem Opii, & aquam duas tertias ſolvere ſcribit, dum utraque ſe habent ad Opium ut 12. ad 1. Pro differente proportione ſpiritus & aquæ, pro digeſtionis duratione, pro ſpiritus majori vel minori aquoſitate eductorum copia quantitas ſoluti poteſt differre. Hæc vero parum ad me facit, cui cum indole eductorum ex Opio magis quam cum copia res eſt.

XI. Sunt qui præter materiam pinguem Opii ſolutioni aquoſæ ſupernatantem, & præter gummoſam, reſinoſam,

& terream ejus ſubſtantiam, ex eo elicitas recenſent cryſtallos ſalinas. *Wedelius* c) ex eſſentia Opii cum ſpiritu vini facta ad medium evaporata, & dein in loco frigido repoſita, conſurgere ejusmodi cryſtallulos oblongas in vitri parietibus dicit. Has ad *Wedelium* provocans in inſpiſſato ſpiritu vini jucundo ſpectaculo inſtar florum benzoes ſeſe ſiſtere dicit *Hoffmannus*, ſalque adeo quoddam tenuiſſimum in Opio latere innuit. Omni opera Opii analyſin inſtituens cryſtallos tales impetrare nequivit *Buchnerus*, e) eas interim negare non auſus. Difficulter eas ſeorſim ſiſti, ſed quosdam Chemicos tamen eas obtinuiſſe dicit *Neumann*, f) atque vere adeſſe, eſſeque ſal eſſentiale acidæ indolis, probat ex præcipitatione & effervefcentia ſolutionis aquoſæ Opii, cum alcali quodam, fixo, aut volatili. Huic quidem argumento contrariatur *Alſton* g) quippe qui talem ſolutionem nec cum acidis nec cum alcalicis e. g. Spiritu C. C. & oleo tartari per deliquium effervefcere dicit. Refellit etiam Experimentum *Geoffroy* ſaltem acidum inſitum Opio attribuentis, & ab eo deducentis quod ſolutio Opii Tincturam heliotropii rubicundo colore tingat, cum ipſe Tincturam Violarum addita ſolutione Opii rubicundam reddi haud viderit. Stat tamen *Hoffmann* pro acido ſale, qui idem id affirmat, quod *Alſtonus* negat, nempe quod ſolutio Opii vere cum addito oleo tartari per deliquium effervefcat. Ut nil diſſimulem mihi experienti non manifeſta ebullitio, quæ aliter a congreſſu ſalis acidi & alcali exſurgit, interim tamen aliquis motus inteſtinus in ſolutione Opii obſervatus eſt cum ſal tartari adderem. Non dememini etiam, me olim Halæ in celebris cujusdam Chymici Laboratorio vidiſſe cryſtallulos ſubtiles ipſi ex Tinctura ſpirituoſa Opii diutius aſſervata natos. Cumque cauſa ſubeſſe debeat, cur gummoſæ particulæ Opii a reſinoſis, hæque ab illis ægre aut plane non prorſus ſegregari queant, ſed potius ambæ ſibi invicem intimius intertextæ inveniantur, facile inducor ut credam *Neumanno* has cryſtallos

c) *Opiol. p. 70.*

d) *diſſ. de Correctione Opii §. 5.*

e) *§. 21.*

f) *p. 115. 116.*

g) *l. c.*

ſtallos ſalinas eſſe vinculum, quo partes Opii reſinoſæ & gummoſæ teneriores invicem indiſſolubili fere nexu copulentur, atque in hac re fundamentum ſitum eſſe, quod Opium pro magna parte, & ſpiritu Vini, & aqua perinde ſolvatur.

§. III.

XII. Vapores ab Opio incaleſcente, dum id aliis ſimplicibus ſub compoſitionum officinalium confectione admiſcetur; neque minus ſub ejus toſtione, infuſione, coctione, deſtillatione, aſſurgentes, capita eorum valde tentant, ac ſomnolenta, ſtupida, reddunt, qui in vicinia conſtituuntur. Id Philonium Diaſcordium, Mithridatium, Theriacam conficientes, extracta Opii aquoſa & ſpirituoſa parantes experiuntur Pharmacopœorum famuli, & ciniflones, maxime ſi vapores illi includantur arctiori ſpatio, neque ſtatim transire poſſint in aerem apertum. *Partium Opium conſtituentium effectus gradu diverſi in Corpore humano.*

XIII. Aqua ab Opio deſtillata (maxime ſi recens in uſum vocetur, aut vaſe bene clauſo aſſervata fuerit,) nobiliſſima vi pollet anodyna, contra vulgarem opinionem. *Hoffm. diſſ. de Correct. p. 13.* Spiritus etiam Vini ab Opio abſtractus, pollet viribus anodynis.

Hujus ſpiritus abſtracti energiam anodynam & narcoticam quod miror *Wedelius* negat, *Opiol. lib. I. Sect. II. c. 4. p. 62.* in medio eam relinquit non expertus *de Heide obſ. 79.* ſed vere eum pollere virtute anodyna *Hoffmann.* l. c. & vires Opii ſecum evehere, *Bergerus §. 5.* affirmant. Sane ſi quod *Sennertus Tom. VI. p. 298.* jam annotavit pharmacopœorum famuli extractum conficientes & ſpiritum deſtillando ſeparantes, halitibus ejus interdum gravi ſopore corripiuntur, non dubitandum erit, ſpiritum vaporibus opiatis prægnantiſſimum eſſe.

XIV. Subſtantiæ ſolutioni aquoſæ Opii innatantis ſpumoſæ & oleaginoſæ parca copia, ſi animalibus exhibeatur, eadem ſpatio aliquot horarum necat.

Ad

Ad grana aliquot necat canem *Neumann p. 119.* ad 12. grana intra quatuor horas *Hoffmann diſſ. de Correct. p. 14.* imo ad X. *van der Velde apud Hoffm. l. c.* a ſcrupulo uno poſt horam dimidiam canis fuit mortuus *Buchner §. 34. Hoffmann* eapropter l. c. hujus ſubſtantiæ granum unum plus præſtare putat, quam ſcrupulum dimidium extracti.

XV. Opium crudum, vel extractum Opii aquoſum leni digeſtione vel coctione præparatum, largiori copia datum canibus, equidem omnino effectus producit remedio huic ſolemnes, ſomnolentiam, titubationem, æſtum, ſudorem; &c. leviores, graviores, brevius, diutius, durantes; ſalvam tamen ni largiſſima fuerit, ipſis relinquit vitam.

Williſius Opii drachmas duas dedit gregario cani qui vegetus iterum redditus evaſit *Pharm. Rat. Part. I. Sect. VII. c. 3.*

Bartholinus Cani ea doſi Opium propinatum memorat ex qua homo ſubito obiiſſet, nullum vero illi attulit evidens detrimentum. *Cent. IV. epiſt. 92.*

Hoffmann cani dedit grana XV. Opii ipſo ſuperſtite, & alii inſignem quantitatem extracti aquoſi, ſine noxa, *diſſ. de Corr. p. 14. & 16.*

Neumann Opii drachmam unam canem bene ferre affirmat lect. p. 119.

Buchner extractum gummoſum ad ſcrupulos duos dedit cani, poſt ſueta confectaria ſequenti die naturali gaudebat alacritate. *diſſ. §. 31.*

Sprægel cani dedit Opii crudi ſcrupulos duos qui poſt tertium diem convaluit *diſſ. cit. Experim. XXII.*

Lorry Cani dedit Opii ſcrupulum unum, effectubus poſt 6. horas ceſſantibus ſanus iterum fuit, edit, & bibit & alius ſe eodem modo geſſit *Journal Encyclopedique Tom. I. Part. II. p. 74. 75.*

XVI.

XVI. Opium torrefactum ſuper lamina ferrea, ſubdito carbonum igne, neque minus ſat diu in vaſe maxime aperto & latioris orificii, aqua coctum, magna ſatis copia aſſumitur impune, effectumque edit ex ordinariis ab Uſu Opii, prorſus nullum. Idem valet de materia oleaginoſa ſat diu cocta.

Galenus lib. III. c. 8. de Comp. Medic. jam obſervavit torrefactum Opium Vim ſuam perdere.

Si in præparatione extracti Opium diu in aqua coquatur, & ingens aquæ copia affundatur, vehemensque calor ſubminiſtretur, extractum virtute ſua privatur adeo, ut ejusmodi extracti fortiter excocti grana 10. non tantum efficiant, quam grana duo extracti leniſſimo calore præparati *Hoffm. diſſ. de Correct. §. 6.*

Forti & longa coctione omnis pene vis in auras abigitur *Hoffm. Med. Syſt. Tom. II. p. 271.*

Reiterata coctione vis totaliter deſtruitur *Neumann. p. 129. lect. de Opio.*

Sola coctione diuturna ita Opium ſua vi poteſt caſtrari ut pultis inſtar ſine noxa poſſit comedi *Stahl. Mat. Med. germ. p. 22.*

Eousque reiteratæ coctiones Opii, donec odor ceſſet omnem vim ejus deſtruunt *Geoffroy Mat. Med. Tom. II. p. 709.*

Cl. *Buchnerus* extracti gummoſi per 36. horas cocti dein exſiccati unciam dimidam ingeſſit cani; ſed animal nec tremores, nec ſoporem, nec laſſitudinem, paucis nullum malum inde reportavit *diſſ. §. 36.*

Idem Materiæ unctuoſæ per 36. horas coctæ ſcrupulum unum cani ſine noxa datum memorat *l. c.*

Si extractum aquoſum poſt coctionem fortiorem 25. 30. 36. 40. horarum iners redditum antea lance expenſum, dein iterum eidem imponatur, apparebit ponderis $\frac{1}{15}$. $\frac{1}{18}$. $\frac{1}{20}$. avolaſſe in auras. Coincidunt hæc cum obſervatis

Buchneri qui unciam dimidiam extracti aquoſi coctam, per 36. horas grana 12. perdidiſſe affirmat *§. 36.*

XVII. Reſina Opii ex magmate poſt ſolutionem aquoſam reſiduo, per ſpiritum Vini parata, vix obſervabiles aut nullas mutationes animalibus inducit, omnique adeo energia deſtituitur.

Maſſa tenax inſtar picis a ſolutione aquoſa reſidua omnis fere odoris & ſaporis expers eſt, in ſpiritu Vini Tincturam ſuam deponit, ut nullius fere uſus niſi in externis eſt *Coll. chym. Leid. c. 310.* A granis 15. devoratis canis nil ſenſit incommodi, hinc virtute caſſa declaratur ab *Hoffmanno diſſ. de Correct. §. 8.*

XVIII. Extractum Opii reſinoſum cum Sp. Vini ſine prævia ſolutione aquoſa paratum, producit omnes effectus vehementiores ac extractum aquoſum, adeo ut animalibus exhibitum, ea quantitate etiam occidat, quam de extracto ferebant ſalva vita. Idem ut facile patet dicendum de Tinctura Opii ſpirituoſa, & aquoſa.

Equidem canis cui Cl. *Sprœgelius* hanc reſinam Opii exhibuerat largiore doſi, nonnullis diebus elapſis evaſit, ſed vehementer inquietus fuit vomitionibusque vehementiſſimis & convulſionibus vexatus eſt. *Experim. XXV.* Ab uſu Eſſentiæ cum ſpiritu vini paratæ & extracti ſpirituoſi Opii poſt magnas anxietates mori animalia aliter ac a crudo Opio idque per experientiam conſtare dicit *Hoffmannus diſſ. de Correct. Opii p. 16.*

Cani qui poſt ſcrupulos duos extracti aquoſi devoratos, vexatus ſuetis ſymptomatibus, ſuperſtes tamen manſerat, dedit ſcrupulos duos extracti ſpirituoſi *Buchnerus*, ſtatimque tremens, æſtuoſus, ſoporoſus, convulſus, factus, brevi mortuus eſt *diſſ. de Opio §. 33.*

Hypochondriacus quidam inter inſomnia placido ſemper ſomno corripiebatur, quando Tincturam Opii cum aqua paratam capiebat, e contra vero phrenitide mire divexaba-

tur,

tur, dum Tinčturam Opii cum ſpiritu Vini paratam ſumebat *Geoffroy Mat. Med. Tom. II. p. 703.*

Si effectus extracti reſinoſi comparentur cum effectubus aquoſi eluceſcet omnino, hos ſub æqua doſi ſemper leniores eſſe illis. Patebit tamen erraſſe *Ettmullerum* quando Opium gummoſum concretum dicit, ſed quod ceu nucleum medicamentoſum reſinam in ſe complectatur, quam proximum virtutis tam ſoporiferæ quam ſudoriferæ ſubjectum. diſſ. c. 2. §. 10.

Jones qui ſolutionem aquoſam valde amabat, non vim medicamentoſam, ſed omnes malos effectus reſinæ attribuebat, quo jure quaque injuria ex expoſitis jam conſtitit, & pluribus conſtabit in ſequentibus.

XIX. Extractum Opii ſpirituoſum, licet adeo virulenta indole ſit præditum, tamen aqua coctum ſat diu, penitus iners redditur, ut nullam noxam inferat.

Talis extracti per 36. horas cocti unciam dimidiam ſine ulla noxa tulit Canis. *Buchner diſſ. cit. §. 35.*

XX. Gummi paucum cum aqua extractum a Magmate poſt ſolutionem Opii in ſpiritu Vini factam reſiduo, inefficax eſt, & nullarum virium.

§. IV.

XXI. Quia Opium continet principium graveolens, volatile, in vapores calore diſſolubile, p. *I.* per alembicum totum adſcendens; *II*, atque quia vapores illi diffuſi per aerem, aquæque & ſpiritui Vini deſtillatione intime admiſti *XII. XIII.* adeo manifeſtarum ſunt virium; porro quia Opium diuturna coctione, æque ac ejus ſubſtantia oleaginoſa, ac extractum aquoſum, ſpirituoſumve, penitus inefficax reddi poſſunt *XIV. XV. XVI. XIX.* deſtillatio autem nil ſecum abripere, coctio nil aliud abigere poteſt, quam quod eſt volatile, & in vapores ſolubile, certiſſimum redditur, in hoc ſolo principio volatili unam & omnem virtutem Opii eſſe

Omnium effectuum Cauſa principium Opii vaporoſum & volatile.

eſſe reconditam, quod adeo apte ſpiritum ejus Rectorem dixeris. Spiritus hic unitus corpori Opii, ejusque partibus gummoſo-reſinoſis, ſolus facit id agere, eſſeque quaſi corpus vivum, ſed abire juſſus, vique ignis quomodocunque in fugam actus, relinquit iners Opii & inefficax cadaver.

Quo magis hoc omne per præmiſſas experientias negari nequit, & quo magis inter alios *Hoffmanno* elemento volatili omnem virtutem tribuenti, quam Opium exerit, (Med. Syſt. Tom. II. Part. II. c. 7. §. 5.) ſubſcribere debent omnes, qui hactenus a me expoſita cum iis quæ is ediſſerit, conſiderare voluerint, imo vero quo magis ſulphur ut vocant volatile & vaporoſum agnoverunt tot Clari Viri qui de Opio ſcripſerunt, eo magis miror ſententiam paradoxam Celeb. *Alſtoni.* [h]) Hic nempe diſerte aſſerit: *Partes agentes conſtitutivas Opii non eſſe volatiles, ſecundum Chymicorum loquendi morem; ſed valde fixas.* Probare hoc ipſum vult ex eo, quod Opium per 40. annos ſuum ſaporem retinuerit, quod drachma una Opii per 5. horas calori aquæ bullientis æquali expoſita vix granum unum cum dimidio de ſuo pondere amiſerit. &c. Sed confutantur hæc facile per ea quæ expoſui *No. XII. XIII. XIV. XV. XVI. XIX.* Irretitum omnino arctius eſt principium volatile partibus gummeo-reſinoſis, ita ut ægre avolet per annos ab Opio totum, niſi hoc igni diutius exponatur, interim tamen in ſe omnino eſt volatile, ſi fiat liberum, & ſui juris Confitetur interim *Alſton* (Sect. I. §. 1.) per 10. annos aſſervatum non adeo fortiter nares ferire Opium quam recens; neque opus eſt ut multum decedat ponderi, ut totum inefficax reddatur, *per XVI.* ſed vigeſima pars ſufficit ſi aufugerit, & forte multo minor. Aufugit autem facile, modo antequam calori exponatur Opium, comminutum & diſſolutum fuerit, ut ex omni puncto libere quicquid vaporoſum eſt, ſeſe a compedibus ſuis extricare valeat. Vel ſola deſtillata aqua Opium

h) *Act. Edinb. l. c. Sect. III. §. 5.*

Opium tota redolens volatilitatem particularum agentium probat, quæ ut recte monet *Nicolai in Syſt. Mat. Med. ſ. 289.* non poſſet odorem ſpargere, niſi partibus Opii volatilioribus eſſet prædita.

XXII. Quia Opium coctum eousque ut coctione omni ſua vi privetur, (per XVI. in Schol.) non multum adeo de ſuo pondere amittit; patet luculenter, principium agens eſſe longe tenuiſſimum, & in minutiſſima mole maximam cuſtodire activitatem.

XXIII. Quia ab omni puncto aquæ calidæ, Opium ſolventis aſſurgens vapor, ſecum vehit ſpiritum Rectorem, & in ſuperficie is colligitur in magmate oleoſo ſupernatante: Sequitur hoc eum copioſius arripiens illo admodum dives reddi debere. Igitur ſumma energia hoc gaudet, atque omnium nocentiſſima pars Opii vulgo habetur, quia multo minori quantitate ac Opium ipſum & ejus extracta noxam infert & necat.

XXIV. Si Opio ſaltem infundatur aqua calida, & digeſtio lenis inſtituatur, aut coctio fiat lenis in vaſe clauſo, nec extrahatur diu, multum id in ſinu ſuo retinebit de elemento volatili, gummeo-reſinoſis partibus intimius irretito, nec non niſi ſenſim in totum ex iis abigendo & diſſipando, coctione forti & diuturna. Solutio igitur Opii ſic impetrata ſi iterum leni calore inſpiſſetur in extractum, hoc largietur adhuc ditius eodem illo elemento, quam ſi inſpiſſatio majore calore fuiſſet peracta. Patet igitur qua ratione extractum aquoſum fortius, ſegnius & paucarum vel & nullarum virium ex Opio emergat.

XXV. Mirum eſt cum Opium æque ſolvatur ſpiritu vini ac aqua, atque extractum aquoſum ex parte in ſpiritu vini, ſpirituoſum ex parte in aqua ſolubile ſit, quod tamen extractum ſpirituoſum eadem doſi in ſua actione ſit longe potentius & nocentius aquoſo. Ratio autem hæc eſt:

Reſinoſum extractum recipit in ſe ſummæ energiæ materiam unguinoſam, in ſpiritu vini ſolubilem, quæ in præparatione aquoſi extracti ſupernatans negligitur & abjicitur, igitur majorem copiam elementi volatilis ſub eodem volumine continet. Deinde in eo gummoſis moleculis equidem etiam præſentibus præpollent particulæ reſinoſæ, acres, nativæ libidini fere relictæ, quin ipſo ſpiritu vini exaltatæ, dum in aquoſo hæ a præpollentibus gummoſis & mucilaginoſis involvuntur & cicurantur. Tandem aquoſum extractum a noſtris humoribus totum & cito eſt ſolubile, non æque ſpirituoſum, quod facile adhærens plicis ventriculi, ut omnes reſinæ communiter nauſeam, cardialgias, Vomitiones ciet. Inde eſt quod cum *Hoffmanno* diſſ. de Correctione §. 8. & *Neumanno* lect. de Opio p. 141. 142. multi Practici ab Eſſentia Opii ſpirituoſa & Extracto ſpirituoſo ſerio dehortentur. *Wedel* his potiſſimum vomitum deberi aſſerit *Opiol. lib. II. Sect. I. c. 5. p. 92.*

XXVI. Elementum Opii volatile tenuiſſimum, quia intime copulatur cum ſua quaſi matrice gummi-reſina, ac non niſi igne diuturno totum abigitur, tumque nullam formam quam vaporum induit, non poteſt ſolum impetrari ac ſeorſim exhiberi a Chemicis. Unctuoſa quoque materia in qua copioſius hæret quam in Opio ipſo, non ſoluto, & ejus extractis, minime tamen tota ſua ſubſtantia eſt energetica, coctione quippe diuturna abacto ſubtili principio energetico, illa remanet effœta & vi omni deſtituta. Ex vegetabilibus forti odore pollentibus deſtillatione acquiritur oleum ſub minimo volumine, ſpiritum rectorem plantæ ſpecificum continens, at deſtillatum cum aqua Opium ne guttulam quidem olei ætherei elargitur.

XXVII. Elementum volatile ſeu Spiritus Rector Opii non ſaltem hæret in ſubſtantia oleaginoſa, vel in gummoſo vel in ſpirituoſo extracto, ſed toti Opio eſt intertextus, ac ſibi ubique eſt ſimilis, atque ejusdem prorſus in-

genii

genii, in his omnibus. Saltem quo majori copia ineſt horum uni, præ altero, quo magis ſubtiliſatus, quo magis ſui juris, quo minus aliis craſſioribus horum particulis irretitus, eo hæc præparata ex Opio in minori mole majori gaudent actione. Ita nempe granum unum ſubſtantiæ oleaginoſæ habet æquam & majorem vim, ac ſcrupulus dimidius Opii ipſius, vel ejus extractorum. Præſtat vero aucta horum doſis idem illud, ac minuta illius.

XXVIII. Elementum hoc volatile eſt ſui generis, ſpecificoque prorſus charactere gaudet, in nullo alio genere vegetabilium inveniendum. Nil enim commune habet cum volatilibus moleculis, quæ in oleis æthereis eorum concentratæ hærent. Id nulli tali oleo ſimilis, ſed peculiaris Opii odor declarat. Neque ullus ſal volatilis acidus, urinoſus, oleoſus ſive empyrevma referat, ſive gratum odorem ſpargat, talem ſpargit, qualem Opium. Vix ergo ulli horum comparari vel par haberi poterit, quamvis effectus nonnullos ſimiles edat.

XXVIIII. Dum autem huic ſoli elemento ſibi proprio Opium debet omnem ſuam vim, quam obtinuit, falluntur ii, qui tota ut ajunt ſubſtantia agere hoc remedium ſibi & aliis perſuadent. Notandus hic inter alios præcipue venit *Hecquetus* [i]) virtutem ejus nonniſi in ordinatione, poſitione, & textura ſuarum partium fundari ratus, maleque ipſam quæri in decompoſitione mixti eapropter affirmans. Eſſe potius ait virtutem Opii termino Ariſtotelico modum ſubſtantiæ, in ſitu partium eam componentium conſiſtentem, decompoſitione autem hunc modum deſtrui. Ut melius capiatur ejus ſententia ſimili utitur, dicitque Combinationem capitis, manuum, pedum &c. ſi juſto loco collocentur juſtaque proportione gaudeant, repræſentare corpus, ſed perdi corpus, neque pro tali agnoſci ſi membrorum unio & coordinatio ceſſet. Ita quodvis mixtum analyſin paſſum eſſe corpus cujus partes integrantes coordinatione quam habebant, in

i) *p. 79. 80.*

Toto

Toto deperdita, perdant ſuas proprietates, ſibique reddantur diſſimiles. Hæc ſi vera forent, nil poſſet elementum Opii volatile in vaporibus, nil poſſet hoc elementum latitans in pauxillo ſubſtantiæ unguinoſæ, ſine gummi, reſina, terra Opii, ſed plura poteſt, quam hæc omnia. Neque indigeret ullius ex his connubio, pro ſua energia, ſi ſaltem fugax Opii anima ſubſiſteret ſola, neque ſtatim avolaret, nullis prorſus vinculis corporeis conſtricta.

XXX. Elementum volatile quod agit in Opio eſt analogum elemento volatili aliorum narcoticorum, Hyoſcyami, Daturæ, Solani, Mandragoræ, Cicutæ, attamen aliud. Illud blandius, horum omnium vehementius. Sed hoc diſcrimen ſaltem monſtrant effectus, qui ab his multo vehementiores & periculoſiores, quam ab Opio; a priori a corpuſculorum indole, nexu, figura, differentiam determinare vix poſſibile. Equidem *Hecquetus* [k]) audet aſſerere his omnibus ineſſe virus narcoticum volatile, ferum, indomitum, impetuoſum, acre, durum, ſiccum, ſed in Opio omne eſſe mite, blandum, & molle. Sique ejus principii volatilis elementa fuerint ſulphura, in narcoticis ea eſſe impura, male digeſta, groſſo modo cohobata, in Opio autem attenuata, applanata, & perfecte dulcificata. Quis vero non videt, affectui quo in Opium fertur *Hecquetus*, & ejus luxurianti ingenio hæc vocabula deberi, minime autem indagatæ naturali indoli narcoticorum, & ipſius Opii.

k) *p. 90. 91.*

XXXI. Elementum volatile Opii natura mitius quam aliorum narcoticorum, arte tamen magis volatile, magis penetrabile, magis activum ac ita par vehementibus narcoticis reddi poteſt, ut multi homines ſimul integrum conclave implentes ſine ullo uſu interno, cito in temulentiam conjiciantur, ſenſubusque forte & vita priventur. Tale artificium ſcivit *Neumannus*, ſed ſapiens hoc alios latere voluit.

CAPUT

CAPUT IV.

Indagatio Actionis primariæ Opii in Corpus, ex principio agente cognito, per prægreſſam Analyſin.

§. I.

Actiones imaginariæ, quibus repudiatis primus Pitcarnius ex rarefactione ſanguinis ab Opio, omnia Phænomena deduxit, quem multi Clari Viri ſecuti ſunt.

Poſtquam per ea quæ Capite antecedenti expoſui, convictiſſimi ſumus redditi; in Opio habitare elementum ſui generis, volatile, in vapores copioſiſſimos ſolubile, ſummæque in minutiſſima mole activitatis, idque unicam eſſe cauſam effectuum in corpore humano, jam quomodo id effectus omnes accurate Cap. II. enarratos præſtet merito inquirendum venit. Fuſius hic referre poteram, miros illos conceptus, quos ſibi de Operatione hujus remedii Viri docti formarunt, quorum conſiderationi intentus, ſæpius haud ſatis mirari potui, ultra omnes limites evagantem fingendi licentiam, quæ litteratum hominem vere dedecet. Quid enim juvat fuiſſe in verbis diſertum; in inventionibus facilem, & ingenioſum; in demonſtrationibus tacitum, & nullum! Miſeræ certe ſunt, & lectu valde tædioſæ de ſpiritubus animalibus diverſimode ab Opio mutatis fabellæ, illisque præcipue diſplicent, qui claras & diſtinctas ideas, ſeriasque demonſtrationes in Medicina poſcunt, aut ſi dari nequeant, ſinceram & ingenuam ignorantiæ confeſſionem. Quis ſuffuſos umbris & nebulis, quis nigrore pigmentatos, quis in mœrorem & ærumnas conjectos, quis ſuffocationi proximos, quis injectis vinculis depreſſos, quis per conſuetos tramites hilari greſſu antea excurrentes, nunc ſubito detentos & fixatos ſpiritus ab Opio, mente conceperit? Nonne omnes ejusmodi narratiuncularum Conditores melius

proſpexiſſent ſibi, ſolidæque veritati, ſi modi operationis ignari cum Veteribus ad qualitates occultas provocaſſent, aut ἀῤῥήτῳ δυνάμει illum adſcripſiſſent, cujus in explicatione ejus meminit Cordatus *Simon Pauli.* [l]) Utut autem qui in hac indicibili virtute acquieſcunt, minus peccent, ac illi næniarum nugarumque auctores, tamen nil ſcientiæ Medicæ conſulunt, magis ergo de illa ſeſe meritos reddunt, qui ulterius progrediuntur, caventes ſaltem, ne aliquid temere ſumant, gratisque tueantur, quod ſeverius examen nequaquam ſuſtinet. Dum in Corpus noſtrum adeo manifeſte agit Opium, certum eſt omnino, id acturum vel in ſolida, vel in fluida, vel in utraque, vel in vaſa majora, vel minora, vel in illorum vel in horum liquida, id negaverit nemo. Erit ergo illi maxime fides habenda, qui ætiologiam talem operationis Opii ſubminiſtraverit, quæ reſpondeat, ejus vero agenti principio, atque phœnomena ab ejus actione in Corpus nata, ex fluidis motis per vaſa vel majora vel minora, ex ſolidis moventibus, & ex motuum in corpore animali obviorum ſtabilitis legibus, accurate deducat. Poſthabitis omnibus ante eum prolatis explicationibus imaginariis, primus cum laude aggreſſus hoc negotium canonem ſtabilivit *Pitcarnius.* [m]) *In Explicatione Phœnomenorum, quæ æque poſſunt oriri, a motu liquidi in arteriis rubris impedito, ac a motu liquidi per nervos venasque ſublato, ſemper putandum eſſe potius peccari intra arterias, quam intra nervos, aut venas.* Ex hoc principio errare dicit *Sylvium* & *Williſium* in explicatione Operationis Opii. Scripſerat *Sylvius,* [n]) vim narcoticam Opii ejus parti ſulphureæ junctam, ſpiritus animales minus agiles, & ad motum ineptiores reddere. *Williſius* venenum Opii poros cerebri ſubire finxerat, ſpirituumque manipulos extimos perimere, reliquosque introrſum fugatos hac ratione ſuccumbere, aut in meditullio ſaltem otioſos hærere, aliosque in parem deſidiam allicere. Non placebat Doctiſſimo *Pitcarnio Sylvium* & *Williſium* ſtatuiſſe Opium penetrare in

l) *Quadripart. botan. p. 420.*

m) *Diſſ. de Circulatione ſanguinis in animalibus genitis & non genitis §. 5. Edita eſt prima vice 1693. ut ex Elencho diſſertationum editioni Roterodamenſi præmiſſo patet quæ 1701. lucem vidit.*

n) *lib. II. Praxeos cap. de Apopl. §. 26.*

in nervos, eorumque ſpiritibus labem affricare. Neque ipſi arriſit *Wepferi* [o]) ſententia qui Opium infarcire meatus nervorum reputavit, tranſitumque ſic ſpiritubus intercludere. Refutat quoque *Ettmullerum* ſimilia Williſianis & Sylvianis proferentem, atque licet is a granis duobus Opii ſumma ejus doſi nullam mutationem in ſanguinem redundare poſſe contendat, tamen *Pitcarnius* qui e contra actionem nullam Opii in nervos agnoſcit, omnia Phœnomena Opii uſum inſequentia a rarefactione ſanguini ab eodem inducta, docte & egregie deducit. *Pitcarnii* deinde veſtigia ſollicite legit *Thomſonus.* [p]) Hic nempe illius inventa ſe proſecuturum pollicitus optime datam fidem liberat, atque rarefactione ſanguini inducta omnes ſuos effectus edere Opium multis probare ſatagit. Verum ante *Thomſonum* [q]) jam *Hoffmannus* & *Bergerus*, quorum labores illi ſcribenti ſuas diſſertationes nondum noti fuiſſe videntur, Pitcarnium ſecuti ſunt, ejusque mentem veritati conſonam fuſius atque pro eximia doctrina, qua uterque inſtructus erat, elegantius expoſuerunt. *Hoffmannus* [r]) videlicet diſſ. *de Opiatorum nova eaque mechanica operandi ratione* omnia phœnomena ab illa rarefactione deducit. Et in ipſa jam fronte diſſertationis *de vi Opii rarefaciente Bergerus* ſe oſtenſurum promittit, ab ea omnia ejus effecta in homine proficiſci. Prorſus eadem ratione *Freind* [s]) actionem Opii primariam in ſanguine attenuando conſiſtere demonſtrat. Neque aliter Civis ejus Richard *Mead* [t]) Opium agere in arteriale fluidum affirmat & effectus ejus a rarefactione ſanguinis derivat. Tandem etiam Cl. *Buchnerus* [u]) negans vim Opii in nervos, a ſanguinis rarefactione phœnomena deducit & *Hambergerus* [x]) omnia quæ ab hoc remedio oriuntur effecta turgeſcentiæ ſanguinis deberi monet, neque aliunde totam eorum ætiologiam petit *Geoffroy.* [y]) Huic rarefactioni ut Principio demonſtrationis effectuum ab Opio emergentium, equidem contrarius videtur recentiſſimus Nobilis Scriptor *Young*, qui

- o) *in Tr. de Apoplexia p.* 252. 257.
- p) *diſſ. de Opio.*
- q) *Thomſoni diſſertationes editæ Lugd. Bat.* 1705. *Sed Bergerianæ diſſ.* 1703. & *Hoffmanniana jam* 1700. *prodiit.*
- r) §. 17. 18.
- s) *Emmenol. Cap. XIV. p.* 139.
- t) *de Venenis p.* 128. 130.
- u) §. 57.
- x) §. 44.
- y) *Mat. Med. Tom. II. p.* 698. *ſeq.*

ut chemicam analyſin Opii, ita & commixtionem cum ſanguine recens miſſo, & ſolutionis injectionem in vaſa vivi animalis, ex qua utraque tamen alii docti Viri pro rarefactione probanda argumenta quædam deſumunt, nullius uſus eſſe, ad diſcendas vires Opii contendit. Urget potius & recte attentionem ad illos effectus perpetuos, qui in corporibus humanis eorumque functionibus mutatis comparent, poſt aſſumtionem Opii. Verum inter illos, & rarefactionem ſanguinis obtinere, eamque aliorum effectuum obſervabilium cauſam eſſe, nemo attentus facile negaverit. Atque ipſe Vir inſignis comparationem inſtituens inter ſomnum naturalem, & artificialem ab Opio proficiſcentem, & ab hoc ut principio aſſumto, effectus omnes Opii deducendos exiſtimans, aperte rarefactioni ſubſcribit, eamque adeo non in ſanguine ſaltem, ſed in ipſis ſolidis ſub ſomno fientem admittit. Scilicet per obſervationem Cl. *Waſſe* [z]) & *Fontena* [a]) hominem per diurnos labores quoad proceritatem Corporis breviorem redditum, ſub ſomno tranquillo priſtinam recuperare ſtaturam monet. Deinde poſt ſomnum ſani hominis illa phœnomena apparere dicit, quæ alias pro plethoræ effectubus habentur. Inde enim eſſe affirmat, quod ſomno ſoluto oculi turgeant, quod totum corpus ſit magis diſtentum & grave, adeoque plethoricum, quod inſultus febriles aſthmatis, dolorum pleuriticorum, venereorum, hæmoptoes paroxyſmi poſt ſomnum ſeſe manifeſtent. Idem probare meridiationem affirmat, redundantiam humorum & ſenſum ponderis inferentem. En manifeſta rarefactionis documenta, ab ipſo *Youngio* ſuppeditata! quibus addere potuiſſet communem experientiam, dormientibus cum calceamentis, tibialibus & eorum ligamine ipſas veſtes arctiores reddi. Ita certe ſat multos defenſores ſuæ ſententiæ nactus eſt *Pitcarnius*! Ego hunc ſanguinis turgorem ab Opio vere excludi, jam ſatis monſtravi, cum Cap. II. Phœnomena ab Opii uſu in ſenſus incurrentia notarem. Jam dum aſſertis Doctiſſimorum Virorum

z) *Philoſophical Tranſactions no. 383. Art. I. & II. p. 87. ſeq.*

a) *Hiſtoire de l'Academie Royale des Sciences Année 1725. edit. Amſtel. p. 21.*

rorum ſubſcribens huic raritati turgorique ſanguinis deberi reliquos effectus quos Opium edit affirmo, id ut per inductionem clare probem, mihi omnino incumbere ſentio. Præſtabo hoc in ſequentibus fideliter, ſed antea ipſius rarefactionis ætiologiam ut ſuppeditem neceſſarium eſſe credo, & tum tanto rectius ſine difficultate appariturum confido, ſi non omnino, ſaltem bonam partem, phœnomena ab Opio naſcentia rareſcentiæ humorum deberi.

§. II.

Latitare in Opio principium volatile, elaſticum ad ſui ipſius rarefactionem ubi calor præcipue acceſſerit, admodum proclive, atque in vapores ſpatioſa loca, aëremque longe lateque circumfluum implere aptos ſolubile, non amplius dubitari poteſt. Quodſi nunc Opium cruori ex corpore emiſſo admiſtum eum rarefacit, ut in ſuperioribus ex Freindii & Hambergeri experimentis probavi, quid eventurum cogitabimus ſi ponatur Opium ſolidum, vel jam ſolutum in humido & calido ventriculo corporis vivi ſanguini admiſceri? Concipiamus ab obvio calore naturali prolecta de Opio effluvia, atque ad ſtuporem ſubtiliſata, roſcidi vaporis ſpecie abripi oſtiolis venularum abſorbentium, hiantiumque in inteſtina vaſorum lacteorum; nil certe tunc morabitur perniciſſimum ingreſſum eorum in Oceanum ſanguinis. Hujus vero etiam naturalis calor accedente motu, quibus binis adminiculis alioquin tot corpora naturalia in infinite parva corpuſcula ſolent dividi, eadem magis magisque extricabit, & diſſolvet in minutiſſimas ſimpliciſſimasque moleculas, diſpergendas ſtatim perenni arteriarum nixu per univerſum vaſorum ſyſtema, quorum fluida omnia charactere ſuo ſpecifico imbuent. Quoniam igitur una quævis ſi vel exiliſſima fuerit, vaporoſa Opii monas (liceat mihi uti hoc termino) retinet dotes toti activo principio Opii proprias, interque eas inſitum ſeſe expandendi conatum, nonne fluidum *Rarefactionis cauſa & modus.*

 cui

cui innatat, quod ſua natura expanſionis capax eſt, & amans, eo facilius expandet; volumenque ejus increſcere faciens omni moli rareſcentiam inducet? Addo his conſiderationibus ſtimulos acres, quibus Opium guſtu teſte abundat, vaſorum villis impreſſos, hosque ad crebriores & fortiores actiones ſollicitantes; addo trajectum perpetuum fortiſſimumque ſanguinis per pulmones. Hi ſane ſanguini intime admiſcendis, & ad iteratas actiones exſtimulandis vaporoſis atomis, præ aliis omnibus corporis viſceribus habiles; illum ſola valida naturali conquaſſatione ſive aerem inſpiratum aſſociari ſtatuas ſive minus; magis rarum tumidum & ſpumoſum jam Opii virtute accedente ultra naturalem ſuum gradum rariſſimum & turgidiſſimum antro cordis ſiniſtro infundent, ad caput deinde ex aorta, & ad omnes reliquas corporis partes diſtribuendum. Nil in omni hac dilucidatione conceptu difficile; neque intelligo quomodo *Jones*[b]) *Williſius* & *Ettmullerus* aliique negare potuerint ullam mutationem ſanguini per Opium induci. Sane ſi verum eſt magnam inter Opium & Vinum alcoholque & ſalia volatilia reſpectu actionis effectuumque in corpus noſtrum dari convenientiam; quemadmodum id antea ſuis locis retuli, non negari quoque poterit, eadem ratione & hæc & illud cohæſionem particularum ſanguinem conſtituentium, a ſe invicem dimoturam eſſe. Una ſaltem ſupereſſe videtur eaque non levis difficultas in ipſa doſi Opii, quæ dum apud nos non ad drachmas dimidias, & integras ut apud populos Orientales extenditur, grani forte unius pondere, nimis invalida haberi poterat, pro rarefaciendis tot libris ſanguinis quæ in vaſis omnibus habentur; cum vini & alcoholis unciæ, ſaliumque volatilium minimum plura grana eum in effectum requirantur. Ita ſane *Williſius*[c]) ob perexiguam doſin Opium non in ſanguinem operari putat, qua tota maſſa venenari nequeat. Non aliter *Ettmullerus*[d]) duo vel ad ſummum tria grana ſanguinem non adficere ſtatuit, cum ad alterationem

b) *in Myſteriis Opii revelatis vide Act. Erud. Lipſ. 1701. p. 442.*

c) *Pharm. Rat. p. 179. 180.*

d) *diſſ. cit. Cap. II. §. XI. XV.*

terationem ejus ſalium volatilium ſcrupuli & drachmæ dimidiæ requirantur, igitur Opio nullum jus eſſe alterativum in ſanguinem affirmat. Sed bene jam pronunciavit *Pitcarnius* [e]) Opii granum ſæpe ſexaginta & amplius granorum ſalis volatilis inſtar eſſe, pariterque *Mead* [f]) exiguam portiunculam Opii æquipollere majori volatilium ſpirituum plerorumque edixit. Atque quomodo non obſtante exigua adeo mole opium nihilominus pervadere queat omnem humorum maſſam, eidemque turgeſcentiam inducere, exemplo terebinthinæ odorem violaceum usque in urinam extendentis, purgantis nutrici exhibiti in puſionem cum lacte agentis egregie illuſtrat *Bergerus.* [g]) Inſtar fermenti nempe mole minima magnas maſſas pervadentis ſanguinem commovere aſſeverat Opium Vir Clariſſimus, ſimulque ad venenorum imo remediorum moſchi, zibethi, ſolis effluviis totum corpus ſæpe conturbantium actiones provocat, ad quem Lectores meos ablegatos velim. Meminiſſe adhuc mihi liceat ſudoris ab Opio moti ipſumque Opium in omnibus guttulis quandoque redolentis, per quod phœnomenon ſolum penetrans ejus & ſui quaſi multiplicativa indoles perſpicua evadit. Non ergo amplius quæ per tot manifeſta teſtimonia Cap. II. Experientia III. allata viſibilis & palpabilis redditur ſanguinis ab Opio rarefactio, quoad fiendi modum, obſcura adeo eſt, & intricata, ſed potius haud difficulter ex hactenus dictis intelligitur.

e) *diſſ. cit.* § *19.*

f) *de Venen. p. 130. edit. lugd. bat. in 8.*

g) § *18. 19.*

§. III.

Non ſufficere videtur Rarefactio pro explicatione actionis primariæ Opii.

Utut autem Opium in minori æque ac ſal volatile in majori doſi, ſanguinem rarefaciat, atque e rarefactione hac tanquam cauſa, multa uſum ejus inſequentia phœnomena fluant omnino, tamen pace Virorum Clariſſimorum, qui in eadem unicam & ſufficientem rationem ponunt, ex qua commode demonſtrari omnia phœnomena queant, aliter ſentire cogor. Eousque primus hujus Principii Rarefactionis

Condi-

Conditor, Cl. *Pitcarnius* procedere non veretur, ut ſtatuat eadem effici omnia exhibito ſale volatili ſpirituque C. C., quæ Opio aſſumto efficiuntur, modo quantitas apta, & uſu probata in Ventriculum conferatur, neque ab hoc aſſerto recedere videntur qui principium Pitcarnianum amplexi ſunt. Eandem nempe Operationem eſſe Opii quæ Vini ejusque ſpiritus *Bergerus* [h]) aſſeverat, ut alios idem ſentientes taceam quorum etiam paſſim jam injecta eſt mentio. Hæc vero ſi ſine ulla limitatione ita ſeſe habeant, perinde erit in medendo, ſive ſal volatile quodvis largiori, ſive Opium parciori doſi ægro exhibeas unum quoque commode ſubſtitui poterit alteri, atque in curatione morborum aut Opio aut ſalibus volatilibus ſine damno decumbentium carere poterit Medicina. Quin hauſtubus Vini & alcoholis aquarumque vitæ curabiles erunt ægritudines, quæ curantur Opio. Quis autem hæc omnia unquam tueri auſus fuerit? Verum eſt, acceleratur pulſus, calidior & rarior redditur ſanguis, aggravatur caput, invitatur ſomnolentia, augetur perſpiratio ab Opio, ut a ſalibus volatilibus, & vino, ſpirituque vini, eadem ratione; neutiquam vero hæc eam exerunt vim ſpecificam, in placandis doloribus, in minuendis excretionibus, in conſopiendis quibusdam motubus, ac illud ipſum conſentiente Praxi totius orbis, præ omnibus remediis ex tota medicinali ſupellectile exerit. Non ergo ſufficit rarefactus ſanguis, pro cauſa primaria & ſola, ad omnes illos effectus, qui ab Opio procedunt. Plus ergo præſtat Opium, quam omnia rarefacientia nota, cum quibus id rarefacientium forte ſummum communem quidem vim habet, ſed dotes præterea alias omnibus volatilium dotibus ſuperiores. Debet igitur adhuc alius eſſe modus quo agat Opium, quam hæc ſola rarefactio, debet eſſe aliud ſubjectum in corpore in quod agat, quam ſolus ſanguis. Atque de his ſolliciti erimus in ſequentibus.

h) §. 17. p. 37.

§. IV.

§. IV.

Nemo puto Medicorum eſt, qui non libenter conceſſerit omnes effectus, quotquot demum ab aſſumtis remediis evenire obſervantur in corpore humano, ſoli deberi mutuo contactui, qui minimis moleculis remedii, cum partibus corporis intercedit. Neque ipſa illa ſanguinis rarefactio, de qua hactenus locutus ſum, ſequeretur aſſumtum Opium, niſi illius globulis parvulis cum minutiſſimis moleculis vaporoſis Opii immediatus concederetur congreſſus. Quando vero ſatis clarum eſt, medicamenta aſſumta non fluidas ſaltem partes corporis, ſed æqua actione etiam ſolidas attingere, iisdemque quam proxime applicari, diu quoque evictum fuit, has non minus ac illas ab ipſo hoc contactu ſuas mutationes pati. Hæreat itaque in Ventriculo deglutitum Opium, ſpargatque de ſe calore interno extricata ſua effluvia, nullus certe dubiis locus, hæc plus ſimplici via cito migratura fore in Oceanum ſanguinis, nonne vero ſimul, imo vero antequam iter hoc abſolverint, ipſis innumera naſcentur contactus puncta cum villis ſolidorum, ad quos ubivis locorum non poſſunt non arctiſſime appropinquare? Verum cum in ſolidis corporis humani mollibus vix concipi poſſit punctum quod non ſit nervoſum, manifeſtum omnino evadit, Opium ejusque vapores abſolute agere debere contactu ſuo in ipſos nervos. Nunc autem cogitari debet, an ſit probabile ab hoc contactu Opii cum villis nerveis, in his nullam ſecuturam mutationem, ſique hoc ipſum probari nequeat, anne huic mutationi non minus adſcribendi erunt reſultantes ab Opio effectus, quam mutationi ſanguini inductæ, nempe hujus rarefactioni. Qui ævo recentiori remediorum vel ſuaveolentium, vel graveolentium ſine exceptione omnium operationes in corpus noſtrum explicare aggreſſi ſunt, non dubitarunt aſſerere, minutiſſima ipſorum corpuſcula, primariam ſuam actionem exerere non in ſanguinem proprie, ſed potius in ſyntaxin nervoſam, & ab hac mutata

Actio in Nervos.

proficiſci mutationem corporeorum motuum, & mira illa phœnomena omnia, quæ inde conſequuntur. Queritur Cl. *Schreiberus*, [i]) tractationem de Medicamentis odoriferis nec dum inchoatam eſſe, ſed ipſius Opii occaſione de exiguitate ſumma particularum odoriferarum in remediis, de ſubtiliſſima odorum vi, deque ſingularibus eorum effectubus, quos actione ſua in ſpirituum univerſum ſyſtema edunt, jam egregie egit inter alios *Ettmullerus*. [k]) Ejus autem argumentis motus, non video amplius, quid impediat, quo minus eadem in nervos actio ſtatuatur Opii, ac aliorum Medicamentorum odoriferorum. Stupenda autem volatilitas, atque immenſa & ultra omnem imaginationem extenſa diviſibilitas partium, in hoc Mixto primas tenentium, quibus in minutiſſimos corporis receſſus introitus negari nequit, facit credibile, vapores Opii non ſaltem intrare vaſa majora & eorum liquidum, non lambere ſaltem nervorum externas ſuperficies, ſed altius penetrare in eorum cava, atque attingere eorum fluidum ſubtiliſſimum, quod halitum rectius & vaporem quam fluidum dixeris. Si jam id nervoſum fluidum hac ſpecie concipias, nonne mutuus attactus illius cum halitibus & vaporibus opiatis eo facilius ſuccedere poſſe exiſtimandus erit, cum quædam omnino ſupponi poſſit inter remedium agens, & ſubjectum in quod agit affinitas & convenientia, mutuusque alterutrius in alterum habitus. Sane licet ſanguinem omnino rarefaciat Opium, quod negaviſſe abſonum & fruſtraneum fuerit, tamen promptiſſimus effectus quem ſæpe poſt pauca momenta, ex quo deglutitum eſt, edere jam obſervatur, probare videtur, citius id agere, quam potuiſſet omnem ſanguinem rarefeciſſe. Neque aliunde rectius cito adeo ſæpe ex voto eveniens levamen, quod interdum in plures corporis functiones redundat, explicabitur, quam ex mutatione ſubitanea, quam paſſum eſt nervoſum ſyſtema, per partium ejus conſenſum, ex pathologicis & practicis phœnomenis notiſſimum. Deinde quoque

i) *in Obſerv. de Peſte edit. Petrop. ao. 1750. p. 82.*

k) *diſſ. cit. c. II. §. 27. 28. 29.*

que morbi mere nervoſi, nullas in viſceribus, vaſisque ſanguineis radices agentes, ſed tantum alterum illum interiorem hominem Sydenhamianum [1]) ex ſpirituum ſerie, & quaſi fabrica conſtantem affligentes, totque anomali motus nullam prorſus aut leviſſimam materialem cauſam habentes, qui adeo ſæpe nulli alii remedio, maxime ubi graviores redditi ſunt, & in habitum degenerarunt, auſcultare ſolent, præterquam Opio ſoli, hujus ſententiæ veritatem maximopere confirmant. Unam nomino tot tantorumque malorum lærnam, malum hyſtericum, a ſenſibilitate exquiſitiſſima, & mobilitate ſumma nervoſarum partium unice pendens. Omnia autem hujus palmaria remedia, a graveolentibus ad fœtentiſſima usque, ſalia volatilia, galbanum, caſtoreum, camphora, opoponnax, aſſa fœtida, hactenus non aliter juvamen afferre credita ſunt, quam vaporoſis effluviis in nervoſas partes penetrando, totumque earum contextum citiſſime pervadendo; atque ita motus inordinatos conſopiendo. Eapropter enim ſaltem ſine dubio eadem ſæpe celerrimam Operationem edunt, ſive intus ſive foris uſurpentur. Eccur igitur pharmacorum antihyſtericorum principi Opio jus idem haud competere arbitraremur, quod ſuarum partium tenuitate & penetrabilitate, reliquis omnibus neutiquam cedit, atque per eosdem inviſibiles porulos, eo pertingere valet, quo alia odorifera pervenire poſſe autumamus. Multum opinor erunt illi Medici, qui Opio nullum alium concedunt ingreſſum in nervos niſi poſtquam ad ſanguinem delatum eſt, & per carotides arterias ad harum extremitates capillares in tubulorum nerveorum origines abeuntes devenit, cum ſecreto ibi nerveo fluido. Nollem hunc tramitem regium Opio intercluſum, at certe non adeo longinquo itinere opus, ſed ubivis locorum in corpore myriades porulorum patent, opiatos vapores imbibentium, quin ſi ut in aliis vaſorum generibus, ita & in ultimo arteriæ & venæ dantur, ubivis aderunt venulæ nervoſæ abſorbentes, ſubtiliſſimos

1) *vide Syd. diſſ. epiſt. p. 406.*

 liſſimos

liſſimos atomos cito omni ſuo ſyſtemati communicantes. Non ad has vias reſpexiſſe videtur *Pitcarnius* cum ſequacibus *Thomſono*, *Bergero*, *Freindio* qui omnes haud licere putant dare explicationem Phœnomeni ab Opio enati, niſi ſuppoſita actione ejus immediata in ſanguinem, a qua demum omnia reliqua pendeant. Vix olim circa ſeculi initium aliter ſenſiſſe videtur *Hoffmannus*; in tota nempe diſſert. *de Opiatorum operatione mechanica* nervorum vix meminit, ſed omnia tribuit ſanguinis rarefactioni, ſaltem circa finem immediatam actionem in nervos quaſi obiter citat. Hi omnes quanquam ex principio rarefacti ſanguinis dederint longe elegantiſſima, atque ex aliis rationibus nequaquam explananda, tamen dum de omni ſimultanea & immediata actione in nervos ipſos, ſine prævia actione in ſanguinem tacent, nimis circumſcriptum faciunt, quod multo amplius extenſum eſt, Opii in corpus humanum imperium, cui certe univerſus nervorum contextus quam proxime ſubjacet. Neque etiam huc reſpexiſſe videtur Cl. *Geoffroy* [m]) qui prius haud operari Opium ſcripſit quam ejus ſulphura diviſa in maſſam ſanguinis pervenerint.

m) *Mat. Med. Tom. II. p. 702.*

§. V.

cujus modus inexplicabilis,

Dumque de ejus in hoc territorium potentia ſim convictiſſimus, averem omnino ſcire plenius, & accuratius, quomodo agat Opium in Nervum, quidque agens in ejus ſolido & fluido mutet. Sed hoc ipſum vix ſcire datur, & plura in phyſicis & medicis mecum neſciunt Perſpicaciſſimi Viri, qui ingenioſis commentis haud delectantur. Dum in nervo ligato ob ſolum flumen ejus liquidi inhibitum, functio ejus ceſſat, reditura ſi ligatura abſit, etiam ſine mutatione ſolidi ulla videtur ſola mutatio fluidi ad Opii operationem ſufficere. Qui indolem nervoſi fluidi pro lubitu hanc vel aliam finxerunt, quique in Opio ſuppoſitum ſulphur hac vel alia dote pollens ſomniarunt, potuerunt omnino vel in ſpirituum mobi-

mobilitate, & craſi, vel in viis quas decurrunt ætiologiam precariam imaginari. Fruſtra vero magnus cœteroquin Fr. *Baco* de *Verulamio* [n]) ab Opio ſpiritus in fugam agi & in centrum ſuum cogi, *Sylvius* [o]) eos ſegniores reddi, *Williſius* [p]) venenari, conſternari, profligari, perimi, *Ettmullerus* [q]) torpidos, ſegnes, languidos, effici, *Wedelius* [r]) *Williſium* taxans addenſari, coagulari, obnubilari, contendit. Fruſtra ſimul *Wedelius* [s]) poros cerebri & nervorum particulis remedii viſcidis & oleoſis leniter obſtrui dicit, quod & intactis ſpiritibus oppilari vult *Wepferus*. [t]) Fruſtra *Sinapius* [u]) fermentationem ſulphuris Opii & ſpirituum fieri, volatileque illius his ſe adſociare, viſcoſum autem vaſcula capillaria glutine ſuo obſtruere, fingit. Quis enim non videt omnia hæc explicare nihil, & gratis ſaltem proferri in medium. Longe vero his Autoribus ingenioſior *Hecquetus* inter laudabilia nonnulla, quæ de Operatione in nervos habet, quaſi advenientes in eorum meditullium atomos halituoſos Opii ipſe comitatus eſſet, mutuiſque amplexubus horum & ſpirituum teſtis oculatus interfuiſſet, pulchre & lepide integrum hoc negotium recenſet. Scilicet Opium diſſolvi ſcribit in inteſtinis, in nubem atomorum, qui ſubito in ſanguinem penetrent, promptiſſime eum tranſeant, ac cum tenuiſſima lympha in corticalem cerebri ſubſtantiam inferantur. Hanc nubem Atomorum, quam Opium deportet in ſanguinem, eſſe ait nubem ſpirituum elaſticorum, qui dein per totam ejus maſſam ſe diffundant, & in ipſos nervos penetrent. Alios ſpiritus ſalinos licet volatiles, graviores tamen eſſe & duriores, ac agere cum impetu putat, in ſolida & fluida, hæc exagitando, illa irritando & criſpando; ſed Opii ſpirituoſas particulas eſſe leves, ſubtiles, lævigatas, non ſalinas, politas, quemadmodum lanugo plumularum, elaſticas tamen dicit, hinc ſeſe inſinuare humoribus ſine turbis, tumque ſeſe partim applicare ſuperficiei membranarum, ut duæ exacte planæ & politæ ſuperficies ſibi invicem agglutinantur,

n) *Hiſt. Vit. & Mort. Art. Art. XII.*
o) *lib. II. Prax. c. 26.*
p) *Pharmac. Rat. Part. I. Sect. VII. c. 1. p. 177.*
q) *diſſ. cit. Cap. I. §. XI.*
r) *Opiol. p. 40. 44.*
s) *l. c.*
t) *de Apopl. p. 252. 255. 257.*
u) *de Remedio doloris c. V.*

nantur, partim autem ſeſe miſcere ſucco nervoſo, eumque animare & inſtaurare. Ita duplici elateri fluidorum & ſolidorum naturalem ſuam vim redire ab Opii ſpiritubus elaſticis reſtitutam, contendit, in quibus inſita & concreata oſcillationis principia hæreant. [x]) Fuſius longe hæc omnia exponit *Hecquetus*, quæ contracta exhibeo. Totus vero ejus tractatus plenus eſt aſſertionibus Opium immediate agere in nervos, oſcillationes eorum ſtatim excitare, curſumque & directionem ſpirituum in ordinem redigere, hincque eſſe, quod Opiata tonum nervorum vel conſervent, vel reſtituant. [y]) Dolendum eſt elegantia ejusmodi cogitata, renuenti nemini eſſe demonſtrabilia, neque ad verum aſſenſum aliquem poſſe pellicere. Solidioribus omnino fundamentis nititur ſententia *Hoffmanni*, [z]) quam miſſo fere conceptu de rarefactione ſanguinis, recentiore tempore profeſſus eſt. Hic primo Opiata tetra graveolente & naturæ inimica vaporoſa exhalatione, motum & ſenſum ſolidarum partium ſiſtere dicit. Deinde fibrarum motricium vim, & membranarum nervearum ſenſationem ſiſtendo, ea neceſſario atoniam illis inferre aſſerit. [a]) Igitur cauſam illam quæ fibrarum harum motum regit præter naturam affici debere monet. Eaque propter patere concludit, [b]) vaporem volatilem & penetrantem Opii altius membranarum & nervorum poris ſeſe inſinuantem, puriſſimum & mobiliſſimum eorum fluidum deſtruere. Magna mihi Optimi Præceptoris auctoritas eſt, qui ponderoſioribus argumentis atoniam ſolidis ab Opio induci demonſtraturus eſt, quam *Hecquetus* tonum & robur. At vero licet rectiſſime deducta videatur hæc ratiocinatio, non tamen audeo eam integram meam facere, atque abſoluti aliquid in hac re affirmare. Mutari debet omnino fluidum nervoſum ab Opio, ut ſanguis mutatur, ſi in nervos vere agit Opium, at vero an id eorum fluidum deſtruat totum, an ſaltem craſin ejus vel motum, vel utrumque mutet, & quomodo, prorſus neſcio. Si analogiæ hic con-

x) *Ita Hecquet. a p. 83-87.*

y) *vide p. 138. 183. 336.*

z) *Med. Syſt. Tom. II. p. 269.*

a) *p. 270.*

b) *p. 271.*

congruus locus eſt, qua alioquin multa in minutis corporis partibus ita ſe habere tuti concludimus, ut in majoribus ea ſeſe habere obſervamus, forſan æque rarefacit Opium liquidum ultimæ ſeriei vaſorum, nervoſum, ac primæ ſeriei, ſanguineum, id quod *Thomſono* [c]) placet. At cum verum ingenium fluidi nervoſi nos penitus lateat, quicquid de eodem docuerint Viri graviſſimi, [d]) cum de motu ejus nil ſciamus, niſi quod per effectus experimur, modus actionis remediorum in illud vix videtur explicabilis. Neque etiam novimus, quam noſſe oportebat figuram, pondus ſpecificum, & directionem motus monadis opiatæ, vel ſi mavis ad ultimam ſimplicitatem ſolutæ moleculæ Opii. Ad hanc Phyſici, Mathematici, & Medici cœcutiunt omnes; neque facile oculatiorem ſeſe redditam gaviſura eſt ſera poſteritas, Opiique actionem in nervos melius ac nos intelliget. Profeſſus eſt circa initium ſeculi quod volvitur, Vir ſummus Johannes *Bohn*, [e]) nullum dari in rerum natura fluidum fluido nervorum ſimile, in profundo adhuc latere ejus pathologiam, Opium equidem efficere ut id ferietur a ſenſu & motu, quid vero id ab Opio ſuſtineat, profundiſſime adhuc latere. Nil ſi vera profiteri licet, ab illa ætate ad hodiernum diem in hiſce acceſſit ſcientiæ Medicæ, ſed eadem laborat ignorantia. Equidem poſt *Bohnii* tempora ut *in Mechanica Morborum* de fluidi nervei indole a naturali deſciſcente, ita & in *Mechanica* ſua *remediorum*, de ſuperficiebus particularum Opii filamentoſis, hamatis, &c. indeque ſi Diis placet provenientibus effectubus in corpore humano, multa eademque mira valde conſignavit, Joh. *Baptiſta Mazini.* [f]) Sed abundare ipſum ſuo ſenſu lubens ſino, de integro hoc libro ejus dubius hærens, cum Celeb. *Hundertmarck* [g]) volueritne *Mazinus* ſeria & vera, ac experimentis comprobata explicare, & excutere, Medicamentorum effecta, horumque demonſtrare rationem, vel potius ſatis jocoſam de iisdem agere fabulam mathematicam. Vani ſunt

c) *diſſ.* §. 120.

d) *Vid. Halleri primas lineas Phyſiol.* §. 391. 392.

e) *de Officio med. dupl. Cap. XVIII. p.* 353. 354.

f) *diſſ. X. de medicamentis Opiatis p.* 94.

g) *Exercitatione de uſu ſacchari ſaturnip.* 99. *quæ habetur in App. Vol. VII. Act. Nat. Cur.*

ſunt omnes conatus inveniendi ſimplex verum in phyſicis, ubi ſenſus nos derelinquunt, inutiliter itaque abſumunt tempus, ſineque ulla ſpe fauſti ſucceſſus laborant, figmentisque artem noſtram onerant & deturpant, qui abſtruſas difficultates terminis inanibus levare ſtudent. Novimus certo, quod ſanguinem mutet Opium, rarefactionem oculis uſurpantes, ſummam aſſequimur probabilitatem quod nervorum fluidum non immutatum reliquat, enimvero nec hoc, nec atomos Opiatos ne quidem oculo armato attingimus; ridiculum ergo eſt, temere horum energiam in illud mechanica demonſtratione explicare velle. Noſtris temporibus, ſenſu & experientia ſolis arcana Naturæ diſci, ſummo Artis bono urſit Illuſtris de *Haller*, hacque incedens via multa nos docuit, antea abſtruſa, variaque aliter ſe habere ad oculum monſtravit, ac antea credita ſunt. Jam ſaltem cito elegantiſſimam ejus diſſertationem *de Partibus Corporis humani ſenſibilibus & irritabilibus* cujus veritates, quicquid hactenus contradixerint quidam Clari Viri, repetitis experimentis jam ſatis aſſertæ ſunt hactenus, magisque indies ultra omnem exceptionem & dubitationem collocabuntur. Atque huic Theoriæ, cui ego toto animo plaudo, tantum tribuit Celeb. *Tiſſot*, [h]) ut modum quo Opium agit, cujus indagatio tot diverſis ſyſtematibus formandis occaſionem ſuppeditavit, quorum tamen omnium beneficio nondum rite determinari potuit, jam clarius conſtare aſſerat, quia nempe id unice agat irritabilitatem partium, excepto Corde minuendo. Pace vero præſtantiſſimi Viri dixerim, licet certum ſit Opium virtute ad prodigium ſpecifica minuere partium certarum irritabilitatem, licet omnino certum ſit, id etiam minuere quæ ſeorſim ab *Hallero* conſideratur, partium ſenſibilitatem, tamen partium vere irritabilium & ſenſibilium notitia cognita, quam Illuſtri huic Viro debemus, clariorem non reddi modum agendi Opii, quam fuerat antea. Irritabilitas concernit fibras potiſſimum muſculoſas, ſenſibilitas nervoſas, ſed diu

h) *Diſcours préliminaire ſur la diſſert. des parties ſenſibles & irritables de Mr. Haller* p. 23. 24.

diu jam conſtabat Opium minuere actionem fibrarum muſculoſarum irritabilium, & nervoſarum ſenſibilium, uno verbo motum & ſenſum. Id certe poſt alios multos, modo citati Cl. *Bohnius* & *Hoffmannus* diſerte aſſerunt, atque quando recens ſcriptor *Alſtonus* [i]) primarium effectum Opii in Corpus eſſe dicit relaxationem & atoniam fibrarum nervoſarum, & per conſequens etiam fibrarum motricium, facile patet utrasque ſenſibilitatem & irritabilitatem minutam involvere. Utrarumque autem actio ſenſum & motum producens in corpore vivo, pro ſuo principio agnoſcunt fluidum nervoſum, quomodo igitur hoc afficiatur & mutetur ab Opio, in quæſtionem venit, quæ quidem per exiſtentiam ſenſibilitatis & irritabilitatis cognitam, perque accuratiſſimam notitiam quæ partes haberi debeant irritabiles & ſenſibiles, nondum ſolvitur, namque cauſam ſenſibilitatis & irritabilitatis mutatam, & modum quo Opium hanc cauſam mutet cognoſcere avebamus. Sed hæc ſphæra receptivitatis in fluido nervoſo, æque nos latet & latebit, ac ſphæra activitatis in Opio. Agit hoc vi ſui ſpiritus rectoris qui plantis ſingulis odoriferis peculiaris eſt, quique earum unicuivis ſpecificam & individualem energiam in Corpus humanum elargitur. Non omnes plantæ quæ gaudent acri & aromatico principio, eandem operationem edunt in corpore. Differunt earum vires pro charactere ſingulari ſpiritus Rectoris. Paucum illud volatile quod Opium eſſe facit Opium, et non aliud quid, agit ſine dubio in neruos aliter ac aliorum quorumcunque Vegetabilium odoriferum elementum ſingulare, quod ea facit eſſe id quod ſunt, et nullum aliud. Cuiuis inhaeret aliquid proprium, quod cum nullo alio habet commune, tantae autem exiguitatis, vt ejus indoles et actio guſtu et odoratu equidem percipienda, tamen viſus ſenſum effugiat. Ecce terminos ſcientiae phyſicae et Medicae!

i) *in Act. Edinburg. loc. cit. paſſim.*

§. VI.

quæ in Ventriculo jam incipit. Quam hactenus adſtruere conatus ſum actionem aſſumti Opii in nervos, eandemque univerſalem, ac nullibi in Corpore praepeditam ſed ubicunque id hos attingit, ſeſe ſtatim exerentem, ſine dubio recentem adhuc, primoque loco, et maxime experitur Membrana interior Ventriculi, quæ tota ex nervis efformatur, vel in papillas villoſæ cruſtæ exporrectis, vel in ejus lanuginem deſinentibus, ex qua cum vaſculis intertextis, omnis villoſa cruſta effingitur. Dum ergo in Ventriculi Cavum delatum eſt Opium, dumque vel jam ſolutum, vel ſolidum adhuc ſpiritum ſuum rectorem dimittit, & exhalat, hic in omni ambitu, quem undiquaque attingit, orificia venularum nervearum, quas admitti oportet, ſi circulus nervoſi fluidi admittatur, patula offendit. Illis igitur appropinquans libere intrandi, ſeſeque confeſtim cum fluido ipſorum miſcendi, & per totum ſyſtema divagandi facultatem adipiſcitur. Vere ergo actio Opii in nervos non incipit demum circa eorum principia in cerebro, vim remedii eo deferentibus arteriis ſubſtantiæ corticalis, ſed eam experiuntur ſtatim nervi ſtomachales, ſuamque facerent totam, niſi pro ſumma ſua ſubtilitate, et diviſibilitate atomi opiati nullibi coërcendi ſubito per omnia vaſa corporis & majora & minutiſſima evagarentur. Hanc vero cito evenientem actionem Opii, Ventriculi limites nondum egreſſi, praetervidere non potuerunt Viri quidam clariſſimi, qui ad phœnomena attenti, rectiſſime ex his ad illam concludi poſſe, fuerunt perſuaſi. Imo vero qui in ventriculum ſua virtute primario operari aſſerit ac eam Opii actionem ſatis notam eſſe dicit *Hecquetus* [k]) ne quidem id eousque otioſum ſibi concipit, donec per œſophagum deſcenderit. Quin potius vim eius agentem jam in papillis nervoſis linguæ ipſo ſuo amarore inchoare affirmat [l]) omnique generi nervoſo ibidem quaſi nunciari putat, virtutem remedii altius eius penetralia ingreſſuri. Diſputet per me licet cum lingua Ventriculus, an

k) *p. 395.*

l) *p. 284. 285. 286.*

an illi vere is honor competat, ut primum aye dicat appropinquanti Opio, atque ejus vires prælibet, niſi eas in feſtinante per gulæ iſthmum pilula, ſartas tectasque ſub itinere ſervet aureum vel argenteum involucrum. Saltem ventriculo præ lingua opportunitas conceditur ſufficiens, moras in ſuo domicilio nectens, & interdum ibidem pernoctans Opium, fovendi, & vapores quos ſpirat non furtim abreptos, ſed ultro dimiſſos ſatis diu in ſuos uſus abſorbendi. Et hic quidem modus, quo quicquid nervoſum eſt in toto ventriculo, in ſe trahere ſtatuitur ſpiritum Rectorem Opii, toti ſyſtemati ſuo communicandum, magis mihi cum veritate congruere videtur, quam ille quem ſibi imaginatus eſt *Jones*. [m]) Hic nempe non commiſtione materiali, ſed ideali m) *in Myſter. Opii revelatis.*
& virtuali potentia, cum adhuc intra ventriculum hæret Opium, ſpiritus ab aliis functionibus earumque partibus ad ſe revocare, & ad tranquillitatem diſponere, autumat. Idque credit fieri ſine mutatione alia Corpori inducta, quam nervea ventriculi tunica, utpote omnium ſenſibiliſſima, molliter & blanditer a ſale volatili oleoſo Opii affecta, indeque reſultante ſuavi ventriculi titillatione, & jucundo voluptatis ſenſu. Hæc delectatio *Joni* ſtatuitur vera eſſe omnium effectuum Opii cauſa, quæ in animam ſenſitivam redundet, & ſenſibilium partium relaxationem poſt ſe trahat. Huic Clariſſimo Viro ſubſcribit alius Anglus Thomas *Morganus* [n]) qui ſal volatile oleoſum Opii nervos ventriculi & n) *Philoſophical Principles of Medicine Part. II.*
inteſtinorum blanda titillatione afficere ſtatuit, quemadmodum fructus delicioſus nervos guſtatorios afficere ſolet. Indeque oriri dicit voluptatem, quæ ab uſu hujus remedii percipitur, quæque in indolentiam vertatur, actionumque organorum ſenſoriorum ſuſpenſionem. Vix ab his Clariſſimorum Virorum ſententiis abludit eorum Civis Richardus *Mead*, [o]) qui ex ſimilitudine illius voluptatis, quam gratiſ- o) *de venenis p. 125.*
ſimam & jucundiſſimam anima experitur, ubi ſenſus dolorificus famis abolitus eſt, Opii operationem in ventriculo

 expli-

explicat. Tali enim perfuſam & detentam animam, ac ſi in hoc viſcere quæ Helmontii mens erat, ſuam ſedem fixiſſet, ſimulac Opium id ingreſſum eſt, non determinare ſpiritus ad Organa, ſibi imaginatur.[p]) Nulla enim corpora inquit, ſunt tam apta & accommodata, ad grate demulcendum ſenſiles membranas noſtras, quam quæ ex partibus volatilibus componuntur, & quarum agilitas temperatur & lenitur lævitate aliquarum lubricantium, & oleoſarum partium. Hæc enim modice rarefaciendo ſuccos ſtomachi, & inducendo gratam titillationem in nerveam ejus tunicam, creabunt jucundam plenitudinem, & mentem voluptatis & deliciarum ideis occupabunt. Quomodocunque autem ſibi concipiant Celebres in arte Viri modum actionis Opii in ventriculum mihi perinde eſt, dummodo dentur, qui agnoſcant & conſentiant, actionem hujus remedii in ejus nervis inchoari, hoc enim aſſertum ſaltem hic ſtabilire in animum induxeram, huic vero amicos non paucos alios habeo quos collaudem. Scripſerat jam *Williſius*[q]) Opiata nonnunquam immediate in ventriculum agendo, atque mero contactu ejus ante ullum ſanguinis commercium operari, quia inter ſpiritus ſtomachi ac iſtos cerebri incolas, maxima neceſſitudo & ſympathia intima intercedat. Deinde exemplo linimenti opiati fronti applicati, clyſmatis talis inteſtinis infuſi, pilulæ opiatæ denti cavo inditæ probat, pharmacum hoc ubicunque ad ſpiritus animales admitti poteſt, eorum proximos mero contactu ſuo profligare, eoque totam animam commotam ſubſidere, quanquam ſimul veroſimile ſit, Opii particulas e locis illis ſanguinis commeatu ad cerebrum deferri. Eadem fere habet *Wedelius*[r]) quando negare non vult, nervos ipſos ſtomachicos ſtatim in ſe recipere vaporoſum elementum Opii, quod tamen & chylo ſanguini communicari ſcribit. Hinc vero etiam mirum non eſſe dicit, etiam nondum egreſſo e ventriculo remedio Opiato, effectum ſentiri. *Williſio* & *Wedelio* ſolidius *Hoffmannus*[s]) Opiata

p) *p.* 129.

q) *Pharmac. Ration. Part. I. p.* 178. 179.

r) *Opiol. lib. I. Sect. I. Cap. XI. p.* 41.

s) *Med. Syſt. Tom. II. p.* 271. 272.

Opiata vapore ſuo graveolente maxime in ventriculi & inteſtinorum membranas nervoſas agere pronunciat. Hunc vero in poros membranarum harum ſuſceptum, fluido nerveo aliam induere naturam, atque hac ratione dum Opium adhuc hæret in ventriculo, in diſſita loca agere contendit. Adjicit horum Virorum ſententiis ſuum calculum *Schreiberus* [t]) dari remedia ſcribens, quæ conſtituta in Ventriculo ſolo odore effectum ſalubrem producere queant, in partibus Corporis humani, ad quas ipſa non pertingant. His vero quod quidem miror, adeo lapides cancrorum annumerat; ſique hi habiles fuerint ex mente ejus quamvis limites ventriculi non egreſſi, alterare cutem modo multiplici, nemo dubitaverit Virum Celeberrimum ad hanc remediorum claſſem multo lubentius Opium relaturum fore. Sed longe majus pondus acquirunt omnia hæc effata maximam partem nonniſi deductionibus a priori innixa, per experientias & experimenta, quibus evinci poteſt clariſſime, reſtitaſſe Opium in ventriculo per multas horas, & nihilominus illos inſecutos fuiſſe effectus, ac ſi ſolutum & intime humoribus miſtum, cerebro illatum, totique corpori communicatum fuiſſet. Coegit canem invitum Illuſtris *Bœrhaavius*, [u]) ut devoraret Opium, deinde autem cum jam ex medicamento fere convelleretur, eum incidit, & Opium adhuc invenit in ventriculo. Concluſit ergo, id operari, dum adhuc in eo detinetur, ejusque efficaciam non egere longa illa per lactea vaſa via. Ita quoque Cl. *Sprœgelius* [x]) totam extracti Opii maſſam, quam Cani exhibuerat, vix ejus imminuta quantitate, in duodeno invenit, quamvis omnia effecta edidiſſet. His obſervatis egregie conſentit Illuſtr. van *Swieten* [y]) *Opium* inquiens *mira nec facile explicabili virtute doloris ſenſum tollit, dum in ventriculo hæret. Granum enim unum vel alterum deglutitum, reſinoſa ſua tenacitate non adeo facile diſſolubile in ventriculo hæret diu, & doloris ſenſum minime per 8. horas ſolet compeſcere, & quod mirabile*

t) *Cogitatorum de Peſte* p. 82.

u) *Prælect. in inſtit. aph.* 856.

x) *Experim. circa varia Venena Experim. XXIV.* p. 37.

y) *in Comment. ad aph.* 229. *Tom. I.* p. 370. 371.

eſt, ſæpe ſequenti mane Opii nondum diſſoluti pilula vomitu excutitur. Unde non videtur agere, quia ſolutum & humoribus miſtum circulationis lege ad cerebrum defertur, ſed quia interiori ventriculi ſuperficiei applicatum manet, & nervis hic diſperſis quandam mutationem inducit, quæ valet obtundere vim cerebri ſentientem. Interim autem minime exiſtimandum eſt, pilulam Opii, quæ per nycthymeron permanſerat in ventriculo omnino talem reddi vomitu, qualis fuerat deglutita, atque de ſua ſubſtantia prorſus perdidiſſe nihil. Non certe! quamvis enim accuratius per ſtateram explorata de pondere ſuo nil ſenſibilis videretur amiſiſſe, propter ſummam diviſibilitatem corpuſculorum odoriferorum, amiſit tamen id, quod grano uni caſtorei, poſtquam per multas horas odore ſuo replevit integrum conclave, nunc lanci expoſito & priſtinum pondus ſenſibile habenti, deceſſit nihilominus. Atque hoc ſubtiliſſimum & leviſſimum elementum volatile, in infinite parvas moleculas diviſum pilula Opii vomitu reddita per exhalationes ex parte amiſit, & inſinuavit nervis ventriculi. Quantam vero vim habeant diverſimode affecti nervi per fabricam ventriculi diſperſi in ſenſorium commune, probat van *Swieten* loco citato, ex nonnullis morbis functiones cerebri turbantibus, licet eorum cauſa materialis ſaltem hæreat in ventriculo, ut corrupta bilis, venena plurima, interque ea quæ huc præcipue ſpectant, narcotica opio analoga, quibus vomitorio mature excuſſis, omnia mala ſtatim ceſſant, quod ipſum tamen nil prodeſſe poſſet, ſi humores ſoluto remedio narcotico imbutos ſtatueremus, antequam agere id in corpus inceperit. Dum in hoc argumento verſor, non poſſum ſilentio præterire Cl. *Alſtonum*,[z]) diſerte vires aſſumti Opii præcipue niti, actione & influxu in ventriculum, profitentem. Ut hanc ſuam ſententiam probet, provocat ad phœnomenon conſopiti teneſmi, cohibiti vomitus, & ſubſequentis ſomni, ſæpe eo momento, quo ingeſtum ventriculo fuit lauda-

z) *Act. Edinb. Tom. V. Part. I. no. 12. ſect. 3. §. 18.*

laudanum liquidum. Citat quoque relationes *Wepferi* a) de horrendis & mortiferis effectubus narcoticorum ſaltem ventriculo receptorum, ſine ejus inflammatione, vel alia quavis mutatione, ſine ulla alteratione humorum, quos vomitorium mature datum prorſus ceſſare fecit. Concludit dein, Opium primo & præcipue agere in nervos quibus applicatur; poſtea in eos qui cum his immediate connectuntur; deinde in illos, qui ſenſubus & motubus voluntariis famulantur; tandem per conſenſum in omnes totius corporis. Poterat hoc Opii per affectum ventriculum, in cerebrum ipſum imperium, ſine Opii immediato cum cerebro contactu illuſtrari, ex multis aliis phœnomenis, deſumtis a conſenſu partium nervoſarum inter ſe. Varia huc trahi poſſent, ex eleganti diſſertatione quam de ſympathia ſeu conſenſu partium corporis humani ac potiſſimum ventriculi conſcripſit Henricus Joſephus *Rega*, & ex illo capite, quod de conſenſu hujus cum toto genere nervoſo *Medicinæ* ſuæ *Syſtematicæ* peculiari opera Illuſtr. *Hoffmannus* inſeruit, ſi in campum adeo vaſtum exſpatiari liceret. Hauſtus generoſiſſimi vini, debili homini & maxime eidem non adſueto exhibitus, ſubitaneaque inde eveniens virium inſtauratio, animoque ipſi eodem momento rediens vigor, quo nobile hoc liquidum linguam madefacit, œſophagique & ventriculi parietes alluit, indubium documentum præbet, velocius multo ſolo contactu papillarum linguæ, nervoſæque tunicæ ventriculi penetrare ejus effectum ad nervorum origines, quam emetitum longiorem viam, per lacteas venas ibi appellere potuiſſet. Miaſma malignum, cum ſaliva deglutitum, atque ventriculi cavum ingreſſum, in febribus putridis, & dyſenteriis, robuſtiſſimi hominis vires ſæpe ſubito peſſundat, quorum reſtitutioni toties conſulit cito exhibitum emeticum, morbi malitiam efficaciter infringens. Cum igitur negari nequeat, dari permulta corpora naturalia, quæ ingeſta humano corpori, illam vim, qua ejus vel ſanitatem conſer-

vant,

a) *de Cicuta aquatica.*

vant, vel morbos oppugnant, vel vitæ adverſantur, illicò edunt, ubi ingreſſa ſunt ventriculum, atque jam hic loci remotiorum etiam partium functiones, vel in melius, vel in pejus mutant; eccur Opium tali energia carere, contra illud omne, quod de eodem experimur, facile ſtatueremus. Quoniam vero alia deinde etiam altius corporis penetralia intrare, ſalutato & affecto ventriculo, idemque jus agendi ſuo contactu in partes ipſas, & humores, quibus immediate applicantur, ſeorſim exercere convincimur, quomodo Opio ſoluto, ejusque effluviis, èandem potentiam dubiam reddere poſſemus.

§. VII.

Et rarefactio ſanguinis, & mutatio nervorum, ad actionem Opii primariam in Corpus pertinet.

Nunc autem ex iis quæ antecedentibus tribus §is deduxi clariſſime Lectoribus apparuiſſe confido, explicationem operationis Opii in corpus humanum, nec a ſola rarefactione ſanguinis, excluſa actione in nervos, nec a ſola actione in nervos, excluſa rarefactione ſanguinis, ſed ab utraque virtute, in primæ & ultimæ ſeriei vaſa, & eorum liquida peti debere. Neutra quippe ſufficit phœnomenorum omnium emergentium explicationi, quam vero omnium optime exhiberi poſſe certum eſt, ſi actionis initium collocetur in ipſo nervoſo ventriculo, hæcque pervadere totam nervoſam ſyntaxin, ſimul tamen & alterare ſanguinem, ejusque flumen ſtatuatur. Satis quoque ex antecedentibus patuiſſe rationes opinor, cur nec cum iis faciam, qui de nervis, nec cum aliis qui de arteriis rubris tacent, aut tacendum eſſe volunt, quando de Opio in corpus noſtrum agente tractatio inſtituitur. Illud vero hic ſolerter animadverti velim, exſtitiſſe Clariſſimos Viros, qui unam harum actionum urgentes, alteram aut non impugnare auſi ſunt, aut conceſſerunt etiam, & adſtruxerunt, vel tacite vel aperte. Inter eos Celeb. *Mead* [b]) qui adeo multus eſt in adſtruenda grata titillatione ſtomachi, ejusque nervoſæ tunicæ, dum eodem loco

b) *de Venenis pag. mihi 128. 130.*

loco de rarefactione ſuccorum ſtomachi ſimul verba facit, ſine dubio non excluſos ab ea voluit ſuccos rubros gaſtricis arteriis contentos. Imo vero diſertis verbis effectus Opii omnium primo in ſtomachum, deinde præmenſis primis viis, in ipſum arteriale fluidum redundare, unamque actionem Opii recreare mentem, alteram implendo vaſa in corpus agere ſcribit, atque quod maxime annotandum duco, effectus omnes Opii qui eveniunt ab eo adhuc in ventriculo commorante, a mixtura particularum ejus cum ſanguine inde rarefacto augmentum capere monet. En actionem Opii in nervos, & vaſa rubra, clariſſime conjunctam! Memoratu dignum eſt, ancipitem & varium ſeſe in hac ætiologia explicanda geſſiſſe Illuſtrem *Hoffmannum.* Nimirum tota diſſertatione *de Opiatorum nova & mechanica operandi ratione* omnia phœnomena uſum inſequentia, non niſi ex rarefactione ſanguinis deducit, & paulo ante finem demum ſpirituum quaſi obiter, & per lancem ſaturam meminit, in quos etiam Opiata immediate agere dicit, cum antea §. XVI. contra illos Auctores diſputaſſet, qui actionem in nervos admittunt, & defendunt. Deinde in *Medicina Syſtematica* [c]) fuſe de actione Opii in nervos & eorum fluidum agit, de rarefactione autem ſanguinis prorſus tacet, & quod valde mirum, iis locis etiam, ubi ſpeciatim de oppletione vaſorum Encephali, & de ſanguine ibidem diutius commorante loquitur ne verbulum de rarefactione profert, ſed elaterem arteriarum debilitatum earumque ſyſtolen ab Opio minutam inculpat. Optime vero in *diſſertatione de Correctione Opii* [d]) rarefactionem ſanguinis & influxum in nervos conjungit. Sulphur Opii tenuiſſimum & evaporabile inquiens vel immediate ipſos nervos, & membranas nerveas ſua replet vaporoſitate, & ſpirituum influxum impedit, vel adhuc magis in ſaguinem delatum, hujus expanſione rarefactiva arteriolas minimas cerebri diſtendit, circulum liberum impedit, & ſpirituum geneſin imminuit, &

c) *Tom. II. p. 272. §. 7. & p. 277. §. 13.*

d) *§. 6.*

ita motus ſegniores reddit. Ecce duplicem modum quo Opium in Corpus noſtrum agit, conjunctum, & conjungendum pro decente effectuum omnium explicatione! Atque in hoc tramite jam incedam ipſe, jubente ita pertractandorum ordine, ad phœnomenorum ætiologiam, ex natura actionis Opii cognita acceſſurus. Quanquam autem ingreſſum radiorum vaporoſorum, vel undulationum vaporoſarum Opii in intimiora nervorum ubique allegandi & ad illam provocandi neceſſitatem mihi ſentiam impoſitam, nil tamen de mutatione ipſa nervorum eorumque fluidi per rationes §. V. ſuppeditatas proponere audebo. Quare maximam partem a rarefactione utpote evidente, demonſtrationes meas depromam.

CAPUT V.

Phœnomenorum poſt Uſum Opii emergentium, Ætiologia, deducta ex actione Opii primaria cognita, in ſanguinem, & nervos.

§. I.

EXPERIENTIA I.

Opium Circulationem ſanguinis fortiorem & celeriorem reddit.

Non una eſt ratio cur motus vitalis increſcat ſumto Opio. Ponatur ante omnia ſanguis ab Opio rarefactus, totiusque adeo eius maſſæ Volumen auctum, quod ipſum vel ſola teſtatur pulſus plenitudo, ordinaria major. Non poterunt ergo non vaſorum omnium rarefactum ſanguinem continentium latera, in omni puncto ultra modum extendi, præternaturalemque adeo & violentam experiri diaſtolen.

Si

Si vero hæc vaſa ponantur ſana, iuſtoque elatere inſtructa, debent neceſſario æqua vi reniti in ſui contractionem, itaque mutua actio & reactio ſanguinis & vaſorum in ſe invicem fortior provocabitur. Poſito autem ſimul ſanguine rarefacto ſeu magis attenuato, talis circuli lege applicabitur fortius omnibus Organis ſecretoriis, eruntque adeo ſecretiones liquidorum omnium faciliores, copioſiores, celeriores, cum ſanguis tenuior liberius e ſinu ſuo dimittat ſecernendas particulas; eapropter etiam ſecretio liquidi cerebroſi & cerebelloſi erit copioſior & celerior; igitur & copioſior & celerior eius influxus in nervos motui cordis deſtinatos; ſed cum hunc ſequatur vis cordis, poſito ſanguine rarefacto, celerior tandem etiam reddetur ſyſtole Cordis. Fere coincidunt cum his illa, quæ habet *Freindius*:[e]) *Ab attenuato* inquit, *per opium ſanguine, uberior ſpirituum copia. Spiritubus opio refectis, validius ſe contrahit cor, unde vividior ſanguinis circuitus - - - - Cum vero ſanguine attenuato non modo ſit uberior ſpirituum copia, & proinde impetus cordis fortior, ſed augeatur etiam ad vaſa plenitudo, utraque de cauſa pulſus excitatur.* Ab eadem ſanguinis attenuatione ſeu cohærentia particularum ejus minuta, liberiorem ejus motum, copioſiores ſpiritus, & circulationem celeriorem deducit *Hambergerus*.[f]) Sed aliud adhuc momentum huc faciens ſupereſt. Inter actionem Opii atque actionem vini & ſalium volatilium magna intercedit analogia. Vinum & volatilia rarefaciunt ſanguinem, pulſumque accelerant, ſed ejus celeritatem maxime præſtant virtute ſuæ acrimoniæ, villos vaſorum irritantis. Neque ejusmodi acrimonia denegari poteſt Opio, quin ea adeo eminens eſt, ut detentum lingua eidem ardorem quendam inflammatorium inducat, atque quantum illa acrimonia ſit quaſi multiplicativa, quamque potentes ſint acres & ferventes Opii particulæ, extricatæ ex ejus gummi-reſina, pro omni humorum copia morſicante & titillante indole imbuenda, docet ſerum per cutis poros moto ab eo ſudore elabens,

e) *Emmenol. Cap. XIV. p. 139.*

f) *diſſ. de Opio §. 44.*

nerveas in omni cortice corporis papillulas moleſto pruritu vexans. Stimulans igitur Opii acrimonia, quam eidem jure aſſerit *Alſtonus*, [g]) quamque negari haud ſinit guſtus Organon, ſi omnem ſanguinem omneque ſerum infecerit, ſine dubio cordis vaſorumque villos, ad reiteratas ultra naturalem rythmum contractiones, perpetuo ſollicitatura erit. Atque ab eadem ſtimulante virtute Opii motum ſanguinis progreſſivum auctum deducit Ill. *Buchnerus*. [h]) Quam merito autem illi virtuti effectus hic tribuatur, luculenter apparet, ſi conſideraverimus certum eſſe per experientiam, quod ſumto Opio motus vitalis augeatur, vim vero vitalem non inſurgere niſi vel a lentore reſiſtentiam in capillaribus pariente vel a ſtimulo. Sed Opium ſanguinem attenuat, quare cauſa motus aucti ab Opio neceſſario haberi debet ejus vis ſtimulans. Sed ipſa quoque rarefactio ſanguinis, ipſa auctior ſecretio ſpirituum non minus ad ſtimulum eſt referenda. Conſtat igitur ex dictis clariſſime, cur ab Opio acceleretur humorum circuitus. Enimvero cum non minus experiundo diſcatur, certos quosdam corporis motus, eosque & animales, & naturales inhiberi promptiſſime, & componi ope Opii, eodemque tempore quo vitales increſcunt, indagatione omnino digniſſimum qui fiat ut non omnes motus poſt uſum hujus pharmaci vel inhibeantur vel augeantur. Diſtinguendum eſſe *Alſtonus* [i]) monet, inter effectus Opii a vi ejus ſtimulante, & a narcotica pendentes, facile igitur foret dicere ſtimulantem in vitales, narcoticam in naturales & animales motus agere, verum hoc parum lucis adderet diſquiſitioni, quam inſtituere animus eſt, namque cur alterutra vis non in omnes agat determinandum foret. Sane quæſito cur cohibitis motubus animalibus, & naturalibus vitales ab Opio augeantur, ſatisfacere videntur prolatæ ab illis Claris Viris deductiones, qui omnia phœnomena ab Opio evenientia a ſanguinis rarefactione explicanda ſumſerunt. Scilicet ſanguine rarefacto, per totum Corpus excurrente, talis

g) *loco citato paſſim, præcipue ſect. III. §. 12.*

h) *diſſ. de Opio §. 45. 46. 47.*

i) *l. c.*

talis quoque projectus per carotidum alveum magna ſatis copia, defertur ad caput, in vaſa duræ piæque matris. Hæc igitur ab eo extenſa ultra naturalem diametrum, dum oſſea capſa arctiſſime omne encephalon comprehendens cedere neſcit, omnino debent comprimere quæ preſſioni cedunt loca alia ipſis ſubjacentia, adjacentia, interjacentia. Cum vero dura mater vaſis ſit ditiſſima, atque pia mater ſulcis, gyris anfractubus cerebri accurate cohærens, tota ſit non niſi rete vaſculoſum, repletæ & expanſæ utriusque meningis arteriæ venæque numeroſiſſimæ, neceſſario comprimen nervorum principia, a finibus arteriolarum oriunda. Igitur ſecretio & influxus liquidi nervoſi retardabitur, atque functiones illæ quæ a nervis compreſſis pendent erunt imminutæ. At cur preſſione cerebri univerſali exiſtente, non eo tempore ſimul comprimuntur nervi motores cordis? cum non minus ſanguis rarefactus, in vaſa ipſis vicina deferri debere videatur magna copia, quam in vaſa aliis nervis propinqua. En rationes varias, quas ſubeſſe judicant quidam Viri doctiſſimi! Non immorabor diu eas elocuturus, fictionibus, & evagantis phantaſiæ luſibus, quales ſunt *Williſii*, [k]) qui opiata modica doſi exhibita fere tantum ad ſpiritus incolas cerebri pertingere dicit, eosque perimere, cœteris aut intactis aut non multum permutatis, quare ſenſus equidem externi & interni ligentur, pulſus vero & reſpiratio ſolito ritu peragantur. Doctius omnino *Pitcarnius* [l]) & *Bergerus*, [m]) compreſſis licet nervis ab arteriis interjectis, quæ jam rarefacto ſanguine turgent, cor aſſerunt contrahi muſculosque reſpirationi inſervientes, cum hi & cor antagoniſtis deſtituantur, adeoque minor copia fluidi nervoſi eis contrahendis ſufficiat. Hunc quoque antagoniſtarum defectum habet *Freindius*. [n]) Verum cum optime monente Illuſtri de *Haller* gratis aſſeratur de corde & muſculis reſpirationis quod careant antagoniſtis, arteriis antagoniſtis cordis, & coſtis reſpirationis antagoniſtis exiſtentibus, [o]) falſo ſuppoſitum hoc principium ad noſtrum

k) *Pharm. Rat. Part. I. Sect. VII. Cap. I. p. 180.*

l) *diſſ. cit. §. 13.*

m) *diſſ. cit. §. XI. p. 22.*

n) *In Hiſt. Medicinæ. Gulielmus de Saliceto pag. mihi 311.*

o) *in notis ad Præl. Bœrbavianas Tom. IV. p. 583.*

noſtrum argumentum explicandum trahere non licebit. Tanto vero magis locum hic habere videntur, quæ de differentia cerebri mollis, ſinubus venoſis, & circulis arterioſis majoribus inſtructi, & ab his facile compreſſilis; cerebelli autem ſolidioris, compacti, arteriis veniſque minoribus præditi, non compreſſilis; habet Illuſtr. *Bœrhaavius.* [p]) Sane multo ſtudio ſua hæc facit, dum de lethalitate vulnerum capitis agit Illuſtr. van *Swieten*, [q]) cruorem nempe effuſum comprimentem cerebrum parcere debere cerebello affirmat, quia hoc cerebro ſubjacens tutiſſime defenditur, tegiturque, expanſo duræ matris velo, & præcipue quia ob ſolidiorem fabricam magis reſiſtit cauſis comprimentibus. Nonne vero & ex his perſpicuum reddi debere videtur, molem ſanguinis ab actione Opii equidem non extravaſati, ſed in vaſis encephali adhuc contenti, rarefacti interim, vaſaque eapropter valide diducentis, non æque cerebellum compreſſuram fore quam cerebrum. Quanquam vero cerebellum ſua hac in re prærogativa gaudere, ſtatui debeat, præ cerebro, non tamen impoſſibile habendum, tandem quoque ab hoc ad illud usque compreſſionem increſcentem ſeſe fore extenſuram. Tunc vero motum cordis & pulſum arteriarum qui antea celerior erat, debilitari debere, & retardari, Clari Viri omnino concedunt & concedere coguntur. Ipſe *Williſius* [r]) ſi virus opiaticum longius diffuſum cerebelli quoque globum ſubeat, motum cordis labefactari aſſerit, ſed rectius rem exponunt alii. Si augeatur ubique vis compreſſionis inquit *Pitcarnius* [s]) aucta mole aſſumti Opii etiam nervi ad cor tendentes comprimentur nimium, pulſusque fiet parvus & rarus, tandemque nullus. Pariter *Bergerus* [t]) ſi compreſſio ait cerebri ſit tanta, ut influxum ſucci nervoſi pene omnem prohibeat, contractiones muſculorum pectoris debilius ſuccedent, cordisque etiam contractio imminuetur, & pulſus arteriarum erit languidus. Eadem fere *Freindius* habet, ſanguine ita attenuato ſcribens, ut arteriæ cerebri latius quam par eſt

p) *inſtit.* §. 600.

q) *Tom. I. p.* 250.

r) *l. c.*

s) §. 13.

t) *diſſ. p.* 22. & 35.

eſt diſtendantur, nervorumque qui iis interſeruntur valida fiat compreſſio, neceſſe eſt compreſſione aut minuatur, aut intercipiatur penitus ſecretio ſpirituum, hinc imminuuntur vires, hisque deficientibus langueſcit pulſus. Facile autem clarum eſt omnes has explicationes niti ſyſtemate *Williſii*, diu ab Eruditis multo plauſu excepto, qui cerebrum ſaltem motubus animalibus & naturalibus, cerebellum vitalibus dicari docuerat, quare etiam Illuſtr. van *Swieten* qui auctas & pergentes compreſſionis cerebri cauſas tandem cerebellum premere & propterea motum cordis impedire aſſerit, inde conſtare concludit, cerebellum per nervos dare ſpiritus requiſitos ad motum muſcularem cordis. Verum enim vero, de origine nervorum cordis & de cerebelli abſoluta potentia in vitæ motores, paulo aliter ſentiri cœptum eſt, ex quo Illuſtris *Hallerus* [u]) Elegans Syſtema diſtinctarum animalitatis & vitalitatis provinciarum, quod *Freindius* [x]) jam ex ipſorum nervorum contemplatione funditus everti poſſe docuerat, a tota anatome refutari oſtendit. Nervus ſcilicet quintus evidenter a cerebello proveniens ad partes aut a voluntate motas aut ſenſui famulantes excurrit; Vulneraque & ſcirrhos aliquando paſſum eſt cerebellum, quin plane ablatum eſt, ſuperſtite nihilominus vita. [y]) Videndum igitur, an cum recentibus his Perſpicaciſſimi Viri obſervationibus ſtare queant, de ſanguinis per Opium rarefacti compreſſione in cerebrum & cerebellum redundante, indeque reſultante cordis motu, aut minus inhibito, aut tandem præpedito, hactenus a me propoſita. Sed ſalvis omnibus Hallerianis, nil detrimenti patitur Ætiologia *Pitcarnii*, *Bergeri*, *Freindii* a compreſſione nervorum deſumta, modo non nimium tribuatur compreſſioni cerebelli. Nimirum comprimi cerebrum debere, ſimulac pleniores redditæ ſunt arteriæ venæque encephali, certum eſt. Certum quoque eſt nervos ab hac cauſa qualescunque compreſſos intercipere influxum ſubtiliſſimi fluidi, & ita inhibere functiones illarum partium, ad

u) *Primæ Lin. Phyſiolog. §. 371. 379. 399.*

x) *Hiſtoria Med. pag. mihi 311.*

y) *vide Prælect. Bœrhaav. Tom. IV. p. 592. & elegantem diſſ. Gottingenſem quæ habet Experimenta circa Corpus calloſum cerebellum & duram matrem instituta, habitam Præſide Hallero, p. 28. ſeq.*

ad quas nervi compreſſi exporriguntur. Quare ſi motus cordis, aliis functionibus corporis eapropter inhibitis, ſupereſt, debet ratio ſubeſſe, cur nervi cordis non æque comprimantur, ac alii, quomodocunque demum ſeſe habeat eorum Origo: nam his compreſſis certiſſime actum eſſet de vita. Docet autem & urget præcipue *Hallerus* [z]) maximos & plurimos cordis & Organorum reſpirationi inſervientium nervos provenire non a cerebello, ſed a medulla ſpinali. Si nunc cum his grandioribus ex eadem oriundis, comparentur rami pauciores & exiliores nervi intercoſtalis, & paris vagi, ad partes vitales quoque excurrentes, certo conſtabit non adeo magnam copiam fluidi nervoſi ad cor tendentis, fluere ex cerebello, vel cerebro, ſed maximam ejus copiam deberi ſpinali medullæ. Igitur non multum oberit cerebelli quædam compreſſio a ſanguine rarefacto ad encephalon delato, cordis motui, ſi vel æqua vi in illud ageret quam in cerebrum, ſed clarum erit poſſe nihilominus a vi ſtimulante Opii proritatum ſubſiſtere pulſum celerem, & magnum, ac perdurare, ſi tot diverſæ plagæ a quibus oriuntur nervi abeuntes ad cor haud graventur omnes, per cauſas fortiſſimas. Neque toto etiam cerebello compreſſo, pulſus reddi debet debilis, dummodo ſalva ſit a compreſſione medulla ſpinalis, qua compreſſa demum præcipuus liquidi nervoſi cardiaci fons obturatus eſt; cujus regione etiam per injurias externas contuſa, & alio modo læſa, abſoluta lethalitas extemplo excluditur. Anne ergo credibile eſt huc usque non cito adeo pertingere Opii vim mediante ſanguine rarefacto & vaſorum expanſione ſeſe exerentem? An forte ſiſtitur demum motus cordis ab Opio, nervoſo liquido omni per immediatam actionem hujus remedii, in motu vel craſi ita mutato, ut quies univerſalis inde imminere ac evenire debeat, modo nobis incognito. An Organorum perpetuo operantium, ad motum paratiſſimorum, valde irritabilium, & perpetuo irritatorum, in quibus momentis præcipuas rationes motus cordis

z) *Prim. lin. Phyſiol.* §. 94. 379. & *Præl. Bœrh. Tom. IV.* p. 593.

cordis ponit *Hallerus*,[a]) is eſt ad motum ſuum habitus, ea promptitudo, ea neceſſitas mechanica, ut ſuperent diu omnem vim eorum, quæ aliis natura languidioribus difficilius irritabilibus partibus, inque motu ſubinde feriari viſis, confeſtim quietem conciliant. Certe Cl. *Tiſſot*[b]) cordis irritabilitati ſoli deberi contendit quod Opio non ſuſpendatur ejus motus, cum irritabilitas hæc neque a ſenſu neque ab ullo motu alio pendeat. Atque ſi ſolus influxus ſanguinis venoſi calidi in cordis ventriculos irritando valde irritabiles villos, ejus contractionem perpetuo provocat, quod laudatus *Hallerus* docet; quod *Albinus*[c]) exploſa Bœrhaviana compreſſione nervorum & ſanguinis influxu in arterias coronarias aſſeverat; quod pulcherrime explicat *Robertus Whytt*;[d]) quodque olim ipſe tenuis valde ſcriptor, aſſerere auſus ſum;[e]) tanto magis ſtimulum validum fibris in ſui contractionem perpetuo nitentibus inferet ſanguis influens rarefactus, & expanſus, irritantibusque Opii atomis imprægnatus. Neque ad quietem antea verget Hoc in animalibus primum vivens, & ultimum moriens, niſi omnium fibrarum nervearum & motricum aliarum vis deleta ſit penitus.

a) *Vide lin. primas Phyſiol. §. 400. & Comment. Societasis Reg. Scient. Götting. Tom. I. p. 263. neque minus Zimmermannum diſſ. de Irritabilitate p. 72.*

b) *diſcours ſur la diſſ. de Mr. Haller des parties irritables & ſenſibles p. 24. 33.*

c) *Academicarum Annotationum lib. II. p. 61.*

d) *Eſſay on vital aud other involuntary motions of animals Sect. III. IV.*

e) *diſſ. mea inaugurali vitæ animalis conſiderationem exhibente.*

§. II.

EXPERIENTIA II.

Opium Calorem Corporis auget.

Exhibui antecedente §o cauſas aucti circuitus ſanguinis, a deglutito Opio, ſed his viſis facile etiam intelliguntur cauſæ aucti caloris. Conſtitit nempe ex modo dictis, Cor in ſe ſpectatum pollere irritabilitate ſumma, miraque ad motum perennem ptomptitudine inſtructum eſſe. Jam vero Opium exhibitum excluſa rarefactione ſanguinis, favet uberiori ſecretioni & copioſiori influxui ſpirituum in Cor, atque ſimul acri ſtimulo irritat ejus & arteriarum fibras, hinc vis cordis dato Opio ſtatim inſurgit fortius, atque ſimul agit frequen-

 tius.

tius. Inſuper Opium volumen ſanguinis auget & arterias pleniores ſolito præſtat, moles autem hæc maſſæ ſanguineæ auctior difficilius trajicienda per alveos vaſorum, aliquam reſiſtentiam parit in capillaribus. Accedente igitur his obſtaculis ſuperiore valida cordis contractione, arteriisque fortiter diſtentis, & æqua vi renitentibus ſeſeque contrahere iterum conantibus, non poteſt non oriri globulorum ſanguinis inter ſe, globulorumque & parietum vaſorum fortior attritus, qui in vicino pulmone cui primus cordis impetus imprimitur, fit fortiſſimus; ex hoc vero majore attritu, major collectio ignis, & eminentior calor. Docent vero Phyſici tum maxime naſci calorem, eumque ſatis intenſum, ſi corpora inter ſe attrita fuerint elaſtica, atque ſi fluida elaſtica urgeantur per canales anguſtos, eosque elaſticos. Sed ſcitur arterias convergere ſeu ex lato ſenſim reddi anguſtiores, & earum fibras ac ſanguinis globulos inſito ſuo gaudere elatere, quare tanto evidentius geneſis caloris conſpicitur. Videtur mihi hæc mea ætiologia Naturæ corporis, motuumque in eo obviorum valde conformis, ſed torquere ſe cogitur Cl. *Geoffroy* [f]) Calorem præter naturalem ab Opio per totum corpus, quem admittit, explicaturus, dum pulſum ab Opio celeriorem reddi non agnoſcit. Aſſerit igitur, calorem hunc ex eo eſſe quod imminuto ſanguinis motu circulari, ſeu progreſſivo, & aucta fluiditate, motus ejus inteſtinus ſeu fermentatitius augeatur, a quo calor pendet. Verum demonſtravit *Bœrhaavius* [g]) ſanguinis motum inteſtinum, ſine ſuppoſito progreſſivo eſſe nullum, non poteſt ergo concedi major motus inteſtinus, minori reddito progreſſivo, in corpore vivo. Præterea ſat certum eſt Opium motum progreſſivum intendere, caloremque ſaltem augeri eo gradu, quo motus progreſſivus augetur. Mirum interim dictu eſt, ſed verum tamen, quo magis Opium ſanguinem rarefacit, motumque circularem adauget, eo propius corpus adduci ad ſtatum calori contrarium, nempe frigus, quod vero tum non

f) *Mat. Med. Tom. II. p. 699.*

g) *in Chemia Tom. II. p. 303.*

niſi immoderati æſtus eſt ſoboles. Non dicam id explicaturus, de ſudore, magna præbia, quin & mediocria Opiatorum certiſſime inſequente, humores multos laudabiles profundente, venoſumque ſanguinem effœtum ad cor remittente, qui dein projectus verſus caput orbus eſt materie, ex qua ſecernantur ſpiritus ſat apti, ſatque copioſi pro inſtruendo cordis motu, a quo calor omnis pendet. Neque multa proferam de debilitate motus circulatorii, ab exſpirante Opii actione reſidua, qualis ſemper remanet, quoties ultra naturalem impetum liquida noſtra in orbem acta fuerunt. Loquar potiſſimum rarefactionem ſanguinis eousque adſcendentem, ut vaſa nervis motoribus cordis vicina illo nimis impleta hos comprimant; vel fluidum nervoſum ita ab Opio tandem immutatum, ut deſit vegetus influxus in nervos cardiacos; paucis cor ab immediata actione Opii in ſanguinem & fluidum nerveum, primo quidem fortius, nunc autem debilius contractum. Eadem igitur neceſſitate, qua poſita fortiore ſyſtole, motus circulatorius erat fortior, indeque oriebatur attritus & calor fortior, non minus poſita debiliore ſyſtole debilior evadet omnis circulus, languidior attritus, & pro gradu languoris, ſentietur majori minorive gradu, in corpore decrementum caloris, donec perveniatur ad ipſam ſenſationem frigoris: quia pari paſſu cum motu cordis & circuitu humorum accelerato vel retardato, ambulant calor, & frigus. Eo magis vero pededentim increſcet ſemel natum frigus, quo magis ipſe motus ſanguinis per vaſa ſenſim minuetur. Minus quippe valida exiſtente cordis arteriarumque vi, non propelletur ut decet cruor per capillaria, hinc ibi hærens majores cordi reſiſtentias pariet, quæ viribus ejusdem non increſcentibus, ſed languidis manentibus efficient ſenſim, ut ejus evacuatio non rite queat ſuccedere. Cumulabuntur itaque liquida circa Viſcera vitalia, neque reſpirationis actus eorum progreſſum inſtaurabit, nam illi famulantes muſculi per easdem cauſas, quæ cordi influxum liquidi

 nervoſi

nervoſi denegant, etiam ſuas functiones rite peragere prohibebuntur. Ita autem ab Opii actione eousque extenſa, ut frigus poſt calorem produxerit, facilis eſt ad ipſam gelidam mortem via. Etenim non juſta vi moto corde, neque decenter elevato pectore, ſicque deficiente ſpatio, pro explicando pulmone, parca copia ingrediens & labore muſculorum in reſpirationis negotio voluntati ſervientium in ſubſidium vocato, per dilatatas narium pinnas immiſſus aer, minus ſufficiet promovendis per pulmonica vaſa humoribus. Summa igitur naſcetur anxietas, cohibitoque itu redituque ſanguinis per pulmonem, & cordis ventriculos, trituque ejus in his locis deficiente, ſpiritus ore reddetur frigidus, frigidusque ſudor prorumpet, atque ita quæ debiliſſima micabat cordis ſyſtole, vixque tactu dignoſcendam arteriarum diaſtolen proritabat, ad plenariam accedet quietem, vitaque exſpirata deſinet. Nunc vero ſatis claras eſſe puto conditiones, quibus poſitis demum refrigerat, & refrigerare poteſt Opium, ſimulque luculenter perſpici credo, non bene in diſſertatione ſub Cl. *Richteri* Præſidio defenſa, dum de ſummis refrigerantibus agitur, ſibi invicem jungi VSem & Opium. En differentias in agendo valde notabiles! VS. detrahendo quantitatem aliquam ſanguinis, molem movendorum minuit; Opium relinquens corpori quantitatem priſtinam, molem movendorum auget. VS. larga liberiorem præſtat circulum; Opium largius datum eum tandem reddit difficilem, & ſuffocatum. VS. etiam repetita compreſſionem cerebri a ſanguine cavet; Opium ſemper metum compreſſionis injicit, eo majorem, quo magis uſus repetitur. VS. calorem præternaturalem minuendo & ad naturalem perducendo refrigerat; Opium calorem naturalem augendo & ad æſtum præternaturalem intendendo, perducit ad frigus.

§. III.

§. III.

EXPERIENTIA III.

Opium Sanguini Rarefactionem inducit.

Hujus obſervationis ætiologia cum principium demonſtrationis præcipuum conſtituat, omnium phœnomenorum ab Opio evenientium, & cauſarum a quibus pendent, jam debuit exhiberi, & exhibita eſt, anteced. Capite §. 2. quare hic ceſſat.

§. IV.

EXPERIENTIA IV.

Opium Reſpirationem citatiorem & difficiliorem reddit.

Uſus Opii vim cordis intendit, ſanguinemque attenuat, per præcedentia, ſi ergo exhibeatur doſis mediocris, cordis vi exiſtente naturali, vel & eadem paulo infra naturalem conſtituta, vegetiori aliquantisper impulſu aget in tenuiorem redditum ſanguinem, aptioremque eapropter, qui per vaſa exilia corporis expedite moveatur, facile propellet per canalium pulmonicorum anguſtias. Non ergo turbabitur negotium reſpirationis, ſed potius his conditionibus poſitis, id eveniet, quod ab Opio ſine diſcrimine præceps nimis fieri aſſerit *Ettmullerus*, reſpiratio vere erit facilior. Verum aliter ſe res omnis habebit, ſi rarefactio ſanguinis magis increſcat atque vis cordis inſurrexerit fortius ac pulſus juſto celerius vibrare inceperit. Nempe quemadmodum reſpiratio a cauſis quibuscunque imo vero & per voluntatis noſtræ arbitrium mutata, ſtatim mutare obſervatur ictus pulſuum, ob perpetuum illum mutuum concentum, qui his conſtanter intercedit cum numero inſpirationum & exſpirationum, ita quoque pulſuum mutationes ſtatim manifeſte aliam eſſe faciunt reſpirationem omnem, ac fuerat antea. Videlicet ut in ſtatu ſuo naturali hæc permaneat, definita requiritur ſan-

guinis arteriam pulmonalem hujusque ramificationes ingreſſuri quantitas nec non celeritas ejus determinata, qua in illam arteriam ex dextro corde propellitur. Jam ſi ponamus vim cordis & celeritatem ſanguinis nimis auctam, huncque præter naturam calidum, rarum, majusque eapropter ſpatium ſibi depoſcentem, moles movenda grandior per ſpatium idem manens breviore tempore transmittenda, non poterit non efficere, ut pulmo obruatur copioſo ſanguine. Hinc pro ejus quantitate & celeritate celerius & laborioſius ſeſe invicem excipere debebunt inſpiratio & exſpiratio, atque ita ſanguine intra datum tempus non rite propulſo per venam pulmonalem, verſus cor ſiniſtrum, orietur reſpirationis difficultas, atque aliquis ſenſus anxietatis. Ut perſpicue omnia hæc intelligantur, anatomico oculo conſiderandum venit rete malpighianum, efformatum ab arteriolis ultimis pulmonicis, cum venulis minutulis anaſtomoſi junctis, quod omnem cellularum ſuperficiem undique cingit. Deinde ſciendum nobis eſt, egreſſo aere ex pulmonibus, & finita exſpiratione collabi, ſibique invicem incumbere in planitiem ſubſidentes bronchiales cellulas, vaſculaque omnia retis eapropter coarctari multum, infra naturalem ſuum diametrum. Tandem perpendi debet, dilatato thorace, ab ingrediente per arteriam aſperam inſpirato aere, inflatas ſenſim ex ſua planitie aſſurgere, ac increſcere veſiculas; dumque nunc exacte ſphæricæ redditæ, non niſi in uno puncto ſemet invicem tangunt, naſci inter eas ſpatia intermedia, vaſculaque retis ibi locata dilatationem majorem, majorem ſanguinis influxum & transfluxum permittere, eoque momento temporis circulum ſanguinis per pulmones eſſe liberrimum, cum e contra ſub exſpiratione ob cauſam dictam iter ex arteriis in venas penitus ſit intercluſum. Patet igitur ex his omnibus, mutuam habitudinem aeris, & ſanguinis, pulmones ingredientis, perpetuo ſupponendam eſſe ut facilis ſuccedat reſpiratio. Quodſi nunc ponatur, vaſcula retis nimis eſſe turgida rarefacto ſanguine,

guine, corde copioſius & celerius expulſo, neque reſponde-re depletionem arteriolarum, tranſitumque ipſum ſanguinis in venulas, earumque ramos majores, ad venam pulmoni-cam tendentes, affluxui perenni, vaſcula retis oppleta nimis & diducta ultra modum, reſiſtent explicationi illarum veſi-cularum quos coronant, atque aerem inſpirandum non de-center admittent, neque ſeſe undique diſtendi in ſphæricam figuram faciles patientur. Igitur ſenſim omnis ſanguinis cir-cuitus per pulmones reddetur difficilior, qui ut nihilominus utcunque promoveatur, labor major imponetur muſculis, reſpirationi inſervientibus, & ex ſolo mechaniſmo, & ex voluntatis imperio accedente agentibus. Conſtat vero per Experientiam IX. Opium motus animales labefactare, omnes ergo potentiæ animales, quæ cum vitalibus reſpirationem cui hæ ſolæ non ſufficiunt, abſolvere ſolent, jam erunt de-bilitatæ, quare tanto difficilior eadem reddetur. Sed longe eminentior excludetur in ſpirando difficultas & anxietas, ſi Opio fortius agente diducta a rarefacto ſanguine vaſa vici-nos vitales nervos comprimant, vel alia ratione quacunque imminuatur cordis motus, & neceſſario reſpirationi ſervien-tes muſculi langueſcant, hisque ſimul ac ipſi cordi debilitas ſumma, ad paralyſin vergens inducatur. Atque tum ade-rit illa reſpiratio parva & frigida, quam apud bibentes Opium cum convulſione jam notavit *Aetius*, [h]) hæc eſt illa diſpnoea, quam memorat *Freindius*, [i]) quamque deducit ab Opio nimis libere exhibito, atque a ſanguine ita attenuato, ut arteriæ cerebri latius quam par eſt diſtendantur, atque nervi ii ubique interſerti, valide comprimantur, hacque ra-tione ſpiritus minima copia ſecernantur, aut intercipiantur penitus. Hæc vero diſpnoea ſi ſemel adſit, multum periculi ſubeſt ne homo brevi ſpirare deſinat, neque protrahendæ vitæ conjunctum omnium muſculorum reſpirationi dicato-rum, jam mire labefactatorum officium proderit, neque in ſubſidium vocatæ Serratorum, Scalenorum, Rhomboi-dei,

h) *Tetrab. IV. Serm. I. p. 69.*

i) *Emmenol. cap. XIV. p. 139. 140.*

dei, Tapezii, Cucullaris, laborioſæ actiones ſufficient, ſed thorace ægerrime dilatabili, exſpirata a ſuo corpore ſecedet, anxia & agone perfuncta anima.

§. V.

EXPERIENTIA V.

Opium ſanguinem rarefactum copioſius determinat ad Caput.

Valida cordis ſyſtole expreſſus in canales ipſius ventriculis annexos ſanguis, non poteſt non ſtatim magna vi pelli verſus caput, cum carotides arteriæ eam eo deferentes, primi ſatisque notabiles rami, ex arteriæ aortæ trunco emergant. Neque negari poteſt, ipſum hunc ſanguinem propter tantam cordis viciniam, in omnem cerebri ditionem fortiori adhuc nixu incurſurum fuiſſe, niſi in arcum deflexa magna arteria præcipuum impetum ejus aliquantiſper retunderet, antequam rectiſſimo decurſu exporrectis carotidibus ad caput ablegandus tradatur. Nemini itineris harum arteriarum, ac multiplicium ramificationum, quas internæ carotides per meninges diſpergunt, bene gnaro, dubium eſſe poteſt eximiam cruoris quantitatem quolibet pulſu ad encephalon adſcendere, licet eam exacte definire, paulo difficilior labor haberi debeat. Si totius maſſæ dimidia pars verſus illud non projiciatur, minimum tertiam eo compelli *Malpighius* [k]) aſſeveravit, illam vero ſaltem pro ſexta & ultra habendam eſſe *Hallerus* [l]) cenſet. Mea jam copiam accuratius inquirere, & determinare nil intereſt, ſufficiet mihi annotaſſe, quod peritorum neminem fugere poteſt, affluentem largiſſimam hanc copiam ſanguinis etiam morari in omni encephalo diutius, cum progreſſus ejus per illud, non tantum ſit difficilior & tardior, ſed & regreſſus per jugulares venas, lento ſatis gradu procedat, ut ita lenteſcente ubique circuitu, interiora capitis ſemper ſanguinis commeatu pleniſſima offendantur, quod ipſum ex ſequentibus adhuc clarius intelligetur. Nimirum

k) *Exercit. epiſtolica de Cerebro ad Fracaſtorium.*

l) *Phyſiologiæ* §. 339.

mirum de fabrica arteriarum carotidum id ſingulare notant Anatomici, quod antequam capitis oſſeam capſam ingrediantur, validam ſuam & elaſticam tunicam, unde alioquin robur omnium arteriarum pendet, confeſtim exuant & deponant. Non me latet Cl. *Ludwig* [m]) eo laborare, ut probet & arteriis cerebrinis omnino eſſe tunicas muſculoſas, contra aliorum opinionem. Interim tamen negari nequit, eas ſi adſint longe tenuiores eſſe & molliores, quam omnibus reliquis in corpore arteriis. Atque diſertis verbis Illuſtr. de *Haller* [n]) omnes carotidum ramos, qui cranio continentur, tenui magis fragilique ſubſtantia præditos inveniri profitetur, quam omnes totius corporis arterias; adeo quidem, ut non errarint, qui encephali arterias fere venas referre aſſeruerunt. Cum igitur virtus contractilis ſingularum arteriarum encephalicarum valde languida ſit, & earum præcipue, quæ piæ matris texturam conficiunt, mirum eſſe nequit, quando minus expedite liquida per ſuos alveos provolvunt, & tum maxime, ubi iis nimis repletæ & diductione ultra conſuetam diametrum extenſa, quaſi atonicæ redditæ fuerint. Quia vero refluxus ſanguinis venoſi ex capite, invalidæ arteriarum ſyſtoli reſpondet, venularumque vis illi adhuc longe inferior eſt, ac omnes ſinus pulſu deſtituuntur, non poteſt non ipſe etiam refluxus valde impeditus eſſe, atque ita Univerſalis humorum circuitus per caput difficilior reddi. [o]) Accedunt quæ multum ad ejus difficultatem faciunt, arteriolarum ſoporalium, utrinque inter ſe, harumque & vertebralium mutuæ anaſtomoſes, atque miræ earum in orbes, & gyros, anfractusve varios, & ſerpentinos ductus, deflexæ diſtributiones, & divaricationes, quibus fit, ut liquida appulſa in canalibus nullibi rectis lineis, ſed per perpetuas incurvationes incedentibus, multiplices frictiones patiantur, adeoque in ſuo progreſſu multum retardentur, atque hinc inde temporarias ſtagnationes experiantur. Quantum vero ad retardandum fluidorum in canalibus motum faciat horum

m) *diſſ. de Arteriarum tunicis.*

n) *Phyſiol.* §. 337.

o) *Conf. Celeb. Waltheri Programma de Pulſu in duræ matris Sinu. Diſſertationi Platnerianæ de calculo ad veſicam adhæreſcente annexum.*

p) *Traité de Mouvemens des eaux.*

incurvatio, & frictio illorum inde reſultans, ex *Mariotti* p) demonſtrationibus elegantiſſimis pulchre intelligitur. Fuere equidem, qui cum *Pacchionio* & *Baglivo* aliisque, hanc hypotheſin adoptantibus, tarditatem circuli ſub cranio juvari nonnihil motu duræ matris ſyſtaltico & diaſtaltico exiſtimarunt. Sed repugnant talibus aſſertis, moles cerebri, cum ſuis membranis arctiſſime oſſeo ſuo domicilio coercita, atque duræ matris tot in locis cum eminentiis & foveis cranii, cum oſſibus temporum, ſyncipitis, occipitis, pertinaciſſima innumerabilium vaſculorum interventu ſubſiſtens cohæſio, ita ut non niſi vi, & reſiduis ubique punctulis rubris ſeparatio ſit poſſibilis. Quare omnis alius motus meningis, quam qui ab arteriis eſt, merito imaginarius haberi debet, mirumque omnino, unquam Viros Clariſſimos oculo hæc talia uſurpantes duram matrem cor cerebri ſalutare, alternantemque illi motum affingere potuiſſe. Nihil itaque pro juvamine difficilis circuitus humorum in interno capite meningis motum in ſubſidium vocaviſſe expedit. Atque ita quidem natura comparatum eſt, cum flumine horum per encephalon. Loquitur autem nunquam fallax obſervatio ſtatim ubi inſueta celeritate ſeſe inſequuntur pulſuum ictus, ex cauſa quacunque, caput præ aliis partibus corporis ſanguine coacervato repletiſſimum reddi. Id phœnomena tum ſolemnia, vultus tumeſcentis rubedo, oculi protuberantes, gravitas capitis, arteriarum temporalium pulſatio, ſudor faciei largiſſimus, cruor e naribus prorumpens, evidenter docet. Deinde quoque certum eſſe videtur, cum ſanguine corde expreſſo, per ramos ad caput tendentes determinari ſimul ejus moleculas ſubtiliores, & leviores, cum inertes magis & graviores potius per truncum aortæ deſcendentem ſuo pondere inferiora corporis petant. Diſcimus eapropter experiundo, generoſiora & in exiguos atomos ſimul diviſibilia remedia, ſanguinem ingreſſa, fere circa caput maxime ſuas vires, notis fallere neſciis, teſtari apud eos præcipue, qui debili-

debilitate ejus nativa, vel adſcititia, vaſorum puta teneritudine & laxitate, contractilitatis defectu peccante, laborant. Inde eſt, quod omnia illa, quæ fortem odorem ſpirant, quæque acri aromatico ſpirituoſo ſtimulo inſtruuntur; aut volatili valde ingenio pollent, caput ſubito petere, eidemque oppletionis ſenſum inferre ſoleant. Deſtillavit *Bœrhaavius* q) urinam hominum generoſiſſima cereviſia, vino meraco, ſpiritibus ſtillatiis crebro multumque utentium, nilque ſpirituoſi in aqua prolecta detegere potuit. Concludit igitur, ſpiritus fermentatitios vegetabiles ingeſtos, non ire ad urinæ vias, ſed petere ſuperiora, turbare cerebrum, ſenſorium commune, originem nervorum, potiusque per cutis circumferentiam tandem exhalare de corpore quam cum urina exire. Anne ergo certum reddi videtur, Opium quod auget circuitum ſanguinis, acri ſuo & aromatico ingenio, quod volumen ejus rarefacit, atque vaſa omnia eapropter diſtendit, cruorem maxime rarefactum maximaque ſubtilis volatilis rarefacientis elementi ſui parte turgidum determinare ſurſum primo, deinde etiam in vaſa omnium minime reſiſtentia? Si autem totum corpus adſpiciamus, omnia vaſa aut reſiſtuiſſe, quantum poſſunt expanſioni, ſeſeque reſtituunt iterum, aut ita locata ſunt ut commode cedant eidem. Solum caput ejusque interiora aliter ſe habent, horum enim vaſa, & reſiſtere & cedere neſciunt. Vetant reſiſtentiam molliſſimæ & inertes arteriarum cerebrinarum tunicæ, vix ſyſtolizantes ſi reliquas contuearis, atque ut extrorſum cedere apte queant, vetat arcte omnia cingens & coercens oſſeum involucrum. Maximus igitur decubitus ſanguinis commoti & rarefacti ab Opio, redundat in vaſa encephali, quibus & reſiſtere & cedere neſciis, ſed affluxum jugem permittere coactis, atque propterea maximopere diductis, cedere debet, quæ comprimi facile poteſt, ſubjecta pulpoſa & molliſſima cerebri medulla. Atque ab hujus compreſſione majori minorive præcipua phœnomena Opium inſequentia deinde proveniunt.

q) *Chemiæ Part. II. Proceſſu 93.*

 §. VI.

§. VI.

EXPERIENTIA VI.

Opium Animum pacat, atque hilarem & alacrem reddit.

Equidem inquiſitione digniſſimum eſt, arduum autem & valde difficile explicatu, quomodo pharmacum, cujus vires in corpore ſubſiſtunt aliquamdiu, & in eodem tandem diſperduntur, & pereunt, aut per ejus corticem difflantur, ſimul tamen ſimplicem illam & immaterialem ſubſtantiam, fidam omnino corporis ſociam, ſed nil cum ipſo ſimile habentem, æque adficere queat. Dum hanc ſenſubus a quibus omnis noſtra cognitio pendet, uſurpare prohibemur, atque vinculum quod menti & corpori intercedit prorſus ignoramus, quomodocunque etiam has difficultates levare anniſi ſint acutiſſimi omnis ævi Philoſophi, acquieſcere debemus in eo, quod certas mutationes corporeas, certas quoque affectiones Animæ inſequi, ac utraſque exacte ſibi invicem reſpondere, conſtante ac nunquam fallente experientia convincamur. Certiſſimum deprehendunt Medici attenti, & in praxi præcipue numeroſa verſantes, definitum ſolidorum ad fluida habitum, qui individualem horum itum reditumque in orbem abſolvit, diverſos adeo homini mores ingenerare, mutatos toties apparentes, & in diverſis ſubjectis a ſe invicem diverſos, quoties illius habitus differentiæ adeſſe obſervantur. Nil vero magis in Corpore, nil propius immutare, perturbare, emendare poſſe inclinationes mentis, eandemque ad pacatæ tranquillitatis delicias deguſtandas adducere, vel affectuum turbulentorum tumultui ſubjicere videtur, quam circuitus ſanguinis per cerebri membranarumque id cingentium vaſa, ſive hac ſive alia ratione ſuccedens. Eam ob cauſam jam olim licet circulationem ignoraret, ſolarum obſervationum fide ductus *Hippocrates* magni referre edixit, quali in Corpore locati ſint Animi. Atque ſi per Venerabilis noſtri Parentis effatum, multa in corpore exiſtunt, quæ acuant mentem multa quæ obtundant, ſique circulus ſan-

guinis per encephalon, ſive acumini favere, ſive ad hebetudinem eam deducere potens eſt, quidni Pharmaca darentur, quæ circulum hunc diverſimode modificando, & mentem acutiſſimam hebetare, & hebetem ac dejectam erigere, ac acuere apta haberentur. Atque non fallor, ubi inter ea eminentem hercle locum occupare Opium nunc edixero, cujus actionem primariam cui adeo mens ipſa ſubjacet, in ſanguinis rarefactione, indeque excluſa mutatione circuitus per cerebri mæandros conſiſtere, ex antecedentibus abunde conſtitit. Hos ſi ſumamus omnes apertos, fluminique alluenti & cedentes & renitentes ut decet, ſique ſimul ponamus decentem fluidorum, decenti craſi gaudentium copiam, ea vi cordis in ipſos impelli, quam leges ſanitatis poſtulant, aderit juſtiſſimum moderamen circuli, nec in exceſſu, nec in defectu ullibi peccaturi, atque eodem tempore niſi cauſæ morales obſtiterint, aderit mentis ſanitas, quæ moderamine affectuum abſolvitur, atque in pacata tranquillitate, & ſerena hilaritate unice fundatur. Pone autem nunc per cauſas phyſicas mentem ex hoc beatiſſimo ſtatu deſciviſſe, quia nempe circulus ſanguinis per encephalum a ſanitatis legibus receſſit, atque tardus & impeditus eſt redditus, nonne tum ea quæ canales pervios præſtant, quæ fluida mobilia reddunt, & vegetiori pauliſper impulſu ut projiciantur, efficiunt, quæque hac ratione ſecretionis & motus nervoſi liquidi rectitudinem inſtaurant, nonne inquam ea omnia, illas conditiones excludent, quas mens nullis externis turbis expoſita, ut corporeo clauſtro etiam non gravetur, in eodem ad ſummi ſui boni fruitionem, neceſſario præſentes ſupponit. Atque talibus dotibus pollet Opium, moderata doſi captum, id nempe vires cordis augens, ſanguinemque attenuans, circuitum humorum per caput, qui antea aut tardior juſto aut naturali haud celerior fuerat, aliquantiſper juvat, atque facili ſecretioni, impulſuique ſpirituum in omnem ſyntaxin nervoſam apprime favet. Optime hæc

 con-

r) *Emmenol. Cap. XIV. p. 139.* conſiderans Cl. *Freindius* [r]) Supponatur inquit, actionem Opii primariam in ſanguine attenuando conſiſtere, attenuato ſanguine neceſſario ſequitur ut uberior ſpirituum copia ſecerni debeat, hinc animus alacer, vegetus, pacatus, vigil, vires corporis inſtauratæ, quod præcipue experiuntur ii, qui Opium interdiu parciore doſi aſſumunt. Sive vero hunc audiverimus, a ſpiritibus copioſioribus, deinde etiam cordis motum auctum deducentem, ſive ſtatim cum *Heiſtero* [s]) hilaritatem ab Opio evenientem ab auctiori circulo deduxerimus; perinde nihil a vero abhorrens in medium proferemus. Forte etiam ipſos ſpiritus mediocri doſi datum ita mutat Opium, modo nobis incognito, ut motui ſuo quomodocunque aptiores reddantur. Nollem autem cum *Williſio* eos ſtupefactos & attonitos redditos mihi fingere ut ſenſibilium & terribilium occurſus immoti perferant. Non vero diſputo contra eos, [t]) qui in ipſo ventriculo incipere gratam ſenſationem nervis illatam arbitrantur, quamvis in eo talem voluptatis ſenſum haud ponam, ut Claris quibusdam Viris placet, qui ad animi ſufficientiam per Opium enatam ſufficiat, cerebrum ab eo affectum, & circulum humorum per illud mutatum, ad eam requiri perſuaſus. Quæ vero de generoſo hoc Pharmaco adſtruxi hactenus, melius adhuc concipiuntur, ſi in memoriam revocaverimus magnam illam Opii & Vini inter ſe intuitu effectuum, quos edunt analogiam, gentiumque quibus religio vinum interdicit, univerſalem, ut meticuloſitatem & triſtitiam parumper abarceant, ad Opium recurſum. Anne autem ſi vires Opii iis finibus ſervientes apud noſtrates non in vulgus notæ fuerint, ignotum alicui eſſe poſſet, quantum valeat vini generoſi hauſtus, ad mentis languores ſuperandos, ad puſillanimitatem allevandam, ac fugandam, luſusque & jocos auſteris adeo & meditabundis Catonibus movendos. A Noachi temporibus nemini de hac re dubitatum eſt, atque inter antiquiſſimos Philoſophos *Plato* [u]) qui vini uſum ante 18. ætatis annum ju-

venibus

s) *Comp. Med. Pract. cap. XIX. §. XI.*

t) *Mead de venenis p. 125.*

u) *de legibus II. p. 790.*

venibus haud conceſſit, & quadragenariis demum Viris liberalius in conviviis indulſit, ſenibus illud multis commendat, tanquam remedium contra ſenectutis duritiem, quo rejuveneſcere videamur, & mœſtitiæ nos oblivio capiat, ipſaque affectio animi ſicut ferrum in igne ex duritie in mollitiem deducta, flexibilior fiat. Pulchra habentur ligati ſermonis veterum amatoribus quæ Poëtæ elegantioris ævi de Vino elogia cecinerunt. Apud *Horatium* Turnus uda Lyæo tempora populea vinctus corona

Sic triſtes affatur Amicos,
O fortes pejoraque paſſi
Mecum ſæpe Viri! nunc vino pellite curas,
Cras ingens iterabimus æquor. x)

Horatius vero ipſe ita Thaliarcho ſuo ſuadet tranquillitatis & hilaritatis ſtudium, ſæviente frigore.

Diſſolve frigus ligna ſuper foco
Large reponens: atque benignius
Depone quadrimum ſabina
O Thaliarche! merum diota;
Permitte Divis cœtera. y)

Atque Quinctilio Varo hilarem animum conciliaturus candide conſulit.

Nullum Vare ſacra vite prius ſeveris arborem,
Circa mite ſolum Tiburis, & mœnia Catili,
Siccis omnia nam dura Deus propoſuit, neque
Mordaces aliter diffugiunt ſollicitudines,
Quis poſt vina gravem militiam aut pauperiem crepat? z)

Vix autem alibi dotes eximias vini elegantius canit quam Ode illa qua piam teſtam ſecum nutam alloquitur,

Quocunque lectum nomine Maſſicum
Servas, moveri digna bono die

Deſcende

x) *Carm. lib. I. Ode VII.*

y) *Ode IX.*

z) *Ode XVIII.*

Deſcende Corvino jubente,
Promere languidiora vina.
Non ille quanquam Socraticis madet
Sermonibus, te negliget horridus,
Narratur & priſca Catonis
Sæpe mero caluiſſe Virtus.
Tu ſpem reducis mentibus anxiis,
Viresque, & addis cornua pauperi,[a])

a) *lib. III. Ode XXI.*

Cur vero Gentilium Bachanalia viventium, atque perſæpe feliciorem venam & feſtiva gaudia fœdæ voluptatis vino accedendæ illecebras extendentium commendatione, nobiliſſimi hujus potus, diutius detineor? Magis placere debet Chriſtianis, in ipſis ſacris paginis collaudari vinum, Regiumque Vatem qui quod falſo de ſe jactat Ovidius, vere Deum in ſe eſſe perſenſit, quo agitante incaluit, quique ejus gratiam & beneficia canere aggreſſus, hymnorum ſuorum elegantia & ſublimitate omnem profanorum Poetarum turbam longiſſime poſt ſe reliquit, de vino non minus pronunciare, *quod Cor hominis lætificet.*[b]) Ipſam deinde benigniſſimam Creatoris voluntatem, optime miſerorum mortalium ærumnis cupientem, pulchre exprimunt verba Filii Salomonis.[c] *Date potum inebriantem perituro & vinum amaris animo. Bibat ut obliviſcatur paupertatis ſuæ, & moleſtiæ ſuæ non ſit memor amplius.* Atque certe in vino ſolo incredibile haud expertis, ſed vere ſummum aterrimarum curarum reconditur allevamentum, ita ut apud Homerum, Helena Craterem cum vino porrigens Telemacho Ulyſſis, & Piſiſtrato Neſtoris filio, omnium dolorum lenimen omnium ærumnarum oblivionem pollicita, non opus habuiſſet adjectione Nepenthes, de quo quid fuerit multum Viri docti diſputant, aliis helenium, aliis ſolanum, aliis crocum, aliis Opium, aliis ſaltem gratas narratiunculas, pro eo habentibus. Miras interim hujus Nepenthes vires recenſet *Plinius*,[d]) atque ipſe *Homerus*[e]) de eo laudat, quod is qui id deglu-

b) *Pſalm. CIV. v. 15.*

c) *Proverb. Cap. XXXI. v. 6. 7.*

d) *lib. XXV. c. 2.*

e) *Odyſſ. lib. IV. v. 220 - 225.*

deglutierit malorum penitus obliviſcatur, neque tota die flere poſſit, etiamſi Pater ejus & Mater moriatur, vel filius & frater coram trucidaretur. Nolo fuſius hoc argumentum pertractare, id ſaltem certum eſt, & Vinum & Opium pollere illis viribus quas Homericum Nepenthes poſſidere dicitur. Vini virtus lætificans & luctum ut verum Nepenthes fugans non latere poteſt illos medentum, qui difficillimam animi morborum curationem ſuſcipere quandoque debuerunt. Non autem aliter agit in Corpus vinum, quam rarefaciendo ſanguinem, circuli virtutem intendendo, expeditius humores omnes per capitis interiora transmittendo, ſecretioni quæ in cerebro perficitur amicas ſuppetias ferendo, nervosque grate afficiendo. Idem vero omne Opium præſtare toties jam commonſtratum dedi. Erit ergo ambobus & effectus idem, & agendi ratio eadem, neque mirum *Thomſonum* [f]) utraque junxiſſe, & diſſertatione peculiari morbos animi curandos expendentem Opium æque ac vini generoſioris cyathum, Amici blandiore confabulatione conditum, pro primario pharmaco mœſtum animum adjuturo, declaraviſſe. Magnam quoque ſimilitudinem intuitu virtutis lætificantis cum Opio habet *Crocus*, tanto honore ab antiquitate eapropter adfectus, ut eum aroma Philoſophorum & Medicinam triſtitiæ ſalutaret. Adeo vero ipſum viribus lætificis inſtrui dicit *Bœrhaavius*, [g]) ut in riſum fere perpetuum ejus nimius uſus adigat, moderatus autem vere exhilaret. Non vero aliunde melius illæ deducuntur, quam a ſanguinis quam ciet expanſione, quæ ſi nimia fuerit, temulentiam, ſoporem, & amentiam, producere poteſt.

f) *p.* 136.

g) *in Chym. Tom. II. p.* 212.

§. VII.

EXPERIENTIA VII.

Opium Temulentiam, Torporem, & Ebrietatem, inducit.

Ut a Vino modice epoto mens hilaris & ſerena præſtatur; ut ab Alcohole animadvertente *Bœrhaavio* [h]) ſpiritus animales,

h) *Chem. Tom. II. Proceſſu* 48. *p.* 174.

males, naturales, vitales, nervi, cerebrum mirifice excitantur, & grate afficiuntur; atque ut ab utroque impigris hauſtubus ingurgitato, mente ſui obliviſcente, & quaſi nubibus obvoluta, per gradus tandem temulentiæ & ebrietati via ſternitur, ita prorſus idem illud a refractis, & majoribus doſibus Opii evenire, obſervatur. Proprium hoc eſt multis artis & naturæ productis, quæ principio ſubtili, volatili, vaporoſo inſtruuntur, quod vel ſolo odore, multo magis autem intus aſſumta caput valde tentent, eique gravitatem quandam, & temulentiæ ſenſum inducant. Memoratu dignum eſt quod de Scythis refert *Herodotus* [i]) hos nimirum, dum omnem vitam ſine vino tranſigebant, eam voluptatem quam alii in ejus potu inveniunt, in fumo fructuum & herbarum, grato odore pollentium, & in ignem conjectarum poſuiſſe. Pyram ex his conſtructam circumſedentes, fumum inde aſſurgentem haurire conſueverunt, donec inebriati canere, ſaltare, & tripudiare, inciperent temulento tandem ſopore oppreſſi. Talis quoque energiæ maxime in non adſuetis, & adhuc hujus artis, in naturam noſtro tempore fere ubique abire juſſæ, tyrocinia deponentibus, ſuctus per fiſtulam fumus foliorum peti eſſe obſervatur, a quo gravitate & temulentia toties caput obruitur. Quis neſcit capiti infeſtum carbonum fumum, a quo ut periculoſiora pathemata, ita & tranſeuntem iterum qualem vinolenti experiuntur, illius obnubilationem, obſervare rarum non eſt. In vulgus etiam notum eſt, aquas minerales omnes propter ſpirituoſum & volatile elementum quod in ſe recondunt ad ſcaturiginem ſaltem appropinquantibus, & potare eas incipientibus nondumque uſui adſuetis caput valde turbare, levemque quandam ebrietatem inferre, cujus alioquin aqua ſimplex magnum eſt antidotum. Hoc phœnomenon toties notavit Beatus Præceptor *Hoffmannus* aliique ſoteriorum fontium deſcriptores, quod a pyrmontanis & ſpadanis ad ſcatebram hauſtis præcipue evenire ſolet. Multo autem magis Cereviſia,

i) *lib. I. c. 202.*

viſia, Vinum, Alcohol, omniaque potulentorum genera fermentatione producta, tenuiſſimo ſuo ſpirituoſo principio, quo turgida ſunt, tantoque fortius, quo illo ditiora ſunt, cerebrum offendunt, atque temulentiam cauſantur. De fermentante cerevifia vel muſto exhalans venenoſæ activitatis ſpiritus, qui loco undiquaque clauſo coercitus, ſi naribus hauriatur ab incauto, ſubitaneam mortem inferre aptus eſt, apertis etiam cellarum feneſtris, aere eas libere perflante, e longinquo ſaltem inſpiratus, temulentam capiti gravitatem inducendo ſapientes & periculi gnaros arcet. Quin & recens vinum, ex uno Cado in aliud transfuſum manus operæ admoventes effluviis inde aſſurgentibus æque reddit torpidos, & ebrios, ac ſi illius largos hauſtus eduxiſſent. [k]) Solus dein alcoholis vapor, diu magnaque copia nares ferens, notante *Bœrhaavio* temulentiam ſummam inducit. Sane Operarii qui peracta deſtillatione, e vaſis vinacea fumantia educunt, ac vaſa ſpiritu Vini plena in doliis reponunt, omnes fere temulenti fiunt, [m]) quin & gallinæ & reliquæ aves cortales, ſues, aliaque animalia, quæ in hiſce locis degunt, & calentibus vinaceis e cadis extractis paſcuntur, temulenta redduntur. Tanta vero eſt hujus ſpiritus ſubtilitas, omne encephalon pervadens, ut in inciſo Ebrii cadavere, odor ejus manifeſtus, ex cerebri ventriculis exierit animadvertente *Schradero*. [n]) Tale autem individuale ingenium, talesque vires, tribuendæ non minus videntur Spiritui Rectori corpus Opii inhabitanti, licet eadem hic ac ibi ſubſit explicationis difficultas, qua ratione is vel naribus hauſtus, vel per interiores vias corporis ad cerebrum delatus, hoc cum nervis ex eodem prodeuntibus, ad ſtuporem tenuiſſima ſua materie adficiat, effectusque adeo ſenſibiles edat. Vix interim dubitationi locus eſt, activum & inebrians principium aquarum mineralium, cereviſiæ, vini, alcoholis, Opii, quanquam diverſum ſit inter ſe, quanquam unumquodvis ſuis propriis, & ab aliis differentibus poteſtatibus gaudeat, in

k) *Rammazini de Morb. Artificum Cap. XX.*

l) *Chem. Tom. II. Proc. XLII. p. 175.*

m) *Rammazzini l. c.*

n) *Dec. II. obſ. 7.*

in eo tamen ſibi eſſe ſimile, quod ſit elaſticum, quodque præter vim ſpecificam, qua inexplicabili ratione in nervos eorumque originem agit, ſanguinis reliquorumque humorum particulas a ſe invicem dimoveat, omneque illorum volumen rarius & turgidius reddat. Inde enim fit ut cedere juſſi vaſorum parietes ſibi adjectas ſubjectasque partes tendant, gravent, premant, vibrent, atque ita functiones naturales earundem immutent. Hoc ſi accidere ponamus vaſis capitis internis, cerebrique corticalibus ſubjacentique ipſis pulpæ medulloſæ, quorſum alcoholis & Opii ſubtiliſſimæ particulæ, ob levitatem ſuam veloces adſcendunt, aliquantiſper mente concipere poterimus Temulentiæ ætiologiam, quam abſolute perſpicuam exhibere, vix unquam licebit. Scilicet repletis nimis ab intumeſcente ſanguinea maſſa, canalibus omnibus interioris capitis, novoque ejusmodi per citatiores cordis ictus commeatu jugiter advoluto, magis implebitur cum meningibus cortex, & expandetur quam medulla reſiſtere haud ſatis neſcia, ſine ſui officii impedimento fert. Igitur non amplius moderato & placido flumine, decurrent per ſuos alveos humores in cerebro, ſed ſemper inæquali vi arietantes in vaſorum parietes, hic impetuoſius appellentes, illic ſibi ipſis remoram objicientes, hic ſufficiente renixu excepti, transpreſſique fortius, vel retropulſi, illic renitentem potentiam eludentes, coacervatique, & ſtaſin temporariam experti, valde inordinato circuitui anſam ſuppeditabunt. Eapropter propinqua vaſis ita præter naturalem ordinem nimis extrorſum diductis, fila nervoſa, ſive libere adhuc in medulla excurrentia, ſive jam in faſciculos adunata, duraque & pia meninge involuta, mox vibrationibus reciprocis vexabuntur, mox comprimentur, ſuique etiam inquilini liquidi immutationem in craſi & motu patientur. Sic autem male affectis nervis efficietur facile, ut commotis & trementibus fibris retinæ viſibilia objecta fixa licet, loco moveri, & in gyrum agi videantur, reliquarumque ſenſationum omnium

nego-

negotium multis modis immutetur, & inhibeatur, ac ex idearum ſiniſtra perceptione, læſaque earum juſta coordinatione, clararumque alias obſcuratione, miſcela, tumultuque Phantaſia depravetur omnis, rationisque exercitium peſſundetur. Hinc tandem hujus imperio everſo, quo magis a temperie ſua cerebrinus circulus recedit, eo magis effrænа morum a naturali conſuetudine abludentium licentia, hinc hilaritas ad ſtultitiam effuſa, hinc jocorum male ſalitorum abundantia, hinc rixarum ſine illata injuria motarum turbines, hinc injurioſa & nemini parcens audacia, hinc verboſa loquacitas, hinc hirciens petulantia, turpisque impudicitia, & quæ ſuperſunt fœdæ invaleſcentis ebrietatis comites. Atque integrum hoc ſodalitium Temulentiæ ab Opio productæ, quæ a vino proficiſcenti eſt ſimillima, deſcriptum legere licet, apud *Alpinum* & *Kæmpfferum* & *Bellonium*, locis in ſuperioribus jam allegatis. Neque antea ad priſtinos mores redit, ſibique redditur homo, vel vino vel Opio ebrius, quam donec facta per cutis poros exſpiratione ſpirituoſorum & vaporoſorum elementorum, per omnem ſanguinem oberrantium, reſtitutum fuerit circulo ſanguinis per encephalon juſtum moderamen, humoribusque acribus redditis blanda ſua redierit temperies, atque intra naturales terminos reducta iterum fuerit eorundem turgeſcentia. Ab hac quippe omnia pendere Ebrietatis phœnomena, vel inde luculenter conſpicitur, quod ea quæ celeriter deprimere ac compeſcere valent dictum ſanguinis turgorem, illam protinus diſparere faciant. Inde nimirum eſt, cur ebrietati adeo ſit adverſum acetum, ejusque ſpiritus, ut eam cito domet, ac ſomno vinoque ſepultos ingeſtum excitet. [o]) Inde porro eſt quod Ebrio adminiſtratam venæ ſectionem ſubitaneam ſobrietatem reſtituiſſe memorent *Acta Haffnienſia*: [p]) Nil enim citius minuendo quantitatem rarefacti cruoris, reſtituere poterat molis per vaſa movendæ, & ſpatii per quod volvenda erat, deperditam proportionem. Sed & hæc duo reme-

o) *Bœrh. Chym. Tom. II. p. 185.*

p) *Vol. V. obſ. 72.*

remedia quadrant optime, quando a majore doſi Opii orti ſunt effectus nimii, quos ut jam dictum fuit in antecedentibus, non alios eſſe aſſeruit *Mead*, [q]) quam ſummam ebrietatem.

q) *de Venenis p. 130.*

§. VIII.

EXPERIENTIA VIII.

Opium acumen Senſus obtundit, & natos dolores ſedat.

In vulgus notus eſt elegans hic, & ſæpe adeo exoptatus Opii effectus, rationem autem ejus variis modis ſibi concipiunt clariſſimi in arte noſtra Viri. Sunt qui quaſi Stahlianorum dogmatum ſectatores metaphyſici quid & moralis, in ſedativa Opii virtute quærere videntur. Inter eos ipſe *Freindius* [r]) animo Opio refecto ſenſim obrepere doloris oblivionem contendit, atque non aliter *Jones* & *Mead* [s]) magnam partem operationis ponunt in grata & voluptuoſa ſenſatione, cujus occupatione mens ab omnibus ingratis avertatur, easque non cogitet amplius, & ita ad requiem & pacem diſponatur. Licet vero negari nequeat, id quod etiam jam ſeorſim tanquam rem per Experientiam VI. evictam elocutus ſum, Opium opportune exhibitum, tranquillam quandam ſufficientiam, & ſerenitatem animo elargiri, ut epotum vinum, tamen phyſicam quandam mutationem hominem in corpore pati, quando dolore vexatur, & hanc phyſicam mutationem mutari iterum, & ad illam conditionem reduci, quæ per ſanitatis leges obtinet, quando dolor remedio tollitur, facile clarum eſſe exiſtimo. Primam quippe operationem omnia remedia in corpus, minime vero in animam edunt, quod fere Stahlio & aſſeclis viſum eſt, dum ejus hypotheſis animæ intentiones mutatas ponit, & ex his demum effectum mutatorum motuum in corpore. Nullus quoque hactenus inventus fuit in natura rerum modus, qui licet aliter ad recreandos & exhilarandos mortalium animos aptiſſimus

r) *Emmenol. Cap. XIV. p. 139.*

s) *de Venenis pag. 128. 129.*

mus habeatur, ita illos dum corpora dolorum furiis torquentur, avocare queat a perceptione moleſtiſſimi ſenſus, ut eo haud afficiantur. Avarum finge, auri ſacra fame laborantem, tenuibus etiam uſuris quas, juſto tempore perſolvit egenus debitor, ſumma hilaritate perfuſum, nunc diriſſima podagra affectum, ſentiet ſane atrociſſimum malum, ſi vel multa aureorum millia corradendi occaſio ipſi naſcatur. Paucis dicam, vix bene pronunciari poteſt miteſcente ab Opio dolore, quod mens hilaris reddita illum nec curet, nec ſentiat, ſed potius certum eſt, ſi dolor adfuerit ejus ceſſationem demum exhilarare mentem, quæ poſitis definitis corporis conditionibus phyſicis, ingratis triſtibusque ideis afficitur, non antea facile eliminandis niſi mutatis his conditionibus corporeis. Neque etiam diffitentur *Freindius* & *Mead* Opii virtutem agentem in corpus, ut in antecedentibus apparuit; ſaltem ſi rigoroſius examinetur eorundem ætiologia, ſublati doloris quam tradidi, eam pro minus accurata & vera habendam eſſe conſpicitur.

Ut autem quæ de ſenſu per Opium obtuſo reddito, & de ſopito per Opium dolore ediſſerenda ſunt, melius intelligantur, petendæ ſunt ex ſenſus & doloris Theoria propoſitiones ſequentes, quas tanquam certas aſſumere licebit.

1. Fluida noſtra nulli ſenſui, nulli dolori ſunt obnoxia, ſed ſolida ſaltem, & inter ea nervi, eorumque filamenta.
2. Nervi vero ſaltem ſentiunt & dolent, tanquam canaliculi fluidum ſuum vehentes, nam nervi concreti & mere fibroſi nil ſentiunt, exemplo pilorum, & unguium, qui ex concreſcentibus & induratis nervulis oriuntur.
3. Senſus naturalis ſemper ponit determinatam actionem corpoream in partem vere ſenſibilem, nervorumque hujus cum ſenſorio communi nullibi interceptum Commercium.
4. Filamentorum nerveorum cavorum, ſive canaliculorum ultimorum, in corpore humano, ea conditio, quæ perdu-

perdurans & aucta ſemper minuit puncta contactus, & ita pergendo inferret metum ſolutionis continuitatis elementorum nervum conſtituentium, ſeu quod idem periculum rupturæ, a cauſa quacunque enata, creat dolorem.

5. At ipſa perceptio doloris, vel idea ejus ex deſcripta conditione nervi menti naſcitura, ponit integram libertatem commercii inter cerebrum & nervum affectum, ſeu actionem mutuam utriusque in ſe, minus impeditam.

6. Libertas hujus commercii actionisve mutuæ abſolvitur libertate fluxus perennis liquidi tenuiſſimi, a cerebro ad nervum, a nervo ad cerebrum.

7. Sublata hac fluxus libertate & perennitate per nervum & cerebrum, diſſectione, uſtione, compreſſione, ligatura nervi inter cerebrum & ſedem cauſæ dolorificæ, aut compreſſione cerebri ejusque medullæ, quæ conſtituit ſenſorium commune, ceſſat perceptio doloris, licet cauſa pergat agere, imo vero ſi vel egerit fortius ac antea.

8. Cauſæ ſenſus præternaturalis, ſeu dolorum, ſunt omnia, quæ applicata nervis premendo, trahendo, diſtendendo, vulnerando, rodendo, ſolutionem continuitatis eorum intentant.

9. Preſſio, tractio, diſtenſio, vulneratio, roſio, agit in villos nervoſos, actione ſolenni ſtimuli, & hujus vi, lege corpori inſita, invitat majorem liquidi nervoſi affluxum, hinc villorum partis contractilitate naturali aucta, ſequitur criſpatio, ſtrictura, ſpaſmus, aliquando totum corpus adficiens.

Redeo his exhibitis, ad indagandam virtutem Opii, in ſedandis doloribus, modo deſcripto naſcentibus. Circumſpicienti occurrunt Viri docti, qui cum *Wedelio*, [t]) quem nominaſſe ſuffecerit, hoc remedium, dum ſomnum inducit, id

t) *Opiol. p. 81.*

id ſimul efficere aſſerunt, ut quemadmodum aliorum malorum moralium, ita & dolorum, inter phyſica facile primorum, homo obliviſcatur. Hanc ſententiam etiam omnino ſuam facit Cl. *Young* a ſomno artificiali ad unum omnes Opii effectus deducens. Sed tutius inverſo hoc ordine aſſeri poterat, Opium dum dolores ſi adfuerint ſopit, Pervigilium tollere, & ſomnum inducere, aut ſaltem una operatione ſimul præſtare utrumque, ſi ſimul ſuperentur dolores & vigiliæ. Etenim ſi verum foret, ſomnum inductum eſſe cauſam indolentiæ, antea, Opio exhibito, non ceſſarent dolores, niſi impetrato ſomno, verum experiundo aliter rem ſe habere diſcimus. Habet inter alios *Ridlinus* u) Pharmacum Opiatum, dolorem ſedans ſine ſomni inductione. Gravida ſcilicet odontalgiam aliis fruſtra oppugnatam theriacæ cœleſtis gr. IV. omnino levatam ſenſit, tota vero nocte vigilavit. Atque ſimiles hiſtorias adduxi dum Experientiam VI. tradebam. Ipſe etiam modo laudatus *Wedelius* x) alibi non negat, Opium interdum dolorem magis ſedare, quam ſomnum facere, hocque præſtare extemplo, ceu ad imperium quoddam, ut adeo non per ſolum ſomnum, ſed & absque eo propria virtute illos fuget. Eadem ratione absque ſomno, vel priusquam acceſſerit, vel poſt eum finitum dolorem ſedari ab Opio optime notavit *Willis*. y) Eleganter quoque rerum uſu edoctus van *Swieten* z) Sæpe accidit inquit, minori doſi data Opiata dolorem compeſcere, nullo tamen inducto ſomno, dum pacatiſſima menti & corpori naſcitur quies. Perperam igitur a ſomno, quem ciet, deducitur virtus Opii anodyna. Alia autem ratione, doloris conſopitionem, & maxime ſi ille pendeat ab acri materie, nervo infixa, per Opium explicat *Lindeſtolpius*. a) Quamdiu cor valide agit in ſpiculum dolorem perennare dicit, ſed cum cordis impetus ſiſtatur aliquantum, flacceſcere per ſomnum totum corpus, & decidere loco ſuo ſpiculum affirmat, non aliter ac culter manu dormientis ſuapte ſponte flacceſcente excidit.

u) *lin. med. Ao. 1696. Menſ. Mai. obſ. 14.*

x) *Opiol. p. 87.*

y) *Pharm. Rat. Part. I. p. 182.*

z) *Comment. Tom. I. p. 325.*

a) *de Venenis cap. X. theſi 73.*

Ff Negari

Negari nequit, efficere poſſe Opium, ut fibra liberetur ab actione inhærentis & pungentis ſpiculi, at vero hunc effectum deberi circulo mitiori & tardiori, per Opium reddito, id falſum omnino, quia Opium circulum potius accelerat. Sed acrimoniam humorum cauſam dolorum contuitus laudatus *Wedelius*, [b]) Opio tribuit vim liquidorum ichorumque acrimoniam & mordacitatem temperandi; a qua ſubinde filamentis nervoſis exeſionis & rupturæ periculum immineat. Conſtat autem Opium nihil blandi, nil demulcentis, & incraſſantis in ſe fovere, ſed potius propria ſua acrimonia ſero omni morſicantem acrimoniam inducere, neque experientia evictum eſt, hanc acrimoniam Opii, acrimoniæ cuidam alii ſpecificæ humorum ſuperandæ aptam eſſe; quemadmodum acidam acrimoniam alcalinæ, & vice verſa; Nil ergo veri & huic ætiologiæ ineſt. Certius *Wedelio Freindius* [c]) dum aliam doloris cauſam præter acrimoniam conſiderat, obſtructionem nempe canalis, fibras hujus nerveas diſtendentem, & vim vitæ auctiorem invitantem, qua illæ tanto fortius diſtendantur, Opium illam obſtructionem tollere poſſe, & ita ſimul tollere dolorem edixit. *Cum Opium* inquit *ſanguinis particulas attenuet*, facit, ut ſi quid in arteriolis hæſerit, jam in venas trajici queat, unde remota omni obſtructione, ceſſat ille, qui ab humoribus ſtagnantibus frequenter oritur, dolor. Eleganter ſane! neque ego negaverim ſi hoc obſtaculum ab Opio fuerit attenuandum, & mobile reddendum, feliciter cauſa ſublata, ceſſaturum effectum, dolorem. At vero nil prærogativæ præ aliis quibuscunque indicatis attenuantibus hic quidem poſſideret Opium; permanentibusque obſtaculis ejusmodi, & præfracte permanentibus cauſis aliis, tamen congrua doſis Opii ad tempus ſaltem ſuſpendit dolorem, quare hæc explicatio non exhaurit ætiologiam virtutis anodynæ, qua pollet Opium, genuinamque rationem effectus adeo univerſalis nondum ſuppeditat. Ad hunc curatius attendens *Thomſon* [d]) & in genere conſideratam

b) *Opiol. p. 81.*

c) *Emmenol. cap. XIV. p. 130.*

d) *Diſſertationum p. 122. 123.*

tam doloris indolem ante oculos habens, melius huic negotio ſatisfecit. Scilicet dum compreſſio nervi valet efficere, ut cauſæ dolorificæ infra compreſſam plagam conſitæ, effectus non ſentiatur; fluxus liquidi nervoſi commercio inter cerebrum & locum affectum per compreſſionem illius nunc intercepto; a rarefacto ſanguine, compreſſionem hanc efficiente, atque ab hac ceſſationem doloris apte deduci poſſe, ratus eſt. Igitur arterias cruore rareſcente dilatatas liquidi nervoſi influxum præpedire in partem affectam ſcripſit, eaque propter etiam magis & minus dolores ſedare Opiata aſſeruit, quo magis aut minus nervis affectis arteriæ ſunt propinquæ, a quibus illi comprimi queant. Ex hoc etiam principio Odontalgiam & dolores colicos præ reliquis tollere dicit Opium, illam quoniam ramus carotidis externæ ramum quinti nervorum paris per dentium radices comitetur; hos quoniam nervea ventriculi & inteſtinorum ſubſtantia tota operiatur copia arteriarum cœliacarum, & meſaraicarum. Interea dolores arthriticos, quod nullis conſpicuis arteriis perioſtia in articulationibus inſtructa ſint, ni forte ſudor conferat, vix levari ab Opio contendit. Dem ego hæc omnia *Thomſono*, neque contra eum diſputem, de arteriis rubris ligamentorum & membranarum, juncturis oſſium ſervientium. At vero licet evictum ſit, compreſſum nervum inhabilem ad ſenſum reddi, atque eapropter hæc ejus ſententia a compreſſione deducta habeat omnino, unde ſe tueatur, aliasque aliorum valore ſuperet, tamen ego crediderim neminem Practicorum ſingulare aliquod diſcrimen animadverſurum eſſe in doloris lenimine prompto, & certo, ſive granulum Opii Podagrico, ſive colica laboranti, juſto tempore exhibuerit, ſi gradus doloris ac cauſarum vires pares fuerint. Novit certe *Bœrhaavius* [e]) qui ob podagram Opium aſſumſerunt, quique jurarunt ſe ſtatus illius perpetuitatem omni re quæ ſibi pretioſiſſima eſſet, libenter redemturos, ſi liceret manere talibus, quales fuerant poſt Opii præbium. Quando igitur Podagricus Opio non minus ſibi parare poteſt

e) *Prælect. Tom. VI. p. 246.*

eſt dolorum inducias, ac colicis & cardialgicis cruciatubus affectus, debet ſubeſſe ſi hypotheſis *Thomſoni* conſideretur, alia ratio leniminis, quam nervorum partis affectæ ab arteriis incumbentibus preſſio. Quodſi autem ubicunque locorum hoſpitentur in corpore dolorum furiæ, Opii pacans imperium perinde agnoſcant, quod ſi verum ſit compreſſionem nervi parere ejus indolentiam, cur non ſtatim in explicanda univerſali dolorum ab hoc pharmaco medela compreſſionem ponimus in origine nervorum, ſenſorioque communi, a quo liquidum per omnes corporis nervos conſtanter amandatur, ad quod ab omnibus nervis refluum iterum redit, cujusque adeo compreſſio paulo univerſalior, omnem in corpore ſenſum, omnem dolorem ſuſpendit. Maluerunt ab hac compreſſione Encephali, quam a compreſſione nervi alicujus pulpam cerebri ejusque continuationem egreſſi, & longius ab ea remoti, derivare vim Opii anodynam *Bergerus* & *Hoffmannus*. Prior[f] a moderata compreſſione cerebri ſenſuum dolorumque ſilentium, a graviore ipſam paralyſin, ſenſumque adeo prorſus abolitum deducit. Poſterior[g] a ſanguine tardius voluto pauciores ſpiritus ſecerni, hincque debitam tenſionem nervorum quæ fit a ſpirituum influxu, quæque neceſſaria eſt ad ſenſationem in partibus, perire, indeque indolentiam evenire profitetur. Prorſus eadem ratione *Hambergerus*[h] a coacervato in capite & ſtagnante ſanguine, tubulos nerveos comprimi, ſpiritusque fluxuros ad partes impediri, atque ita dolores ſedari ſcribit. Pulchre quoque dixit Cl. *Geoffroy*[i] Sublevantur ab Opio dolores aut ſedantur, non quod doloris cauſa tollatur, ſed quod compreſſio, nervoſi ſucci in nervos influxum inhibendo, impediat, quo minus irritationis ſenſatio a parte læſa ad nervorum principium, ſeu animam usque perveniat. Sive vero tantum nervus ille qui ramificationes ſuas ſpargit ad partem affectam, in ſuo decurſu, ſive ejus origo in medulla cerebri comprimatur, fibræ partis antea vellicatæ, irritatæ, criſpatæ,

f) §. XI.

g) *diſſ. de Operatione Opii* §. 18.

h) *diſſ. de Opio* §. 47.

i) *Mat. Med. Tom. II. p. 700.*

tæ, & contractæ, per actionem cauſæ dolorificæ, jam deficiente ob compreſſionem influxu nervei roris, relaxabuntur, ceſſabitque motus qui in dolentibus fibris obtinet, atque irrita erit omnis vis acris ſtimuli, quin hic excidet forte laxatis illis. Non igitur vana eſt eorum explicatio, qui Opium per compreſſionem cerebri relaxando ſpaſmo dolorifico conſtrictas fibras, actionem ſuam anodynam exequi affirmant. Verum enim vero, & hæc compreſſio vix videtur ſufficiens ætiologiæ, quam explanare laboro, licet legibus motuum in noſtro corpore apprime reſpondeat. Teſtatur nempe Illuſtris van *Swieten* [k]) Opium adeo adhuc exiſtens in ventriculo, jam tollere doloris ſenſum, mira quadam neque facile explicabili virtute. Non equidem negari poteſt Opii vis ſanguinem rarefaciens, neque a rarefaciente vi emergens nervorum compreſſio, neque a compreſſione eveniens eorum indolentia. Sane hujus rei veritatem clariſſime oſtendunt ebrii, & apoplectici, quorum hi præcipue a ſola cerebri compreſſione ſopiti omnem irritationem dolorificam, & actuali & potentiali igne intentatam, nihil vel parum perſentiunt. Nonne autem de Opio aſſerere licet quod temporariam leviorem, vel & graviorem creet Apoplexiam? Ego quidem minime repugno, at Apoplecticus non ſentiens ſimul profunde dormit, ſine ſomno vero etiam quandoque, id eſt ſine cerebri onere notabili dolorem minuit & tollit Opium, neque etiam omnia rarefacientia ſanguinem æque ſunt anodyna certa, ac Opium, gaudet ergo omnino præter rarefacientem mira quadam alia virtute, eaque certe difficulter indaganda & explicanda. Urgent hanc & admittunt Clariſſimi in arte Viri. Et in primo ſenſus inſtrumento quod contingit, & in ſenſorio communi, Opium dolorem fugans agere in ſpiritus, forte non male judicat *Williſius*, [l]) quod vero liget eos, ut ipſi placet, quod figat, demulceat, obtundat, condenſet, & coagulet, ut *Wedelio* [m]) videtur, id merito inter fabellas medicinales reponendum. Sine harum

k) *Comment. Tom. I. p. 370. 371.*

l) *Pharmac. Rat. Part. I. p. 182.*

m) *Opiol. p. 81.*

 otioſa

otioſa additione, Opium dum levat dolorem, per gradus in Spiritus agere, atque non operari comprimendo aſſerit Illuſtr. *Bœrhaavius.* [n]) Atque doctiſſimus van *Swieten* [o]) Pharmacum hoc ſolo attactu, nervis ventriculi inducere mutationem, quæ valeat obtundere & extinguere vim cerebri ſentientem affirmat. Clarius alii determinant mutationem hanc, ponuntque eam in nervoſarum & muſculoſarum fibrarum relaxatione, contractionem & ſpaſticam ſtricturam quam dolor involvit, ſuperante. Licet Opii vim dolores levantem a grata titillatione ventriculi, ipſi menti ſentienti gratas ideas inducente, deducat Cl. *Mead*, [p]) tamen cum omnem dolorem comitetur partis contractio, relaxationem fibrarum, quæ hoc in ſtatu conciliatur, enervare & eludere vim ſtimuli, ſimul contendit. Toties quoque *Hoffmannus* membranis nervoſis inductam ab Opio relaxationem & atoniam habet. Senſibilitatemque & irritabilitatem partium præeunte Illuſtri *Hallero*, conſiderans *Tiſſot*, [q]) totus in eo eſt ut probet utramque Opio minui. Quin omnia Experimenta quæ cum Opio inſtituit in animalibus Cl. *Sprœgelius* in eo collineant, ut ſenſibilitatem & irritabilitatem fibrarum Opio inhibitam demonſtrent. Quid vero aliud hæc involvit, quam fibras relaxatas & in paralyſin vergentes? Tandem accuratius determinat *Alſtonus*, [r]) quod Opium primo & præcipue operetur in nervos, quos immediate tangit, dein in eos qui cum his communicant, poſtea in illos qui ſenſubus & motubus voluntariis famulantur, denique per conſenſum in omnes nervos totius corporis, & in ſenſorium commune. Simul vero quod huc maxime facit, præcipuum & obſervabilem effectum mechanicæ impreſſionis Opii in nervos, fibrarum relaxationem eſſe dicit. Non interim reſpondere audet quæſito, an hæc relaxatio ſit phyſicus effectus Opii agentis in nervos ipſos, vel effectus illius impreſſionis, quam in cerebrum id exercet, atque an in fibras nerveas immediate, vel mediate agat. Satis bene eandem ſubeſſe expli-

n) *Prælect. in inſtit. Tom. VI. p. 246.*

o) *loco citato.*

p) *de Venenis p. 129.*

q) *Diſcours preliminaire p. 23. 24.*

r) *Actorum Edinb. Tom. V. Part. I. Artic. XII. Sect. III. p. 199. 205. 206.*

explicationis difficultatem affirmat, quomodo narcotica in nervis relaxationem paralyticam producant, & quomodo imaguncula in Retina producat ſenſum viſus. Inque omnibus rerum phyſicarum inquiſitionibus dari aliquod *non plus ultra.* Dum nullus nervus ſentit, niſi quatenus eſt propago medullæ oblongatæ, & ſpinalis, cerebro & cerebello continuæ; dum ſenſus omnis ceſſat in nervo, ſi impedimentum adfuerit in memorato ſenſorio communi, etiamſi nullum hæreat in nervo; dum dolor nervi tandem afficit & perturbat cerebrum, videtur & anodynum non levare dolorem partis, conditionemque ſolius nervi laborantis mutare, ſine mutato cerebro. Adeoque videtur Opium agere in nervum & in cerebrum ſimul, forte motum nervoſi liquidi affluentis ad partem & ab ea refluentis ad cerebrum alium præſtare, forte & æqua vi compreſſione hujus ſecretionem & influxum liquidi imminuere. Tanta quippe ſubtilitate & mobilitate pollent vapores Opiati, ut omnem humorum Oceanum perque omnium generum vaſa a rubris majoribus ad minima nervoſa, ſtupenda celeritate penetrare queant.

§. IX.

EXPERIENTIA IX.

Opium motus animales debilitat.

Dum rationem hujus Phœnomeni tradere aggredior, opportune mihi occurrunt inter ægros meos ſolito plures, qui ſeſe equidem multum levatos heſternorum pulverum, qui Opium habuerant, uſu, profitentur; at toto corpore indicibilem ſe perſentiſcere languorem conqueruntur, ſimul ſeſe placide dormiviſſe enarrantes, donec madidum effuſis ſudoribus lectum reliquerint. Vel obiter omnia hæc phœnomena ſimul ſeſe ſiſtentia expendens, facile induci poteram, ut non anxie circumſpiciendum eſſe crederem, quænam laſſitudini cauſa ſtatuenda ſit, namque eam omnes paulo largiores

res liquidorum noſtrorum excretiones inſequi ſolere certum eſt. Cumque in Praxi ſat frequentes occurrant languores & debilitates ab inanitione vaſorum, hanc laſſitudinem quam loquor, rectiſſime a deperdito per cutis cribrum ſeroſo latice derivari poſſe, valde credibile evadit. Multum ad hoc ipſum momentum præ aliis Auctoribus reſpexit *Bergerus*[s]) *Si eousque proceſſerit vis rarefactionis in ſanguine* inquiens, *ut motu præcipiti & aſſultim perſpiratio fiat, magna quoque copia ſuccoſi & nutritii, ejusque quod ad motionum operationes utile & neceſſarium eſt, effluit, jacturaque earum particularum fit, quæ virium ſunt Opifices, ut adeo neceſſario torpor & imbecillitas ſuccedat.* Atque ita hoc reſpectu nihil peculiaris patrat Opium, ſed id commune habet cum omnibus remediis evacuantibus, quod vires emungat, & inter ea, cum omnibus & præcipue potentioribus ſudoriferis. Verum dubitari nequit, ſi vel plane non moverit ſudorem Opium, imo vero ſi prorſus hac virtute deſtitueretur, tamen ad debilitandos & inhibendos motus animalitatis aptum fore permanſurum. Vix ergo ſufficere videtur, ad explicationem hujus phœnomeni quantumvis largiſſime moti, ſudoris allegatio. Licebit igitur meliori jure recurrere ut toties jam facere debui, ad ſanguinis rarefactionem canaliumque encephalicorum expanſo ſanguine fartorum vim & gravitationem, in adjacentes nervoſas fibras, quibus in muſculoſas totius corporis omnes unicum motuum inſtrumentum exiſtentes, magnum utique jus eſt. Sane quantum poſſit ſanguinis una rarefactio ad debilitandas vires animales, febres acutæ ſæpius nos docent, in quibus ſubinde mox ſub initium nulla facta humorum evacuatione, pulſu fortiſſimo vibrante, & viribus vitalibus multum auctis, artuum tamen inſignis languor & ad motum voluntarium impotentia obſervatur. Non potuit hanc cauſam debilitatis a ſumto Opio facile prætervidere laudatus modo Cl. *Bergerus*,[t]) qui facilius ſudori ab eodem moto ſuccedere debilitatem edixit, quo cirius

s) §. X.

t) *l. c.*

citius ab eadem cauſa quæ ſudorem ciet, preſſæ cerebri & nervorum fibræ ſuccum nervoſum minore copia & vigore transmittunt, eaque propter tum muſculos qui fundamenta ſunt noſtrarum virium, difficilius moveri, laxitatemque membrorum qualis defatigatis eſt, ſupervenire.

Conſtat ſcilicet ex phyſiologicis, eſſe equidem fibris muſculoſis ex terreis elementis & glutine intermedio coalitis, ſuum, qui ſtructuræ phyſicæ elementorumque appoſitioni debetur, tonum, & elaterem etiam in cadavere ſuperſtitem, villorum vero ſingulorum elaterem, contractilitatem, oſcillationem, nixum & renixum vitalem, præcipue deberi ſecreto juſta copia in cerebro, & jugiter promoto per omnes nervorum ramulos, tenuiſſimo latici. Quare omnia ſine exceptione quæ ſecretionem ipſius ſuſpendunt, influxumque eius perennem in fibras inhibent, debilitatem, flacciditatem, atoniam, paralyſin fibrarum, poſt ſe trahunt, adeoque vires earum motrices penitus peſſundant, licet ſtructura phyſica cum omnibus ſuis dotibus immutata ſuperſit. Certiſſime autem id omne patrat cerebri compreſſio, per ſanguinem Opii vapore turgeſcentem, ipſi inducta, unde non aliter *Freindius* [u]) & *Hambergerus* *) debilitatem ab Opio oriundam exponunt. Atque hos, meque ipſum cum iis facientem, minime hac in re falli exinde conſtare poteſt, quod vere detur & non raro obſervetur debilitas, ſine omni jactura bonorum liquidorum, a ſola compreſſione cerebri pendens. Notat hanc ſpeciatim *Bœrhaavius*, [x]) atque ſigna ejus conſtituit functiones cerebri læſas, deliria, ſoporem, tinnitum, vertiginem, tremorem. Scitur autem hæc mala pendere a compreſſione cerebri, ſcitur quoque ea eſſe familiaria Opii aſſumti conſectaria, quare tremorem, & debilitatem, non niſi gradu a ſe invicem differentem, poſt Opium aſſumtum emergentem, rectiſſime a compreſſione cerebri ab eo inducta poterimus deducere. Igitur animo contuentes medullam cerebri energia Opiati remedii compreſſam, pendentem a

u) *Emmenol. Cap. XIV. p. 140.*

*) *diſſ. §. 47.*

x) *de cognoſcendis & cur. morbis aph. 665.*

compreſſione debilitatem motuum animalium conſiderare poterimus, tanquam leviorem aliquam, & temporariam paralyſin univerſalem, ſive apoplexiam, exſpirante actione remedii feliciter iterum tranſituram, ſicque comprimentia vaſa ſanguifera, longe minus expanſa & dilatata nobis ut ſiſtamus opus erit, ac in apoplexia vera, nempe eousque ſaltem, ut inſita virtute reſilire iterum valeant, cum apoplectica expanſio vel plane rupturam poſt ſe trahat, vel atoniam ſummam relinquat, & tum univerſalem inſtrumentorum motubus voluntariis dicatorum paralyſin, eamque graviorem, perennantem, & plane non ſolubilem, involvat.

Accedit præter encephalicos, canalium omnium reliquorum ſanguinem rarefactum continentium diſtenſio, qua fibræ eorum laxantur & debilitantur; accedit ipſis vicinorum tenuioresque humores vehentium compreſſio. Sique *Thomſono* præeunte, cum ſanguine humoribusque reliquis, & fluidum nervoſum ab Opio rareſcere ſtatuamus, etiam ſine compreſſione nervorum externa premens & nitens intus extrorſum hoc fluidum turgidulum redditum, flaccidum reddere id quod in nervo ſolidum eſt, ſtatuere debebimus. At vero ſalvis his omnibus, quæ hactenus fuere expoſita, ea quæ antecedenti §o de ſenſibilitate nervorum ab immediata actione Opii, in eos imminuta, etiam ſine compreſſu cerebri & rarefactione ſanguinis, adjutus auctoritatibus magnorum Virorum in medium protuli, ad irritabilitatem & contractilitatem fibrarum muſculoſarum imminutam extendi debent, non minus etiam ſine cerebri compreſſione admittendam. Suadent varia, flacciditatem muſculoſis fibris jam induci dum in ventriculum agit Opium contactuque nervorum ejus, quos intrant vaporoſa effluvia, totum ſyſtema ſentiens, & ex voluntatis nutu movens afficit. Habet *Wepferus* y) miras hiſtorias, quæ ſummam debilitatem a venenis certis enatam probant, dum hæc adhuc in ventriculo morabantur, vomituque moto ſtatim eam ceſſaſſe refert. Idem præſtant humo-

y) *de Cicuta aquatica.*

humores inquilini, diu circa præcordia ſtagnantes, quibus emetico ejectis debilitas abit. Cur non eundem effectum edere poſſet Opium, maxime cum nervis ventriculi ſit inimicum ſua natura? An vero liquidi eorum impetum ſiſtat, an id rarefaciat, an ejus craſin permutet, an id extinguat prorſus, & abſumat, penitus ignoratur. Saltem rerum uſus demonſtrat, per Opium animalem motum debilitari, qui ſuccedens ſine impedimento a ſufficiente copia & flumine libero ejusdem liquidi pendet. Tuto igitur videtur aſſeri poſſe, etiam nondum ſalutato cerebro energeticum elementum Opii inſtar vaporis, ut *Hoffmannus* [z]) loqui amat, ſeſe inſinuare altius membranarum & nervorum poris, atque ita tonum & motum ſolidis ſuffurari. Deſtructione interim liquidi nervoſi, quam inculpat, utpote demonſtrari neſcia, ſuo Autori relicta.

z) *Med. Syſt. Tom. II. p. 271.*

§. X.

EXPERIENTIA X.

Opium Somnum invitat interdum in altum ſoporem extenſum, qui ſi ingraveſcat, accedente vera apoplexia vel convulſionibus necat.

Cito ſatisfecit, & prompte, ætiologiæ hujus Experientiæ *Helmontius*, [a]) Opio virtutem ſeminalem dormitivam adſcribens. Sed ex merito falſe ejusmodi explicationem, in Ludo ſcenico Ægrum ex imaginatione ſiſtente perſtrinxit & riſit Celebris Comœdus *Molierius*. Nempe in eodem habetur Baccalaureus Medicinæ, quem Doctor primus Facultatis ad examen admiſſum interrogat, *Quare Opium facit dormire?* Cui ille, *Quia in eo eſt virtus dormitiva, cujus eſt natura ſenſus aſſoupire,* applaudente toto ordine. Sine dubio facetam talem & ludicram correctionem promerentur multæ aliæ rationes, quas de ſomno ab Opio excluſo non infimi ſubſellii Medici paſſim ſubminiſtrant. Omnia incaſſum aguntur deficiente juſta notione ſomni naturalis, quam non

Somni ætiologia.

a) *Tr. Natura contrariorum neſcia §. 37.*

b) *in Præfatione Tractatus germanici, qui inſcribitur* Joh. Gottl. Krügers Träume.

abs re Cl. *Krügerus* [b]) ſuppeditatu arduam & difficilem habet, quam tamen ut quantum poſſibile eſt aſſequamur, omnino allaborare debemus. Placuerat Creatori hominum duas illis elargiri unitas ſubſtantias, alteram corpoream, vel materialem; ſpiritualem, & immaterialem alteram. Prior machinam exhibet ineffabili artificio conſtructam, neceſſario agentem, & dimidia quaſi ſua parte ſibi ſoli relictam, reliqua dimidia autem poſterioris, quam animam vocamus, cui volendi & intelligendi facultas credita eſt, libero arbitrio, & imperio ſubjacentem. Ambæ ſubſtantiæ quando jugiter peragunt ſua officia, vigilare dicitur homo, quoties vero nobilior earum anima, organis corporeis ſanis, nec ab objectis externis ideas recipit, nec nectit, neque cogitat, neque intelligit, neque vult vel non vult, paucis quoties quaſi in ſe redux, feriarique viſa & otiari, agere deſinit, dormire hominem dicimus. Non moror hic nexum confuſum & tumultuarium idearum in inſomniis, ſomnus quippe eſſe poteſt, & naturalis ac tranquillus eſt, ſine inſomniis. Sed dum agere deſinit anima, quieſcit etiam hæc machinæ pars, cui illa imperat, quæque ejus juſſa capeſſit; cum igitur nullas tunc ideas recipiat, quieſcunt quoque Organa ſenſuum, cumque non cogitans voluntatis etiam arbitrium haud exerceat in muſculos ipſi famulantes, quieſcunt Organa motuum, in quæ volens operatur, animalium vulgo medicis appellatorum. Perdurat interim motus alterius partis machinæ, in quam nil poteſt anima, & perdurare debent, cum his in quietem vergentibus, actum eſſet de vita, quæ vero iis perdurantibus omnino ſupereſt, at mere mechanica. Bene igitur ſomnus dicitur quies temporaria ſenſationis & motionis voluntariæ in homine, non quieſcente interim vita. Mire ſe torſerunt ab omni tempore Phyſiologi, ut illam ſomni vigiliarumque viciſſitudinem, omnibus hominibus ſolemnem, rite explicarent, cauſasque ejus veras indicarent; dolendum ſaltem illos tot nugis commentisque & ſibi, & aliis impoſuiſſe.

ſuiſſe. Horum autem recenſione tempus haud perditurus, ſed rei veritati potius intentus ſuppono: Quousque ab allato ad cerebrum ſanguine ſecernitur, & in nervorum orientium canaliculos decenti copia influit ſubtiliſſimum liquidum, ſenſui & motui dicatum, atque per hos in faſciculos adunatos amandatur, ad organa ſenſoria, & ad muſculos, eousque perdurare debere potentiam exercendi ſenſus & motus voluntarios, adeoque adeſſe ſtatum ſomno contrarium. Infero igitur exinde, ſine dubio cauſam proximam ſomni collocari debere, in abrupta & imminuta continuitate perenni influentis liquidi nervoſi in Organa ſenſoria, & muſculos voluntarios, atque in conniventia & collapſu fibrarum tenuiſſimarum, canaliculos nervoſos effingentium ab imminuto influxu pendente. Illa vero deficiens continuitas influxus poteſt oriri 1. a penuria nobiliſſimorum & mobiliſſimorum ſpirituum, nunc exhauſtorum, deficiente eorum materie in fluidis corporis, per cauſas quascunque. 2. a debilitate cordis arteriarumque, materiem organo ſecretorio cerebro haud adferentis, quæ tamen penuriam ſpirituum præſupponit. 3. ab obſtaculo in cerebro quod præſenti in ſanguine materiei ſpirituum remoram injicit, ut hi ſecerni & influere nequeant. His conditionibus præſentibus ſemper aderit ſomnolentia aut ſomnus, ſive naturalis ſive præternaturalis, & ad has, omnes cauſæ ſomnum inferentes facile reducantur. Quando nunc his merito annumeramus Opium, idque ponamus homini ſaniſſimo, atque interdiu adeo exhibitum ſomnum induxiſſe, facile perſpicitur, nec defectum ſpirituum peccare poſſe, nam hos in ſaniſſimo homine ſumimus ſufficiente quantitate præſentes, nec languorem cordis & arteriarum allegari debere, nam Opium pulſum cordis & arteriarum auget. Supereſt ergo ſaltem obſtaculum, quod nervis ſpiritus recipientibus injici neceſſario debet ab ipſo Opio. Vix vero aliunde rectius id poterit derivari, quam a memorata jam aliquoties rarefactione, quam ſanguini in-

ducit, ab eo copioſius moto verſus cerebrum, & a compreſſione cerebri, nerveorumque tubulorum inde emergentium. Atque ex hoc principio ſolo, ut alia phœnomena ab uſu Opii obſervabilia, ita & ſoporem explicari debere contendunt illi Præſtantiſſimi Viri, qui rarefactionem præ aliis urgent. Sic *Bergerus* c) cauſam ſomni ab Opio evenientis ab aucta rarefactione ſanguinis arteriis ſolito magis dilatatis, tumoreque ſuo fibras cerebri & nervorum comprimentibus deducendam, fuſius eloquitur. Eadem ratione *Pitcarnius* d) Si ea moles aſſumatur Opii, inquit, quæ poſſit eousque ſanguinem in cerebro rarefacere, ut arteriolæ nervis interjectæ eos plus ſolito coarctent, liquidoque nerveo tranſitum inficientur, dormire cenſebitur animal. Quin liquores quosque quamvis minus aptos rareſcere, modo ſatis magna mole aſſumantur, quæ dilatationem juſtam arteriis conciliet, ipſamque adeo aquam ſimplicem, ſic ſomnolentiam producere poſſe urget Vir Clariſſimus. Quid ergo mirum ſi Opio ea vis inſit. Non aliter *Thomſon* e) Sanguine ait, Opio mediante expanſo, ſeu rarefactione dilatato, diſtenduntur arteriæ, & arteriis dilatatis nervi imprimis cerebri in laterum contactus comprimuntur, unde liquidi quod in nervis eſt, præpeditur fluxus & ſomnus fit, plus minus profundus, quo magis a majoribus Opii viribus arteriæ nervos ſeu nervorum principia functioni animali dicata comprimunt. Deinde quoque *Freindius* f) compreſſionem validam intercipere penitus aut ſaltem minuere copiam ſecretorum ſpirituum, hinc pro ratione momenti illius, quo nervos premunt arteriæ, ſuccedere ſtuporem, ſomnolentiam, & ſomnum memorat. Conſideratione vero dignum eſt, quod hiſce cogitatis Clariſſimorum Virorum ſibi ſimilibus, addit *Thomſon* g) nempe homines quo magis ab Opio ſudant, eo profundius dormire. Quo copioſior enim ſeri ſeu lymphæ per habitum corporis evacuatio eſt, eo minori copia per cerebrum in nervos illam ſecerni, unde nervorum liquidum præ debilitate magis

c) §. 8.

d) *diſſ. cit.* §. 13, 14.

e) *diſſ. p.* 109. 122.

f) *Emmenol. cap. XIV. p.* 140.

g) *p.* 126.

magis quietum eſſe, quare & faciliorem ab arteriis incumbentibus compreſſionem, & ex compreſſione proximiore profundiorem reddi ſomnum contendit. Redit interim res iterum ad compreſſionem.

§. XI.

Scilicet elementum volatile & vaporoſum Opii, ſanguinem mirifice expandens, efficit, ut hic turgidus factus majus ſibi ſpatium depoſcat; hinc dilatat quaquaverſum ſuum vas ultra naturalem, ad violentam usque diametrum, cedentibus ultro debiliſſimis ejus tunicis. Ita mollis cerebri pulpa, cum nervorum molliuſculis tubulis, parum vel nihil reſiſtere aptis, comprimetur neceſſario, hique ſub onere incumbente habebunt naturalem ſuam cavitatem coarctatam, vel dum ſibi invicem magis appropinquant, plane pro tempore abolitam. Igitur & flumen liquidi nervoſi ad partes, & reditus ipſius a partibus, erit interceptus, & præpeditus, ſenſuumque & voluntariorum motuum ſilentio inde conſequente, aderit homini ille ſtatus, quem vocamus ſomnum. Sponte vero exinde pateſcit pro compreſſionis memoratæ gradu & duratione, plagarumque compreſſarum numero, & diverſitate, ſomnum vel leviorem vel profundiorem futurum, atque artificiali hoc molimine obtentum, modo ad naturalem modo ad morboſum, & ad funeſtum propius acceſſurum, atque ita irritamenta excitare alias ſolita agniturum, vel eluſurum. Nempe conſiderare hic oportet accuratius, cerebrum omnium in corpore partium maxime delicatam atque mollem, facillimo onere gravari, comprimique poſſe, neque ſaltem compreſſioni locum eſſe, in externa ejus ſuperficie globoſa, quæ per omnes ſuos ſulcos, & anfractus & intortos gyros, vaſis rubris in rete quoddam admirabile adunatis & contextis arctiſſime cingitur, ſed non minus vaſa per interiores ejus concamerationes & ventriculos excurrentia, glomeresque & plexus, veluti choroideum effingentia, ſanguine

ulterius deducta.

guine raro tumeſcere ac tum in medulloſam pulpam quam immediate contingunt, durius pauliſper impingere. Inſuper cum ex hac pulpa emergentes nervi oſſeum ſuum habitaculum egreſſuri omnes cingantur tunicis vaſis rubris ut aliis omnis generis inſtructis, ruyſchianaque cera diu ob oculos poſitis, & in ea penetrare ſpumeſcentem ſanguinem nullum dubium eſt. Atque ex hac ratione, tunicas turgentiores factas & denſiores, pulpoſorum canaliculorum faſciculos quos circumvolvunt, conſtringere & comprimere nervique ipſius functionem præpedire liquido conſtat. Tandem quia evictum eſt, nervum conſtare nervulis multiplicibus, ſuisque iterum propriis membranulis involutis; atque quia injectionibus in juniorum maxime cadaveribus arte ſat callida inſtitutis, clarum redditum fuit, & has membranulas ſuis arteriolis venulisque rubris gaudere, quas *Lœwenhœckius* h) ſuo armato oculo conſpexit, & deſcripſit; paucis quia dubitari nequit, vaſcula talia per totam nervi ipſius ſubſtantiam reptatu perpetuo diſtribui, etiam aſſerere licet, ea omnia turgentibus humoribus ſi nimis diſtenta fuerint, ſtrangulandis quaſi quos ambiunt, tubulis nervoſis, ſuffectura fore. Atque ita quam profunde in intimiora corporis penetrare poſſit ſanguis per Opium rarefactus, quidve exiliſſimis arterioſi ſyſtematis propaginibus, una cum vaſculis fibrillulisque in vicinia illorum locatis eveniat, clariſſime conſpicitur. Eſt vero ipſi ſomno naturali adeo propria fluidorum noſtrorum rareſcentia, ut placidiſſimum perpetuo comitari ſoleat. Dum in utramvis aurem dormienti adſtamus, ipſius vultum turgidulum & inflatum ac rubicundiorem ſolito conſpicimus; ſique forte haud depoſito amictu, ſomno meridiano indulgeamus, ſubito quaſi obeſiores redditi veſtes, collare, calceamenta, tibialium ligacula, arctius nos ſtringere experimur, adeo ut ſolis moleſtiis eapropter natis quandoque excitemur, nulla quidem alia de cauſa, quam ex ſanguinis turgore naſcentibus, cui & prurigo & tentigo genitalium

ſub

h) *Tom. III. Epiſt. 36. p. 350. & alibi paſſim.*

ſub ipſo ſomno ſolennis adſcribi debet. Quotusquisque igitur non intelligit, tanto magis, ut alia omnia vaporoſa & rarefacientia ſanguinem, crocum, camphoram, & quæ ſunt reliqua, ſine diſcrimine, & inter ea liquores fermentatos, ita præcipue Opium encephali vaſa turgido ſanguine nimis implendo, cerebrumque comprimendo, ſomnum invitare. Cereviſia, & maxime valde lupulata, vinum, Alcohol, atque ex eo concinnatæ aquæ vitæ, noſtrique ſeculi deliciæ liquores ſpirituoſi, additis ſuaveolentibus aromaticis inde parati, quotidie nobis altiſſimo ſomno merſos ſuos amatores ſiſtunt. Rectiſſime igitur ut alibi, ita & hic Opium & Vinum jungens *Freindius*, [i]) eodem modo ab Opio oriri ſomnolentiam & ſoporem edixit, ac a Vino liberaliter epoto inſequi ſolet. Somnum autem ab uno & altero natum præcedit temulentia & Ebrietas, cujus ultimum gradum ſomnum eſſe *Bœrhaavius* cenſet. [k]) Soporem vero ab Opio idem eſſe dicit *Hecquetus*, [l]) ac ſummam ebrietatem a Vino. Atque eadem omnia dicenda erunt de Alcohole ipſisque adeo ſalibus volatilibus Corn. Cervi, ſalis ammoniaci, & ſimilibus, quæ non ſecus ac Opium ſomnifera eſſe ratione & uſu comprobante notat *Bergerus*. [m]) Conſiderent hæc omnia attentius, qui caliditatem Opii non capiunt & ab eadem ſomnum apte deduci non poſſe exiſtimant. Pulchre jam *Sylvius* veritatem rei perſpexit. *Vis narcotica* inquiens [n]) *non poteſt ſeparari ab amarore Opii, ſed amaror calefacit, unde calefaciens & ſopiens vis ſibi junctæ ſunt.* Cunctis his rite perpenſis, jam facile corruunt vetuſtæ illæ de ſpiritibus animalibus fabulæ, & precariæ hypotheſes, quibus quaſi per luſum & jocum ſomni Opio inducti geneſin Clari quidam Viri edocere ſtuduerunt. Spiritus animales efferos & irrequietos in extima cerebri ora conſtitutos & in prima acie excubantes, aut perimere Opium, aut ſaltem conſternare, ut intropulſi ſiſtantur, & intus recedentes otioſi decumbant, tumque vigiliis excuſſis ſomnum cieri, lepide ſane enarravit

i) *Emmenol. Cap. XIV. p. 140.*

k) *Prælect. in inſt. Tom. IV. p. 562.*

l) *p. 82.*

m) *in Coroll. diſſ.*

n) *Prax. Med. lib. II. cap. XXVI. §. 20. 21.*

Williſius, [o]) quaſi Ludimagiſtri iraſcentis vices ſubiret Opium, ſpiritusque laſcivientes tanquam petulantes Pueros, duris exprobrationibus, minisque, ac verberibus, coercere. Vix melius *Wedelius* [p]) modum agendi in ἀναθυμιάσει conſiſtere putans, ſulphur opiatum in corpore ſolutum, a ſale volatili ſanguinis, particulis ſuis oleoſis, viſcidis, balſamicis, oleoſis, porulos cerebri a vigiliis nimis apertos & dilatatos obſtruere, ſpirituumque animalium effrænem influxum impedire, iisque quaſi coagulatis & addenſatis quietem conciliari perhibet, ut miſſis exterioribus, quibus vigiliarum tempore occupabantur, ſecum habitent, & incumbant in id, quod ad ſalutem Oeconomiæ pertinet. Dolendum certe ejusmodi luſibus, figmentis, & crepundiis unquam deturpatam fuiſſe medicinam, quam certiorem reddere boni illi Viri ſibi videbantur. Mitto lubens *Borrichii* & *Freitagii* opinionem, vim Opii ſoporiferam & refrigerantem unam eandemque eſſe, declarantium. Miror valde *Wepferum*, qui ſerum ab Opio fuſum agnoſcit, id halitibus ſuis obſtruere nervorum tubulos, ſpiritubus tranſitum impedire, & ita ſomnum excludere, ratum fuiſſe. Neque bene capio quomodo recentiori tempore in *Commentariis Academiæ Bononienſis* [q]) Cl. *Stancarius* cui tot pulchri, a ſeculi initio per triginta annos editi, de Opio Commentarii viſi eſſe poterant, oleoſis ſulphureis Opii partibus, ſerum ſanguinis ad concreſcendum diſponentibus, omnem operationem deberi, hincque effici ſtatuere potuerit, ut poſt illud aſſumtum, fibræ medullares cerebri, in quas ſubtiliſſima ſeri portio influit, non ut par eſt intendi, neque vicinarum arteriarum pulſibus reſiſtere ſatis valeant, indeque ſomnum ſequi, ſemper alias oboriri ſolitum, quando fibræ medullares ſuo liquido vivido ſatis & copioſo non ſufficienter turgidæ & intentæ, pulſibus arteriarum non prompte & expedite ſatis reſiſtant. Bene equidem ſeſe habet ex parte hæc ſomni idea, ſed vere tenuiſſimus ab Opio redditus arteriarum cruor, gravans & premens medullam

o) *Phurmac. Rat. Part. I. Sect. VII. c. 1.*

p) *Opiol. p. 41. 44. 87.*

q) *Anno 1731. p. 161.*

dullam illas cauſatur fibrarum medullæ conditiones, quas ſero viſcido & concreto *Stancarius* falſo adſcribit.

§. XII.

De hac vero arteriarum encephalicarum ſanguine expanſo turgentium nixu, in mollem cerebri nervorumque contextum, certiores redditi, ſimulque virtutis, quam cerebrum cum medulla oblongata & ſpinali per ſenſum & motum in partes omnes corporis exerit, probe gnari, facile rationem ſuppeditabimus, qui fiat, ut non ſaltem ſæpe ſomnum, ſed & ſoporem valde profundum, paralyſes, apoplexias, & ipſam mortem quandoque Opii uſus poſt ſe trahat. Multum nempe refert quem ſuæ diſtenſionis gradum patiantur ab hoc remedio vaſa cerebrina, numque ſi non expanſa fuerint ultra modum ab hoc remedio, ceſſante ejus energia, ſeſe iterum reſtituere in naturalem diametrum, inhibitumque ad tempus & turbatum circuitum humorum, ſuperſtite ſuo tono, denuo iterum redintegrare valeant. Id ſi bene ſucceſſerit, ſublata omni compreſſione ceſſabit iterum qui inde pendebat ſomnus, gravitateque aliquali capitis forte ſaltem reſidua, ſenſim feliciter tranſitura, reddetur cerebro ſua libertas, nullaque actio corporis aliquod detrimentum patietur. Longe vero aliter res ſeſe habebunt, ſi graviore facta rarefactione & turgeſcentia ſanguinis, diutiusque eadem perſeverante, vaſa extrorſum violenter diducta, & deperdito omni ſuo elatere reſilire neſcia, ſanguineque accumulato turgentiſſima, vehementius gravarint corticem cerebri, & ſubjectam medullam. Per æternam etenim legem noſtris machinis præſcriptam, ut irritata medulla cerebri, & ſpinæ, convulſiones extemplo oriuntur, ita compreſſa eadem paulo fortius, ſenſus & motus aboletur protinus, ſive omnis, ſi univerſalis fuerit compreſſio, ſive in certa parte, ſi particularis ea extiterit, neque omnia hæc mala ceſſant unquam, niſi ceſſet ipſa compreſſio. In antecedentibus jam paucis de

Ætiologia ſoporis, Paralyſeos, & apoplexiæ.

durationе breviori longiorique compreſſionis, locorumque compreſſorum varietate, & ambitu majori, minorive, locutus ſum; ſupereſt nunc ut ſpecialius pauliſper hæc momenta expendam. Nimirum poſt ſomnum, vel ſoporem graviorem, ab Opio tandem aut ſponte ceſſantem, aut excitantibus diſcuſſum, deterior aliquis compreſſionis effectus ſeſe manifeſtare poteſt, per natam partialem hujus vel plurium muſculorum paralyſin. Hæc vero oborietur ob perſeverantem preſſionem medullæ in illo puncto, ex quo præciſe nervi egrediuntur, qui ad muſculos nunc reſolutos exporriguntur; aut medulla a vitio immuni, ſi ſanguis Opio rarefactus potiſſimum hæſerit in arteriolis rubris tunicarum, nervum hunc vel illum involventium, aut impetu vitæ & errore loci tranſierit in feroſa vel lymphatica tunicæ vaſcula. Ita enim tunica omnis intumeſcet, & pulpam medulloſam nervi quam ambit, arctius conſtringet, fluxumque nervoſi liquidi intercipiet; hinc eadem neceſſitate muſculi illius aderit paralyſis, ad quem nervus ita affectus excurrit, atque eodem prorſus modo, ac ſi nervus fuiſſet ligatus. Sic ſe habente nervo optico amauroſis, acuſtico, difficultas auditus aderit; pluriumque ad partes varias excurrentium nervorum tunicis eadem conditio ſi acciderit, ſimul plures paralyſes harum partium emergent. At magis univerſalis morbus paralyticus, Hemiplegia tunc excludetur, ſi alterutrum hemiſphærium cerebri, unave vel altera medullæ ſpinalis pars, ab arteriis vicinis in ampliorem molem intumeſcentibus gravata fuerit; aut ſi a tardius moto ſanguine, & in illis ſtagnante ſerum ſeceſſerit, & in gyris cerebri hæſerit vel in cerebri ventriculos illapſum, ibidem commoratum fuerit; eritque malum inſanabile, niſi incumbens pondus queat levari. Sed & poſt Paraplegiam, qua præſente in utroque latere medulla ſpinalis comprimitur, ipſam apoplexiam totalem nempe paralyſin, inducere poteſt ſolum Opium, quando omnem ambitum utriusque hemiſphærii

cerebri

cerebri coacervatus in vaſis, & in ſummum turgorem adactus cruor comprimit, ita ut omnibus organis ſenſoriis, muſculisque ad unum omnibus voluntatis arbitrio motis, negetur liquidi nervoſi influxus, tumque ſi vitam excipias ſtipitis inſtar immobilis & ſine ſenſu homo jacebit. Valde adhuc truculentior erit miſerabilis apoplectici hujus mali facies, certiusque citam adferet mortem, ſi calidus æſtuansque ſanguis vi majore aggeſtus in capite interno, non ſaltem duræ & præcipue piæ matris arterias multum adimpleat & expandat, corticemque & medullam ſua mole deprimat, ſed & in corticis ipſius tubulos, licet nunquam aliter verum ſanguinem admittentes, per errorem loci, quemadmodum cera ruyſchiana nunc penetret, eosque inflammet; quale quid apoplectica ſomnolentia per acutos morbos inducta extinctorum ſectiones teſte *Boneto* [r]) oſtenderunt. Tumque dum ex febre delirans, ſomnolentus redditur, ante mortem jam adnata intenſe rubra tragicum cerebri ſtatum, haud fallente imagine, accurate depingit. Neque tamen ſaltem medullæ oneri eſſe poteſt ſanguis rarior ſuis vaſis contentus, ſed ut jam dictum, dimittere e ſuo ſinu poteſt ſerum quod ex lateralibus tubulis elabens, hinc inde ſtagnat, cerebrumque inundatione gravat, & dum talis ſanguis nimis aliquando tunicas extrorſum tendit, hæ natura ſua adeo debiles & delicatulæ, coercere illius turgorem haud valentes, & cedere amplius impotentes, disrumpuntur plane, ſicque is ex alveis ſuis exſtillans ſenſim coacervatur, pulpamque molliſſimam deprimit. Atque ſi in tenerrimo reti vaſculoſo plexus choroidei, talis continuitatis ſolutio contingat, ventriculorum ſtatim cavum cruore extravaſato onerabitur, ſenſuumque & motuum exercitium propter latentem hanc hæmorrhagiam primo deſinet, donec tandem increſcente cruoris copia & pondere vitalium quoque nervorum originibus incumbente, ipſa cordis ſyſtole repente ſiſtatur. Omnia vero hæc mala hactenus recenſita, non ſecus ac Opium, patrare, ipſamque

r) *Sepulchr. I. Sect. III. Obſ. 16. 19. 20. 36. & alibi.*

mortem excludere poſſunt, & ſolent, Vinum atque alcohol, quorum agendi modum eundem concipere debemus, cum ſuo jure ſanguinem rarefacientibus annumerentur, atque tali mutatione illi inducta, prægreſſa temulentia profundum ſomnum apoplexiæ ſimillimum, cum ſtertore gravi, ipſamque apoplexiam, immoderatiori vel ſæpe repetito uſu, haud raro poſt ſe trahant. Neque opus eſt ut ſtatuamus cum *Wepfero* [s]) Vini & Opii particulas motas cum ſanguine penetrare in ipſas vias ſpirituum, hisque ibidem labem affricare, ſola quippe rarefacti ſanguinis moles nervos gravans ſufficit. Quin ut vinum, atque omnes liquores vi caloris & per alias cauſas ſubito multumque rareſcere promptos, ita & ſalia volatilia ad ſoporoſos affectus excludendos admodum eſſe idonea, hæcque ſenſum omnem tollere nervos comprimendo, ac iter eorum incolis intercipiendo Opii ritu, præclare notat *Pitcarnius*. [t])

s) *Hiſtor. apopl. Exerc. de loco affecto. p. 235. ſeq.*

t) *diſſ. cit. §. 14. & 19.*

Hucusque quæ de ſomno & naturali ſimili, & funeſto, ab Opio excluſo, fuere expoſita, ex ſolo rarefacti ſanguinis principio & compreſſione cerebri potuerunt deduci liquido, & ſine ratiociniorum tortura, non igitur videtur opus eſſe, ut aliunde ætiologia ſufficiens petatur. Lentam compreſſionem medullæ cerebri facere ſopores, ſubitaneam vero producere apoplexiam; ſive compreſſio a ſanguine, ſive a ſero pendeat, ſive ab aliis cauſis, numeroſis obſervationibus ex optimis auctoribus collectis probavit Illuſtris de *Haller* [u]) Dederatque illis colligendis occaſionem *Bœrhaavius* de actione nervorum ob compreſſionem medullæ abolita verba faciens, ſimulque hominem Pariſiis viventem recenſens, qui ablata calvaria cerebrum ſaltem calloſa dura matre tectum circumgerebat, quique ex mechanica compreſſione ejus, digito cujusvis per gradus facta, ſcintillas ante oculos habebat, caligine eorum laborabat, in ſomnum prolabebatur, & ſtertere incipiebat, apoplectico ſimillimus diſparente digito remoto ſtertore, ſomno, caligine, ſcintillis, & ſenſuum poteſtate

u) *Prælect. in inſt. Bœrh. Tom. IV. ad §. 284. nota c.*

teſtate in totum redeunte. An pluribus opus eſt, ut vim compreſſionis cerebri in ſenſus & motus animales admittamus, & ſanguini rarefacto ab Opio eam aſſeramus? Non videtur! Nollem tamen interea negare Opium dum ſopit ſimul poſſe agere immediate in ventriculum, in tubulos nervoſos ipſos, & fluidum quod vehunt, modo nobis incognito, quamvis id concedere nolit Cl. *Geoffroy*, [x]) qui blandam titillationem ſtomachi a ſalino-oleoſis particulis quidem admittit, ſed ſomnum non invadere niſi poſt ſemihoram aut horam dicit, tempore nempe requiſito, ut ſulphureæ particulæ ad maſſam usque ſanguineam deferantur. Nullum dubium eſt alcohol caput petere, expandere ſanguinem, & comprimere nervos, hincque ſoporem inducere, attamen norunt Chirurgi, non minus alcohol nervis applicatum immediato contactu ſenſum inhibere, ſtuporemque ipſis inferre, notatque de eo *Bœrhaavius*, [y]) quod nervorum extrema quæ valet attingere, uno momento arefaciat, contrahat, omnique motu & ſenſu privet; atque alcohol præſtare hoc ipſum, elemento ſuo tenuiſſimo, volatili, dubitari nequit. Nonne ergo foret credibile, calefactum in ventriculo alcohol, halitu ſuo ſubtiliſſimo, quaqua verſum diſperſo, ingredi ipſos nervos, atque mutationem craſeos, vel motus, inferre eorum liquido, hacque ratione ſomnolentiam invitare. Non repugnat *Bœrhaavius* [z]) *a maxime volatilibus medicamentis*, inquit *evenit ſomnus, a copioſiori potu ſpiritus vini continuo ſomnus ſuccedit, alcohol ſolo contactu nervos noſtros ſtupefacit, per experimenta chirurgica. Nihil intercedit, quin idem faciat per os aſſumtum.* Atque ita in ventriculo incipit ſomnolentiæ cauſa, ab alcohole aſſumto; anne idem de volatili elemento, quo Opium inſtruitur, ſtatuere licebit? Sane remedium Opiatum, ſimul ac fuerit aſſumtum, atque adhuc in ventriculo hæret, mox inclinationem ad ſomnum inferre, affirmat *Hoffmannus*. [a]) An aſſurgere hæc conſideratio nos jubet ſententiæ, quam profitetur *Jones*,

x) *Mat. Med. Tom. II. p. 702.*

y) *Chem. Tom. II. p. 174. edit. lipſ.*

z) *Præl. in inſtit. Tom. IV. p. 563.*

a) *Med. Syſt. Tom. II. Part. II. c. 7. §. 6. in ſchol.*

circa

circa ventriculum ab Opio gratam ſenſationem excitari, ut ſpiritus quieti in ſuavem abripiantur ſomnum profeſſus? *Mead*[b]) certe ſomnolentiam illam, quæ ſtomachi a cibo vel potu repletionem inſequitur, ad amuſſim cum Opiatorum effectubus coincidere dicit, id quod fuſius explicare laborat. *Bœrhaavius*[c]) etiam aliquando, veluti in tranſitu, ſomnum prorſus a ſtomacho pendere aſſeruit.

b) *de Venenis pag. 124. 125.*

c) *in Conſilio de dyſenteria Conſultat. Med. Vol. II. Caſu VI.*

§. XIII.

Qualis ſub ſomno pulſus, & præcipue dormienti ab Opio.

Sed miſſa ulteriori inquiſitione, quomodo id ſuccedat, cum verum actionis Opii modum in nervos nemo unquam facile determinaturus ſit, alii potius quæ ſupereſt conſiderationi, ſilentio neutiquam prætereundæ, locum concedam. Monſtravi ſcilicet per *Experientiam I.*, pulſum fortiorem & celeriorem reddi ab Opio, nullo tum reſpectu habito, vel ad vigilias, vel ad ſomnum; jam vero dormienti ſive naturalem, ſive artificialem ſomnum, aliis motibus ſuſpenſis, pulſus ſupereſt, quomodo igitur pulſus dormientis ab Opio ſeſe habeat, curatius indagandum venit. Vexatiſſima ſemper inter Medicos fuit quæſtio, qui fiat, ut ſomno durante, ceſſantibus cum ſenſu motubus animalibus, cordis interim motus & reſpiratio perenneat, omnibusque difficilis ſolutio fuit viſa, qui in Principio quodam vitali, provido conſilio certo tempore, ut corpori neceſſaria quies præſtaretur, a ſuis operationibus recedente, acquieſcere noluerunt. Ingenioſe ex ipſa cerebri, cerebelli, & cordis fabrica, rationes hujus phœnomeni ſuppeditavit *Bœrhaavius.*[d]) Maxime urget cerebri, cerebellique diverſitatem: illud molle, hoc compactius; illud cavitatibus inſtructum, hoc iis deſtitutum; illud ſinubus venoſis magnis cinctum, & preſſum, hoc nullis inſtructum; illud expanſile & compreſſile, hoc nec expanſile nec compreſſile; illud circulis majoribus arterioſis coronatum, hoc arteriis venisque ut alibi ſaltem præditum, contueri jubet: atque exinde permanentem functionem cerebelli

d) *inſtitut. §. 600.*

rebelli, adeoque permanentem motum cordis, quieſcente cerebro, deducere laborat. Verum ut cerebellum neutiquam pro ſolo cordis motore habet, cui & cerebrum, licet paucioribus, & medullam ſpinalem, eamque plurimis nervis proſpicere, commonſtrat Ill. *Hallerus*;[e]) ita omnibus aliis momentis a Præceptore magno ſtudio prolatis, non multum tribuendum docet. Sufficit ipſi ad explicationem, ſimplex irritabilitas fibrarum cordis, cauſarumque irritantium perennis præſentia; inde ejus motum nonniſi in ſumma inopia ſpirituum ceſſare poſſe, contendit. Quicquid ſit, perdurante per cauſas quascunque pulſu cordis, & arteriarum, ſub ſomno, jam ſaltem quæritur, an pulſus hic ſimilis maneat illi, qui prægreſſo vigiliarum tempore obſervabatur, an illo ſit debilior, vel fortior, an celerior, vel tardior. Multum vero in hac re a ſe invicem abhorrent, & e diametro ſibi contrariantur, doctorum Virorum ſententiæ. Non vacat conquirere omnium ſuffragia, Principum in arte diſſenſum indicaſſe ſufficiet. Sub ſomno ſanguinis curſum per caput, & univerſum corpus languidiorem eſſe, pulſumque imbecilliorem aſſeveravit *Hoffmannus*.[f]) Rariorem & minorem pulſum durante ſomno deprehendi, atque ſanguinis motu aucto plane non dormiri pronunciavit de *Gorter*.[g]) Cum Gortero ſe vires vitæ & circulationem ſanguinis in ſomno naturali lentiores exiſtimare profeſſus eſt *Haller*.[h]) Tempore ſomni pulſum tardiorem & pleniorem reddi aſſerit *Whytt*.[i]) Ex parte eadem dixiſſe videri poterat *Bœrhaavius*,[k]) qui lentiorem in ſomno Pulſum quoque admittit, ſed fortiorem ſimul eſſe dicit idque per gradus prout augetur ſomnus; idemque paſſim alibi repetit.[l]) Neque ex alia re magis clarum reddi hoc augmentum circuli affirmat, quam a calore majore omnibus dormientibus ſolemni.[m]) Verum licet pulſui forti lentum antea junxerat, tamen etiam certis locis de celeri loquitur, addit quippe: *ſed calorem conſtat nunquam augeri, niſi corde velocius contracto, cum*

e) *in notis ad* §. 600. *& in in Phyſiol.* §. 576.

f) *Med. Syſt. Tom. I. Lib. I. ſect. III. Cap. VI.* §. 7.

g) *Exercit. II. de ſomno & vigilia p.* 16. 28. 30.

h) *Præl. in inſtit. Bœrh. Tom. IV. p.* 505. *in notis.*

i) *Nova Act. Edinb. Tom. I. Art.* 19. *p.* 512. *edit. Germ.*

k) *Inſtit.* §. 590. *no.* 5. *& Prælect. Tom. IV. p.* 505.

l) *Inſtit.* § 597.

m) *Prælect. in inſtit. Tom. VI.* §. 597. *p.* 546. 549.

ſemper ſit actionis cordis & arteriarum validioris effectus.[n]) Ob rarefactionem ſanguinis & calorem majorem pulſum in ſomno ſupra modum attolli & accelerari etiam ſcripſerat *Thomſon.*[o]) Ut ad *Bœrhaavium* redeam, ex hoc capite debiliorem motum humorum, & tardiorem, maxime protractiore ſomno, nec admittere poteſt, nec admittit, niſi in vaſis lateralibus, ſeroſis, lymphaticis, nervoſis, in quibus quidem fere quieſcere liquida ipſe affirmat; in arteriarum vero & venarum rubrarum ſyſtemate, circulationem omnem celeriorem reddi, & impetum increſcere perpetuo urget,[p]) adeo quidem, ut in profundiſſimo ſomno, tanquam in perfecta apoplexia, fortiſſimus pulſus adſit, totum corpus caleat, rubeat, ſudet, visque vitæ eapropter multum aucta clariſſime ſe prodat. Difficulter itaque admitti poſſe languidiorem ſanguinis circuitum ſub ſomno, hinc apparet, aut ſaltem, quod conſilium eſt Cl. *Thebeſii,*[r]) ſi conciliare aliquis voluerit diſcrepantes quas indicavi, Præceptoris *Bœrhaavii,* & diſcipuli *Gorteri,* aliorumque ſententias, tempora ſomni bene diſtinguere juvat. Mihi quidem interdum ad talia attento dormiturientibus lentiorem pulſum eſſe obſervatum eſt, quam dormientibus, quibus brevi inſurgit, eam tamen celeritatem haud inveni in obdormiſcentibus & dormientibus, quam in iis, qui alto ſomno merſi jacuerunt, quibus fere febrilis eſt pulſus, celeritatem tandem qualemcunque eo gradu ſenſim miteſcentem me animadvertiſſe credidi, quo magis ſomnus ex profundo levior reddi incipit, quoque magis vergit in vigilias. Neque abludunt ab his, quæ habet laudatus *Thebeſius* in naturalis ſomni initio motus vitales augeri, ſub finem vero imminui ſcribens. Ipſeque adeo Ill. *Hallerus*[s]) quanquam ut dictum cum *Gortero* faciat, tamen alio loco de ſomno agens, cor a pulſu frequentiori pene febrili, ſenſim ad lentiorem illum matutinum redire aſſerit. Hæc omnia interim ſaltem valent de ſomno naturali, ſub quo ubi profundior eſt, certiſſime cordis & arteriarum ſyſtole

fortior

n) *loco citato.*

o) *diſſ. de Opio Propoſ. I.*

p) *Inſtit. §. 590. no. 7. & in Prælect. Tom. IV. p. 510. 511. 549.*

q) *Prælect. Tom. IV. p. 506. 507.*

r) *diſſ. de ſomno ut ſigno Lipſiæ ſub præſidio Celeb. Platneri habita p. 9.*

s) *Phyſiol. §. 577.*

fortior & celerior redditur, de artificiali & præternaturali cujus reſpectu potiſſimum hactenus expoſita in medium protuli, nunc ſpecialius diſpiciendum. Hunc pro diverſitate cauſæ qua excluſus eſt, modo lentam modo acceleratam circulationem ſociam habere Auctor eſt *Hallerus*, [t]) ſiquidem ſi ſomnus ſit a refrigerantibus, & evacuationibus prægreſſis, lentum omnino eſſe ſanguinis eo durante circuitum, celeriorem vero ſi ab aſſumtis calidis ipſe ſomnus fuerit obortus, affirmat; priorem naturali ſimilem, poſteriorem eidem valde eſſe diſſimilem, contendit. His poſitis, ſi jam conſideretur, ſomnum profundum, licet ſit naturalis, acceleratum habere iter ſanguinis, facile conſtabit, calidius remedium Opium ſi induxerit ſomnum, non effecturum ut circulus lentior deprehendatur, ſed tanto magis, quo ſopor inde excluſus profundior & apoplectico eſt ſimilis, id aucturum eſſe vitales vires. Sique naturali ſomno obrutum corpus calore, rubore, ſudore, teſtatur rarefactionem ſanguinis, & ea excluſum frequentiorem ſyſtolen, remedium ſua vi cum ſomno ſimul calorem, ruborem, ſudorem, inferens, non poterit non magis adhuc intendere circulum, ac futurus erat ſub naturali ſomno. Certum itaque eſt ut ſine ſomno inducto, ita & cum eodem, & ſub eodem, velocius volvere vitales undas exhibitum Opium. Verum his quæ mihi extra omnem controverſiam locari poſſe videntur, aperte tamen contradicit Cl. *Whytt* [u]) *in diſquiſitione de differentia reſpirationis, & motus cordis, in dormientibus & vigilantibus.* In illius nempe ſine aſſerit, durante ſomno naturali, ſenſibilitatem cordis adeo parum minui, ut ejus motus vix magis mutetur ac mutaretur a ſitu horizontali quieteque corporis ac animi. In profundiore ſomno effectu depauperationis virium notabiliter cordis motum mutari; in profundiſſimo qui per Opium vel per ſtatum ægrum cerebri productus eſt, in quo inſenſibilitas per totum corpus dominatur, pulſum notabiliter fore tardum & plenum. Facile concedo Cl. *Whytt* quod in antecedentibus

t) *Prælect. Boerh. Tom. IV. p. 504. 505.*

u) *Nov. Act. Edinb. Tom. I. Art. 19.*

tecedentibus dixerat, Opium ſomnum inducens & ſenſum tactus per totum corpus minuens, magna doſi datum, pulſum efficere valde lentum, & plenum per ea quæ *Experientiam I.* exponens ediſſerui. In ſe vero Opium ſemper ut ſine reſpectu ad ſomnum, ita & ſub ipſo ſomno, pulſum fortiorem & celeriorem reddere, probo facile, ex iis adeo, quæ ſub initium diſquiſitionis ipſe aſſeruerat Vir Clariſſimus. Nempe quando concedit, & ultro ponit, pulſum hominis qui cubitum iturus multum biberit & ederit, ob molem ſanguinis auctam, fore non tardum, ſed celerem & plenum, aut ſi in atmoſphæra calida dormiverit eundem talem futurum; hominem qui cubitum iturus aſſumſit calefaciens humores, eorumque molem rarefaciens & augens Opium, non minus pulſum plenum & celerem exhibiturum, largiri neceſſario tenebitur.

Ætiologia Convulſionum. Antequam hanc de ſomno & ſopore ætiologiam deferam, ratio mihi adhuc brevibus reddenda eſt convulſionum per Opium orientium. Eam ita ſuppeditat *Thomſon* [x]) *Supponatur* inquit, *moles ſanguinis ſubito augeri, truduntur ita per glandulas cerebri ultra naturæ modum hiantes, ob toni debilitatem, moleculæ nimia quantitate, & liquido nervoſo heterogeneæ. Unde ſublato liquidi nervoſi æquilibrio pars quævis hujusmodi liquido magis irrigata in motus diſtrahitur naturæ contrarios, id eſt convellitur.* Elegantius *Berger* [y]) ab arteriis cerebri impari modo extenſis & diſtractis, fibrisque cerebri impari modo preſſis, expreſſam in muſculos modo majorem, modo minorem, modo nullo motus ordine, copiam ſucci nervoſi, contractiones eorum varias, & convulſiones deducit; & recte. Sane Convulſiones ab Opio omnio pertinent ad Convulſiones a repletione, neque aliunde poſſunt oriri quam ab æquali fluxu liquidi nervoſi in omnes muſculos nunc ſublato. Ponantur a rarefacto ſanguine arteriæ encephali ita impletæ, ut in diverſis gradus expanſionis a naturali diametro ad violentam, valde inter

x) *diſſ. de Opio Prop. II.*

y) §. *XI.*

ter ſe differant. Erit ergo compreſſio ſubjacentis pulpæ cerebrinæ, in plagis nonnullis gravior, in aliis levior, in aliis leviſſima, aut ſi quædam arteriæ ſaltem expanſionem naturalem experiantur paſſim; in his omnino nulla. Igitur influxu nervoſi liquidi in plagis compreſſis ægre ſuccedente aut plane intercepto, in leviter compreſſis, aut non compreſſis, utcunque fiente, aut prorſus libero, inæqualis erit fluidi nervoſi diſtributio in muſculos. Eapropter illi qui nimis parco aut nullo ejus commeatu inſtruuntur, flaccidi non reſiſtent, ut decet ſuis Antagoniſtis, hi autem fortius contrahentur, inde autem oborientur varii generis convulſiones. Nil ergo obſtat harum geneſi, Opium inſtrui vi induendi fibris muſculoſis flacciditatem, atoniam, & paralyſin, ſtatumque adeo convulſionibus contrarium, nam illæ ſaltem reddentur atonicæ quarum nervi oriuntur a plagis compreſſis. Multum vero refert, quæ loca pulpæ cerebrinæ comprimantur, quousque ſeſe extendat eorum compreſſio, quæ plane ab ea immunia ſuperſint. Quin aliquando influxu liquidi in nervos non gravatos, ob ipſam aliorum compreſſionem naturali majore, unum latus corporis fortiſſime poteſt convelli altero exiſtente paralytico. An aliquid ad convulſiones faciat immediata actio Opii in fluidum nervoſum, an ejus motum vel craſin mutet, & quomodo, an eapropter convulſiones poſſibiles, etiamſi nulla mutatio ſanguini encephalico accideret, obſcurum omnino & minus explicabile.

§. XIV.

EXPERIENTIA XI.

Opium dormientibus inſomnia, vigilantibus phantasmata & deliria parit; chronicamque adeo interdum amentiam & fatuitatem inducit.

Si curatius paulo attendamus, obſervabimus haud difficulter, inſomnia maxime evenire ſolere, quando homo

hæret in ſtatu ancipiti, & medio quaſi, inter ſomnum & vigilias. Profundo enim, blando, quieto, ſomno detenti, vix ſomniant, quare mane in vigilias vergentibus inſomnia frequentiora. Feſſi eapropter duroque fracti membra labore, dum dormiunt, vix vexantur ſomniorum illuſionibus. Somnioſi vero ordinarie ſunt qui otio indulgent, & ultra neceſſitatem recuperandarum virium, adulto jam die dormitant. Somnians autem qualiscunque, vere nec prorſus vigilat, nec dormit, quare omne inſomnium involvet ſtatum compoſitum, ex vigilia & ſomno. Sed vigilia ponit fluxum nervoſi liquidi liberum per omnes canaliculos medullæ cerebrinæ, ſomnus autem hos collapſos & fluxum imminutum, ac interceptum, quare ſub inſomnio per quosdam is debet permanſiſſe ut in vigilia, dum in aliis ceſſat per naturam ſomni. Patet hinc clarius quam belle *Bœrhaavius* [z]) pronunciaverit, cauſam inſomniorum videri naſci, quando pars quædam medullæ cerebri equidem inanis collabitur, alia autem pars libera perfluitur ſpiritibus. Ideas ſomniis noctu fere præbent antea longiori breviorique temporis intervallo prægreſſæ ideæ diurnæ, aut quæ paulo ante ſomnum mentem occupabant, ſed præcipue ſæpius & vividius ipſi repræſentatæ, nunc ſine ordine juſto ſibi invicem nexæ. Ergo ſomniis occaſionem dant motus quidam in ſenſorio communi fortiores, ſæpe repetiti, et habituales facti, facileque eapropter repetendi, creandisque illis repræſentationibus pares, quæ crearentur ab objectis externis per eosdem motus, in Senſorio. Hi igitur motus reliquis ceſſantibus, per ſomni cauſas, non æque facile ſuſpendi & obliterari poſſe videntur, quin perdurent & reiterentur. Conclave calidum, ſtragulorum copia, decubitus capite valde reclinato, compotatio veſpertina, cœna ultra diætæ leges largior, alvus ſtricta, flatulentia hypochondriaca, pulſus febrilis, paucis ſine exceptione omnia, quæ ſanguinem ad caput congerunt, inſomnia cauſantur. Nonne vero hæc inter jure ſuo refertur Opium? Sane hoc

z) *Prælect. in inſtit. Tom. IV. p. 564. idem Haller Phyſiol. §. 575.*

æque

æque ac illa omnia recenſita, efficit, ut vaſis encephali nimis repletis, affluxus & refluxus ſanguinis immutetur prorſus, atque medulla inæquali ejus tranſitu, hic maximam partem nimis prematur, inde ſomnus, illic fortius agitetur vibretur, irritetur, inde inſomnium. Ponantur jam iidem motus, qui ab objectorum externorum actione in organa ſenſoria, & usque ad ſenſorium commune propagati in fibris ejus medulloſis proritabantur, a variata arteriarum cerebrum contingentium, & perreptantium actione, & agitatione in plagas quasdam medullæ, in hujus filamentis oboriri; nonne reproducentur eædem ideæ ab hac cauſa interna, quæ producebantur ab illa externa? nonne exſurgent in mente eædem ſibique utrinque exacte reſpondentes cogitationes? Quin & derelicta diu, & quæ mens nulla amplius meditatione proſecuta fuerat, ſimulacra, reviviſcere ex hac ratione poterunt denuo; atque ex ideis extrinſecus olim perceptis, ſimilique diſpoſitione ab intrinſeca cauſa medullæ inducta, renovatis, jam autem aliter nexis, nova prorſus, & mira, & ſubinde minus naturæ rerum affinia, & male cohærentia phantasmata enaſcentur. Imo vero diverſimode affectis ſentientibus fibrillis, nunc jucundæ & ridiculæ, nunc horridæ & terrorem ac anxietatem incutere aptæ imagines orientur, prout nempe ſanguinis, & ab eo ſecreti in cerebro humoris iter, per vias, quæ ipſi decurrendæ ſunt a ſe invicem differt.

Sed & eadem ratione vigilantibus creari poterunt ſomnia, quæ uno nomine deliria appellantur. Namque ſi rerum icones vividæ, nulla præſente cauſa externa ortæ, neque conſilio & imperio mentis vi imaginationis & memoriæ reproductæ, talesque quales dormientibus familiares ſunt; a ſola interna diſpoſitione cerebri producantur, & pro ſua indole, male ſana ratiocinia concitent, affectus inordinatos moveant, & motus corporis determinent, hæcque aliena judicentur illis omnibus, qui legitima cerebri temperie gaudent, externisque objectis minus reſpondeant, delirare hominem dicimus.

Coinci-

Coincidunt ergo ſomnia & deliria in eo, quod cauſa externa omnis abſit, & ſola affectione fibrarum medullæ a cauſis internis producta utraque excludantur. Saltem in ſomniis cauſæ ſunt naturales, cerebrumque eſt ſanum, in deliriis autem præternaturales, & cerebrum morboſum. Mira vero adeo & in deliriis phœnomena, ut in inſomniis, ſoli motui mutato liquidorum in encephalo debentur. Scripſit *Hippocrates:* [a]) *Nihil inter omnia quæ in Corpore ſunt, ad Prudentiam æque confert, quam ſanguis, imprimis cum in conſtante habitu perſiſtit.* Sed hunc ſtatim mutat congeſtio ſanguinis nimia in vaſa; unde non tantum in meningibus, & cerebri cortice, ſed quod maximum, in medulla ipſa, itus reditusque humorum turbatur. Atque potiſſimum ab illa congeſtione, quam patrat Opium, deliria deduci debent, quæ ejus uſum ſequi ſolent; ſolus quippe celerior appulſus ab eodem pendens, atque a celeriori trajectu per vaſa enaſcens frictio fortior, & calor idearum geneſi pervertendæ par habetur, qui ſi in æſtum vehementem a rapidiore reddito motu aſſurgat, plane in furorem hominem conjicit, donec quandoque altiſſimo ſopore oppreſſus jaceat. Dum vero ut alia narcotica vehementiora, ita etiam Opium, interdum adhuc in ventriculo conſtitutum, ſubito operationes mentis perturbat, & Vomitu mature expulſum redire ſtatim illibatas permittit, citius quam immediato cum cerebri cruore contactu, agere hoc pharmacum in illud videtur, ſuamque vim in nervos ventriculi, horumque tenuiſſimum liquidum valde perſpicuam reddit, ac conſenſu eorundem in ſenſorium commune jam e longinquo ſe agere probat, modo nobis incognito.

a) *de flatibus.*

Hæc de inſomniis & deliriis tranſitoriis, ac acutis! quod jam deliramenta illa chronica ab Opio nata, cum memoriæ læſione, ac cum ſtupiditate quadam perſeverante, fatuitatemque per annos perſeverantem attinet, hæc mala vix aliter niſi ab uſu chronico Opii, aut exceſſu doſium

emer-

emergunt. Atque ea non ſaltem motum fluidorum a naturali abludentem, aut craſin ipſorum mutatam, & acrimoniam inductam, cauſam agnoſcunt, ſed in ſolidis ipſis inſigne vitium ſupponunt, licet illud ſæpe in cadaveribus demortuorum indagatum ſubtile nimis, ſenſus inquirentium prorſus effugiat. Etenim quando nimis diu durat vaſorum duræ piæque matris corticaliumque diſtenſio, aut ſæpius repetitur, omnis eorum elater, atque omnis actio naturalis ſyſtaltica perit, ſimulque alvei eorum præter naturam ampliantur. Inde admiſſi liberalius humores hærent in ſuis viis, neque decenti vi propelluntur ac ſimul errore loci tenuiora vaſa intrant, ſemper itaque dum in itinere moras nectunt, & temporarias ſtaſes patiuntur, medulla hinc inde plus juſto comprimitur, atque in hujus canaliculis atonicis redditis, tenuiſſimi liquidi circuitus nunquam ſecundum naturam ſeſe habet, ſed ubique impeditur. Quare mens turbato motu ſenſorii communis, quo pro ſuis functionibus obeundis indiget, nec percipit ideas, nec nectit, nec judicat, nec vult, ut decet, ſed perenni ægritudine metaphyſica & morali, a phyſica corporis ægritudine laborat.

§. XV.

EXPERIENTIA XII.

Opium ſtimulos venereos infert.

Sunt equidem omnino, qui admodum adoleſcentuli, præmaturo igne jam in ſexum amabilem feruntur, atque inter ſenes decrepitos habentur haud pauci, qui cultæ diligenter per ſolidorum annorum decurſum Veneri, fractas vires adhuc ſacras cupiunt. Attamen ii præcipue ſe præſtare viros, atque nec exſpirante brevi languidæ voluptatis ſenſu, nec certo ſanitatis diſpendio amoribus vacare ſolent, qui paulo ultra juvenilem ætatem progreſſi largam vim floridi ſanguinis in venis alunt, quo cibo, potu, conſpectu, collo-

quiis, turgidiore & calidiore reddito, ſtatim intus abdita deſideria fortius accenduntur. Certæ huic experientiæ adſtipulatur ratio, facile colligens, præter ea quæ ſuccos chyloſos largius ſuppeditant, ſeminaliumque inde humorum copiam ingenerare apta ſunt, illa omnia aphrodiſiaca futura, quibus vis ineſt ſanguinem expandendi, commovendi, calefaciendi, aut quorum irritans & ſtimulans leniter pruritumque inferens indoles partes genitales vellicare, & in eas copioſius ſanguinem in orgaſmum actum, invitare, apta obſervatur. Hujus cenſus auxilia ſi emeritos viſos, aut tardos ad conflictus venereos haud excitent, fruſtranea erunt omnia, quæ ſpecifica virtute præſtantia vulgo habentur. Neque enim talibus polliceri aliquid ſingulare auſim, a cerebello paſſerum, a teſtibus equi, vel galli gallinacei, aut alius animalis ſalacioris. Nequeo etiam introſpicere prærogativam Menthæ, præ aliis herbis nervos grato ſtimulo titillare aptis, licet illam ſecundum excellentiam herbam ſalacem & deſtupratricem vocet *Martialis.*[b]) Non capio quoque, cur eryngii & ſatyrionis radix, aliaque vulgo decantata acria, præ aromatibus ſine exceptione omnibus, & ſalibus volatilibus laudari mereantur; cum hæc potentius multo ac illa, & circulum accelerando calorem & orgaſmum ſanguinis cieant, & acrimonia vellicante genitalium ſenſibilibus fibris ſtimulos addant. Verum omnium ſine dubio aphrodiſiacorum primum haberi debet generoſæ indolis vinum, namque niſi id inter evchymas epulas, in ſalutem Dominæ, formoſo vultu, natantibus in amore oculis, ſuaviſſima confabulatione, & oſculorum ardentium impreſſione, blandientis, hauſtum, calcar elumbi marito addiderit, omnino deerit mutuis ignibus alimentum, atque inter infœcundos & marcidos amplexus, collapſa in thoro jacebit omnis ſpes poſteritatis. Interdicendum interea erit vino omnibus, qui nimis per naturæ ſtimulos in venerem proni cavere ab illicitis congreſſubus, & fœda ſpurcitie ſiphylitica, eorum ordinaria ſequela

b) *Lib. X. epigr. 48.*

ſequela, ſibi optant; quoniam his certe, quod bene dixit Poeta *Nox & Amor Vinumque nihil moderabile ſuadent.* Liquet jam ex dictis evidenter, quamobrem inter vera aphrodiſiaca pari paſſu cum vino hucnsque merito collaudato, ambulet Opium, atque cur unum alteri ſurrogari queat, cum hoc æque ac illud fortius commoveat ſanguinem, atque ejus volumen adaugeat, eosdemque exinde ambo in exſtimulanda venere effectus edant. Neque ſaltem turgorem ſanguini Opium infert, ſed acrimonia evidente quam deguſtantibus ſe fovere monſtrat, quaque ſudore teſte & pruritu in cute proritato, omnem ſeroſam maſſam imbuit, non minus huic negotio inſeruit. Quando nimirum omnem cutem ita morſicat, & irritat, ut tota quanta pruriginem ſentiat, quid impedit quo minus etiam tenerrimi ſenſus nervulos, qui partibus genitalibus intertexti ſunt, æque vellicet, atque ita laſciviam & œſtrum, ægre niſi obtento fine ſuperandum inducat.

§. XVI.

EXPERIENTIA XIII.

Opium diaphoreſin valide & utplurimum cum pruritu movet, & alias ſeroſas excretiones compeſcit.

Ut ſerum illud quod ſive halitus & vaporis ſpecie, ſive in guttulas coactum per cutis cribrum excerni ſolet, ſine impedimento exeat, ante omnia minutula oſtiola tubulorum in epidermide hiantium debent eſſe ſatis laxa, & patula; deinde debet in ſanguinis maſſa præſto eſſe, & abundare, ſeroſi laticis copia, ſanctoriano perſpirabili & ſudori præbitura materiem; Tandem vi vitæ ad vaſcula cutanea mollia, & patula, aſſiduo debet applicari ſanguinis flumen, & cum eodem illa ſeroſa materies. Hæc omnia ſi amice inter ſe conſpirent, affatim largiterque ſuccedet ſolemnis illa per cutem excretio; eaque omnia, quæ hæc requiſita ju- *Ætiologia notæ excretionis cutaneæ.*

 vare,

vare, vel inſtaurare apta habentur, tanquam vera remedia diapnoica & diaphoretica merebuntur conſiderari. Jam qua ratione inter illa Opium eminentem ſuum locum tueatur, brevibus videamus. Id adſpicientes paulo curatius, ejusque effectus hactenus enarratos in memoriam revocantes, deprehendemus ultro, ipſum omnes dotes ſimul poſſidere, quas diaphoreſin moturo pharmaco neceſſarias modo deſignavimus, quasque in aliis conjunctas non facile invenimus; eaque propter tanto minus mirabimur, fortius, copioſius, & conſtantius Opium promovere ſudorem, quam alia quævis eum in finem a Medicis collaudata. Scilicet per antecedentes Experientias conſtitit, Opium augere circuitum; deinde id calefacere, rarefacere, & attenuare liquida noſtra; globulosque rubros ſolvere in ſeroſos; tandem quoque relaxare nerveas & muſculoſas organorum ſecretoriorum fibras; tonumque cutis adeo remiſſiorem reddere; liquido ergo apparet, cur potenter adeo cieat profluvium ſudoris. Data opera & ex inſtituto expoſiturus vim Opii diaphoreticam Cl. *Ettmullerus* pulchre intelligebat citatas conditiones corporis, quibus poſitis in genere, nullo ſpeciali reſpectu habito ad remedium, ponitur ſudor. Diſertis etenim verbis recenſet pulſum frequentiorem, calorem ordinario majorem, habitumque corporis rubentem mollem, & turgidulum. [c]) Mirum autem eſt ipſum dum Opium tanquam diaphoreticum conſiderat, augmentum pulſus & caloris ab eo enaſcens, prætervidiſſe & neglexiſſe prorſus, neque cognoviſſe vim Opii attenuantem, ſed potius negaſſe plus ſimplici vice Opium alterare ſanguinem, ejusque motum. [d]) Male igitur, ætiologiam ſudoris ab Opio moti daturus, quem certe directe & proxime movet Opium, per accidens eum ſaltem inde moveri contendit, [e]) mediante nimirum largiori pororum cutis hiatu, dum in ſpiritus immediate agit Opium, tonum cutis ſuo influxu moderantes, eosque impediendo & refrænando poros ampliores præſtet, vel ſpaſti-

c) *diſſ. Cap. II. §. 3.*

d) *Cap. II. §. 15.*

e) *cap. II. §. 1.*

ſpaſticas conſtrictiones vaſculorum relaxet. f) Nolim ullo modo hanc virtutem Opio negatam, quam fere eadem ratione ſuam facit *Hoffmannus* g) ſudorem ab una ſpasmodica cutis ſtrictura excretionem ſuetam cohibente retardari, eadem autem ab Opio ſopita, iterum permitti ratus. Neque obiter habenda velim, quæ pro ſententia ſua corroboranda phœnomena adducit *Ettmullerus*, a conſenſu partium nervoſarum, & cutis ſenſibilitate deſumta, modo mihi detur alia adhuc vi eademque vere poſitiva, circulum puta intendendo, ſanguinemque dividendo, effectum illum hoc remedium præſtare. Id quidem hodie neminem ſatis attentum latere nequit, ipſeque olim jam *Helmontius* h) ſal acre ſudoriferum in Opio poſuit; atque illud ad reſerandam ſanguinis compagem, & ad ſeroſitates copioſe ſecernendas, atque ita ad ſudores movendos efficax eſſe *Williſius* i) pronunciavit. Omnino vero tanto felicius elabi poterunt, ex ſecretoriis & excretoriis vaſculis cutaneis, ab incitata per remedium vi vitæ, eo determinata, ſatque tenuia reddita liquida, ſi cutem per naturalem fabricam minime tenſam ſed laxiorem offenderint, ab ipſo remedio dum alia requiſita præſtat, adhuc magis laxam reddendam. Neque enim præter rem *Hecquetus* k) Populos Orientales ob innumerabiles poros, in cute ipſorum ſemper apertos, & aere calido & levi, nunquam cutem gravante, in hoc ſtatu perpetuo ſervatos abundanter perſpirare ab uſu Opii; huncque eapropter largiorem licet, etiam facilius ferre, remedio cito iterum diſſipato, & ex corpore per tot myriades viarum aufugiente. Interea tamen maximopere attendi meretur incitatus ab Opio circulus, & ſanguinis imminuta cohæſio, id quod nemo diſtinctius accuratiusque inculcavit Cl. *Freindio* & *Bergero*. Ille l) *Spiritubus Opio refectis*, inquit *validius ſe contrahit cor, unde vividior ſanguinis circuitus, ſanguine autem attenuato, & velocius ad cutaneas glandulas delato ſuccedit libera tranſpiratio & ſudor, quia tum ob rariorem ſanguinis texturam*

f) §. 15.

g) *diſſ. de Operatione Opii §. 18. & in Med. Syſt. multis locis.*

h) *Jus Duumviratus §. 8.*

i) *Pharm. Rat. Part. I. Sect. VII. c. 1. p. 186.*

k) *p. 93. 94.*

l) *Emmenol. cap. XIV. p. 139.*

facilior ſit per poros ſecretio, tum ob velocitatem auctam etiam uberior. Non minus appoſite ſcripſit *Bergerus* [m]) *Ab Opio motio & diviſio atque adeo rarefactio & preſſio minimorum ſanguinis augetur, hinc neceſſe eſt, ut quicquid ſuccorum ſatis ſolutum ac glandularum miliarium cutisque cœteris meatubus accommodatum, ex his vel tacite in auras exiliat, vel magis magisque fuſis humoribus, porisque patefactis denſo agmine prorumpat, atque in aquæ guttas & ſudoris rivos condenſetur.* Hæc ita trutinantes intelligemus facile, ſi ab illa peculiari Opii virtute, qua cutem laxiorem reddit, quamque ipſi intactam lubentes relinquimus, atque ab ejus ſolvente & attenuante potentia abſtrahamus, id non ſecus ac ſalia volatilia inter validiora diaphoretica referri ſolita, vinique generoſioris hauſtus, motum & calorem ſanguinis augendo, ſudores proritare. Hisque omnibus viſis intelligemus, quam multum a vero aberraverit *Jones*, quando dum ſanguinem Opio minus alterari ſtatuebat, atque ad ejus vim attenuantem & motum humorum incitantem non attentus erat, nequaquam ex communi ſententia ſudorem, niſi in humidioribus ſubjectis ab eo procreari, reputavit. Porro non niſi miſera nobis jure ſuo habebitur *Borrichii* harum rerum dilucidatio, qui coagulatum ab Opio ſanguinem, tenuius liquidum ab eo ſecedens dimittere per cutis & renum poros, quemadmodum lac in caſeum condenſatum, e ſinu ſuo dimittit ſerum, Lectoribus perſuadere nititur. Neque melioris notæ nobis judicabitur ætiologia *Wedelii* qui curioſe ſatis ſulphur Opii humores figere, id vero quod ſupereſt, ab ejus ſale volatili propelli pronunciat, ut per cutim exſpiret. [n]) Non diſcedere poſſum ab hac tractatione, ſine peculiari attentione ad ſomnum, cujus beneficio Opium quammaxime ſudorem excitare *Pitcarnius* [o]) exiſtimavit. *Ettmullerus* [p]) etiam vix emanare ſudorem ſtatuit, niſi ſomnus Opii effectu obrepat, vel ſaltem quies ſequatur, aut laſſitudo. Somnum quoque magis favere excretioni cutaneæ per Opium promo-

m) *§. 7.*

n) *Opiol. lib. I. ſect. I. cap. 4. p. 91.*

o) *§ 20. in fine.*

p) *Diſp. cit. c. II. §. 17.*

promovendæ *Wedelius* [q]) putat, atque *Bergerus* [r]) ſubmi- q) *l. c.*
niſtrata ætiologia ſudoris genuina, fluere illum imprimis ab r) §. 7.
Opio ſub ſomno inducto aſſerit, quoniam tum muſculis & nervis relaxatis pori magis patent. Taceo lubens alios. Videntur autem Clariſſimi hi Viri dum in hac materia enucleanda verſabantur, reſpexiſſe potiſſimum ad medicinam ſtaticam ſanctorianam, cujus Auctor duplo magis perſpirare dormientem, quam vigilantem, aſſeruit; [s]) quod ipſum qui s) *Sect. IV. aph. 18.*
commentario eleganti ejus aphoriſmos illuſtravit Cl. *Noguez* Medicus Pariſienſis paſſim evincere allaborat. Subſcripſere plerique Phyſiologorum huic ſententiæ, ſed prorſus contrarium ſtatuit imminutam perſpirationem ſub ſomno urgens argumentis & experimentis de *Gorter* [t]) cum quo t) *Tr. de inſenſibili perſpiratione Cap. XII. §. 12.*
recedens a Præceptore *Bœrhaavio* facere non dubitat Illuſtr. de *Haller.* [u]) Horum ſummorum Virorum aſſerta ſi vera ſupponantur; quæ ego quidem impugnanda haud ſumo, parum & nihil plane accedere poſſe virtuti Opii diaphoreticæ, ex ſomno inducto, ultro perſpicitur. At vero plane hæc u) *in Prælect. Vol. IV. p. 504. 509. 558. 559. 567.*
non indiget ſomno, neque opus eſt ut controverſiam illam ingrediar, ſed ſine eo vis Opii intendens circulum, ſanguinem attenuans, cutem relaxans, vim diaphoreticam ſimul neceſſario involvit, quique de hac non ab omni parte cum laude philoſophatur *Wedelius* [x]) laudandus ſaltem venit x) *l. c.*
quod vigilantes etiam ab Opio ſudare aſſeruerit, Experientia hoc effatum conſtanter comprobante. Jam mihi adhuc incumberet, ut de exanthematum Geneſi agerem paulo fuſius, quæ effectus ſunt circuli fortioris, ſoluti ſanguinis, vaſculorum cutis relaxatorum, molecularumque ſanguinis relaxata hæc vaſcula errore loci intrantium, dum illæ a tergo ab affluentibus ad exteriora corporis humoribus urgentur. Sed de hoc argumento alibi naſcetur differendi occaſio. Pruritum qui ſudantibus non rarus eſt, feri acrimonia ab Opio inducta nervulos cutaneos vellicans tanto magis ciet.

§. XVII.

§. XVII.

Ætiologia ſuppreſſarum aliarum.

Poſtquam ni fallor clariſſime deduxi, qua ratione Opium excretionem corporis periphericam excitet, ſequitur, ut quomodo viciſſim alias inhibeat, protinus exponam. Sola revulſione humorum ab organis aliis, dum per cutis poros largius hi elabuntur, id ita ſuccedere, cenſent *Thomſon* & *Freind.* Ille quidem [y]) pectoris libertatem pendere ait, a liquido per glandulas tracheæ & bronchiorum ad partium humectationem ſecreto, unde nempe quæ in pulmonibus hærent humido allabente madida facilius loco moventur; dum vero per auctam diaphoreſin a pectore ſerum derivatur aliorſum, excretionem per pectus, & quæcunque alia profluvia ſeroſa ſiſti, contendit. Prorſus eadem ratione *Freindius* [z]) humoribus perſpiratione evacuatis, fieri a parte affecta revulſionem, & alias excretiones ſuſpendi perhibet. Adeo autem Cl. *Pitcarnio* [a]) placet ſtabilitum ſuum rarefactionis & compreſſionis vaſorum principium, ut & hoc ſolo ſine difficultate, omne hoc negotium explicari poſſe autumet, atque artificioſe ſatis rem ipſam exequitur. *Arteriæ* inquit *dilatatæ a rarefacto ſanguine comprimunt ipſis interjecta omnia vaſa ſecernentia. Quare comprimentur ſecernentia fellea & pancreatica, adeoque ſufflaminabitur ſi qua forte per ea exercetur diarrhœa, comprimentur canaliculi renales neque mejere poterit animal. Sola per cutem membranasque perſpiratio vigebit viresque acquiret, cum pori ſudoriferi in extimis vaſis & cute collocati nullis ſint arteriolis vaſisque aliis dilatatis & vi majori comprimentibus impliciti, visque hujus ratiocinii in eo ſita eſt, quod perſpiratio quantumvis aucta non depoſcat vaſa ſecernentia, ſed e vaſorum quorumvis poris etiam non ſecernentium ſeſe ejiciat.* Prorſus talia quamvis Pitcarnium non citet, habet *Geoffroy.* [b]) Alia iterum ratione *Ettmullerus*, [c]) cui Opii actio in nervos & ſpiritus præcipue arridet, ob torpeſcentem tactum & remittentem fibrarum motricium tonum, accidere putat, quod Opium

y) *Diſſertationum p. 126.*

z) *Emmenol. Cap. XIV. p. 139.*

a) *diſſ. cit. §. 13.*

b) *Mat. Med. Tom. II. p. 700.*

c) *diſſ. de vi Opii diaphoretica, cap. I. §. 13.*

Opium quasvis excretiones, ſudore excepto, compeſcere ſoleat, cum impetum ſpirituum ſiſtit, ſicque & ſenſus acumen in parte hebetet, & motum fibrarum ejus impediat, atque ita id præſtet, quod ad ſiſtendas fluxiones requiritur. Dum omnes hactenus recenſitas ætiologias, & ſeorſim, & conjunctim contueor, ante omnia facile convincor, per legem univerſalem in corpore noſtro, una excretione aucta, alteram ſtatim imminui. Jubet hoc, flumen humorum per canales ſibi ubique continuos provolutum, unde impetu eorum ad partem aliquam fortius & largius excurrente, non poſſunt non illi aliis ſegnius & parcius applicari. Moto itaque per cauſas antea memoratas largius ab Opio ſudore, ceſſant omnino aut ſaltem inhibentur ad tempus aliæ excretiones, materie his deficiente. Clarum itaque redditur, nulla eas ob rationes diſputatione opus eſſe, an moveat aut retardet urinam exhibitum Opium, ſunt enim ſudoris & urinæ ſecretio, & excretio, quammaxime alternæ, & ſibi vicariæ, quare vigente una ceſſabit altera & contra. At vero viſa quoque ſunt exempla, ubi hæ excretiones ſimul viguerunt quammaxime, præcipue ſi materies pro utraque abundaverit in corpore, atque paulo major fuit doſis Opii, flumen ſanguinis quaquaverſum impellens, humores multos immeabiles hactenus dividens, reſiſtentiamque vaſorum ultimorum ſuperans. Facit huc conclamatus ille Hydropicus, apud *Williſium*, [d]) qui ut placide moreretur, Opium ſumſit quotidie, ſemper doſin augendo, ad quantitatem vix credibilem usque, a quo quavis nocte & in ſudores magnos diſſolutus, & urinam copioſam excernens, prorſum convaluit. Verum caſus hic ad rariores referendus eſt, ſummisque doſibus Opii, & ſummæ humorum plenitudini debebatur utraque ſimul contingens excretio, dum in corporibus minus ſero coacervato adeo turgentibus, ut hydropici turgent, neceſſario ſudoris rivi, augmentumque perſpirationis, lotii excretionem imminuunt. Veritas hæc extra omnem controverſiam

d) *Pharmac. Rat. Part. I. Sect. VII. c. 1.*

ſiam

ſiam locari poteſt, conſideratione obſervatorum *Sanctorii*, *Dodarti*, & *Keilii*, quibus conſtat ob aeris externi conſtitutionem diverſam in Anglia multo minus perſpirari quam in Gallia, in Gallia iterum minus quam in Italia. Inde vero etiam neceſſario fit, ut cum in Anglia urina unius diei ſeu 24. horarum ſit duarum librarum & unciarum fere ſex, in Italia ob longe largiorem perſpirationem, per Sanctorii computum ſaltem urina eo temporis intervallo ad uncias ſedecim mingatur; quare & inter imminutæ perſpirationis ſigna urinam copioſiorem & craſſiorem, inter auctæ urinam parcam tenuemque Sanctorius collocavit. Loquitur interea Experientia, etiam antequam ſudor ab Opio fluat, atque perſpiratio per ſua ſigna non evidenter aucta ſit, tamen ſiſti excretiones alias, & ſæpe in inſtanti; unde clarum eſt, Opium non ſaltem tanquam diaphoreticum, eſſe alias excretiones ſiſtens remedium, ſed & ex alio capite poſſidere debere ejusmodi facultatem, eandemque adeo circulantium humorum legibus haud ſubjacentem. Non etiam illa apte ſatis videtur deduci poſſe, a rarefactione & preſſione rarefacti ſanguinis, in ſuis vaſis, verſus vicina lateralia, cui cutis tubuli perſpirationi & ſudori emittendo ſervientes non ſubjecti ſint, ut vult *Pitcarnius*. Sane copioſiſſimis arteriis rubris licet admodum parvis repleta eſt cutis, teſtibus præcipue injectionibus Ruyſchianis quæ *Pitcarnium* anno 1693. Diſſertationem ſuam *de Circulatione in animalibus genitis & non genitis* in qua de Opio tractat, edentem penitus latebant. Theſauri quippe Anatomici Ruyſchiani demum edi cœperunt anno 1701. Interim & in viventibus, & ſecundum naturam etiam vere rubet cutis, in diverſis ſubjectis, & in diverſis corporis partibus, magis minusve; atque in ſudantibus rubentiſſima redditur. Atque vere ramuli ſerum perſpirabile & ſudorem emittentes, harum arteriarum cutanearum rubrarum propagines, ipſis non adjacent ſaltem, ſed ubique interjacent, & intertexti ſunt, ita ut poſita arteriola-

rum

rum rubrarum cutanearum dilatatione, a rarefacto intus ſanguine, non minus ramulorum lateralium ex ipſis emergentium compreſſio æque concipi poſſit, & debeat, ac in renibus compreſſio tubulorum bellinianorum, ſi renales arteriæ rubræ turgeant plus ſolito. A compreſſione autem tali in cute re ipſa interdum retineri perſpirabile, docet cutis ſiccitas ingens, in febribus, a rarefacto ſanguine per omne corpus diffuſo usque ad capillares arterias cutaneas, inflammatoria diatheſi laborantes, oriunda. Præter hæc omnia, non ſatis intelligo, quid velit Cl. *Pitcarnius*, quando etiam auctam perſpirationem non depoſcere ſibi vaſa peculiaria ſecernentia ait, ſed exire poſſe ſerum ex vaſorum quorumvis poris etiam non ſecernentium affirmat. In inflammatione cutis ſanguis penetrare valet errore loci, in tubulos ſecretorios & excretorios, atque ex his ipſe ſanguis ſincerus fortiter appulſus aut cum ſudore,[e]) quem ſuo colore tingit remiſtus poteſt exire; ſed a ſanguine antea ſecernendum, & naturaliter ſecretum ſerum perſpirabile, & ſudori materiam elargiens, non poteſt elabi ex arteriis rubris, immediate, ſed antea ingreſſum fuiſſe debet ſua propria vaſa ſecernentia, & excernentia ſeroſa quæ ex rubrarum arteriarum apicibus emergunt, eademque ſatis libera & patula debet offendere; horum enim, non arteriolarum rubrarum oſcula hiant ſub epidermide. Sique hæc vaſa ſeroſa compreſſa ponantur, ut comprimi poſſunt, nil accipiet eorum oſculum quod exhalet, & effundat. Hæc omina quæ ediſſero an ſatis ponderaverit acutiſſimus cœteroquin *Pitcarnius* & ſuo tempore ponderare potuerit, neſcio. Ego crediderim potius, dum Opium certo motum ſanguinis auget, augere etiam omnes illos effectus qui a motu ſanguinis aucto immediate pendent, ideoque aut compreſſione lateralium vaſorum propter extenſa rubra, intercipere æqua vi ſecretiones omnes, magis minusque, prout vaſa magis minusve cedunt compreſſioni, aut augere ſecretiones & excretiones a motu circulatorio pen-

e) *vid. Præf. Bœrh. in inſt. Tom. III. p. 541. & nota e.*

Ll 2 dentes

dentes omnes, niſi liquor ſecretus & excernendus hæreat in ſuo diverticulo, extra leges circulationis locato. Quodſi igitur urinam magis retardat Opium, dum interim perſpirabile & ſudorem movet, id non præſtat compreſſu vaſorum majore in renibus, nullo in cute, ſed potius ſenſu eorum receptaculorum obtuſo, quæ exſtimulata a contento humore, ſeſe liberare ab eodem niterentur, fibriſque eorum motricibus inducto torpore, & pigritie. Ureteribus quippe minus ſenſibilibus, & torpidis redditis non amandatur ſueta celeritate ad renes urina atque veſica ſenſu orbata, & ſua periſtalſi naturali deſtituta, moras nectit in eadem, ut in ſuperioribus Experimenta Halleriana & Sprœgeliana manifeſte demonſtrarunt, aliter ſuo ſale vellicante ipſa ſui excretionem promotura. Idem dicendum de humore in bronchiales cellulas depoſito, circulationi non amplius ſubjecto, qui per vellicationem earum proritata tuſſi ſui ejectionem induceret, quam vero nervulorum ſenſum obtundens Opium ad tempus refrænare aptum eſt. Neque aliter de alvo ſuſpenſa judicandum erit, ut brevi ſeorſim, & ex inſtituto videbimus. Atque hac actione ſua in fibrarum ſenſum, etiam quandoque fit, ut contrarium prorſus effectum enarratis, cieat Opium; nempe ut ſecretiones & excretiones quasdam hactenus cohibitas iterum reſtituat. Id nimirum accidit, ſi in organo colatorio & excretorio nervoſo, eousque adſcenderit ſtimuli irritantis morboſi vis, ut ſenſu moleſtiſſimo affectæ fibræ, ſeſe contrahant præter naturam, atque viis ſic occluſis, & ſecretionem & excretionem liquidorum inhibeant. Tunc vero per hoc remedium rigore fibrarum minuto, ſenſationeque earum acutiſſima nonnihil obtuſa, tonus earum & ſenſus naturalis redit, ac utroque reſtituto, functio partis, atque ab eadem pendens ſecretio & excretio legitima, in ordinem redigitur. Annuente igitur univerſali Experientia practica pronunciare potuit *Hoffmannus*, [f]) Perſpirationem, urinæque & alvi excretionem, ſpaſmis prohibitam,

f) *diſſ. de Operatione Opii* §. 18.

hibitam, Opio reſtitui. De urina ſtricturis ſopitis per Opium mota etiam loquitur *Ettmullerus.* [g]) Attendi præterea meretur obſervatio *Geoffroy*, [h]) qui poſtquam Opium quandoque urinæ profluvium, quandoque ſuppreſſionem inducere edixit, ceſſante ejus operatione utplurimum mictionem frequentem evenire aſſerit. Id ſi ita ſeſe habeat, laxitas villorum renalium remanens a remedio, ſanguinis facta attenuatio, atque forte ſeri pruriens acrimonia allegari debebit. Facile autem nunc conſtat quousque aſſeri liceat de Opio, quod omnes excretiones cohibeat, præter diaphoreſin.

g) *c. II. §. 24. & c. III.*

h) *Mat. Med. lib. II. p. 696. 697.*

§. XVIII.

EXPERIENTIA XIV.

Opium functioni ventriculi inimicum eſt.

Inter alia varia quæ functioni ventriculi rite peragendæ ſerviunt, quammaxime attendi meretur menſtruum ejus, partim ex humore inquilino, quem cruſta villoſa aſſiduo plorat, partim ex deſcendente ſaliva glandularumque copioſiſſimarum muco progeneratum; atque deinde fibrarum omnium muſculoſarum nervoſarumque ex quibus tunicæ effinguntur, irritabilitas & ſenſibilitas. His bene ſe habentibus, & appetitus viget, & aſſumtorum digeſtio ita ſuccedit, ut chylificatio & ſanguificatio ſuis ſubſidiis inſtruatur, totumque corpus nutritione debita inſtauretur, & conſervetur. Jam cum per experientiam conſtet, Opio appetitum deſtrui, alimentorumque naturalem digeſtionem retardari, & aboleri, eousque quandoque, ut plane nauſea ſuccedat, inquirendum omnino eſt, qua ratione maxime illud remedium vim ventriculi appetentem, & digerentem peſſundet. Placuit Cl. *Hambergero* [i]) Opium conſiderare tanquam corpus ſulphureum, ſalium activitatem minuens, atque dum brevi liquoribus aqueis ſe miſcet, id accuſare, quod menſtruo ventriculi miſtum hoc iners reddat, atque ita majori maxime copia ſumtum, concoctionem lædat. Sed pace doctiſſimi

i) *§. 60.*

Viri, vix energia liquoris gaſtrici, vere nec acidi, nec alcalini, ſed ſaltem notante *Bœrhaavio* [k]) leniter ſalſi, atque aſſerente *Bohnio* [l]) & aliis plane inſipidi, a ſalibus præcipue deducenda venit, quorum ſpicula Opii ſulphur hebetet; atque alioquin amara & aromatica omnia, quorum claſſem ſine dubio ingreditur Opium, potius velificantur digeſtioni, menſtruique ventriculi vires vix turbant, tantum abeſt, ut appetitum viresque coctrices labefactare ſoleant. Nulla vero habita ratione menſtrui ventriculi ad vim Opii rarefacientem tantum reſpicit *Freindius* [m]) atque Opiata ſtomachi aciem retundere aſſerit, quatenus per ea ſanguis ita in ventriculi arteriis rareſcat, ut dilatatis iis nervi admodum comprimantur, quo ipſo fiat, ut ſpiritus in tunicam muſculoſam influere nequeant, atque ita debita inhibeatur fibrarum contractio, eaque impedita, appetitus & digeſtio languescat. Nullus nego, ſed aſſero potius ſtrenue, vim Opii rarefacientem, eamque univerſalem, adeoque & in ſanguinem vaſorum ventriculi æque agentem; ſed a rarefactione calor, calor vero & ventriculi, & omnium partium adjacentium, in quas non minus agit Opium, magnum eſt digeſtionis alimentorum adminiculum. Sique quod *Experientia I.* docuit, ictus omnium arteriarum intendit Opium, ictus vero arteriarum & aortæ eidem ſuppoſitæ violentæ vibrationes, per demonſtrationes *Bœrhaavii* [n]) multum famulantur alimentorum coctioni, diſputare & ambigere licebit, utrum rarefactione caloreque ſanguinis & arteriarum pulſu aucto, magis juvet, vel compreſſione nervorum a rarefactione & dilatatione vaſorum pendente, magis imminuat functionem ventriculi, exhibitum Opium, an pari paſſu ambulent adjumenta & impedimenta digeſtionis, inde naſcentia; ita ut nec illa his, nec hæc illis præpolleant. Ego prolixam hujus rei inquiſitionem ſuſcipere nolo, maxime cum in ea verſer ſententia, ab immediata actione Opii in nerveas fibras ventriculi, derivari potiſſimum debere, quod appetitui & digeſtioni illud inimicum

k) *Inſtit.* §. 77. & *Præl. in hunc locum, cum notis Halleri.*

l) *Circ. Anat. Progymnaſm.* X.

m) *Emmenol. Cap. VIII.*

n) *Inſtit.* §. 86.

cum ſit. Dum hoc phœnomenon Cap. II. recenſebam, ſub *Experientia XIV.* ex obſervatis Cl. *Kaau*, *Halleri*, *Mead*, *Lorry*, *Sprœgelii*, monſtravi, Opium ſufflaminare motum periſtalticum ventriculi, tonoque fibrarum ejus, & actione earum prorſus abolitis, efficere, ut contractili ſua vi exutus mirum quantum diſtendatur. Enim vero his conditionibus hujus viſceris a quibuscunque cauſis poſitis, neceſſario tollitur appetitus, & digeſtio. Quodſi ergo certiſſime convicti ſimus, Opium efficere ut ventriculus nullum ſentiat ſtimulum ad capienda alimenta, atque actione in ingeſta deſtituatur, in pigrum quaſi & inertem utrem mutatus, ætiologia ſatis manifeſta habetur, neque opus eſt, ut curioſius indagemus, quo agendi modo in nervos ejus Opium hoc ipſum præſtet, cum id determinatu pene ſit impoſſibile. Exiſtimat *Willis*, o) ſpiritus Tunicam ventriculi interiorem incolentes, a particulis opiaticis ſtupefieri, ac perimi, ita ut fibræ iſtæ nerveæ non amplius corrugentur, proinde famem ceſſare, & alimenta minime appeti, & ſtomacho oblata moleſtias potius quam delicias cauſari, ventriculique omnem vim concoctricem debilitari. Effectus veriſſimus eſt, verum etiam eſt, motum periſtalticum ſuſpendi, neque minus verum, in nervis mutationem factam eſſe, an vero hæc mutatio involvat ſpirituum ſtuporem & cædem, an aliam adfectionem, ingenue cum *Williſio* ignoramus. Sed eadem difficultas premit ætiologiam actionis remediorum, appetitum excitantium, & coctionem alimentorum juvantium, quæ ſine dubio grato ſtimulo agunt in villos nerveos; ſed tamen experientia ſaltem teſte ſcitur, quod famem concitent, roburque ventriculi intendant. Per eam ſolam novimus acidorum, aromaticorumque omnium amicitiam, qua in nervos ventriculi feruntur. Nemo vero facile explicaturus eſt modum, quo Cinamomi, Corticum aurantiorum, Menthæ, Meliſſæ, aliorumque elementum oleoſum, ſuo contactu iis placeat, qualemque mutationem ipſi nervo, vel

o) *Pharmac. Rat. Part. I. Sect. VII. c. II. p. 191.*

vel hoſpitanti in eo fluido adferat, ſi a grati ſtimuli, individualisque characteris, quo ſpiritus rector horum vegetabilium inſtruitur, allegatione receſſeris. Ut vero hic in aurantii mali cortice, & mentha amicabilis, ita in Opio adverſus eſſe videtur fibrillulis ſenſibilibus & mobilibus, ex quibus membranæ ventriculi contextæ ſunt. Sane mea quidem ſententia, ex hoc principio, tetris nempe vaporibus, quos calore ventriculi ſolutum Opium de ſe ſpargit, in porulos membranarum nervearum penetrantibus, appetitum deperditum rectiſſime derivat *Hoffmannus*, [p]) quos adeo ipſis infeſtos dicit, ut cum ciborum faſtidio, nauſeam, & quandoque adeo vomitiones cieant. Atque hæ potiſſimum oriri ſolent, ſi Opium non ſolvatur in ventriculo, & quando in forma ſolida, & præcipue pilulari exhibetur, aut tritum in parvula pulveris mole. Tum enim adhæreſcens tunicæ nervoſæ, aut uni plicæ totum inſidens, vellicat villos ſua acrimonia, ſique concurrat ventriculi individualis conditio, & ſtabulans in eo ſaburra, facile omnino vomitus movetur. De pilulari forma id obſervavit *Wedelius* [q]) Gallum citans qui a pilulis opiatis hoc incommodi genus expertus eſt, plus ſimplici vice. Maxime autem vomitus oritur ab extracto ſpirituoſo, & Eſſ. ſpirituoſa Opii, ut bene notat laudatus *Wedelius*. Utrumque remedii genus intactum fere relinquitur a menſtruo ventriculi; atque omnibus reſinoſis ſolemne eſt, ut ab eodem non ſolvantur, ſique eminente acrimonia polleant, nervis ventriculi infixa ruditer in eos agant. Extractum reſinoſum, quod Opium crudum, & extractum aquoſum neutiquam fecerat, vehementes vomitiones adeo excitavit in cane *Sprœgelii*, de quo in ſuperioribus verba feci. Fuere eapropter Medici, qui reſinæ omnes malos effectus Opii adſcripſerunt, & qui ab Uſu extracti ſpirituoſi & Eſſentia Opii candidi dehortati ſunt.

p) *Med. Syſt. Tom. II. p. 272.*

q) *Opiol. lib. II. Sect. I. c. 5.*

§. XIX.

§. XIX.

EXPERIENTIA XV.

Opium alvi libertatem cohibet.

Cum hac experientia, cujus ætiologiam jam ſubminiſtrare debeo, pugnare videtur alia contraria, quod nempe interdum Opium alvi ſeceſſum promovere nonnullis viſum ſit. Egit in Opiologia ſua *Wedelius* integro capite de vi Opii cathartica, atque ad *Plinium*, *Eraſtum*, *Quercetanum*, *Helmontium*, provocans, in amaritudine & acrimonia Opii, ejusque ſulphure & ſale fixo purgantem virtutem ponit. Largitur vero libere, ordinarie non purgare Opium, atque potius cum *Ettmullero*, qui non minus purgatricis energiæ meminit, ultro fatetur, raro ſaltem id alvum turbare, ut adeo hic effectus ſi obſervetur, aut idioſyncraſiæ, aut alii ſingulari conditioni corporis tum obtinenti, debeatur. Non incongrue, credo, Opii vis purgativa refertur ad emeticam, de qua modo locutus ſum, cujusque pariter mentionem injiciunt *Wedelius*, *Ettmullerus*, imo etiam *Hoffmannus*, [r]) & *Geoffroy*, [s]) qui tamen eam inter effectus Opii minus frequentes recte refert. Hanc vero vel ſaltem nauſeoſo ſuo ſapore, vel ut dixi ſi pilulari forma exhibeatur, aut ſi ventriculum quisquiliis onuſtum offendat, exerere ſolet; cum alioquin magnum ſæpe ſit in ſiſtendis enormibus vomitionibus remedium. Conſtitit in ſuperioribus per multas conſentientium in eo ſummorum Medicorum experientias, Opium ordinarie alvo pigritiam inducere, nuncque ratio rei ſatis certæ indaganda eſt. Non ſane de nihilo ſunt, quæ huc facientia habet *Thomſon*, [t]) alvum omni tempore eatenus laxam exiſtere memorans, quod inteſtina liquido per glandulas ſuas ſecreto lubricentur, tumque & excernenda eodem liquido humidiora fiant, atque ex his inferens, ea quæ liquida ab alvo aliorſum derivant, illam neceſſario conſtringere, igitur fluidis per ſudorem ab Opio eliminatis, al-

r) *Med. Syſt. Tom. II. p. 272.*

s) *Mat. Med. lib. II. p. 696.*

t) *diſſ. de Opio Propoſ. VI.*

vum cohiberi. Nil videtur opponi poſſe huic ætiologiæ, rectiſſime quippe jam pronunciavit *Hippocrates*, [u]) *cutis raritas*, *alvi denſitas*; militantque pro eadem, diarrhœæ illæ omnes, a perſpiratione ſuppreſſa, aut nimio decubitu humorum ad inteſtina ortæ, atque determinata materie ad cutem, vel per alia ſudorifera, vel per ipſum Opium curabiles. Licet vero vere alvi ſeceſſus perſpiratione aucta minuatur ſemper, illisque adeo hominibus in quibus hæc excretio ſine remora peragitur, ſiccior communiter eſſe ſoleat, tamen alia adhuc ratione alvum ſiſti per Opium, certum eſt, quam humectantia parietes inteſtinales fluida aliorſum determinando. Imo vero negari nequit, Opium ſi vel nulla dote ſudorem movendi inſtrueretur tamen alvum cohibiturum fore. Magis nimirum in explicatione hujus phœnomeni, vis ſolidorum ſcybala alvina promovens ſenſim, & devolvens ad guttur inferius, ab hoc remedio mutationem paſſa, quam viæ ſiccitas reſpici debet, quamvis hæc omnino ſymbolam ſuam contribuat. Non opus eſt, ut fuſe hic repetam obſervata Clariſſimorum Virorum, *Cap. II.* ſub *Experientia XIV.* in medium prolata, quibus conſtitit, cum periſtaltico motu ventriculi, eundem & per omnem inteſtinorum tractum, Opio aſſumto aboleri, ſenſumque adeo ad irritationem ſcalpelli & ſpiritum nitri nullum ſuperfuiſſe. Nonne huic phœnomeno apprime reſpondet ætiologia *Hoffmanni* [x]) a vaporoſo & graveolente principio Opii calore interno exſoluto & in nervoſas inteſtinorum membranas agente, ſenſationem, & motionem quoque inteſtinorum periſtalticam, languidiorem fieri. Facile patet, inde omnino valde retardari & cohiberi alvinam excretionem. Quodſi nempe ſenſum ſtimuli morboſi acerrimi, & motum periſtalticum convulſivum, eodem manente ſtimulo, in dyſenteriis peſſimis, cholericisque paſſionibus, ita inhibere valet Opium, ut dejectiones frequentiſſimæ remittant & ſileant, quidni & efficiet, ut ſenſus a mole fæcum, bilisque naturali ſtimulo pendens,

u) *Epid. VI.*

x) *Med. Syſt. Tom. II. Part. II. c. VII. §. 6. & in ſchol.*

dens, obtundatur ad tempus, fibrarumque motricium irritabilitas inhibeatur, atque ita actio omnis inteſtinorum elangueſcat, hujusque effectus alvi exoneratio ſuſpendatur. His omnibus expoſitis non repugnat aſſertum *Hambergeri*, y) y) §. 15. aliorumque, nonnunquam ceſſante Opii Operatione alvi ſolutionem ſubſequi, id enim ſi contingat, peculiari laxitati fibrarum inteſtinalium tum reſiduæ adſcribendum eſſe ultro perſpicitur. Neque alvum cohibens vis Opii detrimentum patitur, per ea phœnomena, quibus conſtat, in morbis quibusdam, inteſtinorum ſtricturis ingentibus, & doloribus ſtipatis, alvum ſubinde pertinaciter obſtructam dato Opio aperiri. Namque tum obſtinata retentio præter naturam adeſt, a criſpatura fibrarum, ſpaſmoque violento morboſo pendens, quem, dum villos conſtrictos laxando inhibet Opium, periſtalticum motum naturalem iterum reſtituit, viam omnem per alimentorum canalem patulam efficit, atque ſic omnino ſtercoribus antea coercitis & retentis, per accidens exitum concedit. Extra hos caſus ſi detur hoc remedium excretionem alvinam ſua inſita virtute ſemper remoratur.

Atque ita ætiologiam effectuum, ab Uſu Opii emergentium, quantum potui ſubminiſtravi, in qua ſi deſiderari paſſim aut aliquid, aut multum Lectoribus videatur, noto ſaltem, vix licere progreſſum ulteriorem in explicatione, atque defectus in ea, quod maximum eſt, nil nocere veritati effectuum ipſorum, utpote quos communis Medicorum omnium, diverſarum ætatum, diverſarumque regionum experientia, & attentio ratos habuit, & habere cogitur. Nil ergo impedit, quo minus in eo tramite, quem ingreſſus ſum, pergam alacriter.

* * * * * * * * * * * * * * * *

CAPUT VI.

Corporis humani diverſus ad Opium habitus.

§. I.

Introitus. Verum poſtquam res meas hucusque deduxi, facile nunc prævideo, fore haud paucos, qui illos effectus enarratos, aut tardius, aut citius, aut magis, aut minus obſervabiles, evenire debere affirmaturi ſunt, pro diverſitate ſubjecti individualis, in quod agit Opium; pro diverſitate doſeos majoris, minorisque; pro repetitionis frequentia, & infrequentia; pro indole remedii opiati ipſius, aut compoſitionis pharmaceuticæ, quam Opium ingreditur. Neque falluntur, qui ita cogitant, ſed rectiſſime talia urgent, igitur ut de his omnibus agam ſeorſim, ordo tractationis exigit. Obſervandum autem hic in genere moneo, paucioribus hominibus exceptis, in quibus per idioſyncraſiam, per fabricam corporum individualem, per conſuetudinem remedii ſæpe & largius uſurpati, non ſtatim notabilis unus vel alter effectus ex enarratis ſeſe manifeſtat, in omnibus reliquis, centiesque & millies pluribus, effectus omnes ſaltem unum præ altero evidentius animadverti, exhibita repetitaque majori minorive doſi Opii, vel cujuscunque remedii opiati, pro unius præ altero indole, ac majori minorive agendi intrinſeca ob admiſtum Opium potentia. Hoc ipſum autem ad unum omnibus remediis ſolemne eſt, cum omnia nulla abſoluta vi agendi polleant, ſed corporum in quæ agunt viribus diverſimode ad ſuos effectus determinentur, quos doſi in ſingulis hominibus diverſa, diverſimode edere obſervantur. Ut hoc maximi momenti argumentum circa operationem Opii, clarius reddatur, agam primo de

cor-

corporis humani ad Opium habitu, deinde de remediis opiatis variis, tandem de doſi Opii & Opiatorum.

§. II.

Dum habitum Corporis primo conſidero, non præterire ſilentio debeo illos homines, qui propter idioſyncraſiam, Opium etiam in minima doſi, & correctum habitum, plane ferre non poſſunt, quin ſtatim gravia ſymptomata oriantur. Notat *Hoffmannus* [z]) nonnulla individua prorſus contrariari & adverſari medicamentis ex Opio, in ſtatu ſano & ægro, moxque gravativos ventriculi dolores, diaphragmatis compreſſiones, animi defectiones, debilitates, torporem, inde experiri. Atque ejusmodi antipathiam quæ Opio & viro alicui interceſſit, commemorat *Bohnius.* [a]) Is quippe quoties eo utebatur, propter ſymptomata, quibus communiter opiata præſentaneum præſtant auxilium, ad ſomnolentiam equidem & levia deliria, nunquam vero ad ſomnum diſpoſitus fuit, nec illorum ullum levamen perſenſit. Recenſet quoque de Fœmina quadam laudatus auctor, quod theriacæ theriacaliumque odorem valde nauſearit, & ab aſſumtione talium graviter exagitata fuerit. Nemo dubitaverit, inter numero plura ſubjecta, hinc inde unum vel alterum poſſe exiſtere, Opio ferendo penitus impar, ut inter millenos viros, tabaci fumum licet prima vice magno incommodo, deinde tamen per ſolidos dies noctesve magna voluptate ſugentes, ipſe ego, non obſtantibus omnibus olim Amicorum Studioſorum præceptis & monitis, ad hanc diem ad tantas delicias deguſtandas inhabilis, indeque vertiginoſus, titubans, nauſeans, vomens, quicquid egerim olim, ut melius placerem aliis. Ubi autem magum mortalium numerum, quorum neceſſitatibus nihilominus DEUS elargitus eſt Opium, contemplor; facile eluceſcere opinor, ipſum operandi modum monſtrare, ſub quibus conditionibus corporeis, hic levior & evidentior; citior & tardior; innocentior,

Fabrica diverſa Vaſorum cerebri,

z) *diſſ. de Correct.* §. 16.

a) *de Officio Medici Part. I. c. VII. p.* 164.

tior, & periculoſior, evenire debeat. Sanguinem omnem rarefacit Opium, & rarefaciendo plenitudinem vaſorum majorem infert, atque tunc neceſſario eadem diducit & dilatat. Conſtat igitur, in iis Corporibus, quæ ſucci plena ſunt, ſanguinemque multum, calidum, ſpumeſcentem, & ad turgeſcentiam habilem in vaſis laxioribus, & eapropter facile dilatabilibus gerunt, ſemper effectus Opii a rarefactione præcipue pendentes, fore magis notabiles. Id ipſum adeo magnus Fautor Opii magnusque ejus Innocentiæ defenſor *Hecquetus* [b]) prætervidere nequivit. Ultro quippe profitetur, Opium venenum poſſe evadere in certis temperamentis, atque iis hominibus, qui vini & liquorum ſpirituoſorum ingurgitationi indulſerunt; ſanguinis etiam abundantiam ac plethoram ſeſe directe opponere felicibus conditionibus ſub quibus Opio locus eſt, affirmat, maxime in morborum acutorum principio, quare ejus uſum poſtulare monet, ut quo ſecurior evadat, plenitudo antea imminuatur. Nulla vero in corpore dantur vaſa, ſpecifice reliquis omnibus molliora, laxiora, atque ad ſui diductionem, ob elateris quo reniterentur impotentiam, magis prona, quam cerebrina. Igitur diſpoſitio vaſorum cerebrinorum, quæ laxitatis & mollitiei gradu, valde diverſa in diverſis ſubjectis, & in nonnullis laxiſſima & molliſſima eſſe poteſt, efficiet iterum, ut ſi major minorque plenitudo & rarefactio acceſſerit, effectus Opii in diverſis hominibus ſint varii valde, atque ii maxime qui in capite ſe produnt, & proxime a canalium cerebrinorum repletione pendent. Id ſane pulchre perſpexit *Freind*, [c]) qui Effectus Opii inter ſe diſſimiles licet, unicam tamen agnoſcere cauſam teſtatur, ſanguinis ſcilicet ab Opio inductam attenuationem & rarefactionem; quæ cum arteriarum carotidum capacitatem ampliet, a ſola diametri mutatione, pendere omnem illam operationis diſcrepantiam, is contendit. Ut hoc intelligatur clariſſime, reminiſcamur per Experientias Opium habile haberi, ut creet alacri-

b) *p. 100. 107. 145.*

c) *Emmenol. c. XIV. p. 140.*

alacritatem animi, gravitatem capitis, temulentiam, ebrietatem, delirium, ſomnum, ſoporem, apoplexiam. Hæc omnia certo evenire poſſunt ab Opio, in uno eodemque homine, ſed dum alacritas animi ſaltem ponit paulo citatiorem & copioſiorem ac antea erat, ſanguinis rarefacti trajectum per vaſa encephalica, ſine ulla diductione vaſorum & preſſione ſubjecti cerebri, ac potiſſimum ejus medullæ; gravitas capitis jam ponit vaſa magis onuſta, & preſſionem majorem in pulpam cerebrinam; temulentia iterum majorem oneris ac preſſionis gradum; ebrietas hoc iterum majorem; & ſic porro, donec ſopore & apoplexia præſentibus, onus cum compreſſione quammaxime urgeat, vaſaque ad crepaturam usque diſtendantur, vel & vere crepent. Demus autem nunc eandem doſin Opii, ſubjectis binis, vel pluribus, quorum vaſa cerebrina roboris & laxitatis gradu valde inter ſe diſcrepant, in uno iis utcunque dilatationi reſiſtentibus, ſaltem aderit alacritas & temulentia, quando in alio ipſis facile dilatabilibus, & multum dilatatis, jam aderit ebrietas, & ſopor profundus; qui forte in tertio abire poterit in apoplexiam vel temporariam, vel & veram, & ægre ſolubilem, ſi dilatatio fuerit ſumma & rupturæ proxima. Scilicet etiam non omnes ferunt eandem copiam vini, aut ab eadem eosdem effectus experiuntur. Videas pro vaſorum cerebrinorum differente fabrica, ab exigua copia ebrios, titubantes, ſopitos, videas a maximis ſibi conſtantes & alacriores, robuſtioresque ſolito. Illi vero omnes qui vinum non bene ferunt, vix bene ferent Opium.

§. III.

& totius ſyntaxeos nervoſæ,

Verum enim vero, non ſaltem fabricæ diverſæ vaſorum rubrorum encephali hic ratio habenda eſt, cui & numerum eorum, & amplitudinem, & diſtributionem, valde in diverſis hominibus diverſam, addere fas eſt, ſed & textura cerebri ipſius pulpoſi, hujusque teneritudo & mollities, ma-

jor minorve, preſſioni incumbentium vaſorum magis minusque cedere juſſa, attendi debet; quæ tamen fere indolem vaſorum rubrorum meningum, & corticis, intuitu roboris & debilitatis, ſequitur. Præterea cum non in ſolum cerebrum, & per illud demum in Corpus reliquum agere videatur Opium, ſed & ſtatim in ventriculi nervos ſuorum atomorum nubem penetrare faciat, atque totam nervoſam compagem conſenſionis perpetuæ lege, ſubito afficiat, maxime refert in omni operatione ab Opio expectanda, qualis ſit totius ſyntaxeos nervoſæ fabrica, omniumque ſolidarum partium corporis ſtructura. Univerſus hic contextus, ſi ex tenerioribus, molliuſculis, delicatulis, ſenſibilibus valde, & irritabilibus fibrillis coaluerit; corpusque totum effinxerit debile, junceum & gracile, mirum quantum id mutabitur ſtatim ab Opio, effectusque ejus tales ſubinde ſiſtet, quales nemo facile niſi rerum gnarus expectaſſet, quosque niſi repetitæ experientiæ proſtarent, nimius remedii amator ab eo ſolo deducendos negaret. Namque ut nullum aliud generoſum pharmacum ſine grandiore effectu ferunt homines minus robuſti, ita etiam Opio ſtatim mirifice offenduntur. Idem autem valere debet de illis, qui firmo & valido nervoſo genere antea pollentes, id diæta indecente, variis morbis acutis & longioribus languidum nunc redditum, & fractum dolent, viriumque omnium penuria laborant. Neque hæc quæ a priori deducta ſaltem videri poterant a Fautoribus Opii, ad ſpeculationes theoreticas referentur jure. Inter multos quippe Medicos praxi celebres, & a præjudiciis liberos *Williſius* [d]) expertus aſſeverat, eos qui corpore firmo & quadrato præditi ſunt, medicinam iſtam melius ferre, & ſecurius ea uti, valde autem eam officere illis, qui admodum graciles ſunt, carnesque molles & flaccidas habent; cautusque porro monet, ſi membra & partes motivas languor & enervatio cum ſtupore occupet, pharmaciæ hypnoticæ omnino ſuperſedendum eſſe, eamque debilitatis ab hæmorrhagia,

d) *Pharmac. Rat. Part. I. Sect. VII. c. II. p. 191. 192. 193.*

morrhagia, inedia, diuturniſque ægrotationibus, non convenire. Neque aliter Illuſtr. de *Berger* [e]) *Opiata* ait, *eo magis ſunt exitioſa, quo teneriorem & jam nimis fractum & fatigatum vaſorum fibrarumque cerebri & nervorum contextum offendunt. - - - Res certe periculi plena eſt, in omnibus qui debili ſunt cerebro, & viribus infirmis, morboque acuto vel longo fractis, & attritis. Nam in his vires corporis exhauſtæ levi preſſione cerebri facile ita penitus infringi poſſunt, ut muſculi cordis & reſpirationi inſervientes influxu cerebri deſtituti magis magisque in motu ſuo deficiant, ac in exitialem vitæ tranſeant quietem. In quocunque igitur morbo ſive perſpiratio movenda, ſive ſiſtendæ fluxiones, ſive dolores & motus humorum ac partium ſolidarum temperandi, ſomnusque conciliandus, ſive alia intentio expedienda, ſemper virium ratio habenda, utrum generoſum hoc remedium ferant. Nam qui hic latum unguem transgreditur, facile peccatum, quod vel ipſe vel adſtantes ignorant, committere poteſt, ab ægro innocente morbo graviore, vel morte piandum.* Horum omnim bene gnarus Cl. *Geoffroy* [f]) etiam ſumma cum cautela Opium exhibendum hominibus debilioris conſtitutionis, laxioris texturæ & debilitatis, monuit. Inter debiles homines autem, & debilitatos ſpeciatim Literatos referens *Waldſchmidius* [g]) qui meditando, legendo, ſcribendo, ſtudiisque & lucubrationibus totum vitæ tempus terendo, robur ſuum exhauriunt, & in Viros tandem chartaceos, hoc eſt in infirmos & valetudinarios inter chartas abeunt, hos ſpirituum penuria laborantes, potius refocillantibus, quam pernicioſis Opiatis tractandos inculcat. Novi ego non paucos qui inde minus bene habuerunt, & circa caput potiſſimum ſtatim incommoda reportarunt ita, ut aliquamdiu ab adamatis ſtudiis abſtinere cogerentur, licet per externum corporis habitum, inter languidos mortalium referendi vix viderentur. Sed non minus vidi ſæpe veritatem moniti *Holleriani* [h]) *mulieribus mollioribus*

e) *diſſ.* §. XII.

f) *Mat. Med. Tom. II. p. 710.*

g) *in monitis medicis circa uſum Opii p. 18. 19.*

h) *de morbis internis lib. I. c. VI. in ſchol. fine.*

ribus uſum Opii periculoſum eſſe. Recordor probe fœmellarum tenellularum, numero plurium, quibus hyſtericis ſpaſmis valde oppreſſis, minutulas doſes Opii exhibui, vel quibus ferina tuſſi laborantibus, maxime ſi gravidæ eſſent, urgente neceſſitate ſumma, exhibui veſperi grana duo vel tria MP. de Styr.; quas vero poſt tria vel quatuor totidem noctibus aſſumta præbia, dein ſudoribus diffluentes, languidiſſimas, de proſtrato appetitu, de alvi obſtructione, de torpore capitis, de anxietatibus, aliisque incommodis ab Opio emergentibus conquerentes inveni, ita quidem ut licet perdurans tuſſis Opium porro indicaret, & plane poſceret, ab uſu tamen deſiſtere, atque ad emulſiones oleoſas, mucilaginoſa, diacodiata leniora, confugere debuerim, neſcius quid tandem inſecuturum fuiſſet, ſi præfracte uſui inhæſiſſem, expertus interim omnia incommoda ceſſaviſſe, ſepoſito Opio. Dedi aliquando Fœminæ admodum ſenſibili nervorum ſyntaxi præditæ, multorumque liberorum matri, quæ propter habitualia fere ſpaſmorum incommoda, mihi Mater doloroſa audiebat, ob rheumatiſmum in nucha, ob intenſiſſimos cruciatus convulſiones minantem, poſt VSem, clyſma, topica emollientia, & Emulſionem oleoſam, granum unum Opii in 4. præbia diviſum, intra 8. vel 12. horas abſumendum. Poſt tertium autem jam dormiebat per multas horas, pavoribus vexata, expergiſcebaturque tandem temulenta, ebria, & ſemi-delira. Nondum quoque dememini alicujus Dominæ eminentiorem formæ elegantiam per tenerrimam vultus membrorumque fabricam nactæ, cui dum morbillis laborabat, veſperi grani quartam partem de Opio præbueram, quæ vero poſt tres doſes ita abſumtas, ob mitigatam tuſſim ſomno blandiſſimo potita, membris fracta erat, temulenta, vertiginoſa, atque cum abſtineret locoque veſpertini pulvilli opiati ſumeret oleum amygdalinum cum ſyrupo violarum, altera die ſtatim melius habebat. Liceat adhuc mentionem injicere generoſæ, cultuque & officiis digniſ-

ſimæ

ſimæ Fœminæ, molliuſculo corporis habitu indutæ, dirum & inveteratum, atque rebellem, ad omnia multorum Medicorum remedia, Rheumatiſmum in dextræ ſuperioris maxillæ regione per periodos perpeſſæ, doloribus eousque ſæpe invaleſcentibus, ut metum ſummum inſecuturarum convulſionum inferrent. Nulla remiſſio quicquid agebatur, niſi ab Opio, ejusque paulo largioribus & repetitis doſibus; ſed hac impetrata, ægra jacebat debiliſſima, caput ſuſtinere impotens, quod ponderoſius redditum nutabat quaquaverſum, vertiginoſa erat, anxia, & delira.

Sincere ſcribo, in illis rerum conditionibus urgentem largiter Opium exhibendi neceſſitatem, ab amiciſſimo quodam collega toties propoſitam, cui reluctari nolui, non ſemel pene æque magnum & æque formidabile malum mihi viſam fuiſſe, quam importunum & ad ſummam nequitiam adſcendentem dolorem. Atque miros ejusmodi effectus Opio ſolemnes, in ſexu ſequiore ſat ſæpe notavi, numeroque plura exempla adducere poteram. Sed non minus eos cito ſæpe emergentes vidi in maribus, corporum gracili & laxiori contextu fœminas referentibus, meque ipſum allegare debeo qui cholera laborans in proprio corpore, & præcipue capite, eadem incommoda perſenſi, a mediocribus Opii doſibus, quæ in aliis antea obſervavi. Quam notabiles autem gravesque ſæpe & periculoſas mutationes edat in tenerrimis Infantum corpuſculis exhibitum Opium, prona conſequentia ex hactenus dictis poteſt colligi. An igitur audiendus an negligendus eſt Illuſtris *Hoffmannus?* quando anodyna & opiata nocentiſſima eſſe, valde debilibus, atque vel ætate, vel morbo fractis, contendit,[i]) perpetuumque in praxi medica monitum eſſe debere injungit, ut nunquam valida ſedativa propinemus, quando virium adeſt infirmitas. Crediderim ego Illuſtrem Virum quando alibi in legibus medendi tradendis occupatur, *octava* [k]) earum ſanxiſſe ſum-

i) *Med. Syſt. Tom. II. Part. II. c.* 7. §. 16. *& in ſchol*

k) *Tom. III. p.* 433.

ſummo jure, *motubus jam languidis, anodyna ſumma cum cura evitanda eſſe, præſenteque corporis imbecillitate, ex impotentia membra movendi, pulſu debili, parvoque & actionum animalium torpore & ſegnitie dijudicanda, nunquam ea adhiberi debere.* Id omne cum experientia repetita doceat, ſimul perſpicitur clariſſime, quod hac occaſione cum cura noto, pravos effectus Opii in debilibus & debilitatis, etiam in doſi exigua, commonſtrare luculenter ipſum Opium aliud quid adhuc agere in corpore noſtro, quam rarefacere humores, namque ejusmodi hominibus remedia vere rarefacientia, aromatica, volatilia, ipſumque vinum ſæpe eximio eſſe ſolent levamini, neutiquam vero rarefaciens Opium.

§. IV.

ac cutis, cujus tonum modificat ambiens atmoſphæra.

Sed reſtat aliud adhuc momentum, præter ſolidorum teneriorem fabricam, minime hic dum de habitu corporis humani ad Opium ago, ſilentio prætereundum. Agit Opium principio quodam ſubtiliſſimo vaporoſo, auræ cuidam halituique non abſimili, atque ejus beneficio, nil invium offendens, cito pervagatur totum corpus, abditosque ejus receſſus; dumque princeps aliquis ejus effectus eſt, aucta perſpiratio, ſudorisque promotio, per organum excretorium maximam præ aliis colatoriis ſuperficiem nactum, cribrum ſcilicet cutaneum, relicto pruritus ſenſu, exſpirat iterum ex corpore, actionemque ſuam in illud, finit. Multum igitur ad effectus ejus, eminentiores levioresque reddendos, multum ad doſeos tolerabilis vel parvitatem vel magnitudinem, faciet cutis fabrica, raritate & denſitate majori minorive pollens, aerisque ambientis conſtitutio, perſpirationi magis minusque favens adeoque ipſius cœli & climatis differentia. Varii circumſtantiarum harum intuitu effectus, ut in diverſis ſubjectis in eadem plaga degentibus, ab Opio obſervantur, ita

quam-

quammaxime in oculos incurrunt, ſi diverſarum regionum incolas reſpicias. Videtur hæc una ex præcipuis rationibus, quod orientales Populi largiores doſes & diu continuatas, ferant faciles, & ſuperſtites, quas exitiales alias mundi plagas habitantibus experiremur, atque ad quas pauci e noſtris, & non niſi ſenſim adſcendendo, per longam conſuetudinem impune deducuntur. Id momentum expendens *Hecquetus*[l]) ipſi ſanguini tenui ſatis & meabili Populorum horum cauſam tribuit, ſed elegantius *Bergerus*[m]) *Multum confert* inquit, *aeris ambientis conſtitutio, ſub cœlo enim calidiore liberius perſpiramus, quam ubi inclementior aer poros ſtringit, ut non una ſit ratio, quamobrem Gentes ad Orientem longe facilius Opium ferant, & minus inde periclitentur quam noſtri.* Igitur quo magis in habitato Orbe a fervidiore plaga pervenitur in zonam inclementiorem frigidamque, eo magis Opium, licet ſua virtute ipſum calidum ſit, mediocribus etiam doſibus graviores effectus edere obſervatur, imo vero noxas evidentes inferre. Narravit mihi Amicus Optimus, natione Italus cives ſuos magnas Opii doſes ferre viditque adeo hominem Venetiis, qui vitæ pertæſus ſumſit ultra drachmam, voti tamen mortem ſibi adſciſcendi damnatus haud fuit, namque poſt trium dierum ſomnum evigilavit, ſibique redditus eſt, temulentus aliquamdiu permanens. Aliter vero ſe res habet cum hominibus verſus ſeptentrionem degentibus, teſte celebri olim Hafnienſium Medico Olao *Borrichio*,[n]) quamvis ad humorum indolem magis quam firmarum partium cutisque ſtructuram, atque atmoſphæræ circumfuſæ indolem reſpiciente. *Noſtratium* inquit, *Corporibus quæ pituitoſi frequentius ſunt habitus, ſtatim inſidiatur Opium, niſi agas circumſpectiſſime. Populi ad Orientem item Afri ferunt longe facilius. Imo Germanos videas non raro, minus inde periclitari quam noſtros.* Videntur vero verſus Occidentem conſiti Belgæ magis habiles ferendo huic remedio; ſaltem *Waldſchmidius*[o]) miratur, *Sylvium*,

l) p. 106.

m) §. 12. idem Illuſtr. Buchnerus diſſ. §. 54. & Cartheuſer Mat. Med. Part. I. p. 613. 614.

n) de ſomno & ſomniferis p. 31.

o) monit. med. circa Opium p. 20.

Sylvium, *Barbetto*, *Deckerum* alioſque Batavis tam crebro &; in inſueta doſi illud exhibuiſſe, quorum veſtigia inquit, ſi quis his in locis, in Haſſia nempe, terere vellet, brevi ſuæ audaciæ lueret pœnam, bonæque famæ diſpendium. Multum igitur intereſt in medendo aerem & aquas & loca & quod primum eſt corporis fabricam attente conſideraviſſe.

CAPUT VII.

Correctiones Opii inutiles & imaginariæ.

§. I.

Pro neceſſitate Correctionis militantes Auctores.

Audio vero de his talibus me differentem comiter interpellantes Medicos haud paucos, & dicta a me omnia de nimiis & ancipitibus effectubus Opii, ſi valeant, valitura ſaltem aſſeverantes de Opio crudo, non æque de purificato, aut additis ipſi aliis pharmacis, per artis leges correcto. Dari nimirum methodos multorum fert opinio, quibus draſtica ejus vis, quæ ſanitati humanæ inimica obſervatur, cicurari queat, quorumque ope ſylveſtre illud vaporoſum, totum abigatur, retento ſaltem benigniori, & nervis amicabili elemento. Sane inſignem per additamenta varia correctionem fieri, jam ſtatuebat venerabilis antiquitas, Medicique veteres ad unum omnes qui ceu venenum nativum Opium horrebant, quibusque id ſolum exhibere eapropter religio erat, admiſta inter ſe mire pugnantium farragine, idem corrigi prorſus ac immutari, & in ſaluberrimum alexiterium converti, ſibi perſuadebant. Non ignotam puto ſententiam *Galeni* [p]) *Quod Opium* inquientis, *per ſe potum exitiale ſit, neminem latere exiſtimo, ſin autem cum*

p) *de Theriaca ad Piſonem* c. 13.

cum aliis nonnullis ſit præparatum, ægrotos ita ſubinde juvat, ut maxime ſalutiferum medicamentum eſſe videatur. Hujus deinde auctoritate ducti Græci atque Arabes, Correctionem Opii neceſſariam pariter per ſecula ratam habuere, atque eorum haud pauci pro ſuo captu, modo hac, modo alia ratione eandem adornandam eſſe arbitrati ſunt. Recentiori tempore *Helmontius* q) felicem prædicavit ægrum, cujus auxiliator Medicus norit lethale e papavere & Opio ſeparare, retenta virtute deſiderata, cum alioquin nocuum una cum proficuo aſſumatur. Vix aliter cenſuit Germanorum, noſtræque Vratislaviæ gloria *Sennertus*, r) Opium ita venenatum habens, ut hominem interimere poſſit, quia tamen vim ſoporiferam ſimul obtineat, in doloribus & vigiliis expetitam, utilia etiam ex eo medicamenta parari poſſe monet. Atque licet rationem Correctionis veteribus allegatam, modumque ipſis uſitatum rejiciat, tamen & ſoporiferam, & malignam vim cum Galeno in Opio ponens, utriusque correctionem ſuſcipiendam eſſe autor eſt. A *Sennerto* vix diſſentiens *Wedelius* s) magnifice prodeſſe Opium putat, ſi rite præparatum ſit, nocere autem ſi temerario uſu crudum & incorrectum porrigatur, non absque vitæ inſtantaneo detrimento. Neceſſitatem vero correctionis fuſius probare nititur, ex ratione & ex experientia, atque ad conſenſum omnium Medicorum imprimis Chemicorum provocat, obſervationemque monſtraſſe aſſeverat, non æque proficuos effectus ex incorrecti uſu promanaſſe. Porro quoque Vir egregius Simon *Pauli*, t) Opium decore præparatum vult, ad felicem Praxin, perperam vero præparatum ægros multis incommodis mactare dicit. Deinde & *Waldſchmidius* u) Omnia bona quæ præſtant Opiata, ea exercere dicit, quatenus depoſuerunt connexum ſuum virus, illud vero ſegregare, magnum opus magnumque laborem eſſe pronunciat. Pulchra vero & figurata dictione correctionem neceſſariam probare nititur *Clauderus*, x) *Cum roſa, hæc pulchella*

q) *Tr. de Duumviratu pag. 64.*

r) *Med. Pract. lib. VI. p. 296. 297. 298.*

s) *Opiol. p. 49. ſeq.*

t) *Quadrip. Botan. p. 423.*

u) *in monitis Med. p. 22.*

x) *Ephem. N. C. Dec. II. obſ. 178.*

pulchella inquiens, *acutiſſimis circumdata ſit ſpinis, hoc eſt cruditatibus ſylveſtribus, atque ſcoriis noxiis ſcateat, varii naturæ Myſtæ lapidem moverunt omnem, quo aurum hoc e minera ſua erueretur, hinc ſedulo huic operi inſudarunt. Sala, Freitagius, Hartmannus, Döringius, Tillingius, Ettmullerus, Wedelius.* En Correctorum primi ordinis non mediocrem Catalogum! Pertinent vero ad eundem fere omnes materiæ medicinalis ſcriptores, qui cum Bernhardo *Valentini* [y]) Opium non ita crudum, ſed præparatum, correctumque, præſcribendum volunt. Noſtra ætate Celebr. *Neumannus,* [z]) qui multo ſtudio examen ſimplicium ex tribus naturæ regnis ſuſcepit, de Opio dum data Opera agit, plurimos certe introſpexiſſe & forſan præter voluntatem expertos eſſe dicit, quod crudum in ſe Opium nil boni præſtet, quare ipſe pro correctione ejus omni modo militat. Non poſſum hac occaſione oblviſci Optimi Præceptoris *Hoffmanni,* namque & hic Opio crudo raro fidendum eſſe, ſi vero recte præparatum & correctum fuerit, remedium præbere magnæ efficaciæ, affirmat. [a]) Atque in diſſertatione quam ſpeciali labore *de Opii correctione* conſcripſit, equidem crudum Opium ſe non venenum habere profitetur, ſæpiusque id præferendum ducit inconcinnorum ex eo præparatorum extractorumque nimiis doſibus, nihilominus tamen firmiter cenſet, præparatione indigere, ut utile ab inutili ſeparetur, & nova etiam cum aliis, unione ſeu compoſitione ejus vis corrigatur & emendetur. Atque hanc ſententiam ſuam quam Halæ inclareſcens, in primis ſuis ſchediaſmatibus declaraverat, ſervavit conſtanter dum in artis exercitiis conſeneſceret, ipſam in Medicina ſyſtematica toties palam elocutus. [b]) Neque forte præter rem credo diſcipulum primo & amanuenſem, deinde Collegam Hoffmanni Celeb. *Schulzium*, ſecutum manuductionem Præceptoris iisdem principiis inhæſiſſe. Etenim diſſertatione *de Opiatis officinalibus*, non ſolum correctionem Opii admittit, verum urget valde, &

y) *Muſ. Muſ. p. 272. §. 6.*

z) *Lect. de Opio p. 119. 126.*

a) *diſſ. de Opiatorum operatione §. XI.*

b) *Tom. II. p. 280. Tom. III. p. 447. & reliquis Tomis multis locis, de Opiatis correctis adhibendis in Praxi dicit.*

& bonitatem compoſitionum quas Opium ingreditur, ſecundum corrigentium indolem, ac molem metitur atque dijudicat. Video quoque qui magno Academiæ Halenſis bono jam in ea floret & viget, Illuſtri *Büchnero* [c]) Opium crudum haud probari, ſed ex eo paratas Tincturas anodynas ſecuriores haberi. Memorabile eſt Opii juratum hoſtem Cl. *Stahlium*, [d]) ubi de correctione ipſi ſermo eſt, fere titubare, atque ſibi contradicere. Nimirum primo contendit Opii correctiones eſſe falſas, & ad ſummum nil aliud efficere, quam ut non tam parva quantitate effectus ſuos exerat, minime vero ut minore narcoſeos & perturbationis energia polleat, interque omnes notas Opii cicurationes, nullam eſſe, quæ ab hac cenſura experientiæ teſtimonio eximi mereatur. Poſtea vero verbis immediate ſubſequentibus largitur ſe compertum habere per additamenta nonnihil cicurari poſſe Opium, at quoniam hoc pharmacum quavis forma, quavis veſte indutum ipſi diſplicet, cicuratione non obſtante, in ſenſibilioribus affectubus & ſubjectis, nec hæc additamenta impedire affirmat, quin malefica Opii indoles manifeſtetur.

c) *in fundamentis Mat. Med.*

d) *diſſ. de impoſtura Opii §. 77.*

§. II.

Correctionem omnem rejicientes.

Ut vero ſine omni tali tergiverſatione, & fluctuatione, ad quam Stahlium favor hypotheſeos, & præjudicium firmiter radicatum, unice perduxiſſe videtur, laudati antea præſtantiſſimi Viri, rotunde correctionem Opii urgent, & per eam id vere manſueſcere eloquuntur, ita alii non minoris auctoritatis Medici, rotunde negant Opio nativo ullam correctionem neceſſariam eſſe, ſed immutatum licet prorſus, & crudum pulchrum tamen & utile deprehendi, modo a perito Viro ægris exhibeatur. Sane Magnus ille materiæ medicinalis Reformator Daniel *Ludovici*, [e]) qui Practicus ſat celebris exſtitit, crudum Opium æque præſtans eſſe, quam omnia præparata aſſerit, & laudani cujuscunque loco uſurpari poſſe; ſique tamen hoc præter rem deſideretur, ſimplex ſal-

e) *Pharmaciæ moderno Seculo applicandæ p. 568.*

tem aliis operoſius congeſtis merito præferri debere. Ipſe vero *Wedelius* qui peculiare caput conſcripſerat in Opiologia ſua *de Correctione*, & eam agnoverat omni modo neceſſariam, tamen alibi ait: [f]) *Si velimus ſtricte loqui, ut rei veritas ſe habet, Opium nulla correctione indiget, niſi depuratione.* Sed aperte taxat illos, praxi clinica celebratiſſimus *Sydenhamus*, [g]) qui credulis perſuadere amant, Opii virtutem ab artificioſa præparatione pendere, cum experientia judice, teſteque obſervatione conſtet, inter ſimplicem ſuccum a natura oblatum, & ejus præparata nil diſcriminis intercedere, mirandosque effectus nativæ plantæ bonitati, non artificis polydædali ſolertiæ deberi. De qua re non minus convictus Cl. *Bergerus* [h]) illum qui Opii vires & mutationes in corporibus noſtris recte perpenderit, de correctionibus ejus minus ſollicitum fore, aſſeverat, ſed eodem crudo, tempore neceſſitatis tuto uſurum, modo convenienti ſubjecto, morbo, tempore, doſi, idem adhibeat. Quare etiam contra Helmontium, quem ego antea inter Fautores Correctionum citavi, quia vis omnis Opii noxia & ſalutaris a particulis ejus ſalino-ſulphureis & rarefacientibus pendet, clare liquere affirmat, non poſſe unam ab altera ſeparari, totque correctiones Medicorum, non aliunde niſi ab ignorato modo agendi Opii proficiſci ait, felicem eſſe ægrum teſtatus, cujus Medicus recte uti Opio novit, id enim eſſe retenta vi optata, lethale ab Opio ſeparare. Atque qui in Opio ægris exhibendo ſatis liberalis exſtitit Gerhardus *Goris*, [i]) illud ſimplex, purum putumque, omni ac quovis modo præparato, ſeu correcto, præferendum ratus eſt. Prorſus ita judicat quoque *Hambergerus*, [k]) quando modos Opium præparandi & depurandi, ad evitandos noxios ejus effectus, re rite conſiderata, omnes nullius eſſe pretii ſtatuit, præter eum, qui terreſtres partes ſeparat, ut ſubſtantia remedii magis homogenea obtineatur. Tandem quoque qui ſatis amplum campum in Praxi Opii uſui patefacere allaboravit *Hecquet*, [l]) omnem qualemcunque

f) *lib. I. Sect. II. c. VI. p. 69.*

g) *Operum pag. 230.*

h) *diſſ. de dyſenteria §. 20. & de vi Opii rarefaciente §. 13.*

i) *Medicinæ contemptæ Cap. X. p. 280.*

k) *diſſ. §. 56.*

l) *p. 102. ſeq.*

que ejus correctionem rejicit, quia Opium nil habeat in ſe, quod correctione indigeat, atque eapropter exhiberi queat, ſine ulla prævia præparatione, tale quale manus naturæ largiuntur. Præter laudatos Claros Viros etiam omnem quaſemcunque Correctionem niſi ſolam depurationem improbat *Geoffroy*. [m]) Non poſſum tandem omittere recentem Scriptorem de Opio Cl. *Young*, qui crudum Opium ejusdem prorſus valoris eſſe profitetur, quam omnia præparata diaſcordium & alia, quamvis tamen aliquam præparationem ſuam fecerit, de qua alibi.

m) *Mat. Med. Tom. II. p. 704.*

§. III.

Correctionem, & artem otioſam eſſe, illuſtratur exemplo Mercurii.

En nunc ſpeciminum loco, toto cœlo a ſe invicem diſcrepantes, atque e diametro ſibi contrariantes ſententias! quas probe nunc expendendas nobis ſumere tenemur, ut cuinam cœtui, ſive pro artificiis pharmaceuticis, ſive pro naturæ ſimplicitate militanti, omne contradictorium excludens veritas ſocia adſit, quam accuratiſſime appareat. Ego quidem antequam huic inquiſitioni me accingam, ſtatim ſincerus profiteor, me omnem correctionem Opii qualemcunque demum, egregie inutilem habere, utpote quæ magno aliquando & arcani quippiam crepante labore ſuſcepta, ne tantillum tamen commodi Medicorum ægrorumque deſideriis elargitur. Non ſemel dum hoc argumentum ſedulo animo volvi, Medici omnes, qui videntes bonos & ſiniſtros Opii effectus, ac pro his evitandis, illisque obtinendis emendare Opium ſtudent, idem facere mihi viſi ſunt, ac faceret is qui obſervans peſſimos & eximios effectus vini, cum quo non minimam analogiam habet Opium, de ejus correctione cogitaret, noxiaque ejus elementa fugare, ſi diis placet, aut additamentis pro captu ſelectis, enervare moliretur. Sane ut moralia mala a Vinoſitate propullulantia taceam, phyſica certe inde orta, maxime quando mortem ſubitam homini inducunt, aut hæmorrhagias febresque acutiſſimas ac-

 cerſunt,

cerſunt, aut omnes functiones corporis peſſundant, ſanitatemque priſtinam prorſus deſtruunt, ita omnino comparata ſunt, ut ſi ab iis ſolis judicium ferendum eſſet, venenati quippiam vino inhærere concludere liceret; nonne vero idem hoc ejusdemque generis vinum eſt cardiacum, ſtomachicum, diaphoreticum, ſedativum, ſubinde ſummum? nonne in eo latet pro avertendis & ſublevandis graviſſimis ægritudinibus, atque obtinenda adeo exoptata longævitate, incomparabile prorſus præſidium?

Temporibus Medicina valet, data tempore proſunt,
Et data non juſto tempore vina nocent.

Vanum omnino eſt aſſerere, Opio demendam eſſe virulentam indolem ita ut relinquatur medicamentoſa, cum Opium & vinum pro temporis quo adhibentur, pro doſeos, pro ſubjectorum, aliarumque circumſtantiarum varietate, non pro diverſi generis ſulphure inſito, particulisque benignioris rudiorisque naturæ, juvamen vel noxas adferat. Non adeo noverca exſtitit unquam, præſidia ſanitatis indulgens miſeris mortalibus, alma mater Natura, ut dona ipſius incompleta, ac ſemi-exitioſa cenſeri debeant; atque ſupplementis, & correctionibus artis indigentia inveniantur. Ab eadem ex cryptis ſubterraneis ſuppeditatus *Mercurius vivus*, purus, & intemeratus, æque fugat, ſi rite adhibeatur, morborum chronicorum aliter inſuperabilium cum ipſa fœda ſiphylide catervam, ac mercurialia artis beneficio parata, Mercurius dulcis, præcipitatus albus, mercurii diaphoretici, panaceæque mercuriales decantatæ omnes, illam fugant. Equidem ſat diu, ut Opium, male audiebat Mercurius vivus, toti quippe antiquitati Græcæ & Latinæ habebatur pro veneno; cumque demum in uſum vocaretur ab Arabibus, per longum tempus ſaltem in unguentis inſerviebat uſibus Chirurgicis, ad ſananda potiſſimum ulcera, & morbos varios cutaneos. Atque eousque etiam tantum adhibebatur a Medicis Europæis Arabas ſequentibus, usque ad tempora

Chriſto-

Chriſtophori *Columbi*, donec a Johanne *Berengario* Carpenſi & Johanne de *Vigo* talia unguenta ad novum morbum Luem veneream, analogiam cum illis morbis externis hactenus cognitis alere viſam, fato traherentur; magno cum fructu; qua occaſione ſimul Mercurius vim ſuam movendi fluxum ſalivæ commonſtrabat. Duravit vero hæc methodus ad noſtrum ævum usque, quis enim neſcit vires ſummas Unguenti Neapolitani crudum Mercurium cum terebinthina extinctum habentis? Quis Lectorum Tractatus eximii de *Morbis venereis* Cl. *Aſtruc* ignorat, Virum egregium uſum ejus omnibus mercurialibus artificialibus, per os exhibendis, ſolidiſſimis argumentis præferre? Internum autem uſum Argenti vivi quod attinet, is quidem Arabibus Avicennæ & Serapioni jam innotuit, dicatusque maxime fuit Iliacis ægris, ad alvum reſerandam. Sed ad multos chronicos morbos, poſtquam quod mirum Mercurius præcipitatus ruber interne datus eſſet a *Vigone*, & *Matthiolo*, interne Mercurium vivum extinctum, in pilulis inter Arcana ſibi ſervatis, additis purgantibus inter primos adhibuit *Belloſt*,[n]) magno ægrotantium bono, quæ pulchros effectus etiam ſine mota ſalivatione, aut non niſi poſt longum uſum mota, ediderunt. Tales quoque pilulas, quæ Mercurium crudum axungia, terebinthina, ſaliva, ſucco citri, extinctum, & in pollinem redactum, admiſtis purgantibus in ſe fovebant confecit *Platerus*, *Sylvius*[o]) & *Pharmacopœia Bateana*, ſalivationem facile ciere aptas. *Pharmacopœia Bateana* ejusmodi pilulas balſamicas dictas, Mercurium crudum cum terebinthina extinctum recipientes depraedicat in Lue venerea, lepra & podagra. Sed maxime celebres fuerunt Pilulæ *Barbaroſſæ*, argentum vivum & purgantia habentes, cum ſucco limonum præparatæ, quas Petrus *Bayrus* mirabilem in Lue edidiſſe effectum refert, quasque *Rondeletius* multis collaudat. Hæ Pilulæ teſte *Bœrhaavio*,[q]) & experientia ſatis crebra, Ptyaliſmum excitant, ut præ-

n) *Suite du Chirurgien d'Hopital.*

o) *Method. Med. lib. II. c. XIII. §. 22. 25.*

p) *in Enchiridio de medendis Corporis affectibus libro de morbo italico.*

q) *Prælect. Academ. de Lue venerea Cap. III. Sect. 8. pd. Leidæ 1751. in 8.*

præparata Mercurialia, quæ a Theophraſti Paracelſi tempore variis Chemicorum laboribus Pharmaciæ illata ſunt, magno numero, ejusque ope, morbum ut hæc omnia, æque feliciter ſanant. Leguntur etiam tales ex Mercurio vivo, terebinthina, & extracto Radii præparatæ in *Nucleo Medicinæ universæ*, juſſu Sereniſſimi Cumbriæ Ducis publicato, egregia pharmaca habente, a Medicis, Chirurgis, Pharmacopœis, Regiis congeſta; dicunturque ibidem æque præſtantes ac omnia alia Mercurialia, quavis methodo, hoc ſemimetallum ægris corporibus inferentia. Invenio tandem & prorſus tales pilulas, ex Mercurio vivo cum terebinthina extincto, & rheo, in *Promptuario Hamburgenſi* *) ad Gonorrhœam ſanandam, valde laudatas. Non vero omittere hic poſſum Anglorum methodum, qua argentum vivum globulis ſuis cohærens, non extinctum, ad uncias, imo libras deglutiendum exhibent, per alvum iterum elabens equidem, ſed ut videtur, moleculis nonnullis ſaliva & liquore gaſtrico extinctis, atque ſic in humorum oceanum admiſſis; quod tanto magis credibile eſt, cum aliquando & Hydrargyrum crudum ore aſſumptum, placidam ſalivationem moverit.[r] Ita adhibitum, ut teſtantur Graves Viri, nullum ſenſibile, multo minus moleſtum ſymptoma excitat, nullum aut parcum admodum ſalivæ profluvium, idque ſine tumore glandularum, ſine vacillatione dentium proritat. Legi de hac methodo poteſt Thomas *Douer*,[s] *Anonymus*[t] quidam, & alii, ejusque occaſione habita Lipſiæ egregia Cl. *Sartorii* diſſertatio, *de Uſu Hydrargyri interno ad mentem recentiorum*, in qua[u] merito eam eſſe Virorum, qui Hydrargyri ſic uſurpati virtutem in debellandis morbis chronicis fere omnibus, nobis deprædicant, dignitatem, aſſeritur, ut eorum facta negare velle, temeritatis ſit. Ita ſane clariſſimum redditur, Mercurio nativo ſolo externe & interne adhibito, curari poſſe diriſſimas ægritudines, vel ſine vel mediante ſalivatione, qua ad ſanandum adeo Luem fatente

ipſo

*) *Tom. XV. Sect. I. p. 36.*

r) *Eph. Nat. Cur. Dec. II. Ao. IV. obſ. 98. Schol.*

s) *in libro ex anglico gallice verſo Legs d'un Ancien Medecin à ſa Patrie.*

t) *in Tr. qui Encomium argenti vivi inſcribitur.*

u) *§. 8. & 9.*

ipſo Cl. *Aſtruc* abſolute ne quidem opus eſt, ut ita tuti carere queamus omnibus præparatis artificialibus ex Mercurio, quæ iisdem toties opponuntur, paucis forte chirurgicis caſibus exceptis. Quin ne quidem opus eſt, ut arte reviviſcens ex Cinnabari, aut deſtillatus Mercurius, huic negotio adaptetur, quem crudo noſtrati arſenico plerumque inquinato, præferendum omnino, nemo equidem negaverit, ſi hiſpanico puriore ex Indiarum mineris allato, improbis manibus non adulterato, potiri queamus. Sæpe etiam transpreſſio per corium heterogeneitates ſatis ſeparat, & intemeratum Mercurium nobis elargitur. Hæc dum ita ſunt, valde miror Celeberrimum *Hundertmarck* [x]) qui Mercurium vivum extinctum, ut foris illitum, ita & præcipue cum ſacharo tritum oreque captum optime ad ſanguinem pergere memorat, non tamen favere hujus uſui, eaque propter ipſum horrere, quia largior ejus copia neceſſario adhibenda eſt, a qua multa mala metuit. Arbitratur hinc melius tutiusve adhiberi Mercurium, in parciore copia, & pondere efficaciſſimum, cum ſalis communis nitri, vitrioli acido conjunctum, in minima mole maximæ virtutis, niſi plus juſto fuerit acrior. Atque eapropter laudat, nec nimis forti acrimonia læſurum, nec nimis debili inertem futurum Mercurium dulcem ſexies ſublimatum, & Mercurium præcipitatum album. Utrumque ſecure adhiberi ſcio, & uſurpavi ipſe ſat ſæpe, credo tamen, eadem ſecuritate, quin & majore, eademque potentia agere Mercurium vivum extinctum, extus & intus uſurpatum, curationibusque elegantiſſimis prorſus ſufficere. Metuit Cl. *Hundertmarck*, ne vivus maxime volatilis dum circumagitur vi circuli, eam acquirat ſubtilitatem, quæ nervis inimica ſit, nixusque præcipue *Matthioli* & *Swietenii* adſertione veretur, ne elapſus vaſis & collectus ſtagnet, in oſſium celluloſis receſſubus, ibique pondere ſuo membranas premat, & dolores moleſtiſſimos, ipſamque epilepſiam producat, quod ipſum ſæpius accidere dicit unguento mercuriali

x) *in libro eleganti de Mercurio conſcripto p. 75.*

riali inunctis; neve ſiphyliticorum oſſa friabilia vi illiti Mercurii facile diffringantur penitus, atque in his hiatubus Mercurius colligatur. Multum hæc monita detrahere videntur uſui Mercurii vivi. Verum perpendere juvat, *Matthiolum* & *Swietenium* maxime loqui, de imprudentibus Agyrtarum conatubus, argentum vivum immenſa copia ſimul in unguento affricantibus, qui rationali & medicæ applicationi Unguentorum Mercurialium nil demunt. Dantur morbi, datur humorum ſpecifica acrimonia imbutorum intemperies, ubi prorſus non convenit, & in venenum abire poteſt Mercurius; atque ubi quidem a ſagacibus jam ante uſum, multa mala prædici poſſunt; tum vero Medico, non remedio culpa tribui debet. Id interim verum, Mercurium quamdiu non aſper eſt & hirſutus, ſed exacte ſphæricus manet, dum in minutiſſimas ſphærulas eſt diviſibilis, atque ita per minutiſſimos canaliculos meare aptus, ſi ubique offendat vaſa aut aperta, aut propria ſibi virtute aperienda, inque ſua continuitate nullibi læſa, nullibi hæſurum, nec fibrillis vel tenuiſſimis ullam vim illaturum. Cumque inſuper per corium denſum moderata preſſione vaporis inſtar tranſeat, tanto magis per omnia colatoria corporis, quin & per corium humanum ſatis pervium & poroſum totus iterum elabetur, maxime ſi corpus ante aſſumtionem, remediis, humores diluentibus & attenuantibus rite fuerit præparatum ac regimen decens, atque præcipue aeris circumflui conſtitutio huic excretioni reſpondeat. Sub his omnibus conditionibus non facile in oſſium cellulis moras nectet, neque hæſitans noxas adferet, a quibus ni fallor ipſum jam abſolvit *Libavius.* [y]) Si oſſa jam fragilia ſint & exeſa præſtat abſtinuiſſe a Mercurio omni & ligno Grajaco curationem demandare. Notum præterea eſt, quam circumſpecte hodie procedant Galli, illique medentum, qui eos imitantur, modicas portiones unguenti pro una vice affricantes; & vacua inunctionibus tempora aſſignantes, qua methodo in corpore

y) *in Syntagm. Arcanorum chymicorum.*

pore non cumulatur Mercurius, ſineque oboriente ptyaliſmo, graves morbi nihilominus perſanantur. Taceo Cl. *Miſſæ* Hydrargyrum camphoratum, ſeu unguento mercuriali additam camphoram, qua miſcela efficitur, ut Mercurius retenta ſua virtute antivenerea humoresque noſtros ſolvente, virus debellet, ſine mota ſalivatione. Taceo Mercurio crudo extincto intus exhibendo addendam camphoram, cujus arctiori ſocietate inſtructus ſervus ille fugitivus, tanto magis ſemper ulterius progredi juſſus, nullibi ſedem figet, ſed rapido curſu evagabitur per omnes corporis, ſine requie pigra, receſſus. Nonne autem hæc omnia ſufficiunt pro aſſerenda nativa bonitate & ſecuritate argenti vivi corpus ingreſſi, ſub directione boni Medici, cujus innocentiam & prærogativam præ præparatis chemicis mercurialibus variis locis egregie docet Cl. *Aſtruc*, horum noxas, quas ſpiculis ſuis acidis, ventriculo vaſorumque tenuiſſimorum fibrillis, viſceribusque omnibus nobilioribus & ignobilioribus facile inferunt, ſimul graphice deſcribens. Verum contra Aſtrucium, & contra metum mercurialium acido minerali impræg natorum, valide pugnant obſervata recentia Illuſtr. L. B. van *Swieten*.[z]) Multa prudentia opus eſſe is affirmat, dum Mercurius crudus datur, vel affricatur cuti; & e contra, Mercurii ſublimati corroſivi ſoluti in ſpiritu frumenti rectificato, miram efficaciam obſervari, in lue venerea, & aliis morbis difficilimis teſtatur; hac ſaltem lege, ut in ſingulis unciis ſpiritus, hæreat dimidium granum, & deinde hujus cochlear, mane & veſperi adultis detur, vel ad ſummum duo cochlearia, potando ſimul largam doſin decocti hordei, vel alius cujuscunque emollientis. Trecentos, & iterum alios ducentos, in noſocomio lue laborantes, absque ſalivatione omnes hac ſola methodo ſanatos recenſet, additque ſe vidiſſe, parum argenti vivi ſed efficaciſſimi redditi, & multa liquidi copia diluti, quammaxime profuiſſe, idque tuto ſumi, etiam diu.

z) *in epiſtolis duabus ad Joſephum Benevenutum quæ Lucæ impreſſæ ſunt, ſed & integræ leguntur in Commentariis Lipſienſibus de rebus in ſcientia naturali & Medicina geſtis Vol. V. Part. IV. p. 717.*

Temerarium, inſolens, & abſonum foret, aliquid opponere velle feliciſſimis his eventubus, quis enim prudens de iis, deque vi ſumma hujus veneni, arte exquiſitiſſima in remedium mutati, dubitabit? Nonne vero ſoli prudentiæ qua id datum fuit proſper effectus debetur? an vero hic excludit effectus proſperos dati cum prudentia neutiquam venenoſi mercurii crudi? Nunquam ego allaborabo, ut in dubium vocem felices curationes a remediis mercurialibus artificialibus, etiam corroſivis, dextre uſurpatis; ſaltem dum pro natura milito, mercurium crudum iisdem forte felicibus curationibus ex voto abſolvendis, ſi medicina careret omnibus arte præparatis, idoneum futurum judico. Nondum eousque defecit Vratislaviæ vitæ morumque integritas, quamvis ea non ſit amplius qualis olim erat, ut in civium meorum ignominiam abundemus ſiphyliticis, in quibus cum mercucurio & mercuralibus crebra experimenta inſtituere liceat; fugit inſuper id hominum genus quod ſpurcitiem vagæ & fœdæ laſciviæ mercedem reputavit, apud nos ordinarie veros Medicos, & clandeſtino greſſu Tonſores & Medicaſtros cauſæ ſuæ deos tutelares ſibi eligit; interim tamen non mediocres ſucceſſus quos vidi aliquoties ipſe, a Mercurio crudo cum ſacharo & camphora trito, & per menſem & ultra quotidie exhibito, me credere faciunt, eosdem forte effectus ſalubres expectandos eſſe a mediocribus & innocentibus prorſus mercurii crudi doſibus, quam a minutis corroſivi.

§. IV.

& Ferri.

Quod vero de Mercurio modo fui elocutus, id ipſum de alio generoſo remedio, *Ferro*, non minus verum eſſe, convictus ſum, quippe quod ſimpliciter limatum, nullamque artem expertum, medicis uſibus plenarie ſufficit. Laudat *Thomſonus*[a]) *Sydenhamum*, quod ad vetuſtam methodum Galeni ſe contulerit, & feliciter artis ignarus, mine-

a) *Diſſertationum III. de Marte in principio.*

ram

ram ipſam martis a natura præbitam, ſine ambage, idque fauſto ſatis cum ſucceſſu adhibuerit. Doleo optimum virum locum *Galeni* haud citaſſe, neque quantum ſcio, ex ejus ſcriptis probari poteſt, ipſum vel ferrum, vel mineram ferri, in ſubſtantia adhibuiſſe. Ipſe autem *Sydenhamus* [b]) neſciens an verum ſit, ſe ſaltem audiviſſe dicit, mineram, prout ex terræ viſceribus effoditur, crudam, efficacius in morbis ſubjugandis operari, quam ferrum ignem jam paſſum, & fuſione depuratum, ſeque nondum expertum eſſe, ſiccine ſe res habeat an aliter. Sane antiquiores Medici *Dioſcorides* & *Celſus* tantum in dyſenteria & infarctu Lienis laudarunt vinum, & aquam, in quibus ferrum candens extinctum fuerat. *Hippocrates* de ferro prorſus tacet, *Galenus* autem aquæ fabrorum ferrariorum etiam meminit, quam *Celſus* [c]) ad coercendos magnos lienes valere, vel ex eo probare nititur, quod animalia apud fabros illos educata exiguos lienes habuerint. Taceo ϛόμωμα ferri memorantes *Aetium*, & *Oribaſium*, cum chrirurgicis uſibus id ſaltem deſtinatum velint. Internam autem ferri ipſius adhibitionem, priſco tempore formidabilem multis viſam eſſe, apparere poteſt ex conſilio *Avincennæ*, qui ad noxas aſſumti præcavendas, aliquid Magnetis deſuper ſumendum lepide ſuaſit. Primus qui ferrum per ſe & liquorem ei infuſum internis uſibus dicavit notante *Freindio* [d]) fuit *Alexander Trallianus* [e]) multa de hujus metalli virtutibus commemorans, & ſcirrho lienis id conducere ſcribens. Neglectum autem poſtmodum fuiſſe, aut ſaltem rarius uſurpatum videtur hoc remedii genus, donec recentiori tempeſtate limatura, eademque adeo paulo largius, non ad aliquot grana, ſed ad ſcrupulos duos, & totidem drachmas cum magno ægrorum fructu pro doſi exhiberetur, ut ex *Claudino* [f]) & *Sennerto* [g]) conſtare poteſt. Circa finem ſuperioris ſeculi *Sydenhamus* [h]) licet ad grana 8. & dimidium ſcrupulum ſaltem adſcenderit, commodiſſime in ſubſtantia ferrum exhiberi ſcripſit,

b) *Operum in 8. p. 508.*

c) *lib. IV. c. 9.*

d) *Hiſt. Med. pag. mihi 167.*

e) *lib. VIII. c. 13.*

f) *de ingreſſu ad infirmos append. Sect. II.*

g) *lib. III., p. 537.*

h) *Operum p. 508.*

ſcripſit, atque notanter adjecit, *nec obſervavi unquam ipſe, nec fando accepi, id ita ſumtum cuivis nocuiſſe, ſed certiorem me fecit experientia multiplex, nudam chalybis ſubſtantiam, & felicius & breviore temporis ſpatio, curationem abſolvere, quam ſi is quovis ex iis, qui vulgo feruntur, modo fuerit præparatus.* Porro ſe certo ſcire profitetur, nullum remedium præclarum atque ἐξαίρετον, uſpiam gentium eſſe procuſum, quod non a natura præcipuas vires acceperit; unde Θειῶν χεῖρας, non vero hominum, præcellentiora quævis medicamina grata Antiquitas compellaverit. Quod vero nativa quidpiam bonitate præſtans, & efficacia, mirandos edat effectus quacunque demum forma ingeratur, teſtes adducit Par illud nobile *Papaveris lachrymam* ſive *Opium*, & *Corticem Peruvianum.* Nemo quoque ignorat quam multum tribuerit Limaturæ martis, quamque ſæpe eandem præſcripſerit Celebris dum viveret Practicus *Lentilius*, ſed noſtro tempore nemo quidem frequentius eadem uſus eſt, & uti adhuc cum laude & optimis ægrorum rebus pergit, Illuſtri *Werlhofio.* Vanum eſſe, etiam in ſat magna doſi, ponderis ſtomacho moleſtias pariturī metum, graviora longe eſſe calcium præparatorum, & alieno acore ſaturatorum & quarundam etiam tincturarum doſes, vel minores; & præſtare limaturam ipſam plerumque præparationibus, tum efficacia, tum digeſtionis facilitate, plurimos obſervatores doctos dudum agnoviſſe urget, Vir Eximius. [i]) Atque ea occaſione promulgatum ſapiens *Academiæ Regiæ Scientiarum Pariſienſis* [k]) effatum, de præparatis chymicis ex ferro ſuum facit, *Magno damno artem adhiberi in iis elaborandis, ut corrumpatur & deterior reddatur natura.* Verum enim vero, dari tamen debet, non in eosdem fines, medicos præſcribere martialia, ſed ſæpe in admodum diverſos, nempe interdum ut adſtringant, interdum ut aperiant vaſa corporis. Utrumque cum præſtare poſſe haud videatur una martis limatura, ſatius ſine dubio erit, uti artis ope con-

i) *Obſervat. de Febribus p. 142. nota g.*

k) *Hiſtoire de l'Academie des ſciences anno 1713. p. 20.*

fectis Crocis Tincturisque, aut aperientibus, aut adſtringentibus. Salſe ex merito lepida talia cogitata ridet *Thomſonus*, [l]) *Pudeat* inquiens *Viros mundi Didaſcalos in re omnino ſeria ludere, cæcorum inſtar quæ neſciunt peragere, & Andabatarum more ratiociniis pugnare, quam arti importunæ nuncium remittere, & nudam amplecti naturam.* Laudat dein *Hartmannum*, Chymiæ artis expertiſſimum, in Martis præparatis tamen raram admiſiſſe Chymiam, nec niſi ſimpliciſſimam, Naturæque ſimplicitati magis accommodatam. Imo vero ex mero ingenii luſu nomina diverſa, & contraria, eidem rei impoſita, credulamque medicinam exagitat, quaſi in exhibitione ferri nomine impoſito, liceat artifici, pro lubitu corpora ægrorum vel adſtringere, vel aperire. Probat deinceps tota diſſertatione, martialia omnia quicquid agunt, id una corroboratione & adſtrictione fibrarum ac vaſorum peragere. Ad hunc cum ſimplex limatum ferrum abunde ſufficiat, nullaque prærogativa præ eodem polleat ullum ex tot præparatis chemicis & pharmaceuticis, cui bono illa magno labore confecta aſſervantur in officinis? cur non omnia miſſa faciunt ingenui & in ſuperfluis ſibi haud placentes Practici? Poterant forte tolerari, & relinqui illis qui in apparatu diffuſo, & pompa materiæ medicinalis gloriam artis, & ægrorum ſalutem ponunt, ſi hujus intuitu perinde foret, ſive nativum ferrum, ſive igne variisque enchireſibus tortum, & aliam formam induere juſſum, adhiberetur. Sed recte *Hoffmannus* [m]) plurima martialium præparatorum infidis remediis annumeravit. Conſtat Ferrum, parte ſubtiliore ſulphurea inflammabili, & parte terreſtri. Illam ignis facile abigit & deſtruit, quare omnes qui ejus ope parantur Croci, ſubtiliſſima & nobiliſſima parte deſtituuntur, quæ ferro ſingularis, & propria eſt, & ignem non experto adhuc inhæret. Hanc partem ſubtilem ſulphuream una cum teneriore terreſtri, optime ex limato ferro in ſe recipiunt menſtrua ſubacidula vegetabilium, cum infuſum acetum, & admiſta acida mineralium ſalis, vitrioli,

l) *l. c.*

m) *diſſ. de Remediis infidis §. 3. ſeq.*

trioli, ſulphuris inde fortiter conſtringentia, & valde ſtyptica remedia emergere faciant. Limatura ſimplici, & ſi fluidæ formæ pharmacum deſideretur; Tinctura cum ſucco Pomorum aut vino rhenano confecta, inſtructus Medicus, poterit ſecurus carere reliquis omnibus martialibus. Ego ſolis his remediis pulcherrimas curationes perfeci, & a multis annis nullum aliud adhibui amplius. Multoties vidi veritatem effati *Bœrhaaviani* [n]) in corporibus languentibus, acidumque parientibus prodeſſe longe magis limati ferri pulverem, quam arte chemica inde laborioſiſſime præparatum remedium. Dedi illum ſæpe ſæpius & ubi in phlegmaticis mucoſisque acidum deficere conjiciebam in primis viis, cum cremore tartari & ſacharo, aut ſi liquida forma arridebat ſolutum pro ſolubili ſua parte, leni acido fermentato oleoſo, vegetabili, vino rhenano; ſummumque ut laudato *Bœrhaavio* deprædicatur, tunc remedium habui, inter hactenus cognita, in arte & natura, ad inſtaurandam vim hæmatopoieticam corpori humano, quoties hæc ex ſola debilitate nimis laxorum ſolidorum, ex humorum aquoſa frigida inerti indole exoritur. Auſim aſſerere, hæc duo remedia præſtare omnia, quæ immenſus apparatus medicaminum hujus claſſis, præſtare aptus eſt, neque unquam inter tot bonos effectus emergere ullum ſiniſtrum ſi modo conſideretur quid vere Mars efficiat in corpore humano, indicationesque in ſanandis morbis neceſſariæ, cum ejus effectubus rite comparentur. Omne martiale pharmacum villos vaſorum & viſcerum adſtringit, pulſum accelerat, calorem auget, liquida denſat. Omnes hos effectus liquido monſtrat pallidum chloroticæ puellæ corpus, dum ſumto marte laxus illius habitus ſtrictior redditur, dum febricitat, dum incaleſcit, dum aquoſa & lenta humorum indoles abit in rubrum & bene compactum ſanguinem. Ex his patet, in quo humorum ſolidorumque ſtatu Mars ſit proficuus, nempe ubi fibræ ſunt flaccidæ, ubi pulſus languet, ubi calor naturalis deficit, ubi liquida

n) *in Chem. Tom. II. p. 384. edit. lipſ.*

liquida nimis fuerint tenuia, aut lentore motu & calore attenuando, vaſis interim omnibus & ubique integris, laborant. Oberit autem ſemper, quando vaſa ſunt fortia elaſtica rigida; ubi pulſus fortis & celer; ubi calore & æſtu corpus laborat; ubi bono & compacto ſanguine turget. Curabit igitur obſtructiones viſcerum a lentore, inerte, adhuc ſolubili, & laxa debilitate excluſas, ac ſuſtentatas; pejores reddet illas, quæ rigori fibrarum, ſanguini inflammatorio, & concretis vixque amplius diſſolvendis humoribus, gypſo, ſcirrho, ſtrumis debentur. Dumque adeo pulchre prodeſt ubi acidum invenit, aut cum eo ingeritur, fæcesque nigro colore tingit, atque per experientiam non conducit victu alcaleſcente utentibus, noxiusque eſt, ſi cum alcalicis fixis & volatilibus offeratur, oberit quoque ſemper in cruditate nidoroſa, ac præſente humorum alcaleſcentia, ulceroſaque & cancroſa viſcerum conditione. In ſe autem in genere conſideratum ferrum, licet *Harveo* Doctores ferreos acriter caſtiganti & Cl. *Stahlio* toties male audiat, ſi detur ubi requiritur, tanto magis amicum corpori noſtro cenſeri debebit, quo magis hodie conſtat id animalium partibus ſolidis & fluidis naturaliter ineſſe. °)

Dum vero nativas pharmacorum dotes ſine artis miniſterio ægris ſufficientes, contemplor, non præterire ſilentio poſſum *Corticem Peruvianum*, quem qui recte adhibere in artis operibus haud didicerunt, & tamen adhibere aliis nil juvantibus, aliquando coguntur, corrigere admiſtis ſalibus, & aliis aperientibus, interdum pro ſuo genio allaborant. Quam vero vani ſint ejusmodi conatus, quam ſupervacanei norunt omnes intrinſecam ejus bonitatem cognitam habentes, cum ſolus febrifugum ſit ſummum, atque tutiſſimum. Imo vero peritos haud latet pollinem ſincerum, totam corticis ſubſtantiam habentem, ut eum natura elargita eſt, multum anteponi debere decocto, & extracto, meraciſſimo licet, & optime præparato; cum neutrum horum cuſtodiat

o) vide Cl. Vogel. inſtitutiones Chemiæ §. 98. ubi multorum Auctorum teſtimonia leguntur.

ſtodiat

ſtodiat id omne, quod remedio proprium eſt. Tanto autem magis ludicra eſt illorum opera qui ſal quoddam eſſentiale magnarum in minuta mole virium inde parare allaborant.

Sed propoſitum meum jubet, ut iterum redeam ad Opium, quod quidem per bene longum tempus de ejus integritate, deque vanitate omnium correctionum ſatis convictus, nativum, ſaltemque purum a ſordibus, in forma ſolida, atque ſolutum in vino malvatico, ſi forma fluida eligenda eſſet, non minori opinor felicitate uſurpavi in Praxi mea, quam alii ſua opiata correcta. Ne vero ſolis ratiociniis inhæſiſſe viderer, Amicis Collegis aliquibus ſecus ſentientibus, olim aliquando per annum dimidium vel integrum adhibui extractum Opii aquoſum, alio tempore MP. de Cynogl., alio aliud Opiatum pene ſolum porrexi, quoties tali pharmaco opus erat; neque unquam diſcrimen, juvamenque majus vel minus, vel ab uno vel ab altero potui obſervare, ad omnes omnium effectus ſatis attentus, quam ab Opio crudo. Nolo vero Lectoribus obtrudere meam ſolius experientiam, ſed adhuc incumbere mihi ſcio, ut potiores correctionum modos ſigillatim contempler expendamve, atque accuratiſſime demonſtrem nullo ſtabili fundamento eos ſuperſtrui, ſed potius ignoratæ veræ indoli remedii deberi, atque ab opinionibus præconceptis de eodem formatis, hypotheſibusque evanidis, & commentis, excluſos eſſe.

§. V.

Correctio Opii vetuſta per acria & aromatica calida.

Sane ut verba Cl. Simonis *Pauli* mea faciam, circa legitimam Opii præparationem tot ſunt ſententiæ, quam ſunt hominum mentes, unicuique ſua pulcherrima videntur. Antiquiſſima Correctionum molimina ſi ad examen revocemus, non niſi miſeræ Theoriæ, per ſecula tamen propagatæ, quod Opium quarto gradu frigidum ſit, ea deberi perſpicimus. Inde enim ſaltem fluunt additamenta calida, acria, aromatica, *piper rotundum, & longum, album & nigrum,* *zingiber,*

p) *Quadri-part. Botan. p. 423.*

zingiber, *zedoaria*, *euphorbium*, *caſtoreum*, *myrrha*, *camphora*, *cinnamomum*, *caryophylli*, *pyrethrum*, *ſcilla* & aliæ radices acres, inde ſemina carminativa, & quæ ſunt reliqua. Calidis igitur ejusmodi integumentis obvolutum videas Opium, ne ſcilicet inſito ſuo frigore ſanguinem coagularet, flammulamque vitalem extingueret penitus, in *Philonio Romano* & *Perſico*, in *Theriaca Andromachi*, in *Mithridatio Damocratis*, in *Theriaca de Citro*, in *Pilulis de Cynogloſſa* & de *Styrace*, in *Electuario de Ovo*, in *Electuario Orvietano*, in *diaſcordio Fracaſtorii* &c. Bonis equidem avibus diu emigravit hæc de frigore Opii ſententia ex artis medicæ finibus, rectiſſimeque pronunciavit *Sennertus*, [q]) cum hypotheſis de frigiditate falſa ſit, correctionem etiam hanc inutilem omnino eſſe. At vero nihilominus omnia hæc eapropter coalita compoſita Opiata fideliter in officinis ſervantur, adhibenturque a Medicis, neſcio quo titulo toto die. Plauſum meretur Autor hiſtoriæ Opii apud *Nigriſolum* [r]) quando præparationem cum aromaticis & cardiacis inſtitutam ad emendandam Opii fictitiam frigiditatem, inutilem eſſe, Opiumque innoxie ſimpliciter, & in ſubſtantia exhiberi poſſe, affirmat. Plauſum talia publice aſſeverantes merentur alii. Neque tamen deſunt, qui ad hunc diem ejusmodi correctis Opiatis, per adjecta calida & acria, mirum quantum favent. Inter omnia hæc *Caſtoreum* peculiarem ſui fiduciam fecit, non antiquis ſaltem Medicis, ſed & præter meritum Neotericis eam de ſe exiſtimationem concitavit, ut de ejus cum Opio miſcela, bona quævis ſperarent. Caſtoreum facultate ſua vere Opio eſſe oppoſitum reputavit *Galenus*, [s]) atque inter correctiva Opii retulit *Trallianus*. *Avincennas* [t]) magnifico nomine caſtoreum Theriacam Opii, & *Guainerius* bezoar Opii ſalutavit. Eadem autem ſententia ſat multis recentiorum eſt. *Sennertus* [u]) certe, ineptæ correctionis Opii per calida pulchre gnarus, tamen Caſtoreum præcipue & ſpecifice vi narcoticæ Opii eſſe oppoſitum dicit. Caſtoreum

q) lib. VI. p. 298.

r) in Tractatu de febre China expugnata p. 69. Ferrariæ 1700.

s) lib. VIII. de Comp. Med ſecundum loca c. 3.

t) lib. III. c. 2.

u) lib. VI. p. 299.

x) *Obſervationum p. 371. 372.*
y) *Operum p. 100.*
z) *Ephem. Nat. Cur. Dec. II. Ao. V. obſ. 179.*
a) *Opiol. p. 51.*

eſſe Opii correctivum quoque affirmat *Cheſneau*, x) atque notanter *Baglivus*, *Quando Opiatis uteris* inquit, *ſemper adde Caſtoreum: nam Caſtoreum Opii narcoſin corrigit.* y) Memorabile eſt Gabrielem *Clauderum* z) Germano cuidam, qui largo Opii uſui adſueverat, dediſſe conſilium, ut Eſſentiam caſtorei volatilem, vel liqu. C. C. ſucc., pro Archæi robore ſarto tectoque ſervando, per vices aſſumeret. Mirum autem *Wedelium*, a) imaginario frigori Opii contrarium, aliud fundamentum ſibi quæſiviſſe, ex quo nihilominus correctionem cum caſtoreo ratam haberet. Provocat primo ad *Apollonium* & *Aſclepiadem* Opio caſtoreum jungentes ut vehementiam facultatis refrigerandi in illo obtunderent, & deinde pergit: *Hæc hypotheſis cum hodie falſa deprehenſa ſit, non neceſſum eſt, ea de cauſa hoc correctorio uti, niſi forte dicere velimus, caſtorei vires in affectubus ſoporoſis tollendis eſſe notiſſimas, adeoque etiam virtute ſingulari ſoporifera corrigendi non deſtitui. Sed quantum de eo accedit, tantum virtutibus Opii decedit.* Poteram alias aliorum opiniones fuſius referre, eorumque maxime qui caſtoreo alia corrigentia ad latus ponunt. Ita *Fernelius* b) vim Opii ne quid officiat *caſtoreo* & *croco* emendari putat. At præ croco iterum, cui varii Autores favent, nucem moſchatam ad correctionem commendat *Hollerius*. c) Nolo autem præter rem prolixus eſſe. Tantum vero abeſt, ut Opium additione calidorum & acrium, ipſiusque caſtorei & croci & nucis moſchatæ additione miteſcat, ipſiusque actio in corpus humanum minuatur, ut potius dum ipſum calidum eſt & calidiſſimum, curſum ſanguinis incitans, humoribus omnibus turgorem inducens, ejus operatio eapropter longe eminentior reddatur. Quis facile cum inſtar piperis urat Opium, ſibi perſuaderi patietur, piper alio genere piperis, vel zingibere, & zedoaria adjectis, manſueſcere? Quis caſtoreum, quod notante Cl. *Cartheuſer* d) cum terreis & gummeo-reſinoſis, oleoſo-inflammabiles partes continet, atque in morbis capitis

b) *Method. Medendi lib. IV. c. 7. & lib. VI. c. 5.*
c) *de morbis internis cap. VI. in Schol.*
d) *in fundamentis Mat. Med. Part. Poſteriori ſect. XII. c. 48.*

pitis & aliis ſuppoſita frigida magis, quam calida cauſa materiali, auxilium præſtare valet, calido ſopori quem Opium ciet, frænum injicere poſſe opinabitur? Nonne ſi corrigendum eſſet & cicurandum in ſua operatione calidum Opium, refrigerantium admiſtione hunc finem impetrandum fore, non autem acribus & calidis clariſſime perſpicitur? Atque de quo quidem arti ingenuæ gratulari debemus, & nullum emolumentum ſequi, ſi Opio non frigido calida jungantur, ſed vere fortiorem magis reddi effectum remedii, quam id per ſe & ſolum futurum erat, recentiori tempeſtate bene intellexerunt Medici quidam phyſicorum & chemicorum principiorum bene gnari. Inter hos *Thomſonus*,[e]) Quoniam Opium perperam a veteribus pro frigido habitum, vere eſt remedium calidiſſimum, eos fruſtra aromatibus & calidis aliis molitos eſſe correctionem, æque ac modernos caſtoreo, & croco, contendit. Non vero ſatis mirari poſſum Optimum Virum hæc adeo bene perſpicientem, nihilominus opinatum fuiſſe, ſalia volatilia ob acredinem ſummam quatenus ſtimulo operantur, aliquid præſtare poſſe in corrigendo Opio. Etenim ſi multum affinitatis habetur, inter ingenium atque actionem ipſius Opii, & ſalium volatilium, per ea quæ in ſuperioribus ex ipſis etiam placitis *Pitcarnianis* expoſui, cum calidum eſſe Opium probarem, nil hæc præſtabunt ad correctionem, ſed potius calida ipſa actionem Opii calidi & ſtimulantis eminentiorem reddent. Præter *Thomſonum* merito quoque correctionem Opii cum calidis pro futili declarat *Neumannus*,[f]) atque ignoratæ Chemiæ tribuit, cur vero crocum & caſtoreum ipſumque ſemen hyoſcyami, utpote torporem & ſoporem majorem inducentia, addiderint bene multi, plane ſe non capere profitetur. Quod crocum ſpeciatim & caſtoreum attinet, illum largiore doſi aſſumtum lætabundam inſaniam, capitis dolorem, ſoporemque ſæpe lethalem apportare ex *Amato Luſitano* & *Borello* probat *Lindeſtolpe*,[g]) *Unde videmus* inquit, *illos Medicos*,

e) *Diſſertationum* p. 121.

f) *Lect. de Opio* p. 120. 124.

g) *de Venenis Cap. X. Theſ.* 41.

dicos, qui crocum & caſtoreum maxime acria & cauſtica opio addere ſolent in compoſitionibus pro correctorio ut appellant, fallere & falli valde, cum venenum veneno ſimili additum potentius agat. Sed habeo hic etiam quem laudem *Hecquetum* [h]) ingenioſe antiquos & modernos caſtigantem, qui innocens Opium, vel ob alias ſteriles inculpationes, vel ob inſitum frigus in jus vocatum, pro correctione torturam ignis ſuſtinere juſſerunt, ignemque potentialem, zingiberis, piperis &c. ipſi addiderunt, mirum certe ſanitatis aliter ab eo infringi poſſe viſæ cuſtodem. Certiſſimum omnino eſt quod dicit *Hambergerus*, [i]) ſi Opio addita ex aromatum claſſe ſint deſumta, parum imminutus erit effectus noxius, cum hæc ſimili modo, quamvis minori gradu, ac Opium agant.

h) *p. 101. 102. 103.*

i) *diſſ. §. 58.*

§. VI.

Cl. Schulzius notatur.

Hæc omnia vero cum ita clara ſint, ut vix ullum auctorum recentiori ævo in ea luce, qua Phyſica, Chemia & univerſa Medicina illuſtrata fulget, aliter ſtatuere poſſe, valde credibile foret, doleo acerbe, Doctiſſimum *Schulzium* tantum Virum! tenebricoſas antiquitates alioquin in apricum ponere gnarum, his antiquis errorum umbris & nebulis immerſum permanſiſſe, atque a calido & acri ſatellitio Opio adjecto, hujus manſuetiorem operandi rationem expectaſſe. Cinerum Illuſtris & Litteratiſſimi Viri ſincerus Cultor, non niſi invitus trado hujus rei teſtimonia, ſed ignoſcent verum inquirenti mihi venerabiles ejus manes. Dum in diſſertatione ſua de *Medicamentis Opiatis officinalibus Philonium* conſiderat, largitur ultro & lubens, Opio & Hyoſcyamo narcoticis, poſſe corrigentia adjici, ut illa bina minus quam ſi ſola eſſent, extimeſcenda ſint; [k]) hinc adjectum euphorbium purgans acerrimum, appellat Opii antagoniſtam, [l]) piperque additum alium antagoniſtam habet, pigrum ſuum ſocium excitaturum, & reſuſcitaturum, ne ſter-

tat

k) *§. 8.*

l) *§. 9.*

tat & obdormiat. [m]) Ad *Theriacam Andromochi* delatus m) §. 10.
Scillam ſat generoſum Opii antagoniſtam prædicat, qui cum pipere id ſtipans & cuſtodiens, efficere queat, ut id hoc comitatu circumdatum, non adeo magnam narcoſin inferat, [n]) taliaque correcta theriacalia etiam in majore doſi non n) §. 14.
nocere profitetur. [o]) Porro in *Mithridatio* piper, zingi- o) §. 17.
ber, zedoariam, cubebas, myrrham, crocum, caſtoreum pigritiem Opii excitato motu ſubmovere dicit, & hanc compoſitionem Opiatam melioribus & majori judicio excogitatis, adſcribendam eſſe putat. [p]) Ego certe crediderim eam p) §. 21.
æque ac alias valde abſonam eſſe; nil certe de Opii vera indole ſcivit *Damocrates*, qui deſcriptionem Mithridatii reliquit, vel *Mithridates* rex, ipſe, vel alius compoſitionis Auctor; qui vero eam non intelligit, vix cum judicio ſelectum inſtituet, in adjiciendis remedio alicui, ut prudenter inde coaleſcat compoſitio. Sed ulterius! In *Pilulis de Cynogloſſa* SCHVLZIVS aſſerit, Opium nulla re corrigi, niſi myrrha, & forte pauxillo Cinam. & Caryophyll. [q]) eas tamen quod mi- q) §. 23.
ror laudat, cum ex ſuis principiis deberet reprehendere, utpote neceſſariis corrigentibus orbas. Verum in *Pilulis de Styrace* parum ut in præcedentibus emendatam eſſe Opii fixitatem queritur (fixitatem pharmaci adeo ſumme volatilis) unde minus conſulto eas dari dicit, niſi purgantia addantur, cum quibus in utiliſſimam medicinam coaleſcant. [r]) r) §. 24.
Trochiſcos de Itali cacabo nil habere contendit, [s]) quod ex- s) §. 26.
citet, quare hi ipſi diſplicent, quemadmodum & *Trochiſci de carabe* ob eandem rationem. [t]) Tandem in *pilularum* t) §. 27.
Wildeganſii compoſitione, quam ego certe pari paſſu cum inſulſiſſimis aliis incedere jubeo, ingenium autore lanarum carptore, & dein Ciniflone, & Empirico majus, miratur, ſuſpicaturque, hunc artem quam ab alio ſagaciore didicerat, ſibi arrogaſſe, cum Opium bene correctum ſit auro fulminante, ſulphure antimonii aurato, nec non aloe, myrrha &c. [u]) Sane ſi in his omnibus adeo lapſus eſt acutiſſimus u) §. 34.

Schulzius quid mirum, ſi alii eadem ratione antiquis næniis decepti, correctum calidis ſtimulantibus Opium velint, & ſine illis exhibere ægris non audeant. Non ſeſe immiſcere vult *Schulzius* [x]) certamini illi, an Opium ſit calidum vel frigidum, dimicat tamen ex ſuo affectu pro antiquitate, illamque ſtare firmam, ac multa confeſſæ rei documenta ſervare affirmat, permanſiſſeque ad hunc diem compoſitionibus antiquis ſuum valorem contendit. [y]) Nolim ego in hac re repugnare, ſcio quippe in ſe abſurdiſſimam Compoſitionem *Theriacæ Andromachi* nihilominus per ſecula comprobatam, multaque bona præſtitiſſe. Illi omnes dotes poſſibiles medicinales adſcriptæ ſunt non ſaltem ab antiquis *Galeno* [a]) *Aetio* [z])] & aliis multis, ſed etiam a recentioribus, inter qubs integrum ægrorum theriaca ſanandorum Catalogum exhibet] *Fernelius*. [b]) Cl. *Schulzii* [c]) quem modo adduxi, judicio, inter compoſitiones magno ingenio factas referri debet Theriaca, cui admodum paucæ inter muſteas noſtras conferri mereantur, ſi modo ulla mereatur. Mire quoque placere ad hunc diem Anglis Medicis Theriacam, multisque laudibus ab iis efferri ſatis patet, ex collectione pharmacorum quam *Nucleus* ſic dictus *univerſæ Medicinæ* juſſu Sereniſſimi Cumbriæ Ducis editus exhibet. [d]) Verum enim vero omnia hæc elogia veterum recentiorumque, de quibus alibi paſſim ſpecialius agendi variæ occaſiones mihi naſcentur, non tamen movere potuerunt Cl. *Young* quo minus aliter ſentiret. In fine nimirum egregii ſui libri examini ſubjicit Theriacam Andromachi, Mithridatium & diaſcordium, atque ingenue affirmat, vires harum compoſitionum pendere ab uno Opio, cui maximam partem inutilis, certeque ſuperflua aliorum medicamentorum farrago addita ſit, qua ipſa dubius redditur Medicus cuinam ingredientium certus adſcribi debeat effectus. Toto corde ſubſcribo ſententiæ Clariſſimi Viri, atque cordatus & bonus firmiter me perſuaſum eſſe profiteor, ſi ab invento Opio, ad hunc diem

nullæ

x) §. 4.

y) §. 6.

z) *de Theriaca ad Piſonem.*

a) *Tetr. IIII. Serm. I. c. 96.*

b) *Meth. Med. lib. VII. pag. 200.*

c) *in Prælect. ad diſpenſ. Brandenb. p. 373.*

d) *p. 37.*

nullæ exſtitiſſent compoſitiones Opiatæ, neque unquam calida & acria Opio addita fuiſſent, corrigentium nomine, ſed id ſolum toties ægris porrectum fuiſſet, quoties compoſita opiata ipſis data ſunt, nec plures nec pauciores mortuos, nec plures nec pauciores levatos a morbis ſuis futuros fuiſſe. Quin ne præter mentem meam, nimis facilis videar in compoſitiones illas calidas, quaſi eas inter adiaphora pharmaceutica reponerem, addere adhuc debeo, exſtitiſſe ſine dubio omni tempore caſus, bene multos, in quibus minus opportune exhibitum Opium ſolum, eadem doſi quam in compoſito pharmaco, tam ſiniſtros effectus non edidiſſet, quam incongruo comitatu calido adjutum, id quod ex uſu laudatiſſimæ theriacæ aliorumque talium, adeo ſæpe damnoſo reddito facile probare poteram. Reſervo hoc argumentum tractationibus ſecuturis.

§. VII.

Correctio Neotericorum per acria; nervina, cordialia; purgantia, diuretica, alexipharmaca.

Mirarer vero maximopere illos quoque Medicorum, qui recentiori ævo, præjudicium de frigore Opii ſatis bene introſpexerunt, & totum illico depoſuerunt, calidamque ejus indolem probe habuerunt cognitam, nihilominus correctionis putatitiæ avidos, acria & calida ipſi addidiſſe, niſi aliis finibus reſpectubusque ad eam facturis, intenti, id feciſſent. Scilicet dum obſervatio effectuum ab Opio aſſumto emergentium docebat, alios conqueri de præcordiorum anxietatibus, de debilitate & laſſitudine alios, alios de capitis torpore & ſtupore, de vertigine, de proſtrato appetitu; Cordi, Cerebro, Stomacho, Nervis, inimicum viſum Opium, optime additione Cardiacorum, Cephalicorum, Stomachicorum, Nervinorum, excitantium ope corrigendum fore reputarunt multi Clari Viri, ex antiquioribus & recentioribus. Atque ſub his omnibus ſpecioſis intentionibus, non pauci cum vel ſine acribus & aromaticis, gemmata, & abſorbentia terrea adjecerunt, mirum quantum emolumentum

inde

inde expectantes. Quique ſuſpenſas excretiones ſolemnes, alvinam renalemque cogitabant, purgantia & diuretica correctoria juſta cenſuerunt; præterque rem omnem haud pauci Opio in ſe ſudorifero potentiſſimo, adhuc alia ſudorifera addiderunt, ut virus narcoticum tanto citius e corpore iterum proſcriberetur. Aliqui etiam dum tanquam ſemi-venenum conſiderabant Opium, alexipharmaca eidem jungenda exiſtimarunt. Scribere de hoc ſolo argumento, integrum volumen facilis foret opera, quid vero juvaret compilare recenſione immenſæ farraginis compoſitionum, teſtimonia, quæ in omnibus fere libris practicis & pharmaceuticis ingenti apparatu proſtant. Doleo ſaltem, & illos Reformatores Medicinæ, quos in humanam ſalutem nobis indulſit divina Providentia, ipſiſſos hos errores non abjeciſſe, ſed repurgatam ab aliis feliciter artem his contaminatam adhuc reliquiſſe, neque ſine ærumnis ipſum Illuſtrem *Hoffmannum* ita ſeſe geſſiſſe animadverto. Nimirum *noſtra ſententia* inquit[e]) *non dantur meliora Opiatorum correctiva, quam quæ potentiam ejus cerebro, aut nervis, aut motui cordis inimicam infringunt, temperant, ac amicam & blandam reddunt, atque motum in fibras motrices introducunt. Cum enim Opium omnes motus ſpirituum, & ſanguinis, ſiſtere ſoleat, utique e re eſt, talia eidem admiſcere, quæ motus faciunt & promovent. Hinc ex his contrariis neutrum quoddam, & tertium exoptatiſſimum exſurgit. Motus vero vehementiores excitantia ſunt ſudorifera, purgantia, ſpirituoſa, aromatica, diuretica. Hac vero mixtione medicamenta mirabilis virtutis polychreſta, & velut univerſalia exſurgunt, ut Theriaca Andromachi, diaſcordium Fracaſtorii, Theriaca cœleſtis. - - - Optima etiam eſt ex hac ratione miſcela, cum purgantibus, e. g. cum extracto aloes, in pilulis Wildeg., cum extr. hellebori nigri, vel pulvere hellebori albi, ut in pilulis Matthei & Starckii, talia alvum apertum ſervant, nec torporem, nec inſomnia turbulenta, nec vertiginem,*

e) *diſſ. de Opiatorum Operatione* §. XI.

ginem, nec capitis gravitatem, ut alia Opiata efficiunt. Cum Tinctura antimonii tartariſata, & acri ceu inſigniter diuretica, Opium etiam percommode miſcetur, & exinde fit ſecuriſſima Medicina. Tandem etiam ſpirituoſa, aromatica, caryophylli, cinnamomum, & eorum olea, item vinum hiſpanicum egregie noxam debellant, illudque convertunt in exoptatiſſimum præſidium, qua de cauſa merito laudari debet laudanum liquidum. Hæc ſi expendo omnia ſine præjudicio, ſoli intemeratæ veritati litans affectuique in amantiſſimum Præceptorem non mediocrem vim inferens, non ſatis capio, quomodo tanto Viro obſcurum eſſe potuerit, inſeparabiliter inhærere Opio vim inducendi torporem, & gravitatem capitis, ſuſpendendi excretiones, imminuendi vires animales &c. cum adeo bene ſciverit in volatili elemento reſidere totam ejus activitatem. [f]) Vis ergo & activitas Opii tum ſaltem poteſt minui, quando qualitas elementi volatilis in eo hoſpitantis minuitur, & eo gradu minui, quo minuitur hæc quantitas; tolli autem in totum debet, quando elementum volatile in totum abigitur, & tollitur, aut enervatur, non aliter. Quicunque igitur Opium vult, ſine illa vi qua præſtat effectus ſuos omnes in corpus humanum, hosque aut horum aliquos pro lubitu ſeparare vult, & ſeparabiles ab eodem credit, is deſiderat æſtatem ſine calore, & diebus canicularibus. Ponatur vero tantiſper, correctionem per omnia illa, quæ pro corrigentibus habet Vir eximius, eſſe poſſibilem; ponatur datum homini eſſe granum unum cum corrigentibus, ac corrigentia impediviſſe hujus grani vim ita, ut id ſaltem agere potuerit, ac ſi homo accepiſſet granum dimidium, anne tunc res eo recidet ac ſi ſine corrigentibus ſolum opium accepiſſet ad granum dimidium? Ita ſane mihi videtur, nam ſi correctio eousque proceſſiſſet, ut Opium vi ſua penitus immutata, ligata, abacta, tanquam Opium agere deſiiſſet, penitus perinde foret, ſive datum fuiſſet, ſive non. Et quid tandem ſibi volunt purgantia, pro

f) *vid. diſſ. de Correct. Opii §. 6. tot.*

correctione Opio addita? quæ adeo non *Hoffmanno* ſoli, ſed & aliis, & Doctiſſimo quoque *Schulzio* placent. [g]) *Quæ validam vim purgantem habent, ea corrigunt Opium,* inquit, *ne nimis torpidos faciat, eademque ab Opio domantur ne ferociam ſuam exerant.* Non demum Georgius *Starckeus* hoc arcanum invenit, ſed id plures noverunt veteres, ut *Philo Tarſenſis*, qui Opium adjecto purgante Euphorbio domabat. Alibi tamen monet *Schulzius*, [h]) eum in finem non purgantia fortiſſima requiri, quæ vix ſatis ubique tuta ſint, ſed jalappæ, ſcammoniive reſinas, cum pinea tritas Opii connubio idoneas inveniri, imo & extractum rhei. Certe ſi purgantia conſiderari debent ut corrigentia Opium, aut acri ſtimulo ſuo debebunt contrariari vi ſedanti Opii, nerveosque villos irritare, quos hoc inſenſiles reddit, aut ſpeciatim minuere ejus vim qua alvum cohibet. Ponatur jam Purgantis remedii vis irritans villos nerveos, par virtuti illi, qua Opium illos inſenſiles præſtat, hærebunt ergo binæ hæ vires in æquilibrio, taleque compoſitum Opiatum purgans nec aget ut irritans, nec aget ut ſopiens, ſtatusque in corpore obtinebit ac ſi nec Opium nec purgans datum fuiſſet. Sit vero vis Opii in ea doſi qua datur, ſuperior vi irritanti purgantis, pro doſi qua hoc fuit exhibitum, perdatque Opium per contranitentem vim omnem purgantis, ſaltem dimidium ſuæ activitatis, nonne ſatius fuiſſet, ſtatim præbuiſſe dimidiam doſin dati Opii, ſine ullo purgante irritante? Quod alvum jam attinet, nemo negaverit Opium ejus excretionem inhibere, & minus eam inhibebit, datum cum purgantibus, pro ratione virtutis horum, ad ſuam; nonne vero ſi minor fuiſſet doſis Opii, minor quoque fuiſſet ejus vis alvum inhibens? an ergo opus ut infringatur vis major per purgantia, majori doſi Opii addita? Porro ſi alvus poſt operationem Opii præſtetur aperta, capitis gravitas, vertigo, torpor, minus affligent, hæc mala quippe a determinatione majore ſanguinis per Opium ad caput pendent; ſed hæc determinatio

g) *in Comp. Hiſt. Med.* §. 605. & 617.

h) *diſſ. de Opiatis officinalibus* §. 34.

terminatio revulſione humorum ad alvum determinatorum imminuitur, nonne vero minor doſis Opii minus ſanguinem determinaſſet ad caput? Qualis ergo vera prærogativa pilularum *Wildeganſii* & *Starckeji?* quas ubique fere in Operibus, ubi anodyna admittit, laudat *Hoffmannus;* qualis prærogativa Opii cum purgantibus miſti, præ Opio ſolo, in minori doſi dato, ac illa eſt, qua datur cum purgante, vel in pilulis purgantia habentibus? Idem valet de excretione renali quam quoque ſub certis circumſtantiis ſuſpendit Opium, ſed ſecuritas Opii in Tinctura antimon. tartariſ. non debetur Tincturæ, ſed doſi Opii, quam hæc habet, & operatio Opii cum Tinctura exhibiti in organa ſecretionis & excretionis urinæ erit in relatione virtutis ſtimulantis Tincturæ, & ſopientis Opii. Vanum deinceps fuerit expectare in laudano liquido, ab aromaticis ipſoque vino, inque paucis adeo doſeos guttulis correctionem, quæ *Sydenhami* remedium componentis ſcopus neutiquam fuit, dum ille ſaltem voluit Opium liquidum, & guſtui ſuave, per paucula aromatica addita, quæ ſane cum croco, operationem ſi majori doſi adderentur, potius intenderent, neutiquam vero in minutula infringere apta ſunt. Clarum itaque eſt, quicquid dicat Vir Excellentiſſimus, inde veritatem alicujus correctionis minime adſtrui, ſed hanc quomodocunque inſtituatur, prorſus vanam & inanem eſſe, ita quidem ut vix animo queat concipi, quomodo hanc ſententiam, quam tenuerat junior Medicus cum diſſertationem *de operatione Opiatorum* ſcriberet, ſub initium hujus ſeculi, ſervare poſtea potuerit maturus Practicus & in ſenio conſummatus. Ita tamen ſe res habet! Equidem in alia diſſertatione inter primas ejus quas edidit etiam referenda, [i]) fatetur ingenuus, in multis compoſitionibus opiatis, varia inter ſe pugnantia inveniri, ut plane uſus & ſcopus adjectorum ignoretur, licet Auctoris correctoris ignorantia in Theoria artis & principiis phyſicis ſatis pateat; [k]) nihilominus tamen [l]) excitantia acria admittit & defen-

i) *de Correct. Opii.*

k) §. 12.

l) §. 13.

defendit, Theriacam & diaſcordium concinniori methodo potuiſſe componi ſaltem monens; [m]) purgantia quoque commendat, [n]) mixtionemque cum alexipharmacis & ſudoriferis modum correctionis ex optimis dicit. Non minus autem in *Medicina* ſua *Syſtematica* quam conſcribendam ſatis adultæ & ſeneſcenti Experientiæ reſervaverat, idem prorſus præjudicium ſibi adhuc firmiter inhærere, commonſtrat. [o]) Videlicet dum de venenis ſoporiferis tractat, interque ea de Opio agit, quod a doloribus exquiſitis interdum poſtulari concedit, Opium vult cum aqua pluviali depuratum, & adjectione analepticorum, & purgantium, aut alexipharmacorum, dextre correctum. Dumque alibi leges artis in medendo tradit & ſelectam materiam medicinalem exhibet, Opium ne nimium ſiſtat excretiones, non inutiliter miſceri cum purgantibus, ut in Pilulis Wildeganſii Starckii ut & cum alexipharmacis aſſerit; [p]) corrigique vult purgantibus & balſamicis, talibusque correctis Opiatis ſe ſemper ante inventionem liquoris ſui Anodyni, uſum fuiſſe recenſet, [q]) taliaque, quando in medendo opiata commendat, ſaltem ipſum commendare, Lectoribus operum ejus ſatis notum. Pro eximia ſua doctrina, & pro candore animi, quo erat Vir integerrimus, dare aliquando debuit, [r]) Inſulſum primo intuitu videri, talia quæ e diametro ſibi oppoſita ſunt, ſibi invicem miſcere, cum unum alterum activitate ſua privet, attamen experientiam in plurimis remediis contrarium docere ait, exſurgere nempe hac ratione ſæpe præſtantiſſima & divinæ virtutis remedia. Addit quæ hoc effatum illuſtrent exempla: Videmus inquit ſal ſuccini acidum, cum ſale Cornu Cervi urinoſo mixtum duo eſſe contraria, nihilominus conſtituere expertiſſimæ virtutis remedium; in Mixtura ſimplici tincturis bezoardicis acida mixta eſſe, cum alexipharmacis calidis, ſale volatili acri ſubtili turgidis, & hac ratione exoptatiſſimam hinc reſultare medicinam; Mercurium ſumme penetrans & volatile corpus cum auro fixioris indolis mixtum

m) §. 14.

n) §. 13. in fine.

o) Tom. II. p. 280.

p) Tom. III. p. 447.

q) Tom. III. p. 574. 575.

r) diſſ. de Correct. §. 13.

mixtum, incomparabile conſtituere remedium; ſalia neutra egregiæ eſſe efficaciæ, quæ tamen ex acido & alcali ſint compoſita: Concludit tandem, Proinde non inconſultum eſſe, cum ſudoriferis, iisque alexipharmacis, item cum purgantibus miſcere Opium. Quid vero jam ego ad hæc Optimi Præceptoris dogmata? Dico pace ejus, hæc ſimilia correctionem Opii per adjecta ex hypotheſi corrigentia, neutiquam probare, duoque cum faciant idem, non proinde eſſe idem. Sal ſuccini acidum cum ſale C. C. abit in bonum remedium, fere ut acetum deſtillatum cum ſpiritu ſalis ammoniaci in Spiritu Mindereri; ex acidis & alcalicis fixis etiam coaleſcunt bona ſalia neutra. Sed in omnibus his remediis nolo porro alcali nolo acidum, ſed deſtructum utrumque bono conſilio volo, & deſidero aliquod tertium. Nulla vero Correctio Opii ſiſtit aliquod tertium ex Opio & ſuo corrigente enatum, quod nec Opium amplius eſt nec corrigens, neque tale volo, ſed intentio ſaltem Medici eſt, corrigente infringere virtutem Opii, non eam oppoſito pharmaco ſaturatam extinguere penitus, ut ſaturatione alcali & acidi invicem facta utrumque extinguitur. Prorſus autem contrariatur finibus Medici, dum imminutionem virtutis Opii vult, & tamen id acre & calidum, acribus & calidis adjectis potentius agere facit. Nonne turpe foret ſi vellem acrem vim ſpiritus ſalis ammoniaci retuſam per additum ſpiritum Cornu Cervi? Quod Mixturam ſimplicem ſpectat, ſat ſimplex videtur ejus compoſitio, ſolum acetum aut acidum vitriolicum dilutum in illis caſibus ſæpe eſt idoneum & ſufficiens antiſepticum & alexipharmacum, ubi hoc remedium compoſitum eo fine datur. De auri & Mercurii miſcela velim ea perpendantur, quæ de uſu Mercurii crudi expoſui in antecedentibus, atque quæ de noxia adhibitione Mercurii ſolaris de la *Vigne* & Gervaſii *Ucay* monuit Cl. *Aſtruc*, [s]) non neglectis iis quæ de Mercuriis diaphoreticis fixis habet laudatus Auctor. Redeo igitur ad Opium, cujus Correctionem,

s) *de Morbis Venereis lib. IV. c. XII.*

nem, ſi tanquam utilem & neceſſariam, tantopere propugnavit *Hoffmannus* Phyſices & Chemiæ interiore cognitione adeo pollens, illiusque ope tot portenta, tot traditiones, tot ineptias e Medicinæ ſacris proſcribens, quis rapietur in ſtuporem, quando ante eum Viros qui in eo lumine haud verſabantur otioſam diligentiam poſuiſſe in exhibendis compoſitionibus correctum Opium complectentibus, animadvertet? Quis mirabitur Correctionum Correctiones in libris pharmaceuticis, & Diſpenſatoriis exſtantes? Noverat Circumforaneus & Nugivendulus *Paracelſus* laudatiſſimo ſuo Opio quod Laudanum appellare conſueverat, ſæpe miracula edere, cum eo tempore uſus remedii fere obſoleviſſet. Verum poſt ejus fata evocato in artis exercitia crebrius Opio, fere quilibet Celebrium Chymiatrorum componebat ſibi pro lubitu ſuo proprium Laudanum, Opioque ſic admiſcebantur, quæcunque unicuique videbantur id corrigere poſſe, juvareque ejus operationem. Ex apparatu igitur Gemmarum, aromatum, abſorbentium terreorum, lapide bezoar, Mumia, terris ſigillatis, bolis, Coralliis, Unicornu, Cornu Cervi, horum magiſteriis, oſſe de Corde Cervi, ligno aloes, croco, nardo, ſtyrace, balſamis variis, floribus ſuaveolentibus, caſtoreo, viperis, ſuccino, ambra, moſcho, oleis deſtillatis &c. &c. ipſoque tandem Opio parabat ſibi ſuum laudanum *Bontius*, *Brunnerus*, *Crollius*, *Hartmannus*, *Ludovici*, *Mynſichtus*, *Michaelis*, *Sennertus*, *Schrœderus*, *Quercetanus*. Horum & aliorum deſcriptiones habentur, apud *Schrœderum*, quarum omnium ultra trecentas hinc inde proſtare, ſi quis omnes curioſe vellet colligere, aſſerere audet *Wedelius*. [t]) Sique ad hunc diem publicata evolvas diſpenſatoria, ſine exceptione cuncta, ubique deprehendes ſui generis laudana, neque in quovis unam vel alteram compoſitionem, ſed plures invenire eſt. In *Brandenburgico* ſex diverſæ leguntur, in *Viennenſi* ſi hyſtericum addas, ſeptem; præter hoc nimirum in eo exſtat *Laudanum cydoniatum*, *diure-*

t) *Opiol. lib. I. Sect. II. c. 5. p. 67.*

diureticum, *completum*, & *incompletum*, & quod primo loco referri debebat Summis Imperantibus ſacrum *Laudanum Cæſareum completum* & *incompletum* ſolis croco admiſto ſuperbiens. Talia laudana quæ adhuc in deliciis ſunt modernis Practicis, vel pulveribus quandoque admiſcentur, vel pilulari forma ægris offeruntur, ut aliæ Maſſæ pilularum Opiatarum, de Cynogl., de Styrace, Wildeganſii, & Starckeji, correctum Opium ſecundum hypotheſin continentium. Neque adhuc, niſi vero artis bono ducti, iisque quæ evidenter commonſtravi, moti ingenui Medici inani labori omni opera reſiſtant, finis imminere videtur Correctionibus Opii, nimis enim ad hunc diem hoc præjudicium ubique dominatur. Non quæſiviſſem inter eos quos illud tenet, ſelectam Chyliadem formularum præſcribentem *Fullerum*,[u] qui tamen communi errore deceptus, cardiaca & volatilia Opiatis bene adjici ſcribit, quia ſpiritus opportune & fortiter ſuſtentent, ne narcoticæ plagæ ſuccumbant. Multo minus expectaſſem a Cl. Georgio *Cheyne*[x] aſſertum illud, pravas Opii qualitates poſſe cicurari, additione aromaticorum, nervinorum, & ſtomachicorum, qua in præſtantiſſima pharmaca abeant. Video non ſine dolore, Recentiſſimum hunc Scriptorem liquidum laudanum cum tinctura Caſtorei, Serpentariæ, Diambra, Croco, ſale volatili, ſpiritu lavendulæ compoſito, aquis hyſtericis, laudanumque Londinenſe cum theriaca veteri, mithridatio, ſpeciebus diambræ, maritatum velle. Ego vero non poſſum aliter, quam nuncium mittere omnibus acribus, aromaticis, volatilibus, Correctioni Opii unquam deſtinatis, eamque pro inani & noxia palam declarare.

u) *in Pharmacopœia extemporanea p. 170.*

x) *in additamentis ad Act. Med. Edinb. Tom. VI. Art. I. p. 42. edit. Germ.*

§. VIII.

Correctio per Toſtionem.

Ita vel Opium crudum, & immutatum, vel ſaltem aqua ſimplici defæcatum, additione variorum aliorum ſimplicium, & ſubinde compoſitorum, gratis & perperam corrigere aniſi

niſi ſunt Veteres & Recentiores Medici. Reſtant vero artes ſat multæ, quæ ſine aliorum adjectione, ſoli Opio deſtinatæ ſunt, quibusque ejus craſis noxia habita humano corpori, eidem magis amica reddi poſſe reputata eſt; quarum adeo conſiderationi jam ut vacemus, ordo tractandorum jubet. Pertinet huc primo chymica illa Enchyreſis, per *toſtionem* & *effumationem* ſuper lamina ferrea, ſubjectis carbonibus Opium præparandi, ut hac ratione ab evaporante fœtido ſuo, immaturo, & maligno ſulphure liberetur. Nolo retrogredi multo labore, ad primos & antiquiſſimos hujus ſupplicii inventores, quorum ſententiis promulgatis, inſons Opium ignis torturam experiri juſſum eſt, atque ſubinde plane ad ipſum rogum damnatum fuit. Modum Proceſſus a *Quercetano* potiſſimum *Hartmanno*, *Brendelio*, & *Zwelfero*, & quod miror etiam ab *Herrmanno* y) commendati, legere licet apud *Wedelium* in Opiologia peculiari capite de *Correctione per evaporationem*. z) In taleolos ſcilicet ſciſſum Opium tam diu torrendum volunt boni Viri, donec evaporatione abacto ſulphure immaturo, fœtido, malefico, crudo, ſtupefaciente, quod teter papaveraceus odor exſpirans prodat, gratus odor exſpirare incipiat, teſtis reſidui & retinendi ſulphuris mitigativi, blandioris, paregorici, naturæ amici. Sunt qui ſollicite ambuſtionem omnem cavendam cupiunt, & odoris graveolentis & ſuaveolentis reſpectu conſiderandum volunt, an toſtio diutius continuanda ſit, an ſufficienter extenſæ finem facere conveniat. Valde autem emunctæ naris ſit oportet, qui ſenſu hoc diſcrimen percipere, & diſtinguere valet, cum primo quidem deterius olentes vapores ſurgant, quia copioſiores ſunt, deinde autem ſenſim parciores redditi leniores videntur, prorſus tamen unius indolis cum prioribus. Fuere tamen etiam, qui his cautionibus inſuper habitis, ad ipſam incinerationem usque proceſſerunt, toti Opio diffidentes, nilque boni ſibi de particulis ejus odoriferis omnibus polliciti. Facile patet, fundamentum omne huic correctioni

y) *in Cynoſura Mat. Med. Part. I. p. 624.*

z) *lib. I. Sect. II. c. 2.*

ctioni per evaporationem & toſtionem, utut lubricum ſatis & ruinoſum, unice præbuiſſe erroneam hypotheſin, de duplici ſulphure benigno hypnotico; & maligno narcotico; in Opio hoſpitante, quæ natales ſuos ab ipſo *Galeno* [a]) derivat. Enim vero in ſuperioribus ubi Analyſin Opii exhibui, monſtravi abunde, principium volatile Opii eſſe unum & idem, ſibique prorſus ſimile, quantitatemque ejus majorem, quæ natura ipſi ineſt, minoremque dum quædam certis artificiis fuit expulſa, in omni volumine Opii hærentem, edere majores minoresve effectus, qui nulli ſunt, ubi penitus id volatile igne abactum eſt, quod vero omne abigi poteſt, quemadmodum e rhabarbaro toſto omne principium volatile purgans. Scilicet diu ſatis toſtum Opium, non amplius flammam concipit, & ardet, ut crudum, quare præter ignaviam ſuam quam agere juſſum, in corpus humanum, tum exhibet, hoc ipſo phœnomeno evinci poteſt, omne volatile & ſulphureum expulſum eſſe. Id dum introſpicere in Praxi a poſteriori, & a priori etiam ratione duce, cœperunt Viri periti, bonis avibus Opium toſtum abitum paravit ex Medicæ artis finibus, hodieque fere exulat totum, neque ſperandum ipſi facile, ut revocetur. Optime totam hanc præparationem rejecit *Sennertus* [b]) noſter, cum ejus miniſterio non ſolum crudum ſulphur, ſed etiam pars quæ maxime expetitur, & in qua vis eſt ſoporifera, perdatur & diſſipetur. Idem prorſus facit *Wedelius*, [c]) qui adeo jam ſciviſſe *Galenum* notat, id quod etiam monet *Mercurialis*, [d]) hac methodo Opium ſua energia penitus caſtrari. Toſtionem omni virtute defraudare Opium etiam agnovit *Valentini.* [e]) Non minus efficaciſſimam partem ſalino-ſulphuream, a qua vis omnis Opii pendeat, torrefaciendo & evaporando perdi, aſſeverat *Berger*. [f]) Præter hos, omnia per toſtionem & effumationem molimina, quæ veteres habebant in uſu, vana & nullius momenti eſſe, edixit *Hoffmannus*, [g]) cum hac ratione nobiliſſimum ſimplex penitus privetur activo ſuo elemento

a) *de ſimpl. Med. facult. c. 18.*
b) *lib. VI. p. 298.*
c) *Opiol. p. 54.*
d) *lib. I. c. 42.*
e) *Hiſt. ſimpl. p. 272. §. 6.*
f) *§. 14.*
g) *diſſ. de Correctione §. 10.*

h) *de Venenis p. 598.*

mento. Tandem etiam *Lindeſtolpe*[h]) evaporatione ſaponem volatilem narcoticum abire in auras, relictis ſtaminibus & terra inutili profitetur. Neque exiſtimandum eſt quod *Herrmannus* aſſerit, Opium toſtum ad genium & malignitatem ſuam iterum redire poſſe, reanimatum ab aere, adeoque mox poſt toſtionem adhibendum eſſe; cum ſemel deperditas ejus dotes nunquam, nullaque ratione recuperet, ac neque vi aliqua magnetica in fugam actos ſuos nobiles atomos rurſum attrahat, nec hi chaos aeris ingreſſi, ac per id longe lateque vagantes, ſponte iterum redeant. Hæc ſi vera fuerint, longe minus exſurget aliquis non toſti ſaltem, ſed incinerati penitus Opii, Fautor, qui animula ejus vagula in auras propulſa, triſtes exuvias emortui, nilque virium amplius complexi remedii, cui nemo denuo vitalem ſpiritum reddideret, aliquid boni & energetici continere fuerit arbitratus. Namque ut ſolet, ludens & jocans bene noat *Neumannus*, [i]) incineratione Opium tractantes, ſatis ſecure tum id adhibere poſſe, cum convictiſſimi eſſe queant, omne ſylveſtre & ferum & malignum ſulphur abactum eſſe, ſed conſiderare eos ſimul jubet, iisdem artibus & manſuetum, blandum ac laudabile ſulphur in auras evolaviſſe, ita ut reſtitans poſtea cinis, non differat a cineribus cujusvis ligni combuſti. Idem hoc ſerio magis *Hambergerus* [k]) inculcat, qui calcinatione omne ſulphureum volatile, in quo tota vis Opii tam ſalutaris anodyna & hypnotica, quam narcotica conſiſtat, diſſipari, reliquam vero maſſam inertem nulla nec ſalutari nec noxia qualitate præditam relinqui, rectiſſime annotavit. Pulchre etiam docet *Alſton* [l]) quando Opium in lamina ferrea eo fine torretur, ut corrigatur, & narcoticæ partes abigantur, licet hic proceſſus a longo tempore in uſu fuerit, & a tot ſcriptoribus deprædicatus, id quidem comburi, neutiquam vero melius reddi poſſe.

i) *Lect. de Opio p. 122.*

k) §. 57.

l) *in Act. Edinb. Tom. V. Part. I. Art. 12. Sect. III.* §. 5.

§. IX.

§. IX.

Quando autem ſatis attendentibus conſtitit, actuali apertoque igne, virtutem medicam Opii deſtrui penitus, fuere interim alii, qui igne potentiali, calidis puta & ſpirituoſis liquidis, ipſoque Vini ſpiritu, id corrigere, hisque ipſis enchireſibus, vires ejus extrahere, & magis medicinales reddere, allaborarunt. Placuit nonnullis ex decocto Opii cum vino adornato, inſpiſſatione parare extractum, aliis cum *Boyleo* digeſtione vini ope elaborare liquorem opiatum, quali aromatibus quibusdam additis, ſub laudani liquidi nomine, hodie adhuc inter Practicos celebratiſſimo, adeo feliciter uſus eſt Inventor *Sydenhamus*. Verum nonnullis præ vino, ſpiritus vini arriſit potius, ad confectionem alicujus eſſentiæ, & extracti. Hic quippe, ut inter alios *Sennertus* [m]) teſtatur, partes Opii ſulphureas in quibus tota vis narcotica conſiſtit, extrahit commodiſſime, & ab inutilibus ſeparat. Addit quoque laudatus *Sennertus* quæ hic ab aliquibus contra ſpiritum vini objiciantur, aliquo modo locum habere poſſe (quamvis iterum ſeparetur,) ſi correctionis gratia præcipue adhiberetur, verum cum extractionis gratia principaliter uſurpetur, eum vituperari non poſſe. Cum *Sennerto* faciunt *Poterius* & *Zwelferus*, Opium tamen per ſpiritum Vini ſimul corrigi opinantes, eſſentiamque inde & extractum parantes. Atque præter hos *Ludovici*, [n]) ejusmodi præparata magnifaciens, ſolutionem Opii crudi in ſpiritu Vini innocentem eſſe, & extractum cum ſpiritu vini undiquaque tutiſſimum aſſeverat. Maxime autem hac occaſione a me allegandus eſt, *Sennertum* ſequens *Wedelius*, [o]) qui ſpiritum Vini multis laudat, quia Opium abundet reſinoſitate, cujus commodum ille ſit menſtruum, qui & ſal volatile ejus extrahat, vim autem narcoticam ejus ſartam tectamque relinquat, atque nec augeat, nec minuat, licet aliqui dicant, intendi eam ſpirituoſis, deleteriasque Opii qualitates exaltari, quod vero non admit-

Correctio per ſpirituoſa.

m) *lib. VI. p. 298.*

n) *in Pharmacia moderno Seculo applicanda p. 368.*

o) *Opiol. p. 62. 63.*

admittendum ſit, cum ſpiritus Vini in extracti præparatione omnis iterum abſtrahatur, & evaporetur, quem interim oporteat eſſe probe rectificatum. Eapropter autem, quod Tinctura Opii cum ſpiritu vini parata, ſit coloratior, magis diaphana, quam cum aceto & aqua parata, & quia illa plus de Opio ſolvit, quam hæ, optimum menſtruum Opii eſſe ſpiritum vini, colligit, & aſſerit de *Heide*. [p]) Video quoque Illuſtri *Buchnero* [q]) placere Tincturam anodynam, eandemque Opio crudo ſecuriorem haberi; & melioris uſus dici extractum cum ſpiritu vini rectificato præparatum. Verum enim vero aliter prorſus ſtatuit Cl. *Berger*, [r]) quando extractionem reſinoſæ partis Opii per ſpiritum vini penitus improbat, vimque ejus a ſale ſulphureo ortum ducentem, a ſpiritubus ardentibus, qui ſuapte vi ſomnum inferre poſſunt, ſi majori copia adhibeantur, majorem potius vigorem acquirere, contendit. Diſertis etiam verbis *Hoffmannus* [s]) ſpirituoſis menſtruis magis efferari Opiatorum vires pronunciat, cum hæc oleoſas & ſalinas partes, a mucidis gummoſis terreisque ſeparent; atque oleoſum principium, a qua maxima vis narcotica ſibi relictum, & purum plus noceat nervis, quam ſi ſub involucro partium mucilaginoſarum cuſtodiatur. Hanc ob cauſam ſeſe jure meritoque repudiare omnes eſſentias, omniaque extracta cum ſpiritu Vini facta ait, ſique quicquam detur, quod huic ſimplici vim deleteriam affricet, certe eſſe menſtruum ſpirituoſum profitetur. Poſt *Hoffmannum* extractum cum ſpiritu vini rectificatiſſimo recenſens *Neumannus*, [t]) reſinoſa hæc præparata non multum valere, imo vero pejora eſſe quam Opium crudum, Auctor eſt, quare & ab uſu Eſſentiæ, [u]) & extractorum ſpirituoſorum prorſus deſiſtendum eſſe ſuadet. [x]) Teſtatur etiam de ſolutione Opii cum ſpiritu vini *Bœrhaavius*, [y]) eam ſemper minus bonam eſſe quo melior ſpiritus, cum hic ſolam inflammabilem partem extrahat, non ſaponaceam. Tandem & *Geoffroy*, [z]) præparata Opii cum ſpiritu vini, vi narcotica

p) *obſ. 79.*
q) *in Mat. Med.*
r) *§. 14.*
s) *diſſ. de Correct. §. X.*
t) *Lect. de Opio p. 117.*
u) *p. 136.*
x) *p. 142.*
y) *Chem. Tom. II. p. 206.*
z) *Mat. Med. Tom. II. p. 704. & 709.*

cotica intenſiori donari dicit, caputque vehementius afficere, nauſeam, ſingultum, vomitum, excitare. Niſi omnia me fallunt, noxas a ſpiritu vini, quamvis eidem faveret, tamen & ſubolfeciſſe videtur *Wedelius* [a]) dum Eſſentiam ſuam anodynam, in Chemia deſcriptam parat, coquendo Opium cum aqua, liquorique filtrato evaporato ad quartam circiter partem duplum vel triplum ſpiritus vini deinde addit. Probat hunc modum *Hambergerus*, [b]) dum ſpiritus vini ſaltem additur, ut vappeſcentia impediatur, tertia vel quarta ſpiritus vini parte addita. Interim Eſſentiam anodynam & extractum tale Opii docere credit, præparata Opii per ſpiritum vini minime tanquam noxia eſſe rejicienda. [c]) Nihilominus cum aliis tutiora videantur pharmaca ex Opio aquæ beneficio præparata; cum *Sennertus* & *Wedelius* locis antea allegatis, contra illos quibus ſpiritus vini diſplicet, ad abſtractionem plenariam in præparatione extracti ſpirituoſi provocent, hoc ipſo ni fallor monſtrant, quod eundem abſolvere non omnino audeant, adeoque eidem non omnino fidendum eſſe largiantur. Ego antequam de ſpirituoſa Eſſentia, & extracto ſpirituoſo, fuſius agam meumque addam judicium, aquoſi extracti Opii mentionem primo injiciam, dein & hujus, & illius dotes examinaturus ſedulo.

a) *p. 155.*

b) *§. 59.*

c) *§. 70.*

§. X.

Correctio per aquam.

Tanto autem magis in aquam ſimplicem ferri debuerunt omnes, qui in ſpiritum vini calidum & acrem, ob ſolam calidam & acrem indolem Opii, fiduciam locare renuunt. Diſplicet hæc præparatio aquoſa equidem primo olim in Europa Profeſſori Chemiæ Joh. *Hartmanno*, [d]) conſentiunt interim de præferenda ſpiritui aqua, multi Viri chemice docti, mirum ſaltem quod diverſimode agant cum Opio, variasque enchireſes in præparatione exhibeant. Non tempus teram inutili allegatione aquarum fatuarum, deſtillatarum, quas præ ſimplici eligendas nonnulli volunt; nec citabo fuſe, non certe magna vi ingenii

d) *in Baſil. Chym. Comment.*

genii ſelectum & prælatum aquis e terræ gremio prorumpentibus, vel ex roſtro veſicæ aut alembico depluentibus, cœlo recens deciduum rorem majalem, ſimplicem, vel & deſtillatum. Sufficiet indigitaſſe, aqua coquendum, infundendum, digerendum, voluiſſe Opium, qui illam hujus menſtruum & corrigens convenientiſſimum habuerunt. Ita *Sennertus* [e]) ſolvendum vult Opium in aqua quadam conveniente, & in loco calido digerendum, donec ſpuma ſupernatet. Hæc autem ſpuma ex ejus præcepto primo tollenda, dein liquor clarus a fæcibus ſeparandus, & lento igne inſpiſſandus, addendo in fine ſpiritum vini, quem tamen etiam ſolum extractioni ſatis habilem declarat, ut adeo inter extractum aquoſum & ſpirituoſum fere nulla ipſi intercedere differentia videatur. Ad utriusque quoque encomia ſuppeditanda æque facilis invenitur *Wedelius*, namque quaſi oblitus eorum omnium quæ antecedenti capite de Opii reſinoſi genuino menſtruo ſpiritu vini dixerat, quæque ego §o antecedente commemoravi, eximie etiam laudat menſtruum aqueum [f]) 1. quod odorem nauſeabundum abire faciat, 2. quod Opium medium inter gummata & reſinas aqua bene ſolvatur, 3. quod talia gummoſa extracta per aquam parata melius virtutem corpori humano inſinuent quam cum ſpiritu vini parata, exemplo aloes, quæ perdit vim purgantem ſpiritu vini ſoluta, 4. quod minus ſumtuoſum hic habeatur remedium, 5. quod hoc extractum aquoſum elegantia & uſu omnia alia anteeat. Hic certe de Spiritu Vini prorſus *Wedelius* tacet. Eum vero aquæ iterum jungit *Bergerus*, [g]) Optima inquiens præparatio Opii eſt ſimpliciſſima, quæ fit ſolutione ejus & extractione partis gummoſæ; aqua pluvia vel rore majali ſtillatitio, alioque liquore aqueo in vaſe clauſo, & loco temperato, cui ſi quis ex parte reſidua, ſpiritu Vini extractam, paucam ſubſtantiam reſinoſam permiſcere velit, ut cum *Lemery* & *Charas* multis placet, non errabit. Qui interea omnes malos effectus reſinæ tribuit, *Jones*, *panaceam* ſuam

e) *lib. VI. p. 298.*

f) *Opiol. p. 64.*

g) *§. 14.*

ſuam *liquidam* multis laudat, quæ mera eſt ſolutio Opii aquoſa. Nempe Opii unciæ octo, in vaſe probe obturato, in loco temperato, quotidie ter vel quater agitando, intra 6. dies ſolvuntur in libris duabus aquæ pluvialis deſtillatæ, per chartam bibulam filtrantur, ac oleo dulci affuſo conſervantur. Parat & extractum Opii aquoſum, fæcibus aquam affundendo, tincturam rubicundam eliciendo, eamque in balneo ad extracti conſiſtentiam inſpiſſando, hocque ipſi eſt *Panacea ſolida.* Eadem ratione nihil prorſus ſibi eſſe cum ſpiritu vini volens *Hoffmannus*, deſideratiſſimam vim anodynam Opii ponit in parte temperata gummoſa,[h]) quapropter ut loquitur, cum *Ludovici*, *Wedelio*, *Febure*, *Lemery*, *Glaſero* optimam præparationem agnoſcit illam, quando extractum ejus aquoſum paratur aqua ſimplici. Laudat eapropter ſolutionem aquoſam *Jones*, quæ nomine myſterii Opii revelati in *Actis Eruditorum Lipſienſibus*[i]) deſcribitur. Tales partes Opii in aqua ſolutas, ſelectiſſimas habet *Hoffmannus*, quia hac ſolutione aquoſa, partes conſtituentes Opii, cum craſi earum naturali haud deſtruuntur. Opium in aqua pura ſolutum, quod & adeo placet Cl. *Geoffroy*,[k]) etiam optimum habet *Bœrhaavius*,[l]) dein in vino, poſtea demum in Spiritu Vini, ſed ſemper minus bene, quo melior ſpiritus: adeoque ſi hic placuerit, non niſi valde phlegmaticum probat. Aquoſorum talium præparatorum non minus magnus fautor eſt *Neumannus*,[m]) multo tamen curioſius procedendum vult. Ut enim extractum uſu admodum ſecurum, & lene paretur, jubet primo parare extractum per fermentationem, deinde hoc ſolvere multa aqua, & infundere in vas valde latæ ſuperficiei, atque ſic coquere, & facere bullire, ad tempus. Ita multum ſtupefactivi abiturum pollicetur. Tum autem evaporatione ſolutionem in extractum redigendam, atque hoc extracto deinde periculum faciendum cupit, ſique ita videatur, ſecundam coctionem poſſe inſtitui, quia omne malum neutiquam una vice ſecedat, alias fermentatione non opus fore, ſed

h) *de Correct.* §. 9.

i) *ao. 1701. Menſ. Octob. p. 441.*

k) *Mat. Med. Tom. II. p. 709.*

l) *Chem. Tom. II. p. 206.*

m) *Lect. de Opio.*

ſed coctionem ſufficientem ſuffecturam fuiſſe, reiterata vero coctione vim omnem in totum deſtrui, monet. En laborioſum proceſſum! cujus ætiologia addita tota fundatur in eo, ut peſſimæ & nocentiſſimæ particulæ pededentim exhalent, quare & vas nunquam obturandum dicit. Non credo, Pharmocopœi hujus celebris præcepta ſequi exacte ubivis, omnes officinarum pharmaceuticarum Directores, namque utplurimum minori compendio diſpenſatoriis variis teſtibus, parari ſolet extractum Opii aquoſum, ea fere methodo quam in Pharmacologia ſua exhibet Cl. *Cartheuſer.* [p]) Nempe Opium crudum coquitur cum aqua donec penitus ſolutum ſit aſſurgente interim materia ſpumoſa, quæ ceu venenata ſolerter cochleari aufertur, id quod in omnibus libris pharmaceuticis ſolerter inculcatur. Solutio per linteum trajecta deinde ad extracti conſiſtentiam evaporatione inſpiſſatur, quamvis interdum infuſio ferventis aquæ, & digeſtio frigida, quam multum favens extracto aquoſo, ob ſeparationem partium craſſiorum reſinoſarum, laudat modo citatus Cl. *Cartheuſer*, [o]) ipſi coctioni, coctioque lenior & brevior, fortiori & longiori, ac vas anguſtæ ſuperficiei latiori vaſi, obturatumque aperto, præferatur. Atque ejuſmodi extractum aquoſum ſub his differentiis præparatum & officinale factum, ſolum vel additis diverſis corrigentibus putatitiis, in laudanum Opiatum abiens, omnino in praxi frequentius adhibetur, tutiusque exhiberi poſſe a Practicis reputatur, quam Opium crudum, a quibus omnibus toto die præſcribi conſuevit, niſi illi prorſus odio Opiata habuerint. Bene memini dum hæc ſcribo, ſermonum & diſſenſuum amicorum, qui olim interdum nati ſunt inter me, & deſideratiſſimum meum *Hahnium*, qui Medicus mitis, lenis, facilis, miſericors, officioſus, humanus, ſuorumque ægrorum amator, non poterat non ſimul amare, quo ipſis placebat, Opium. Toties vero Optimus Vir mihi laudabat ſuum extractum aquoſum, reſina omni craſſiore carens, in qua præcipue con-

p) *p. 547.*

o) *Mat. Med. Part. I. p. 612.*

contineri ſtupefaciens Opii elementum perſuaſus erat, quoties ego me æque lubenter, ac æque ſecure, crudum Opium exhibere meis ægris, doctus diuturna experientia aſſeverabam, quod ipſum quo jure quaque injuria tueri potuerim, ex mox dicendis apparebit.

§. XI.

Sane in Oriente ubi Patria habetur Opii, ſinu naturæ recens excluſum, nullam artem expertum, neque vel igne vel aqua correctum, id aſſumunt Myriades hominum, non ſaltem ubi morbis variis affliguntur, ſed ſani & ſoſpites, doſibus haud mediocribus. Non licet hic opponere, eos magis patientes eſſe vegetabilis, quod ipſorum natale ſolum progerminare faciat, ipſiusque climatis reſpectu uſum ejus facilius ferre; namque ſi a doſibus valde grandibus ſaltem receſſeris, in noſtris regionibus ſat diu per ſecula, & ad noſtram usque ætatem, etiam utimur Opio crudo prorſus, & nequaquam correcto. Videlicet omnes illæ compoſitiones veterum, aut ſaltem earum plurimæ Opium nativum continentes, quæ per ſecula uſurpatæ ſunt, antequam de Opii extracto aquoſo laudanoque aliquo opiato conficiendo cogitaretur, nobis adhibentur ad hunc diem, ita ut quando de Opiato remedio jubente neceſſitate exhibendo invicem colloquuntur Medici, in ejus præſcriptione fere obliviſcantur ipſi ineſſe Opium nulla arte præparatum, ii etiam, quibus cœteroquin ſolum Opium crudum, quando nempe compoſitionibus officinalibus haud immiſtum eſt, exhibere neutiquam familiare habetur. Nonne enim in Praxi Theriacam Venetam, Mithridatium, Diaſcordium Fracaſtorii, Pilulas de ſtyrace, de cynogloſſa, laudanum liquidum Sydenhami quotidie præſcribere ſolemne eſt; quando opiatum pharmacum indicatur? Nonne vero ſic crudum Opium exhibetur cum aliis additamentis, ea doſi, qua ſolum exhiberetur? Nonne hæc præparata, in quibus ut in antecedentibus

Judicium de utraque correctione ſpirituoſa & aquea.

bus evici, nulla ratione corrigitur Opium, ſæpius forte, aut toties minimum uſurpantur in Praxi, quoties in pulvillo, vel pilula, porrigitur per hypotheſin Opio crudo præſtantius, & ſecurius communi plerorumque conſenſu habitum, extractum ejus aquoſum. An autem probabile foret, an demonſtrari poſſet, obſervatione & experientia teſtibus Medicos duos Opio decenter uti gnaros, quorum unus compoſitionibus Opium crudum habentibus, alter ſuo extracto aquoſo frequentius uteretur, diverſos ſucceſſus in arte, feliciores, infelicioresque, fore animadverſuros? Ego certe maximopere dubito, aliter enim pro Opii extracto aquoſo laudanoque ſuo militantes, & id ſuum potiſſimum in medendo facientes, non bene agerent, ſi loco ejus, alio quovis tempore & promiſcue, compoſitiones Opiatas, cum Opio crudo non minus in uſum vocarent, quod rarum certe non eſt. Ita ſane qui Opium crudum damnat extractumque aquoſum adeo collaudat *Neumannus*, [p]) tamen etiam a Pilulis Starckei Opium crudum habentibus nunquam ſe triſtem & ne quidem ſuſpectum, quin in morbis deſperatis, notanter bonum effectum vidiſſe, eloquitur. Neque dememini Amicum meum & Collegam conjunctiſſimum, de quo §o antecedente verba feci, æque ſæpe in ſua praxi pilulis de cynogloſſa Opium crudum habentibus uſum fuiſſe, quam extracto Opii aquoſo, quod ipſi tantopere placebat.

p) *p. 142.*

Ut vero accuratius nunc pateat, quæ vera differentia ſubſit inter Opium crudum, inter extractum aquoſum & reſinoſum, de quo antea tractavi, notare convenit, ſub eodem volumine, æqualique doſi extractum Opii aquoſum eſſe mitius Opio crudo, Opiumque crudum mitius extracto reſinoſo, cum ſpiritu vini præparato. Simul vero animadvertendum eſt, cauſam benignioris indolis extracti aquoſi præ crudo Opio, non collocandam eſſe in gummoſa parte ſola obtenta, ſeparatisque reſinoſis partibus quæ in Opio crudo adhuc adſunt, & in extracto reſinoſo potiſſimum dominantur;

tur; neque mitiorem indolem Opii crudi præ extracto ſpirituoſo, pendere a gummoſa parte reſinoſam fortem, draſticam, maxime noxiam involvente & cicurante, quæ ſui juris exiſtens & ſola venenoſi quid alat, ſed alias prorſus rationes ſubeſſe, quæ jam tradendæ ſunt. Ante omnia autem quod antea variis locis jam inculcavi, denuo hic inculco iterum iterumque, verbis Cl. *Hambergeri*, q) Non in Opio quædam hærent particulæ quæ hypnoticam, & aliæ quæ narcoticam exhibent virtutem, ſed hi diverſi effectus, ab iiſdem particulis, quantitate ſaltem diverſis, producuntur. Deinde ejusdem prorſus indolis hæ volatiles moleculæ, ſibi in omnibus ſimile principium vaporoſum activum Opii conſtituentes, quod ſpiritum rectorem appellare licet, immerſæ ſunt neque gummoſis ejus partibus, neque reſinoſis ſolis, ſed ambabus arcte invicem junctis, nec prorſus a ſe invicem divellendis, adeoque toti Corpori Opii. Nempe ut ex *Analyſi Opii* in ſuperioribus tradita, huc facientia hic repetam; & menſtruum aquoſum, & ſpirituoſum, id principium agens ex ſinu Opii æque in ſe recipit; atque ex extracto aquoſo ſpiritus Vini, ex extracto ſpirituoſo affuſa aqua id exſolvere, & in ſe recipere valet. Male aliqui *Ettmullerum* forte ſequentes cum eo exiſtimarunt, reſinam in Opio eſſe nucleum medicamentoſum cortice gummoſo involutum, aut cum aliis reputaverunt, gummoſum principium vim medicamentoſam in ſe fovere, reſina draſticam venenoſam habente. Namque reſina craſſior ab infuſione aquoſa reſidua nil gummoſi amplius habens, Gummi craſſius ab infuſione ſpiritus reſiduum nil reſinæ habens, eſt æque iners.

q) §. 56.

§. XII.

Quando vero extractum ſpirituoſum cum eſſentia ſpirituoſa, præ Opio crudo, & extracto aquoſo & ſolutione aquoſa, fortius agens deprehenditur, ut experientia conſtans in hominibus & brutis animantibus docet, hoc pendet ab eo, *ulterius ſuppeditatum.*

 quod

quod ſpiritus vini aptiſſimus ſit, ut in ſe recipiat magna copia, cum reſina, volatile principium, a quo Opio omnis activitas; relicto gummi ignavo & fœcibus terreis. Has dum Opium crudum cum gummi hoc adhuc habet, neceſſario ſub eodem volumine, extractum ſpirituoſum debet eſſe fortius, quam Opium crudum. Maxime autem notandum eſt, ut ab aliis menſtruis obtunditur, ita a ſpiritu vini id principium exaltari extricarique ex aliis partibus conſtituentibus Opii, & magis ſui juris reddi, ut liberius agat. Vomitus vero & nauſea, quæ Opii extractum reſinoſum & Eſſentiam quoque reſinoſam aſſumtam inſequi ſolent, non aliunde proficiſcuntur, quam quod menſtruum ventriculi ſolvendis reſinis ineptum ſit, quare non ſecus ac ab aliis reſinis acribus, ejusmodi effectus draſtici eveniunt. Longe vero mitius ſpirituoſo extracto, quod merito negligitur in praxi, atque etiam Opio crudo, extractum aquoſum eſſe obſervatur. Namque dum hoc paratur, colligitur in ſuperficie liquoris aquoſi, vim Opii non ita ut menſtruum ſpirituoſum exaltantis, oleoſa & unguinoſa ſpuma, ab aqua non ſolvenda, vaporoſo elemento undiquaque aſſurgente ditiſſima, quæ per experimenta, pauca mole efficaciſſima in operatione deprehenditur. Hæc deſpumatione removetur, & abjicitur ſecundum receptas Pharmacopœorum leges. Solutio ergo aquoſa hac ratione non exigua parte elementi volatilis orbatur, quæ antea aderat in Opii crudi nondum in aqua ſoluti æqua quantitate. Deinceps dum ſolutio inſpiſſatur, ad extracti conſiſtentiam, ſub ipſa evaporatione multum adhuc de hoc elemento volatili ſuper igne in auras abigitur, adeoque tum neceſſario granum unum extracti aquoſi multo minorem quantitatem ejus in ſe fovet, quam habuiſſet granum unum Opii crudi ſibi relicti. Extractum autem reſinoſum Opii, & eſſentia ex portione determinata, habet in ſe omne activum unctuoſum & volatile principium quod hic non perditur, ſed manet, quodque ſpiritus vini prompte ſolvit & in ſe re-

cipit

cipit & exaltat, quare extractum reſinoſum æquo volumine fortius agit, extracto aquoſo, eodem principio unctuoſo & volatili bonam partem orbato, ipſoque adeo Opio crudo, quod id quidem principium totum adhuc habet, ſed æquam portionem in majore volumine quam extractum reſinoſum, nec concentratam & exaltatam. Videlicet per *Neumanni* obſervata, Opii unciæ quatuor dant extracti reſinoſi ſpiritu vini præparati uncias tres & ſcrupulos quatuor; poſſunt tum per aquam extrahi ſcrupuli quatuor extracti aquoſi, in quo parca admodum quantitas vel nulla de elemento volatili ſuperſtes, remanentque partium inſolubilium drachmæ quinque & ſcrupulus unus. Ergo in extracti reſinoſi unciis tribus & ſcrupulis quatuor, omne latet jam concentratum id activum principium, quod latebat antea diſperſum in unciis quatuor Opii crudi; quare ob hanc ſolam cauſam, in extracti reſinoſi gr. $\frac{3}{4}$ fere eadem vis ac in grano integro Opii, de exaltatione ejus per menſtruum ſpirituoſum, nil amplius dico. Forte autem extractum aquoſum ſub eadem doſi eo gradu aut majore debilius eſt Opio crudo, ac Opium crudum ſub eadem doſi debilius eſt extracto ſpirituoſo. Cœterum ſilentio hic non prætereundum eſt, extractorum etiam aquoſorum vires pro præparationis differentia, mirum quantum inter ſe differre, prout nempe per eam major minorque elementi vaporoſi volatilis portio igne fuit abacta, & deperdita. Namque hæ ſemper erunt majores, ſi cum aqua tepida fiat infuſio, & frigida adminiſtretur digeſtio, quod vult Cl. *Cartheuſer*, [r]) ſique vas ſit obturatum ut *Jones*, *Berger*, [s]) *Hoffmannus* [t]) & alii præcipiunt; minores autem ſi blanda fiat in vaſe arctiori leviter clauſo, per brevius tempus coctio; minimæ ſi coquatur diutius, in vaſe aperto, & lato; nullæ tandem futuræ, ſi per horas in tali inſtituatur coctio, quod ipſe agnoſcit coctioni licet, eidemque repetitæ favens *Neumannus*, [u]) & adeo *Stahlius*. [x]) Omnia hæc quæ ita ediſſero, ita mihi comparata videntur, ut dum firmiſſimis

r) *Mat. Med. Part. I. p 612.*
s) *§. 14.*
t) *de Correct. §. 9.*
u) *Lect. de Opio p. 129.*
x) *Mat. Med. Germ. p. 22.*

ciipiis per analyſin Opii ſtabilitis, nituntur, fere ad certitudinem mathematicam accedant. Miror ergo vehementer quando apud *Alſtonum* y) lego, Extractum aquoſum Opii ſi ſolutio ejus aquoſa inſpiſſetur, usque ad conſiſtentiam Opio propriam, quarta parte fortius eſſe, ac Opium crudum. Id quidem mihi per naturam rerum, & ea omnia quæ expoſui, videtur impoſſibile. Plaudo Egregio Viro, quando aſſerit, totum Collegium Edinburgenſe non metuere principium vaporoſum & narcoticum Opii, ſed deſiderare ſaltem ut impuritates, quisquiliæ, & pars reſinæ inde ſeparetur. Nullus autem credo, ob hanc ſeparationem extractum Opii aquoſum fortius reddi Opio crudo. Sane ſi hæc ſeparatio contingeret ita, ut ea facta, Opium purum maneret tale, ſique poſſet ſuccedere ſine igne, ſi infuſio, & coctio, & inſpiſſatio Opio nil demeret, quam reſinam, & quisquilias, tum crederem lubens. At vero quia infuſio, & coctio, & inſpiſſatio, neceſſario faciunt exhalare de ſolutione majori minorique copia partes leviſſimas & volatiles; & quia in his reſidet omnis vis Opii; extractum licet quisquiliis ablatis videri poterat concentratum Opium, tamen redditur debilius Opio crudo, reſina craſſa & quisquiliis adhuc onuſto. Nunquam in hanc ſententiam deveniſſet *Alſtonus*, niſi perperam pro fixitate Opii militaſſet, quæ neutiquam talis eſt, ut ſibi perſuadet. Verum prorſus pro me faciunt ea, quæ immediate ante Tractationem *Alſtoni* z) leguntur in Tractatione Cl. *Arnot de methodo præparandi Extractum Opii Britannici*. Extractum hoc aquoſum, ex ſiccatis Capitibus & ſtolonibus, infuſione cum fervente aqua, & coctione per tres vel quatuor horas, deinde inſpiſſatione decocti ad conſiſtentiam mellis, deinde ad conſiſtentiam extracti paratum, præfert Opio ex Turcia allato Vir Clariſſimus, dicitque quod agat ſine vertigine & nauſea, ſine turbato capite, cauſam hujus rei collocans in remotione partium crudarum reſinoſarum, per communem hypotheſin. Addit autem, quod notari

y) *in Act. Edinb. Tom. V. Part. I. Art. XII. circa finem.*

z) *Art. XI.*

notari volo, de hoc extracto duplam portionem exhibendam eſſe, quam quæ datur de Opio turcico; ergo debilitatem extracti, præ ipſo Opio ita agnoſcit. Porro inſpiſſatum decoctum extracto inde parato, dimidia parte fortius agere dicit. Scilicet decoctum inſpiſſatum ad mellaginem, iterum igni exponitur, donec acquirat conſiſtentiam extracti, adeoque iterum portionem partis volatilis perdit. Probat igitur *Arnot*, quo diutius igni exponitur decoctum, eo productum inde reddi debilius, ſique extractum denuo ſolveretur in aqua, & hæc ſolutio iterum ad extracti conſiſtentiam inſpiſſaretur, clariſſimum eſt, illud iterum priori debilius redditum iri. Atque quantum vires Opii ipſius, & extracti aquoſi inde parati, inter ſe differant, liquido quoque perſpicitur, ex arcana illa præparatione, quam ſingulari quaſi nutu divino permotus, ut ſibi videtur, publici juris fecit Henricus a *Deventer.* [a]) Nempe cum grumis panis recens cocti, ſubactum Opium indit cucurbitæ vitreæ, obturatamque hanc exponit balneo vaporis, per 40. dies; Tum digeſtione finita infundit Maſſæ aquam pluvialem, ea quantitate, ut a grumis exſolvatur Opium; ſolutio poſtea evaporatione inſpiſſatur ad conſiſtentiam extracti, ut inde formari queant pilulæ additurque anatica portione pulvis croci. De hoc ita parato Opio adultis dari doſin a grano uno ad quatuor, atque ſe in ſummis doloribus etiam grana 12. dediſſe dicit, ſique duo grana in partus doloribus ſpuriis haud ſuffectura ſint, a granis quatuor bonum effectum promittit. Facile patet ex his doſibus extractum hoc Cl. *Deventer*, non obſtante additione Opii Analogi croci, eſſe debilius Opio crudo, quod prima vice & non adſuetis vix daretur tali quantitate ſine notabili noxa.

Jam cum ſua unicuique placeant, cumque quod teſtis omni exceptione major expertiſſimus Pharmacopœus Cl. *Neumannus.* [b]) ultro profitetur, in decem Officinis decem modis præparetur extractum Opii aquoſum, quis accuratiſſime

a) Neues Hebammen-Licht *p. m. 174. ſeq.*

b) *p. 135. 136.*

ſime determinabit unius præ altero vires in operando? quas tamen in omnibus illis caſibus omnino noſſe convenit exacte, in quibus exhibitione Opii opus eſt. Nonne ergo præſtat, adhibere in Praxi Opium crudum? cum certo conſtet, unguinoſam ſpumam ſub præparatione extracti abjectam, vere non magis virulentam eſſe quam illud principium volatile eſt, quod in extracto remanſit, in quo hoc ſaltem nunc parcius habitat, quam habitabat in Opio crudo, hoc ipſum quod in ſpuma coibat, & in extracto abeſt, in ſe adhuc continente; cumque præterea ignoretur, quantum hujus principii reſtitantis in ſolutione Opii, poſt abjectam ſpumam, ulteriori coctione & evaporatione, aliisque artibus in auras fuerit abactum. An qui hæc conſiderat attentus & ſolers, contradicere mihi audebit, quando palam ajo, ſaltem eapropter mitius eſſe extractum aquoſum Opii, quam Opium crudum, quia illud ignem & evaporationem expertum, continet minorem portionem elementi volatilis, quam hoc. Anne igitur æqua virtus in grano uno extracti Opii aquoſi, & in tertia parte grani, vel grano dimidio Opii crudi? Anne extractum Opii aquoſum ſaltem temerariis pauliſper Medicis relinquendum videtur, cum æquali copia hujus non ita peccare poſſint, in ſalutem hominum, quam Opii crudi? Nonne autem ex his omnibus conficitur, facilius & frequentius peccare poſſe in ſalutem ægrorum, Medicum artis adhibendi Opium non exactiſſime gnarum, etiamſi inſtruatur extracto aquoſo, quam peccaturus eſt Medicus alius illam accuratiſſime callens, crudum Opium juſta doſi præſcripturus. Sane ita ſe res habet! neque præter rem cavent Opii vaporoſum elementum ſibi in toto Opio ſimile, uniceque valens, probe cognitum habentes, ne nimis pereat in præparatione extracti. Laudat *Hoffmannus* [c]) non coctionem, ſed infuſionem ſaltem cum aqua calida, in vaſe obturato, ne volatilis deſideratiſſima portio abeat in auras; quomodo igitur licitum erit ſtatuere, opus eſſe nihilominus, ut noxium volatile quod

c) *de Correct. Opii* §. 9.

quod tamen ea prorſus indole gaudet, ac utile habitum, bonam partem abigatur? atque ſi vere daretur in Opio noxium volatile, & ſalutiferum volatile, quod ſibi fingere turpe eſt, & indignum Medico ſobrio, quis tenendus modus, ut prius totum excutiatur poſterius remaneat, & conſervetur? Si portio deſideratiſſima conſervanda nulla elaboratione extracti opus, ſed crudum ſufficit; allaborandum ſaltem ut hujus juſta deſideratiſſimam portionem habentis doſis, eaque quam æger in ſuam ſalutem pro circumſtantiarum varietate deſiderat, a medente offeratur. Equidem Vir inſignis Cl. *Cartheuſer* [d]) hanc præparationem extracti eapropter laudat, & admittendam vult, ut Opium infuſione vel blanda coctione liberetur a ſuperfluis vaporoſis partibus. At vero pace ejus dixerim, ſi pro indole ægri, & morbi, partes vaporoſæ in uno grano Opii crudi habitantes, fuerint ſuperfluæ, detur granum dimidium, vel tertia pars grani; doſeos quippe diminutione, ſatis prompte & commode ſuperfluum poteſt minui, ſine ullis artificiis aliis, quibus nil aliud efficitur, quam ut portio quædam elementi volatilis abigatur in auras. Niſi turpiter & vehementer fallor, ego nullam video extracti aquoſi præ Opio crudo prærogativam, namque ubi ſecurum eſt & medicamentoſum granum unum extracti aquoſi, ibi etiam ſemper ſecurum erit granum circiter dimidium Opii crudi, & contra. Præfert crudum jure ejus extracto, quia hoc varias mutationes expertum eſt, virtutes ipſius infringentes, Cl. *Young.* [e]) Merito igitur huc traho effatum Cl. *Alſton* [f]) *Opium non melius haberi poteſt, quando debilius fuit redditum, incondita quippe methodus eſt, pro correctione alicujus pharmaci vires ejus debilitare.* Quis vero Chymiatrorum eo devenit hactenus, ut camphoram, caſtoreum, crocum, moſchum, ambram, aromatica omnia, omnia tandem ſuaveolentia & graveolentia nimia copia particularum volatilium inſtrui, queſtus ſit, atque his corporibus naturalibus arte demendam eſſe certam quantita-

d) *Mat. Med. Part. I. p. 612.*

e) *p. 172.*

f) *l. c. Sect. III. §. 4. circa finem.*

tem earundem, aſſeveraverit? ut morbis deinde felicius abigendis inſervirent. Non amat facile natura ſuperfluum, artis eſt, illa quæ liberali manu elargitur in mortalium commoda, ut hæc promoveant, ſapienter ſeligere, ac tempore menſuraque juſtis adhibere.

§. XIII.

Objectio quædam diluitur.

Verum objiciunt forte Fautores extracti Opii aquoſi, hoc primo eſſe a quiſquiliis terreis nil agentibus defæcatum, deinde mere gummoſum tenuiſſimisque reſinoſis ramentis ſaltem refertum, igitur promptius ſolvi a menſtruo ventriculi, quam Opium crudum, reſina craſſiore & inerte terra onuſtum. Cumque a prompta ſolutione remedii noſtris humoribus obedientis, ſperandus ſit promptior effectus, vel eapropter extractum Opii aquoſum crudo eſſe præferendum, urgent. Quod terrearum molecularum inertium ſeparationem attinet, illæ præſentes in Opio crudo nil obſtabunt operationi, atque in granulo vix merebuntur æſtimari, neque æque incertam reddent actionem, quam abactio particularum volatilium in extracto aquoſo, quæ major minorve haud accurate ſe determinari patitur, ob incertitudinem modi præparationis. Quod promptam ſolutionem in ventriculo ſpectat, Fateor niſi mihi incertitudo portionis reſiduæ, de elemento volatili, in extracto aquoſo, poſt operoſum id in præparatione abigendi laborem adhibitum, adeoque virium reſiduarum incertitudo diſpliceret, me lubenter tale extractum paſſurum, quod cum ipſa ſolutione aquoſa, ſed unice ut Opium a ſordibus depuratum, neutiquam ut correctum laudat, & admittit *Geoffroy*; [g]) Tanto vero magis extractum aquoſum facile tolerari poſſet, cum Opium non adeo caro veneat pretio, & dimidiam forte ejus quantitatem perdere facile queant, qui crudum adhibere recuſant, & abſolute extractum aquoſum deſiderant, dum interim alii Opii crudi uncia id præſtare poſſunt in Praxi, ad quod illi forte

g) *Mat. Med. Tom. II. p. 705. 709.*

forte unciis duabus extracti aquoſi opus habent. Verum enim vero, nondum probatum eſt difficilius in ventriculo ſolvi, & agere Opium in corpus noſtrum, quam extractum aquoſum, licet de extracto ſpirituoſo certum ſit, quod non inveniat aptum ſibi ſolvendo menſtruum in noſtris liquidis, cujus tamen indiſſolubilitas non Opio ipſi quod habet extractum, ſed menſtruo adhibito & Opio eapropter mutato potiſſimum debetur. Sane paucum id ruditer reſinoſum quod de Opio crudo aqua non ſolvit, & quod forte indiſſolutum relinquit menſtruum ventriculi, ſi granum dimidium vel integrum aſſumtum fuerit vix ullam conſiderationem mereatur; Omne reliquum autem accedente adhuc calore naturali, ſine dubio ſolvitur facillime. Ego quidem a multis annis experientia didici, promptos Opii crudi effectus, ſatisque attentus ad eos, eorumque medendi methodos, qui crudo nunquam, aut minus, ſed frequenter extracto aquoſo uti ſoliti ſunt, nunquam aliquam diſcrepantiam inter effectus utriusque potui animadvertere, ſolutionemque facilem crudi Opii, in ventriculo quam rerum uſu fieri obſervavi, facili labore mihi explicui. Notanter monet Cl. *Alſton*, [h]) aloen nativam æque reſinoſum eſſe ac Opium, illiusque reſinam ordinarie inculpatam fuiſſe, quod teneſmum hæmorrhoidalem proritet ſua acrimonia, demonſtratam autem fuiſſe ejus naturæ amicæ innocentiam, quæ adeo ipſius Gummi acrimoniam corrigat. Infert inde nil a reſina Opii metuendum eſſe, maximamque ejus partem commode ſolvi, parcumque id quod tenax durum & indiſſolubile manet, reſpectu doſeos pauxillæ quæ exhibetur vix attendi debere. Equidem ſi in pilula exhibeatur crudum Opium, hac forma aliquando vomitu reddi expertus ſum, hincque eſt quod Cl. *Geoffroy* [i]) pilularis forma in exhibitione Opii diſpliceat. Sed nil refert, peragit enim pilula hæc & peregit poſtquam excernitur, etiam non ſoluta id quod peragere debuit, ut in ſuperioribus ex *Swietenio* probavi cum actionem Opii in

h) *L. c. ſect. III. §. 3.*

i) *Mat. Med. Tom. II. p. 709.*

nervoſum ventriculum adſtruerem, quam a contactu Opii particularum cum ſanguine ſaltem Operationem illius expectans laudatus *Geoffroy* prætervidit. Non vero infrequens eſt, alias etiam pilulas ex gummi-reſinis compoſitas, non ſolutas excerni, ſuperiori vel inferiore via. Interim aloen, myrrham, gummi ammoniacum, & alia talia gummoſa & ſimul reſinoſa corpora, nihilominus toto die præſcribimus in pilulis, aliquibus forte ægris, etiam ex parte inſolubilia. Cum vero creberrime hæc ſoluta fuiſſe per effectus doceamur, cur iis haud minus, haudque difficilius ſolubile Opium in ſubſtantia etiam præſcribere dubitaremus? Id vero in pollinem ſubtiliſſimum tritum, ut fieri ſolet, cum abſorbente remixtum, ac ſic ſatis continuatum, tanto magis extricabitur haud difficulter ex hoc comitatu, licet in ſe inſolubili, cujus molem non timere conſuevimus, & ſolvetur facile, maxime ſi bilis acceſſerit, quæ multo tenaciora reſinoſa feliciter attenuat & diſſolvit. Verum quicunque miſſo abſorbente Opii pauxillum triti cum aliquo elæoſacharo, quo & amarities ejus nauſeabunda egregie occultatur, exhibuerit ægro, is non habebit, ut de ſolutione ejus certiſſima futura dubitet. Namque meras reſinas, ad quas gummeo-reſinoſum Opium haud referendum eſt, ſi cum ſacharo terantur, eum in ſtatum redigi evictum eſt, ut menſtruo ventriculi diſſolvantur ſine mora, reſinæ Jalappæ ſolius exemplo, quæ cum ſacharo trita ſi exhibeatur blanda operatione ſui diſſolutionem factam eſſe monſtrat, cum ſola ordinarie tormina cieat, pliciſque ventriculi & inteſtinorum ſeſe inſolubilem adhærere clariſſime teſtetur. Neque dubito ipſum adeo extractum reſinoſum Opii ſi eo in artis exercitiis opus foret, bona parte ſachari tritum facilius ſolutum iri, atque ita manſueſcens multo mitius acturum fore in corpus humanum. Patet igitur nunc ex his omnibus uno obtutu conſideratis, Praxin commode carere poſſe extracto aquoſo Opii, crudumque ejus uſubus plenarie ſufficere.

§. XIV.

§. XIV.

Sed ordo dicendorum jam dictat, ut Correctiones Opii per fermentationem examini ſubjiciam, maxime cum pro extracti aquoſi feliciore præparatione, eam præmittendam eſſe, adeo viſum ſit Celebri Chymico *Neumanno* ut in antecedentibus vidimus. Poſt *Helmontium* & *Boylium* magnos Fermentationis fautores, probat illam quoque cum *Ettmullero* & Moyſe *Charas*, *Valentini* k) ad utrumque provocans, neque eam omnino rejiciendam vult *Hoffmannus* l) ſed collaudat potius; interim tamen hunc corrigendi modum longe poſtponit ſimplici ſolutioni cum aqua. Inter recentiſſimos Celeb. *Cartheuſer* m) ſi majorem adhuc temperiem Opio velimus conciliare, quam quæ infuſione aquoſa & coctione obtinetur, fermentationem corrigentium numero addendam eſſe arbitratur. Inter illas autem præparationes per fermentationem ab autoribus variis magni habitas, nulla majorem aſſenſum obtinuit, illa ſecreta, purum ab impuro ſejungens, quam Joel *Langelottus* primo ad *Bartholinum* n) deinde accuratius ad *Academiam Naturæ Curioſorum* o) perſcripſit. Multas gratias egit *Langelotto Bartholinus*, inter querelas, quod pyxidula præparatum arcanum habens, ab inventore benevole miſſa ad manus ejus non pervenerit. Atque certe hujus Viri fermentum anodynum ſeu *Laudanum Opiatum cydoniatum*, quod ſucco cydoniorum cum ſale tartari Opio addito, adjectaque ſachari portione, fermentatione præparatur, diu in uſu fuit magni nominis practicis, & ad hanc diem in officinis aſſervatur, quamvis & non defuerint, qui nil correctionis omni hoc artificio in Opium redundare aſſeruerunt, quos inter *Bergerum* p) nominaſſe ſufficiant. Mirari vero correctionem fermentatione obtinendam collaudatam legentes, & audientes, debebunt, prima fronte, quando non minus eadem illa fermentatione intendi vires Opii paſſim legent, atque de contrario hoc effectu, certiſſimis & fallere neſciis experimentis convincentur. Sane *Hoffmannus* q) pro

Correctionem per fermentationem.

k) *Muſ. Muſ. p. 272. §. 6.*

l) *diſſ. de Corr. §. 10.*

m) *Mat. Med. Part. I. p. 612.*

n) *vide Cent. III. epiſt. 45.*

o) *Miſc. Nat. Cur. Dec. I. Ao. III. obſ. 56. vel 59.*

p) *§. 14.*

q) *diſſ. de Correct. §. X.*

pro fermentatione loquens ultro fatetur, ſoluta gummea parte Opii per ſuccum cydoniorum, ſulphuream ſubtiliſari, igitur potius exaltari, correctionemque eapropter forte negaturis, & depravationem factam urſuris inceſſurus obviam, concedit quidem alterationem mixti, ſed mucilaginoſum illud & blande acidum principium, quod in cydoniis eſt, ſeparatum & exaltatum ſulphur denuo in ſe recondere dicit, ut noxa & damnum inde expectari non debeat. Verum quomodocunque hic fermentationi patrocinetur *Hoffmannus*, diffiteri tamen nequit *Neumann* [r]) ſalinas partes Opii, quæ gummoſas & reſinoſas inter ſe nectunt, cauſam eſſe, quod reſinoſa accedente leniſſimo calore in actum fermentationis abripiantur, magisque attenuentur, & tum fortius & citius in corpus humanum operentur. Hujusque adeo aſſerti veritas luculenter apparet ex illo experimento, quod habet Illuſtr. de *Büchner*, [s]) quo conſtitit, Opium coctione vi ſua animalibus fatali jam privatum, quod per aliquot hebdomadas in aqua ſolutum ſteterat, fermentationem tum ſponte ſubiiſſe, ſeparatoque in B. M. menſtruo, drachmam unam cani datam id effeciſſe, ut vacillaret, & ſomnolentus redderetur. Quodſi igitur ablatis per coctionem Opii partibus vaporoſis quæ omnes effectus ab Opio pendentes in animalibus producunt, aliæ hujus generis fermentatione denuo ex mixto hoc provocentur, & excludantur, quæ profundius in eo delituerant, atque hac fermentatione iis orbum pene, & eapropter emortuum quaſi Opium reviviſcere incipiat; quid accidet per fermentationem Opio, principio ſuo volatili omni adhuc inſtructo, & animato? nonne ſpiritus ejus rector abjectis compedibus quibus coercebatur, eminentiores longe vires & magis evectas acquiret? Nemo certe cum ratione facile obloqui audebit Cl. *Buchnero*, quando ex hoc experimento concludit, partium Opii vaporoſarum quantitatem energiamque, adeoque & omnem illius virtutem agentem in Corpus, per fermentationem augeri, atque

r) *p. 116.*

s) *diſſ. de Opio §. 38. 39. 40.*

atque eapropter in *Theriaca Andromachi* utpote quæ non niſi poſt conceptam fermentationem diſpenſari ſoleat, Opium multo majori efficacia pollere. Atque hæc omnia ita evenientia in ſtuporem haud rapient indolis principii agentis in Opio, ingeniique ipſius fermentationis, ſufficienter gnarum. Namque per eam oborto motu inteſtino particularum, mixtum conſtituentium, hæ omnes a ſe invicem divelluntur, tenerioresque & leviores viſcidis, craſſis, gravibus, antea irretitæ, vinculis ſuis exſolvuntur, ſuique juris redduntur, atque libertate majore obtenta, præſtare illos effectus incipiunt, quibus præſtandis tum habiles inveniuntur. Quando autem ita fermentatio Opii activitatem exaltat, & adauget, merito mirari convenit, qui factum ſit, ut unquam inter ea, quæ ejus deleteriam indolem corrigunt, fuerit relata. Sed ſcire refert, idem principium vaporoſum quod actu fermentationis magis exſolvitur, & ſubtiliſatur, ut tanto majori energia queat agere ſubtiliſatum, continuatione fermentationis ſenſim in auras abigi, & ita pedetentim corpus Opii eo exui, quod tunc omnino ſegnius redditur. Atque eapropter ſaltem laudatus ante Cl. *Cartheuſer* [t]) fermentationem probat, dum leniori atque protracto ejus motu notabilis principii impetuoſioris portio de Opio extruditur. Quando itaque de Correctione Opii per fermentationem ſermo eſt, ſatis diuturna intelligi debet, depauperationi vaporoſi principii ſufficiens, quam accuratius deſcriptam legere licet apud *Neumannum*, [u]) qui adeo eam aliquando per tres quadrantes anni a ſe extenſam memorat. Tota vero Ætiologia Proceſſus quam ſubjungit, eo redit ut longa fermentatione id quod virulentum in Opio eſt, ſenſim expellatur, quare & vas non obturari vult, [x]) ideoque etiam omnia ejus beneficio præparata rejicit, ubi ſaltem inchoavit, & non ſatis diu duravit penitusque abſoluta eſt fermentatio. [y]) Nunc ſi omnia hæc molimina corrigendi Opium per fermentationem æſtimemus ſine ullo præjudicio, per antecedentia jam convicti

t) *Mat. Med. Part. I. p. 577.*

u) *Lect. de Opio p. 127.*

x) *p. 130. 131.*

y) *p. 142.*

vicſti

victi, virulentum & medicamentoſum elementum Opii eſſe unum idemque, nullumque in eo dari Gas aliquod ſylveſtre, quod expellere expediat; ſtatuemus omnino, per fermentationem multo labore boni impetrari nihil aliud, quam ut extractum Opii juſta fermentatione prævia paratum minorem quantitatem habeat elementi vaporoſi, quam Opium crudum habebat. Adeoque ſciemus, ad effectus illos impetrandos, quos ab hoc remedio licet expectare, majori doſi fermentati Opii opus eſſe, quam crudi, quo ſi dextre uti noverit Medicus, carebit ſecurus fermentato. Si vero Medicus fuerit ſatis imprudens, Opiique uſum plane non intelligens, fermentationeque longiſſime extenſa non omnis virtus Opii deſtructa ſit, ex ſententia rectiſſima *Hambergeri* [z]) eadem aliud commodum non obtinebitur, quam ut majori extracti Opii ita parati doſi noxam illam inferre nequeat, quam intuliſſet larga & repetita doſi Opii crudi. Abeſſe ergo nullo ægrorum damno, ſed potius cum bonis eorum rebus, commode ab Opio poteſt omnis fermentatio.

z) §. 57.

§. XV.

Correctio per acida.

Illa igitur correctione merito exploſa, videamus quid de alia, quam adjectione & præparatione cum acidis moliti ſunt Medici, ſtatuendum ſit; quam tanti fecit *Hecquetus*, [a]) ut ſi vere corrigens Opii detur, id in acidorum familia quærendum eſſe ſtatuat. Dum vero ex hac antitoxicum Opio ſeligere ſtuduerunt boni Viri, non unius generis ſed variis acidiuſculis & acidis ſubſidiis uſi ſunt, vegetabilibus, & mineralibus; naturalibus & artificialibus. Placuit præcipue aliquibus poſt phlegma vitrioli, acetum vel ſimplex, vel deſtillatum, rurſumque aliis ſuccus citri, limoniorum, granatorum, cydoniorum. Nonnulli lenibus non contenti, ſed fortiora deſiderantes, ſpiritum ſalis, vitrioli ſimplicem & philoſophicum, Spiritusque acidos dulcificatos, ut ſpiritum nitri dulcem, ad hunc ſcopum adhibuerunt. Sane non levem

a) p. 153.

vem habeo operam, quam aliquis dicaret omnibus enchireſibus huc facientibus, omnibusque earum auctoribus ſeorſim enarrandis, cui autem uſui foret impenſus huic recenſioni nimius labor? Fuere qui Opium pulveriſatum irrorarunt ſucco citri, ſpiritu vitrioli, aceto, &c. ſiccatumque, hoc vel illo denuo impraegnarunt, donec laſcivienti ſulphuri catenas injectas ducerent, quibus coercitum nimis debachari in ſpiritus cerebri & nervorum, motuum vitalium & animalium praeſides, prohiberetur. Alii ſuperfuſum acetum ab Opio deſtillarunt, hocque ſiccum in fundo remanens tum ſatis correctum habuerunt. Nonnulli Opium cum affuſo aceto digeſtioni commiſerunt, deinde liquorem filtrarunt & inſpiſſarunt in extractum, cum *Quercetano*, *Horſtio*, *Sylvio*, *Langio*, *Angelo Sala*, qui acetum roſaceum ſimplici praetulit. *Bontius* [b]) laudatiſſimum ſuum ſic dictum *extractum croci*, cujus Opium baſis eſt, affuſo aceto fortiſſimo, digeſtione in vitro, radiorum ſolarium beneficio praeparavit. Haud pauci praeeunte *Wedelio*, [c]) cum phlegmate aceti deſtillati a praeparatione arcani tartari reſultantis, ſolvunt Opium, ſolutionemque evaporatione in extractum inſpiſſant. Ridet hoc phlegma *Wedelii* ut non ens *Neumannus*, [d]) ſed omni modo defendere ſocerum ſuum molitur Cl. *Hambergerus*. [e]) Quidam cum *Pharmacopoeia Londinenſi* cum aceto deſtillato & ſpiritu vini ſimul correctionem inſtituunt. *Hecquetus* [f]) Opio admiſtum limoniorum & Granatorum Syrupum magni facit, Theriacamque ſolutam in aceto, ſucco citri, vel aurantiorum ſecuriſſimum & efficaciſſimum ſudoriferum ſopiens evadere profitetur. Rationes correctionum harum ſi ſciſcitemur, non omnino vanas, ſed ſat plauſibiles allegari animadvertemus, ſi ſaltem correctione quadam indigere Opium antea largiri voluerimus. Urgent haud pauci acida in genere omnibus venenis adverſari, ideoque & noxas ab Opio metuendas infringere. Deinde ſunt qui Opium manifeſte acre eſſe & calidum monent, igitur acetum refrigerante

b) *Med. Indorum Meth. med. c. 4.*

c) *Opiol. p. 65.*

d) *p. 137.*

e) *diſſ. de Opio p. 28.*

f) *p. 154.*

ſua virtute efficere affirmant, ut ab urente acrimonia pauliſper liberetur, quemadmodum ſemen ſinapi, raphanum & naſturtium, ars culinaria addito aceto miteſcere facit. Cum his autem videant quomodo convenire queant, qui acre Opium acribus & acerrimis corrigentibus melius & ad uſum aptius reddi putant, de quorum, ſive veteres fuerint ſive recentiores, ſententiis paradoxis antea §. 5. egi. Impoſſibile quippe eſt, ut utrumque verum ſit; aut enim acria aromatica corrigunt Opium, aut acida, ſi hæc vera fuerint corrigentia, illa non poterunt non eſſe abſona, & prorſus inconvenientia. Creditur etiam aliquibus, eapropter, quia ſpiritus vini Opium exaltet, in ſua actione, acida illud cicurare, quoniam ſal volatile ſpiritus vini acidis figatur, & ſaturetur. Porro attendentes paulo curatius ad phœnomenon, quo ſtomacho & digeſtioni inimicum eſſe Opium conſtat, acido quodam addito hoc damnum evitari poſſe rati ſunt, cum acida omnia appetitui excitando paria deprehendantur. His ætiologiis nixi, ſatis rationalem correctionem per acida habuerunt bene multi, aut eapropter ſaltem tolerabilem duxerunt. Opii naturam magis equidem ad ardens quam acetoſum menſtruum vergere dicit *Ludovici*, [g]) ſi igitur tanti momenti judicaretur acidulatio, ſpiritum vitrioli ſpiritui vini ante extractionem aptius inſtillari, vel ſpiritum ſalis & philoſophicum aceto deſtillato præferri putat. Interim tamen ſeſe jungit Correctoribus acidis, laudat enim deinde alio loco ipſe Tincturam Opii, ſua methodo ex aquæ apoplecticæ & ſpiritus vitrioli philoſophici anaticis portionibus, digerendo præparatum. [h]) Atque hanc mentem de acidorum valore recentiſſimo tempore adhuc ſupereſſe viris in repurganda materie medicinali occupatiſſimis aliis, veriſque Pharmacopœiæ Reformatoribus, neminem harum rerum gnarum poteſt fugere. Non ſaltem Cl. Simon *Pauli* inter omnes illam præparationem Opii optimam dicit, quæ ſecundum *Qercetani* [i]) morem vel aceto vel ſucco limonum abſolvitur. Non tantum Gabriel

g) *in Pharmacia moderno Seculo applicanda p. 168. 169.*

h) *p. 371.*

i) *Quadrip. Botan. p. 413.*

Gabriel *Clauderus* [k]) recitatis & repudiatis omnibus mediis correctionis, ſulphureis, ſalinis, alcalicis, camphora, caſtoreo, cydoniis aromatibus, ſpiritu vini, aqua, toſtione, evaporatione, ob certam rationem (licet eam non addat) tentavit correctionem per acida, opioque pulveriſato ſuperfudit ſpiritum vitrioli, ad pultis conſiſtentiam, quam calori leniori expoſuit, ut in pulverem exſiccaretur; ſed alios viros ſummos noſtro hoc ævo eandem mentem habuiſſe & habere, certo conſtat. Exhibet *Bœrhaavius* in ſua *Materia Medica*, [l]) ut guttulas Opii cum ſpiritu vini, ita & cum ſpiritu aceti præparatas; atque adeo ſibi has non improbari tacite profitetur; dari etiam voluit militibus dyſenteria laborantibus Opium ſolutum in uncia dimidia aceti. [m]) Non minus optime de Materia Medica meritus Cl. *Carheuſer* hujus generis præparationi ipſius Opii multum detulit. Videlicet occaſione Eſſentiæ anodynæ *Ludovici*, cujus modo mentionem injeci, ſpiritum nitri dulcem commode poſſe impendi, ſolutioni extracti aquoſi Opii, ad confectionem Tincturæ, aſſerit. [n]) Atque talem Tincturam etiam Illuſtri *Buchnero* valde probari video. [o]) Addit *Cartheuſerus*, acidula optimum ſuppeditare corrigens, & certius & ſecurius citra nimiam caſtrationem Opii, vim narcoticam & expanſivam minuere; ſique placeat ſpiritus vini, eum etiam ſpiritu ſalis dulci aut aceto deſtillato aliquantum remiſceri poſſe. Atque adhuc alibi [p]) optimam correctionem habet eam, quæ cum aqua perficitur, nunc pura, nunc aceto deſtillato, aut ſucco citri, limoniorum, cydoniorum, cremore tartari, alioque acidulo corpore modice remixta. Vix vero capio, quomodo ejusmodi correctionem ratam habere potuerit *Young*, [q]) quando conſidero, illum diſertis verbis notaſſe inter omnes præparationes opiatas vix ullam attentione dignam intercedere differentiam, ſi quæ tamen ſit, crudum Opium præferendum eſſe illius ſic dicto extracto, nempe quod varias experiri potuerit mutationes, virtutes ejus infringentes,

k) *Eph. N. C. Dec. II. obſ. 178.*

l) *ſect. 208.*

m) *in Conſult. Med. Vol. II. caſ. V.*

n) *in Pharmacologia p. 333.*

o) *in Mat. Med.*

p) *Mat. Med. Part. I. p. 612.*

q) *p. 172.*

 omnium-

omniumque compoſitorum opiatorum Theriacæ, diaſcordii
r) p. 174. &c. vires dependere ab Opio crudo.[r]) Et tamen quia ſic ſeculum eſt, & fuit, longiſſimo inde tempore, ipſe Correctorum artibus quaſi faſcino deluſus, ſeſe torrenti opinionum abripiendum tradit ultro. Namque ſumit Opium crudum, purum atque tritum, & inditum ferreo cochleari ſpatula agitat, addita ſubinde parte aliqua generoſi vini, ne comburatur, donec dimidia pars ſit evaporata. Tum illud ab igne remotum in mortario contundit, ſuper porphyriten cum acerrimo vini aceto in unguenti conſiſtentiam redigit, dein ſiccat, in pulverem redigit, ſicque uſui ſervat.

Me jam quod attinet, crudi & naturalis & ſinceri Opii, & naturæ ſincerus amicus, nullus equidem repugno, acida, quibus adeo ſolani furioſi & hyoſcyami venenoſam indolem mitigari ſcio, omnia eſſe vera antidota Opii. Id quidem experientia doctus ambabus manubus concedo, non inquirens curioſius cum *Hecqueto*, quomodo particulæ acidæ agentes opiatas reagentes dominio ſuo ſubjiciant. Atomos acidos graves ſed acutos ſimul, ſe interponere atomis opiatis levibus, volatilibus & ſpirituoſis, atque horum vividam nimis actionem moderari, facereque ut aliquantiſper lenteſcat,
s) p. 155. pro vivido ſuo ingenio aſſerit.[s]) Talia ego non curans, lubens interim rem ipſam agnoſco; at enim vero ſi dicendum quod res eſt, exinde nondum ſequitur alicujus valoris eſſe Correctionem per acida, quomodocunque etiam laudetur. Scilicet dum correctio ſaltem intendere poteſt imminutionem virium agentium Opii ad certum gradum, non abolitionem totalem, (nam tunc illa omnino eſſet ridicula & abſona,) nil præſtat aliud, quam ut Opium ſic correctum ſub æquali volumine mitius agat, quam non correctum. In omnibus igitur caſibus ubi major doſis correcti per acida, atque aliquibus viribus ſic exuta, tuta eſt in Praxi, & minor non correcti, nativisque ſuis viribus omnibus pollens, tuta erit; tumque perinde erit, ſive eligatur major doſis correcti,

ſive minor non correcti, quando utraque æqua activitate inſtructa concipitur. Neque ſi Opium in genere non conveniat ægro, ſecurior erit uſus correcti largius dati quam non correcti parcius exhibiti. Refert de ſuo præparato *Young* quod apud ægros ſuos a tribus quatuorque granis, ad ſcrupulum usque unum doſin extenderit. An vero ſi Optimus Vir Opium ſuum non torrefeciſſet, vimque remedii quæ ſupererat aceto affuſo caſtraſſet, licitum fuiſſet larga adeo præbia porrigere? Nonne granum unum de crudo præſtaſſet id omne, quod præſtiterant multa grana de præparato? Sane niſi vehementer erro, prorſus ita ſeſe res habet cum correctione Opii per acida, ac ſe habet correctio quorundam purgantium, quæ tutiora tunc reddita viſa ſunt nonnullis Medicis, ſi acidis imbuerentur, aut ſi ipſis uſus tempore acida adderentur. Dubitarunt quidam boni Viri Scammonium exhibere nativum, ſine prægreſſa remedii præparatione, atque dum animadverterunt id quandoque ſat ruditer inteſtina ſtimulare, pluresque quam expediebat dejectiones ciere, illud in pulverem redactum fumo accenſi ſulphuris expoſuerunt, ut ejus aciditate miteſceret, novumque hoc præparatum, Diagrydium vel Scammonium correctum ſalutarunt. Pararunt etiam ex eadem intentione cum aceto deſtillato extractum, ut Scammonii nativi vires cicurarent. Non negari poteſt ſegnius eſſe diagrydium quam Scammonium eadem doſi exhibitum deprehenditur, atque de extracto acidulato affirmat *Boulduc* t) quod ad ſcrupulum unum, imó vero duos, ſecure queat exhibiteri. At vero omni tempore, quando permiſſa ſunt grana decem diagrydii, aut ſcrupulus unus extracti, permiſſa etiam erunt quinque vel ſex grana ſcammonii, eritque effectus præparatorum & ſcammonii crudi prorſus idem, ſive laudabile quippiam præſtent, ſive aliter ſe gerant, debebiturque ille non ſoli remedio, ſed Medico potius id porrigenti. Atque ut ad Opium redeam, correctionis ejus per acida inutilitatem introſpexerunt ſatis ſuperque Medicorum

t) *Memoir. de l'Academie Royale des Sciences An. 1700.*

u) *Opiol.p.59.* haud pauci. Statuit cum *Glaſero Wedelius* [u]) Opium omnino obtundi acidis, & figi ejus ſal volatile, ut tutius deinde aſſumatur, non vero virtutibus ejus illæſis, ſed volatili ſuo principio, a quo omnis virtus eſt, caſtrato, aut multum de-
x) *lib. VI. p. 298.* ſtructo. Idem certe ante *Wedelium* aſſeruerat *Sennertus*, [x]) qui acetum & acida partes oleaginoſas & ſulphureas Opii non ita extrahere, quam potius figere, & minus efficaces reddere dicit, unde poſtea vis medicamenti debilitetur. Non minus Opium a menſtruis acidis virtutibus ſuis defrau-
y) *p. 272. §. 6.* dari agnovit *Valentini.* [y]) Rejicit quoque hanc præparatio-
z) *Pharm. Reg. Tom. II, lib. I. c. 51.* nem Moyſes *Charas*, [z]) quia deſtruit ſal volatile; ac illos qui ad Opium extrahendum adhibent acetum, ſuccum citri, & alios liquores acidos, partem meliorem alterando & figendo virtutem remedii minuere rectiſſime notavit *Berge-*
a) *§. 14.* *rus.* [a]) Quamvis autem alias pro Correctione Opii multum
b) *diſſ. de Correctione §. 10.* militet *Hoffmannus*, [b]) pro ea tamen obtinenda acida nullum invenire locum affirmat, quoniam iis tenue & volatile ſulphur figitur, coagulatur, & obtunditur. Omnia enim acida concentrata cum oleis deſtillatis mixta eorum agilitatem retundere, & connubio ſuo corpus fixioris naturæ inde formare dicit, quare omnes extractiones Opii cum Spiritu Vitrioli, ſalis, itemque cum languidioribus acidis ſucco citri, & aceto, improbat. Rejicit tandem etiam Opii præparationes cum acidis, quæ ipſius vim retundunt, & deſtruunt,
c) *Mat. Med. Tom. II. p. 709.* *Geoffroy.* [c]) Non opus credo ut plures hujus veritatis teſtes conquiram, addo ſaltem adhuc dictis effatum ſapiens
d) *§. 57.* *Hambergeri,* [d]) *Solutionem Opii* inquientis, *vel quocunque alio liquore, vel ſpiritu acido inutilem eſſe, vel ex eo patet, quia acida majorem noxium Opii effectum tollere poſſunt; multo itaque magis ſic ſalutarem anodynum impedient.* Doleo in *Bœrhaavii* operibus mihi non occurrere locum, ex quo acidorum ad corrigendum Opium ſupervacaneam applicationem, rotunde aſſertam ab Illuſtri Viro commonſtrarem. Favere potius ei videtur, per ea, quæ hoc §o jam adduxi.

Interim

Interim tamen nullibi aſſeruit Opium corrigendum eſſe, ſolutionem in aqua & vino in *Chemia*[e]) probat, aceti nullam mentionem faciens. In *Materia Medica* videtur ſaltem indulſiſſe communi methodo, & varias eapropter formulas ſuppeditaſſe, inter quas tamen primo loco Opium crudum purum in pilulis, & pulveribus exhibet.[f]) Neque cavet præparationis Opii cum acidis vanitas, quo minus in certis morbis id una cum acidis propinetur, modo attendatur, vim ejus hac ſocietate ſemper imminui. Oppoſuit *Bœrhaavius* apud ægros dyſentericos motubus exacerbatis Opium, oppoſuit ſimul ſtimulo putrido dyſenterico acetum, non ut correctionem præſtaret, ſed ſaltem ut duobus finibus uno eodemque tempore, ſimul ſatisfaceret.

e) *Tom. II. p.* 206.

f) *ad ſect.* 202.

§. XVI.

Correctio per alcalina.

Neſcio vero qui factum ſit, ut dum certa adeo & evidenter vera eſt acidorum omnium in caſtrando Opio efficacia, non defuerint tamen alii, qui principium ejus narcoticum mitius reddere, e diametro acidis contrariorum ſalium alcalicorum additione, unquam moliti fuerint. Ad certos morbos Opium cum acido aqueo, & ad alios cum alcali ſpirituoſo præparatum bonum exiſtimat *Sinapius*; non vero ſatis intelligo rationes, omnibus morbis ſine exceptione crudum Opium ſufficere convictus. Non operæ pretium eſt, inquirere prolixo labore, in precarios illos fines, quos alcalinam correctionem adminiſtrantes, ſibi præfigebant. Inter eos aliqua ſpecie imponens, & non ultimus quorundam fuit, gratis ſuppoſitam acidam indolem nocivi Opii elementi, alcalicorum fixorum & volatilium admiſtione infringendi. Exiſtimavit *Helmontius* imaginaria deceptus Ætiologia ſopores nimios, per lixiva optime debellari, atque *Glauberus* per ſuum alcaheſt Opium miteſcere edixit, *Boylius* cum ſale tartari & aliis alcalicis id corrigi poſſe reputavit. *Williſius*, *Tactenius*, *Ettmullerus*, Tinctura ſalis tartari, Tinctura anti-

antimonii acri, vel tartariſata ea de cauſa uſi ſunt; ſpiritu ſalis ammoniaci aliis placente. *Ettmullerus* [g]) etiam ſale alcalino fixo e. g. tartari, cum terebinthina per digeſtionem Opium corrigi, & ſic fieri tutum & mirabile in magnis morbis remedium profeſſus eſt. Quidam admiſtione ſaponis ex oleo terebinthinæ & ſale tartari parati Opium cicurari ſomniarunt. *Geoffroy* [h]) autem alcalinam præparationem parum utilem dicit cum ſalia volatilia acrimonia ſua membranas nervoſas ſollicitando ſoporem ab Opio excitatum diſcutiant, & fixa ſomniferam virtutem minuant. Verum de volatilibus certum eſt, quod agant ut Opium, & ſopori faveant, fixa quod ſpectat, ſi conſideremus paulo attentius, alcali principia ſulphurea & reſinoſa corporum, a contextu aliorum & miſcela extricare & ſolvere, adeo quidem ut ſuccinum, myrrha, balſamaque varia naturalia ejus additione fortiora & penetrantiora præparata elargiantur, primo quidem videri poſſet alcali ad Opium accedens hoc potentius potius in agendo redditurum. Sed bene obſervavit *Hoffmannus* [i]) ſolutioni aquoſæ Opii inſtillatum oleum tartari per deliquium ebullitionem quandam concitare, aſſurgentesque inde vapores maleolentes, aliosque longe obſervari, quam qui Opio ſunt proprii, quare recte ſtatuit, alcali equidem tenuiſſimas ſulphureas & oleoſas Opii moleculas ſeparare & liberare e ſuis vinculis, ſed craſin totius mixti ſimul plane deſtruere, ebullitione & odoris mutatione idoneis hujus rei teſtibus; igitur a præparatione Opii cum alcali potius abſtinendum vult, quam & acidis magis favens rejicit Cl. *Cartheuſer.* [k]) Quodſi vero etiam ipſam craſin totius Opii parum immutaret Opium, ſi tamen verum eſt, acidis id caſtrari, ut negari nequit, nemo unquam evincere poterit, idem ipſum, atque adeo aliquam correctionem æque ſuccedere beneficio alicujus additamenti, quod acido omni ſua dote in totum adverſatur.

g) *in Chirurg. infuſ. c. 3.*

h) *Mat. Med. Tom. II. p. 705.*

i) *diſſ. de Correct. §. X.*

k) *Mat. Med. Part. I. p. 612.*

§. XVII.

§. XVII.

Atque ſic tandem examen methodorum primariarum, quibus Opium corrigere, uſuque ſecurius reddere annisi ſunt Medici Clariſſimi, quos omnes nemo facile enumeraverit, lubens finio. Fallor vero turpiter, aut liquido demonſtravi hactenus, ad unam omnes, non obſtantibus ſummis aliquando encomiis, prorſus nullius frugi vel uſus eſſe, atque ex nulla earum emolumentum verum redundare in artem, ſed ſolum Opium naturale, ad ſummum ſuum apicem evectæ prorſus ſufficere. Obſtupeſco igitur attente conſiderans, tot viros præclaros, tot diverſis laboribus, per tot ſecula ſuſceptis, re ipſa egiſſe prorſus nihil, ſed potius confudiſſe Medicinam; namque nulla ex omnibus correctio, licet ſublimiori artificio ſuſcipi viſa, facit Opium eſſe melius, quam id elargita fuerat benefica Providentia. Multa correctionum molimina id vel depravant, vel vi ſua naturali exuunt. In nulla etiam compoſitione pharmaceutica, quam ingreditur Opium, id majora præſtat commoda, quam præſtitiſſet ejus ſolius adhibitio. Quam nocent integritati & veritati Scientiæ Medicæ, radicata altius, antiquitatis auctoritate ſuperbientia, per manus tradita, a majoribus fideliter ad poſteros propagata præjudicia! Quam difficile habetur, multitudine errantium non abripi in devia & ſyrtes; quam arduum, ſed quam præclarum navigare contra opinionum torrentes! Phœnomena ſenſubus percipienda, ſibi ſemper & ubique ſimilia, atque elicita ex illis Phyſices & Chemiæ ope, ſeveriora ratiocinia cavent unice, ne fallamur unquam. Utrorumque beneficio convincimur, ſagacem & peritum Medicum bona conſcientia negligere poſſe Opium quomodocunque correctum. Reſtituatur ergo intemerato ſuo ſplendori, vana & otioſa arte per adeo longam temporum ſeriem deturpata Natura! Abeant igitur ex reformatæ medicinæ finibus procul, & perpetua oblivione merſa jaceant

Concluſio, omnes Correctiones Opii inutiles eſſe declarans.

ceant abhinc, informia laudana opiata, emorianturque mortuis diu plerorumque architectis; namque in immenſo eorum numero, interque ea quæ adhuc oneri ſunt diſpenſatoriis, ne unum exſtat præſtantius illo, quod primus concinnavit *Paracelſus*, nominis ſimul faber. In mira ejus etymologia explicanda inter alios operam poſuit *Wedelius*. [l]) Ego quidem non facile interpretarer cum aliquibus vocabulum *laudani* laudandum ex Opio remedium; ſed potius cum *Libavio* [m]) omne nomen declarandum ducerem barbaricum, & Paracelſicæ dementiæ apprime conveniens. Valeant vero etiam cum laudanis, Electuaria, Rotulæ, Trochiſci, Magiſteria, Pulveres, Pilulæ, Eſſentiæ, Tincturæ, aliaque quæcunque pharmaca compoſita quæ Opium ingreditur, a quocunque demum auctore proficiſcantur. Sufficit Medico perito, ad curationes elegantiſſimas & feliciſſimas morborum Opiatis levandorum & curabilium, in forma ſolida Opium naturale purum, in forma fluida, ſolutio aquoſa *Jones*, aut quia hæc ægre aſſervatur, vinoſa *Sydenhami*. Ad eam ſimplicitatem reduci poteſt, ſi rigore decenti verum a falſo, utile ab inutili ſeparetur, enormis Opiatorum remediorum apparatus, cujus indicem ſaltem noviſſe ſat oneroſum memoriæ medentis ſtudium habuerim, cum fere vires animi unius hominis excedat. Levanda igitur adeo nimis ſuperflua farragine repurgata & cultior Pharmacia, negligendaque ſola auctoritate Virorum aliter celebrium in artem introducta eorum pharmaca, Opium mox hoc, mox aliter præparatum, miſtumque habentia, imo & empyrico ſubinde auſu publici juris facta, & famam nacta. Liceat mihi quaſi loco ſigilli, omnibus quæ de vanitate correctionum elocutus ſum, adhuc apponere elegantiſſima verba Cl. *Geoffroy*. [n]) Hic poſtquam indicem ſaltem correctionum diverſarum ſuppeditavit, ita judicat: *Cum Opium non præſcribatur, niſi ad ſomnum conciliandum, & dolores levandos, fruſtra illam vim*

l) *Opiol.* p. 66.

m) *Syntagm. Arcan. Chym.* lib. VIII. c. 44.

n) *Mat. Med.* Tom. II. p. 704.

vim anodynam & ſoporiferam minuere & corrigere tentant. Sibimetipſis contrarii ſomniferum expetunt, & ſomniferum timent; ſomniferum ingerunt, & ſomnifera virtute, ſi poſſent, ſpoliarent. Nil in Opio veneni reconditur, niſi hæc virtus. Non igitur correctione opus. Sola purgatio a ſordibus, terra, arena, & aliis inquinamentis, cum quibus ad nos ſolet pervenire, requiritur; nil ab eo reformidandum, modo juſta doſi & rite adhibeatur.

CAPUT VIII.

Doſes Opii.

§. I.

Largæ doſes Populorum Orientalium, per vim conſuetudinis, easque continuandi neceſſitas, ac cauſa cur ſalva vita ferantur.

Poſtquam in antecedentibus phœnomena quæ poſt aſſumtum Opium eveniunt, magis vel minus emergere pro corporis humani habitu indicavi, poſtquam deinde correctionem Opii omnem, ut ſecurior forte eſſet uſus, atque illa phœnomena quæ periculum vitæ involvunt, haud poſt ſe traheret, imaginariam eſſe commonſtravi, jam ut de doſi Opii agam ordo tractationis poſtulat. Sane attendentibus ad præbia illa, quibus nos in medendo uti ſolemus, quorumque ſub exiguo adeo volumine eminentes & heroicos effectus, in omnium ſenſus incurrentes, toties miramur, in ſtuporem abripi debemus, ubi in regionibus orientalibus bene multos homines, Opium ad ſcrupulum unum, & drachmam integram, imo vero & majore quantitate deglutire ſine ſenſibili noxa, relatum legimus a Scriptoribus fide digniſſimis. Etenim ex illorum monumentis, quæ litteris conſignata dede-

runt, certiſſime conſtat, Turcas, Perſas, Arabes, Indos, plerosque, populosque adeo innumerabiles Aſiæ & Africæ, maxime illos, quibus religio Mahumetana vini uſum prohibet, Opio uti ſæpiſſime, non ut remedio, ſed ad delectationem, ad erigendum animum, ad fugandas curas, ad exſtimulandam Venerem. Ita vero hi homines incipiendo a minoribus doſibus huic ferculo adſueſcunt, ut pedetentim ad drachmam unam & ultra id capiant, impune prorſus, aut ſaltem, cum tamen torpor, temulentia, & capitis gravitas aliaque incommoda inde ſequantur, ſine vitæ periculo. Ita de Ægyptiis narrat *Proſper Alpinus*, [o]) quod Opio utantur frequentiſſime, eidemque longo tempore ſic adſueſcant, ut trium etiam drachmarum pondus, aliqui tuto per os aſſumere audeant, ad conciliandam ſibi hilaritatem, audaciam ad bellandum, & promptitudinem ad opus venereum. In regno Japan ſe adeo reperiiſſe recenſet innumeros ſenes Cl. *Cleyerus*, [p]) qui Opium ad drachmam unam ſine ullo incommodo in quotidiano uſu habebant, quique a grano uno incipiendo, ſenſim ad hanc doſin adſcenderant. Miratus has doſes *Bellonius*, [q]) periculumque cum ſociis facturus, quantum quis Opii devorare poſſet ſine noxa, militi prætoriano Janiſſaro ſibi illisque familiari, ſingulisque diebus Opio veſci ſolito, cum in præſentia omnium devoraſſet drachmam dimidiam, poſtridie drachmam integram dari curavit, quam unico bolo deglutiit; neque quicquam is incommodi inde ſenſit, præterquam quod temulentus quodammodo videretur. Non minus teſtis idoneus *Kæmpferus* [r]) notat, populis orientalibus longa conſuetudine ita familiare reddi Opium, ut drachmam unam multi ſine noxa deglutiant. Cur autem cum *Bellonio* & *Kæmpfero* [s]) drachmam unam, cur cum *Alpino* drachmas tres memoro, dignius hercle notatu eſt, quod *Garcias* ab *Orta* [t]) quendam Coraſonem Opium ad drachmas decem ſumſiſſe ſcripſerit. Id autem maxime notabile haberi

o) *Med. Ægypt. lib. IV. c. 1.*

p) *E. N. C. Dec. II. Ao. X. obſ. 35.*

q) *lib. III. Obſ. c. XV.*

r) *Amœnit. exotic. Faſc. III. p. 644.*

s) *vide & Joh. Exagoſum Hiſt. Med. exot. c. 12.*

t) *lib. I. Hiſt. Arom. c. 4.*

haberi debet, omnes ejusmodi in comedendo Opio helluones, eousque hujus conſuetudinis tyrannicæ mancipia evadere, ut ſine uſu ejus quotidiano tandem vivere neſciant, quin miris ſymptomatibus vexentur, & vitæ periculo pene exponantur, niſi ardentiſſime & canina quaſi eſurie expoſcentibus ſuum Opium, id, vel loco ejus vini hauſtus, porrigatur. Animadvertit quippe laudatus *Proſper Alpinus*, [u]) longa conſuetudine a natura ſuperari Opium, & in alimentum aliquo modo verti, hinc etiam fieri putat, eos qui id quotidie devorare conſueverunt, ſi aliqua die intermittant, eadem hora qua aſſumebant, graviſſima mala incurrere, nulloque alio auxilio liberari, niſi rurſus Opium devorando, aut loco ejus vinum creticum, cum aromatibus potando. Dum mari indico in Luſitaniam rediret *Chriſtophorus a Coſta*, [x]) eadem navi vehebantur captivi Turci, Perſæ, & Arabes, qui clam aliquantulum Opii ſecum detulerant. Eodem abſumto Turcorum unus adoriebatur Clariſſimum Virum, Medici provincia in navi fungentem, heu tu inquiens, certo ſcias, niſi mihi & meis ſodalibus Opium præbueris, biduum nos non ſupervicturos. Cum reſponderet ſe Opium non habere, petebat ille pro ſingulis diebus, ceu unicum remedium hauſtum vini licet naturæ contrarium, ſed quoniam unica ſalus inde pendeat, neceſſario ferendum. Dedit ergo a *Coſta* omnibus vinum, & liberati ſunt. Quam dura vero tandem hæc neceſſitas reputetur ejusmodi hominibus, ex *Kæmpfferi* [y]) relatione colligere licet, qui ſæpe ſibi oblatos eſſe recenſet, quos a canino Opii appetitu percuraret, ſoſtro centum aureorum promiſſo, ſi hoc citra damnum & vitæ diſpendium præſtiterit. Non vacat jam inquirere fuſius qui fiat, ut enormes ejusmodi quantitates per annos ſingulis diebus deglutiant tot in Oriente homines, ſemper ſuperſtites, quarum una diviſa inter plures e noſtris, necandis omnibus & ſingulis ſufficeret. Arbitratur inter alios bonus

u) *lib. III. c. 1.*

x) *vide eum de Aromatibus & Medicamentis in India Orientali naſcentibus; ubi de Opio agit.*

y) *Faſc. III. p. 645.*

z) lib. VI. p. 289. *Sennertus*,[z]) Opium quo Turcæ utuntur, non verum & genuinum eſſe Opium, ſed *Scaligeri* & *Bellonii* auctoritate motus, id ex papavere albo colligi dicit, neque purum, ſed cum aliis rebus miſtum ſumi, maximamque eſſe inter papaver album, & nigrum differentiam. Olim collectum ex nigro, modo quem *Dioſcorides* tradit, hodie vero colligi
a) p. 420. ex albo putat Simon *Pauli*,[a]) indeque eſſe quod cum album papaver nigro ſit innocentius, hoc ſeculo non adeo exitioſum obſervetur Opium, quam priſco tempore fuit
b) Mat. Med. Part. I. p. 614. obſervatum. Recentiſſimus Scriptor Cl. *Cartheuſer* [b]) ad hoc argumentum delatus, populos orientales Opium ſine dubio capere mitioris & præſtantioris indolis opinatur, cum ad nos Europæos ſaltem deferatur viliſſima Meconii ſpecies. At vero, vere nulla datur inter album & nigrum papaver differentia, quamvis veteribus ita viſum ſit; Opiique perinde ex hujus vel illius capitibus ſemper collecti effectus, ab omni ævo ſibi fuere ſimiles; atque præterea probavit Cl.
c) l. c. ſect. I. *Alſton* [c]) Opium ad nos delatum, eſſe veras lachrymas papaveris, ex capitibus inciſis prorumpentes, & aere inſpiſſatas; non ſuccum expreſſum, & extractum, Meconium vocatum, ut communis fere opinio eſt. In noſtris regionibus igitur, prorſus idem olim aſſumſimus, hodieque capimus Opium, ac Ægyptii, Turcæ & Perſæ &c. imo vero evincit multis rationibus modo laudatus Vir, in noſtris etiam regionibus collectas & ſiccatas capitum papaveris lachrymas, omnes notas transmiſſi ad nos boni Opii exotici habere. Sed de hac materie jam ſufficienter in ipſo principio hujus tractatus mei me egiſſe, Lectores mei recordabuntur. Abunde autem nunc ex his omnibus conſideratis liquere confido, ad differentiam inter Opium ipſum Orientalium, ſuis uſibus reſervatum, & inter id, quod ad nos transmitti patiuntur, non confugiendum eſſe, quando rationem indagare volupe eſt, cur illi tantas doſes ſecuri perferant. Majori

jori jure reſpici debet illorum fabrica corporis, victus, cutis rara & mollis, atmoſphæra perſpirationi liberiori favens, de quibus omnibus etiam in antecedentibus locutus ſum. Verum enim vero his omnibus haud poſthabitis, primo ſaltem loco alleganda eſt ſenſim introducta conſuetudo, quæ quantum in corpore humano valeat, vix dici poteſt; id quod tamen ſciunt & experiuntur quotidie, rem cum variis individuis habentes Medici Practici.[d] Neque ad eam hic ſollicite attendentibus opus eſt aſſerere cum *Sennerto*,[e] illos populos omnes facile ferre Opium, quia a Parentibus Opio adſuetis naſcuntur; ſufficit quippe teneriores pueros incipere uſum ejus, & a quantitate parva dum adoleſcunt ſenſim pergere ad majorem, donec tandem maximam ferant ſine noxa, qualem nemo tuliſſet prima vice deglutitam. Ad illam, quam loquor pedetentim introductam conſuetudinem ſi acceſſerit is præciſe corporis habitus, qui tolerantiæ facili Opii reſpondeat, ad eo majorem copiam tandem uſum extendi poſſe, facile perſpicitur. Norunt Medici vel mediocriter exercitati, non licere ipſis, præſtabilire doſes remediorum, non licere generoſiorum maxime præſtabilita præbia ſine diſcrimine omnibus individuis offerre. Sunt qui tartari emetici grana IV. & V. ſat bene ferunt, ſunt quibus duo vel tria hyperemeſes cient ægre compeſcendas. Moventur quidam granis duodecim Scammonii mediocriter, ſed dantur & qui ſex vel quinque granis fortiter purgantur. Ferunt nonnulli repetitas mercurialium doſes, antequam intentata ſubſequatur ſalivatio; novi vero illam a granis duobus, imo vero aliquando uno granulo magno meo tædio in puero proritatam. Verum talia pharmaca per longum tempus & quotidie ſumere haud moris eſt, ut ergo Aſiæ & Africæ populorum methodos Opio quotidie veſcendi, clarius intelligamus, conſideremus paulisper noſtrorum Europæorum Opio Analogo Vino, ſeſe quotidie interdum implentium ſtudia.

d) *vide diſſ. ſub Schulzii præſidio Halæ 1734. habitam de vi conſuetudinis rationaliter explicanda.*

e) *lib. VI. p. 289.*

ſtudia. Diu Germanis ea laus tributa eſt, quod præ reliquis Europæ incolis, larga meri generoſioris pocula ſtrenue educant, ſemper ſitibundi, crapulasque heſternas altera die bibendo excutiant. At vero omnibus etiam germanis non æque obfirmata capita ſunt, ut in ſalutem aliorum ſpumantes pateras evacuando, ſuam ſartam tectamque, viresque mentis illibatas conſervent. Videas a modica vini quantitate brevi pueriliter ineptientes, mutatisque moribus temulentos, rixantes, iraſcentes, delirantes, donec tandem alto ſomno ſepulti jaceant; dum alii numeroſis ingentibusque cyathis mira promptitudine exantlatis, quaſi aquam ſimplicem potaſſent, aut ferreas frontes nacti eſſent, in agendo & loquendo priſtinam prudentiam produnt, atque ad omnia ſua munia obeunda habiles, imo vero quandoque magis idonei conſpiciuntur. Horum naturali robori potentiſſimi vini energiam eludenti ſi conſuetudo jungatur, ohe quam eximios Heroes tum ſenſim natos miraberis, quorum vita nonniſi in vino nocte dieque ingeſto, tandem natitat. Atque quid tandem de aquis vitæ ſeu ſpiritu vini dicam, minori longe mole ad Opii vires accedente, quam ipſum vinum, cui alcohol quod ipſi ineſt, ſaltem vires omnes elargitur. Mihi certe interdum per ſeptimanas in vallibus Sudetorum montium hærenti, quorum incolæ ruſtici, lignatores, textores, linteaque cruda macerantes, & humectata æſtui ſolis exponentes Operarii, in bibendo alcohole multo magis excellunt, quam noſtram planitiem Vratislavienſis agri habitantes, non amplius mirum fuit, tot populos inebrians Opium magna copia quotidie devorare. Una die in uno pago ibidem, locorum ebibitur amphora integra ſpiritus frumenti; atque ſpiritus quidam ardentiſſimus, quem ex ſorbi fructibus largiter creſcentibus parant, qui meas curioſitatis ergo deguſtantis fauces & œſophagum exigua quantitate incendere videbatur, plenis buccis ab his hominibus

nibus hauritur. Talia ſpectacula videns recordatus non ſemel ſum eorum verborum, quæ legeram apud Cl. *Mead* [f]) *Turcæ & Perſæ non ægrius tam largas quantitates Opii ingurgitant, quam noſtri Bibaces magnos hauſtus ſpiritus vini communis. hoc efficitur quidem ſe ſenſim & ſenſim ei adſuefaciendo, exorſi primum a parvis doſibus opus habent doſin indies augere, ut in poſterum ad eundem ſe elevent lætitiæ gradum.* Neque immerito hac in materie explicanda, non ſaltem ad vini aduſti potatores, ſed & eos qui fumo nicotianæ delectantur provocare animadverti Cl. *Cartheuſer*, [g]) quando illum in principio non adſuetis vehementia pathemata concitare monet, vertiginem, temulentiam, dolorem capitis, vomitum, tremorem membrorum, quæ omnia tamen poſtea apud adſuefactos non amplius obſervantur, etiamſi per integrum diem fumus hic hauriatur. Atque ego quoties hæc talia meditatus conſpexi duro de robore natos ex plebe operarios, obulos ſuos heſterno labore partos non tueri diu, ſed hodie ſpiritui frumenti & tabaco ſibi comparando impendere, deliciasque has non alternis vicibus, ſed perpetuo conjunctas amare, atque inter alcoholis compotationem, fumum tabaci ſugere, alacritatemque animi viresque novas inde ſuis manibus ſperare, toties credidi firmiter, & noſtros Europæos adſueſcere poſſe Opio quotidie degluttiendo, ejusdemque largioribus doſibus ferendis. Sane mihi inter pineta Sudetorum latitans dies noctesque Lignator, miſerumque ſpiritum ſuum aqua ſimplici & pane ſuſtentans, huicque victui quotidiano frumenti ſpiritum, & tabaci fumum perpetua bellaria jungens, ſique vires findendis arborum truncis ramisque ſufficiant, tenuiſſima ſua ſorte contentus, ſemper mihi viſus eſt ex merito certare poſſe de gloria, atque ſi ſuperior habendus non ſit, ſaltem tamen pari paſſu ambulare, cum Turca & Perſa Opii Liguritore,

f) *de Venenis p. 101.*

g) *Mat. Med. Part. I. p. 613. & 614.*

Præſagias vero his dapibus adſueto, ſubito ipſum ni abſtineat prehenſuram apoplexiam, aut dirum hydropem ante fores eſſe; Dic, cum uxore liberos extremam pauperiem manere; ſurdo tamen narrabis fabulam, nil reſtinguet clamoſam ſitim, niſi alcohol, omnibus viribus ſe orbum eſſe, quin mortem ſibi imminere conqueretur, ut Turca ille coram Chriſtophoro a *Coſta* Opium anxie flagitans, niſi alcohol quotidie indulgeatur. Vidi multoties pinguiori ſorte gaudentes & perpetua Bachanalia viventes viros, a prandio usque ad concubiam noctem torrentibus vini ventriculum & corpus ſuum omne inundantes, matutino tempore anxios, languentes, artubus trementes, capite nutantes; ſimulac vero aliquot hauſtus eduxerant, hilares iterum viribusque accreſcentibus reſtitutos, non aliam ob cauſam, quam quia cerebri vaſa diductioni ad certum gradum impletionique adſueverant, qua deficiente totum corpus male habebat.

§. II.

Europæi etiam quandoque magnas doſes ferunt, & per conſuetudinem ferre diſcunt.

Neque tamen opus eſt, ut in comparationibus ejusmodi mutuis, inter Opium, vinum, & alcohol, conſuetudinis magnarumque doſium reſpectu ſubſiſtam; teſtatur quippe ſat frequens experientia, vere inter noſtros Europæos etiam ſub frigidiori cœlo degentes dari homines, qui doſes Opii ultra nobis conſuetas multum extenſas, nondum adſueti tulerunt feliciter largioribusque indies magis adſuevere, ut anus illa athenienſis apud *Galenum*,[h]) quæ auſpicata a minuta portione, paulatim ſe adſueſecit, ut impune devoraret magnam ſatis quantitatem, non Opii, ſed ipſius adeo Cicutæ. Facile foret pervolvendo obſervatores Medicos, magnam copiam exemplorum huc facientium compilare, non vero illa opus eſt, operæ tamen pretium videtur, curare ut quædam hic legantur in rei teſtimonium, prout mihi occurrunt. Magna ſatis doſis eſt Opii crudi ad gr. XII. ſe tamen eam

h) *de ſimpl. Med. facult. lib. III. c. 18.*

dediſſe

dediſſe recenſet *Zacutus Luſitanus* [i]) in vehemente dolore circa umbilicum ſine damno. Ipſe vero hæmoptyſi & acribus defluxionibus laborans *Schenckius* teſte *Wedelio* [k]) retulit auditoribus, ſe ſæpius ad ſcrupulum unum aſſumſiſſe laudanum opiatum, ad inhibendum ſanguinis motum, ſine ullo notabili mentis ſtupore. *Hollerius* [l]) ex relatione *Rondeletii*, de Hiſpano quodam refert, quod in ſummo aeris æſtu Opium ad unciam ſemis ſine ullo damno deglutiverit. De *Banſtorphio* quodam Pharmacopœo Roſtochienſi refert Simon *Pauli*, [m]) quod ad levandos dolores arthriticos aliis remediis cedere recuſantes, ſumſerit Opii drachmam integram, pro una doſi ſine noxa, cum dein hydropicus obierit, mentionemque ſimul injicit Juvenis alicujus, qui ob Luis venereæ acerbiſſima tormenta vitæ ſatur, ex deſperatione ſumſit drachmam dimidiam Opii, quæ tamen doſis non ſaltem non enecuit ipſum, ſed ei ex accidenti vitam prorogavit, poſtquam per diem integrum naturalem & dimidium ſtertuiſſet, ulceribus poſtea non latius ſerpentibus, & doloribus nocturnis mitigatis. Refert porro *Jones*, aliquem panaceam ſuam liquidam ſumſiſſe ea quantitate, quæ Opii uncias contineret, ne quicquam tamen mali inde ſenſiſſe. Dum in *Actis Haffnienſibus* [n]) damna ex electuario *requies Nicolai* vocato, recenſet *Bartholinus*, Fœminam habet Haffnienſem quæ vivere non potuit, ſine quotidiano uſu Opii ad drachmam unam, cui jam pridem a granis incipiendo adſueverat. En in zona ſeptentrionali degentem orientalis genii fœminam! Jungi eidem meretur Generoſiſſimus ille Comes in Sileſia noſtra, licet alio ſub cœlo degens, de quo Cl. olim noſter *Sachſius* a *Lewenheim* [o]) recenſet, quod conſuetudine tandem eo naturam perduxerit, ut ad drachmam unam Opium ſecure potuerit aſſumere. Novit etiam *Wedelio* teſte [p]) *Welſchius* ægrotum, qui ob dolores venereos articulorum, non raro uno die bis ſumſit pilulas ex laudano Opiato, a granis quin-

i) *lib. I. Med. Princ. Hiſt. obſ. 45.*

k) *Opiol p. 79.*

l) *de Morb. intern. lib. I. c. 6.*

m) *Quadri-part. Botan. p. 422.*

n) *Vol. II. obſ. 22.*

o) *M. N. C. Anno II. obſ. 69.*

p) *Opiol. p. 78.*

que adſcendendo ad drachmam dimidiam, cum Euphoria. Porro in *Miſc. Nat. Cur.* refert *Ludovici* [q]) Sartorem quendam Italum, per totum quadriennium ob inſomnes noctes laudanum pedetentim ad drachmam dimidiam, largiusque tandem ſine noxa, licet quoque ſine levamine aſſumſiſſe. In iisdem quoque *Miſcellaneis* [r]) exhibetur Juvenis, qui ducta vidua brevi contrahebat dolores nocturnos intolerabiles, laudani Opiati minutulis doſibus primo coercendos. His vero irritis ventum ſenſim ad; gr. III. IV. V. drachm. dimidiam & integr. Acceſſit tandem ad Opium crudum, ſimili doſi, ac tractu temporis ad drachmam unam integram doſin auxit, quam ſi neglexit, languidus erat, & ad munia inhabilis, ſi ſumeret nocte a doloribus erat immunis, & poſtera die vegetus. Alio iterum loco, de quodam homine refert Gabriel *Clauderus* [s]) quod unico interdum die, ter 40. & 50. grana Opii crudi impune devoraverit, & hoc per menſes 18. & ultra continuaverit, degenerante ejus complexione, aliqua metamorphoſi in turcicam, vel perſicam. Non multo minus eſt præbium granorum nempe 36. quæ in una ſeptimana bis ter ſine damno ſumſit homo delicatulus referente *Charas* [t]) qui ſimul ſemet ipſum aſſumſiſſe grana 6. Opii, nec ſenſiſſe majorem proclivitatem in ſomnum, nec debilitatum eſſe, ſed potius corroboratum aſſerit. Æque liberalis erga Collegam ſuum *Brendelium Wedelio* teſte [u]) fuit *Rolfincius*, cui aliquando Lipſia reduci cum per plures noctes non dormiviſſet, & aliquo modo ſenſubus perturbatus eſſet, propinavit laudani Opiati grana 6. cujus uſu cum indormiviſſet, per 24. horas & amplius, evigilans ſanitati integerrimæ fuit redditus. Atque ſi non in Collegis ſuis hoc experimentum fecit, non dubitavit tamen ipſe *Wedelius* [x]) in diarrhœis & dyſenteriis contumacibus, atque urgentiſſimo dolore ſtipatis, aliis ægris exhibere laudanum opiatum, ad ſcrupulum dimidium, ſi minores doſes nil juviſſent. Nec timidior exſtitit *Bohnius*, [y])

qui

q) *Dec. I. Ao. III. & IV. obſ.* 207.

r) *Dec. II. Ao. X. obſ.* 80.

s) *M. N. C. Dec. II. Ao. V. obſ.* 179.

t) *in Hiſt. Nat. ingred. Theriacæ.*

u) *Opiol. p.* 150.

x) *Opiol. p.* 80.

y) *de Officio Med. dupl. Part. I. c.* 19. *p.* 362.

qui renuente licet primo, deinde vero conſentiente ſuo Collega, fœminæ juvenculæ poſt primum puerperium dolore arthritico nocturno moleſtiſſimo vexatæ, nil proficientibus aliis, & opiatis in mediocri doſi, hæc adeo largiter propinavit, ut intra binas hebdomades Tincturæ Opii unciæ tres abſumtæ fuerint. Alio tempore [z]) viro cuidam ob cruciatus brachii intolerabiles, & tandem lethales, per aliquot ſeptimanas dedit fere quotidie 4. 5. usque ad 7. grana extracti Opii, aliquando ad doloris conſopitionem, nunquam ad ſtuporem; ſimulque Baronem citat, qui per multos annos Opium crudum ſingulis utplurimum diebus niſi fallitur, ultra drachmam unam adſumſit. Non puto vero bono conſilio *Ridlini*, Matronam illam quam habet, [a]) cum ad intenſiſſimos dolores levandos non ſufficeret doſis laudani ordinaria, tandem id ad 9. grana in uſum vocaviſſe, quod tamen & ſæpius quidem, ſine damno factum. De Duce Legionario teſtis eſt Cl. *Berger*, [b]) quod quotidie ſumere coactus fuerit ſcrupulum unum Opii crudi, ad mitigandos capitis dolores nocturnos, a morbo venereo contractos. Neque alius farinæ fuit illa Cephalalgia Centurionis cujusdam *Boruſſi*, quæ remediis aliis obedire renuens tandem coegit ammiciſſimum meum *Hahnium*, ut ipſi MP. de Cynogl. ad gr. XII. & XV. porrigeret ægro indies majores doſes deſiderante, & transmiſſas duas vel tres unica vice devorante. Vidit duas mulieres Celeb. *Gorter*, [c]) quarum una ſingulis diebus aſſumebat drachmam unam Opii ſine ſubſequente ſomno, altera quotidie drachmas tres philonii romani, etiam ab eo non dormiens, utraque ſaltem reddebatur temulenta & ebria. *Young* tandem memorat hominem, qui per duodecim annos quotidie quatuor parva cochlearia laudani liquidi ſumere adſuetus erat, ſine ſubſequente ſomno. Lego quoque dum gratioſe dono acceptum ab Ill. van *Swieten* *Tom. III. Comment.* ſuorum diligenti manu volvo [d]) ipſum vidiſſe melancholicos,

z) *Part. II. c. 6. p. 641.*

a) *lin. Med. Ao. 1696. Febr. obſ. 27.*

b) *§. 3. in fine.*

c) *Med. dogmat. p. 21.*

d) *p. 517.*

cholicos, qui adſuefacti uſui Opii, id ad grana quindecim unica vice ſumſerunt, ac niſi ſic exhibitum fuiſſet, ſibi ipſis violentas manus præ intolerabili anxietate intuliſſent. Sed ſatis probationum, & a nobis Europæis capi interdum poſſe Opium largo præbio, ſineque notabili damno, præbiumque ſemper per adſuetudinem poſſe augeri: plura exempla apud obſervatores paſſim proſtant, [e]) & ni adductæ ſufficerent poſſent facile conquiri.

e) *Videatur Marcellus Donatus, Schenckius, Rejes, quæſt. 43. p. 517. quæſt. 63 p. 816.*

§. III.

Doſibus tamen etiam largioribus necantur.

Ego ut nil diſſimulem, nunquam in Praxi mea Opium ultra granum exhibui, neque ſuaſor exſtiti ægris meis, ut oneroſæ & damnoſæ conſuetudini augendi indies præbia, ſeſe traderent, quanquam conſuetudinis magnam vim aliunde ſatis cognitam haberem, in fortioribus adeo narcoticis animadvertendam. Dignum memoratu eſt notum fuiſſe *Fontano* [f]) nonneminem a peſte reſtitutum, & ſomno tunc carentem, qui cicutam eapropter ederat, per aliquod tempus ut Vetula illa Galeni antea allegata. Tandem febre correptus neglexit uſum remedii, & ſomnum recuperare tentavit repetitis Opii doſibus, ſed fruſtra, quoniam natura ejus fortiori remedio jam erat adſueta, itaque ut obtineret id quod deſiderabat, redire ad cicutam debuit. Qanquam vero omnino proſtent caſus, haud paucos Europæorum Opium largius aſſumſiſſe, ſine damno manifeſto quin & interdum cum Euphoria, nulla inde valet ad imitationem concluſio. Clamat potius per omnem Europam, nimis verax fama, & adſuetos longo uſu, eosque qui natali ſolo ſibi deſtinatum viſum a natura Opium tuto aſſumere ſolent, largiore copia indies capta, occidi poſſe, atque ſummo aliquo exemplo id confirmat, quando Conſtantinopoli fatum Principis Mahometis, quadraginta & unum annos nati, ſucceſſoris deſignati

f) *Reſp. & Curat. Med. p. 162.*

hodierni

hodierni Turcarum Imperatoris largius ſumto Opio maturatum dum hæc ſcribo, publica relatione commemorat. Inter noſtros parum valeret a magnis doſibus Hellebori, Scammonii, Jalappæ, Mercurii dulcis, tartari emetici quas aliqui commode ferunt, ad innocentiam horum remediorum concluſio, qui igitur de Opio valitura eſſet? Conſtat quippe multo numeroſiora dari ex largo Opii uſu funera, licet non ſemper ad ſcrupulos, drachmasque dimidias & integras extenſo, quæ conſignata leguntur apud auctores, maxime ſi non ſenſim inducta conſuetudine aucta fuerit doſis, quam fauſti aut innocui eventus exempla; atque numeroſiſſima ſine dubio eorum, qui & mediocribus doſibus Opii necati ſunt, loqueretur triſtis experientia, niſi hos obmuteſcere in perpetuum feciſſet Terra mater. Vir ille apud *Ridlinum* [g]) ipſe caſtra medica ſecutus, ſumſerat potiunculam, cui tantum quantum pro una doſi & communiter ſumma addi ſolet, Opii correcti addiderat, coactus autem dolore intenſiſſimo perdurante, intra breve temporis ſpatium bis illam repetierat, a qua ita ſopitus eſt, ut ad extremum usque diem non expergiſcet. Addi equidem *Ridlinus* in eadem obſervatione, quam *Opiatorum magna doſis & nocens & juvans* inſcribit, caſum *Matronæ*, quæ ob ſummos dolores ad grana 9. laudani impune adſcendit, ordinaria doſi nil juvante, claudit tamen ſapiens ſuam obſervationem his verbis: *Mallem ut damnum ex nimia doſi ſubortum te abſterreret ob Opio in nimis magna quantitate exhibendo, quam ut caſibus ubi talis non nocuit audacior redditus ea peccares.* A ſeptem Opii pilulis, quæ forte ſaltem Opio imprægnatæ, non purum Opium fuerunt, per errorem deglutitis, e vivis diſceſſiſſe militem ſcripſit *Sanctorius.* [h]) Virum robuſtum propter dolores colicos aſſumſiſſe nimis magnam doſin Opii, atque illico circa ventriculum de gravamine intolerabili ac ſtupore conqueſtum, intra 4. horas interiiſſe, recenſet *Williſius.* [i]) Derat

g) *lin. med. 1696. Febr. Obſ. 27.*

h) *Meth. vitandi errores lib. VIII. c. 12.*

i) *Pharmac. Rat. Part. I. Sect. VII. c. I.*

derat Medicus quidam, quem artis noſtræ maculam *Wepfe-rus* [k]) vocat, ejus civi cuidam ob tertianam notham caput dolenti, & aſſidue vigili, Opii grana 32. in pilulas formati, atque has in pharmacopolio ſignari fecerat ſatis imprudenter, pilulas pro lubitu ſumendas, quas cum æger ſenſim devoraſſet, brevi paucarum dierum ſpatio ex morbo rarius lethali decumbens, vitam cum morte mutavit. Puella erat quæ ad odontalgiam levandam ſumſerat mane unam pilulam a muliere datam cum promiſſione dolorem ſopitum iri, [l]) & nunquam recurſurum; liberavit etiam hæc datam fidem, puella namque veſperi exſpiravit, in æternum manſura libera a quovis dolore. Nolo plura ejusmodi exempla conquirere, interim tamen recentia duo jam adductis adjicere licebit. Fœminæ 40. annorum ſatis robuſtæ præſcripſerat Medicus Bolum purgantem, [m]) loco illius negligentiſſima ancilla vix condonando errore, porrigebat miſeræ Dominæ ſuæ portionem quandam de unguento, quod hæmorrhoidibus dolentibus applicare conſueverat. Conſtabat unguentum ex Myrrhæ drachm. II. Opii drachm. I. & olei roſar. ſemuncia, deque eo jam abſumptæ erant duæ tertiæ partes, & ultra, reliquum miſera capiebat. Medicus hora 7. advocatus laborabat fruſtra, namque circa nonam placide moriebatur. Morti etiam proxima & ægerrime ſervata fuit virgo illa, cujus caſum recenſuit Illuſtr. de *Haller*, [n]) quæ incauta grana X. Opii aſſumſerat; incidit hæc in ſomnum 48. horarum ſpatio durantem, tandem mechanice ad vomitum irritata reſuſcitabatur, & imminens cervici periculum evadebat. Ex his omnibus autem caſibus & innumeris aliis, qui adduci poſſent, illuceſcit facile, doſes medicas Opii ſecuras ſalvaque vita commode ferendas determinaturum, magis ad funera a largioribus prognata, quam ad fortuitos proſperos effectus, a talibus in corporibus idoneis præſtitos, vimque conſuetudinis reſpicere debere. Ipſe Gabriel *Clauderus* [o]) per errorem

k) *in Hiſtoriis apopl. Exercit. de loco affecto p.* 235.

l) *Stalpart van der Wiel. Obſ. rariorum Cent. I. obſ.* 42.

m) *Alſton in Act. Edinb. Tom. V. Part. I. Art. XII. Sect. III. §.* 10.

n) *diſſ. Gœttingenſi experimenta circa varia venena habente §.* 21.

o) *E. N. C. Dec. II. Ao. V. obſ.* 178.

rorem ſumſit grana 10. Opii cum ſpiritu vitrioli irrorati, adeoque parte ſuarum virium orbi, quam doſin felix ſuperavit, ſed addit recenſioni notabilia verba: *Hæc propoſui in favorem Philiatrorum, ut adſueſcant Opio uti neutiquam mente & manu præcipiti. Conſtat mihi nonnullos in re medica non ſuperficiarie verſatos irridere eos, qui in propinando Opio ratione doſeos ſolent eſſe nimis timidi. Magis vero conſultum eſt, peccare in defectu, quam in exceſſu, agitur enim de vita hominum pretioſo Chriſti ſanguine redemtorum. Novi ſane uno plures, qui aſſumta nimia Opii doſi placidiſſime obdormiverunt, quorumque evigilationem liberi & cognati ad hunc usque diem fruſtra expectant.*

§. IV.

Dum vero quod nemo niſi imprudens, & cœco impetu & quaſi obnubilatis ſenſubus in amorem Opii ruens, diffiteri audet, anceps hoc pharmacum quandoque majori doſi necat, aut ſaltem hominem ad tumulum quam proxime adducit, tanto magis allaborandum eſt, ut de ſecuris & medicis doſibus conſtet accuratius. Mirum eſt animalia bruta, canes, feles, catos, cuniculos, ut ex experientiis in ſuperioribus adductis apparuit, [p]) multa majora præbia Opii tolerare, ſuperſtite vita, etiam prima vice, ſine inducta conſuetudine ſtatim exhibita, quam ferre poſſunt homines. Fortior quippe ipſorum natura quam noſtra, vi aliorum etiam venenorum, in majore copia aſſumptorum, eludendæ habilis obſervatur, quæ ſcrupulo ſæpe, & drachma Opii non trucidantur. Prorſus impune animalia ferre ſolent grana 4. vel 5. ſed ſumma hæc doſis eſt, & ultra ſummam jam extenſa, pro hominibus. Europæis Opium ſi grani unius vel paucorum doſin exceſſerit, lethiferum nefas eſſe, aſſeruit *Kæmpferus.* [q]) Poſthabita & miſſa doſi Orientalium extraordinaria,

Doſes Medicæ.

p) *vide Analyſin Opii* n°. XV.

q) *Amœnit. exot. Faſcic.* III. p. 644.

r) *Opiol. p. 75.* ordinaria, *Wedelius*, [r]) nobis Europæis ordinariam eſſe triplicem ſtatuit, infimam, mediam, & ſummam. Infimam in adultis ponit a gr. ¼. ad gr. I; mediam a gr. II. ad III; ſummam a gr. IV. ad V. hanc vero non facile exhibendam dicit. *Alſton*, adultis non adſuetis plerumque a grano dimidio ad grana III, ſed qui eo jam uſi ſunt, ad grana IV. V. & plura præſcribi, donec deſideratus effectus ſequatur affirmat. [s]) Cl. *Cartheuſer*, [t]) in noſtris regionibus doſin ab octava grani parte, ad gr. II, III, IV. adſcendere dicit; ſed juſtam doſin grana II vel III raro ſuperare debere monet. *Geoffroy* [u]) in genere Opium intra breve ſpatium ſemi-horæ poſtquam aſſumtum eſt, ſuam operationem exerere, maxime ſi ſolutum fuerit, ſimul affirmans, juſtam doſin grana duo vel tria raro ſuperare dicit. Nollem ego interim alicui facile Auctor eſſe, ut pro doſi una, adulto licet, & robuſto viro, ſed nondum adſueto porrigerentur grana tria, ad duorum pro uno præbio exhibitionem, in homine qui nullam adhuc familiaritatem cum Opio contraxit, ſumma circumſpectione opus eſſe, ſatis perſuaſus. Semper vidi ſenſibiles & majores aliquando quam quos expectaſſem effectus, a doſibus infra granum unum reſtrictis, in iis, qui ex quo vixerant prima vice Opium aſſumſerunt, quos adeo paulo magis extenſæ doſes offendere potuiſſent facile. Triſtem Experientiam conſentientem habens Illuſtr. *Baco* de *Verulamio*, [x]) Opii grana III. in Europæis ſpiritus animales eousque forſan condenſare & fugare poſſe ſcribit, ut nunquam redeant, dum Aſiatici & Africani populi ejus longe largiore quantitate ſpiritus potius excitatos, & roboratos habent. Qui quantum ſcio, fere præ reliquis ævi noſtri celeberrimis Practicis, in Opio porrigendo ſatis facilis & largus eſſe ſolitus eſt, Humfredus *Ridley*, vix tamen, ut ex ejus obſervationibus patet, ultra granum unum cum dimidio Opii, pro doſi, in graviſſima cholera ſaltem duo, plerumque vero grana II. in tres doſes

s) *l. c. Sect. IV.*

t) *Mat. Med. Part. I. p. 613.*

u) *Mat. Med. Tom. II. p. 695.*

x) *Hiſt. vitæ & mortis.*

doſes diviſa repetitis vicibus, exhibuit. Ita quoque agere conſuevit *Bœrhaavius*,[y]) qui quoties generoſa doſi anodyni opus fuit, grana II. in tria præbia dividi curavit, granumque adeo integrum pro una doſi non adeo frequenter præſcribens. Granum unum correctum inſuper, ex ejus mente, in tres partes diviſum, aut in duas amabat optimus Præceptor *Hoffmannus*, raro integrum granum dedit, dandumque præcepit, conſeneſcens paulo timidior redditus, & liquori ſuo anodyno multum deferens, in gravi tamen veſicæ ſpasmo aliquando granum unum quotidie circa ſomni tempus ipſum ægro illuſtri ex meis, conſuluiſſe memini. Ultra granum vero aliquibus mortem inducere aptum eſſe Opium, ejus diſcipulus Cl. *Schulzius*[z]) aſſeveravit. Bene recordor, celebratiſſimum olim apud nos Practicum Cl. de *Helwig* mihi plus ſimplici vice confeſſum eſſe, raro vel nunquam ſe ultra dimidium granum ægris ſuis numeroſis hercle porrexiſſe; & tamen non infelicem fuiſſe in facienda medicina, ſed ubivis magni æſtimatum, adhuc hodie bene novit Vratislavia. Atque intra hos terminos, quos ſibi fixiſſe præſtantiſſimos in medendo artifices conſtat, ſubſiſtere debet Opiatorum exhibitio, niſi caſui & fortunæ committere quis ægrorum ſalutem, quam arti & judicio, maluerit. Sed & hic notari meretur aurea regula *Freindii*,[a]) nimiam doſin non tam officinali menſura, quam corporis ratione dijudicandam eſſe, in alio quippe humorum ſtatu deſiderari largam doſin, in alio ſufficere mediocrem, in alio etiam minimam nocere, pravosque ab ea effectus ſequi, ampliata nimis carotidum capacitate. Si quid vero ejusmodi acciderit, id medenti potius quam remedio imputandum eſſe. Ut ergo omne ſiniſtrum cauti evitarent, præclariſſimi Viri nonnulli regulas ſibi & aliis præſcripſerunt, largiorem doſin vix unquam una vice, ſed diviſam & pedententim exhibendam eſſe, ſemper attendendo, an ille effectus eveniat, quem Opii exhibitione

y) *Mat. Med. de dolore pag. mihi 55. & alibi.*

z) *diſſ. de Medicamentis Opiatis §. 5.*

a) *Emmenol. Cap. XIV. p. 140.*

Medicus intendebat, dein deſiſtendum voluerunt, a continuatione, aut ſaltem longioribus intervallis, unum vel alterum præbium exhiberi debere, præceperunt. Inter illos *Wedelius* [b]) generalem teneri juſſit cautelam, ſemper tutius eſſe, ſi ſubſiſtatur infra ſummam doſin, & præſtare, repetita potius vice dare remedium, ut voti compos fiat Medicus, quam extrema ſtatim tentando, opprobrium ſibi accerſere. Præcipue autem *Sylvius*, [c]) magnus ille doctor opiatus, ſe viam oſtendiſſe facilem & commodam reputavit, quam ſecure ſecuturum unumquemvis edixit inculcati & iterati moniti memorem, Opiata uſurpanda eſſe quantitate minima, & partitis vicibus potius exhibenda, quam ſimul & ſemel, atque omnibus ſic facturis tutam, citam & jucundam praxin pollicetur. Atque methodum hanc partitis vicibus exhibendi Opium, non modo periculo omni vacare, ſed & raro infeliciter adhiberi, ſe expertum dicit *Freindius*. [d]) Idem conſilium exhibet Illuſtr. van *Swieten*, [e]) *Hecquetus* [f]) & *Hambergerus*, [g]) qui ſi verbi cauſa ſomnus certo a Medico deſideretur, melius circa veſperam omni hora quartam partem grani usque dum ſomnus ſequatur, quam unum vel duo grana ſimul porrigi, atque ita hypnotico ſcopo ſatisfieri, narcoticum evitari monet. Nemo poterit negare, magni momenti eſſe, in artis exercitiis, hiſce monitis diligenter auſcultaviſſe, atque pertinaciter inhæſiſſe; multasque gratias tacitus decrevi ſæpius manibus Cl. *Sylvii*, in cujus operibus primo hanc utiliſſimam cautelam practicam didiceram. Vidi eam mirum quantum valere in ſubjectis tenerioribus, & in fœmellis maxime, ſi enim umquam in medicina attendi debet tritum illud, quod poteſt fieri per pauca, non debet fieri per plura, in heroicorum pharmacorum adminiſtratione obſervandum eſt. Dum mathematica proportio virium morbi, & virium remedii, Medico Practico exercitatiſſimo determinatu impoſſibilis eſt, & ſapientibus conjecturis doſis pharmaci vi morbi proportionata

b) *Opiol. p. 50.*
c) *Pr. Med. lib. II. c. 26. §. 28. & p. 864. §. 784.*
d) *Emmenol. Cap. XIV. p. 114.*
e) *Tom. I. p. 325.*
f) *p. 239.*
g) *§. 69.*

portionata ſaltem nititur, defectus equidem remedii facile ſuppleri, exceſſus vero & ejus vitia difficulter quandoque, quin plane non ſubinde emendari poſſunt. At vero magnam exceptionem patitur, ſaluberrimum cœteroquin dividendi doſes Opii conſilium, ſi urgentiſſimum adfuerit aliquod malum, ſique id præceps periculum minetur, non diu ſalva vita ferendum, atque a nullo alio interim remedio, quam a ſolo Opio vincendum. In tali caſu ſtatim generoſa doſis Opii poſtulatur, ſimul & ſemel exhibita, juſta energia actura, cum diviſa, diviſam quoque energiam, & forte nimis ſegnem exereret. Optime igitur Cl. *Rega*, [h]) Tutius & æque efficaciter Opium in parva doſi ſæpius repetita & pro rei neceſſitate aliquamdiu continuata, quam in majore quantitate ſimul & ſemel exhiberi, equidem dicit, ſed appoſite addit, niſi hoc exigat urgens aliquod ſymptoma. Neque etiam dum minutas doſes laudat van *Swieten*, [i]) adjicere omiſit eandem quantitatem Opii, majorem effectum præſtare, ſimul & ſemel exhibitam, quam ſi detur diviſis doſibus. Magna vero arte, atque ſubacti valde & exercitati Judicii practici lance expendendum eſt, rebus ita ſtantibus, ut generoſa doſis poſtuletur, quanta eſſe illa debeat, an & quo tempore veniat repetenda, tumque præſens fere directio Medici, perpetuo obtutu minacis mali violentiam, & validioris futuri remedii energiam, trutinantis requiritur. Ad ægrum cholerica paſſione affectum vocatus *Sydenhamus*, qui enormi vomitione, ſpaſmorum protervia, ſudore frigido, & pulſu vix micante ad incitas redactus jam animam agebat, facile qua erat ſapientia, prævidebat, Opium hic eſſe unicam ſalutis anchoram, laudani vero doſin ordinariam tantis malis haud ſuffecturam. Dabat ergo guttas 25. laudani liquidi, aſſidebat lectulo ad ſemihoram, ut quaſi e ſpecula pugnam remedii & morbi contue-

h) *Accurat. Med. Meth. aph.* 874.

i) *l. c.*

contueretur, cumque hic ſuperior futurus videretur, atque nec vomitiones nec convulſiones minuerentuur, repetebat remedium, doſinque ejus augebat, interpoſito tamen ſpatio, ut quid a jam ingeſto foret ſperandum, prius ediſceret, donec tandem pervicaciſſima illa ſyptomata ſub jugum victoris raperentur.[k]) Utinam in ſimilibus caſibus imitari liceret medicis omnibus Sydenhamianam hanc ſolertiam & dexteritatem! Utinam in hoc exemplar intuentibus, idem omnibus ſurgeret judicii vigor! Sed hoc opus, hic labor eſt! Finio ego hic de doſibus Opii meam tractationem, Lectoresque meos adhuc monitos volo, apud Europæos, & inter eos apud homines non adſuetos, doſes a quarta grani parte ad granum unum, unum cum dimidio, vel ad ſummum duo habiles eſſe, & ſufficientes, maxime ſi repetantur, ad omnia phœnomena illa inducenda, quæ Cap. II. ordine conſignavi, neque ad eadem invitanda majora præbia requiri.

k) *Operum p. 372. 373.*

Errata

Errata typographica ne ſenſum turbent Lector benevolus ut corrigat rogatur.

p.	24.	lin.	18.	pro	ignavis	lege	ignaris
-	26.	lin.	penult.	-	ignavos	-	ignaros
-	39.	-	19.	-	Follopio	-	Fallopio
-	42.	-	2.	-	topicum	-	toxicum
-	46.	-	7.	-	hæ	-	hæc
-	48.	-	10.	-	agrynia	-	agrypnia
-	58.	-	3.	-	deſiteratiſſimus	-	deſideratiſſimus
-	-	-	23.	-	refecto	-	refectæ
-	-	-	24.	-	cum	-	qui
-	73.	-	18.	-	potuerunt	-	poterunt
-	74.	-	17.	-	frigam	-	frigidam
-	76.	-	29.	-	adſpectio	-	adſpectu
-	80.	-	12.	-	teſtatus	-	teſtatur
-	84.	-	29.	-	erant	-	erat
-	88.	-	1.	-	in	-	id
-	93.	-	16.	-	affim vocans	-	affion vocant
-	113.	-	5.	-	portiunculam	-	potiunculam
-	116.	-	22.	-	arreptum	-	correptum
-	140.	-	9.	-	affectuum	-	effectuum
-	156.	-	26.	-	magmatici	-	magmati
-	158.	-	18.	-	ſaltem	-	ſalem
-	179.	-	25.	-	erunt	-	errant
-	180.	-	§. 5. init.	-	dumque	-	Dum
-	181.	lin.	9.	-	quod	-	quos
-	-	-	23.	-	inferantur	-	ferantur
-	185.	-	10.	-	agnoſcunt	-	agnoſcit
-	195.	-	31.	-	quaſi	-	ſui quaſi
-	208.	-	1.	-	Tapezii	-	Trapezii
-	-	-	9.	-	eam	-	illum
-	215.	lin.	antep.	-	nuram	-	natam
-	216.	-	10.	-	fœdæ	-	ad fœdæ
-	-	-	11.	-	accedendæ	-	accendendæ
-	232.	-	31.	-	afficit	-	affici

p. 248.

p.	248.	lin. 21.	pro	perenneat	lege	perennet
-	261.	- 21.	poſt	rem	-	aſſerit
-	290.	- 5.	pro	Radii	-	Rudii
-	301.	- 16.	-	hunc	-	hanc
-	-	- 31.	-	hanc	-	illam
-	309.	- 25.	-	Itali Cacabo	-	Halicacabo
-	312.	- penult.	-	apertum	-	apertam
-	315.	- 4.	-	Starkeji	-	Starkey
-	324.	- 30.	-	deinde	-	&
-	341.	in lemmate	-	Correctionem	-	Correctio
-	-	lin. 16.	-	ſejungens	-	ſejungente
-	-	- 28.	-	ſufficiant	-	ſufficiat
-	348.	- 3.	-	caſtraſſet	-	non caſtraſſet
-	351.	- ult.	-	Tactenius	-	Tachenius
-	354.	- 26.	-	hoc	-	hoc modo
-	357.	- 6.		deleatur *id.*		

USUS OPII

SALUBRIS ET NOXIUS,

IN MORBORUM MEDELA,

SOLIDIS ET CERTIS PRINCIPIIS SUPERSTRUCTUS,

A

D. BALTHASARE LUDOVICO TRALLES

MEDICO VRATISL. ATQUE ACADEM. CAESAR.
NAT. CUR. ADJUNCTO.

SECTIO SECUNDA.

VRATISLAVIÆ
SUMPTIBUS CAROLI GODOFREDI MEYERI
MDCCLIX.

PRÆFATIO.

Furentibus longe lateque bellicis turbis, quæ & ſatis graves Almæ Matri Vratislaviæ incubuerunt, trepidantibusque ubique ad dirum Martis imperium Muſis, gravia impedimenta mihi nata ſunt, quo minus pergere alacriter in cœpto Opere potuerim. Prodit tandem Sectio illius ſecunda, minus exaſciata quidem, ac forte comparitura erat, ſi placida quiete bonas literas mirum quantum juvante frui, per temporum aſperitatem licuiſſet. Illi poli-

endæ obſtitit ſimul haud parum, vacuasque horulas vix indulſit triſtis Epidemia Bellona obſtetricante excluſa, ſtragem inter noſtros valde luctuoſam edens. Si diſtractus quæ inde multiplicata ſunt, clinicis negotiis, nihilominus candido deſiderio ſcriptis etiam publica commoda pro viribus juvandi, non exciderim, habebo de quo ingenuus lætabor. Sentio autem mihi incumbere, ut prolixitatem dictorum & adhuc dicendorum, quæ forte Lecturorum multis diſplicitura eſt, exculpem. Ferax Argumentum me exponendum ſumſiſſe, nemo intelligentium negaturus eſt, neque poteram aliter, quam ſententias Illuſtrium Practicorum in exhibendo Ægris Opio ajentes & negantes antea adferre, dum eas vel firmare, vel refellere, diſſenſubusque finem facere in animo habebam.

Fru-

Fruſtra autem hoc ipſum exequi laboraſſem, rectumque quod ad Verum ducit iter minus ingreſſus eſſem, niſi morbi cujusvis genium & pro cauſarum diverſitate differentem indolem determinaſſem accuratius, niſi genuinas indicationes ſtabiliviſſem, cumque his præſuppoſitis actionem naturalem Opii in corpus humanum comparaſſem, uſumque ejus ſalubrem & noxium hac demum ratione commonſtraſſem. Sed & aliorum remediorum ad uniuscujusvis ægritudinis medelam felicem directe facientium mentio injicienda erat, ut pateret, an cum his in eundem ſanitatis obtinendæ finem conſpiraret Opium, an eidem adverſaretur. Factum igitur eſt, ut laboris moles ultra expectationem meam increſceret, quæ ſi aliena etiam complecti rigoroſioribus Judicibus videatur, parum

ego movebor, ſi ſaltem ea non prorſus eſſe inutilia reputaverint. Nimis vero felicem Autorem me habiturus eſſem, ſi Cenſorum indulgentiorum ſuffragiis hinc inde etiam plura aliquantiſper deprehendi, eademque penſitatu haud indigna ſtatueretur, quam ipſe liber in fronte promiſerat. Cœterum dabo operam, ut Sectionem ejus tertiam quæ Morbos convulſivos, & quosdam chronicos, tum & morbos mentis, morbos infantum, ſenum, ac ſexus ſequioris, uſumque Opii topicum, & alia nonnulla exponet, ſi DEUS vitam & vires conceſſerit, quamproxime evulgem. Scribebam Vratislaviæ die XXX. Septembr. An. MDCCLVIII.

CAPUT I.

Errores typographici ſenſum turbantes.

p. 8.	lin. 3.	pro	Wedeiius	lege	Wedelius
	lin. 6.		alternantem	—	attenuantem
p. 14.	lin. 1.		judicere	—	inducere
p. 20.	16.		aut	—	at
24.	11.	poſt	horas	—	Vir Eximius
	17.		oriundum, fiat . & vox *Scilicet* incipiat novam periodum		
p. 32.	lin. 28.	pro	regionum lamborum	lege	regionem lumborum
47.	12.		hunc	—	tunc
48.	9.		effectum	—	effectu
96.	8.		ſenſim	—	ſeorſim
121.	lin. penult.	pro	præcaverent	—	præcaveret
124.	17.		moderamine	—	moderamini
134.	12.		humorem	—	tumorem
154.	ult.		corruptus	—	correptus
158.	18.		Iſtrandum	—	Isbrandum
237.	12.		revelationis	—	relevationis
240.	23.	poſt	cauſticam	—	contrahere
247.	24.		quoties	—	ex
259.	8.	pro	eas	—	eis
266.	8.		cydariata	—	cydoniata
296.	19.	poſt	renem	—	ſine.

Reliqua errata levioris notæ, aut ab Auctore prætervisa facile Lectores benevoli corrigent.

CAPUT I.

Hæmorrhagiæ.

§. I.

Non alio fine ediſſerui juſto ordine, omnia Phœnomena, quæ Opium in corpus ingeſtum inſequuntur, horumque ætiologiam tradere allaboravi in Operis mei Sectione prima, quam ut Praxin medicam in exhibendo Opio certiorem & feliciorem facerem, conditionesque omnes accuratius determinare poſſem, quando in Morborum curatione id vere indicatur; quando ab ejus uſu abſtinere præſtat; quando hic vere periculoſus & damnoſus deprehenditur. Huic ſane momento omni Sapientiſſimos Viros nondum penitus ſatisfeciſſe perſuaſus ſum, quare pro viribus jam dabo Operam, ut conſideraturus potiores ægritudines, uſum et abuſum hujus remedii ex fundamentis hactenus ſtabilitis deductum, clariſſime oſtendam. Ita vero conſtabit evidentiſſime, tum nocere Opium ſemper, ubi effectus ejus per phœnomena expoſita euenientes, ſive eos omnes velit Medicus, ſive nolit, non quadrant genio, & tempori, & aliis circumſtantiis morbi, juvare autem,

Opium in Sanatione hæmorrhagiarum, a Practicis commendatur.

ubi effectus illos volunt veræ indicationes therapevticæ. Initium Tractationis faciam ab Hæmorrhagiis, ad quas compeſcendas maxime ſi rebelles fuerint, omnes uno ore Medici Opiata commendant, ne illis adeo exceptis, qui alioquin eadem reformidant, et abeſſe pene ab apparatu medicinali cupiunt. Supervacaneum equidem videri poſſet, ex Practicorum ſcriptis huc facientia teſtimonia operoſe congerere, verum ut eo clarius conſtet, quantum Opio in ſanatione hæmorrhagiarum tribuatur, in medium producere aliquos haud tædet, eosque potiſſimum cum cura nominare expediet, quos fere ut Duces ſuos ſequitur fere omnis hodiernorum Medicorum Exercitus. Ut apud alios longe antiquiores, quos nunc miſſos faciam, ita apud RIVERIVM ſi omnia capita quæ de variis hæmorrhagiis is conſcripſit, evolvantur, nullum habebitur, quo peculiari ſuo encomio anodyna remedia haud condecorata legantur. *Excretiones ſanguineas Opiata potenter ſiſtere*, ſcripſit etiam WILLIS.[a] Non minus *periculoſiores ſanguinis effuſiones per quæcunque loca, per alvum, per veſicam, per nares, per os, per uterum frequenter a vi Opii compeſci* profitetur ETTMVLLERVS[b] plenaque laudibus pro hoc fine habentur ejus Opera practica. Opium quoque VALENTINI[c] *hæmorrhagias ſedare* afferuit. Obloquens aliquibus qui aliter forte ſtatuunt, *totum Orbem Medicum credere* dicit WEDELIVS,[d] *Opium eſſe κολλητικὸν τῶν φλεβῶν, adeoque ſanguinem ſiſtere, ut mane altero a prægreſſo illius uſu viſus fuerit conſiſtere, & exitum recuſare ſanguis, dum aperiebatur vena. Opium decore præparatum hæmorrhagiis adhibitum inſigniter conducere* aſſeruit SIMON PAVLI.[e] *Magno damno hominum, ut aliis morbis, ita et hæmorrhagiis pene enectorum negligi*, DAN. LVDOVICI[f] teſtatus eſt. *Evacuationi cuivis ita et ſanguinis niſi adſit contra indicatio ſubvenire Opium* cenſuit THOMSON[g] idque *ſanguinis profluvia ſedare* etiam notauit

FREIND.

a) *Pharm. Rat. Part. I. p. 185.*
b) *diſſ. de Vi Opii diaph. C. I. §. 4.*
c) *Muſ. Muſeor. p. 272. §. 5.*
d) *Opiol. p. 158.*
e) *Quadripart. Botan. p. 423.*
f) *in Pharm. moderno ſeculo applicanda p. 367.*
g) *diſſertationum p. 126.*

FREIND. [h]) *Ut in morbis variis acutiſſimis ita quoque hæmorrhagiis deſperatis maximum uſum Opium præſtare* dixit HECQUET. [i]) GEOFFROY [k]) *hæmorrhagias ab æſtuante ſanguine oriundas Opio compeſci* non minus aſſeverat, quare & illud in periodicis hæmorrhagiis, iis nempe, quæ ad ſolemnes evacuationes ſpectant, & ſanitati proſunt, non dandum eſſe præcipit. Non abhorrent ab horum omnium ſententiis præcepta Cl. HOFFMANNI, [l]) qui licet nunquam in exhibitione anodynorum liberalis ſit, tamen ubique, ſi hæmorrhagia aliis cedere renuat, illa remedia admittit, & commendat. Quin *Opium & Semen Hyoſcyami cum omnibus compoſitionibus, quæ hæc ingrediuntur, magna virtute gaudere* ait, *ſanguinem & omnes ſpecies hæmorrhagiarum ſiſtendi.* [m]) Atque in eo apprime ſibi conſentientem habet HEISTERVM [n]) qui *in caſſum uſurpatis aliis ad Opiata confugiendum eſſe* dicit. Inter Diſcipulos Magni BOERHAAVII Cl. de GORTER [o]) in hæmorrhagiis ſanandis poſtquam varia impetum minuentia allegavit, ad eundem finem facientia refrigerantia, & abſorbentia etiam Opiata citat. Deinde quoque Cl. SCHREIBER [p]) in hæmorrhagiis ex cauſa interna obortis ſanandis, remediis refrigerantibus Opium ad latus ponit. Non minus paſſim in Tractatu ſuo Opium hæmorrhagiis ſedandis idoneum eſſe remedium dicit YOUNG, ſuumque cum aceto acerrimo præparatum exhibuiſſe hæmorrhagiis laborantibus refert. [q]) Dum Vires Opii in Morbis variis recenſet, hæmorrhagiarum quoque non obliviſcitur ALSTON, [r]) paſſimque ad has compeſcendas valere hoc pharmacum affirmat, eapropter & uſum in ſalutaribus ſanguinis profluviis abeſſe debere monet. Satis opinor, jam patet, quam unanimi conſenſu peritiſſimi Viri ſibi pulchros effectus in hæmorrhagiis coercendis ab Opio promittant. Sed plura dicam! Ipſe infenſiſſimus Anodynorum alioquin hoſtis Celeb. STAHLIVS cum omnibus aſſeclis eadem in gravioribus

h) *Emmenol. Cap. XIV. p. 139.*

i) *p. 247. 248.*

k) *Mat. Med. Tom. II. p. 695. & 710.*

l) *videantur in ejus Med. Syſt. omnia Capita de hæmorrhagiis.*

m) *Med. Conſult. Tom. IV. Germ. p. 253.*

n) *in Comp. Med. Pract. C. VIII. §. 12.*

o) *Comp. Med. p. 139. §. 24.*

p) *in introductione germanica ad cognoſcendos & curandos morbos Sect. II. c. 24.*

q) *p. 174. ſeq.*

r) *l. c. Sect. III. init. & circa finem Sect. IV. in fine.*

ſanguinis eruptionibus exhibenda ſuadet, namque in omnibus generibus earum apud NENTERUM, ALBERTI, IUNCKERUM, & alios poſt pulvillos temperantes incaſſum datos, crocum martis, ſpec. de hyacinth. & MP. de cynogloſſa commendari nemo ignorat. Neque ignotum eſt, ad compoſitiones ſpecificas remediorum hæmorrhagiis cohibendis deſtinatorum, præcipue narcotica tracta fuiſſe, quo nomine celebris eſt HEURNII pulvis, quem in Commentariis ad aphoriſmos HIPPOCRATIS [s]) deſcripſit, ex adſtringentibus ſemineque hyoſcyami & papaveris præparandus, ipſique HOFFMANNO probatus. [t]) Magnæ quoque famæ ſemper fuit Potio SYLVII poſt aquas falſo pro adſtringentibus habitas corallia, lapidem hæmatiten, & acetum, laudanum Opiatum complectens, quam non ſemel ut ab HOFFMANNO [*]) ita & HEISTERO [u]) laudatam memini. Sylvianæ prorſus ſimilem potionem, ſaltem ſine aceto, & loco aquarum fatuarum ſuccum millefolii depuratum recipientem, laudanique granis iij prægnantem, in hæmorrhagiis ſemper præſto eſſe debere, & reliquis pharmacis non reſpondentibus exhiberi, vult PITCARNIUS. [x])

s) *lib. V. aph. 50.*

t) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. II. Sect. I. c. 5. p. 117.*

*) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. II. Sect. I. c. V. p. 113.*

u) *in Comp. Med. Pract. C. VIII. §. 13. & in Obſeru. Medico Chirurgicis multis locis.*

x) *Elem. Med. lib. II. c. XVIII. §. 33. 44.*

§. II.

Hæmorrhagiarum ingenium, & ad earum Therapiam facientes veræ indicationes.

Temerarium videri poterat, & prorſus paradoxum, Tot in arte exercitatiſſimis Viris, & pluribus Hercle a me non nominatis, ſuffragiis ſuis in eandem ſententiam unanimiter conſpirantibus contradicere. Sed juvabit reſpicere accuratiſſime ad phœnomena generalia ab Opio ſumto euenientia, geniumque hæmorrhagiæ, cauſarumque ejus & verarum indicationum indolem cum illis phœnomenis ſedulo conferre; tuncque conſtabit inconcuſſa Veritas caſtæ experientiæ practicæ omnino concors. Omnis Hæmorrhagia non ab inſtrumento lædente extrinſecus admoto oriunda, (nam talis potius ad Chirurgiam ſpectat) ſed ab internis cauſis prognata, ponit primo, vaſorum loci affecti laxitatem nativam, vel mala diæta aut morbis prægreſſis inductam,

vel

vel ſaltem præ partibus aliis minus robur nativum, id eſt diſpoſitionem partis præviam. Neque hæmorrhagia fit, niſi vaſa hæc diſpoſita, id eſt, aliis minus fortia, vel ſolutionem continui patiantur ſubito, vulnusque adeo exhibeant, vel erodantur ſenſim, vel dilatentur ultra ſuetam diametrum, quod maxime arteriis ſecundi generis evenit, ſanguinem tum loco ſeri ſui admittentibus, & emittentibus, per oſcula nimis hiantia. Veteres non male organica vitia *ἀναστόμωσιν, διαπήδησιν, ῥῆξιν* & *διάβρωσιν* allegabant, licet circuli vitalis ignari eſſent. Hæc triplex conditio vaſorum a me adducta, ſine qua nulla hæmorrhagia poſſibilis eſt, neceſſario ponit cauſam continuitatem vaſorum ſolventem, ea erodentem, & dilatantem. Cauſa hæc eſt ſanguis ipſe nimius, rarefactus, diſſolutus, acris, determinatus præcipue in partem affectam magis, quam in alias. Huc autem determinatur vel a ſtimulo heterogeneo quouis, reſidente in ipſa parte affecta, & affluxum alliciente, vel ab impetu majore humorum, in partem illam excurrente. Impetus major fit aut per motum univerſalem circulatorium auctum, aut per ſpaſmum aut per obſtructionem aliarum partium. A ſpaſmo nempe (quem fere ſemper in omnibus partibus externis dominantem occaſionem dare hæmorrhagiis putat HOFFMANNVS *Med. Syſt. Tom. IV. Part. II. p. 6.*) dum coarctata ſunt, aut ab obſtructione occluſa aliarum partium vaſa, per quæ libere ferri debebat ſanguis, manente priſtina ejus mole, is non minus majori impetu ruit ad partem affectam debilem, in qua ſupponitur minima reſiſtentia ac a circulo aucto, ibique per rupta, eroſa, diducta vaſa prorumpit. Atque ad hæc enarrata momenta redit omnis facies hæmorrhagiarum, quæ a plethora, diæta lauta, calida, acri, a motu corporis nimio, febre, oriuntur; & acrimonia varia, ſcorbutica, morbilloſa, varioloſa, peſtilentiali atrabilaria, eryſipelacea, epidemica ſpecifica laborantibus; deinde debilibus, ſenſibilibus, ad ſpaſmodicos motus proclivibus,

 tandem

tandem viſcera obſtructa habentibus, hepaticis, lienoſis, tuberculis pulmonalibus adfectis, adeo familiares obſervantur. Ex horum omnium conſideratione jam conficitur, ſi cohibitionem hæmorrhogiæ nil vetat, quando nempe, non critica eſt, gravioresque ægritudines avertere apta, eo in cura reſpiciendum eſſe, ut vaſa ſanguinem plorantia ſeſe coarctent & claudant. Verum ut hoc impetretur, pro differentia cauſarum enarratarum primariæ intentiones erunt *1. plenitudinem minuere*, 2. *impetum moderari*, & *revellere*, 3. *acrimoniam corrigere*, 4. *irritamentum hærens in parte affecta delinire & tollere*, 5. *ſpaſmos ſopire*, 6. *obſtructiones reſerare*, de quibus omnibus dicetur in ſpeciali hæmorrhagiarum tractatione. His adduntur quidem vulgo aliæ adhuc indicationes de incraſſandis humoribus, ne hi elabi facile per ora vaſorum queant, & de adſtringendis & occludendis vaſis, ne eruptionem ſanguinis permittant. Verum licet communis Praxis coagulantium & adſtringentium uſum in hos fines valde urgeat, iis tamen potiri ſollicita illorum adhibitione neutiquam datur. Sane hæc talia utut ſæpe juvent ſi immediato contactu agant in vaſa læſa externa tamen, ne quidem ſemper juvant, multo minus autem hæmorrhagiæ medentur, ſi interno eorum uſui committatur vaſis adſtrictio, vel liquidi coagulum. Eleganter Illuſtr. *van* SWIETEN [a]) *Si hæc remedia* inquit *dum ſanguini immiſta per vaſa fluunt, has vires haberent, an non prius conſtringendo pulmonis vaſa minima, vel coagulando ſanguinem mortem inducerent, impedito ſanguinis per pulmonem tranſitu, antequam ad locum affectum pervenire poſſent.* At vix fluunt per vaſa ore aſſumta adſtringentia & incraſſantia, ac coagulantia, ſi enim hac virtute vere pollent, prima actione ſua obſtruunt & conſtringunt vaſorum lacteorum venularumque abſorbentium in inteſtinis oſtiola, atque ita ſibi ipſi portas occludunt, per quas ad ſanguinis oceanum pergere deberent. Sique dilutum ſatis cum largo vehiculo adſtringens in vaſorum ſyſtema

a) *Comment. ad aph. Bœrh. 219.*

ma admittatur, adductis, & ad conſtrictiones ſollicitatis iis, quæ primo attingit, ſæpe augebit impetum circuli, ut martialia omnia evidenter faciunt, atque majori adhuc copia ad partem adfectam debilem ruere ſanguinem faciet. Saltem talia durante hæmorrhagia exhibita non facile proderunt, tantoque minus quo major eſt morbi impetus. Sedata autem eadem ejusmodi remediis pars affecta roboranda eſt ne malum revertatur.

§. III.

Opii Vires imaginariæ in coercendis hæmorrhagiis confutatæ.

Jam his omnibus præmiſſis ſollicite inquirendum eſt, quid pro impetratione indicationum quas ſuppeditavi, quæque ſolæ genuinæ ſunt in medela fluxuum ſanguinis, ſperare liceat ab Opio, ejusque effectubus in Corpus humanum, per expoſita Phænomena notis. Sed antequam huic inquiſitioni me accingam, videamus paucis quid ſibi inde promiſerint Clariſſimi Viri. Exiſtimant quidam cum WEDELIO [a]) humorum acrimoniam corrigendo opiata conſulere poſſe hæmorrhagiis, eam nempe incraſſando. Quotusquisque vero ſerio attendens credet, maſſæ toti omnium humorum acri ſuppoſitæ, reſpondere incraſſans ad granum forte unum exhibitum? quotusquisque medicorum neſciet omni ſpecificæ acrimoniæ deberi ſuum ſpecificum antidotum, cum univerſale omnes acrimonias corrigens detur nullum, niſi fuerit emolliens & demulcens. Opii vero emollientem & demulcentem vim probaverit nemo, neque ſpecificam ejus vim vel uni ſpecificæ acrimoniæ adverſam aliquis facile adſtruxerit. Imo vero quomodo remedium ſanguini fervorem inducens, venerem ſtimulans, pruritum in cute excitans, atque in ſe vere acre & urens, incraſſans haberi, & corrigendæ ulli acrimoniæ ſervire queat, vix bene capitur. Multi boni Viri Opio vim eſſe figendi & coagulandi ſanguinem exiſtimarunt, ut in ſuperioribus ſub Experientia II. expoſui, igitur non mirum eſſe, *quod ſanguinem & reliquos humores quodammodo ſpiſſiores reddendo Opium hæmorrhagias*

a) *Amœnit. mat. med. p. 505. 506.*

gias ſedet, edixit VALENTINI.[b]) Eousque autem Opiata eſſe κολλητικά, fluxilitatem ſanguinis figentia, atque iſchæmia ſibi perſuaſit WEDELIVS,[c]) ut poſt eorum uſum ſanguis e vena ſecta minus fluxiſſe ab eo obſervatus ſit. Inter recentiſſimos Scriptores ALSTONVS,[d]) qui pro virtute Opii ſanguinem coagulante totus militat, & alternantem non vult agnoſcere, ab illa omnem fructum in hæmorrhagiis deducere videtur, quando aſſerit impoſſibile fore, ut adeo proſperos effectus in illis ederet opium, ſi vere ſanguinem attenuaret. At vero primo falſa eſt vis Opii ſanguinem inſpiſſans; cum certo rarefaciente & attenuante humores, potius inſtruatur; ſi vero etiam per hypotheſin ſanguinem inſpiſſaret, vanum tamen eſſet inde expectare conſopitionem hæmorrhagiarum, ut in fine §i antecedentis monui. Doctiſſimus THOMSONVS et FREIND a virtute diaphoretica Opii, quæ non gratis ſupponitur, ſed utique veriſſima eſt, vim ejus hæmorrhagias cohibendi deducunt. Prior *evacuatione largiore per ſudorem, aut diaphoreſin conciliata, depleri ſanguinis vaſa* memorat,[e]) *indeque quod reliquum eſt, quantitate diminutum ex arteriis expeditius tranſire in venas, ſicque evacuationem ſiſti* dicit. Poſterior *perſpiratione largius provocata, & humoribus per poros cutis evacuatis fieri a parte affecta revulſionem* autumat.[f]) Doleo vero ego non conſiderauiſſe egregios Viros, opium ad propriam ipſorum mentem eſſe diaphoreticum admodum calidum, ſanguinemque incitans & expandens, omniaque talia ſive conſiderentur, ut diaphoretica ſiue minus, diſſuaderi potius a Practicis ſagacibus, in Hæmorrhagiarum medela. Non neſcire hi poſſunt, diaphoreſin ab Opio evenientem maximam partem eſſe effectum antea ab eodem Opio accelerati circuitus, rarefactique ſanguinis. Si ergo ponamus hæmorrhagiam ab augmento circuli & orgaſmo oriundam, in curatione ejus id medicamentum, quod neceſſaria ſua actione circulum & orgaſmum auget, talem hæmorrhagiam potius debebit in-

tendere,

b) *Muſ. muſ. p. 272. §. 5.*

c) *Mat. med. p. 505. 506.*

d) *Sect. III. §. 9. & 12. circa finem.*

e) *Diſſertationum p. 126.*

f) *Emmenol. Cap. XIV. p. 139.*

tendere, quam minuere per diaphoreſin poſt motum ſanguinis celeriorem & orgaſmum inductum, demum enaſcentem. In hoc igitur caſu antea faciendum eſſet malum, ut deinde eveniret bonum. At vero quodſi etiam bonum malo ex quo oriretur eſſet majus, ſane hæc diaphoreſis, ut ipſi Cl. Viri contendunt, non niſi revellendo curaret hæmorrhagiam. Non negari igitur poterit meliora fore alia evacuantia, æque revulſionem præſtitura, quæ agunt ſine aucto circulo, ſine inducto orgaſmo, qualia ſunt VS. & purgatio antiphlogiſtica. His per experientiam multum boni præſtatur in hæmorrhagiarum ſanatione, ergo omnino omni reſpectu merebuntur Opio præferri, tantoque magis, quo magis Opium agens eorum actioni circulum & orgaſmum dum revellunt, ſimul minuenti e diametro contrariatur.

Verum forte audiendi erunt illi, qui prodeſſe Opium in ſedandis fluxibus ſanguinis aſſerunt, *quod furibundos ſpiritus coerceat, & motuum exorbitantium impetus pacet*, ut WEDELIO, g) VALENTINI, h) ETTMVLLERO paſſim, HECQVETO, qui toties ad erethiſmum nervorum ſedandum Opium extollit, multisque aliis videtur. Secundum hæc principia Opium Univerſale habetur omnium excretionum, omnium motuum exorbitantium in corpore frænum. Sed ſatis per phœnomena in antecedentibus conſtitit, Opium coercere potiſſimum eas excretiones quæ extra leges circulantium humorum locantur, non alias, excretionemque ſudoris movere moto celerius per vaſa ipſo ſanguine; atque idem pharmacum quosdam motus ſaltem non omnes coercere, quosdam vero potius intendere. Princeps ſæpe in medela hæmorhagiarum indicatio eſt circulum humorum motumque adeo cordis & arteriarum debilitare, id quod autem ab Opio impetrare haud licet. Commendant equidem hoc & eum in finem ſat multi. WEDELIVS i) aliquoties laudatus dum non uno titulo Opium laudat ſed polychreſtas ejus vires iſchæmas extollit, id *impetum exituri ſanguinis*

g) *l. c.*

h) *Muſ. muſ. p. 272. §. 5.*

i) *Amœn. mat. med. lib. II. Sect. II. c. 19. p. 505.*

k) *Pharmaceut.rat.Part II. Sect. III. cap. II. p. 217.*

coercere & figere dicit. WILLISIVS [k]) in hæmorrhagiis hypnotica & opiata convenire affirmat, *ad cor vehementer nimis pulſans ſufflaminandum.* ETTMVLLERVS Opium hæmorrhagias reprimere dicit, *quod ſanguinis impetum motivum nonnihil cohibeat.* [l]) Cum his facere omnino debent medici omnes, qui in ea verſantur ſententia, Opium reapſe vires circulantes compeſcere, & minuere, ac ſimul refrigerium ſanguini inducere, quorum Catalogum ſub Experientia I. & II. in ſuperioribus adduxi. Illi quippe vi hujus hypotheſeos cum Cl. GEOFFROY [m]) pro tardo pulſu ab Opio reddito militante, prona conſequentia urgere coguntur, Opium hæmorrhagias ab æſtuante ſanguine oriundas ſiſtere. At vero accuratiſſime conſiderata Phœnomena ab opio deglutito emergentia luculenter docent, Opium circuitum ſanguinis accelerare & calorem intendere, quare in omni hæmorrhagia quæ a circulo aucto & calore pendet, æque abſonum erit porrigere Opium, quam commendare Vinum, ſpiritum vini, & ſalia volatilia. Atque ex his ſimul patet, minus appoſite uno eodemque tempore, una eademque formula, ubi nempe ſola intentio de circulo minuendo & orgaſmo temperando, nullaque alia locum habet, exhiberi ægro conjunctum nitrum & Opium, quamvis hoc in Praxi quotidiana præeuntibus magni nominis Artificibus ita fieri ſoleat. Ego Veritati litans unice, palam ajo, Opium potius proritare & augere poſſe hæmorrhagias, tantum abeſt, ut minuat; atque ut hoc meum aſſertum ſuum valorem adipiſcatur, urgeo ſemel iterumque, id, licet communibus placitis repugnet, ſuperſtructum eſſe, experientiis generalibus, effectus Opii in corpus, ſemper ſibi ſimiles docentibus. Nemo mihi opponat Obſervationes Practicas, ſanatarum hæmorrhagiarum ſub uſu Opii, caſu quippe dum aliorum ſimul adhibitorum pharmacorum actio actioni opii præpollebat, hoc tum non nocuit, quando vere haud profuit. Evictiſſimas experientias propoſui in ſuperioribus, Opiumque aut

l) *diſſ. Cap. I. §. 15.*

m) *Mat. med. Tom. II. p. 695.*

deſinere antea debet eſſe Opium, aut motum & calorem dum certo auget, motui nimio & calori debitis hæmorrhagiis auxilium adferre nequit. Neutiquam fallor, ſalva res eſt! Magnique adeo Viri dum ſuis ſententiis ipſi contradicunt, Veritatem quam propono, ſimul egregie præter voluntatem ſuam confirmant. Auſcultemus pauliſper THOMSONO, quem pro Opii Virtute hæmorrhagias ſiſtendi militantem antea in medium produxi, qui tamen ipſe ſequente pagina id confutat, quod in antecedente aſſeruerat. *Tantum abeſt* inquit, *ut Opium re vera adſtringat, ut potius fluxus qui a ſanguine expanſo fiunt, moveat, hinc optimi exiſtit uſus in partu & puerperiis pellendis. Neque id medicis expertis ignotum. Egomet Opio puro, nulla mixtura peregrina adulterato feliciter aliquoties rem expertus ſum. Neque dolor urgebat quispiam, ut eidem leniendo inſerviret, aut inde deſumeretur indicatio. Neque mirum cum haud alia verum fortiori operetur ratione, cum caſtoreo, borrace & hujusmodi volatilibus aliis, quæ ſanguine expanſo Puerperia movent.* n) n) *Diſſ. p. 127.* Prorſus eadem ratione FREIND *cum ſanguine attenuato fiat uberior ſpirituum generatio, & proinde impetus Cordis fortior, augeaturque ad vaſa plenitudo, menſes & lochia provocare Opium* ſcribit. o) Liceat mihi cum THOMSONO o) *Emmenol. Cap. XIV. p. 139.* & FREINDIO quorum ſane aſſerta hic adducta cum eorum antea a me memoratis minime conciliari poſſunt, ſimul in medium producere ſibi etiam contrarium HECQVETVM. p) p) *p. 247-248.* Collaudat hic Opium in acutiſſimis & deſperatis hæmorrhagiis, & circulum refrænare paſſim dicit, interim tamen alibi WEDELIO haud adſtipulatur, & non *κολλητικὸν τῶν φληβῶν*, ſed verius multo *ἀναστομωτικὸν τῶν φληβῶν* Opium ſalutans, ita ſcribit: q) *Accuſatio vulgaris contra Opium,* q) *p. 154.155.* *quod figat ſanguinem, quod illum cohibeat, quod retardet circulationem, evidenter falſa eſt, quoniam poſt motum majorem quem ciet in ſanguine, cujus ſudor ſufficiens teſtimonium eſt, dubitari nequit, quod Opium non rarefaciat potius ſanguinem*

 guinem

guinem quam condenſet. Obſervarunt adeo Practici, quod inflammet faciem, aut quod minimum illam extraordinario rubore tingat, alii quod aperiat vaſa, quare mictum cruentum cauſatur, imo vero quod excitaverit hæmorrhagiam lethalem aperiendo venam altera die poſt phlebotomen datum. Hæc Phænomena an probant quod Opium vaſa claudat, aut potius quod aperiat, & exitum ſanguinis proritet? Certe in curatione Chloroſeos ſapienter mixtum cum aloe, marte & ſimilibus aperitivis evacuationem menſtruam deficientem inſtaurat. Equidem fateor ego, quæ de mictu cruento, deque vena aperta poſt phlebotomen ab Opio habet HECQVETVS ex HOFFMANNO [r]) & BORELLO, [s]) non ita comparata eſſe, ut plenam fidem ſtatim promereantur, cum fallaciam non cauſæ ut cauſæ videantur arguere, unde & bini hi caſus recte refelluntur a SIMONE PAVLI [t]) & WEDELIO. [u]) At vero ſi poſt phœnomena, quæ evidente & conſtante experientia monſtrant, Opium accelerare circuitum, ſanguinemque rarefacere & calefacere, certum ſimul per experientiam eſt, Opium eſſe remedium emmenagogum, ariſtolochicum, & antichloroticum, certum etiam opinor erit, Opium non convenire hæmorrhagiis, a moto, rarefacto, calidoque ſanguine excluſis, & ſuſtentatis, namque talibus caſtoreum, borracem, & aloen quibus par virtus eſſe dicitur a THOMSONO & HECQVETO ac ipſi Opio, nemo bonus Practicus facile oppoſuerit. Addo adhuc, Crocum per experientiam menſes & lochia movere, & largiore quantitate datum nimiam ſanguinis expanſionem, narcoſin, & hæmorrhagias exorbitantes teſte Cl. CARTHEVSER, [x]) excitare, quando nunc inter Crocum & Opium multorum effectuum in corpus intuitu, ſumma datur Analogia, ad hæmorrhagias proritandas etiam Opium par futurum, & vim ſuam ἀναστομωτικὴν, (a LINDESTOLPIO [y]) coagulum ſanguinis ab Opio ſupponente, gratis in dubium vocatam), exerciturum erit. Namque ſi Opium turgore ſanguini

r) *Lib. II. de medic. offici-nal. c. 169.*

s) *Cent. IV. obſ. 57.*

t) *Quadrip. Bot. p. 421. 422.*

u) *Opiol. p. 158. 159.*

x) *Mat. med. Part. I. ſect. XI. Cap. IV. §. 5.*

y) *De Venenis p. 610.*

guini inducto, & motu ejus progreſſivo celeriore reddito, valet efficere, ut Plethora menſtrua excluſa is per arterias uterinas ultimas elabatur, poterit etiam efficere, ut plethora alia poſita, elabatur per partes alias, ſi horum vaſa ponantur habere in corpore minimam reſiſtentiam atque ita conſtituta, ut exitum facile concedant. Mirum eſt Celeb. GEOFFROY Opio vim adſcribere ſiſtendi hæmorrhagias, a ſanguinis æſtu exortas, ut dixi, & tamen alibi [z]) expreſſis verbis id non dandum velle illis, qui ſummam patiuntur ſanguinis plethoram, ne a ſubita ſanguinis expanſione hæmorrhagia ſuperveniat. Quodſi igitur hæmorrhagia a ſanguinis æſtu & expanſione, ſummaque plethora jam adſit, an tum quadrabit Opium, & ſiſtet hæmorrhagiam, quam per easdem cauſas ciere aptum habetur? Nonne clarum eſt, duo hæc aſſerta Cl. Viri inter ſe pugnare? Neque inter ſe conciliare poſſum, quæ diverſis locis eloquitur Celeb. YOUNG. Scilicet paſſim in elegantiſſimo tractatu favet adhibitioni Opii in hæmorrhagiis, [a]) nihilominus tamen in ejus *parte ſecunda* adſtruit, effectus Opii eosdem eſſe ac ſomni naturalis, ſub quo totum corpus intumeſcat, & ſub quo inter alia phœnomena quæ habet, etiam hæmorrhagiarum paroxyſmi ingruere ſoleant. Ex hoc autem fundamento cum effectus Opii ponat majores quam ſomni naturalis, diſſuadere omnino Opium deberet, pro curatione hæmorrhagiarum, quippe quæ inde facilius evenire queunt, quam a naturali ſomno. Sufficit Ill. BVCHNERO [b]) auctus ab Opio motus progreſſivus & vis ejus ſtimulans concluſioni, faciles inde futuras hæmorrhagias. Quomodo igitur ſecus ſentientes vim iſchæmam ejus probare queant his poſitis, & ſtantibus iis omnibus quæ ego adſtruxi hactenus, ipſi videant.

z) *mat. med. Tom. II. p. 710.*

a) *e. g. circa finem.*

b) *diſſ. de Opio §. 49.*

§. IV.

Opii Vires iſchæmæ veræ, valde limitatæ.

Nos quando retroſpicimus ad §. II. ſtabilitas generales & veras indicationes therapevticas hæmorrhagiarum, atque quando ex §. III. modo dictis intelligimus, Opium nec coa-

gulum iudicere ſanguini; nec diaphoreſi mota juvare; nec plenitudinem minuere & revellere; nec acrimoniam ſanguinis corrigere; nec ſpiritus ſiſtere univerſaliter; nec circulum debilitando moderari impetum; idque inſuper obſtructionibus viſcerum reſerandis vix deſtinari poſſe perpendimus, multas & præcipuas intentiones illico cadere videmus, ſub quibus Opium dicari poſſet hæmorrhagiarum prudenti medicationi. Nulla igitur vera indicatio amplius ſupereſt ex omnibus adductis, quam illa, quæ ſpaſmos ſopire, & irritamentum in parte affecta hærens delinire jubet. Atque ſub his conditionibus ſolis quadrabit Opium hæmorrhagiarum ſanationi, nunquam aliter. Hinc vero toties juvat quando doloroſa ſenſatio concurrit, aut ad minimum tenſio membranoſarum partium, qua verſus locum ubi ſanguis erumpit, ejus nixus, urgetur; vel quando in parte illa cujus vaſa ſanguinem eructant, aliquid adeſt, quod ea vellicat & coarctationi eorum obicem elabenti ſanguini poſituræ reſiſtit. Atque hoc ipſum momentum practicum præ multis aliis magnis Practicis promiſcue Opium ſanandis hæmorhagiis deſtinantibus, & ad cauſas earum non ſemper bene attentis, quamvis non ubique ad id reſpiciens, tamen intellexiſſe videtur ETTMVLLERVS. [a]) *Hæmorrhagias* inquit *reprimit Opium ſenſum in parte ex qua effluit ſangnis, vellicantem mitigando, adeoque* (pulcherrimum dictu) *illis ſaltem hæmorrhagiis proprie convenit, quæ occaſione ſenſibilioris irritationis aut excitantur aut continuantur aut ſæpius recidivant, quas inter acrior ſanguis non ultimas tenet, vel quæ occaſione inordinatorum ſpaſmorum in vaſis ſanguiferis ſubinde accidunt.* Bene quoque JONES fluxiones ab alicujus partis ſenſibilis irritatione pendentes compeſci Opio ſcripſerat, quod aſſertum merito ad ſanguinis fluxiones extendendum eſt. Rectiſſime etiam GEOFFROY, licet perperam antecedente pagina aſſeruiſſet, Opium hæmorrhagias ab æſtuante ſanguine oriundas ſiſtere, illud *quasdam hæmorrhagias* cohibere affirmat *mat. med.*

a) *diſſ. de Virtute Opii diaph. Cap. I. §. 15.*

med. Tom. II. p. 696. quod ſub ea reſtrictione quam urgeo, omnino verum eſt, vix autem aliter. Atque hæc de Opii uſu in Hæmorrhagiis in genere conſideratis ſufficiant. Jam brevibus percurram omnes earum ſpecies, atque ubique poſthabitis aliis ſcopis, quibus neutiquam ſatisfacere aptum eſt Opium, præcipue ad bina hæc momenta, nimirum ſpaſticas ſtricturas in remotioribus partibus ſanguinem ad locum affectum copioſius determinantes, irritationemque in ipſa parte affecta, ſollicite attendam, largiarque & probabo, ſi alia remedia ſedantia blandiora quæ nil vitii illius habent, quod Opio ſimul adhæret, id eſt, quæ ſanguinem non ſimul commovent & turgere faciunt, non ſufficiant, omnino Opio ſedativorum ſummo opus eſſe, niſi forte contraindicaverit debilitas ſumma. Exulare enim tum Opium volunt Practici circumſpecti fere omnes, atque non ſine gravibus rationibus. Non equidem metuendum eſt cum WILLISIO [b]) *ne ſtatim cordis molimini ſanguinis rivum perexiguum & præ exiguitate vix continuum, laborioſius volventi ſufflamen & remoram imponant opiata*, nam Opium Vires cordis certo auget. Verum eapropter id non convenit, quia vires animales & naturales minuit, atque per ea quæ Sect. I. Cap. VI. §. 3. adſtruxi, debilibus & debilitatis tuto exhiberi nequit.

b) *Pharmacevt. Rat. Part. I. Sect. VII. c. II. p. 193.*

§. V.

In ſpeciali Hæmorrhagiarum Tractatione initium facio ab *Hæmorrhagia narium.* In ea ſananda favent certe Opio Practici ad unum omnes, hoc remedium vel majore affectu, vel mediocriter amantes; quin hoſtes ejus Stahliani MP. de Cynogloſſa permittunt, & exhibent. Quantum & Veteris ævi, & ad recentius vergentis medici Opio dederint, conſtare poteſt ex PISONE, qui ſi neceſſitas urgeat, hyoſcyamo, Opio & Opiatis recentibus utendum dicit. [a]) Inter recentiores RIVERIUS [b]) ſi affectus hic fuerit contumaciſſimus, aliis omnibus irritis, ad narcotica veniendum eſſe, laudanumque ad grana tria vel etiam quatuor tum exhibendum principem locum

Hæmorrhagia Narium.

a) *de Cognoſc. & curandis morbis lib. I. c. 47. p. 285.*

b) *Operum in fol. p. 230. B.*

locum obtinere, ſine conditione ulla quoad cauſæ differentiam addita docet, ſaltemque cavendum eſſe monet, ne ægro valde debili exhibeatur, calorque nativus (ex hypotheſi nempe de frigida qualitate Opii) non prorſus ſuffocetur. Tali quoque hæmorrhagiæ pertinaciſſimæ, ægro licet jam ſatis debili exiſtente, cum brevi deinde moreretur, LENTILIVS [c]) oppoſuit Electuarium cui inerat Semen hyoſcyami & Philonium romanum; atque poſtea Potionem cum bolo armena, ſanguine draconis, lapid. hæmat. & laud. opiat. Ita quoque Cl. HEISTERVS [d]) Studioſis duobus narium hæmorrhagia laborantibus dedit potionem cum aceto deſtillato & laudano opiato & alteri adhuc pulverem, Sem. hyoſcyami habentem. Narcotica in deſperatis caſibus non contemnenda eſſe etiam edixit Celebris Chirurgus BELLOST. [e]) Ipſe HOFFMANNVS perſiſtente pertinacius validiore ſolidorum impetu aliquot grana MP. de cynogl. offerri jubet. [f]) In Senum adeo hæmorrhagiis narium Celeb. FISCHER [g]) non diſſuadet VSnem. & ſcarificationes, interim quod mirum Opii Uſui provido & alvum ſubducentibus plus tribuit. Facile mihi foret ire per Practicorum ſcripta numeroſiſſima, atque plura teſtimonia adferre, quantum illi Opio in fluxu ſanguinis e naribus tribuerint. Sed adducta ſufficientia ſunto. Nil jam dicam, in quavis hæmorrhagia narium ante omnia ſerio cogitandum eſſe, an illa vere cohibenda ſit, an minus, ne damna gravia intempeſtive conſopitam inſequantur. Bene quippe criticam a ſymptomatica & morboſa diſtinxiſſe juvat, multumque intereſt ſerio cogitaviſſe, morbos capitis graviſſimos, febresque & deliria febrilia hæmorrhagia narium & præcaveri, & ſolvi ſæpe, quæ omnia toties HIPPOCRATES Pater in *aphoriſmis* & *coacis prænotionibus* inculcavit. At vero quando his probe, ut decet penſitatis, ſiſti quoque talis hæmorrhagia poſtulat, cum quandoque, licet non ita frequenter, ex unica forte narium arteriola tantum cruoris profundatur, ut ni opportuno tem-

pore

c) *Miſcell. l. p. 164.*

d) *Obſervationum medico-Chirurg. 207. & 511.*

e) *Chirurgien d'Hopital Pharmac. Chirurg. c. 5.*

f) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. II. Sect. I. c. I. p. 17.*

g) *de Senio ejusque morbis Cap. II. §. 28.*

pore flumen conquieſcat, aut cachexiæ & Hydropi aditus pandatur, aut ſyncope, ſingultu & convulſionibus ſupervenientibus moriatur æger, quæſtio naſcitur ſeria, an inter alia remedia ſanguinem ſiſtere apta, Opium eundem in finem exhibere conveniat. Opium per experientias I. II. III. V. accelerat circulum; ſanguinem calefacit & rarefacit, rarefactumque copioſius determinat ad caput; an dum poſito accelerato circulo, poſito calore ſanguinis, poſitaque determinatione ejus ad caput, toties hæmorrhagia narium excluditur, hæc eadem omnia vult vera ejus medela? an contrarias potius indicationes formare jubet? Sane per illas experientias vel ſolum Opium habile potius judicari debebit ad ciendas hæmorhagias narium, quemadmodum in diſpoſitis analogi vini potus illas ciet, atque vere eaſdem per Opium ingigni experientia loquitur. Teſtis idoneus eſt HOFFMANNUS qui de ſanguinis rarefactione & determinatione majori per arterias ad caput, impeditioreque hujus reditu per venas verſus cor ab uſu Opii verba faciens, exinde etiam perſpicuam eſſe rationem dicit, quare poſt opiata turgeant & inflata ſint capitis vaſa, facies rubicunda evadat, & hæmorrhagiæ narium quandoque inſequantur. [h]). Mirum ergo ipſum hæc bene intelligentem nihilominus in *Medicina Syſtematica* nil juvantibus Emulſionibus papaveraceis, perſiſtente pertinacius validiore ſolidorum impetu, deſcendendum voluiſſe ad efficaciora, ad aliquot grana MP. de Cynogloſſa. Rectius crediderim, cum & Cl. BÜCHNERUS Opium, quia congeſtiones ad caput facit, quia motum progreſſivum ſanguinis auget, atque ſimul ſtimulante vi inſtruitur, per ſe facile hæmorrhagias narium proritare poſſe affirmet, [i]) id minus idoneum in hoc morbi genere remedium habebit medicus ſagax, imo vero potius & noxium, & aliis indicatiſſimis remediis contrarium ſtatuet. Quid enim! nonne nitroſis & acidis quæ toties Orgaſmum refrænando juvant, eum inducendo contra nititur Opium? nonne operationem

h) *diſſ. de Operatione §. 18.*

i) *diſſ. citata §. 48. 49.*

rationem felicem & citam VSis. revulſoriæ, pediluviorum, alvumque laxantium, quibus humorum nixus optime a ſuperioribus corporis partibus avocatur, turbat, & bonam partem eludit, impetum eorum ad caput determinando, alvique ſimul ſeceſſum retardando? Nonne abſonum eſt epithematibus refrigerantibus externe uti, pro appulſu humorum ad ſuperiora infringendo, & interne dare remedium, quod appulſum eo vergentem denuo cieat? Nonne ergo Opium pugnat cum omni pharmacorum ſupellectile, qua hæc ægritudo oppugnanda eſt? quicquid etiam boni de illo ſibi promittant Practici. Ego certe, ex quo hæc bene intelligere incepi, neglexi penitus Opium, quoties mihi hæmorrhagia narium ſiſtenda obvenit; atque non raro miſſo eo, illam etiam valde impetuoſam obedientiam præſtitiſſe VSi. ſi opus repetitæ, acidis, nitroſis, emulſionibus, purgationibus antiphlogiſticis, clyſmatibus ſolis memini. Sunt hæc remedia præcipua, quæ ſuadet SYDENHAMUS, [k]) qui magnus licet alioquin Opii Fautor hic de laudano ſuo liquido tacet, ſaltemque Emulſiones quæ plus ad demulcendum & refrigerandum quam ad ſopiendum valent, & Syrupum de meconio collaudat, tantumque anodynum exhibet finita Operatione præmiſſi cathartici, ut ipſi in more poſitum eſt. Omnia autem interna pharmaca ſi forte haud juverint, neceſſitate urgente una ſalus in topicis adſtringentibus, aluminoſis, vitriolaceis, ſaturninis turundæ beneficio applicatis. Melius horum ſolutiones aquoſæ applicantur, quam pulveres naribus inflantur, ut multi Veterum & Recentiorum volunt, quia hac forma facile ad fauces penetrant, ſcreatumque & tuſſim excitant, concuſſioneſque impetuoſas quieti ad curationem neceſſariæ adverſas. Prodeſt quoque ſpiritus vini naribus attractus. Sed ſi in mora periculum, præſtantiſſimum remedium & ſæpe præſentiſſimum, eſt turunda flexilis, ex cereo ejus longitudinis, ut certo attingat os cribroſum, eumque præciſe locum, ubi ſe retrotrahere neſcia

k) *Operum p. 85. & 780.*

neſcia arteriola ſæpe ad mortem uſque ſanguinem eructaret. Huic loco ſi applicare noverit manus perita turundæ apicem ſtyptico liquori intinctum, in momento quandoque ſiſtitur profluvium. Atque tali immediato contactui qui ſpiritui Vini, cum narium interiori ſummitate, hianteque arteriolæ oſculo intercedebat, potius tribuo ſanationem puellæ, cujus hiſtoria in *Actis Nat. Curioſ.* legitur,[1] quam ſpiritui vitrioli cum laudano liquido interne exhibito, quod prorſus contrario modo ac ille operatur, ſimul illius admiſtione caſtratur, atque adeo minus commode eodem tempore cum illo propinatur. Neque etiam huic Miſturæ ſanatio poteſt tribui, nam eveniente ſternutatione, poſt 24. horas rediit hæmorrhagia ad integram libram uſque, ſed ſolo alcohole naribus iterum attracto, in totum ſiſtebatur, nullo laudano amplius uſurpato. Ex his vero quæ ediſſerui hactenus, niſi omnia me fallunt, clariſſime perſpicitur, raro vel potius nunquam Hæmorrhagiæ narium convenire Opiata, namque illæ conditiones ſub quibus ſolis hæmorrhagiis in genere opium cum ratione opponi poteſt, ſpaſmus nempe in remotioribus partibus & irritamentum in loco affecto vix ſubſunt. Quomodocunque irritamentum quoddam in interioribus narium hærens & affluxum ſanguinis alliciens concipiamus, ejus actioni Opium aſſumtum nil demere poſſe ſtatim convincimur, certe acrimoniæ ſanguinis & ſeri ſuppoſitæ haud medetur. Largior ſtricturas in imo Ventre, & in artubus ſuperioribus & inferioribus, multum velificari poſſe Geneſi hæmorrhagiæ narium, natamque omnino poſſe ſuſtentare; ſed in primo caſu blanda ſubductio alvi, clyſmataque emollientia, in altero pediluvia blanda humores ad exteriora revocantia, Opiatis merebuntur præferri, juvamenque certius nil noxæ metuendæ immiſtum habens pollicebuntur. Illis vero quibus, notante inter alios FERNELIO & HEVRNIO, ob jecur imbecillum & ſcirrhoſum, ſanguis ſæpius ex naribus fluit, atque eapropter hydrops imminet, neque minus

1) *Vol. VI. obſ. 20.*

 lienoſis

lienoſis eandem hæmorrhagiam patientibus, remediis viſcera obſtructa reſerantibus & acrimoniam in humoribus dominantem corrigentibus ſubveniendum erit unice, ſi ulla ſpes ſupereſt, cum cœteroquin ſymptomatica hæc hæmorrhagia nec Opio, nec aliis auſcultet.

§. VI.

Hæmoptyſis. Pergo ad *Hæmoptyſin* quæ non confundi debet cum illa hæmorrhagia, quando præcedente titillatione, doloreque lancinatorio & ardore circa uvulam, ex faucibus, nulla comitante tuſſi, ſanguis non floridus, non ſpumoſus, ore ejicitur, cum ſcreatu, vel ſimplici ſputatione, qualem ſanguinis fluxum ſub *Hæmorrhoidum oris* nomine deſcripſit Cl. noſter de HELWICH. [a]) Vera Hæmoptoë ſemper tuſſim comitem habens ſedem ſuam figit in larynge, in ipſa trachea, in membrana bronchia cingente, in ipſo parenchymate Pulmonum. In primis tribus caſibus ſanguis excernitur paucus, floridus, aut cum muco remixtus, in vltimo multus, floridus, ſpumoſus, & per brevia intervalla. Nonnunquam per annos affligit hæmoptoë indemnis, talesque hiſtorias notabiles bene multas collegit Illuſtr. BÜCHNERVS, [b]) fœminisque aliquando pulmones & trachea abeunt in uterum ejusque vaginam, dum ſtatis periodis menſtruis cruorem ſine ſanitatis labe tuſſi rejiciunt. Videtur tum ſaltem ſubeſſe ſummorum apicum arterioſorum membranam illam quæ ſuperficiem tracheæ & bronchia inveſtit, perreptantium dilatatio tanta, ut loco ſeri perſpirabilis ſanguinem transmittant, et in cellulas eructent. Quando vero profundius ex pulmonis ſubſtantia erumpit cruor, recte PITCARNIO [c]) præeunte, qui hæmorrhagias omnes ad vulnera refert, Hamoptoë dicitur *vulnus pulmonis* ſolutionem continui vaſorum ejus, & arterioſorum adeo involvens. Hujus morbi medelam ſi addiſcere voluerimus apud Practicum quemcunque, vix ullum evolvemus qui Opiata haud ſuadeat, ne Stahlianis exceptis, quibus MP. de Cynogloſſa

a) *Hiſt. Morb. Vrat. ao. 1701. p. 49. ſeq.*

b) *A. N. C. Vol. IV. obſ. 117. in Schol. vide & Hoffm Med. Syſt. Tom. IV. Part. II. p. 46.*

c) *de diviſione Morborum, Diſſertationum Med. p. 172. 173.*

gloſſa maximopere arridet. Sunt qui Opio ne quidem contenti ſemen hyoſcyami potius eligendum eſſe duxerunt. Id in Hæmoptyſi utile declarant *Miſcellanea Nat. Cur.*, [d]) neque dubitavit HOFFMANNVS [e]) conſilium ſuppeditare, in rebellibus ſtricturis ad ſemen hyoſcyami cum nitro & camphora remixtum recurrendum eſſe, quod omnibus aliis Opiatis palmam præripiat. Semen hoc in doſi exigua reliquis interpolatum non eſſe rejiculum ſcripſerat quoque Cl. noſter de HELWICH, [f]) quamvis addat in doſi non excedendum, neque continuo id exhibendum eſſe, aliter enim ægrum ſtupidum reddi. Omni interim tempore etiam Opium hæmoptyſi oppoſitum fuiſſe certum eſt. *Philonium* ad Hæmoptyſin fuiſſe adhibitum ex GALENO conſtat. [g]) Opiatam *Theriacam* convenire ſanguinem per ſputa rejicientibus, ſive ex pectore ſive ex pulmone eductio fiat, jam aſſeruit AETIVS. [h]) Deinde apud PISONEM [i]) verba leguntur: *Licet narcotica infeſta ſint, tamen hæc quoque admiſcentur Medicamentis ad hæmoptoicos, ut ſiſtant ſanguinem, qui ad affectum vas defertur, in quem uſum ℈ij vel ʒj Philonii Romani, aut Perſici cum adſtringente vino aut aquâ Plantaginis adhibere conſuevimus, idque bis ter urgente ſanguinis profluvio, ubi vires imbecilliores non fuerint.* Proſtant etiam variæ compoſitiones cum adſtringentibus & emplaſticis Opium continentes, hæmoptoicis dicatæ, inter quæ a longo inde tempore adhiberi ſuetos *Trochiſcos de Carabe* nominare liceat, quos adhuc Diſpenſatorium Viennenſe hoc nomine commendat. Inter recentiores Autores WILLISIVS [k]) errore ſuæ hypotheſeos abreptus hypnotica moderata & imprimis diacodiata cum fructu porrigi dicit, quia cordis motum ſufflaminando ſanguinem deferbeſcere cogant. De SCHENCKIO qui ipſe hæmoptyſi & acribus defluxionibus laborabat, recenſet WEDELIVS [l]) quod trochiſcos Opiatos perpetuo ſecum portaverit, multis annis effectum eorum ſalutarem in proprio corpore expertus, & alibi de eo

d) *Dec. I. Anno 3. p. 34.*

e) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. II. p. 40.*

f) *Hiſt. Morb. Vrat. A. 1699. p. 34.*

g) *de Comp. Med. lib. IX. c. 4.*

h) *Tetrab. IV. Serm. I. c. 96.*

i) *de cognoſc. & curandis morbis Lib. II. c. 6. p. 347*

k) *Pharmacevt. Rat. Part. II. p. 81.*

l) *Opiol. p. 72. & 79.*

 refert,

refert, quod ſæpius ad ℈j aſſumſerit Opiatum laudanum, ad inhibendum ſanguinis motum ad pulmones, ſine ullo notabili mentis ſtupore. BONTIVS [m]) nihil æque prodeſſe in hoc morbo ſcribit, quam extractum ſuum Croci, (Opio imprægnatum) quod non tantum ſanguinis ſputum ſiſtat, ſed & Tuſſim ſedet. Si malum valde urgeat, nitratis granum dimidium vel unum laudani Opiati, MP. de Cynogl. vel aliquid de ſemine hyoſcyami adjici debere præcipit Cl. HEISTERVS. [n]) Quin & ad Prophylaxin multum facere Opiata Clari Viri teſtantur; ita enim LVDOVICI [o]) eorum continuatione per plures annos imminentem tenerioribus hæmoptyſin inhibitam eſſe memorat. Multum quoque, quod ſilentio præterire nolo, deferunt laudano in cura hæmoptoës Celeberrimi Galliæ Medici, ut paſſim videre eſt in *Conſultationibus ſelectis* multorum Medicorum clariſſimorum Academiæ Montis peſſulanæ Pariſiis gallice 1748. editis. Ita ſtatim *Tom. I. in Conſult. XX.* Electuarii ex ſubadſtringentibus parandi doſi matutinæ octo, & veſpertinæ 12. guttæ Tincturæ anodynæ adduntur, atque *in Conſult. XXX.* ſyrupo de roſis ſiccis per ſeptimanam adhibendo mane granum dimidium & veſperi integrum laudani adjiciendum eſſe injungitur, ut alias in reliquis Tomis inveniendas Conſultationes taceam. Verum enim vero ſalvis his omnibus magnorum Virorum ſententiis attentius conſiderandum eſt, illis ſubjectis quibus cruor maxime abundat, vaſis interim per ætatem ulteriorem extenſionem recuſantibus, morbum hunc præcipue eſſe familiarem; totiesque ab omni cauſa quæ circuitum acceleratum ſanguinis ejusque expanſionem ciet, in diſpoſitis, id eſt vaſa pulmonica laxiora, anevriſmatica varicoſa habentibus excludi. Hoc dum nemo Medentum negaverit, dumque ſimul falſum eſt, Opium circulum moderari, ejusque exceſſum refrænare, atque e contrario potius certiſſimum habetur, illud impetum circuli intendere & ſanguinem rarefacere, graviſſimum dubium ſtatim naſcitur, an

m) *Med. Ind. lib. III. c. 12. pag. mihi 83.*

n) *Comp. Med. Pract. Cap. VIII. §. 18.*

o) *M. N. C. Dec. I. A. IV. & V. obſ. 207.*

an Opium vere Hæmoptyſi quadret, an non potius ad vulneratum pulmonem magis urgeat & propellat orgaſticum a ſe redditum ſanguinem. De vana exhibitione remediorum adſtringentium pro obtinenda conſtrictione ſauciorum vaſorum loquens BOERHAAVIVS [p]) *Hæmoptoë inquit adſtringit ſe ipſam, ſi modo motus ſedetur*; atque ejus veſtigia legens Ill. van SWIETEN [q]) ſonticæ ægritudinis vaſto alioquin remediorum apparatu oppugnari ſolitæ medelam brevibus exhaurit, dum conſolidationem vaſorum unice pendere ſcribit ab illis quæ pacatiſſimum ſanguinis motum per vaſa efficere valent ſimulque blandiſſimam humoribus indolem præſtant. Sane hac ſola ratione præcavebitur vulneris inflammatio, & eam inſequens ſuppuratio a qua infauſta hæmoptoes pediſſequa Phthiſis emergit. Quid autem ad has intentiones pacandi motum, ſanguinem expandens & fortius per vaſa protrudens Opium? quid ad blandam humorum temperiem remedium, pruriente acrimonia eos imbuens? Quomodo cum illis, quæ impetum circuli ad pulmones excurſurum vere mitiorem efficiunt, cum quiete muſculari ſumma, cum VSe, in hunc finem bis, ter, quater, ſuadente BOHNIO, [r]) BENNETTO, [s]) SYDENHAMO, BOERHAAVIO, HOFFMANNO, ASTRVCIO [t]) COHAVSENIO [u]) repetenda, ut ſimul præcaveatur phthiſis, Opium conveniret? Nonne Opium circulum intendens, alvum ſiſtens, pugnat in ſua Operatione cum revellentibus pediluviis, clyſmatibus & alvum leniter ducentibus quibus ſolis ſanatam hæmoptoen HOFFMANNVS [x]) vidit? Quomodo convenit hoc orgaſticum pharmacum cum ant-orgaſtico nitro? quo ſolo Hæmoptoen curari poſſe STAHLIVS [y]) aſſeveravit atque eidem ſuffragatus Cl. noſter de HELWICH. [z]) Certe hactenus ponderata momenta abeſſe potius volunt a ſanatione hujus morbi omne Opium; meminique bene, me ſine eo haud raro ægris meis ſat obedientibus profuiſſe. Inter eos, non mediocri copia ſanguinem

ſpuen-

p) *in lectionibus in Noſocomio habitis, quæ annectuntur Commentario in Aphoriſmos præter ejus voluntatem edito.*

q) *Tom. II. p. 483.*

r) *diſſ. de Hæmoptyſi.*

s) *Theatr. Tabid. p. 85.*

t) *de Morb. Ven. lib. IV. c. 8. p. 412.*

u) *A. N. C. Vol. IX. app.*

x) *Med. Syſt. Cap. de Hæmoptyſi obſ. 3.*

y) *in Obſerv. phyſ. chym. medicis curioſis p. 464.*

z) *Hiſt. Morb. Vrat. A. 1699. p. 36.*

ſpuentem Virtute, Meritis, & Doctrina vere Illuſtriſſimum Supremæ Curiæ Sileſiacæ Præſidem VSe ter intra octiduum inſtituta, potione mannata alternis diebus exhibita, Emulſione nitrata cum ſyrupo papaveris, tandem pilulis ex extr. corticis, Victuque tenuiſſimo, blandiſſimo, ac quiete ſumma injuncta, me in publica commoda in integrum, quæ DEI eſt gratia ſanaſſe, ſumma animi voluptate recordor. Talibus etiam ſolis ſine adhibito Opio ceſſit, poſt tres annos elapſos revertens ſed mitiori impetu malum, poſtquam neglecta aliquamdiu VSe, in publico Conſeſſu alta voce per duas horas peroraſſet. At vero, his omnibus ita omnino ſe habentibus, datur tamen in curatione Hæmoptoës aliquod ſymptoma, quod non ſaltem locum Opio idoneum facit, ſed et illius exhibitionem vehementer quandoque urget, ex irritamento nempe hærente in loco affecto, quod in hæmorrhagiis quibuslibet ſi adſit omni modo indicare Opium §o. IV. indicavi, oriundum; ſcilicet ſumma ſenſibilitate & irritabilitate præditæ ſunt, ut omnis a ſummitate ſua aſpera arteria, ita & ejus propagines bronchiales veſiculæ, & cellulæ. Quodſi nunc vaſcula minutiſſima retis malpighiani, aut vaſa pulmonis majora per continui ſolutionem rumpantur, exſtillans perpetuo ſanguis perpetuam creabit titillationem, ſed hæc titillatio excitabit tuſſim, indivulſum hæmoptoes paulo gravioris comitem, quæ dum violenter concutit totum pectus, ſanguinem majori vi & copia advocabit in locum vulneratum; igitur vaſa magis adhuc dilatabuntur & diſrumpentur, unde neceſſario malum per ipſam tuſſim ſemper reddetur deterius. Maxima ergo cura providendum, ſi finem ſputo ſanguinis impoſitum optemus, ut ſedetur & præcaveatur inanis & nocentiſſima hæc tuſſis. In hac re certe magnum verſatur curationis artificium. In hunc finem ergo valde utile eſt ægro, toto corpore quieſcere, atque non ſaltem a validioribus pulmonum exercitiis, ſed adeo a loquela, ſibi ſolerter cavere. Mirum quantum rigidum ejus-

ejuſmodi ſilentium ſuaſu meo equidem laxius propoſitum profuit Illuſtriſſimo cuidam Comiti, Canonico Moguntino, dum Vratislaviæ apud Inclytam ſuam Familiam commoraretur, hæmoptoe graviſſima adfecto. Non ſemel tum mihi in mentem veniebat durum Obedientiæ Votum quorundam Religioſorum, licet eorum Ordini Æger meus haud adſcriptus eſſet, quibus in cœnobio ſibi obviam euntibus nulla alia confabulatio permiſſa eſt quam ut ſibi invicem mutuo alloquio occurrant: *Memento Mori.* Meo Canonico poſtquam pulmonis ſui conditiones ipſi vivis coloribus depinxiſſem, alta mente repoſta manebat Vitæ non aliter ſervandæ Memoria, niſi pulmo quieſceret, ut adeo mortis amarorem a ſe averruncaturus religioſæ Taciturnitati totum ſeſe lubens devoveret. Neque concepta ſpe uterque noſtrum excidebamus, ille quippe tuſſim hac ratione multo leviorem experiens, ſopito ſanguinis fluxu cum ſanitate iterum in gratiam redibat, licet ipſe Illuſtr. van SWIETEN conſultus ab Agnato Vindobonæ degente nil boni, præcipue ob pectoris fabricam a ſanitatis legibus recedentem auguraretur, iteratas VSes, & ſanguinem blandiſſimum præſtantia, Conſolidæque ac Plantaginis Decoctum cum ſyr. diacodii nulla Opii mentione injecta commendans. Certe diæta parca, tenuiſſima, blandiſſima & demulcentiſſima, ac præcipue lactea, gelatinoſa omnia, & lenientia, emulſiones, ſyrupi blandi, tragacantha, gummi arabicum, Sperma Ceti, Oleum amygd. recens, & ſevera abſtinentia ab omni acri, in cibo, & potu, eximium emolumentum præſtant. His nempe non raro tuſſis egregie fallitur; quodſi autem ea non ſufficiant perenni & clamoſæ coercendæ, confugiendum omnino ad ſopiens ſummum Opium, non obſtantibus ejus effectubus nonnullis, quos in corpore neceſſario exerit, indicationibus aliis therapevticis vere contrariis, quibus interim minuendis aliorum remediorum ſimul indicatorum & adhibitorum, VSis, Nitri, revellentium omnium vis par habetur. Namque

que plus ſine dubio noceret Ægro clamoſa tuſſis, ab Opio certius quam ab alio remedio componenda, quam ab Opio neceſſario adhibendo inducta ſimul rarefactio ſanguinis & circulatio auctior nocitura eſt, VSe & nitro ſimul uſurpatis multum coercenda. Quamvis vero etiam hæc ita ſeſe habeant, nihilominus tamen probe ponderare debet Medicus, quando & quousque Opio vere ſit opus. Memori nempe mente ſemper tenendum eſt, ſi foret poſſibile, ut vera hæmoptyſis eſſet ſine tuſſi Opium ab ipſa ſola ſine hoc ſymptomate nunquam indicatum iri. Tantum enim abeſt, ut hoc remedium reſpectu ad tuſſim omiſſo, morbum ipſum minueret, cum potius ſua propria virtute, ſua agendi ratione, hæmoptyſin invitet & cieat. Notat expreſſis verbis, magnus cæteroquin Opii Fautor HECQVETVS [a]) quibusdam ægris Opium datum excitare Hæmoptyſin; en ergo hæmoptyſin effectum rarefactionis & augmenti circuli! en rationem ſufficientem cur morbo in ſe ſpectato non æque conveniat, ac urgenti ſymptomati conjuncto morbum pejorem reddere apto. Atque ne gratis hæc dicta videantur & ſpeculationes olere, liceat mihi commemorare hæmoptyſin, duobus Medicis Opio non minus ac HECQVETVS faventibus ab hoc remedio vere inductam, quorum teſtimonia omni exceptione majora ſine dubio habebunt Lecturi. Deglutiverat veſperi per errorem, de miſta ex opio pulveriſato et ſpiritu vitrioli pulte grana 10. Gabriel CLAVDERVS. Haec 10. grana ob admiſtum Spiritum Vitrioli habuerunt forte ſaltem 6. grana Opii, et illa ſex grana Opii quia ſpiritus vitrioli evidenter Opium caſtrat, conſiderari poſſunt tanquam grana 4. vel tria Opii intemerati. His in ſuavem ſomnum actus eſt per tres horas, nilque mali ſenſit praeter aſthma cum dolore in ſcapula. Sed in lecti pulvinari inventæ ſunt unciæ tres vel quatuor ſanguinis tunc congrumati. Re perpenſa, concluſit CLAVDERVS ab Opio circulum in pulmonibus adeo fuiſſe turbatum, ut vas aliquod rumpi

a) p. 316.

rumpi fuerit coactum, quod ſi majus fuiſſet, mortem ſine dubio induxiſſet. [b]) Eundem effectum in ſemetipſo etiam animadvertit Cl. YOUNG. [c]) Sumſit pro tuſſi qua infeſtabatur, placanda, gt. XX. laudani liquidi, & bene dormivit ſine tuſſi. Altero mane cum rediret tuſſis ſumſit doſin eandem. Accepit poſtea 30. guttas & per longius tempus dormivit, ſed facies erat turgidior, cutis calidior & ſiccior lingua albida & pectus oppreſſum. Hæc doſis raucedinem ſimul induxit, licet ſileret tuſſis, ſimul reſpiratio valde impedita reddita fuit donec tandem ſanguinem ſpueret. Nemo Lectorum meorum mihi objiciat ſaltem nimias doſes Opii, ut apud CLAVDERVM & YOUNGIUM, ita & forte apud Aegros HECQVETI hæmoptyſeos fuiſſe autores, quae adeo a mediocribus non obortura fuiſſet. Enim vero, ſi major doſis poteſt excitare, quæ nondum aderat, Hæmoptyſin, jam præſentem mediocris poterit intendere; et dum etiam ſopita tuſſi YOUNGIO nata eſt, clarum redditur, etiam irritamento in pulmonibus cohibito, per vim Opii in ſenſum agentem, pergere actionem ejus in ſanguinem quem commovet, turgere facit, & vaſis ſuis eſſe oneri, ut crepent. Memoratu digniſſimum eſt Illuſtrem BOERHAAVIVM in aphoriſmo quo de hæmoptoes medela tractat [d]) nullam prorſus mentionem ſedantium ipſiusque Opii injicere, neque in conſultationibus Vol. I. Caſu XX., quamvis Volum. II. Caſu II. Syrupum Papav. Tincturam Opii, & adjectum balſamicis lenibus laudanum commendaverit. Verum quæ mens hoc in argumento fuerit ſapientiſſimo Viro, alio loco elegantiſſime expoſuit. [e]) *Tuſſis* inquit *in Hæmoptoë quantum fieri poteſt impedienda per Opiata, ſine quorum ingenti Vi nunquam aggredi debemus Morbum. Tuſſis ob nervos pulmonis irritabiles augeret vaſorum diſruptionem, ergo opiata debent dari ea copia ut impediatur tuſſis.* Hactenus largam ſatis exhibitionem largiri & commendare BOERHAAVIVM videri poterat, ſed addit ſagax, *quo vero mi-*

b) *Ephem. N. C. Dec. II. A. V. obſ. 178.*

c) *Treatiſe an Opium p. 29. ſeq.*

d) *1209.*

e) *in lection. Noſocomii caſu de hæmoptyſi.*

 nori

nori copia Opii hoc effici poteſt, *eo melius*, eoque ipſo niſi fallor innuit, proprie ad morbi naturam, quatenus illa ſine tuſſi concipitur, neutiquam Opium pertinere. Neque etiam SYDENHAMVS [f]) ſuum laudanum hic laudat, ut alibi ſolet, ſed ſaltem Syr. diacodii Opio multo mitiorem, cujus ſolius uſu ſeſe ſæpiſſime Hæmoptyſin curaſſe ZAPFFIVS [g]) aſſerit. Minus vero recte pronunciavit BONTIVS [h]) Opium & ſanguinis ſputum ſiſtere, & tuſſim ſedare, cum dicere potius debuiſſet id tuſſim ſedare, & eapropter ſanguinis ſputum ſiſtere. Ad tuſſim utique maximopere valet, minime vero ad hæmorrhagiam in ſe ſpectatam. Quodſi enim curanda obveniret vera Hæmoptoë ſine tuſſi, per expoſita in antecedentibus Opio plane non opus foret, licet in tali perperam ſemen hyoſcyami exhibuerit, & gratis omnino, WEDELIVS. [i])

f) *Operum p.* 362. & 782.

g) *in Obſerv. p.* 46.

h) *l. c.*

i) *E. N. C. Dec. I. An. II. obſ.* 45.

§. VII.

Vomitus cruentus.

Sequitur ordine *Vomitus cruentus*. In hoc morbo non per vaſa brevia venoſa ad ramum ſplenicum ſua liquida ablegantia, ſanguinem effundi in Ventriculum, ut contra leges circulationis, quæ motum retrogradum in venis ignorant, a nonnullis creditum fuit, ſed potius ex apicibus minutis arteriolarum deſinentium in vaginulas cruſtæ villoſæ illum efferri, ſat certum eſt. Cauſæ cur nixus ſolito fortior coeliacis, gaſtricis meſaraicis arteriis, quæ eum & quandoque in duodenum et reliqua inteſtina effundunt, harumque extremitatibus capillaribus incumbere incipiat, apicesque ultimos dehiſcere faciat, ſunt: vel cruor nimius, ob alias ſolemnes excretiones ſanguineas impeditas coacervatus, & huc determinatus; vel ſpaſmi in partibus membranaceis ſenſibilibus imi Ventris, quibus turbato per ejus viſcera omnia circuitu, ſanguis copioſius urgetur intra tunicas ventriculi; vel obſtructiones Ventriculo Vicinorum Viſcerum, hepatis maxime & lienis, quæ dum obicem ponunt progreſſuro ſanguini per arterias eorum, neceſſario efficiunt,

ut

ut aucta vi is arietet in arterias ad Ventriculum & inteſtina tendentes, impulſuique tum facilius cedentes. Si ſanguis in horum & illius cavum effuſus ſpiſſus valde & atrabilarius ſit, adeſt Morbus Hippocratis niger. Nolo inter cauſas reticere ſanguinis eminentem acrimoniam, draſtica pharmaca & venena, quibus intus vaſa Ventriculi eroduntur. Curatio igitur vera in Paroxyſmo requirit, ut nixus cruoris in arterias Ventriculi minuatur & avertatur, ut cauſæ rodentes intus & affluxum ſanguinis allicientes obtundantur & enerventur, ut effuſi ſanguinis in cavum corruptela præcaveatur, & excluſio decens maturetur. Extra Paroxyſmum opus eſt ut oſtiola nimis patula in ſuperficie villoſæ tunicæ firmentur & cauſæ a quibus cruor determinabatur verſus Ventriculum & inteſtina, ac in ipſa eorum cava, decenter oppugnentur. Liquet ergo in paroxyſmo VSem palmarium eſſe remedium, vixque unquam eſſe omittendam, niſi ab acri ſtimulo intus in Ventriculo hærente morbus oriatur, quamuis & tum ſæpe prodeſſe queat; deinde etiam clyſmata blanda ſumme neceſſaria eſſe, ad motum periſtalticum qui inverſus eſt deorſum revocandum; ad revulſionem præſtandam alvum ſolvendo & vaſa laxando; ad ſanguinis grumos eliminandos. Porro clarum eſt, nitroſa, potumque demulcentem, frigidiuſculum, aquam ſæpe ſimplicem cum ſucco citri granatorum, ribeſiorum & aliis acidis blandis, quæ ventriculo ſimul grata nauſeæque vomibundæ adverſa ſunt, acrimoniæ irritanti æſtui & orgaſmo, ac corruptelæ optime occurrere. Tandem perſpicitur fracto impetu, cum cremore tartari rheum parvis doſibus ſæpe datum, reliquias grumoſas blande eliminare, ac oſcula dilatata in interiori ventriculi ſuperficie adducere, & corroborare. Bene memini horum omnium & topicorum quorundam, aceti potiſſimum Vinique rhenani foris applicati beneficio, me ſæpius pulcherrime ægris profuiſſe, quamvis horrendam copiam cruoris vomitu rejicerent, ſuperatoque Paroxyſmo

 hæmor-

hæmorrhoides & menſes deficientes decenter invitando, ac infarctus Viſcerum ſi reſerationi locus erat, nondumque eorum ſcirrhus aut corruptio aderat, ſuccis herbarum recentibus, melle, ſero lactis, ſapone veneto, ſalibus, aquis mineralibus, rheo diu uſurpato, martialibus oppugnando, collapſæ ſaluti feliciter conſuluiſſe. Tutus vero Opio prorſus in Medela carui, neque ad ideam morbi ſatis attentus aſſequi potui illud exhibendi neceſſitatem. Certe ægritudinis ingenium non bene intelligit, atque prætervidet veros fines in medendo, qui excretioni ſanguinis ſopiendæ, & convulſivo motui Ventriculi ſiſtendo, cui juſto tempore alioquin egregie inſervit, hic Opium deſtinat; prorſusque turpiter peccat qui alia pharmaca indicatiſſima omittit, ſoli illi medelam confidens. Namque a diductis intra tunicas ſuas excurrentibus arteriis, ſanguineque intruſo nunc turgidis, & pondere extravaſati, ac in grumos concreſcentis cruoris ad præternaturalem motum irritatur Ventriculus. Si ergo ſanguinis affluxus haud minuatur, & impetus revellatur, hæque arteriæ ſic intra ſuetam ſuam diametrum reducantur, atque hac ratione plorare cruorem haud deſinant, Opium excretionem & Vomitum haud compeſcet, ſed potius rarefactioni majori & aggeſtioni anſam dabit, cum non ſemel vaſa Ventriculi ſanguine turgidiſſima viſa ſint, in animalibus & hominibus Opio necatis. Tantum igitur abeſt, ut Opium ſuperare queat nauſeam & Vomituritionem a membranarum ventriculis nervearum diductione per vaſa infarcta, & a grumis ſanguinis in ejus cavo hoſpitantibus pendentem, ut potius rarefactionem augendo has moleſtias augeat; quin ſi ad tempus motum Ventriculi convulſivum cohibeat Opium, grumos detinebit diutius, atque dum alvinam functionem retardat, eorum excluſioni neceſſariæ contrariabitur; ſique alvus diutius obſtructa eſſe pergat, putrilaginoſæ illorum corruptioni, & malis inde ſecuturis anſam dabit. Neque hic reticendum eſt, quod HOFFMANNUS [a]) præcipue monet,

a) *Med. Syſt. Tom. IV.*

monet, Opium etiam non convenire virium dejectioni, quæ nunquam non in hoc morbo præſto eſt; multo vero minus ejus uſus ſalubris erit, quando quod rarum non eſt lipothymiæ perpetuæ Vomitiones concomitantur, atque Aeger pallidæ mortis imaginem geſtat. Fateor ultro, concurrentes anxietates, cardialgias & ſpaſmos doloroſos in hypochondriis, eousque interdum increſcere, vomitionesque adeo immanes exiſtere, ut aliunde levamen vix impetrandum videatur, quam ab Opio ſolo. At vero inſignem hic fructum ſubinde edunt Emulſiones blandæ, & clyſmata ex emollientibus herbis cum melle & oleo crebrius injecta, a quibus nullus effectus indicationibus veris contrarius ut ab Opio metuendus eſt, ſed potius ſanguinis ſtrangulati in vaſis membranas Ventriculi & inteſtinorum perreptantibus libertas impetratur, & conſtrictiones in ſolidis relaxantur. Si vero hæc remedia parum ſuffecerint, cogitandum probe, Opium ſaltem palliare hunc morbum poſſe, ſi nimis urgeant ſymptomata, ſed ad curationem ejus aliis prorſus ſubſidiis opus eſſe. Idem hoc diligenter notari debet, ſi a corroſivis ingeſtis malum oriatur; ſedat equidem Opium tantisper motus a veneno irritante naſcentes, ſed Venenum interim agere pergit pro ſua natura. Melius ergo conſulitur tali Aegro per demulcentiſſima remedia acrimoniam involvere apta; minimum hæc nunquam omittenda ſunt, ſi in ſummo motuum impetu Opium adhibeatur. Proficuum tamen hoc cum illis interdum deprehenditur, ad ſtimuli in ipſo loco affecto reſidentis energiam eludendam quando ab illo ſolo ventriculi membranas nerveas intus ſollicitante, eruptio cruoris in ejus cavum pendet. Profui Anodyno tempeſtive exhibito, duabus puellis menſium emanſione laborantibus, licet adeſſet ſufficiens Plethora, quarum una ob cardialgicas & hypochondriacas tenſiones purgans acre, altera alio tempore ob ſimilia incommoda emeticum ab incauto Artifice ſiniſtro conſilio acceperat. Utraque hyper-

Part. II. Sect. I. cap. III. p. 75. §. XI.

emeſin

emeſin ſat rudem experta ſanguinem tandem vomere incipiebat, non mediocri quantitate. Statim infundi curavi Clyſma emollientiſſimum, exhibui lac tepidum cum pauco ſacharo, laudanique liquidi idoneum præbium porrexi, deinde tumultu multum ſopito poſt pediluvium ſanguinem ex aperta pedis vena paulo largius detraxi, atque ita minax malum ſuſtuli, menſibus in una ægrarum poſt aliquot hebdomades ſponte prodeuntibus, in altera ſemicupio & leniſſimorum emmenagogorum ope feliciter prolectis.

§. VIII.

Mictus cruentus.

Transeo ad *Mictum cruentum*, eumque præcipue, qui renum vitio contingit. In his modo ex tubulis bellinianis impetu affluxus ſaltem dilatatis, modo ex ipſis vaſis rubris ruptis & vulneratis ſanguinem effundi certum eſt. Cauſæ dilatantes vaſa, vel continuitatem eorum ſolventes reducuntur 1. ad plethoram, & evacuationes ſanguineas ſolemnes ſuppreſſas, cum laxitate renum individuali, 2. ad circulationem auctam per febrem & corporis exercitia valida cruorem ad renum viſcus determinantia, ut ſunt curſus, equitatio, vectio rudis in curru 3. ad calculum aſperum in Renibus latitantem, & per corporis exercitia commotum, 4. ad acria ingeſta, eaque præcipue quæ ſpecifice diuretica habentur, ſanguinemque copioſius ad renes dirigunt, vel & foris applicita, quorſum cantharides referri debent. 5. Ad acrimoniam ſubtilem ſanguini inhærentem vaſaque exedentem ut varioloſam morbilloſam etc. 6. ad renum abſceſſus & ulcera parenchyma eorum abſumentia, 7. ad violentias externas contuſiones ab ictu valido vel lapſu in regionum lamborum maxime. His cauſis omnibus enarratis ſi formatis ſtudio exquiſitiſſimo indicationibus quærantur contraria remedia, erunt ea: ſumma corporis quies, VS. repetita, revellentia per alvum, purgantia corroborantia, vel lenientia, maxime rhabarbarum & manna quam in ſe ipſo expertus adeo laudat SYDENHAMUS [a]) & in ſimilibus

a) *Operum p. 702.*

bus caſibus commendavit BOERHAAVIUS.[b]) Accedunt Nitrum, emulſiones, lac & ejus ſerum, mucilaginoſa, oleoſa aquæ ſelteranæ. Hisque omnibus præmiſſis, renibus laxis corroborandis, ſauciis ulceroſis conſolidandis deinde inſervient remedia ſubadſtringentia, conſolida, equiſetum multis laudatum ab Auctoribus,[c]) cortex peruvianus, rhabarbarum toſtum, atque pulcherrime acidulæ ſpadanæ ac ſchwalbacenſes, niſi grandior in renibus calculus delituerit.[d]) Sed nulli indicationum formandarum reſpondebit Opium, ſi effectus hujus omnes in corpus humanum, & cauſas diverſas morbi contuitus ſedulo fueris. Neque enim doloribus hic levandis opus, nam cruor effuſus in rene fere mingitur ſine dolore, niſi coactus in grumos diutius hæſerit in Veſica, ob molem ſuam tranſire ſphincterem & urethram impos. Vix igitur bene concipitur, quomodo cum aliis WEDELIUS[e]) favere Opio in Medela mictus ſanguinei atque aſſeverare potuerit: *Notiſſimum eſſe in hac excretione cruenta ſedanda apprime convenire Opium.* Sane cum variis aliis præſtantiſſimis Medicis id in Mictu ſanguinis graviſſimo variis formis præſcribere haud dubitavit Celeb. HEISTERUS.[f]) Eundem tamen morbum ab Opio enatum ſe obſervaviſſe ſibi viſus eſt ZWINGERUS[g]) contra quem multis diſputat Simon PAULI.[h]) Nolo me huic præciſe controverſiæ immiſcere, Nolo quoque meam facere recenſionem BORELLI[i]) qui de Croco Opio analogo narrat, quod equi copiam ejus portantes mictu cruento perire ſoleant. Neque animus mihi eſt conquirere aſſerto Cl. LINDESTOLPII[k]) ſufficientia teſtimonia, crocum largius ſumtum ſanguineum urinæ profluvium produxiſſe aſſerentis. Noto vero cum cura, unumquemvis rem ut decet æſtimare & dijudicare aptum, perſuaſiſſimum eſſe debere, in plethoricis, exercitatis, vinoſa diæta utentibus, febrientibus, hæmorrhoidariis, plus dotis ineſſe Opio circulum intendenti & rarefactionem ſanguinis proritanti ad mictum cruen-

b) *Conſult. Vol. I. caſ. 44. & 46.*

c) *vide Helwich Hiſt. Morb. Vrat. A. 1701. p. 284. & Miſc. Nat. Cur. Cent. V. obſ. 60. Commerc. Litt. Norimb. A. 1733. hebd. 36.*

d) *Syd. Operum p. 701. & 707. Bœrh. Conſult. caſu XII.*

e) *Opiol. p. 159.*

f) *Obſerv. Medico-Chirurgico-Anatom. germ. editarum 665.*

g) *Prax. p. 529. §. 15.*

h) *Quadrip. Bot. p. 421. 422.*

i) *Cent. IV. obſ. 35.*

k) *de Venenis p. 571.*

cruentum invitandum, quam ex ſuo ingenio virium poſſidet ad eam inhibendam. Id ſane docent Phœnomena omnia clariſſime quæ ejus uſum perpetuo inſequuntur, ſanguinis motum & calorem auctum ſenſubus exhibentia. Namque licet excretionem urinæ ſenſum ſtimuli imminuendo ſiſtere queat Opium, non tamen ſiſtere poterit excurrentem ad renes ſanguinem, ſed eum potius magis æſtuantem redditum & magis ſolutum eo determinabit, ubi effuſione jam præſente minor datur reſiſtentia. Recolo dum hæc ſcribo pretioſam mihi, ſed triſtiſſimam ſimul memoriam adempti Conſuetudini meæ & Familiaritati, diroque mictu cruento ex vivis ſublati Amiciſſimi HAHNII. Poſtquam antea bene longo tempore rudem contuſionem in lumbari regione perpeſſus eſſet Vir Optimus, e curru ſuo quo quotidie pernicibus equis ad ægros ſuos vehebatur deſcendens, ſubito largam ſanguinis copiam ſine dolore excernebat, repetitisque deinde profuſionibus enormibus defatigabatur per annum, & quod excurrebat. Atque quoties effuſus in veſicam cruor ibidemque moras nectens polypos effinxerat, infandos dum eos eniti laborabat, cruciatus, omnibus partus doloribus ſuperiores experiebatur; ac tandem arroſa etiam & excoriata veſica, perpetuo ſenſationes moleſtiſſimas ſuſtinere debebat. Agebat ex proprio, & aliorum conſilio quæ agi poterant, neque obliviſcebatur ſuorum Opiatorum, quæ inſomnes aliter noctes ſibi depoſcebant; attamen eheu! nec his nec multiplicibus aliis præſidiis reverſiones repetitas præcavere poterat, ſed iis ad incitas redactus & hydropicus tandem fatum præcox ſubire tenebatur. Flagitarat a Medicis Summis, Illuſtr. van SWIETEN, HALLERO & amiciſſimo ſuo Antagoniſta WERLHOFIO, ſincerum conſilium, quod illi condolentes lubenter ſuppeditabant, nullus vero eorum vel verbulo Opii mentionem injiciebat. Suaſerat van SWIETEN decoctum Rad. Conſolidæ & plantaginis latifoliæ cum interpoſita ſubinde Manna in lactis ſero ſoluta.

HALLE-

HALLERVS Venæſectionem, victum perfecte vegetabilem, uſum diuturnum rhei toſti affini malo diabeti ſuperando paris, lac, ſerum ejus, emulſiones. WERLHOFIVS VSem, corticem peruvianum, aquas ſpadanas, Mannam in ſero lactis ſolutam, ſerum lactis pro potu, diætam lacteam, decoctum equiſeti, hirudines, ſi opus & injectiones in Veſicam. Sed omnia agebantur in caſſum, nimis radicato jam morbo, cujus forte ſanationem in principio obſtinata quies corporis, ad omnes ægrorum preces inexorabilis, quibus in ſui ipſius damna nimis facilis erat Vir in humanitate & amicitia exercenda ſummus, multum juvare potuiſſet. Quantum vero quies corporis ſine pacante alioquin Opio valeat, congruis præſidiis appulſum ſanguinis ad locum affectum minuentibus adjuta, poſt Fata Hahnii vidi cum voluptate, ſaltem per acerbam convictionem & ipſi eam fructuoſam futuram fuiſſe, multum minuta. Colica prægreſſa, ſine aliis quæ anſam malo dediſſe poterant, excreverat ſine dolore cum urina quantitatem largiſſimam ſanguinis Vir quinquagenario major, robuſtus, plethoricus, vinoſæque diætæ paulisper indulgens. Abundantiam ſolam accuſabam & irrita forte molimina hæmorrhoidum, neque calculum in rene aſperum latitare credebam, cum nullus motus corporis fortior prægreſſus fuiſſet. Secta vena intra octiduum ter, in brachio, ſingulis diebus mane datum rheum ad drachmam unam, pomeridiano tempore emulſio nitroſa. Victus adhibitus lenis tenuis, demulcens, pro potu hydrogala, minuta ſenſim copia ſanguinis excreti, ſed ejus excretione omni nondum ſilente. Poſtmodum ex rheo & ſucco catechu pilulæ aliquoties de die deglutitæ, potatumque decoctum equiſeti & conſolidæ cum melle, veſperi datus pulvis nitroſus. Ita ſeptimo die profluxit urina leviter ſaltem ſanguine tincta, octava prorſus naturalis, die duodecima vena iterum ſecta, & per 6. hebdomades accedente bona diæta pilulæ cum decocto in uſum vocatæ, ſicque dum omnino quieti indulgebat,

bat, non interim in dorſo cubans ſed in latere alterutro, et per diem ſedens aut rarius in conclavi leniter obambulans æger, in integrum reſtitutus, immunisque a tanto malo *ευσαρκος* & viribus pollens adhuc ſupereſt, niſi quod arenulas ſubinde excernat, quarum geneſis læſioni continui relictæ & minutulis forte ulcuſculis debetur. Quanquam vero Mictum cruentum inſanabilem prorſus ſtatuam, niſi recenſitis remediis ſanetur, vixque aliud verum pharmacum ſupereſſe poſt illam ſupellectilem exhibitam credam, nollem tamen interdictum omni uſui Opii ſimul uſurpandi, ſi princeps locus affectus veſica fuerit, & ejus ſphincter, atque ſanguis paucus nigricans cum conatu ſummo, cum dolore & ardore in pube, cum tenſione & preſſione in perinæi regione, paucis cum ſpaſmorum triſti comitatu inter mejendum exprimatur, id quod ab anomaliis hæmorrhoidalibus ſubinde accidit, atque ubi eroſa & ulceroſa veſica cum calculo aſpero in eadem deliteſcente æger laboraverit. Hiſce in caſibus quanquam ad ſpaſmorum ferociam placandam, ab epithematibus & clyſmatibus emollientibus atque ab internis gelatinoſis, emulſivis, oleoſis plurimum auxilii ſit expectandum, non tamen alienum erit ipſis Opium adjeciſſe ad irritationis ſenſum in loco affecto quantum fieri poteſt componendum, qui horribilem veſicæ teneſmum ciet, ſanguinem adhuc magis alliciendo æque nocivum, ac in ſanguinis excretione per pulmones a bronchiorum nervoſorum irritatione enata inanis tuſſis nociva haberi debet. Fere oblitus eſſem Symptomatis, quod & in mictu ſanguineo renali Opium ſibi vindicat. Accidit quippe interdum, ut depluente confertim ex rene ſanguine is ureterem ingreſſus coaguletur, atque in eo grumoſus hæreat illis præcipue in anguſtiis, ubi inter veſicæ tunicas pergens ureter tandem cavum ejus intrat. Generantur tunc mala nephritidem calculoſam referentia, peſſimaque inter conſtrictiones doloroſas omnium partium urinæ ſecretioni, itineri, aſſervationi, & excretioni ſervientium

tium enaſcitur iſchuria, quæ ægrum capitali periculo exponit, niſi cum emollientibus oleoſis foris & intus exhibitis, Opium antiſpasmodicorum ſummum in auxilium vocetur. Feci olim Medicinam cum conjunctiſſimo Hahnio, Theologo inter primos noſtri Miniſterii, qui a multis annis mictu ſangnineo renali per intervalla laboraverat, jam vero eodem miſerrime affligebatur. Namque urinæ loco ſaltem tabus purulentus cum cruore pauco, atro & grumis excernebatur, ægerque ſimul moleſtiſſimo vexabatur ſingultu. Moriendum omnino erat, morbo ad ſummam nequitiam evecto, clyſmata interim oleoſa, emulſiones, & laudanum ſubinde datum, vt aliis incommodis, ita & ſingultui, quem a grumo ureteri inhærenti & veſicam inire prohibito deducebamus, levamen aliquod adferebant.

§. IX.

Deferor ad Hæmorrhoidum fluxum nimium. Docet Pathologia, cum fidelibus morborum hiſtoriis exceſſum fluxus hæmorrhoidalis oriri 1. ab accelerato circulo ſanguinis & Orgaſmo inducto, Plethoricis, huic fluxui adſuetis, per exercitia valida corporis, per potus ſpirituoſos, per pathemata animi, per medicamenta acria & calida. 2. Ab impedito regreſſu ſanguinis per venas hæmorrhoidales & meſaraicas ſæpe varicoſas, ac venam Portarum, propter debilitatem vaſorum & viſcerum, & eapropter inſequente nimio decubitu, affluxu, & nixu ſanguinis arterioſi, in inteſtinum rectum. 3. Ab infarctu & obſtructione pertinaciore Viſcerum præcipue hepatis. Has cauſas a quibus omnis fluxus hæmorrhoidalis nimius excluditur, ſi conſideraverimus attentis oculis, mirandum omnino, quomodo unquam ad illum Opium quadrare reputatum fuerit a Viris peritis. Expreſſis Verbis interim bonus SENNERTUS, [a]) in hoc mali genere Theriacam recentem Philonium, Requiem Nicolai & laudanum opiatum commendat; Atque Cl. CHESNEAU [b]) inter medicamenta nimias hæmorrhoides ſiſtentia,

Hæmorrhoides nimiæ.

a) *Med. Pract. Lib. III. p. 424.*

b) *Obſervat. p. 344.*

laudanum ſi opus fuerit, per triduum iterandum recenſet. Conſtitit autem ex §. 3. hujus Capitis, Opium inter alios effectus ſuos quos edit, etiam reſpondere Operationi Aloës, Myrrhæ, Croci; horumque remediorum vires ſi illis admiſceatur intendere, cumque iis Menſes & Lochia promovere. Verum omnia emmenagoga & ariſtolochica ſi exhibeantur Viris promovent fluxum hæmorrhoidum, nimisque notum eſt Aloës & Myrrhæ uſum intempeſtivum Viris diſpoſitionem ad hæmorrhoides inducere, quemadmodum Virgunculas nondum menſtruatas ad catameniorum fluxum diſponunt puerperisque fluxum Lochiorum promovent. Detur ergo Opium emmenagogum Hæmorrhoidario, qui exceſſum circuli & Orgaſmum ſanguinis nimium motu corporis vehementiore, vino, aliisque vitiis in diæta commiſſis, fluxumque adeo hæmorhoidalem ſueto profuſiorem accerſivit; quis quæſo dicta omnia probe cognita tenens calido, orgaſtico, profluxum ſanguinis ex Utero movente pharmaco, calorem & orgaſmum ſanguinis, hæmorrhagiamque inteſtini recti conſopitum iri ſibi imaginabitur? quotus quisque ſagaciorum non introſpiciet juvamini potius quam levamini huic hæmorrhagiæ fore Opium? Ponatur vero illam ut a plethora & calore ita & ſimul pendere a debilitate vaſorum & viſcerum refluxum ſanguinis venoſi verſus hepar & cor retardante, an huic reſpondet Opium? Perpendamus obſecro Opium debilitare ventriculum & inteſtina, atque minuere ſimul & extinguere pene ad tempus motum eorum omnem periſtalticum; Perpendamus venas inteſtinorum omnes excurrentes per eorum tunicas pergere in ramum dextrum Venæ portarum, quis non videt imminuta periſtalſi inteſtinorum tanto magis languidum fore refluxum ſanguinis? Jungamus adhuc huic conſiderationi Opium occludere alvum, hanc vero occluſam vel ſolam, eapropter quod ſcybala indurata & in inteſtini recti cavitate collecta ſua mole premente iter venoſi ſanguinis remorentur, hæmorrhoidalem

lem fluxum ſæpe ciere, & juvare, an ergo id remedium commode opponetur ejus exceſſui a debilitate viſcerum & retardato per ea circulo natales ducente? Bene jam WEDELIVS [c]) licet in hæmorrhoidibus nimiis vi expultrice irritata laudari Opiata ſcribat, maximam tamen in eorum exhibitione requiri circumſpectionem monuit, ne alvus conſtringatur, alias cauſas cur vere obſint prætervidens. Melius vero in fluxu hæmorrhoidum Opium prorſus rejecit YOUNG quia alvum inhibet & fæces indurat. Quid vero tandem præſtaret Opium ubi per debilitatem Viſcerum generata jam fuit eorum obſtructio, chronicusque prorſus & habitualis redditus fluxus hæmorrhoidum in cachexiam tendit & hydropem. Sane cui tandem fini hic id deſtinari poſſit ab Artifice medente, me quidem latet penitus, cum ipſum viribus a fluxu largiore fractis exhibitum, ut recte monet WALDSCHMIDIVS [d]) eas penitus convellat, & œconomiam animalem ita labefactet, ut ſi non ſubitanea, tamen lenta ſequatur mors, cachexia comite.

c) *Opiol. Lib. II. Sect. II. cap. V. p. 123.*

d) *Monit. medica circa Opii uſum p. 19.*

Ego in hæmorrhoidibus nimiis ſanandis occupatus quoties a ſola plethora commota circulique celeritate inductum fuit profluvium, quiete corporis, diæta tenui, VSe, Manna, Tamarindis a Mercuriali præcipue laudatis, cremore tartari, Rheo, Nitro, emulſionibus, id ad mediocritatem reduxi. A laxitate Viſcerum excluſum & diutius adfligens correxi quandoque ſolo uſu rhei ſat diuturno, parvis & repetitis doſibus; alio tempore martialibus lenibus in copioſo vehiculo aquoſo, vel ſero lactis vel carnium juſculis exhibitis. Hisque præſidiis etiam Viſcera non nimis obſtructa utcunque aperta præſtiti, quanquam ſucco taraxaci recenti, decocto radicum aperientium cum oxymelle & ſale quodam, pilulis ex ſapone & rheo, vino rhenano aperientibus ſpeciebus & Marti infuſo, ipſique cortici peruviano circumſpecte adhibito, ac tandem aquis mineralibus Pyrmontanis, Spadanis juſtæ laudes omnino debeantur. Si a

nimia

nimia ſanguinis jactura vires conciderint, omni Opio ſepoſito ſecutus conſilium quod ſuppeditat HARRIS [e]) ſpiritu- que Vini vel aceto calido ſpongiæ ope ano admoto fluxum me feliciter ſtitiſſe lætus recordor. Ad eosdem fines vinum rubrum gallicum cum malicorio coctum proficuum deprehendi, interdum decoctum radicis Biſtortæ aut Tormentillæ lenius, fortius elota antea alvo inteſtino recto injiciendum curavi non ſine fructu, licet omnia hæc externa fontem mali non aggrediantur. Paucis dicam miſſa fere feci Opiata omnia, in hoc affectu aliis interim medentibus quibus ea præſcribere ſolemne erat apud ægros meos haud infelicior. Recordor Viri ſexagenario majoris per aliquot hebdomades quoties alvum deponeret largiſſimo ſæpe fluxu hæmorrhoidum laborantis inſuper Vini potui adſueti, ſineque eo eſſe nolentis, qui tamen ſola VSe in brachio, nitro & rheo plus ſimplici vice levamen obtinuit. Dantur interim caſus ubi Opio carere haud poſſumus, nempe ubi ſtimulus adeſt in inteſtinis effluxum ſanguinis per Recti arterias concitans & ſuſtentans. Vir erat inter noſtros arte tinctoria celebris, cui præter neceſſitatem frequentius exhibitæ pilulæ ſtahlianæ famam paſſim tum nactæ plethoram ad ani vaſa determinando juveni adhuc hæmorrhoides moverant, cœcas, & fluentes. Lauta diæta uſus crebriorem & copioſiorem fluxum ſæpe expertus erat, tanto magis in habitum degenerantem, cum easdem pilulas & movere ſuppreſſum & moderari excedentem ſibi perſuadens medicus easdem liberaliter ſumendas commendaſſet. Inducebat autem tandem per annos durans hæc ſanguinis arterioſi floridiſſimi eruptio cachecticum ſtatum, omniumque Viſcerum abdominalium & ſimul inteſtinorum atoniam ſummam. Hujus vitio fere ſemper quoties cruor erumpebat ſimul aderat diarrhœa torminoſa, cum indicibili egerendi conatu, quo tanto magis ille ad rectum invitatus & detruſus effuſiſſimas hæmorrhoides concitabat. Quicquid tum agerem nihil impetra-

e) *Obſ. X.*

petrabam niſi ad Opium confugerem, hujus vero quarta vel tertia pars grani cum ſcrupulo uno rhabarbari toſti aliquoties per intervalla exhibita ſæpius malum in juſtos terminos redigebat, cum quo tamen ad Vitæ finem colluctari æger tenebatur. Verum & ſine alvino fluxu quandoque doloroſæ tenſiones in abdomine colici cardialgicique quid habentes opiata poſtulare videntur, ipſeque HOFFMANNVS [f]) licet cautiſſime cum iis mercandum eſſe utpote inſaniam adeo inducere aptis moneat, tamen quando atrox dolor & ſpaſmus ſub prima lumborum vertebra nimiam ſanguinis effuſionem movet, eaque propter placandus eſt, maſſam pilularum Wildeganſii commendat. At vero ſi omnia decenter expendantur omnes hæ ſtricturæ ſpaſticæ oriuntur a venis meſenterium & inteſtina perreptantibus mirum quantum debilitatis, atonicis & varicoſis, ſanguinisque regreſſui ea propter minus faventibus quales deſcripſit PISO *de morbis a Colluvie ſeroſa.* Ab his ſanguine fartis fibræ nerveæ & membranæ ſenſiles premuntur, tenduntur & ad criſpationes & conſtrictiones ſollicitantur. Quare patet VSem & nitrata cum remediis diluentibus & attenuantibus majorem opem promittere quam Opiata, ſenſum parumper hebetantia, ſed morbum ipſum cum ſuis cauſis eundem relinquentia, vel & plane augentia, niſi dolor enormis & alia ratione non leniendus hæc ſimul poſtulaverit.

f) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. II. Sect. I. c. 4. p. 95.*

§. X.

Hæmorrhagia Uterina, ad quam perperam commendari ſolet Opium.

Luſtranda adhuc ſupereſt hæmorrhagia Uterina & quidem ſine reſpectu habito ad Abortum, ad molam & lochia nimia; nam de his ſeorſim agere animus eſt, quando de uſu & abuſu Opii in morbis gravidarum & puerperarum verba facturus ſum. Loquor igitur jam ſaltem illum fluxum ſanguinis ex Utero, qui citra has conditiones evenit nimius, viresque deſtruit, vel tempore juſto menſium prodiens, vel extra hoc tempus citius pro ratione periodi & copioſius erumpens; aut qui perdurat diutius, abortu jam facto, & poly-

poſis concretionibus in utero natis, diu jam excluſis, licet hoc ipſum rarius eveniat. In ejusmodi Uteri Hæmorrhagia graviore Medici fere omnes unanimiter ad Opium confugiendum eſſe ducunt. Qui ex inſtituto de morbis mulierum integrum Tractatum conſcripſit RODERICVS a CASTRO [a]) dum de menſium fluxu nimio agit, *quodſi ne his quidem laudatis* inquit *fluxus ſedetur*, *ad narcotica veniendum*, *qualia ſunt Requies magna*, *Philonium*, *vel pilulæ ex chalcanto*, *Opio*, *thure*, *maſtiche*, addit tamen dominante præjudicio abreptus cautionem, hæc omnia quia ſanguinem quaſi congelant, non niſi urgente neceſſitate exhibenda eſſe. Porro neminem Practicorum latet, quantum inter eos tribuatur ad cohibitionem hæmorrhagiarum uterinarum Pulveri HEVRNII, quem in commentario ad aphorismos Hippocratis ad libri V. aphoriſmum 50. deſcripſit, cum adſtringentibus & camphora opio fortius ſemen hyoſcyami habentem. Deinde etiam bonus SENNERTVS [b]) ſi fluxus menſium valde urgeat, ad narcotica Syr. de papavere, theriacam recentem, Philonium, laudanum opiatum, trochiſcos de carabe cum opio, deveniendum eſſe monet, atque talia urgente neceſſitate etiam commendat RIVERIVS. [c]) Non minus opiata magni facit ETTMVLLERVS [d]) trochiſcos de carabe & pulverem LINDANI ex adſtringentibus, croco & laudano opiato compoſitum proponens, qui huius continuato uſu innumeras mulieres menſium nimio fluxu laborantes ſe reſtituiſſe ſcripſit. Prorſus vero divinum remedium Opium eſſe in immodicis menſibus pronunciat WEDELIVS. [e]) Notum quoque eſt Lentilianorum Operum, *Eteodromi*, *Miſcellaneorum*, & *Iatromnematum* Lectoribus Cl. Autorem celebrem ſane dum viveret Practicum, in hæmorrhagiis uterinis laudanum opiatum, pilulas Wildeganſii aliaque anodyna frequenter adhibuiſſe. Præter laudatos Auctores & CHESNEAU [f]) laudano favet caſusque hæmorrhagiæ Uteri ejus doſi ſanatæ recenſet. Neque Stahliani

a) *Part. II. Lib. I. c. 5.*

b) *Lib. IV. p. 173. 177.*

c) *Lib. XV. cap. III. p. 373.*

d) *Operum, Capite de nimio fluxu menſium.*

e) *Opiol. Lib. II. Sect. II. p. 7.*

f) *Obſervat. p. 358. & 360.*

ni abhorrent ab Opiatis in ſanandis his ægritudinibus JUNCKERO in tabulis ſuis MP. de Cynogl. & COSCHWITZIO [g]) præter hanc laudanum opiatum, hyſtericum, theriacam Andromachi, & cœleſtem commendante. Fere ſilentio prætermiſiſſem Cl. YOUNG qui in nimio menſium fluxu Opium inſigne præbere remedium affirmat. Sane tot Clarorum Medicorum aſſertis & adductis ſimul experientiis vix videtur aliquid ſolidis cum rationibus opponi poſſe. Verum ut eorum placita ad juſtum examen revocari poſſint, ante omnia attenta conſideratione opus eſt quomodo ſe habeat Opium ad naturalem illam excretionem ſanguineam ex utero, quæ catameniorum nomine ſexui ſequiori ſolemnis eſt. Illius intuitu Opium aut eam retardabit & cohibebit, aut promovebit & juvabit, aut neutrum efficiendo erit adiaphorum. Retardant menſes & ſupprimunt illa omnia, quæ ſanguini lentorem ingignunt, & momentum ejus imminuunt, maxime ſi vaſa uterina ponantur arctiora per ſuam naturalem fabricam, aut accedente qualicunque cauſa conſtricta. Promovent quin & maturius puellis cient menſes, ea, quae plethoram inducunt, quæ ſanguinem attenuant & rarefaciunt, vimque circuli intendunt, ſi vaſa uterina ponantur minus reſiſtentia & ſatis patula.

g) *diſſ. de fluxu menſium immodico §. 27.*

Nunc quando his ita ſe habentibus perpendimus, Opium ſua natura intendere ſanguinis circuitum, augere calorem ſanguinis, rarefactionemque eidem inducere ſimulque ſi ſpaſmodicæ adfuerint in abdomine ſtricturæ eaſdem relaxare, & villis uterinis temporariam aliquam paralyſin inferre, quotusquisque eſt qui non ſtatim introſpiciat Opium nec adiaphorum eſſe ratione menſium, nec eos retardare, ſed inter emmenagoga eminentem locum promereri fallique illos mirifice qui ſuppreſſionem aut imminutionem ab eo etiam ſub ipſo fluxu exhibito metuunt. Sane non opus habebat GEOFFROY [h]) cum aliis, ut ab Opio dando dehortaretur, dum fluunt menſtrua. Rectiſſime potius poſtquam cum

h) *Mat. med. Tom. II. p. 710.*

Veteribus AETIO *Tetrab. IV. Serm. I. c. 96.* theriaca credita eſt menſtruas purgationes ciere, in ſua *Emmenologia* aſſerit FREINDIVS [i]) ſanguine attenuato, uberiore copia ſpirituum generata, & proinde impetu cordis fortiore reddito, auctaque ad vaſa humorum plenitudine, Opium menſes provocare. Atque eapropter illud catalogo emmenagogorum ſapore & odore acri pollentium, ſalque volatile attenuans & ſtimulans prodentium, Gentianæ, myrrhæ, aro, abſynthio, rutæ, pulegio, addidit, quin in eodem primo loco poſuit. Imo vero adhuc alio reſpectu emmenagogam Opii vim patere FREINDIVS declaravit, [k]) namque diaphoretica omnia reſolvere ſanguinis cohærentiam dicit, ut facilius is per poros ſecerni queat, igitur inter emmenagoga utramque paginam facere diaphoretica contendit, ex quibus cum nullum ſit Opio potentius, ſatis conſtare dicit, id menſibus movendis haud inepte adhiberi. Hæc autem quæ FREINDIVS ita eloquitur confirmant omnes illi Auctores qui ariſtolochicam Opii virtutem extollunt, quos §o. 3. jam adductos infra ſuo loco majori numero adferam. Atque dum in antecedentibus, cum hujus capitis §. 3., de hæmorrhagiis in genere agerem, abunde probatum dedi, Opium omnes fluxus a ſanguine expanſo pendentes ciere, ſatis ſimul conſtare opinor, id neceſſario etiam inter illos menſium fluxum movere debere, maxime cum ad illum natura ipſa & in corpore fœmineo fabrica Uteri jam vergat, quemadmodum & re ipſa fieri Auctorum teſtimoniis practicis ibi comprobavi. Hæc cum ita omnino comparata ſint, atque ex ipſa nativa Opii dote & actione ejus phyſica in corpus humanum neceſſario pendeant, lubens fateor, me non capere quomodo hactenus nimio & exorbitanti fluxui menſium & hæmorrhagiis aliis uterinis competens & proficuum pharmacum Opium haberi potuerit a medentibus, eruditione & Praxi celeberrimis. Facile vero clarum eſt, ob receptam ubivis ſententiam, de univerſali virtute opii fluxiones ſiſtendi, cum

i) *Cap. XIV. pag. mihi 139.*

k) *p. 142. vide & p. 143. 146.*

SEN-

SENNERTO [l]) & aliis multos Practicorum ſtatuere, Narcotica ut alios fluxus ita & hæmorrhagias, & inter eas etiam uterinam ſiſtere, cum tamen illa vis coercendi fluxus ſuis limitibus conſtricta ſit. Videtur equidem una provocatio ad Virorum Praxi celebrium repetitas experientias, Opium profuiſſe hæmorrhagias uterinas graves patientibus mulierculis, multum ponderis habere, contra illa omnia quæ ego urgeo. At vero per rerum naturam impoſſibile eſt, ut unum idemque remedium poſſit modo juvare modo impedire fluxum, modo determinare ſanguinem ad uterum, modo non determinare, & avertere potius ab ejus vaſis. Auſcultemus WEDELIO [m]) *Menſes ſiſtentia ſunt* inquienti *quæ motum ſanguinis refrænant, orgaſmum humorum & rarefactionem concentrant, fluxilitatem tenuitatemque coercent & acrimoniam ac impetum tollunt.* Applicentur autem jam hæ dotes ad Opium, atque dum prorſus contrariis id ipſum inſtrui, omnia poſt ejus uſum emergentia phœnomena docere certi ſumus; dumque ex illis contrariis dotibus, etiam menſium cohibitioni contrarium effectum conjicere tenemur, judicemus an loco antea allegato idem WEDELIVS [n]) jure aſſerere potuerit, *Opium eſſe divinum remedium ad ſiſtendos menſes*, anne potius ſibi ipſi contrarietur, unumque aſſertum altero refellat. Nil video quo excuſari queat, niſi hoc unum, quod veras naturales effectus Opii in Corpore humano non bene cognitos habuerit, his quippe perſpectis cohibitio menſium ab eo expectanda illico cadit. Certe quoties Opium hæmorrhagiam uterinam cohibere viſum eſt, toties aliquibus ſaltem caſibus exceptis, alia remedia ſimul uſurpata, actionibus ſuis actioni Opii ſuperiora, levamen attulerunt, ſolum prodeſſe nequivit unquam, ut Vinum prodeſſe nequit, quod in cruentis uterinis profluviis niſi valde dilutum & adſtringens ſit, commendari vix memini. Ut illis ægris quas habet CHESNEAU, manifeſte revulſiones & alia pharmaca eodem tempore, vel antea adhibita ſalutem attu-

l) *Prax. Lib. IV. p. 173.*

m) *Amœnit. mat. med. p. 196.*

n) *nempe Opiol. Lib. II. Sect. II. c. 7.*

attulerunt, quamvis Cl. Autor ex præjudicio uni laudano illam tribuat, ita & de aliis multis mulieribus quæ cum opio varia remedia uſurparunt idem dicendum eſſe, firmiter ſtatuo. Neque tamen etiam ſine omni exceptione medici clari ad apparatum medicamentoſum hæmorrhagiis uterinis deſtinandum, Opium referunt. Tacet prorſus de laudano ſuo liquido SYDENHAMVS [o]) curationem fluxus menſium nimii exponens, ipſumque Syrupum de meconio cujus meminit, neutiquam fluori ſanguinis deſtinat, ſed noctibus poſt purgationem ſuo more ſaltem exhibendum jubet. Neque etiam ad idem mali genus varia poſt VSem tonica & adſtringentia laudans MEAD, [p]) Opium, licet alibi ipſi ſæpe commendatum, eorum catalogo inſerit.

o) *Operum p. 538. 762.*

p) *Monit. med. p. 158.*

§. XI.

Id quod fuſius probatur, limitibus arctioribus remedio poſitis.

Ut Veritas aſſertorum meorum communi ſententiæ adverſantium clariſſime pateat, ſciendum eſt Cauſas ejusmodi hæmorrhagiarum de quibus jam loquor, fere fundari in plethora commota, & orgaſmo menſtruo diætæ variis vitiis eminentiore reddito; in generis nervoſi ſenſibilitate & mobilitate, inque vaſorum uteri laxa debilitate. His nempe omnibus fit ut per venas uteri ſerpentino & tortuoſo ductu procedentes tardius ſanguis refluat, quam pro affluxus copia ille, cor verſus fluere debebat, quare tum apices arteriolarum extremi ab incumbente ſibi nixu diducuntur, cruoremque in uteri & vaginæ cavum eructant, idque vel confertim & copioſius, ut vitæ præceps immineat periculum, vel parcius quidem, ſed per multas hebdomades, donec tabi, cachexiæ, & hydropi acceſſus pandatur. Jam primo loco pono hæmorrhagiam Uteri ſoli plethoræ & orgaſmo ſuos natales debentem, cordatusque quæro ex omnibus doctis Practicis, an tali curandæ reſpondeat Opium, nec ne. Mihi certe inſigne paradoxon videtur, Opium quod ſanguinem celerius provolvi, rareſcere, incaleſcere facit, quodque hac ratione menſes ciet, iis tamen omnibus non obſtantibus, ſi circulatio natu-

naturali auctior, calor auctior, rareſcentia auctior nimios effecerit, hos & cohibere debere. An enim poſſibile eſt, ut naturali jam celerior circulus, aucta adhuc celeritate cohibeatur? ut incaleſcentia & rarefactio ſanguinis naturali jam major, adhuc majore reddita infringatur? Nonne aſſeri poterit jure, Opium eadem ratione tali hæmorrhagiæ curandæ haud convenire, ac aloë, myrrha, crocus, ſalia volatilia omnesque plantæ aromaticæ haud conveniunt. Aliter vero ſeſe res habet, quando fœmellis ſenſibilitas & irritabilitas ſumma nervorum dolores & ſpaſmos, in abdomine hyſtericos inducit, quibus nixus ſanguinis ad uterum intenditur, hunc enim ſi nil juverint emulſiones oleoſæ, & nitrata, & liquor anodynus Hoffmanni, & clyſmata demulcentia, ad potentiſſimum antiſpaſmodicum & antihyſtericum Opium confugiendum erit, aliis agendis decenter actis. Non minus ſi in utero ipſo hæſerit aliquod irritans & ſtimulans, afſluxumque & effluxum ſanguinis ciens, de quo argumento alibi dicam, ſenſum ſopiendo, & effectus aucti ſenſus inhibendo, proderit hoc pharmacum. Mulieri Judææ gravi terrore perculſæ, & inter lipothymias, palpitationes cordis, tremores, præcordiorum anxietates fluxionem ſanguinis copioſam ex utero patienti, ad ſedandas ſyſtematis nervoſi commotiones, antiſpaſmodicis ſubveniendum cenſuit HOFFMANNVS, [a]) deditque cum fructu ſingulis tribus horis pilulas ex extr. fl. chamom. milleſ. croco, caſtoreo, camphora & aſa fœtida, quibus omnibus Opium analogum, & ſuperius commode adjici potuiſſet, quod ad ſpaſmos & dolores ſi concurrant, placandos alibi commendaverat. [b]) Venio ad laxa & debilia vaſa Uteri. Illi conditioni quod vero ego minime expectaſſem, Opium optime convenire exiſtimat YOUNG. [c]) Namque diſertis verbis in languore, generisque nervoſi debilitate, aut ſi elaſticitatis defectus in vaſis cauſa copioſi profluvii exſtiterit, hoc pharmacum optime ſe commendare ſcribit. Tum enim quando humo-

a) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. II. Sect. I. c. V. p. 121.*

b) *loc. cit. p. 112.*

c) *p. 76.*

humorum circulatio lenta eſt, atque debilis, extremitates frigent, & tonum ſuum amiſerunt nervi, animumque ægri deſpondent, nullum ſe cognoviſſe remedium dicit quod palmam præripiat Opio. Sane YOUNGIVS hic contradicit fere omnibus Auctoribus, utpote quorum optimi in ſummo profluvio, & debilitate ſumma inducta, Opium prorſus abeſſe volunt, quod in genere omnibus debilibus, & a quacunque cauſa debilitatis, haud congruere ipſe probatum dedi. [d]) Nullo nempe effectum Opii evinci poteſt, quod Generis Nervoſi debilitati proſit, multo minus phœnomena uſum inſequentia demonſtrant, quod elaterem vaſorum rubrorum reſtituat. Id equidem certum eſt quod circulationem augeat & calefaciat, adeoque circulationi lentæ & frigori durante Hæmorrhagia convenire videtur. Tunc vero & convenirent omnia calida volatilia, ſpirituoſa & Vinum, quæ tamen omnia nemo cautus Medicus ſuaſerit, nam expanſis fluidis, vaſisque uterinis ſimul manentibus debilibus, quæ Opium non roborat, potius perduret fluxus neceſſum eſt. Id conficitur ex ipſis Youngianis principiis, explicat etenim Vir egregius actionem Opii ex natura ſomni, & dicit quod ſub eo ob rarefactos humores hæmorrhagiæ oriantur. Deinde ab inanitione quando circulatio lenta eſt reddita, non rarefacientibus, ſed replentibus, nutrientibus, ſenſim ingeſtis, ac frictionibus ſuſtentanda & incitanda eſt, topicisque adſtringentibus profluvio obex ponendus. Ita ſane procedendum volunt Medici ſummi omnia ſtimulantia & calida cardiaca in ejuscemodi caſibus rejicientes, [e]) quia paucum illud ſanguinis quod reſtat in corpore per vaſa partis affectæ ad mortem uſque expellerent. Ego ut nil diſſimulem, in hæmorrhagiis uterinis curandis, quando ex iis principiis quæ expoſui, nil mihi indicare uſum Opii videbatur ſine eo non contemnendos fructus aliorum pharmacorum beneficio obtentos recordor. In acutiſſimis & impetuoſiſſimis per Uterum cruoris profuſionibus pulſu forti & magno

d) *Sect. I. Cap. VI.*

e) *Vide Bœrh. in Comment. ad aph. 234. No. 4. & van Swieten ad hunc locum.*

magno ſtipatis, atque adeo ab exceſſu circuli & rarefactione ſumma humorum excluſis, quiete ſumma corporis & animi injuncta, poſt VSem, potiones nitratas cum cremore tartari foris ſimul applicato aceto multum boni præſtitiſſe novi. Aliquando etiam per potum aquæ frigidiuſculæ ſpiritu vitrioli acidulatum cum ſyr. pap. rhœad. aut per infuſum roſarum ſaturatum cum inſtillato pauxillo vitrioli ſpiritus, aut per emulſiones nitratas & diacodiatas vota Aegrarum explevi. His pharmacorum generibus e diametro contrariari Opium conuictus reputavi, neque intelligere potui, quomodo HOFFMANNVS [f]) Heurnii pulverem hyoſcyamum habentem exhibendum judicare potuerit, quando pulſus arteriarum eſt celer & vehemens, namque tum hyoſcyamum & Opium ob vim circulum accelerandi ipſis inſitam nullo modo convenire perſuaſus ſum. Sed impoſuit ſapientiſſimo Viro ſua hypotheſis, talia anodyna circuitum retardare, quare & meliorem eſſe Heurnii pulverem aſſeruit ſi nitrum ipſi adjiciatur. Nulli ergo fœmellarum profluvio uterino cruento laboranti unquam exhibui Opium, niſi concurrerent dolores & ſpaſmi abdominales, aliquisque in utero teneſmus excretionem intendens & juvans. Summopere vero cavi ab Opio, ſi pharmacis quæ modo laudavi nil proficientibus, ligaturisque ac immiſſione artuum in aquam tepidam fruſtraneis, vires ſub largiſſimo fluxu fatiſcerent, adeo ut lipothymiæ ingruerent, & convulſionum ab inanitione adeo male jam HIPPOCRATI [g]) audientium, brevi oborturarum juſtus metus eſſet. Tum certe cum Opio damnoſo futuro, alia omnia fruſtranea & vana futura, nullamque ſpem ſupereſſe intellexi, niſi in blandis nutrientibus indeſinenter hauſtis, & in remediis illis, quæ oſcula vaſorum uterinorum debilium & laxorum ſanguinique effluenti reniti eapropter neſcientium quantocyus clauderent, ut in rebelli hæmorrhagia narium adſtringentia topica. Eapropter bene memor Obſervationis Cl. HARRIS, [h]) aſſertique eidem annexi,

f) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. I. Sect. I. c. 5. p. 19.*

g) *Sect. V. aph. 56.*

h) *Obſervationum quæ*

libro de morbis infantum adjectæ habentur, decima.

annexi, ſpiritum Vini rectificatum calide cum pannis laneis admotum ſiſtere poſſe pertinacem menſium fluxum, quando nulla medicamenta deſtinatum ſcopum attingunt, atque narcotica non ita tuto ex ejus mente ſunt adhibenda, egregium Virum aliquando ſecutus ſum, atque ſalutem quam ſpondet impetravi. Alio tempore epithematibus ſubfrigidis, ex aqua aceto, nitro, & ſaccharo ſaturni, curationem perfeci, ſed coegit etiam me ſumma neceſſitas ut ipſi vaginæ ſubadſtringens topicum indi facerem. Paſſa erat abortum uxor dilectiſſima Senatoris e noſtris, vixque vires recipere inceperat, cum animo mota horrendum profluvium ſinceri ſanguinis ex utero experiretur, nihilo polypoſi aut heterogenei quod Obſtetrix edicebat, illi inhærente. De tenebris oculis obverſantibus conqueſta, lipothymica & convelli incipiens in ſummo Vitæ periculo verſabatur. Non diu differendam opem videns, linteum contortum in peſſum aliquem efformatum, ſolutione vitrioli martis madidum, genitalibus quantum fieri poterat, immitti jubebam. Hujus beneficio brevi quieſcebat effluxus, atque denuo ſeſe ſiſti patiebatur eadem ratione, cum bis aut ter juſto adhuc citius exemto linteo recrudeſceret. Vivit hodie adhuc juncea licet fœmella corticis peruviani uſu diuturno, cujus in pulvere præbia ultra centum per ſeptimanas abſumſit corroborata, & ſana reddita. Neque fœcunditati obfuit adſtringens hoc, interiori ſuperficiei vaginæ applicatum remedium, uteroque ipſi forte exceptum in eum hiantia oſtiola nimis occluſit, namque poſtea duos adhuc filios edidit adhuc ſuperſtites. *) Ego horum

*) Fuſius a me conſcripta legitur notabilis hæc Hiſtoria, in Novis Actis Phyſico-Medicis Naturæ Curioſorum Tom. I. p. 325. ſeq. Doleo vero culpa typothetæ p. 335. poſt lineam 18. integram lineam quam meum manuſcriptum habebat, omiſſam eſſe, cujus defectu & ſenſus turbatur, & ego mihi contradicere Lectoribus videri debeo. Ut ergo ut volo, intelligar, lin. 18. poſt vocem *immediate* legi debet, *ſedem morbi attingens, ſine deperditione ſuarum virium, neque tamen* & dein porro, ut verba exſtant.

horum ſemper gnarus, adſtringentia topica inter extrema remedia, & omnibus quibuscunque præferenda urgentium & mortem minitantium hæmorrhagiarum uteri merito repoſui, modo nil vitii ſit in Utero, quam oſculorum cruorem fundentium laxitas, quod bene noſſe Medicus debet, aliter enim perdurante irritatione reſtitantis heterogenei, hoc non excluſo aut non ſiſtitur talibus remediis fluxus, aut brevi redit fortior, aut illo heterogeneo corrupto & putreſcente, labes utero inducitur.

*** ***

Sed opus eſt ut ſpeciatim aliquid adhuc dicam de hæmorrhagiis Uteri chronicis a ſola debilitate poſt alios illius morbos excluſa ſuſtentatis, ſine ulla ejus labe, quæ ſi adfuerit, morbum aliquem principem primario curandum aut mitigandum involvit, cujus hæmorrhagia eſt ſaltem ſymptoma. In hac ſpecie Opium emmenagogum ad ſanationem conferre prorſus nihil, ex antecedentibus clarum eſt, dumque ſatis convictus hoc aſſero laudare debeo celeberrimum FREINDIVM [i]) Opii alioquin magnum fautorem, quod in tribus ſuis fœmellis diuturno ſanguinis profluvio uterino laborantibus, exhauſtis viribus revellentia prohibentibus, ſolis corroborantibus internis & externis confiſus ad morbi curationem Opio plane non uſus ſit, licet alio fine id exhibuerit. Namque doloribus abdominalibus urgentibus, & ſpaſmis hyſtericis concurrentibus, ubi ut in antecedentibus largitus ſum, vere locum habet, id ſaltem oppoſuit. Interim hoc mihi diſplicet quod FREINDIVS ſilente fluxu laudanum præſcripſerit, tanquam cardiacum, ad inſtaurandas amiſſas vires, id enim repugnat propriæ ejus indicationi quam in Aegra ſecunda ſibi formaverat, de firmandis vaſis & de prohibenda ſanguinis raritate, quæ indicatio certe per opium non impetrari poteſt, quippe cujus vim ſanguinem rarefacientem ipſe

i) *Emmenol*, c. XIII.

FREINDIVS optime ſcivit, cum & ab ea pendens vis emmenagoga eum haud latuerit. Sane ſopito fluxu, a cardiaco rarefaciente & emmenagogo, potius recurſum quod ſiluerat, mali timere debuiſſet. Inſtiti ego non ſemel in ejusmodi hæmorrhagiis chronicis ſanandis veſtigiis magni hujus Viri, ſed opium niſi ſpaſmi & dolores aliter haud placandi concurrerent, merito a medela abeſſe juſſi, lætatusque ſum ubi deinde BOERHAAVIUM [k]) in ejusmodi malo mera corroborantia & glutinantia ſine Opio ſuaſiſſe animadverti. Repetita experientia didici pulchra præſtare Remedium LUDOVICI SEPTALII Decoctum Cort. aurant. ſubviridium qui id notante RIVERIO [l]) extinctione chalybis fortius reddere ſolebat. Commendat illud etiam HOFFMANNUS [m]) & ASTRUC [n]) meminique bene, mihi id olim ut arcanum laudaſſe Celeb. noſtrum de HELWICH. Miratus ſum aliquoties effectum, neque illum ſatis mihi poteram explicare, cum oleum corticum horum aromaticum, ſtimulans, cardiacum, calidum, movendo potius fluxui uterino quam ſiſtendo par haberem. Sed perſpexi ætiologiam legens *Hiſtoriam Plantarum* Illuſtr. BOERHAAVII [o]) qui poſtquam de veris viribus olei hujus egit, notanter adjicit. Interior alba fungoſa ſubſtantia ob vim adſtringentem in nimio menſium fluxu prodeſt, quare deinde ſemper eam præ flavedine magnam partem abraſa & remota, ſollicite ſervandam, & non facile abjiciendam curavi. Neque immerito Vinum rubrum gallicum cum aqua remiſtum magni fecit FORESTUS [p]) quo multas ægras ſe curaſſe ait. Laudes etiam ſuas tuetur Succus catechu quem in caſibus ſimilibus aliis glutinantibus & ſubadſtringentibus admiſcere ſolitus eſt BOERHAAVIUS. [q]) MEAD fortiora, vitriolum, alumen, pulveremque ex alumine rupeo & ſanguine draconis proponit. [r]) His omnibus ſi revulſioni perpetuæ, in inveterato malo indicatiſſimæ, ſtudendum eſt, præferri adhuc meretur Rhabarbarum, diu parvis doſibus uſurpatum, quo

k) *Conſult. Vol. I. Caſ.* 28.

l) *Operum in fol. p.* 373.

m) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. II. p.* 118.

n) *de Morb. Vener. p.* 414.

o) *p.* 674.

p) *Schol.* 28. *ad Obſ.* 18.

q) *in Conſult. Vol. I. caſ.* 9. *&* 28.

r) *de Imperio ſolis & lunæ Cap. III. & Monit. Med. p.* 158. 159.

quo Cl. PLATNERVS [s]) libenter in morbis mulierum uſus eſt, quod & toſtum conducit, ſi revulſione non Opus eſt, aut hæc aliis committitur. Non oblviſci debeo corticis peruviani, ab HELDIO [t]) experientia edoctо inſtar arcani commendati, in curatione fluxus menſium nimii. Optime eum in uteri vitiis inſignium virium deprehenſum jam extulerat SYDENHAMVS; [u]) in omnibus hæmorrhagiis deinde mira præſtare extra nimii Orgaſmi tempus aſſeruit Illuſtr. WERLHOFIVS, [x]) atque ſpeciatim hæmorrhagiæ uterinæ cum fructu deſtinandum voluit MEAD. [y]) Reſtant Spadanæ, quas non abs re nimium menſium fluxum quovis alio remedio felicius tollere profeſſus eſt Henricus ab HEERS, [z]) vidit quippe & ZAFFIVS [a]) plures in Hollandia fœminas adeo diuturna hæmorrhagia uteri exhauſtas, ut lecto detentæ coactæ fuerint Pouhontii aquam potare, priſtinæ ſanitati reſtitutas, incaſſum antea adhibitis omnibus convenientibus Medicamentis. Non minus Cl. Medicus Spadanus de PRESSEUX [b]) efficaces has aquas in menſium exceſſu & fluore uterini ſanguinis declarat. Ego apud Mulierculas noſtras Vratislavienſes ad quas centum milliarium itinere fontis Pouhontii undæ ſoteriæ lagenis probe munitæ afferuntur, plus ſimplici vice eximias earum vires expertus ſum, atque quando corpus jam valde emaciatum & ad tabem pronum offendi, tenuemque ſimul irritantem humoribus acrimoniam ineſſe ſuſpicatus ſum, eas lacte remixtas commendare conſuevi. Quando earum copia haud fuit, aut res anguſta domi interdixit uſui, aliquoties ſubſtitui Lac chalybeatum, vel cum rad. conſolid. fl. roſarum, & balauſtiarum coctum, alio tempore Vinum rhenanum ♂ti infuſum in uſum vocavi.

s) *vide præfationem ad ejus Orationes poſt fatum publici juris factas.*

t) *Eph. Nat. Cur. Cent. III. & IV. obſ. 170.*

u) *Operum p. 376.*

x) *Obſ. de febribus Sect. II. §. 5.*

y) *de Imp. Solis & lunæ c. 3. & Monit. med. p. 159.*

z) *in Spadacr. cap. IX. p. 83.*

a) *Synopſ. Obſ. Med. p. 33.*

b) *in Obſ. Med. Synopſi Zaffianæ adjectis obſ. 24.*

* * * * * *

Sed revertar tandem iterum ad Opium, explicanda namque mihi adhuc venit Medela illius hæmorrhagiæ uteri-

næ, quæ termino menſium adventante mulierculis moleſta eſſe ſolet, ſæpeque per paroxyſmos impetuoſius recurrens ægras antequam illi prorſus ſileant, graviter affligere ſolet. Circa quinquageſimum annum catameniis inordinatis fientibus utile & bonum remedium eſſe Opium equidem contendit YOUNG. Quicquid vero agam, non poſſum facere cum Cl. Viro, maxime cum ad aliorum medendi methodos attentus nihil inde laudabilis obſervaverim. Niſi enim doloroſæ tenſiones hyſtericæ concurrant, profluvium ſuſtentantes & juvantes, eaque propter antiſpaſmodicum pharmacum generoſius urgentes, non video, quomodo in ea ætate, remedium vere emmenagogum indicari queat, ubi natura ipſa finem fluxui facit, ceſſaturo inter impetuoſas eruptiones, inſtar candelæ, ut cum SYDENHAMO [c]) loquar, jam fere abſumtæ, deflagratæque, quæ ſubito flammam edit inſigniorem, mox penitus diſparituram. Omnem curationis cardinem potius in menſtruis cohibendis ponens laudatus SYDENHAMVS diſſuadet fortiora hyſterica, ne fluxum ulterius promoveant; imperat diætam refrigerantem, & incraſſantem; ægre concedit vinum viribus refocillandis par quidem, ſed ebullitionem ciere aptum. Qua igitur ratione opium hyſtericorum fortiſſimum, caſtoreo, galbano, volatilibus urinoſis longe ſuperius, ſanguinem calefaciens & rarefaciens, in parca doſi id efficiens quod vinum facit in valde larga, ejusmodi hæmorrhagiis convenire poſſet, me plane fugit. Nullam ergo cauſam exhibitionis aſſequi valens ſecutus fere ſum in iis caſibus SYDENHAMVM ſuo laudano nullum hic locum dantem, atque a VSe, nitratis, purgationibus antiphlogiſticis rheo, emulſionibus cum ſyr. pap. vel diacodii demulcendi ſaltem fine, non ob alium adjecto, non mediocre levamen impetravi.

c) *Operum p. 537.*

*** ***

Superſunt hæmorrhagiæ uterinæ, poſt diuturnam jam per multos annos catameniorum per ætatem plenariam ceſſationem,

tionem, præter expectationem evenientes moleſtiſſimis ſpasmis et exquiſitis doloribus quandoque comitibus. Illarum ingenium nemo quod ſciam rectius deſcripſit Illuſtr. van SWIETEN:[d]) *Accidit aliquando* inquit *in effœtis mulieribus poſtquam omnia ſigna prægreſſi ſcirrhi uteri prægreſſa fuerint ut dolor fixus continuus pubem, hypogaſtrium lumbos occupet, & ſanioſus ichor ex pudendis exeat: ſolet tunc ſæpe immanis hæmorrhagia ſequi, unde admodum debiles factæ pro tempore levamen ſentiunt, donec reſtauratis viribus redeant omnia eadem mala. Videtur tunc cancroſa diatheſis circa uterum hærere quæ dilatata vaſa erodit.* Vidi ego aliquot ejusmodi exempla inter Aegras meas, duarumque præcipue bene recordor Vetularum, quæ per multos menſes diras ærumnas eapropter ad mortem uſque ſuſtinuerunt. Dum nulla radicalis medela ſperanda eſt, nil pulchrius ego inveni, quam diætam lacteam, & quanquam ut alibi dicam in dolore a Cancro caute dandum ſit Opium, ad irritationis acerrimæ ſenſum in utero, qui hæmorrhagiam provocat, inhibendum, repetitas pro re nata doſes hujus remedii, ut miſerrima vita quam elongare Medico quouſque poſſibile eſt incumbit, parumper mitior reddatur, & protrahatur. Meminit duarum Vetularum Cl. de FISCHER[e]) ſimili malo adflictarum, commendatque ad tormina levanda Philonium romanum, quod ob acria addita felicius ſiſtere dolores credit, quam ſi ſolum Opium ſine illis eadem doſi exhibeatur. Fides ſit penes Auctorem. Ego certe nil illa facere ad augendam vim anodynam Opii, rarefacientem vero ejus, calefacientem, ac circulum incitantem virtutem, quæ nec ratione cancri, nec ratione hæmorrhagiæ expetitur, cum utriuſque reſpectu circulus lenis & pacatus requiratur, vere acribus & aromaticis augeri conuictus ſum. Quin in una Fœminarum quas commemoravi, Syndico olim Curiæ Vratislavienſis matrimonio juncta, contrarium prorſus effectum vidi; nempe illa a nobili Amica quæ dolores abdominales & lum-

d) *in Comment. ad aph. Bœrh. Tom. I. ad aph. 499. p. 888.*

e) *Tr. de Senio & ejus morbis §. 129.*

& lumborum flatubus deberi perperam judicarat, dono acceperat Morſulos aromatibus variis refertos, quos ægra palato haud diſplicentes avide comedebat. Tam enormiter vero inde intendebantur urentes dolores, ut clyſmatibus lenientiſſimis, & anodynis pharmacis, eorumque ordinariis doſibus pene auſcultare detrectarent, licet cum opio quod præbebam, acria antea me inconſulto ingeſta, philonium aliquod conficerent; dum interim alio tempore in altera Fœmina, ab omnibus acribus religioſe abſtinente, graviſſimi cruciatus lacte & Opio multum mitigabantur, & ſatis notabiles inducias dabant. Infidæ tamen hæ ſemper ſunt, etſi etiam narcoticum liberali manu præbetur, doloribus & hæmorrhagiis ſemper redeuntibus. Legitur hujus rei notabile exemplum in *Miſcellaneis Nat. Cur.* a Cl. ALBRECHTO [f]) conſignatum. Laboraverat honeſta quaedam Matrona fluore albo largiſſimo, cui affluens ſerum acerrimum maxima copia creabat dolorem intenſiſſimum, & irritatione ac eroſione vaſorum hæmorrhagiam alternis vicibus cum leucorrhœa affligentem. Sumebat hæc quotidie ad dolorem mitigandum laudanum ad granum unum, ſed ſingulis hebdomadibus, ſi quicquam emolumenti capere vellet, doſis uno grano augenda erat, ita ut paulo ante obitum ad ſcrupulum unum vel grana 26. dicto laudano uteretur. Dum irritans perpetuo ſtimulus Utero inhærebat, eo productam hæmorrhagiam ad tempus Opium præcavere poterat. Maluit vero illam pati Ægra, quia tum dolor aberat pene, ſanguine gelatinoſo cauſticam ſeri acrimoniam incraſſante, quam ferre intenſiſſimos cruciatus. Neque tamen ita reſiſtere fluxui ſanguinis potuit hoc remedium etiam largiſſime datum, ut tandem enormi copia eodem recrudeſcente haud exanimaretur. Dolet Auctor Obſervationis denegatam ſibi fuiſſe libertatem Cadaver ſecandi, in cujus utero cancroſa & phagædenica ulcera ſe reperturum fuiſſe, nullus dubitavit.

f) *Dec. III. A. V. & VI. obſ. 21.*

CAPUT

CAPUT II.

Febres.

§. I.

Poſtquam quousque in hæmorrhagiis ſanandis valeat Opium, in quarum certe Medela uſus ejus valde limitari debet, clarius expoſui, progrediar jam ad febres easdemque primo intermittentes. In harum curatione, ex quo Medicis priſco ævo innotuit, hoc remedium jam uſurpatum eſſe, nemo niſi in hiſtoria medicæ Praxeos hoſpes negaverit facile. Fere ignorabatur equidem HIPPOCRATI Patri adhuc Opium ipſum, aut ſaltem rariſſime adhibebatur ut Sect. I. c. I. §. 5. vidimus; interim tamen alia narcotica hyoſcyamum pura & mandragoram commendavit ad Quartanam cum ſucco ſilphii & trifolio in vino meraco. [a]) GALENVS vero Opium habentem Theriacam in febre quartana collaudat, & multos hoc præſidio a morbo ſeſe vindicaſſe dicit. [b]) TRALLIANVS deinde varia ad quartanas habet remedia, quæ Opium, cicuta, atque hyoſcyamus ingreditur. [c]) AETIVS etiam ad febres laudat Pilulas Aſclepiadis ſibi familiares, ex paribus portionibus piperis longi, myrrhæ, Opii & caſtorei. Arabibus poſtmodum & inter eos AVICENNÆ frequenter uſurpata fuit Theriaca. Plenius huc facientia expoſuit Cl. SCHVLZIVS diſſertatione *de intermittentium Curationibus antiquis*, in cujus calce patere ex iis quæ tradidit, inter alia, inquit, Uſum anodynorum peritum & tempeſtivum in febrium curatione eſſe antiquiſſimum. Recentiori deinde tempeſtate non ſaltem Theriacæ, ſed & cum eandem fere ſaltem ob Opium quo prægnans eſt, vires ſuas exerere Medici perſpicerent, Opium ſolum ad febres uſurpari cœpit. Ita PARACELSI & ſequacium

Febres intermittentes quarum ſanationi conveniens remedium Opium habetur a nonnullis Auctoribus.

a) *lib. II. de Morb. §. 39.*

b) *de Theriaca ad Piſonem c. 26.*

c) *lib. XII. c. 8.*

cium methodus medendi febribus fuit hora ante paroxyſmum exhibere pilulam Opiatam. Poſt eum HORSTIVS [d]) febribus intermittentibus & quartanis præcipue, laudanum deſtinavit. Multus etiam in laudibus Opiatorum in hiſce morbis eſt WEDELIVS. [e]) Provocat hic ad ſtudioſum ex recidiva tertianarium, ſimplici tertiana in duplicem commutata, qui nullo ſpecifico antifebrili curari poterat, donec tandem tres pilulas ex laudano opiato propinaret Illuſtris Medicus, quibus ſumtis indormiit Patiens, levicule bis inhorruit, calor emanſit penitus, neque amplius febris rediit. Atque alibi ſi minus cacochymici ſint ægri, & cum nimia ſanguinis ebullitione, maxime vero cum virium reſolutione dolore & Vomitu conjungatur febris, tunc ſæpe nullo alio pharmaco proficiente, heroicum Opium hoſtem ſuperare Vir clariſſimus affirmat. [f]) Ipſe in uſu habuit pulveres Opium recipientes, quibus ante Paroxyſmum juſto tempore adhibitis, multas febres ſe ſanaſſe teſtatur. [g]) Neque minus ETTMVLLERVS [h]) intermittentium paroxyſmos ſenſibiliter repellere Opium aſſeverauit, rigores potenter minuendo, & cœtera ſymptomata mitigando. Circa finem ſuperioris ſeculi in Belgio uſum Opii in febrium curatione ſatis familiarem fuiſſe, ex BLANCARDI [i]) aliorumque Belgarum Medicorum Operibus conſtat. Inter Anglos FREINDIVS [k]) ad ſolutionem febris intermittentis Opium valere edixit. In Gallia ante tres & quod excurrit Annos Cl. BERRYAT [l]) propoſuit Opio conſtans *Novum Remedium antifebrile.* Dedit ante paroxyſmum Syr. diacodii ad unciam dimidiam, & poſtea plane laudanum Sydenhamianum. Raro repetitione opus eſſe dicit quo autem ſecurior ſit Curatio, illam perficit cortice peruviano. Vix vero hæc methodus nova audire poteſt, diu enim ita actum eſt, & ab ipſa inventione Corticis fuerunt, qui inter illum & Opium aliquam eſſe Analogiam rati ſunt. De febribus intermittentibus & earum remedio Cortice Peruviano, methodoque Talbotii

agens

d) *Probl. therapevt. Dec. I. quæſt. 7.*

e) *diſſ. de Opio c. XII.*

f) *Opiol. p. 95. 96.*

g) *l. c.*

h) *diſſ. de virtute Opii diaphoretica Cap. I. §. 4.*

i) *vide ejus Praxin capitibus de febribus intermittentibus.*

k) *Emmenol. cap. XIV. p. 139.*

l) *Vide Memoires de Mathematique & de Phyſique preſentés à l'Academie Royale des Sciences par divers Savans & lus dans*

agens AQVINUS *æſtus febrilis ſanguinis* inquit *ſufficienter compeſcitur Ope Quinquinæ, Centaurii minoris, & Opii* m) & apud NIGRISOLVM Opium febrifugum hypnoticum dicitur, ſanguinique motus ſui uniformitatem reſtituere. n) Neque Vratislaviæ ea medendi ratio fuit incognita, inter noſtros quippe Celeberrimus quidam dum vivebat Practicus, Corticis & Opii æquus Amator in pertinacioribus & moleſtioribus febribus intermittentibus ante acceſſum Opium exhibebat, dum tempore intercalari porrigebat Corticem.

ſes Aſſemblees à Paris 1755. ubi Praxin medicam concernentia habentur.

m) *vide Nigriſoli Febrem China expugnatam p. 53.*

n) *p. 64. 65.*

§. II.

Id in Paroxyſmo noxium.

Ut autem remediorum opiatorum habitum ad febres intermittentes nunc accuratiſſime intelligamus, & dijudicemus, ex Theoria eorum nonnulla brevibus debemus repetere. Hæc etſi etiam nondum ſatis clara reddita eſt, etſi rationes ſufficientes reverſionum ſtatis horis & periodis paroxyſmum formantium adhuc in Democriti Puteo latent, dare tamen debemus Medicinæ Mechanicæ Statori Cl. BELLINI febrem intermittentem a lentore humorum pendere. Hanc enim veritatem deinde inter alios artis Promotores plenius adſtruxit cum doctiſſimo ſuo Commentatore Ill. BOERHAAVIVS qui in viſcoſitate liquidi arterioſi rubri, & forte etiam nervoſi inertia, cauſam proximam febris, atque in ejus ita conſtituti accumulatione certo tempore fiente, & ſtagnatione ad ultimos arteriarum apices, in venas deſinentes, cauſam proximam paroxyſmi poſuit, ex qua frigus, velocior cordis contractio, inſequens calor, ſtagnantis reſolutio & paroxyſmi ſolutio optime explicantur. Atque lentorem in primi & ultimi generis arteriis vere ſubeſſe, ex eo demonſtratur evidenter, quod omnia remedia attenuantia & ſolventia, ſaponacea, ſimulque excitantia ſpiritus, nervina, & corroborantia dicta, experientia teſte ſint antifebrilia, quorſum amara, acria aromatica, ſalina, ſapones, volatilia ſpectant, ipſeque peruvianus Cortex qui per millena experimenta potenter attenuat, etiam in decocto in vaſa viven-

 tium

tium animalium injectus, nervis ſimul amicum pharmacum; quodque ſolventiſſima mercurialia inter ſumma antifebrilia ab experientiſſimis Medicis RIVERIO, RAMMAZZINI, BOERHAAVIO, HOFFMANNO, ASTRVCIO &c. reponantur. Ea omnia Fautor Theoriæ Bellinianæ bene intelligens Cl. FREINDIVS ob hanc ſibi notam ſatis Opii vim attenuantem, & ſolventem, id quoque antifebrilium catalogo inſerendum reputavit. *Cum ſanguinis particulas* inquit *attenuet Opium, facit, ut ſi quid in arteriolis hæſerit jam in venas trajici queat, unde remota omni obſtructione ſolvitur febris intermittens, quam a lentore alibi deduxi.* [a]) Egregia ſane & ſpecioſa eſt hæc FREINDII virtutis antifebrilis Opii ætiologia, neque audeo quicquam obloqui Clariſſimo Viro, ut nec aliis, qui ante ipſum omni tempore Opii vim antipyreticam propugnarunt; juvabit ſaltem uſum ab abuſu ſejungere, quod optime fiet diſtinctione temporum, quibus Opium ægris præberi debet, nam eorum intuitu etiam reſpectu Corticis multa datur inter ſalubrem & inſalubrem uſum differentia, qui forte eam ob cauſam male audivit aliquamdiu, quod datus minus opportune & verſus paroxyſmum, aut jam præſente eo damna non prætervidenda & neganda ſæpius attulerit. Quod Opium attinet, ejus uſui in Intermittentium paroxyſmis interdicendum voluit WILLISIVS [b]) & merito quidem. Evidenter ſcilicet docuit Illuſtris BOERHAAVIVS [c]) in frigore febrili quocunque titulo exhibita valide ſtimulantia, ſalina, acria, aromatica, volatilia, oleoſa certo damnoſa eſſe, ſæpeque inſanabilem creare inflammationem; atque hæc omnia cum cardiacis ſic dictis non minus merito damnavit Illuſtr. van SWIETEN. [d]) An nunc Opium eſt acre, aromaticum, calidum, cardiacum? Id ſi eſt, quemadmodum nemo facile negaverit, debebit omnino abeſſe a frigoris febrilis medela, Opium, cum omni alio apparatu talium. Sane ſi illud cum omni ſua dote rite conſideretur, non una ſed plures

a) *Emmenol. cap. XIV. p. 139.*

b) *Pharm. Rat. Part. I. Sect. VII. c. 2. p. 192.*

c) *Aph. 624.*

d) *in Comment. ad hunc aph.*

plures rationes ſubeſſe deprehendentur, cur inſtante frigore febrili datum valde damnoſum declarari debeat. Videtur certe, primo intuitu dum naturalem calorem corporis auget, maximopere adverſari febrili frigori, at vero conſtitit experimento, id etiam ſatis magna doſi datum hoc fine, tamen irritum fuiſſe. Recenſet FALLOPIVS [e]) largo præbio Opium exhibitum fuiſſe Quartana laboranti, ſed poſt potum, illum ſtatim rigore affici cœpiſſe. Non minus de potione ſua cardiaca Cl. BARBEIRAC (*Medicamentorum conſtitutione p. 49.*) in aquis aromaticis Theriacam ad ℥j habente, quam in febrium algore commendat, fatetur ipſe, quod nec ſufficiens, nec ſat efficax ſit ad imminuendum algorem, quare ipſi male ſalia volatilia adhuc adjici vult. Præterea Opium non valet coercere motum velociorem circulatorium qui omni tempore febris adeſt, nam inſita vi non febrienti datum circulum auget, adeoque non inhibet, non minuit, ſed auget febrem. Deinde inſita vi expandere nititur fluida, vaſis interea frigore conſtrictis, quod ſuperare omni ſua antiſpaſtica virtute nequit; ſicque auget neceſſario anxietates, & omnia mala, a congeſto verſus interiora corporis, verſus cor, & encephalum ſanguine, ſub frigore pendentia. Memini datum Medico agnato laudanum ab alio medico in frigore febrili ſummo, convulſivi quid haberi viſo; verum parum dein abfuiſſe, quin inter ſummos angores veræ convulſiones accederent, quas tertius Medicus ſagacior adveniens datis ſaponaceis & liquidis calidis avertit, anxietatem ſimul iisdem remediis tollens. Porro pergit adhuc Opium, agere ut Opium, quando ex febris indole ſubſequitur calor, adeoque ipſum hunc calorem velocitatemque circuli & orgaſmum intendit. Ita maximus calor horrori non inhibito ſucceſſit in illo homine, cujus meminit FALLOPIVS. Jam quando intermittentes ſæpe abeunt in acutas periculoſas, quod calori nimio & motui nimis excitato utplurimum debetur, [f]) atque quando docente experientia

e) *de Compoſ. medicam. c. 8.*

f) *Bœrh. aph. 752.*

rientia pipere, zingibere, aliisque talibus acribus & calidis cardiacis, adhibitis hoc ipſum ita evenire obſervatnr, ægris tacto capite in deliria, inque diatheſin viſcerum inflammatoriam, & in ſummum vitæ diſcrimen non raro detruſis, [g]) an tutum erit Opium calidum urensque inſtar piperis ægro ſine diſcrimine exhibere? Neque hic aliquid boni ſpondet ejus vis attenuans, propter quam laudatur a FREINDIO. Juvant omnino attenuantia, verum eſt, ſed præſtant & ſimul ſecuriſſima ſunt attenuantia quæ ſine calore & orgaſmo inducto agunt, quemadmodum aqua calida, mel, nitrum, merito BOERHAAVIO [h]) laudata, & maximis malis tollendis & præcavendis paria declarata. Hæc omnia ſi intellexerimus paulo exactius, non adeo faciles ſubſcribere poterimus WEDELIO, [i]) quando dicit metuere equidem quosdam paroxyſmorum initio exhibita opiata, cum materia ad cor jam ruit, qua facile illud prorſus ſuffocari poſſet, ſed metum inanem eſſe. Cauti potius mercabuntur cum Opio hoc tempore Medici periti, & ſuum facient caſum, quem antea recenſuerat idem WEDELIVS, [k]) de Ægro, qui ante paroxyſmum pro hoc abigendo bibit ſpiritus Vini frumentacei uncias IX., hincque in ſomnum delapſus profundiſſimum per 12. horas absque ſenſu & motu oculis apertis decubuit, nullo modo excitabilis, & quanquam ſpontaneo vomitu dein panem ſimul aſſumtum cum ſpiritu vini redderet, denuo relapſus in ſoporem fuit, ægreque acidorum auxilio ab eo liberatus eſt, redeunte nihilominus iterum ſtata hora febre. Nonne vero analogam virtutem cum Vino & ſpiritu vini habet Opium? id in antecedentibus abunde evici! Neque hoc ignoravit WEDELIVS, [l]) ipſo enim hoc loco dum a vaporoſis ſomnum & ſoporem excitari exemplo ſpiritus vini probat, altero folio vim opii ſoporiferam ad nullam claſſem aptius referri poſſe videri profitetur, quam ad effluvia vaporoſa, quibus id ſcatet, & quibus abſumtis nil lethiferi, nil ſomnolenti poſſideret; adeoque pari paſſu ambu-

g) *Vid. Syd. p. 375. Hoffm. Med. Syſt. Tom. IV. Part. I. cap. de tertiana obſ. IX. Medical Eſſays Tom. I. c. 31. p. 296.*

h) *aph. 625. 626.*

i) *Opiol. p. 96.*

k) *p. 37. 38.*

l) *p. 37.*

ambulare cum ſpiritu vini Opium WEDELIVS jubet; ſi ergo in febre damnat ſpiritum vini, ſimul & damnet Opium neceſſe eſt. Neque tamen deſunt Obſervationes, ut a ſpiritu Vini, ita vere & ab Opio brevi ante paroxyſmum febrilem aſſumto, eadem & ſummi momenti damna enata, & mortem ipſam cum ſomno fuiſſe invitatam. Meretur certe hic legi totidem verbis, quibus id deſcribit, tragicum exemplum, ſinceri & ſeveri Monitoris Mortoni. m) *Opiata* inquit, *qualia ſunt Theriaca, Mithridatium, Diaſcordium, ſicuti ſub finem paroxyſmi adhibita absque manifeſta indicatione nil ad curationem promovendam conducere obſervantur, ita in primo inſultu ſpiritus præpopere agitando atque interturbando Naturam in maximas ſi non lethales anguſtias inducere ſolent, a quibus ſpiritus prius confuſi difficulter admodum ſe liberare queunt. Opiata quippe juſtam ſpirituum expanſionem præpediendo, indeque gradum veneni deleterium multum promovendo paroxyſmum febris intermittentis legitimum, haud raro in funeſtam apoplexiam, vel coma, vel aliquem alium peracutum & lethalem morbum convertunt. Hoc pacto celeberrimus quidam Vir ex ignorantia Medici in corticem peruvianum immaniter debachantis e vivis ante diem ſublatus fuit, poſtquam in ſomnum profundum & apoplexiam delapſus eſſet.* Sane dum a remedio ſolo ſub febre exhibito, ex operationis phyſicæ neceſſitate inductum fatale hoc ſymptoma, quod morbo proprium haud fuiſſet, conſideramus, recordari debemus omnino febrium eodem ex peſſima ſua indole ſtipatarum, de quibus ex inſtituto egit Eruditiſſimus WERLHOFIVS. n) Hæ dum decubitu morboſæ materiæ ad caput potiſſimum fiente ſoporem creant, totiesque lethum afferunt, ni a perito Medico cum febre hoc ſymptoma urgentiſſimum cortice largius dato ocyus fugetur, gratulari omnino debemus ægris ſenibus maxime, & aliis etiam ætate junioribus ſi pro conſtitutione morbi præſente bona fortuna id abſit, & ſecurum eſſe ſinat cum illis medi-

m) *Exercit. I. c. 6. p. 55. 56.*

n) *in Obſervationibus de febribus.*

medicum. Quale igitur nefas Opio creare febrem ſoporoſam, ægrumque præter omnem neceſſitatem in periculum medica manu dare præcipitem!

§. III.

Extra eum interdum proficuum, multa cautione ſi exhibeatur.

At enim vero ſi datum imminente jam frigore, aut ſub eodem Opium ſit remedium vel noxium, vel ſi naturæ forſan robore ſuperetur, valde anceps, proderit forte alio tempore juſta cum circumſpectione adhibitum. Monſtravit rerum uſus, inter methodos medendi febribus intermittentibus illam hercle non ultimo loco poni debere, quæ ſudore ante prævifum paroxyſmum excitato febrem fugare molitur. Pulchre interdum hæc per diaphoreſin ſuccedit curatio, cumque Opium ſit diaphoreticum adeo magnæ efficaciæ, tuebitur etiam ſine dubio ſuas virtutes antifebriles, hoc fine opportune exhibitum, atque certe hoc monſtrat locuples experientia. In genere ſcilicet per ſudorem quomodocunque etiam ante duas vel tres horas paroxyſmi motum, & diu ſatis ultra tempus quo hic venturus erat, ſuſtentatum, priſco jam tempore, ſine opio etiam, quin ſine omnibus internis remediis, febres ſanavit venerabilis Vetuſtas. Memoratu dignum eſt, in fragmento quod de ægyptiaca Praxi ad Græcos deinde delata conſervavit AETIVS [a]) verba legi: Febrientem ægrum perunctum veſtibus obtegendum eſſe; ut moveatur ſudor, ſalutis optimum indicium febremque deinde ceſſaturam. Ita jam ante HIPPOCRATEM methodus ſudorifera in intermittentibus curandis in uſu fuit. Sed & hic, dum tertianæ & quartanæ medelam deſcribit, [b]) radice pentaphylli nil juvante, de ſudore movendo verba facit, atque Doctiſſimus SCHVLZIVS diſſertatione jam laudata, circa finem ex adductis a ſe clarum reddi ſcribit *Vetuſtiſſimos Medicos plurimum tribuiſſe externis adminiculis, quibus poros aperirent.* Eumque in finem poſtea cum aliis CELSVS [c]) circa id tempus quo frigus ingruere ſueverat, in balneum deducendos ægros voluit. Recentiori deinde tempe-

a) *Lib. I.*

b) *Lib. II. de Morbis* §. 5.

c) *Lib. III. c. 13.*

tempeſtate & internis remediis, juſtoque regimine conjuncto, talem ſudorem movere ſtuduerunt medici ipſeque SYDENHAMVS ſerpentariæ Virginianæ beneficio, qua ad ℈j in vino albo ſumta, æger coopertus ſudare ante paroxyſmum jubetur, febres ſanare docuit; [d]) alio tempore ſtragulis bene tecto ægro ſudores exprimens ſero lactis cerevisiato, cui ſalviæ folia incocta, iisque obortis pilulas cochias in aqua vitæ theriacali ſolutas exhibens, ſimulque alvi ſeceſſum proritans. [e]) Diaphoretica etiam ante paroxyſmum aliquot horis cum variis aliis Auctoribus exhibenda commendat ETTMVLLERVS. [f]) Spectat huc quoque quam maxime methodus Cl. MUYS, [g]) qui per ſal ammoniacum ante paroxyſmum ſub regimine diaphoretico datum, profligari feliciter febres poſſe monſtravit. Neque reticendum conſilium BOERHAAVII [h]) quod in *Chemia* ſuppeditat, de dando Elæoſacharo quodam, cum ſale tacheniano, & aqua aromatica, dum æger in balneo pedum & crurum locatur, quorum beneficio ſi uſus per bihorium ultra tempus expectati paroxyſmi extendatur, fere omnes tertianas, etiam in ſenili corpore, curatum iri ſpondet; ut alia ejus conſilia, quæ paſſim leguntur, de decoctis lignorum reſinoſorum & aromaticorum ſub tempus febris potandis, taceam. Ad eundem hunc ſcopum, ſi quis Medicorum, quemadmodum citatis remediis, ita & diaphoretico Opio, cum prudentia uti voluerit, idque duabus tribusque horis ante paroxyſmum exhibere, vel ſolum, vel potius aliis attenuantibus & diaphoreticis ex modo laudatis mixtum, nil habeo quod opponam. Nimirum uti experientiæ ita certe & rationi hæc per diaphoreſin medicationis methodus apprime eſt conformis. Etenim ſi antequam ingruat frigus, ſtatus nempe febris, quo a peripheria ad centrum corporis urgentur liquida, motus eorum a centro ad peripheriam jugiter excitetur, hic contranitetur alteri, eumque impediet perpetuo; ſicque calor qui non accedit niſi prægreſſum fuerit fri-

d) *Oper. p. 391.*

e) *p. 110. 111.*

f) *Operum cap. de febribus intermittentibus.*

g) *de præclaro ſalis ammoniaci ad febres intermittentes uſu.*

h) *Tom. II. p. 140.*

gus, aberit neceſſario; paroxyſmique initio ingruere impedito, dum liquida non moras nectere & hærere poſſunt in arteriis capillaribus, fluxusque eorum haud interruptus, ingreſſusque liber in venularum principia perdurat, etiam paroxyſmi medium & finis haud oborietur, ſed totus aberit. Verum dum ut antea elocutus ſum, calida data verſus tempus febrilis frigoris vel ſub eodem, valde noxia evadere poſſunt, ſuis etiam cautionibus egere methodum ſudoriferam, per calida ut Opium eſt, intentatam, ſponte credo innoteſcit. Elegantia ſunt, quæ de Theriaca huc facientia jam conſignavit AETIUS: [i]) *Laudatur & ob id* inquit, *quod omnem inſultum diuturni rigoris & algorem tollat, bilisque Vomitum acceſſionis & exacerbationum tempore aliquando concomitantem ſedet. Maxime vero quartanis conducit Theriaca, ſi quis ea ingenioſe utatur. Ego ait* GALENUS *multos quartanarios facillime liberavi, primum quidem eos per vomitum a cœna evacuavi, deinde ſequenti die mane abſynthii cremorem exhibui, atque ita duabus horis ante acceſſionem antidotum ipſam dedi, & mirabiliter adeo ſæpe ſucceſſive novi, ut confeſtim nulla acceſſione qui accepiſſet, impeteretur. Verum utendi tempus non in principio morbi eſt, ſed cum perfecta concoctio in urinis apparet, etenim ſi in principio præbeatur, congeminat morbum.* Spectat huc Obſervatio Riveriana quæ *Cent. II. No. 46.* legitur: *A febribus tertianis longiſſimis multi liberati ſunt, ſumendo in declinatione poſt purgationes frequenter iteratas drachmam unam Theriacæ mane per triduum. In quibus caliditas magis timebatur, a cœna fuit exhibita. Unus autem ſumſit Theriacam ſine conſilio Medici, morbo adhuc crudo exiſtente cum urinis rubris, & febris aucta eſt.* Pulchre etiam HORSTIUS [k]) monet, plurimas febres intermittentes *poſt præparationes & purgationes debitas* auxilio laudani opiati ſublatas fuiſſe, 2. vel 3. horis ante paroxyſmum exhibiti. Plaudo igitur WEDELIO [l]) & cautiones ejus additas laudo, quando

i) *Tetrabibl. IV. Serm. I. c. 96.*

k) *Probl. therapevt. dec. I. quæſt. 7.*

l) *l. c.*

do prodeſſe Opiata dicit quatenus materiam a corde propellunt, ſudorem movendo, *materiam vero debere eſſe præparatam & depletam*, tunc vero ſi reliquiæ quædam remaneant, & rebelles ac ſæviores inſultus fuerint, optime profutura Opiata ſimul monens. Atque ſub his cautionibus etiam FREINDIVS, [m]) cui ſudorifera in curatione febrium cœteroquin valde diſplicent, opiata quibus quidem nulla medicina ex ejus ſententia ad aperienda cutis ſpiracula eſt efficacior, lubens concedit, nempe ſi præceſſerint evacuantia alia, cum tota res parum tuto ſudoriferis credatur. Ut vero & juſto tempore adhibitum, & præmiſſis præmittendis demum præſcriptum ſudoriferum Opium ſine omni noxa, & cum ſalute ægri ageret, ejus actionem facilitantia & tutam præſtantia omnia conjunxit in *Sudorifero ſuo Antipyretico raro fallente* Illuſtris BOERHAAVIVS. [n]) Scilicet ſalia, Syrupum ſaponaceum, aquas deſtillatas aromaticas, extractum amarum, decoctum ex radicibus lignis herbis, ſeminibus acrioribus, leniterque vaſa ſtimulantibus ſapiens Opio adjecit. Bene vero atque iterum iterumque hic obſervari volo, Experientiſſimum Virum hæc talia non niſi ſenſim & aliquot horis ante paroxyſmum aſſumi voluiſſe, diluentiumque & attenuantium magnæ vi ſuppetias amicas Opio ferendas commiſiſſe; doctiſſimumque ejus COMMENTATOREM [o]) adjeciſſe cautiones, Opium non tanta copia præſcribendum eſſe ut narcoſin faciat, ſed ſaltem ut Spirituum turbas pacare poſſit; atque omnia hæc ad frigus præcavendum non ad impugnandum, ſaltem uſurpanda; ſi nihilominus illud obſtinata febre accedat, ſtatim ſeponi debere, cum ſtimulantia omnia & calefacientia tum nequaquam conveniant. Ego in Praxi propria, non ſemel Opiatis remediis diaſcordio Fracaſt. & Theriaca Veneta Celeb. noſtrum de HELWICH imitatus, qui ita procedere quandoque in febribus ſolebat, mediocri doſi aliquot horis ante ſtatum frigus, ſuperingeſtis lignorum decoctis, ſuſtuli inter-

m) *Comment. III. de febribus.*

n) *Mat. med. Sect. 761.*

o) *Tom. II. p. 551.*

mittentes, tertianas præcipue, quarum paroxyſmi breviores erant, neque æſtu inſigni aut capitis dolore graviore ſtipabantur; ſed & non raro diaphoreticis lenioribus opioque non armatis eas devici. Præſtant ſcilicet ſemper diaphoretica antiphlogiſtica, phlogiſticis, quæ inter diaſcordium & theriaca primas tenent. His præferri mirum quantum meretur Germanorum theriaca Rob Sambuci, cum ſalibus; talia nunquam mutant intermittentem in continuam, quod improvidus Theriacæ Venetæ uſus TVLPIO [p]) & aliis teſtibus, ſæpe facit. Memini cum voluptate, olim me Studioſum Lipſienſem tertianam vernalem qua laborabam, ſanaſſe tartaro vitriolato cum Rob Sambuci aſſumto, hauſto deſuper largius infuſo Thée, ad ſudorem usque, hujusque fluxu deambulatione citatiore inter amœniſſimas Tilias (quas florere cum alma ſtudiorum meorum matre ad finem Seculi jubeat DEVS;) diutius prolicito. Attamen non dememini etiam, me deinde Practicum in urbe patria, actis omnibus quam religioſiſſime quibus BOERHAAVIVS, MUYS & alii ſudore excitato febres abigi poſſe docuerunt, non tamen ſemper voti compotem fuiſſe redditum, ac non raro incertiori hac methodo derelicta ad certius & nunquam fallax febrifugum Corticem, accedere debuiſſe. Dedi aliquando Conſilium Virgini quartana laboranti, ut aliquot horis ante Paroxyſmum pediluvio uteretur, hujusque & decocti calidi radicum aperientium nitro & melle acuati beneficio ſudorem moveret, ratus Quartanam ita certo ſanatum iri cum HAGENDORNIVM ſolo pediluvio Quartanas difficiles curaſſe legiſſem *M. N. C. Dec. II. Ao. VI. obſ. 144.* Ter & quater adhibita hac methodo, tamen præciſe ea hora qua ſolebat, revertebatur paroxyſmus, ſudorem adventu ſuo ſubito abſtergens & decurſum ſuum præfracte abſolvens, donec cortice in fugam ageretur. Prorſus vero non tentari ſed longiſſime abeſſe debent ſudorifera, calida maxime, a febrientibus, quando morbi ipſius, ægrorumque conditiones

p) *Monit. medicorum Obſervationibus annexorum No. 30.*

nes decenter conſideratæ illa omnino prohibent. Scilicet in febribus, ut cum SYDENHAMO [q]) loquar, in continuitatis vicinia hærentibus methodus per ſudorem valde periculoſa eſt, talia nempe calida cardiaca ut ipſe notat, ex intermiſſione remiſſionem, ex remiſſione continuitatem facile faciunt. Neque plethorici, juniores, vinoſæ diætæ addicti animo cito movendi facile ferunt paulo acriora ſudorifera, ſine metu febris exacerbandæ. Deinde tenerioribus ſubjectis, a paroxyſmis quos ſuperarunt, languentibus, pauperie vel diſſolutione ſuccorum, ſolidisque inducta debilitate laborantibus, atque propterea nimis ad ſudandum etiam tempore intercalari proclivibus, non convenire remedia diaphoretica, etiam temperatiora; ſed iisdem adhibitis corpora exſucca magis gracileſcere, & plane in tabem præcipitari poſſe, nemo rerum intelligens diffitebitur. Præſtat tunc certe, & multiplici alio reſpectu præferri debet, Cortex peruvianus vel ſolo Ill. WERLHOFIO ſat idoneo teſte, febrifugum omnium certiſſimum, & in Quartana maxime curanda, ut jam edixit SYDENHAMVS, hactenus unicum, inque febribus illis ubi ſopor vel aliud urgens Symptoma febre ipſa pejus adeſt, exempli cauſa dolor capitis acutior, delirium, ſpaſmus, convulſio, neque tamen ſine febre abacta abigi ſe patitur, remedium prorſus benedictum, ſine quo mature & largiter exhibito, bene multis ægris moriendum erat. Attenuat hic cortex, quem inter omnes reliquos primum ſalutabat Cl. HAHNIVS noſter, ſat potenter lentorem febrilem, quod cum HOFFMANNO, BERGERO, FREINDIO qui experimenta in ſenſus incurrentia ſuppeditavit, alii clariſſimi Viri evidenter probarunt. Roborat egregie debilitata vaſa & viſcera, promovet omnes ſecretiones & excretiones & has inter cutaneam quammaxime, convenit agendis actis, ſubjectis ſine exceptione omnibus, languidisque & debilibus mirum quantum, tumque quando ſine materia motus febriles inducti ſunt, aut ejecta & correcta

q) *Operum p. 375.*

materia habituales redditi, prorſus præclare ſeſe gerit, atque ſic multoties diaphoreticis antifebrilibus ipſisque adeo Opiatis quæ in totum HOFFMANNO [r]) in curatione febrium improbantur, præferri debet.

r) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. I. p. 31.*

§. IV.

Cortici quandoque cum fructu jungitur.

Sed ut nil de Laude quæ ipſi debetur, Opio demam, fatear ingenue, Cortici in febrium medela remedio principi, illud adjectum quandoque amiciſſimas ferre ſuppetias, ita ut is citius certiusve febrem agere in fugam queat. Id quidem ſummos Medicos RIVERIVM, WILLISIVM, HORSTIVM, PIENS, DECKERVM, HEVRNIVM bene intellexiſſe, & cum fructu remediis febrifugis Opium adjeciſſe, optime annotavit HECQVETVS. [a]) Hos omnes ea methodo febres maxime obſtinatas domaſſe aſſerit, & praxin etiam hodiernam jubere monet, ut Cortici peruviano Opium, capita papaveris vel flores chamomillæ ſedativa virtute gaudentes, adjiciantur. Neque etiam præter rem ſcripſit PITCARNIVS [b]) Cortice quovis tempore citius & perfectius debellari febrem, ſi laudanum medicamento febrifugo fuerit admiſtum. Sane ita jam agere ſolitus eſt TALBOTIVS cujus febrifugum præſtantiſſimum ex adverſariis AQVINI ſuppeditat NIGRISOLVS, [c]) quod conficitur ex Cort. Per. fl. cent. min. & Theriaca partibus anaticis, ſimileque Medicamentum in uſu habuit ipſe NIGRISOLVS. Edoctus ſum olim hujus artificii valorem ab Illuſtr. noſtro de HELWICH qui Electuariis chinatis libenter Diaſcordium Frac. & Theriacam adjiciebat, atque ſæpiuſcule fructus inſignes talis connubii expertus ſum. Maxime autem illud valet in illis caſibus, ubi febris ſine omni materia a ſolo pathemate animi, veluti terrore vel nauſea exorta eſt, nullo vitio in humoribus exiſtente ſed ſola motuum anomalia peccante. Prandium ceperat cum Amicis in horto ſub umbra Arboris frondes longe lateque extendentis, Fœmina ſenſibilioris Animi, dumque cultro carnis aſſæ fruſtulum dividere vult,

a) *p. 248. 249.*

b) *Elem. Med. lib. II. c. I. §. 47.*

c) *in Tract. qui febris China expugnata inſcribitur p. 44.*

vult, diſſcindit quæ foliis ex alto forte ceciderat horridam adſpectu erucam. Quanquam vero de hoc inſperato ferculo nil deguſtaſſet, tamen adeo terrore & averſatione ejus, commovebatur, ut altera die gravi paroxyſmo febrili corriperetur, poſt unam intercalarem redeunte. Quid vero hic profuiſſet evacuantium, omniumque amarorum & ſalinorum exhibitio? cui bono paroxyſmorum iteratus reditus in Ægra antea pulchre valente ſibi permittendus fuiſſet? dum ſolum motuum vitium ſuberat. Protinus potius exhibebam ſingulis bihoriis corticem paucasque guttulas laudani liquidi unicuique præbio addebam eo effectu ut febris poſt uſum remedii non amplius rediret, & continuatione hujus laxiori plena ſanitas brevi reſtitueretur.

Sed ſupereſt peculiare Officium, quod Opium Cortici interdum præſtat, qui aliter cum omni ſua dote febrifuga fruſtra ingereretur, non obſtantibus idoneis doſibus. Notavit videlicet SYDENHAMVS, [d]) etſi cortex nulla purgandi virtute pollet, tamen ob peculiarem quorundam corporum temperiem, atque idioſyncraſiam, perſæpe accidere, ut ab ejus uſu tanquam a cathartico fortiore aſſumto æger violenter expurgetur; inque hoc caſu laudanum vino inſtillatum poſt alternas doſes aſſumere juſſit, ſi diarrhœa perſtiterit, ne pulvis juſto citius per alvum expulſus diſperdatur, antequam ſuo fungeretur munere. Namque ingeſto cortice, fluxione alvina ſuborta, illius virtutem febrifugam perire, laudano vero adjecto reſtitui & ſervari, poſt PITCARNIVM, [e]) FVLLERVM [f]) & alios Illuſtris WERLHOFIVS, [g]) & *Commerc. literarium Norimbergenſe* [h]) ſolerter annotarunt. Dum hæc omnia vere ita ſe habere rerum uſu convictus fui, primo intuitu pene miratus ſum Cl. MEAD [i]) purgans alvum Cortici admiſcendum ſtatuiſſe. Ita enim ille inquit: *Cortici aliquod catharticum adjungi novum fortaſſe videbitur, minui enim & fruſtraneas eſſe ejus vires putant noſtri Medici niſi dum ille aſſumitur, venter ſit adſtri-*

d) *p. 382. idem Morton Operum Tom. II. p. 239. edit. Amſtel.*

e) *Element. lib. II. c. I. §. 47.*

f) *Pharmacopœia extemp. p. 79.*

g) *Obſ. de febribus p. 99. 100.*

h) *Anno 1734. hebd. 21.*

i) *Monit. med. p. 23.*

adſtrictus. Longa autem experientia me edocuit exiguam portionem rhabarbari remedio additam ut alvus bis de die dejiciat, virtutem ejus non minuere ſed augere. Ita certe Vir Optimus inter artis exercitia longævitatem adeptus contradicere e diametro videri poterat ut aliis ita & Civi ſuo non minus practicotato SYDENHAMO. Sed nil datur diſcordiæ, ſi omnia expendantur a peritis in ſua arte Medicis. Sæpiuſcule animadverti certiſſimam eſſe obſervationem SYDENHAMI corticis fructus expectatos perire, ſi æger ſub ejus uſu lubricitate alvi, & vera diarrhœa laboret. Servari forte potuiſſet Illuſtriſſima quædam Comitiſſa, quæ olim in Sileſia Auſtriaco adhuc Sceptro ſubjecta, primas tenuerat; ut alii ſimili malo laborantes ſervantur, ſi plus ſimplici vice jam febris ſoporoſæ paroxyſmum expertæ datum tandem a Medico Extractum Corticis in Syrupo quodam dejectiones alvinas haud moviſſet, atque ita omnem uſum remedii irritum reddidiſſet. Interim tamen non minus verum eſſe comperi, nil nocere ſub uſu alvum liberam maxime, ſi libertas ſit effectus inſtaurati qui antea languebat motus periſtaltici, fæcesque digeſtæ & compactæ excludantur, ipſeque nondum viſis monitis Meadianis conſtipationem forte inferenti cortici addidi purgans corroborans rhabarbarum, vel & ſecutus Veſtigia Præceptoris HOFFMANNI [k]) clyſma leniens injiciendum curavi, aut pilulas ejus ex extractis amaris exhibui; namque adſtrictionem alvi non pertinere ad ea quæ promovent Operationem feliciorem corticis, & ſeceſſum naturalem alvi, vel paulo ultra naturalem extenſum nil illi nocere, ipſe dudum expertus eram. Atque ipſum Illuſtrem MEAD diſtinguendum voluiſſe inter alvum liberam & diarrhœam ex eo clarius conjici poſſe puto, quod dum agnoſcit fortiora purgantia irrita reddere omnia bona ex uſu Corticis ſperanda, cavendum eſſe edixerit, ne nimis purgetur æger; hincque drachma una vel duabus rhabarbari abſumtis, ſolo antidoto inhærendum eſſe injunxerit; quodque rhabarbarum

k) *diſſ. de China p.* 84.

rum adjici voluerit cortici in febribus quæ in hydropem vergunt atque in corporibus craſſioribus humoribus gravatis. Nonne vero ſic ſupplet rhabarbarum evacuationes, quæ ante uſum corticis etiam bene ſuſcipi poterant, ita ut ſolus poſtea bene locum habere queat. Nil ergo decedit laudibus Opii vi retardandi alvum pollentis, & ad diarrhœam a Cortice evenientem infringendam ſerio commendandi, per Meadiana monita illis primo intuitu adverſari viſa.

§. V.

Ab intermittentibus febribus ad conſiderationem continuarum pedem promoveo, num in harum medela Opium exhibere expediat, nec ne, ſedulo inquiſiturus. Prorſus aliter hic ſenſiſſe Veteres quam quidem in ſanatione intermittentium, quibus ut modo vidimus Opiata pharmaca dicabant, evoluta ipſorum quæ nobis reſidua ſunt ſcriptorum monumenta abunde probant. Etenim in Synocho imputri & putrida, in febre ardente aliisque continuis omnibus, ſumma ipſis habebantur auxilia, VS. & frigidæ potio, hisque fere contenti fuere Græci antiquiores & latini; iisque præſidiis Poſteritas deinde horæorum ſuccos, ſyrupos ſubacidos limoniorum & acetoſitatis citri berberum rubi idæi, ribium, &c. oxyſacharum & ex talibus parata Julapia adjunxit. Neque mirum priſco tempore ad acutas febres non tracta fuiſſe pharmaca Opio prægnantia cum id fere ignoraverit HIPPOCRATES; GALENVS vero quem per tot Secula Medici ſecuti ſunt, Theriacam peculiari libro commendatam nullibi contra febres continuas & ardentes ſed ſaltem tanquam inſignem antidotum Venenis opponendam & ad chronicas ægritudines ſuperandas idoneam declaraverit. Sane vix antea a neotericis in febrium acutarum medicatione adhibitum eſt Opium, quam ex quo Malignitas in Medicinam irrepſit, atque Veneni quippiam in humoribus oberrans pro cauſa omnium febrilium malorum, antidotis ſuis oppugnandum, alexipharmacisque & bezoardicis ejiciendum

Febres continuæ.

ciendum ex corpore eſſe creditum fuit; in illorum quippe compoſitionibus pene omnibus, ex acri & calida farragine invito Apolline conflatis, Opium deliteſcere notum eſt. Hoc tamen & per ſe ſolum recentiori tempore & ſuperiore potiſſimum Seculo valere in continuis febribus, perſuaſum ſibi habuerunt Clariſſimorum Virorum haud pauci, neque noſtra ætate deſtituimur Practicis qui ſine Opio graviorem febrem acutam vix curabilem eſſe ſibi imaginantur, licet ſanioris Theoriæ & Praxeos cœteroquin probe gnari alexipharmaca & bezoardica nequaquam adhibenda velint, nec ipſi adhibeant. Magnus certe ille Materiæ Medicinalis Reformator LVDOVICI [a]) dum ad ſua uſque tempora Opium magno Ægrorum damno neglectum fuiſſe queritur, dignitatique ſuæ & uſui reſtituere allaborat, efferveſcentiarum ſanguinis inter alia ſimul mentionem injicit, atque iis compeſcendis illud par reputat. Neque minus SYLVIVS [b]) capite quo de vitali ſanguinis efferveſcentia læſa agit, Opiata quamvis humorum efferveſcentiam coercere ſcribit. Eandem ſententiam animo infixam tenuit WILLISIVS. [c]) *In febribus* inquiens *cordis & pulmonum motus intenſiores & crebriores, quibus ſanguis rapidiſſime circumagitur, ab Opio refringuntur, ita ut ſanguis mox leniter & temperate circuletur, caloremque minus intenſum diffundat*; & aliquibus interjectis *Opiata* ait *cruoris febriliter æſtuantis ebullitionem immodicam reprimunt ejusque accenſionem nimiam imminuunt fluctusque omnes in corpore excitatos feliciſſime ſedant & ſanguini perturbato ſtatum ſæpiſſime halcyonium inducunt.* Quanquam vero non temere, interim tamen etiam non timide agendum eſſe Medico, dum Opiata in febribus præſcribit, WEDELIVS [d]) ſuadet, qui bezoardicis fixis & volatilibus, nitroſisque ante & poſt illa uſurpatis, eadem motus furibundos compeſcere, & orgaſmum humorum reprimere, pronunciat. Tantam autem in Opio Vim antipyreticam repoſitam autumat ETTMVLLERVS [e]) ut ad univer-

a) *in Pharm. mod. Seculo applicanda p. 367.*

b) §. 125. *Operum p. 207.*

c) *Pharm. Rat. Part. Sect. VII. c. 1. p. 184. 185.*

d) *Opiol. p. 99. 100.*

e) *diſſ. de vi Opii diaphoretica c. I. §. 4.*

univerſum febrium exercitum in ſanguine fere omnia ſurſum & deorſum miſcentem, prodeſſe Opium contendat, quod in continuis benignis & malignis impetus ferociores reprimere, & refrænare aſſerit. Plane autem ad ſtuporem in febribus calidis & impetuoſis opium juſta doſi cordis contractionem ſufflaminare LINDESTOLPIVS [f]) affirmat; atque poſt ſumma elogia Opio in genere decreta Gabriel CLAVDERVS [g]) aſſerere haud dubitat, quod præter alia commoda ab eo expectanda, ſedet & figat calidos ſanguinis præter naturam ebullientis tumultus. Omnibus his elogiis calculum ſuum quoque non denegat Magnus Opii Encomiaſtes HECQVETVS, [h]) licet enim ut in ſequentibus edocebo, luculenter aliena ab hac ſua adſertione paſſim proferat, tamen generatim de febribus acutis inflammatoriis agens Opiata & in earum principiis frequenter adhibenda vult, atque ad SYLVIVM, BARBETTE, WILLISIVM, SYDENHAMVM, MORTONVM, PITCARNIVM FREINDIVM, ipſosque Medicos Vratislavienſes provocat (quo jure quaque injuria ex alibi dicendis elucefcet) hosque Autores omnes Duces in hac Praxi proponit. Alio vero loco [i]) laudatus Auctor ignes, ardores, inflammationes, turbas, agitationes ſanguinis, quibus omnibus Medici VSem non adeo amantes ad eam inſtituendam coguntur, præveniri & abigi poſſe per ſedativa dicit. Non diſſentit certe ab eo recentior Scriptor GEOFFROY [k]) dum Opium ſanguinis motus efferos compeſcere diſertis Verbis affirmat. Non vero in Europa ſubſtitit Uſus Opii in febribus, ſed & æſtuante ſub Jove degentibus Indis, febrilique æſtu accedente incenſis prodeſſe reputatus eſt. Celebris quippe apud eos Poliater BONTIVS *ſi nobis hic Opio & Opiatis non eſſet proſpectum, fruſtra* ſcribit *in calidiſſimis his Regionibus medicinam faceremus febribus ardentibus, & reliquis bilioſis affectubus Orgaſmo turgidis,* [l]) atque alibi, [m]) In febribus continuis quas tanto plerumque furore Indos in-

f) *de Venenis p. 667.*

g) *Eph. N. C. Dec. II. A. V. obſ. 178.*

h) *p. 127.*

i) *p. 336. 337.*

k) *Mat. Med. Tom. II. p. 695.*

l) *Med. Indorum in Notis ad Garciam ab Orta c. 4.*

m) *Med. Ind. lib. III. c. 14.*

vadere recenſet ut tanquam attonitos de ratione mentis ſtatim dejiciant, & ſæpe intra pauciſſimas dies imo aliquando horas pauciſſimas cum perpetuo delirio perpetuis vigiliis comitibus e vita rapiant, ad Philonium, Requiem Nicolai, Mithridatium & præcipue ad laudanum crocatum confugiendum eſſe dicit. Ita puto ſatis probatum dedi quid Opio in febribus continuis tribuerint multi clari Viri; quos adhuc hodie in praxi haud pauci ſequuntur. Neque enim in recentioribus adeo Diſpenſatoriis deſunt elogia pharmacis opiatis affixa quod dotes antorgaſticas & antifebriles cuſtodiant. Solum in quo tale quid maxime abeſſe optarem, allego *Viennenſe* [n]) in quo de Requie Nicolai notatum lego *quod æſtum febrilem compeſcat.* Atque hanc quidem eidem & aliis Opiatis aſſignatam Virtutem illos omnes tueri debere clarum eſt, qui vere Opio ineſſe Virtutem imminuendi ictus pulſuum, circulumque retardandi ac ſanguinem refrigerandi contendunt, namque hi per hypotheſin ſuam jus quoddam adipiſcuntur Opium exhibendi ægris velocitate pulſus laborantibus, ſeu febrientibus. Miror eapropter vehementer non omnes horum uno ore clamare Opium eſſe antifebrilium ſummum, darique inter eos qui nihilominus in acutarum febrium curatione ab opio potius dehortantur, quemadmodum facit Fridericus HOFFMANNUS, quem tamen imbutum eſſe hac de Opio ſententia quod retardet humorum circuitum Sect. I. Cap. II. ſub experientia prima indicavi.

n) p. 71.

§. VI.

Theoria earum & Praxis generalis.

Ut ſine ambagibus an jure ita ſenſerint allegati boni Viri, & plures qui allegari poterant, ſineque ambiguitate & ceſpitatione aſſequamur, debemus quædam in animum revocare ex moderna Theoria & Praxi Febrium acutarum, quæ aliquot propoſitionibus exhibenda tanquam evicta ſumere licet.

1. Febris eſt circulatio celerior, cognoſciturque ex velocitate ictuum pulſus, naturali majore.

2. Inflam-

2. Inflammatio eſt Stagnatio portionis ſanguinis in apicibus arterioſis, cum celeritate libere adhuc per vaſa fluentis aucta.

3. Cauſa Circulationis celerioris ſive cauſa Febris eſt, vel ſtimulus irritans villos cordis & vaſorum, vel obſtructio & reſiſtentia in arterioſis finibus.

Ante hanc Theoriam moris erat pro cauſa febris allegare fermentationes & efferveſcentias ſanguinis, quas Chemici Medici in artem introduxerant, ſed non probavit eas SYDENHAM, [a]) & confutavit in Chemia paſſim BOERHAAVIUS. [b]) Favet tamen iis adhuc WERLHOFIUS [c]) atque denuo ζέσιν & ζύμωσιν invehendam eſſe in Theoriam febrium urget, novique Syſtematis febrium a ſe edendi ſpem fecit, quod dum nondum poſſidemus, inhærendum adhuc illi, quod ſuperſtructum rationi & experientiæ hodie Mechanica ſchola ſuum poſſidet.

a) *Operum p. 58.*
b) *ut Tom. II. Part. II. Proc. 114.*
c) *Cautionum de limitandis laudibus & vituperiis Morborum & remediorum p. 39. ſeq.*

4. Stimulus dum celeritatem parit creat brevi capillarium obſtructiones, quæ cum celeritate circuli abſolvunt ingenium inflammationis. Sed & obſtructio creat celeritatem & conſiderari poteſt tanquam ſtimulus, maxime ſi hæreat in locis ſenſibilibus. Ergo febres acutæ omnes poſſunt conſiderari tanquam inflammationes quæ vel hærent in aliqua parte præcipue, tumque ſunt particulares, vel fere in capillaribus omnibus totius corporis, tumque ſunt univerſales.

5. Dividuntur febres acutæ in benignas & malignas. Benignarum ingenium pulſu celeri ſed ſimul forti abſolvitur. Malignarum celeri quidem ſed ſimul languido. Videtur harum idea collocanda in fluidarum pro maxima parte ſtagnatione dum minor movetur, viriumque motricium minuta energia, a miaſmate putridæ & ſepticæ indolis, eam ſubito deſtruente. Ideoque ad malignas ſpectat ille torpor febrilis quo præ-

ſente peſſima ſæpe febre laborat æger, licet hæc ſeſe notis ſuis vix manifeſtare videatur.

6. In ſanitatem naturæ & artis moliminibus finitur febris, ſtimuli ſubactione, obtuſione, & excretione per colatoria, ut ita agere ceſſet; deinde obſtruentis tali attenuatione, ut aſſimilatum iterum fluat cum humoribus; vel aſſimilari impotentis ea tamen attenuatione, & præparatione quæ Coctio vocatur Medicis, ut eliminari queat Tranſpiratione inſenſibili, vel excretione quadam ſenſibili, per ſudorem, ſalivam, vomitum, diarrhœam, urinam, facta criſi; quibus viis & præter cauſam febris omne illud quod per febrem motu & calore in ſolidis ultimis & fluidis a naturali dote degeneravit, ſimul eliminatur.

7. In alium morbum aliquando etiam abit febris dum ſpiſſum obſtruens cauſa vel effectus febris non omnino attenuatur & eliminatur, ſed in loco quodam reſtitat, hinc obſtructiones viſcerum & ſcirrhi, bubones, parotides; vel ſi obſtruens & ſtimulans urgetur in arterias laterales ibidemque hæret aut & earum continuitatem ſolvit, unde maculæ rubræ, puſtulæ, eryſipelas, phlegmones ſuppurationes, gangræna, ſphaceli; vel ſi elutriatus ex humoribus quibus immiſtus erat ſtimulus ad exteriora deponitur ut in febre ſcarlatina, morbillis, variolis.

8. Ex febre etiam nimis ſæpe evenit Mors. Nunquam vero illa efficit ut prorſus deſinat antea acceleratus circulus quam vel impetu ſuo humores immeabiles redditos intrudendo in vaſcula ultima arterioſa, Viſcerum vitalium cerebri, pulmonis, cordis, quin & ſolvendo in ſua continuitate aut rumpendo hæc vaſcula, per impetum, vel ſepſin, motu & calore humoribus acribus redditis, atque ſic functiones viſcerum vitalium tollendo, quæ ſine ſalva vaſculorum permeabilitate &

con-

continuitate ſubſiſtere nequeunt; vel humoribus lentis & perſpirare neſciis infarciendo exhalantes minutulas arterias in faucibus, lingua, œſophago, inteſtinis, quæ poſtea comprimunt abſorbentes venulas, atque ſic liquida nutrientia vitæ commeatui neceſſaria ingredi haud ſinunt. In priori caſu functiones, cerebri, pulmonum, cordis turbatæ, in altero ſiccitas magna interni oris, & canalis inteſtinorum, aphthæque in his locis hærentes mortem annunciant. Eaque propter functiones cerebri & pulmonum naturales, linguæ humiditas ſine aphthis, ſecuritatis in febribus indicia.

9. Indicationes genuinæ in febre ſunt

1. Vitæ proſpicere, cibo & potu congruis.
2. Vires circuli ita dirigere ut ſint idoneæ vincendo morbo & ſuperandæ ejus cauſæ, dum ſine auxilio circuli cauſa nunquam tolleretur. Fit hoc moderando exceſſum motus qui deſtrueret minuta capillaria pulmonis & encephali vaſa, vel immeabili liquido infarciret, dum torpens motus ſubactioni, coctioni & excluſioni materiæ morbificæ haud ſufficeret, qui ergo potius incitandus. Si nec excedat multum, nec torpeat impetus febrilis, ſed inter exceſſum & torporem quaſi medium ſervet, hæc indicatio plane cadit.
3. Acre ſtimulans demulcere, & exterminare.
4. Lentorem obſtruentem ſolvere ac attenuare.
5. Febris effectus ſymptomata mitigare interim, donec ſuperata cauſa cum iis ceſſet febris, probe diſcernendo ſymptomata critica a vere morboſis.

10. Remedia his indicationibus maxime inſervientia per communem experientiam deprehenſa ſunt VS. Purgatio antiphlogiſtica, clyſmata, attenuantia, diluentia, ſolventia, ſaponacea, obtundentia, antiſeptica, cum

omnibus

omnibus præſidiis impetum nimium vitalibus viſceribus incumbentem noxiumque futurum revellere aptis. Cum his omnibus præmiſſis dum nunc comparo Opium, & phœnomena ejus uſum ſequentia, audacter ajo, id eſſe remedium non ſaltem nequaquam bonum, non ſaltem inſecurum & anceps, ſed noxium plane ſemper, & quandoque nocentiſſimum in febribus acutis & inflammatoriis. Id ut evidenter monſtrem Fautoribus ejus ſecus ſentientibus, Probabo ordine, Opium

1. non quadrare ingenio febris & inflammationis,
2. retardare abitum in ſanitatem, ſi hæc ſequatur beneficio Naturæ vel aliorum remediorum congruorum ſimul uſurpatorum,
3. favere generationi aliorum morborum, in quos quandoque abit febris,
4. juvare mortem, & eam creantes cauſas,
5. contrariari indicationibus juſtis,
6. turbare coctiones & criſes,
7. contrariari remediis veris,
8. nil facere ad minuenda ſymptomata, ſed pleraque intendere, aut minus opportuna ratione minuere.

Id ſi præſtitero, conſtabit puto aſſerti mei Veritas, & patebit horrida & diabolica Opii facies, in febribus, quam cum angelica WILLISIUS ei tribuit.

§. VII.

Opium non quadrat ingenio febris & inflammationis.

Opium cum utraque comparatum.

Ad febris & inflammationis ingenium pertinet viſcidum obſtruens, celeritas motus, & a celeritate pendens calor & rarefactio. Sed docent Phœnomena a ſumto Opio evenientia, naturalem & ſedatum etiam antea motum circulatorium accelerari, rarefactionemque majorem nondum præter naturam raris humoribus induci. Quid igitur fiet motui

jam

jam per morbum accelerato, & humoribus jam a morbo rarefactis? An ergo febri & inflammationi congrueret Opium? Videant quomodo nunc ejus virtutem in febribus tueantur Patroni Opiatorum! Solide certe & egregie ſcripſit Cl. YOUNG [a]) Opium nocere in omnibus internis inflammationibus, cum enim datum homini ſano capillaria vaſa repleat & diſtendat, cutem calidiorem & ſicciorem reddat, quin & in largiore doſi propinatum febris ſpeciem cum ſudore, linguam aridam efficere ſoleat, patere dicit, quam in iis caſibus noxium eſſe debeat. Eapropter etiam nullam cautelam practicam in febribus inflammatoriis curandis juniori Medico magis obſervatu neceſſariam cenſet Celeb. PRINGLE [b]) quam ut per totum morbi decurſum ab omnibus remediis opiatis abſtineat etſi dolor & pervigilium urgentia adfuerint ſymptomata. Equidem exceptiones exiſtere poſſe dicit, ſed paucas eſſe & determinatu difficiles. Forte vero eapropter habere poſſet locum, quod rarefaciendo & attenuando removere poſſet molem obſtruentem, cauſam febris & inflammationis primariam. Id quidem poſſent urgere ejus Amatores, cum manifeſte attenuet, vel quod idem eſt efficiat ut ſanguinis particulæ minus invicem cohæreant. Sed notandum eſt, indicari equidem utique in inflammationibus attenuantia, verum talia, quæ non ſimul calorem augent, & pulſum intendunt. Habemus ad hos fines nitrum, acida vegetabilia, & ſaponacea, ſine omni noxa agentia in lentorem obſtruentem, ſimulque quod therapia inflammationis vult, circulum moderantia, orgaſmum & calorem reſtinguentia. Non ergo Opium dicatum eſt ſolvendis obſtructionibus acutis phlogiſticis, ſed lentis chronicis magis conveniret, ubi ſimul aucto circulo opus eſt, nam attenuat & ſimul auget circulum, ut vinum & ſalia volatilia. Uti ergo hæc non conveniunt inflammationi, ita nec opium, quod nulla indicatio poſcit. Quin opium per ſe minus opportune datum ut vinum & ſalia volatilia poteſt creare inflammationes,

a) *p. 140.*

b) *de morbis militum Part. III. c. I. p. 153. edit. Germ.*

nes, nam omne motum circulatorium incitans in ſubjecto maxime diſpoſito poteſt hoc facere. In cane cui drachmas duas Opii ſolutas injecerat Cl. SPROEGEL, [c]) quarto die mortuo Ventriculum inteſtina & omnia viſcera valde inflammata invenit. Quomodo ergo hæc mala magna doſi Opii omnino creata, idem remedium minueret minori licet doſi exhibitum ſi aliis de cauſis nata jam adeſſent. Hæc omnia dum conſidero, non poſſum ſatis mirari, qui adeo turpiter amore Opii percitus ſeſe decipere potuerit bonus HECQVETVS. Agens de febribus & earum curatione Cl. PITCARNIVS [d]) Optima remedia eſſe ait VSem, & remedia rareſcentiam nimiam ſedantia. Verùm inquit, ſi unquam contigerit ulli noſſe Medicamentum quod ſtatim tollat ſanguinis rareſcentiam, & motum imminuat, nullo fero ſymptomate ſubſequente id fore præferendum VSi, ſed donec illud fuerit inventum VSem eſſe celebrandam affirmat. Hoc deſideratum PITCARNII præter omnem rationem Opium explere HECQVETVS opinatur. [e]) Verum eheu in ſequentibus ſemet ipſum aperte confutat. Namque alibi [f]) diſertis verbis accuſationem falſam eſſe dicit, quod Opium curſum ſanguinis inhibeat, & circulationem retardet, cum potius motum intendat, & turgeſcentiam augeat ſudore inde nato hujus rei teſte, cum faciem ob turgorem humorum intenſe rubram reddat, & quaſi inflammet. Quomodo hæc aliquis conciliaverit cum deſiderato PITCARNII? Imo vero, dum HECQVETVS bene ſcivit, vim opii ſudoriferam ab aucto motu & turgeſcentia ſanguinis oriundam, debuiſſet ſaltem legere attentius ea quæ PITCARNIVS in ſubſequente §o. annectit & tum intellexiſſet abunde nil minus quam Opium ejus deſiderato ſatisfacere; ut nihil de aliis effectubus Opii dicam, a PITCARNIO in diſſ. *de circulatione in genitis & non genitis*, ſolerter enarratis, ad quos etiam non reſpexiſſe videtur HECQVETVS. Scilicet PITCARNIVS poſtquam deſideratum ſuum propoſuit, ſtatim addit:

c) *Diſſ. cit. Experim.* 43.

d) *Elem. med. Lib. II. c.* 1. §. 33. 35.

e) *p.* 5. 8. 9. 140.

f) *p.* 184.

addit: [g]) *Animadvertendum vero eſt, non debere nos temere ſudorifera in febre exhibere, hæc enim faciunt augmentum motus & rareſcentiæ non cito deſiturum.* Si ergo Opium ad calida ſtimulantia ſudorifera turgeſcentiamque inducentia ipſo aſſerente HECQVETO pertinet, ſatis patet id, tantum abeſt ut minuat impetum & rareſcentiam quod ab antifebrili remedio VSi ſuperiore poſcebat PITCARNIVS, eum potius intendere, atque eapropter febri continuæ curandæ minime convenire. Verum & dum Opium loco modo allegato antichloroticum & emmenagogum merito ſalutat HECQVETVS ſibi ipſi contradicit, nam hæc remedia vere febrem artificialem faciunt, lentoreque ſic ſoluto, & obſtructis antea viis reſeratis, ac exſtimulatis villis vaſorum, chloroſin & menſium retentionem ſanant; illa autem quæ febrem facere apta ſunt, ſine dubio abeſſe debebunt, quando febrem abeſſe volumus, aut ſaltem febrilem motum imminutum cupimus. Porro quoque quando in fine libri ſui [h]) etiam aliud Deſideratum HOFFMANNI, de obtinendo remedio univerſali habet HECQVETVS Clariſſimumque Virum illas dotes in eo adhuc inveniendo poſtulaſſe notat, ut pulſum roboraret, liberumque circulum præſtaret ſublatisque ubique ſpaſmis, ac ſine acri calore tranſpirationem & alias excretiones reſtitueret, hasque dotes Opio ineſſe magna fiducia affirmat, aperte credo commonſtrat, aut deſiderato PITCARNIANO aut HOFFMANNIANO id non reſpondere. Namque PITCARNIVS debilitatum pulſum, HOFFMANNVS corroboratum exoptabat, ſed utrumque certe perinde, & pro lubitu Medici ab uno eodemque Opio vix expectare licebit, quod tantum pulſus robur intendit, non autem ſine acri calore, quem potius infert, neque omnes excretiones reſtituendo, ut adeoque & HOFFMANNI deſideriis non prorſus ſatisfaciat. Teſtantur certe abunde, fluctuantia & minus ſibi ubique reſpondentia aſſerta HECQVETI, quam parum ſæpe cognitum habeant verum Opii

g) §. 36.

h) p. 373.

ingenium & illi Medicorum, qui eodem familiariter utuntur, atque id maximopere amant, ac polychreſtum & panchreſtum, eſſe reputant. Dolendumque valde talibus elogiis non bene perpenſis & trutinatis, alios Practicos jam proclives in frequentem & juſto frequentiorem Opii uſum, in ejus nimios Amores tanto fortius accendi. Summum omnino foret ſpecificum febrium acutarum id pharmacum, quod motum ſanguinis circulatorium inhiberet, & rareſcentiam ejus ex nutu medentis ſubito tolleret, ſique Deo ita viſum fuiſſet creare corpus naturale non ſolum animalibus ſed & vitalibus motubus mitigandis par, quod ſimul ſenſum obtunderet, & interea nil in corpore immutaret, ex quo mutato damna ſanitati & vitæ emergere poſſent, eſſet omnino præſtantiſſimum & miriadibus hominum ſervandis aptum, qui in flore ætatis ex unico motus circulatorii augmento, nulla arte ad mediocritatem redigendo Orbi valedicunt. Sed tale remedium Genus humanum peccatis ſuis morbos & mortem adſciſcens non merebatur. Nimis gratioſa extitit adoranda divina Miſericordia, Opii largitione nobis indulgens medicamen, quod recte uſurpatum ægritudinibus multis opitulatur, licet in febribus acutis haud juvet, ſed in iis potius graves noxas inferat ut in ſequentibus videbimus.

At enim vero ſim ut decet ſatis cautus, neque nimis feſtinante pronunciatione prorſus abeſſe jubeam a febribus, & plane iis noxium declarem, Opium. Seria ſupereſt conſideratio ſtimuli, circuitum celeriorem producentis. Sit verum & evictum opium per ſe accelerare circuitum, forte autem dum ſtimulum celerioris motus auctorem inhibet, motum ipſum coercet, illo agere prohibito. Inquiram igitur in hoc momentum diligentius. Id vero dum paro, ante omnia mihi diſtinguendum eſt inter actionem ſtimuli, & ſenſum agentis ſtimuli, quem toties opium inhibet, illa nihilominus manente, ut infra quando de doloribus acturus ſum, conſtabit. Dum vero cor paucioribus nec magnis

nervis

nervis inſtructum cum arteriis fere non ſentit, licet ſit viſcus ſumme mobile & irritabile, adeoque in ſe ad dolorem excitandum inhabile eſt, ſatis patet, ſi motus auctus adſit ab irritante ſtimulo, motum hunc auctum opium non poſſe minuere, quia non a ſenſu, ſed a mobilitate & irritabilitate in ipſa fabrica reperiunda pendet, quam utramque vi experientiæ primæ opium potius auget, circulum humorum incitans & accelerans. Si ergo Opium minuere debet motum cordis auctum, debet agere in ipſum ſtimulum irritantem eumque vel obtundere, vel eliminare. De Obſtructione apicum arterioſorum ut ſtimulo agente, cui in febribus tollendæ Opium non quadrat, jam dixi; nunc vero brevibus & ſummatim percurram omnes alios ſtimulos febriles, quos aliunde nemo prudenter deduxerit quam a geſtis, ingeſtis & retentis. Stimulum a motu corporis nimio, compeſcit quies cum diluentibus nitroſis, non Opium. Vitia aëris calidi, humidi, putridi alia præſidia volunt, atque utinam contentum in aëre epidemicum θεῖων ópio ſe infringi pateretur! ſed Medicos nimis ſæpe latet verum ejus antidotum. Stimulus acidus, muriaticus, aromaticus, alcaleſcens, vult diluentia, demulcentia ant - acida, acidiuſcula, ſaponacea, acida, non opium; Vitia humorum retentorum acriumque ſua etiam ſpecifica corrigentia atque evacuantia poſcunt. His vero expenſis non video alias cauſas febrium ſtimulantes, quam vigilias, affectus animi, & hærentem in quadam parte corporis ſenſibili dolorem. In vigiliis a motu aucto & inflammatione haud pendentibus locum habere poteſt Opium, ſed ſi ab his pendeant, nocet, ut alibi monſtrabo. In affectubus animi cum aliis idoneis remediis conveniens erit pharmacum ſi nondum inde nata febris nimis jam ardet, ſed naſci ſaltem incipit. In dolore vero accuratiſſime attendendum, an dolor ſit cauſa febris, an febris cauſa doloris, nam ſi febris ſit cauſa doloris, nulla ratione prodeſt ſed potius nocet Opium, ut alio loco fuſius exponam. Si vero

 etiam

etiam dolor cauſa febris fuerit, tamen adhuc multa cum circumſpectione adhibendum eſt Opium, quod de doloribus ſeorſim acturus evidenter edocere haud oblivifcar. Patet igitur etiamſi ad ſtimulum febrilem unice attendatur, tantum tamque frequentem locum non eſſe Opio, ut aliquis intempeſtivus ejus amator præceps exiſtimaret.

Verum licet omnia hæc quæ ediſſerui, extra omnem controverſiam locata videantur, repugnat tamen BOERHAAVIVS qui exorbitanti motui febrili inter alia remedia etiam diſertis verbis opponenda ſuaſit Opiata. i) Quid ego ad hoc conſilium? Mirum hoc certe, Opium quippe circulum auget, & calefacit, reliqua vero hic ab Eximio Viro laudata, ſunt vera refrigerantia circulumque minuentia, abſtinentia, victus tenuis, potus aquæ, aër frigidiuſculus, animi affectus lenis. Mitius interim ſentit, dum mentem Præceptoris ſui explicat Illuſtr. Commentator van SWIETEN, Omnibus nempe modo memoratis prius adhibitis, ſi nondum compeſcatur impetus, demum confugiendum eſſe ad Opiata monet, eaque in initiis acutarum non adhiberi debere conſulit, quia etiam magna doſi data ſola non ſufficerent ad hunc ſcopum, imo teſte SYDENHAMO obſint. Quantam autem vim habeat Opium in frænando nimio febrium impetu, ſi opportuno tempore exhibeatur, patere imprimis dicit in curatione Variolarum. Ego ad hæc BOERHAAVIANA & SWIETENIANA notari volo, Certum eſſe Opium in ſe ſemper circulum intendere & calefacere, ipſe BOERHAAVIVS k) diſertis verbis docuit: Opium *motum animalem minuere*, *circulatorium intendere*, & alibi exhibituros Opium monuit, ut perpendant *id ſemper calefacere & ideo plus rarefacere & commovere ſanguinem.* Si ad hæc attendere juſſit, non potuit voluiſſe, ut ſine diſcrimine exorbitanti motui febrili opponatur Opium, cum id per ſe naturalem exorbitare faciat. SWIETENIVS fatetur ultra, ſola opiata ad hunc ſcopum inſufficientia haberi, ego dixerim potius

i) *aph.* 610.

k) *in Commentario ſuo ad aph.* 229. *&* 610. *ſine ejus præſcitu edito.*

potius pace Viri ſummi, aliis ſæpe ſufficientibus contrariari. Si cum aliis congruis nihilominus exhibeantur, forte hæc liberalius data quam Opium, hujus noxiam in hoc caſu vim cicurant & enervant maximam partem, vi ſua multum præponderante, id quod de acidis & nitratis largius dari in febribus ſolitis, quammaxime valet. Certiſſimum igitur manet, nunquam Opium refrænare impetum circuli, niſi cauſa impetus ita comparata ſit, ut Opii dati ſpecifica vi minui vel tolli queat, quemadmodum ſub certis conditionibus in animi affectu & dolore. Quando in Variolis impetum circuli frænat Opium, hoc facit; non in prima, ſed in ſecunda febre eademque ſymptomatica, quæ præter turgorem ac acrimoniam humorum & perſpirationem prohibitam maximam partem ab irritatione membranarum & nervorum, intenſiſſimoque dolore pendet. Hunc dum lenit, prodeſt, & eatenus moderatur circuitum, at multo certius hic minuitur, ſi Anglorum more turgentes & acres ſucci catharticis datis evacuentur & demum veſpertino tempore exhibeatur Opium aut id prorſus omittatur, ut ſuo tempore clariſſime oſtendam. Ad impetum primæ febris cohibendum nemo facile id exhibuerit. Ita opinor ſatis conſtat, valde reſtringendum eſſe aſſertum BOERHAAVII de minuendo per Opium impetu circuli. Egregie Vir ſummus dum ante tractionem de febribus in genere de morbis ab exceſſu motus circulatorii ſolo loquitur, duas claſſes ponit remediorum & mentem & corpus reſpicientium. [l]) Inter priora id eſt menti dicata, ejusque pathematibus, poſſunt locum habere Opiata, licet ea non nominet. Inter poſteriora ad corpus facientia, ſaltem ad dolorem trahi poſſet Opium. At vero, hic quod bene notari volo, non vult BOERHAAVIUS ut doloris ſenſus obtundatur, ſed ut doloris cauſa tollatur Opiique ipſius plane non meminit. Num vero ad doloris cauſam tantum valeat Opium ut putatur, diſpicere volumus alibi.

[l]) *aph. 103. 104. 105.*

Atque

Atque ita Opium vix dicari poſſe febri & ejus cauſis clarius evictum eſt, & ut verbis utar licet alibi ſibi contradicentis Cl. GEOFFROY *Mat. med. Tom. II. p. 710. rariſſime in acutis & inflammatoriis illud exhibendum eſſe patet, ne ſimulata morbi ſedatione & Medicus & Æger ſimul decipiantur.* Neque ex illorum Sententia qui effervefcentiam, fermentationem, motum inteſtinum, orgaſmum, inter cauſas ponunt aliquid ei laudis accedere poteſt, cum manifeſte turgere humores ex ſua natura faciat, turgorique præternaturali & effervefcentiæ eapropter infrigendis deſtinari haud queat.

§. VIII.

Opium retardat abitum in Sanitatem, eumque ſi Vi naturæ & aliorum remediorum reſtituatur, obtentu difficiliorem reddit.

Hæc Veritas ex antea dictis ſponte fluit. Quicquid enim Morbo ſanando non convenit, id remoratur ſine dubio Naturæ & Artis molimina ſanationem reſpicientia. Febris acuta facit ut pulſus celerius & altius vibret, ut corpus præter naturam incaleſcat, ut ſanguis expandatur. Id Idea febris & experientia loquitur. Sed & non minus experientia loquitur ab Opio pulſum celerius & altius vibrare, corpus incaleſcere, ſanguinem expandi. An igitur dum Opium febri deſtinatur hic valebit practicus Canon contraria contrariis tolli? an potius alius verus deprehendetur, ſimilia ſimilibus conſervari? Nonne ignem igni addit, & oleum camino affundit, qui Opio febres acutas ſanare molitur? Nonne dum opiato ſive mane ſive veſperi dato gravior febris redditur, quam futura erat ſine Opio, proh pudor! æger cum viribus ſuæ vitæ duos hoſtes oppugnandos habet, & morbum, & effectus minus opportune a Medico ſuo exhibiti pharmaci? Certe quando Opium Ægro febrienti abs re datur, niſi ſimul ipſi porrigerentur indicata & indicatiſſima refrigerantia remedia, nitrum, & ſubacida, ſæpe trucidaretur ab Opio; illisque huic contranitenti-

tentibus vitæ conſervationem unice quandoque debet. Dum autem bonitate illorum remediorum & Naturæ ſuperſtes manet, quando Opium accepit, non alia laus inde redundat in Opium, quam in draſticum emeticum & purgans improvido conſilio datum, quo non obſtante nihilominus ſupereſt & utcunque valet Æger. Sæpe miratus ſum temeraria & abſurda medicatione tractatos ægros ſupervixiſſe, cautiſſima exceptos obiiſſe, illam tamen proinde imitari, & fortunæ ſoli committere morborum exitus Medicum haud decet, qui tali in caſu otioſus Spectator omittendo ſaltem multo levius peccaſſet, quam committendo peccat. Obſervavi non raro, cum uno tempore a diverſis Medicis tractarentur ægri febre acuta laborantes, mitius decubuiſſe, ſanitatemque citius recuperaſſe illos, qui Opium non acceperant, cum Opio tractati gravius haberent & tardius cum ſanitate redirent in gratiam, ſi redibant. Neque præter rem affirmo, febres quæ forte primo ſeptenario judicatæ fuiſſent, extendi ad ſecundum & ultra, abuſu Opii. Quin certum eſſe pronuncio, omnem morbi decurſum placidum turbari Opio, dum hoc juvat effectus febris & ſymptomata exacerbat. Plus ſimplici vice advocatus ad tales Ægros qui illud antea quotidie circa veſperam ſumſerant, de die in diem increſcente morbo, cum omnibus ſuis incommodis; manente priſtina methodo, ſaltem ſepoſito Opio, omnia ſtatim in melius mutata non ſine Voluptate animadverti.

§. IX.

Opium favet Generationi aliorum Morborum, quos ex ſua indole quandoque generat Febris.

Morbi hi ſunt Maculæ Rubræ, puſtulæ eryſipelas, phlegmones, ſuppurationes, gangrænæ ſphaceli obſtructiones & ſcirrhi Viſcerum. Maculæ omnes & puſtulæ apparentes in cute, ſemper ponunt humorem immeabilem hærentem in vaſis ejus ultimis perſpirationi ſervientibus, errore loci in ea delatum, cum ſecundum naturam talem non

vehant. Sunt ergo parvulæ obſtructiones & inflammationes arteriolarum cutanearum, oriunturque dum impetu febris in eas urgetur liquidum craſſius, quam fert earum diameter, atque ibidem ſtagnat; aut dum acrius & ſepticæ quandoque indolis liquidum eo delatum ultimos apices ſub cuticula exedit & abſcindit. Eryſipelas eſt lata macula rubra ſuperficialis, a tranſitu ſanguinis vel ſeri flavi ad illa loca unde ſudor & perſpirabile ſanctorianum exire deberet. Phlegmone eſt ſtagnatio ſanguinis profundior in adipe, terminaturque in ſuppurationem gangrænam & ſphacelum ni reſolvatur. Obſtructiones viſcerum fiunt ab humore lento hærente in eorum vaſculoſa ſubſtantia. Scirrhi ſunt obſtructiones meatuum & folliculorum in glandulis, liquido immeabili cum meatu & folliculo in unum corpus concreſcente. Omnia hæc mala naſci ex ſola febre, eoque citius quo magis invaleſcit febris, experientia loquitur. Optime jam ſcripſit PITCARNIVS,[a]) ob auctum motum & rareſcentiam in febre, cum majore vaſorum cutaneorum dilatatione, ſi parva pars ſanguinis poſſit exudare ad cutim, puſtulas & maculas rubras oriri. Sunt ergo hæ effectus ipſius febris. Quicquid igitur intendit vim febris, id accelerat omnino ejus effectus; inde eſt quod notante toties SYDENHAMO[b]) a regimine calidiore, & calidis ſudoriferis peſſimæ maculæ, petechiæ adeo cum purpura ortæ fuerint in febribus, cum quo prorſus conſentit Gualterus HARRIS,[c]) quodque talia exanthemata ut idem SYDENHAMVS[d]) monet, VSe & refrigerantibus præcaveantur, præſentesque medicamentis talibus, talique regimini cedant. Atque ante paucos annos incongruum diaphoreticorum uſum frequentem affectuum exanthematicorum cauſam eſſe, Halæ eleganti diſſertatione ſub Celeb. BVCHNERI præſidio habita, demonſtratum fuit. Verum enim vero certiſſimum eſt Opium aſſumtum augere motum circulatorium, & augere ſanguinis rareſcentiam, dumque maxima vi cutaneam ex-

a) *Elem. lib. II. c. I. §. 7. 8.*
b) *p. 206. 208. 659. 681. 682.*
c) *de morb. Inf. p. 79.*
d) *p. 207.*

cretionem

cretionem proritat, dilatabit vaſa cutanea, adeoque etiam ut ipſa febris, faciet exanthemata. Neque hoc conjici ſaltem a priori, ex notis ejus viribus, ſed reapſe ita evenire, phœnomena uſum inſequentia in ſano etiam corpore monſtrant. Inter ea enim pruritum & efflorefcentias cutis Sect. I. Cap. II. §. 22. ſigillatim annotavi. In cujus rei fidem inter alios ibi citatos adhuc ſemel produco HECQVETVM qui ardorem in cute, pruritum, puſtulas evenire Opio ſæpe utentibus ultro affirmat. Quod ſi nunc Opium hoc reſpectu atque etiam in ſano corpore idem facit, quod febris, juuabit omnino actionem febris, hancque reddet magis validam, ſique eſt ſudoriferum calidum, faciet ea omnia quæ faciunt ſudorifera calida, id eſt ſi febris nondum procreaſſet exanthemata, efficiet ut eo citius naſcantur, aut ſi procreaſſet pauciora, opium procreabit numeroſiora, ſi benigniora, opium faciet ut naſcantur exanthemata pejoris notæ; namque intendendo impetum tanto facilius urgebit liquida in vaſa cutis eorumque oppilationem & diſruptionem maturabit, ſicque non raro oborientur exanthemata valde ſymptomatica, nil minus quam bonam criſin pollicentia. Ex iisdem autem rationibus naſci poterunt latiores maculæ eryſipelaceæ, & phlegmones graviores. Sique quod confirmat SYDENHAM [e]) ſudorifera calida præter neceſſitatem in febribus pariunt internas inflammationes peſſimæ indolis, phrenitidem & pleuritidem, quæ non generatæ fuiſſent ex febre, quidni etiam calidum ſudoriferum Opium tales poſſet ingenerare diatheſi inflammatoria in ſanguine, dum ardet febris jam præſente. Satis ſæpe ſola ſua vi febrilis impetus nulla mala arte adjutus, lentum phlogiſticum urget in ultimos arterioſos apices, hujus vel illius viſceris; ſatis ſæpe ſola ſua vi, niſi arte coerceatur diſrumpit & abſcindit ipſa vaſcula, eaque atterit & cum liquidis quæ inibi moras nectebant, ramenta minutiſſima miſcendo, progenerat pus. Rectiſſime igitur in omnibus internis inflammationibus Cl.

[e]) p. 333.

f) p. 144. YOUNGIVS[f]) uſui Opii interdicit propter metum ſcilicet ne aucta febre & circuli impetu, ſuppuratio fiat in iis partibus, ex quibus pus nullum habere poteſt exitum. Atque metum hunc non ſaltem non inanem eſſe, ſed in ipſa ratione fundari, qua Opium in Corpus humanum agit, docere poteſt ille Abſceſſus hepatis, ex temerario uſu hujus remedii memorante Cl. ALBRECHTO[g]) enatus. Famulus quidam Pharmacopœi ut ſocio contradicenti monſtraret, ſe Opium ſat innocens pharmacum habere, ſumſit veſperi grana 8. laudani. Dormivit in ſecundam diem nullo labore citius expergefaciendus. Abhinc carebat appetitu, tardus erat, languidus, ſegnis. Poſt aliquot hebdomades cum pallore vultus adfuit febris lenta & reſpiratio difficilis, dolor acceſſit acutus, & pulſans in dextro hypochondrio cum hujus tumore. Hinc abſceſſus adeſſe judicabatur quo aperto æger multa demum opera ſanitati fuit redditus. Quemadmodum vero ſuppuratio naſcitur quando vi febris vel Opii, aut utriusque actione conjuncta, apices vaſorum inflammatorum abſcinduntur, ita quoque ſcirrhus naſci poteſt, unius vel utriusque adminiculo. Dum lentor præſens valida febre deponitur forte in viſcera, & loca glanduloſa, & in ea impetuoſe intruditur, ſeroſa tenuiore parte calore diſſipata langueſcente tandem febre emergit ſcirrhus; opium igitur quod auget febrem, juvabit uberiorem geneſin lentoris, ejusque incarcerationem, ideoque juvare poterit geneſin ſcirrhi. Sique adhuc magis increſceret & perduraret febris, atque fluidorum conditiones conſpirent, ſequeretur gangræna & ſphacelus. Quam valde ergo morborum aliorum generationi in febre acuta faveat Opium, liquido conſtare judico.

g) *M. N. C. Dec. III. A. V. & VI. obſ. 22.*

§. X.

Opium in febribus juvat mortem, & eam creantes cauſas.

Cauſæ mortis ſolemnes in febre, obſtructio pertinax & deſtructio canaliculorum encephali & pulmonis. Opium auctum

auctum a febre circulum, & rarefactionem ſanguinis adhuc magis auget, inde ſanguis majus ſpatium affectat neceſſario, atque non coercendus ſuis vaſis, diſtendit arterias laterales ſeroſas, quas alioquin præterlabitur, ac a tergo urgente febris vi in easdem impellitur. Vaſa vero encephalica & pulmonica omnium in corpore ſunt minima inde in his præcipue hæret, priora vero adhuc debiliora & minus reſiſtentia ſunt poſterioribus, atque præterea opium quam maxime humores determinat ad caput. Patet ergo ratio cur opium in febre datum facile creet obſtructiones & ſtaſes in pulmonibus & encephalo, easque inflammatorias, omnemque meningum ambitum eryſipelacea & phlogiſtica diatheſi queat obruere. Si talis ſtaſis fieri incipiat in cerebro & meningibus paucis adhuc vaſis obſtructis dum per reliqua celerius movetur, aderunt vigiliæ, loquacitas, riſus, ſomnus interruptus cum pavoribus; poſtmodum creſcente obſtructorum vaſorum numero accedet delirium, quin & convulſio, tandem caligo oculorum, ſuſurrus aurium, loquela balbutiens, ſomnolentia, ſopor, ſtupor, dejectio virium ſumma, & funeſta narcoſis. Hæc ut a ſola febre naſci poſſunt & naſci ſolent, ita tanto certius eveniunt ſi actionem febris juverit actio Opii. Si ejusmodi ſtaſis ab utraque cauſa exorta contingat in cerebello, vel potius circa medullæ ſpinalis principium, ubi exoriuntur nervi cardiaci, horumque involucra occupet, oborietur ſubitanea lipothymia & mors; ſi in pulmonibus inquietudo ſumma, cordis palpitatio, anxietas peripneumonica, & ſuffocatio. Eodem vero modo in viſcerum vitalium arteriolis exiliſſimis hæc ita exoriuntur, ac in cutaneis capillaribus exanthemata naſci, antea commonſtravi. Atque certiſſime, quando hæc adſunt in cute, functionesque cerebri & pulmonum ſimul turbantur, aſſeverare licet, etiam adeſſe exanthemata cerebrina, & pulmonica, licet mentis oculis ſaltem conſpicienda. Neque necant exanthemata cutis unquam, niſi ſimul adſint talia in

viſceribus vitalibus. Horum functionibus adhuc ſalvis bene adhuc de vita ſperandum. Si vero ullibi audiendus eſt STAHLIVS de Opio, in hoc certe argumento quod pertracto, audiri meretur. Veritate quippe quam diligens attentio docet, & fida experientia loquitur, prorſus ſuffragante, totum ſchema febrium perverti Opio aſſerit, atque effici ut diſſimulatis motibus per priores dies, verſus criticos turbulentiores, cum pavoribus, palpitationibus, convulſionibus, inquietudinibus, mentis perturbationibus, deliriis, ſequantur. [a]) Neque ſine ratione ſuadet, ut ſi Practici audiant, quod primis diebus ægri placide dormiverint, & verſus criticos dies obſervent mentis perturbationes, virium dejectiones, defectus circa caput, oculos, aures, fauces, loquelam, ut interrogationes ſuas dirigant ad uſurpata primis diebus diligentius anodyna. [b]) De horum adhibitione non minus naſci juſtam ſuſpicionem notat, ſi primis diebus æſtu, inquietudine, dolorum impatientia circa caput, & anxietatibus ægri laboraverint, atque dein quietiores facti proxime ſubſequentibus diebus, amiſſis omnibus viribus, deliriis ſupervenientibus etiam ferocibus, emori audiantur. [c]) Non minus notari vult, ſi in initiis febrilibus vomitus & excretiones alvinæ opiatis ſuppreſſæ fuerint, ægros dein uno jugi æſtu, ſine ejus ſenſu, ſine ſiti effatu digna, in multa ſomnolentia, oculis dehiſcentibus, ore hiante, lingua muſſitante, ſine ſomno, ſine ulla ad ſe revertendi potentia, poſtea tacite & placide exſpirare. [d]) Fallor inſigniter, aut ego ipſe talia exempla aliquando obſervavi.

a) *diſſ. de impoſtura Opii* §. 51. 54.

b) §. 55.

c) §. 56.

d) §. 57.

§. XI.

Opium contrariatur indicationibus veris, in medela Febrium formandis.

Primaria indicatio nititur directione circuli ad juſtum moderamen. Si ille igitur excedat, exceſſumque moderari Opio moliatur artifex, non bene de ejus effectubus veris inſtructus, voto ſuo excidet omnino, nam Opium in ſanis

adeo

adeo circulum intendit, adeoque & neceſſario in febrientibus. Trahi huc debet Obſervatio 851. Cl. RIDLINI quam in *Curis medicis* habet cum inſcriptione *Opium febrem exaſperans.* Fœminam quadragenariam habet febre continua adfectam quæ ab uno grano opii adeo male habuit ut mors inſtare videretur. Addit ergo recenſioni epiphonema: *Diſce ex his Opiata febres continuas non tam imminuere, quam exaſperare.* Deinde diſertis verbis notavit SYDENHAM [a]) vigente febre narcotica prodeſſe non poſſe, quia fermentationem vi atque impetu procurrentem ſiſtere nequeant, etiam in maxima doſi adhibita, atque non minus Cl. de GORTER [b]) ſerio aſſeverat, Opium non compeſcere motum inflammatorium & acceleratum, ut experimur in febribus ardentibus, neminem enim poſſe per opium talem motum compeſcere, ſed potius per illud ægro inducere temulentiam & furorem. Sane æque inconvenienter Opium exceſſui moderando deſtinatur quam ipſi deſtinaretur vinum, ſpiritus vini, & quicunque ſal volatilis. *Continuis febribus* inquit Cl. SCHVLTZIVS [c]) *aut breviſſimas tantum intermiſſiones habentibus, vinum omnino parcius aut timidius indulgeri debet, ne calorem intendamus, aut foveamus, atque inflammatorium quem fovent genium adjuvemus. Aperte autem inflammatoriis, cum omni ſtudio fomitem detrahere deceat, vinum tanquam oleum camino affundere, nemo recta cum ratione ſuaſerit, cum citatum fluidorum motum fortius augeat.* Quomodo igitur aliquis prudens in ejusmodi febribus, Opium, quod minori copia idem agit ac Vinum largiori, exhibere queat, non bene intelligo. Sane in tali caſu eædem noxæ metuendæ erunt ab Opio cardiaca virtute omnino prædito, quæ a cardiacis calidis & acribus male applicatis in febribus eveniunt a cordato SYDENHAMO toties vituperatis. [d]) Verum enim vero cum in torpore febrilis motus, ab eodem laudatiſſimo Viro e contra commendentur cardiaca, [e]) tum forte Opium

a) *p. 81.*

b) *Med. dogm. Cap. I p. 97. No. 30.*

c) *diſſ. de Vino interdicendis §. 34.*

d) *e. g. p. 68. 71.*

e) *p. 71. 72.*

in

in febribus locum habebit. Ita videtur! ſed habentur tamen eo multo magis proficua & convenientia; atque de hac re verba facturus ſum, in ſpeciali tractatione de febribus malignis. Hæc de prima indicatione. Secunda in febribus jubet ut obtundatur acre irritans, tertia ut lentum attenuetur. Minus vero idoneum eſſe ad hos fines opium jam monſtravi antecedente §. 7. De Symptomatum mitigatione ſenſim dicam.

§. XII.

Opium in febribus turbat Coctiones & Criſes.

Dum ad omnia utile Opium videtur HECQVETO non mirum videri debet, quando aſſerit illud etiam operari perfectas coctiones & criſes in febribus. [a]) Aliter vero ſentit Celeberrimus Doctor Febrium SYDENHAMVS namque vigente febre, per narcotica materiæ peccanti tunc temporis maſſæ ſanguineæ æqualiter admixtæ, neque verſus ſeparationem adhuc vergenti, manus injici, & depurationem illam tantopere expetendam impediri, pronunciat. [b]) Eumque ſecutus Cl. Eduard STROTHER (*a Critical Eſſay on Fevers, Londini 1716.*) cavendum eſſe monet, ne ante Criſin opiata exhibeantur. Aſſeruerat etiam jam Richardus MORTON Opiata ſub initium febris, in ſtatu, & inſtante Criſi noxia eſſe, & lethifera ſæpe obſervari, licet peracta Criſi haud raro proficua ſint ſymptomata quædam moleſta compeſcendo. *Exercit. II. p. 190.* Non minus WEDELIVS monuerat, *Opiol. lib. II. ſect. II. c. 1. p. 100.* inſtante Criſi vel die Critico, non temere dandum eſſe Opium, ne natura a ſuo conatu impediatur; tandem & GEOFFROY *Mat. Med. Tom. II. p. 711.* Naturæ conamina ad criſin perficiendam Opium infirmare, vel potius extinguere ſcribit. Ut a qua parte veritas ſtet, quam accuratiſſime intelligamus, omnem impendamus operam! Coctio vocatur Subactio Materiæ morbificæ, & redactio ad illum ſtatum mobilitatis, per vim vitalem, ut per organa excretoria corporis queat ejici. Patet igitur

a) *p. 123. 124. 125. ſeq.*

b) *p. 81.*

igitur illum Medicum demum juvare coctionem, qui rite moderari ſciverit hanc vim vitalem materiem ſubigentem, & ad excretionem præparantem. Vera ſunt magnam partem, quæ de Avtocratia Naturæ in Theoria febrium habet STAHLIVS. Ita certe jam ſenſerat olim HIPPOCRATES Græcus, & recentiori ævo ita ſenſit Hippocrates Anglus SYDENHAMVS. Fere eadem quoque de febre leguntur in incomparabili Oratione BOERHAAVII *de Honore Medici Servitute.* Sed dum Naturæ febrim curaturæ veſtigia ſequi laborat Medicus, nil ad conſervationem motus non nimis febrilis, quem potius intenderet, nil ad moderamen excedentis facit exhibitum ab eo Opium, per demonſtrata antecedentia; ergo etiam nil boni facit ad coctionem. Sique verum eſſet quod illud motum vitalem excedentem ad naturalem prorſus reduceret, ut verum non eſt, obeſſet potius coctioni, quæ omnibus febrem prorſus reprimentibus in damna ægri SYDENHAMO teſte [c]) aut inhibetur, aut ſaltem retardatur. De motu vitali torpente an vere ad eum valeat Opium dicam alibi. Criſis eſt evacuatio cocti non aſſimilandi, fitque per ſputum, per urinam, per vomitum, per diarrhœam, per ſudorem; ſed Opium ſupprimit omnes excretiones excepto ſudore, atque Obſervationes practicæ abundant infauſtis exemplis, ſalubrium illarum excretionum quæ criticæ futuræ erant, quomodocunque ſuppreſſarum, irreparabili ægrorum damno, quare merito de Opio eas vere inſita ſua vi ſupprimente dicitur, quod turbet & inhibeat criſes, in damna ægrotantium. Una ſupereſt criſis per ſudorem, ad quam promovendam potius ex ſuo ingenio habile videtur Opium, cui etiam ut hoc pharmacum tanto efficacius laudare poſſet, tanquam aliis omnibus ſuperiori, & præferendæ, mirum quantum tribuit HECQVETVS. [d])
Sciendum interim eſt, omnem antiquitatem Græcam de remediis interne aſſumendis pro eliciendo in febribus ſudore, prorſus tacere. Neque CELSVS talium meminit; Arabum

c) *p. 72. 73.*

d) *l. c.*

TRALL. *Uſ. Op. S. II.*

demum temporibus inventa ſunt varia antidota, quorum beneficio ſudoribus motis febrium medela tentabatur. Intrudebat poſtea HELMONTIUS [e]) in Scholas Medicorum & multa verborum ſtrepitantium apparatu efferebat dogma: Univerſalia in febribus remedia eſſe ſudorifera, quæ incidant, attenuent, reſolvant, liquent. Atque infelix hæc hypotheſis quam multi ſequaces ſuam fecerunt, peperit deinde uſum ubivis receptum calidorum aromaticorum, volatilium, & ſic dictorum alexipharmacorum in febribus acutis. Ineffabilia damna inde expertum eſt humanum Genus, donec tandem imperterrito auſu epidemicum errorem oppugnaret SYDENHAMUS, qui variis locis miſeras ſequelas exponit, [f]) & præcipue in *Schedula Monitoria* hanc methodum ſerio diſſuadet, ſudoribusque extortis febrem, quæ vel ſponte ſua, vel aliquot unciis ſanguinis eductis ceſſaſſet, magis exardeſcere, & in morbum radicatum & confirmatum abire ſcribit. [g]) Nulla ratione hic contradicere volo experientiæ, febres ſæpiuſcule ſolvi tranſpiratione inſenſibili quod bene animadvertit SYDENHAMUS. [h]) Neque mihi ignoratur, quantum perſpirationi aliarum omnium ſecretionum duplæ vel triplæ, in febribus dederit PITCARNIUS, qui citius tolli morbum affirmat, evacuatione facta per poros cutis, quam alia quacunque ſecretione. [i]) Novi etiam excretione cutanea ſenſibili per ſudores quandoque criſin in febribus ſuccedere; cum tamen interdum & ſine ulla excretione, vel in cute vel alibi reſolutione benigna ut loquitur BOERHAAVIUS [k]) liquido ſtagnante humoribus iterum miſto, & aſſimilato, ac cum iis ut antea circulante febres ſanentur. Illud ſaltem hic urgeo cum cura, quando reſolutio benigna non ſuccedit, cutem non unam eſſe portam, per quam materia febrilis cocta poteſt & ſolet ejici. Ars igitur tantum debet juvare Naturam attenuando, ſolvendo, præparando, & interea attendere quo illa vergat. Neſcit quippe Naturæ Miniſter, excretionis Viam quam Domina intrabit,

e) *de Febribus c. XIV. No. 7.*

f) *vide p. 284. 285. 332. 333. & alibi.*

g) *p. 679. 680.*

h) *p. 284.*

i) *diſſ. de Curatione febrium quæ per evacuationes inſtituitur. §. 9. & 10. & tota.*

k) *aph. 594.*

bit, modumque ſolutionis de cujus varietate in HIPPOCRATEM doctiſſimis Commentariis pulchre adeo egit FREINDIUS. Neſcit tempus maturæ ſatis coctionis, cum abſoluta ea locum antea indicare debeat Natura, ubi hoſtem ejectura eſt; arti ſaltem deinde incumbit ut expulſionem ejus, ipſi ſuppetias ferendo, juvet. Peſſime igitur Natura forſan ad renes, aut ad alvum vergente ſudores machinaretur Medicus, infidus ejus Miniſter, atque ita ipſi penitus contrariaretur, cum non æque facile id per cutim elabi queat, quod per renes & alvum excerni poteſt, renibus cum alvo craſſiores fæces transmittente, cute ſaltem ad ſufficientem tenuitatem deductas ſordes, ad quam coctione febrili non ſemper deduci poſſunt. Maximopere autem hic obſeruandum eſt, Noſtro ævo deſidia & luxuria corpora vitiante, ſi qua acerbior inciderit febris, rariſſime per ſudores ſolos, ad integritatem veniri, FREINDIO [l]) hoc affirmante, ut adeo raro valitura ſint remedia huic excretioni uni & ſoli juvandæ ſervientia. Imo vero ſi obveniant ſudores vere critici, (nam illos qui primis diebus protuderentur, nemo bonus Medicus qui SYDENHAMUM [m]) legit laudaret & expeteret) poſt coctionis ſigna, diluentibus & regimine conveniente, quod cutis poros apertos ſervaret, ſatis promoventur, cum Ill. SWIETENIO notante, [n]) calida remedia imprudenter data ultra naturæ modum liquida urgerent, & profunderent. Tanto autem magis infauſtum erit conamen, prorſus haud opportuno tempore, ſub initium febris, exhibere ſudorifera, cutisque excretionem intempeſtive ſollicitare, quo ipſo ut loquitur SYDENHAM [o]) ſæpenumero nulla cogente neceſſitate in manifeſtum vitæ periculum conjicitur æger, materia morbifica in caput furſum lata, vel in pleuræ confinia. Jam precor, omnia quæ hactenus ediſſerui, Lector applicet ad Opium, inter cujus ſane dotes principes referri debent, quod ſit ſudoriferum calidum, & tum certe clariſſimum reddetur, quam parum id conferat medelæ febrium

l) *Comment. III.*

m) *p. 206. 207. 284. 285.*

n) *Comment. Tom. II. §. 594. p. 87.*

o) *p. 285. confer p. 332. 333. 679.*

acutarum. Non vidit febres tales magis exitiales, & phreneſi furibunda citius conjunctas Gvalterus HARRIS [p]) quam in illis ægris, qui theriacam, Mithridatium & ſimilia calida alexipharmaca ineunte primum febre, pro eliciendo ſudore inauſpicato ſumſiſſent, maxime ſi fuerint temperamenti calidioris & ſanguinei. Reminiſcamur vero eorum, quæ ſupra Sect. I. c. II. experient. 13. elocutus ſum, Theriacam vim ſuam diaphoreticam uni debere Opio; & concludamus, ſolum Opium tot mala patrare, etiamſi careret acri & calido comitatu. Mira res eſt, obſolevit fere hodie Methodus febres curandi per acria & calida ſudorifera, viget tamen adhuc paſſim Praxis paradoxa Medicorum quorundam, alexipharmaca, acria volatilia rejicientium & damnantium ſerio, potiusque regimen valde temperatum commendantium, remedia refrigerantia largiter propinantium, & tamen, quis hoc expectaſſet, calidiſſimum Opium ſimul ſtrenue exhibentium. Nonne abſonum eſt, per diem, nitro & acidis ignem reſtinguere, & veſperi opiato illum accendere denuo; ſimulque ægrum ſopore inducto eo redigere, ut ſeſe uri non ſentiat, pretioſiſſimasque horulas ſine neceſſariis aquoſis & diluentibus potubus aſſumtis dormiendo & ſomniando, velut ebrius, dum paries proximus, vel proprius ardet, totiusque domus ruina imminet, otio & vecordia torpens, præterlabi patiatur.

p) *de Morb. Infantum pag. mihi 173.*

§. XIII.

Opium contrariatur remediis veris antifebrilibus.

Palmarium Remedium febrium acutarum, ut Antiquitati, ita & modernis Medicis, communi fere conſenſu, habetur VS. eademque etiam pro re nata, repetita. Neque alio fine illa adminiſtratur, quam ut ſanguinis copia impetus & rarefactio minuantur, ſed Opium impetum & rarefactionem, adeoque & pro tempore copiam auget, igitur Opium directe pugnat cum effectubus VSis, ſique hos intendere

tendere juſtum eſt, injuſta erit exhibitio Opii, nam hoc illud ipſum denuo facit renaſci & augeri, quod VSe prægreſſa ablatum & minutum deſiderabamus. Non facile igitur in febrium medela vellem VSem & Opium ſibi jungere, quamvis in citata jam Sect. I. Cap. II. Exper. II. diſſertatione Göttingenſi, *de frigoris ſalutari Uſu*, nil quicquam magis præter Opium & VSem calorem extinguere dicatur, quaſi par utriusque Remedii agendi ratio eſſet. Rectius longe Cl. YOUNG plerumque verum eſſe dicit, quod in iisdem caſibus narcotica noceant, ubi VS. juvat; atque circa finem ſui tractatus data opera contrarios effectus VSis & Opii monſtrat. Quin tantus Amicus Opii HECQVETVS vi veritatis & experientiæ coactus Opiata poſcere ſolutionem plethoræ ſufficientem monet, [a]) ſique ea exhibeantur nondum ſatis depletis vaſis, idem fieri dicit, ac ſi in ſtatu plenitudinis, dato remedio volatili, periculo aliquem exponerem, fateturque ultro, ſub hac conditione opium non facili motu ferri per ſanguinem, ſed eum violenter commoveri, & agi verſus cerebrum, congeſtionibus inflammatoriis anſam dari, in lethales ſopores abituris. Nonne vero Febris acuta usque ad finem ſuum conſiderari poteſt tanquam ſtatus ſumme plethoricus, nonne ejus vis etiam detracto magna copia ſanguine, vaſa ſemper detinet in ſtatu plenitudinis, quomodo igitur quadraret tali ſtatui Volatilium remediorum princeps Opium? An mirum ſi capite tentato capitalia mala produxerit?

a) *p. 145. 146.*

Eadem autem ratione contrariatur Opium purgationibus antiphlogiſticis, namque hæ a Gallis ita vocatæ VSes albæ, optime VSi ſurrogantur, ejusque Vicariæ haberi merentur, & iisdem uſibus deſtinantur. HECQVETVS [b]) Sanguine non obſtantibus VSis præmiſſis nondum ab impetu ſuo & raptu ad ſuperiora deſciſcente, humectantia & leniter alvum ducentia laudat, & tum viam parari Opio dicit, ſine reſpectu ad curationem febrium habito. Nonne

b) *p. 147. 148.*

vero quando in febribus repetitæ adeo VSes impetui infringendo non ſufficiunt, & eo fine ipſis ſubjunguntur alvum ducentia, impetum ſemper augens Opium, ſanguinem ſemper verſus ſuperiora determinans, alvum ordinario occludens Opium exhibuiſſe, idem erit, ac ſibi ipſi & ſuis propriis intentionibus in medela ægrorum contraniti?

Ita quoque Opium calefaciens & rarefaciens pugnat cum effectubus polychreſtis indicatiſſimi Nitri, quod rareſcentiam humorum & vorticoſum eorum motum tantopere ſiſtit; neque hoc diffiteri potuit paradoxorum alioquin & inter ſe pugnantium perpetuus Amator, de la METTRIVS [c]) qui Opium mala inflammatoria augere, Nitrum ea mitigare ſcripſit, quod ſedando motus ſaltem bonas qualitates Opii exerat, non malas ejus ſimul. Sane ſi Narcotica ſanguinem volunt mollem, levem humectatum ex HECQVETI Sententia, [d]) atque male cedunt corporibus ſiccis & æſtuantibus ſero & lympha orbum ſanguinem in vaſis gerentibus, apprime convenient acuta febre detentis diluentia Nitrata, ſique hæc conveniunt abſolute illis adverſa erunt Opiata remedia.

c) *Oeuvres de Medecine, Memoire ſur la dyſenterie p. 126.*

d) *p. 149.*

Quid vero tandem dicam de acidorum neceſſaria adhibitione in febribus, quæ tamen ita contraria ſunt Opio, ut Vires ejus caſtrent, quemadmodum Sect. I. c. VII. §. 15. docui, & inter ejus antidota jure referantur, id quod alibi clarius evincam. Ubi ergo antidotum vere prodeſt, ibi id certe non proderit, cujus eſt antidotum. Non me diffundam nimis in conſiderationem Revellentium. Conſtat inter Practicos Uſus ſummus Pediluviorum, Clyſmatum, epiſpaſticorum, in febribus acutis. Cui bono autem hæc talia deſtinantur? Sane præter alios nonnullos bonos effectus præcipue eapropter ſe commendant, quod impetum ſeu raptum ſanguinis ad caput inhibeant, flumenque ejus inferiora verſus determinent, atque ita quod mortiferum toties eſt in febribus præcaveant. Quomodo autem cum eorum beneficiis

ciis conciliari queat actio Opii, de quo phœnomena in ſenſus incurrentia loquuntur, quod certo ſanguinem ad caput determinet, ego certe haud intelligo.

§. XIV.

Opium nil facit ad Symptomata, ſed pleraque intendit, aut minus opportuna ratione minuit.

Videamus potiora brevibus! & primo *Frigus*. Id quidem minuere videri poterat prima fronte vere calidum Opium, ſed quam perverſos edat effectus, quamque noxium ſit, jam monſtravi in Tractatione de febribus intermittentibus.

Sequatur *Calor*. Dixi ſupra laudari Opium in febrilibus efferveſcentiis a Claris cœteroquin in Arte Viris, quos magnam partem in hunc errorem lapſos conjicio, per antiquam hypotheſin Opium eſſe remedium valde frigidum. Cadente vero hac, cadit etiam uſus Opii ad reſtinguendum calorem, quem potius ut Vinum alcohol & ſalia volatilia intendit. Magnum Arcanum eſſet in febribus Remedium, quod in inſtanti crearet majorem copiam vaſorum ut per impoſſibile loquar, aut ſaltem quod augeret ſubito molem ſolidorum, viasque illas omnes expanderet & dilataret per quæ citius provolutus & expanſus nunc circulatur ſanguis. Mereretur tale deſiderari, & inventum tantum præciſe boni præſtaret, quam id quod ex deſiderato PITCARNII ſtatim tolleret impetum & rarefactionem fluidorum; namque deſiderato illo in ſolidis obtento retunderetur brevi impetus; & rarefactio licet eadem manens, tamen in vaſis ampliatam diametrum nactis ceſſaret eſſe rarefactio; fluida in momento temporis libere moverentur per antea obſtructa vaſa, omnisque adeo febrilis tumultus deſideret protinus. Summos effectus aliquando edidit eapropter, dum relaxabantur vaſa omnia, quæ immediate tangebat, abluitio jugis totius corporis, cum aqua tepida, aut involutio corporum enormiter febrientium in pannos laneos tepida perpetuo perfuſos;

ſos; quin ſola pediluvia eapropter, raſique capitis abluitiones cum poſca tepida pulcherrimos ediderunt effectus. Nunc quando ſolidorum moles aucta adeo prodeſt, atque hac non aucta, ſed in ſtatu priſtino manente, fluidorum expanſio, quam calor febrilis parit, adeo nocet, ut ſuffocationibus, ſtaſibus, raptubus ad caput eo citius anſam ſuppeditet, quomodo non nociturum erit remedium magis calefaciens & expandens jam rarefacta & calida fluida omnia, eademque in minutiſſimas arterias urgens, potiſſimumque in pulmones & cerebrum, ubi tales arteriæ præcipue adſunt.

Accedo ad *Pervigilium febrile.* Dum inter præcipuos effectus Opii referri etiam debet placidus Somnus, non mirum eſt, obiter attendentes Medicos ad arcendas febrientium Vigilias ad illud remedium confugere. Dari tamen interim etiam debet, non ſine omni exceptione & non ſemper uſum illius ſomnum inſequi. Namque ut Sect. I. Cap. II. Exper. X. evictum fuit, non tantum vigilare pergere poteſt is, qui Opium ſumſit, ſed & ſi dormiat, ſomno non placido aliquando potiri, verum potius interdum ſatis interrupto, & phantaſmatibus horridis atque inſomniis perturbato. Puto vero hanc ſolam experientiam ſufficere convictioni, a diverſa diſpoſitione cerebri, motusque ſanguinis differentia, per ejus vaſa, pendere diverſitatem effectus, vigilias nempe permanentes, vel ſomnum eundemque placidum, vel turbulentum; quare non ſemper, & non omnibus ſubjectis, quibus ſomnum procuratum volumus, æque conducet Opium. Dum æqualem per corpus univerſum humorum diſtributionem, juſtamque circuitus in encephalo temperiem, eaquepropter vaſa omnia patula & humores meabiles vult ſomnus naturalis, facile opinor clarum eſt, his contrario modo ſe habentibus ad futuras vigilias, tumque ad cauſas earum reſpiciendum præcipue erit, anteaque penſitandum, qualia remedia iis tollendis paria ſint futura, neque ſufficiet cœco impetu porrigere Opium. Scripſit, HIPPOCRA-

TES [a]) *Delirium a Vigiliis malum*, ſed præſentibus Vigiliis cum urina tenui & alba, certam prognoſin eſſe de inſtante delirio notavit BAGLIVUS; [b]) Phrenitidemque pergentem inter deliria, finiendamque ſopore, vel convulſionibus, a Vigiliis incipere notavit HALLER; [c]) neque hoc omne Practicis ignotum. Quodſi ergo per dogmata pathologica, Phrenitis eſt inflammatio completa & adulta cerebri meningumque, delirium febrile erit inflammatio adoleſcens, adeoque pervigilium in febribus erit inflammatio incipiens. Tales autem conditiones cerebri præſente phrenitide, delirio & pervigilio ſi ita obtinuerint, facile patet Opium quod inflammationi & diatheſi inflammatoriæ per hactenus explicata minime convenit, non ſaltem non impugnaturum eſſe Vigilias in febre acuta, ſed potius easdem pertinaciores redditurum, atque imminens jam forte delirium tanto certius accerſurum. Sane huc trahi merentur verba WEDELII: [d]) *Veriſſimum eſt, Opium quandoque etiam in magna quantitate exhibitum*, potius *vigilias augere*, *quam ſomnum inducere*, *ſiccat enim magis niſi ſufficiens humor aqueus ſit in ſanguine*, talis vero in febribus acutis, humoribus phlogiſtica diatheſi laborantibus, omnino deeſt. Atque quoque audiendus hic eſt Cl. PRINGLE, [e]) quando ſi a febre pendeant Vigiliæ Opiata manifeſte nocere affirmat, hæcque ſi etiam urgentiſſimæ illæ videantur, tamen per totum febris decurſum omittenda eſſe injungit. Meretur deinde qui adducatur Celeb. TISSOT *diſſ. de febribus bilioſis p.* 167. Symptomatum Medicos ſummam agitationem, cephalalgiam, & pertinaces vigilias obſervantes, larga manu narcotica propinare ſolere contendens, quorum tamen uſum & rationem, & auctoritatem, & experientiam rationali Medico prorſus diſſuadere dicit, damnoſumque vere fuiſſe, adſcriptis exemplis probat. Equidem in apparatu remediorum contra Pervigilium febrile conſignata ab Ill. BOERHAAVIO [f]) lego anodyna, paregorica, ſoporifera, narcotica, ſed

a) *Lib. VII. aph. 18.*

b) *Operum p. 102.*

c) *Prælect. Vol. IV. p. 532.*

d) *Opiol. p. 45.*

e) *de morbis militum Part. III. cap. 1. & II. p. 153. & 166. edit. germ.*

f) *aph. 709.*

ſed ſapiens annexum invenio conſilium, præmiſſis ſemper quæ inflammationi curandæ & compeſcendo ejus incremento valent; fuſiusque id momentum explicuit & urſit Commentator doctiſſimus van SWIETEN, qui leve inflammationis initium adeſſe perſeverantibus Vigiliis monet, atque eapropter non tuta eſſe narcotica, ſed quamdiu morbi acuti inflammatorii impetus nondum remiſit valde ſuſpecta eſſe aſſeverat. Cumque eorum loco ſitum corporis erectum, pedum balnea, epiſpaſtica corporis inferioribus applicata, aliaque remedia raptum ſanguinis a capite revellentia collaudet, ſponte ſequitur ſanguinem ad caput determinans Opium haud conferre, commodeque iis omnibus jungi haud poſſe. Non ergo in Vigiliis febrientium id habebit aptum locum, niſi declinante ad ſuum finem morbo, pulſu reddito tardiore, omnibusque ſignis inflammationis diſparentibus. Sane ita procedendum voluit SYDENHAMVS [g]) quem ſecuti ſunt BOERHAAVIVS & van SWIETEN, V.Sem. clyſmata & remedia refrigerantia ſuadens, quorum actioni e diametro contrariatur Opium, diſertisque verbis elocutus eſt, febre vigente narcotica non prodeſſe, nec prodeſſe poſſe, quia fermentationem febrilem vi atque impetu procurrentem ſiſtere nequeant, etiam maxima doſi adhibita, præclaros vero effectus edere in declinatione morbi data. Aliquando tamen linteum aquæ roſarum immerſum & temporibus admotum plus facere quam narcotica quævis edixit, quod ipſum ſi poſca madidum ſit, magis adhuc profuiſſe expertus ſum, cum Opio porrecto pertinacius perdurent Vigiliæ & miſerrimas ſequelas mortemque ipſam aliquando ejus uſus poſt ſe relinquat. Refert PLATERVS [h]) Medicum quendam celebrem febre epidemica maligna ob viſitationes Ægrorum per contagium correptum, impatientem ob noctes inſomnes ter pilulas narcoticas ſumſiſſe, quibus cum tertia vice in vigore morbi uſus eſſet, dormire quidem, ſed & ſtertere & extremum ſpiritum ducere cœpit. Contra ſua-

g) *Operum p. 81. 82.*

h) *Lib. I. Obſ. 16.*

ſum

ſum THONERI [i]) fœmina ſanguinea febre continua cum agrypnia laborans, quam ferendam eſſe donec febris remitteret ſerio edixit, ſumſit a Pharmacopœo laudanum opiatum, & in ſomnium Endymionis incidit, nunquam amplius evigilans, quare temporum morbi rationem habendam eſſe inculcat. Phyſicum aliquem Halenſem, febre ardente correptum, ad vigilias continuas ſiſtendas laudanum ſumſiſſe, & ſic æternam ſibi quietem conciliaſſe HOFFMANNVS [k]) refert. Atque hi ſtatim a Vigiliis in ſoporem emortualem Opii beneficio delapſi ſunt, vidi vero qui antea delirarunt per dies, donec comate vel convulſionibus perirent, timoremque meum juſtum dandi vigilantibus febrientibus Opium, tanto magis convictus mecum laudavi.

i) *Lib. I. Obſ.* 32.

k) *diſſ. de Operatione Opii* §. 9.

*** ***

Cephalalgiam alio loco expliciturus confero me ad *Delirium febrile* & veram Phrenitidem. De hoc Symptomate jam me ſatis dixiſſe in antecedentibus paginis equidem videri poſſet, ſed poſcit ejus Gravitas peculiarem adhuc conſiderationem. Quoties Opium nimis in deliciis habentes Medici inviſunt Ægros ſuos acutis febribus decumbentes, eosque offendunt ſine ſomno inquietos, garrulos, moroſos, facile iraſcentes, quin & furibundos, tum putant quietem ipſis conciliandam eſſe. Igitur pacans & ſedans Opium ſaltem pulveri veſpertino addunt, atque bene ſeſe ita defunctos ſuo Officio putant, ipſique moleſtis ſuis & ſeriis negotiis in craſtinum dilatis, placidæ ſeſe in lectulo quieti tradunt. Sed mirantur ſæpe altero die mane accedentes, non æque dulci ſopore gaviſum fuiſſe ægrum, qui forte multo adhuc pejus ſeſe habet ac immitis, intractabilis, & aſper, & loquax, nec adſtantibus nec Medico parcit, ſummaque imis, ſacraque profanis delirus miſcet. Talia triſtia ſpectacula cum toties obveniant poſt exhibitum Ægro febre acuta inflammatoria laboranti Opium, mirum certe eſt, ſiniſtram

experientiam non diu jam docuiſſe Medicos, ſine præjudicio ad effectus & eventus in morbis attendentes, abeſſe in talibus caſibus hoc pharmacum debere, ſed potius dari inter eos qui opium verum inquietis & delirii remedium habentes increſcentibus his malis majoribus & repetitis præbiis obviam eſſe eundum, triſtiſſimo errore arbitrantur. Qui falſos conceptus de frigiditate Opii Animo fovebant Veteres, iis decepti ut in aliis morbis calidis ita & in ipſa phrenitide, prona conſequentia id collaudare neceſſario debebant; forte tamen interdum rerum eventubus eo adducebantur ut circa uſum tamen ceſpitarent. Poſtquam VSem & oxyrrhodinum capiti infundendum laudaſſet TRALLIANVS *lib. I. c. 13.* ſi his adminiſtratis Vigiliæ & alienationis ſymptomata perſeverent, medicamentum ex capitibus papaveris quod Diacodion Græci appellant, ad omnia futurum utiliſſimum dicit. *Non ſolum enim* inquit *id Vigiliis, ſed etiam febri medetur, præterea caput tanquam ab igne aduſtum refrigerare poterit.* Addit vero *ſi autem nihil admodum impellit, urgetque noli medicamentum diacodion adhibere vel aliud quoddam ad ſoporem torporemque efficiendum efficax.* Quando igitur TRALLIANO & aliis Antiquiorum Opium in Phrenitide eapropter ſaltem adhibitum eſt, quod frigus ejus, igne quaſi aduſto capiti, inter alia refrigerantia remedia conferret, atque ne ſic quidem ſemper ſecurum habitum fuit, quomodo Recentiores qui vere calidum ingenium Opii introſpexerunt, id uſibus ægri in morbo calidiſſimo inſerviturum ſibi fingere potuerint, non capio. Obſtupeſco igitur WEDELIVM non in delirio ſaltem febrili, ſed in ſummo ejus gradu, in ipſa phrenitide, commendaſſe laudanum opiatum ad 3. 4. vel plura grana, ad ſpiritus efferveſcentes & indomitos demulcendos & coagulandos, vocabulis certe a ſpiritubus ad coagulationem usque inanibus, & nihil ſignificantibus. Ita tamen facit Optimus Vir, neſcio an ſatis & circumſpecte expertus ipſe,

(nec

(nec inquiro,) citans ſaltem HORSTIVM & PARACELSVM, quorum hic Principi Germano Phrenitide cum febre acutiſſima laboranti, laudani grana 5. propinavit, a quibus per ſex horas dormivit, febre tum ceſſante. Nil hic moror HORSTIVM affectui in ſuum Opium paulo nimis indulgentem, neque curo nugivendulum & circumforaneum PARACELSVM laudani ſui ad exceſſum amatorem; ſufficit mihi ceſpitare & fluctuare in ſua aſſertione WEDELIVM, modoque ſic, modo iterum aliter ſentire. Namque immediate ſubſequentibus verbis primo ſe ipſum refutat, dicit quippe, febre vigente in Phrenitide Narcotica non omnino prodeſſe neque ſcopum Medici attingere, ſed maxime in declinatione convenire ad mentem SYDENHAMI. Mox vero iterum SYDENHAMO repugnans, aſſeri omnino poſſe contendit cum bezoardicis maritato Opio manere ſuam laudem, etiam in Morborum acutorum initio, ſi inquietudines adſint & Vigiliæ febrem augentes, HARTMANNO in *Praxi chymiatrica* teſte. Subjungit interim epiphonema: *Ne quid nimis!* [l]) Sane quilibet Lectorum videt, modo dextrorſum modo ſiniſtrorſum ſe torquere WEDELIVM, ipſumque an admittendo vel omittendo Opium hic tutius eatur, vere ignoraviſſe. Atque ita fere comparatum eſt cum aliorum Auctorum laudibus, quas cumulare operæ pretium haud eſſe judico, cum plerique ut WILLISIVS [m]) ancipites hæreant, an laudare an vituperare Opium debeant. Hic ſcilicet Opiata in affectubus deliris ſæpe cum fructu adhiberi ſcribit, ſed ſtatim addit, quamvis interdum etiam noxam potius inferant. Mirum eſt HOLLERIVM [n]) uſu topico ſaltem in frontalibus Opium laudare, interno autem uſui apud Phreniticos, non tantum non fidere, ſed & populari præjudicio abreptum de Syrupo papaveris adeo dicere: *Hoc non utemur niſi coacti & firmis viribus, cum enim frigidiſſimus ſit, caloris nativi extinctio timenda.* Sed qui intus Opium in Phrenitide confidenter dandum admittit SINAPIVS,

l) *Opiol. Lib. II. Sect. II. c. I. p. 102.*

m) *Pharm. Rat. Part. I. p. 181.*

n) *de morb. intern. c. VI.*

o) de Remedio doloris.

p) Medic. Ind. Lib. III. c. 14.

*) de Morb. Capitis obſ. 81.

VS, o) ſaltem id cicuratum vult, nam in hoc morbo cum acido menſtruo præparatum deſiderat. Verum multo audacior BONTIVS p) dum de febribus in Indiis agit, *Quodſi* inquit *Vigiliæ ac Phrenitis infeſtat, vena frontis recte ſecabitur, tum ſomnus omni modo conciliandus Philonio, Requie Nicolai, Mithridatio, ſed in periculis tanquam ad ſacram anchoram, ad laudanum noſtrum confugiendum eſt, quod in his regionibus nunquam ſatis laudabitur.* Atque ſine omni etiam ceſpitatione quod mirari non deſino WEPFERVS *) in Conſilio quodam de curatione Phrenitidis ſcribit: *Si vires adhuc conſtarent, darem quoque Opiata, nam a ſomno miteſcit delirium.* Eadem quoque fiducia præmiſſa utique VSe in brachio, pede, præmiſſo clyſtere, præſcriptis emulſionibus, tamen ſtatim prima & ſecunda die, laudanum ad granum unum, vel duo, veſperi exhiberi jubet Cl. LAZERME *in Tract. de Morbis internis capitis, Amſtel. 1748. edito Cap. VII. p. 123.* Nos vero ſi vel leviter attenti fuerimus ad Phœnomena generalia ab uſu Opii evenientia, & ad naturam delirii, facile regiam & rectam Veritatis viam ingrediemur. Cerebro nos ſapere & intelligere adeoque & deſipere jam ſcivit HIPPOCRATES, cauſaque omnis delirii febrilis ſine dubio reponenda eſt, in motu circulatorio humorum per cerebrum a naturali ordine & temperie deflectente. Aut enim nimia vi & celeritate irruit Sanguis in canales cerebrinos; aut lentor humorum vaſa infarciens & obſtruens vel iners, vel phlogiſticus cum impetu aucto in culpa eſt; aut effuſa liquida gravant cerebrum; aut appulſus ad cerebrum nimis languet, quando homo delirat. In his omnibus caſibus nervoſi fluidi ſecretio & motus turbatur, tumque a diſpoſitione cerebri interna naſcuntur ideæ injuſſæ, objectisque externis minus reſpondentes. Taceo vitia Ventriculi per conſenſum cerebrum afficientia. Utut vero & hæc in febribus acutis aliquando ſola delirare faciant, tamen plerumque & ordinarie fere vis & celeritas ſanguinis

guinis per carotides & vertebrales projecti, delirii febrilis cauſa eſt, quod vero ubi non a ſola celeritate & impetu circuli pendet, ſed conjunctam habet obſtructionem apicum arterioſorum minutiſſimorum, vera ſic inflammatione progenerata in ipſam Phrenitidem degenerat. Nunc quando tale eſt delirii in febribus ingenium, quando arteriotomia venæ ſectio, purgantia antiphlogiſtica, clyſmata, pediluvia, epiſpaſtica plantis pedum, ſuris, poplitibus, applicata, quando promotio hæmorrhoidum & menſium, quando capiti raſo jugiter admota refrigerantia, poſca, oxycratum &c. quando epithemata tepida caroticum ſyſtema externum relaxantia, & affluxum ab interno avertentia, paucis quando revellentia a capite omnia, quando acida tantopere juvant, per perpetuas præſtantiſſimorum Medicorum experientias, & ex capitali futuro periculo Ægrum vindicant; quando demum hæc omnia ſine Opio toties medelam deſideratam afferunt, in quem finem cum omni hac ſupellectile e diametro pugnans exhiberetur Opium, affluxum & impetum rarefacti a ſe ſanguinis ad cerebrum certo augens? Sane omne animal nulla prorſus febre prægreſſa, ſanum antea ab Opio ſolo delirat, rectiſſimeque Cl. de GORTER [q]) in catalogo cauſarum delirii poſt Cicutam, & Stramonium, Opium memorat, atque inter *Φάρμακα Φανταςικὰ* collocat; dum minima quandoque ejus portio ſufficit ad delirium inducendum. Conſtitit hoc ipſum puto ſufficienter ex *Sect. I. Cap. II. Experientia XI.* nil quippe magis, aſſerente HOFFMANNO, [r]) in rerum natura ſanum & intelligentem hominem ſtolidum reddere poteſt, quam narcoticum; Opiumque BERGERO teſte, [s]) ut omnes liquores fermentati cerebrum perturbat, & rationis uſum tollit ad inſaniam & furorem usque. Eapropter ſi veſanum Medicum haberent omnes, qui generoſi Vini cyathum, qui vinum crematum, vel ſolum, vel etiam ſub ipſo uſu remediorum refrigerantium, febre acuta affecto & deliranti porrigeret, & commendaret; quomodo is tuebitur prudentis & ſagacis

q) *Med. dogmat. de delirio p. 21.*

r) *Med. Syſt. Tom. II. p. 272.*

s) §. 2.

ſagacis Medici elogium, qui tali inebrians Opium exhibere non dubitat, & cum bona fiducia exhibet. Nonne certiſſimum eſt, ſi Opium ipſum impetu ſanguinis calidioris & rarioris ad caput directo infert delirium, illud tanto certius, delirium ab impetu ſanguinis febrili, & turgore febrili jam præſens confirmare, & gravius reddere. Cogitandum trado Lectoribus meis ſapiens effatum Cl. de GORTER: [t]) *In locis frigidis* inquit, *Opium magis inducit ſtuporem & ſomnum, in locis vero calidioribus magis moroſitatem & delirium.* Homo autem febre acuta laborans conſiderari omnino poteſt tanquam homo degens in regione fervida, & ſub zona torrida, quare Opium non conducere poteſt ab impetu & calore ſanguinis delirantibus. Clare opinor perſpicitur, hæc omnia non ſpectare ad ratiocinia theoretica, non olere ſaltem lampadem Muſei, hypotheſinque & præjudicium ſapere. Experientia quippe loquitur vim ſummam Opii dum febris adeſt, in faciendis, accelerandis & ad phrenitidem intendendis deliriis. Veriſſime ſcripſit Cl. COCKBURN *(An Account of the Nature, cauſes, ſymptoms and cure of the diſtempers, Londini 1696.)* ſe obſervaſſe Opiata exacerbare febrem, & ægrotum in delirium præcipitare. Ut de triſtiſſimo hoc effectu convincatur quivis, ſaltem attentione debita Opus eſt ad curationes Medicorum Opii amore percitorum. Denuo hic provocare debeo ad illum Ægrum cujus Sect. I. cap. II. §. 14. jam mentionem feci, ut ejus exemplo mira vi Opium ſanguinem congerere ad caput, demonſtrarem. Delirare ille nondum inceperat ſed vigilarat, & de capitis dolore querebatur, cum laudanum liquidum Syd. ipſi repetitis vicibus præberetur. Sed de hora in horam increſcebat viſionum & phantaſmatum miſcela & copia, lecto exiliebat miſer, per feneſtras ſeſe projicere moliebatur, vix duorum hominum robuſtiſſimorum lacertis coercendus, mihi ardenter a ſe alioquin adamato inſultans, iraſcens, inter torrentes male cohærentium vocum clam violentas adſtanti-

t) *Med. dogm. de delirio p. 21. 22.*

ſtantibus manus inferre tentabat; veris Opii antidotis ex miſerabili hoc ſtatu tandem quæ DEI erat Gratia retractus, & ſervatus. At ne forte nimis exaggerata videatur ſecus ſentientibus hæc mea relatio, en Caſum parallelum a RIDLINO conſignatum! [u]) Febre continua maligna laboranti, quia noctes inſomnes ducebat, & deliriis abſumebat, in pulveribus & potionibus alexipharmacis dederat RIDLINVS aliquantulum Opii. Sed altera die deliria mirum quantum augebantur. Adſcripſit hoc non Opio, ſed morbi malignitati, juſſit ergo nihilominus continuare, ſed magis quam unquam æger deliravit, unde deſtitit omnino, & delirium non parum remiſit. Acceſſit vero poſtmodum diarrhœa, quæ cum excederet modum, iterum reliquis remediis additum fuit Opium, ſed ſtatim iterum deliria augebantur, quæ opio iterum omiſſo remittebant. Addam huic Obſervationi aliam ſimilem ex THONERO. [x]) Puella 14. Annorum decubuerat febre continua per 14. dies, cum ea ſublata die noctuque dicacior eſſet, abſurda proferens dicteria, unum verbum vel vigeſies repetendo, & inſomnis maneret, invitus fere THONERVS aliis fruſtraneis obtulit laudanum Opiatum, circa nonam veſpertinam. Dormivit per totam noctem equidem, ad meridiem alterius diei usque, ſed excitata denuo delirare cœpit, & priſtinam telam texere ſequenti nocte ſtertens, agonizans exſpiravit, atque ante mortem materiam purulentam effudit per nares, cerebrumque inflammatione in abſceſſum terminata obſeſſum ſic docuit, ad quam ſane minus bene quadrabat Opium. Diſplicet mihi illud adeo in litu externo a THONERO [y]) alio tempore præſcripto, pro inunctione temporum, licet ægra evaſerit, dum in animum revoco, fœminam Cl. LORRY ab emplaſtro Opiato delirantem, quam produxi Sect. I. Cap. II. p. 124. neque eapropter facile imitabor HOLLERIVM de quo hoc ipſo §o. verba feci. Miror valde Cl. FREINDIVM [z]) dum Alexandrum TRALLIANVM de cujus præjudicata Opinione

u) *Lin. Med. Ao. 1697. Mart. obſ. 29.*

x) *Lib. I. obſ. 31.*

y) *Lib. I. obſ. 30.*

z) *Hiſt. med. pag. mihi 162*

nione circa Opium jam verba feci, aliquando in obſtinata Phrenitide diacodium præbuiſſe refert, eum laudare quod circa uſum peridoneas cautiones ſubjecerit, ut ſi æger ſit temperamenti phlegmatici, furor non admodum vehemens, viresque corporis infirmæ a remedio dehortetur. *Nam in iſtis caſibus ſemper nocent* inquit FREINDIVS, *interdum pernicioſa ſunt Opiata.* Puto ego ſi permiſſum eſſet delirantibus & phreniticis opiata exhibere, phlegmaticis maxime, & longe minus ſanguineis, vel cholericis ea congrua fore, quia Opium non frigida qualitate ut opinabatur Vetuſtas, Phlegmaticis adverſa, ſed calida valde inſtruitur quam optime cognitam tenuit FREINDIVS, qua & ægris temperamento calidis, & morbo magis incaleſcentibus nocet, ac tanto magis quo vehementior jam eſt furor. Jure potius meritoque multi doctiſſimi Viri rotunde in omni delirio febrili Opium ſine ulla tergiverſatione damnant & rejiciunt: Scivit BALLONIVS [a]) Medicos in affectubus calidis cerebri, Vigiliis & febribus continuis maxime uſurpare ſoporifera, ſed eos valde peccare aſſerit, præcipue in vigore morbi, cum ſtupefacientia cerebrum hebetius & infirmius faciant, & coctiones turbent. Atque in his pulchre cum eo facit SYDENHAMVS, [b]) quo neminem magis hic audiendum arbitror. Hic licet, quod probe notandum eſt, alias toties multus & prolixus ſit in laudibus Opii, & commendatione laudani ſui, tamen ſi febri ſuperveniat delirium phreniticum, non niſi declinante morbo laudanum exhibendum ſuadet, & per idoneum obſervationum plurimarum complexum rem certiſſimam eſſe pronunciat, quod in principio, augmento, ſtatu morbi, non proſit, ſed quod ſæpe accidit, etiam obſit, quare non ante diem morbi 12. vel potius demum 14. die tuto propinari monet. Objicit equidem his adſertionibus WEDELIVS [c]) neminem neſcire, poſt 14. diem utplurimum morbos acutos extra periculi aleam eſſe poſitos, contenditque, etiam in initio, ſi inquietudines & vigiliæ adſunt, dari

poſſe

a) *Lib. I. Cenſ. 65.*

b) *p. 81, 82.*

c) *l. c. p. 102.*

poſſe Opiata; ſed ſufficit per experientiam conſtare, aliis remediis extra periculum collocari poſſe ægros, & citius, quam 14. die, dato Opio, in gravius periculum intrudi. Bene equidem cum modo laudato WEDELIO, quos ſupra adduxi, WEPFERVS, & BONTIVS, aliique, reſpiciunt ad inquietudinem, & vigilias, alloborandumque urgent, ut ægro quies & ſomnus procuretur. At vero conſiderari debet, talem ſaltem ſomnum deſiderari, qui cerebro in naturalem ſtatum vergente, obtinetur, non qui a magis præternaturali & magis ac antea morboſo, producitur. Ponam quippe febrientem delirantem & furibundum compeſci Opio, & doſium multitudine ac magnitudine deduci in ſomnum & ſoporem, anne delirium phreniticum per ſe ſolum ſæpe, & ſine Opio in carum tranſit, antequam necet? nonne Carus animadvertente BOERHAAVIO [d]) profundus ſomnus eſt cum febre acuta, denotans talem cerebri inflammationem ut nulla pars ſuperſit, quam ſpiritus libere poſſint permeare? Non ergo Opium juvat Ægrum, ſed juvat morbum, & modum quo mortem is inducit, etenim qui ex delirio in febre facit ſomnum, non ſublatis ſed permanentibus & auctis delirii cauſis, juvat generationem mortis. Induci vero febre poſita nondumque præſente delirio ejus cauſas, & jam præſentis delirii cauſas & effectus augeri per Opium, & ratione & experientia perſpexerunt poſt laudatum SYDENHAMVM, alii quidam Practici graviſſimi. Ipſe Civis Sydenhami WILLISIVS [e]) licet alibi favere videatur huic remedio, ut retuli in antecedentibus, tamen fortiora hypnotica, haud ſtatim ab initio convenire dicit in delirio ac Phrenitide nec crebro in uſu eſſe debere, quia ſomnus Opiatis inductus plus materiam morbificam cerebro ingerat, eamque illic penitius infigat. Sane rarum non eſt, Videre Opio phrenitidem in lethargum mutatam, [f]) quod factum eſſe novit ZAFFIVS, [f]) ipſeque HECQVETVS [g]) in Plethoricis & delirium & coma oriri a ſolo Opio

d) *Prælect. in inſtitut. Tom. VI. §. 858.*

e) *de Anima brutorum Part. II. Cap. X. p. 263.*

f) *in Obſ. p. 47.*

g) *p. 145. 146. 147.*

P 2 haud

haud diffitetur, quidni ergo ab eodem oriretur in febrientibus plethora maxime commota laborantibus. Præclare eapropter jam monuit SENNERTVS [h]) noſter in Phrenitide Opiata caute & circumſpecte uſurpanda eſſe, ne ipſa in Veternum mutetur, ſique mitioribus remediis febris, ac delirium non ſedetur, ſalutem ab Opiatis ſperari non poſſe, ſed ſpem in anguſto eſſe. Cumque nunquam viderit Febres magis exitiales & Phreneſi furibunda citius conjunctas GVALTERUS HARRIS [i]) quam in illis ægrotis, qui Opiatam Theriacam, Mithridatium, & ſimilia ineunte febre aſſumſerunt, quid evenire debeat ſi Opium jam deliranti & phrenetico exhibeatur, facile poteſt colligi. *In delirio a repletione ſi Opium exhibeas*, rectiſſime ſcribit THOMSON [k]) *aucta ſanguinis & liquoris nervei expanſione, augetur morbus, quare in Orgaſmo febrili exulare debet Opium, quo in ſtatu obſervavi aliquando ægros ab Opio vehementer deliraſſe.* Aliquoties etiam vidit HOFFMANNVS [l]) in febribus ardentibus & inflammatoriis Opium exiliſſima doſi exhibitum, ægrotantibus conciliaſſe capitis perturbationem, ac leve delirium, cum ſubſequente larga hæmorrhagia, qua ipſa poſtea delirium fuit ſolutum. Quodſi igitur bona fortuna hæmorrhagia non eveniſſet, permanſiſſet utique delirium, & increviſſet. Optimum ergo eſt Eximii Viri monitum: *In capitis morbis, deliriis, in omnis generis febribus præſertim inflammatoriis plane exulare debere Opiata, vel ea cum cautione & prudentia uſurpanda eſſe.* [m]) Sed poſſent abeſſe ultima verba, nam prima cautio eſt prudenter in totum abſtinere, niſi ventum ſit ad terminum Sydenhamianum. Conſultius igitur poſtea multis annis elapſis a Phrenitidis medela Opiata & Narcotica penitus abeſſe voluit, [n]) cum iis ſolis deliria in febribus induci experientia teſtetur. Si enim omnia deliria tam acuta quam chronica, & priora quæ hic loquor præcipue, a congeſtione ſanguinis verſus caput natales ſuos ducunt; ſique opium ſanguinis congeſtiones per expe-

h) *Med. Pract. lib. I. Part. II. c. VII. p. 334.*

i) *Obſerv. de Morbis gravioribus, libello de Morbis infantum annexarum obſ. 7.*

k) *Diſſertationum p. 124.*

l) *diſſ. de Opiatorum Operatione mechanica §. 16.*

m) *in fine diſſ. citatæ.*

n) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. I. Sect. II. c. 5. p. 418.*

experientiam ad caput provocat, merito utrumque hoc aſſerente Cl. BVCHNERO, [o]) concluſio illius etiam pro juſtiſſima declarari debebit, *quod uſus Opii delirantibus ſit valde noxius*. Hæc omnia cum optime cognita haberet Ill. BOERHAAVIVS [p]) in catalogo remediorum pro delirio febrili levia ſaltem anodyna commendavit, quæ ut nemo pro parvulis forte Opii doſibus interpretaretur, ſollicite cavit Commentator Eximius van SWIETEN. Laudat quippe hic ſaltem flores Papaveris rhœados, in quibus nulla valida vis narcotica reſidet, ſed blanda tantum virtus demulcens & leniens, monetque ſimul cum Præceptore ſuo SYDENHAMO ſuffragatus unanimi conſenſu fere omnes Medicos teſtari, a fortioribus narcoticis abſtinendum eſſe, in delirio febrili.

o) §. 50.

p) aph. 702.

*** ***

Sequitur *Anxietas febrilis* graviſſimum Symptoma ab Antiquitate ad noſtra uſque tempora tale obſervatum, ſed vix ab ullo Medicorum ante BOERHAAVIVM [q]) rite explicatum, quippe qui demum intelligibilem ideam ejus ſuppeditavit. Non ergo mirum, illud nimis ſæpe non intellectum fuiſſe, atque etiam non bene oppugnatum a Practicis, quos inter recentiori ævo non pauci fuerunt, qui ægros ſitum ſæpe mutantes, inquietos, anxios, laborioſos dum offendebant pro pacandis iis, ſatis opportunum locum Opio hic eſſe rati ſunt, ſed minus feliciter. Ponit illa ſenſatio ægro moleſtiſſima, ſed difficulter deſcribenda & definienda, quam Anxietatem vocamus, ſemper alicubi in corpore reſiſtentiam cordi natam, ut libere & prompte ſeſe evacuare nequeat. Hoc obſtaculum liberum egreſſum & progreſſum ſanguinis inhibens poteſt hærere in ſyſtemate aortæ, arteriæ pulmonalis, vel etiam in Portarum Vena, obſtructione vel in his venoſis vel in illis arterioſis vaſis præſente; aliquando tamen & nullo vitio in liquidis vaſa oppilantibus exiſtente, ſola vaſorum ſpaſtica conſtrictio liberum iter ſan-

q) aph. 631.

guinis poteſt intercipere, cordique reſiſtentiam parere. Non vacat jam omnes anxietatis cauſas & modos fuſius exponere, de quibus Bœrhaaviana veſtigia premens eleganter tractat diſſertatio Halenſis Cl. BVCHNERO Præſide *de cauſis anxietatis ægrotantium* habita, ſufficit annotaſſe in febribus acutis ordinarie cauſam hujus mali eſſe lentorem inflammatorium, vel in pulmone vel in hypochondriis, & in hepate præcipue hærentem. Sive vero hic ſive illic reſideat, ſummum periculum infert, illic cum pulſu debili & inæquali, frigore artuum, reſpiratione anheloſa, ſumma inquiete, peripnevmoniam funeſtam cito excludens; hic reſpirationem quidem liberiorem relinquens, ſed pulſu forti & celeri, intolerabili anguſtia & preſſione circa cordis ſcrobiculum, præſentibus, hypochondriisque tumentibus & dolentibus, vel citam, vel lentam miſerabilem mortem ingenerans. HIPPOCRATES priorem quidem anxietatis ſpeciem non prorſus reticuit, ſed tamen maxime attentus fuit ad hypochondria, multoque magis ad hæc, quam ad pulſum. Notatu dignus eſt locus: [r]) *Optimum quidem hypochondrium eſt, ſi doloris expers & molle & æquabile, & in dextris & in ſiniſtris, inflammatum autem vel dolorem inferens aut tenſum, aut dextrum a ſiniſtro varium, aut contra ſiniſtrum, a dextro, malum.* Docent ſcilicet hæc Phœnomena ſemper, ab inflammatione hepatis vel lienis ſubitam mortem imminere, aut ad minimum lentam a ſuppuratione horum viſcerum, quæ in hepate omnino eſt peſſima. Taceo quæ huc facientia Hippocratem ſecutus conſignavit BAGLIVVS *de Obſervatione hypochondriorum in acutis* eademque ſcitu ſumme neceſſaria, tumorem eorum doloriſicum & inflammatorium adeo eſſe malum teſtatus. Nunc autem quando evictum eſt, anxietatem in febribus acutis, ſupra & infra diaphragmatis fornicem habitantem eſſe inflammatoriam, facile etiam clarum eſt, illi Opium medelam non eſſe allaturum, ſed potius tanto certius ægrum cito ad plu-

r) *in Prognoſt. Charter. Tom. VIII. p. 610.*

res

res ablegaturum, vel in lentam mortem detruſurum ſenſim, cum per toties demonſtrata inflammationi ſanandæ, & ſuppurationi avertendæ nequaquam conveniat. Imo vero ſi experientia loquitur, mature in uſum vocata diluentia tepida mellita, ſaponacea, acida vegetabilia, nitrata lentori ſolvendo & vaſis laxandis deſtinata, impetumque moderantem VSem, ac topica emollientia pulmoni per vapores, hypochondriis per epithemata applicata, unice lucrari in hiſce caſibus ægrotantium vitas; ſponte intelligitur, abeſſe debere omnibus talibus in operatione ſua contrarians Opium. Uni anxietati ſpasmodicæ vaſa coarctanti, non febrili, ſolidorum irritabilitati & mobilitati ſaltem debitæ, atque ab anxietate inflammatoria probe ſejungendæ, hoc præſidium quadrat, quod ipſum egregie paucis eloquitur BOERHAAVIUS [s]) Opium inquiens tuto adhiberi poteſt in omnibus anxietatibus, ſi eæ ſaltem non ſint inflammatoriæ ſed a ſpasmis & affectubus animi natæ.

s) *in Comment. eo in-ſcio edito ad aph. 634. & vocem anodyna.*

Superſunt inter Symptomata febrilia quæ Opium ſibi vindicare videntur, Nauſea & Vomitus, Convulſio & diarrhœa, ſed de his tanquam Morbis in ſequentibus acturus ſum, tumque & huc facientia ſimul exponam. Debilitatem febrilem pertractabo vbi de malignis verba facturus ſum, de exanthematibus febrilibus jam egi. Variolas & Morbillos reſervo ſuo loco.

§. XV.

Sagaciores Practici in acutis febribus ab Opio abſtinent.; Encomiaſtæ ſæpe ſibi ipſis contrariantur.

Nil igitur amplius reſtare opinor, quod in Tractatione de febribus ediſſerendum foret, cui colophonem tanto lubentius addo, quo magis convictus ſum, conſtitiſſe liquido ex hactenus expoſitis, quomodocunque febrem acutam conſideremus, vix ullum in ejus curatione ſolida Opio locum eſſe. Felix ſanavit omnis Antiquitas medica continuas & inflammatorias febres, ſine Opio, quoque magis recentiori ævo abjecta calidorum & acrium nocentiſſimo apparatu, ad Veterum methodum iterum deventum eſt, eo magis febrien-

tium

tium ſaluti conſultum fuit. Nil de hoc remedio memorant magni Viri SENNERTVS & RIVERIVS. Sique illud exhibendum cenſerent Recentiores Doctores Febrium Cl. HUXHAM & CLUTTON, ille toti ſuæ methodo, hic novi ſui ſpecifici antipyretici actioni prorſus contrariaretur. Una vero dehortatio cordati SYDENHAMI, qui in multis aliis morbis ſalutarem Opiatorum uſum adeo bene noverat, eumque tamen in febribus rejicit, ſufficere poterat, ſi aliorum multorum Auctorum deeſſent. Errores Medicorum in febribus maxime, recenſens Henricus ab HEERS [a]) inter alia ſe obſervaſſe dicit, data duobus febrientibus poſt diem quintum narcotica in necrotica Medicorum culpa abiiſſe. Diſcant intempeſtivi uſus Amici monitore idoneo SYDENHAMO, nunquam aliquid boni, damnoſi multum expectandum eſſe, ſi ante diem 12. vel 14. exhibeantur. Ad cumulum Obſervationum provocanti Candidiſſimo Viro multum inter alios paſſim tribuerunt ipſi rei Veritatem experti Illuſtr. BOERHAAVIVS & van SWIETEN, quorum hic ſequentibus adjectum ſuum calculum declarat: [b]) Dum ſuppreſſo omni motu animali inquiens, profundus Somnus inducitur, vitales motus augentur, ſed in morbis inflammatoriis jam peccabat nimia vitalis motus velocitas, unde nunquam in his tutus videtur eſſe Narcoticorum uſus, niſi validis evacuationibus præmiſſis per VSem jam fractus fuerit nimius morbi impetus. Atque hoc ipſum adeo & ii confiteri debuerunt, qui ſecus ſenſerant, imo vero inopinantes, aut occulto Veritatis imperio moti ſibi ipſis contradixerunt, caveruntque ne errores exitiales Veri ſpeciem ferentes nimis propagarentur. Sane WILLISIVS licet ut ſupra retuli, ab Opio ſanguinis febriliter ebullientis fluctus reprimi & ſedari edixiſſet, [c]) tamen in ſequentibus [d]) diſertis verbis inquit: *Si quando ſanguis copia turgens ſimulque in febre ebulliens vaſa immaniter diſtendat, atque tunc præcordia ſyſtolium vicibus celerrime repetitis ad eum circumpellendum ne alicubi ſtagnet*

a) *Obſervat. Med. V.*

b) *Tom. I. p. 373. & Tom. II. de ſymptomatibus febrilibus agens paſſim ad monitum Sydenhami provocat.*

c) *Pharmaceut. Rat. Part. I. p. 184.*

d) *p. 192. in fine.*

ſtagnet aut exundet, ſumme allaborant, tunc certe narcoticum exhibere, quo iſte cordis labor præpediatur, Venefici potius quam Medici Officium eſſet, quare in ſanguinis plethora phlebotomia Opiatorum uſui ſemper præmitti debet. Manifeſtum equidem eſt WILLISIVM ex falſo principio quaſi Opium cordis motum retardaret, hæc ita eloqui, ſufficit mihi interim ipſum largiri libere acutiſſimæ febri non convenire Opium, dum multus & turgens ſanguis celerius per vaſa volvitur, & VSe eapropter opus eſſe; ſed VSibus repetitis ſæpe opus eſt ad turgorem & violentiam motus comprimendam ſineque hoc his, & aliis remediis in ſubſidium vocatis tamen antea non potitur medicus, niſi febre ad declinationem vergente, ergo antea non licet exhibere Opium per ipſam Williſianam ſententiam, quam utique magis adhuc urſiſſet, ſi Opium vere intendere febrilem circuitum & quovis præbio temporariam plethoram denuo excludere intellexiſſet. Operæ pretium eſt videre, quomodo ſe torqueat bonus HECQVETVS, laudare in febribus acutis adamatum ſibi Opium volens, & tamen etiam ab eo dehortans, & ſe hac ratione ſæpius confutans. Liceat adducere evidentia quædam hujus rei Teſtimonia! *Ope remediorum ſedantium* inquit, *ſi illa adhiberentur in morbo naſcente vel jam adulto, Medicus ſeſe liberum præſtaret a crudeli neceſſitate eripiendi Naturæ per evacuationes & iteratas & violentas humores illos, quos ipſa digerere & coquere tempore & motu ſuæ ſapientiæ relictis meditabatur. Namque per hæc pharmaca Naturæ cooperantia evitarentur raptus & celeritates humorum, cum illa conſervarent horum juſtas directiones, per ſuas vias & excretiones, ſine turbis circuitui inductis, tonum nervorum inſtaurando, & motum naturalem oſcillatorium, atque cutis functionem juvando. Ipſa VSe per uſum narcoticorum non adeo frequenter opus eſſet, ea namque præcaverent ignes, ardores, inflammationes, turbas, agitationes, quæ omnia invitos ſæpe ad VSem cogunt.* [e]

e) p. 335. 336. 337.

Quid glorioſius dici poſſet pro uſu Opii in febribus acutis? Verum quomodo conciliandá ſunt cum his ea quæ ſcripſerat majori jure in antecedentibus? *Abundantia* inquiens *ſanguinis ſeſe directe opponit felicibus conditionibus, ſub quibus exhibendum eſt Opium, & quia plethora ordinarie adeſt in principio morborum, maxime ſi quotidiana diæta vinoſa prægreſſa fuerit, ad præſcriptionem hujus remedii, judicio & ſcientia opus eſt. In hoc ſtatu vaſis ſanguine denſo & immeabili fartis, ſpirituoſis facilis introitus negatur, hinc maſſæ compactæ & viſcidæ majus inducitur volumen, eaque urgetur in vaſa viſcerum capillaria, inde congeſtiones, metaſtaſes, abſceſſus, gangrænæ. In hoc infortunio culpatur venenoſa narcoticorum malignitas, ſed vitium ſaltem pendet a mala exhibitione quod data fuerint naſcente morbo & in ſtatu plethoræ.* [f]) Quid dici poteſt deterius pro uſu Opii in febribus acutis? ſed idem eſt e diametro ſibi oppoſitarum adſertionum Auctor, & in eodem libro illæ habentur. Sed pluribus vicibus ita ſeſe gerit. Laudaverat e. g. in ipſo principio morborum opium, idque in morbis acutis & inflammatoriis frequenter cum fructu uſurpari dixerat, ad Varios Autores non omnino cum eo facientes provocans, [g]) verum quaſi horum oblitus viginti paginis interjectis, *ſanguis ſi fuerit bulliens* ait: *expanſus, ſpumeſcens, turgidus, calidus, elaſticus, exaltatus, aggerem quaſi opponit operationi opii, quod ſeſe expandens vi elateris quem continet, ſemetipſum inflammat & ſanguinem ſecum, ſicque hic idoneus redditur congeſtionibus perficiendis & lethargis funeſtis.* [h]) Fere eadem ratione ſeſe geſſit heteroclitum Caput de la METTRIUS minime interim dignus qui HECQUETO Viro probo & honeſto & pio ad latus ponatur. Scilicet Opium pacare & inhibere circulationem ſcribit [i]) atque ſic illud pro magno remedio antifebrili neceſſario declarat, alibi autem verius, licet ſibi contradicens, Opium periculoſum eſſe in omnibus morbis inflammatoriis eosdemque augere aſſerit

f) *p. 107. 108.*

g) *p. 127.*

h) *p. 146.*

i) *Oeuvres de Medicine, Memoire ſur la dyſenterie p. 123.*

aſſerit [k]) & adhuc alio loco Narcotica in corpore ambuſto periculoſa eſſe monet quando ſollicita opera nondum ejus refrigeratio procurata fuit. [l]) Ita omnino ſeſe res habet! Quomodo igitur Indorum ſole & febre ambuſtis corporibus, in calidiſſima regione, & in calidiſſimis morbis prodeſſe potuerit calidiſſimum Opium, referente ſupra allegato BONTIO, acribusque adhuc additis in Philonio, Requie Nicolai & Mithridatio exaltatum, dum interim in antecedentibus etiam jam laudatus Gualterus HARRIS [m]) ſub frigidiore Jove nunquam febres magis exitiales & phreneſi furibunda citius conjunctas vidit, quam in illis ægrotis, qui theriacam & mithridatium ſumſerunt, ego quidem non bene capio & concilio. Conſiderandum interim eſt, BONTIVM [n]) in principio febris ardentis exhibuiſſe pulpam tamarindorum & caſſiæ, deinde injici curaſſe clyſma, poſtmodum ſanguinem detraxiſſe copioſe, etiam iteratis vicibus, univerſum corpus perfricaſſe unguento quodam emolliente, forſan etiam dediſſe emulſiones ſeminum, & ſuccos fructuum horæorum, quorum omnium ſummam in Indiis eſſe quantitatem antea alibi commemoraverat, ſecaviſſe venam frontis, & tum (ſine dubio adultiore jam morbo, ſomnum neceſſario conciliandum duxiſſe, atque proinde deſcendiſſe ad Opiata. Sine omnibus illis præmiſſis, hæc boni quippiam præſtare potuiſſe per rerum naturam impoſſibile eſt, pluresque ſine dubio debuerunt perire, quam evadere potuerunt. Tumque ſine dubio intempeſtive datis narcoticis, infauſtus exitus adſcriptus eſt morbi magnitudini, qui ipſis his remediis tribui debebat.

k) *p. 126. 127.*

l) *p. 128.*

m) *Obſerv. 7.*

n) *Vide Meth. Med. c. XIV.*

§. XVI.

Opium haud convenit inflammationibus particularibus.

Finio ſic tractationem de febribus acutis inflammatoriis, deque Opio earum Therapiæ felici contrario; dum vero per notionem earum, de inflammationibus univerſalibus hactenus egi, jam adſpicere deberem particulares ſpeciali cuidam loco & viſceri inhærentes. Sed actum ſæpius

iterum agerem. Hoc unum ſaltem denuo velim expendatur accuratius: Ut in febre inflammatoria univerſali ita & in particulari alicujus viſceris motus circulatorius ordinarie peccat exceſſu. Hic exceſſus ſi ſummus fuerit, juvat generationem Gangrænæ; ſi ſummo paulo remiſſior, ſuppurationem, ſi ad naturalem impetum magis vergit, hocque non multum auctior eſt, reſolutionem promovet. Nunc in omni inflammatione Viſcerum unica reſolutio ſanat ægrum, dum gangræna ſubitaneam, ſuppuratio, quia acceſſus facilis & immediatus remediis maturantibus & detergentibus non datur, plerumque lentam mortem parit. Uterque ergo hic exitus inflammationis ſummopere & omni arte præcavendus erit ab illo, qui Ægrum ſervare voluerit. Præcipuum autem artificium verſatur in moderamine circuitus, quomodo igitur remedium circulum accelerans, & ſanguinem exæſtuans præſtando per artem Medici circuli moderamine congrueret? quomodo locum haberet remedium cum omnibus moderamen, & ſanitatem per illud obtinendam vere juvantibus, pugnans? Applicentur nunc hæc quæ modo ediſſerui Anginæ, Peripnevmoniæ hepatitidi, nephritidi ſimplici &c. ſed & nemo bonus Medicus hodie facile refert Opium ad præſidia horum Morborum curationi dicata. In inflammatione Ventriculi id requiri videtur a Vomitu urgentiſſimo, dicam vero de hac re Vomitum alibi conſideraturus. De Phrenitide ſatis egi cum de delirio agerem. Pleuritidem, Nephritidem calculoſam, inflammationem veſicæ, morbos quibus ob immanes dolores Opium non raro Practici deſtinant, conſiderabo tractatione de doloribus. Inteſtinorum inflammationem reſervabo argumentis de doloribus inteſtinorum, de dyſenteria, cholera & Paſſione iliaca, præmiſſa antea juſta therapia dolorum. De inflammatione uteri dicam morbos Puerperarum expenſurus. Jam me confero ad Variolas & Morbillos.

§. XVII.

§. XVII.

Inter febres acutas inflammatorias etiam referendas eſſe *Variolas*, nemo Medicorum ambigit. Quamvis vero modo probatum dederim, iſtiusmodi febribus neutiquam convenire Opium, tamen profiteri debeo, ſingulares fructus illi legitime uſurpato tribuere in curatione Variolarum, peritos Medicos, quare Opus eſt ut hoc argumentum curatius evolvam. Antiquorum equidem teſtimoniis uſum comprobare haud licet, quodſi enim etiam cum Cl. noſtro de HAHN Antiquitates Variolarum ex Græcis Autoribus erutas ſiſtere conato facere voluerimus, nulla tamen detegemus Veſtigia, Opii ab iis in hoc Morbo uſurpati. Crediderunt cum LISTERO quidam, in lectione Arabum verſati, his aut minimum Avicennæ ad Variolas ſanandas uſurpatum fuiſſe Opium. Neque tamen hoc patet ex expoſitione curationis Arabum, in quam inquirit Beatus HAHNIVS, dum eam eandem fuiſſe probare nititur cum cura carbunculorum a Græcis ſuſcepta. Præterea Viri hujus Doctiſſimi Doctiſſimus & humaniſſimus Antagoniſta WERLHOFIVS [a]) fatetur ſe Opium ad Variolas commendatum reperire non potuiſſe apud Arabas. Non negari poteſt, SYDENHAMVM qui optimam dedit Variolarum deſcriptionem, ut afferente BOERHAAVIO decies eapropter legi mereatur, etiam præcipue docuiſſe eximios effectus quos Opium edit in ſanatione hujus morbi; ſed & rectiſſime pronunciat WERLHOFIVS ipſum primum ejus Encomiaſten haud fuiſſe, ſed uſum Opii & Opiatorum remediorum in Variolis Sydenhamo eſſe multo antiquiorem, non in Anglia ſaltem, ſed & in Italia, Belgio, Germania. Quicquid ſit, hodie certe in Univerſa Europa & in aliis forte Orbis habitati partibus, Medici celeberrimi favent uſui Opii in Variolis, ſaltem paucis hinc inde ex recepta præconcepta hypotheſi diſſentientibus. Id dum ita ſe habet, juvabit ſaltem brevibus inquiſiviſſe, quo Morbi tempore & ſub

Variolæ.

a) *Diſquiſ. de Variolis & Anthracibus p. 96.*

ſub quibus circumſtantiis id locum habeat, ut uſus & abuſus limites accuratiſſime ſtabiliantur. Ante omnia vero tenendum eſt, cum Inſitio Variolarum, cujus præſtantiam antea poſt Illuſtres Anglos, a BOERHAAVIO, HOFFMANNO, HEISTERO & aliis jam agnitam, hodie poſt tot fauſtos ſucceſſus HALLERVS & WERLHOFIVS probat, atque inter alios multos præſtantiſſimi Viri IURIN, KIRKPATRIK, BURGET, TISSOT, TRONCHIN, BVTINI, CONDAMINE, ſat experti invincibilibus argumentis ore ſcriptisque tuiti ſunt, cum inquam inſitio omnem decurſum morbi magis ſecurum & tolerabilem reddat, etiam hujus operationis beneficio effici ut minor ſit Opii exhibendi in Variolis artificialibus neceſſitas, urgentioribus illis Symptomatibus emanentibus, quæ ejus uſum flagitabant. Dolendum ſaltem, nondum æque ubique in Germania, ac in Anglia, & Gallia, antiquata Parentum Amicorumque præjudicia deleri potuiſſe, quæ ſeſe invento incomparabili commodis publicis ubique adaptando opponunt, atque in Sileſia mea vix ullum hactenus tentamen quod ſciam fuiſſe ſuſceptum. Sed latius indies ſeſe extendet, atque dilutis ſolide objectionibus theologicis, moralibus & medicis, puſillanimitatis obſtacula tandem etiam ſuperabit, alta quaſi voce clamans Vis Veritatis, & Experientiæ. Atque quot myriades hominum Parentibus, fratribus, ſororibus, maritis, uxoribus, Amicis tum manebunt ſuperſtites! quot luctuoſa familiis aliquando ſplendidiſſimis, ipſisque ſoliis regalibus, haud evenient funera! quam innumera manus divinæ artificia non delebuntur & deſtruentur! Vultuum humanorum amabilem formam loquor, pulcherrimum inter omnia, quæ pulchra in Orbe adſpiciuntur, quæ eheu toties cutis teneritudine per morbi tyrannidem abolita, lineamentorumque ductibus diſtortis, fœda cicatricum fovearumque turpitudine immutatur & depravatur, atque ab angelica viſa mirum

quan-

quantum deſciſcit, & adeo interdum, ut humana pene eſſe deſinat. Neſcio vero an non magnum Inſitionis inventum Generi humano adeo ſalutare adhuc ſuperaret inventio antidoti ſpecifici, ſtimulo varioloſo epidemia & inſitione ſeſe manifeſtanti vere oppoſiti, huncque deſtruere apti, antequam febre prima excluſa ſecundam, & cum ea peſſimarum ſequelarum catervam induceret. Tale antidotum ut notum, ſibi inveniſſe viſus eſt BOERHAAVIVS in antimonio & mercurio, atque Cel. LOBB in æthiope minerali ex mercurio & ſulphure enato; neque ſi utrumque minus ſufficiat inventionis impoſſibilitas abſolute certa eſt, quamquam ob immutabilitatem principiorum & ſeminum in rebus, ita ſtatuat MEAD, [b]) quæ vero ad venena ſuis antidotis cognitis ſuperanda extendi nequit. Sane per ejusmodi verum antitoxicum, pro quo interim Opium nemo facile venditaverit, variolis ſine variolis curatis, in principio ſtatim imminens omnis jugularetur cum omnibus ſuis ſymptomatibus morbus, cum hactenus effectus ſaltem, quos cauſa ejus progignit, medela noſtra etiam ſapientiſſima oppugnare ſciverimus, non morbum ipſum. Verum latente adhuc in Democriti Puteo tali Arcano remedio, nil aliud dum hominem ſymptomata invadunt, quibus inſtare variolas hariolamur, ars ſagax præſtare novit, quam ut ſpecificum acre eorum, miſtum maſſæ ſanguineæ, cujus intima indoles ignoratur, ad exteriora determinet, puſtularumque futurarum multitudinem a capite avertat; cum ab earum in facie copia majori minorive, SYDENHAMO & aliis teſtibus, exitus infauſtus & felix multum pendeat, ac certiſſima illius præſagia inde deſumantur. Hoc vero momentum excretionem & depoſitionem acris varioloſi ad exteriora reſpiciens, dum totum a vitali Virtute proficiſcitur, hæcque rarius defectu, ſæpius autem exceſſu motus peccet, ſatis clarum eſt, ab ejus moderamine juſto multum boni expectandum eſſe. At cum ſtimulum varioloſum Opium non obtundat,

b) *de Variolis cap. III.*

tundat, atque etiam accelerationem nimiam circuitus & orgaſmum ſanguinis non compeſcat, ſed intendat, ut ſæpius dixi, ultro patet potius VSi a præſtantiſſimis Medicis & a me ipſo olim libello germanico commendatæ, atque ut egregie monet MEAD [c]) interdum ſub ipſa puſtularum eruptione adhuc cum fructu celebrandæ, locum fore, cum cujus effectubus, quemadmodum & acidorum nitratorumque laudatiſſimorum Operatione, Opium vere pugnat. Inſuper ſi durante febre prima, nondum excluſis, vel nunc prodeuntibus puſtulis, pediluvia, epiſpaſtica, pedibus applicata, regimen ſuperiorum partium frigidiuſculum, abdomine interim & pedibus probe tectis, multum pro morbi vi a ſupremo Ventre avertenda valent, Celeberrimis Practicis cum BOERHAAVIO teſtibus, ſponte opinor patet, remedium quod ſua virtute commotum & orgaſticum ſanguinem ſemper ad caput urget, non poſſe non eſſe alienum a vera medendi methodo atque noxium valde. Elegans eſt monitum Cl. MEAD [d]) *Obſtant* inquientis *aliquo modo, niſi forte ſæviſſimus adſit dolor, humoris e ſanguine ſeparationi omnia anodyna, quin ſi febris vehementia delirium fecerit, illud plerumque in pejus vertunt. Idcirco non, ante quam plane jam eruperint puſtulæ, illis uti commodum eſt, deinde vero quæ ad ſomnum ſint apta tuto dari poterunt.* Non me latet antiquitus Opium cum Opiata theriaca, diaſcordio, & aliis talibus inter alexipharmaca fuiſſe habitum, atque in genere ablegationi Veneni intus humoribus inhærentis ad cutim ſub exanthematum forma etiam recentiori ævo fuiſſe deſtinatum. Sed quam male ejusmodi alexipharmaca acria & calida cum vel ſine Opio Veneno varioloſo protrudendo adhibita fuerint, vel ſolum eminentiſſimum, ſed tanto magis tragicum exemplum Reginæ Angliæ docet, quam ſumta contra ſuum conſilium bis imminente morbo, larga doſi theriacæ, peſſimi moris variolas & necem ſibi adſciviſſe, triſtiſſimo cum affectu Gualterus HARRIS enarrat. [e]) DEO certe

c) *de Variolis Cap. III. p. 27. 28. 29. edit. Gœtting.*

d) *l. c. p. 33.*

e) *Obſ. 7.*

certè grates maximæ habendæ, quod SYDENHAMO diſſuaſore, tandem calida illa methodus, poſtquam eadem multa millia hominum a Variolis ſolis non trucidanda, certius trucidata fuerant, jam obſoleverit penitus, aut ſaltem Semi-Medicis & Medicaſtris hodie adhibeatur, dum docti & periti Viri antiphlogiſtico & antiſeptico apparatu non plane inſanabilem morbum toties vincunt. Atque ex iis quæ ediſſerui hactenus ſatis conſtare autumo, quanquam nonnullos Opii fautores aliter agere non neſciam, ad primam febrem plane non pertinere Opium.

Quanquam vero hoc ipſum ita ſeſe habeat, certum tamen etiam eſt, ingruente febre ſecunda, doloribus in omni ambitu cutis increſcentibus, dum ſuppuratio procedit, & ſenſim augetur, illis levandis conſectariisque eorum minuendis, Opiata in diſcretis quoque variolis multum inſervire. Tanto autem magis narcotica ſub hoc ſtadio locum habere poſſunt, quo magis obſervatum eſt, illa rite uſurpata decurſum ejus non ſaltem non turbare, ſed potius ſuppurationem promovere atque ſymptomata omnia a nimis acutis doloribus excludenda præcavere. Equidem puſionum diſcretis Variolis laborantium myriades ut ſine aliis remediis ita & ſine Opio feliciter ſanari a Natura ſola, aut a Medicis opio non faventibus, vel & uſum ejus non neceſſarium judicantibus per alia pharmaca certum eſt. Quamquam vero ego Opium nunquam ſaltem per luſum & jocum, & ſine manifeſta indicatione adhibere ſolitus ſim, variolasque valde benignas ſine eo ſæpe ſæpius curaverim ipſe, reputavi tamen etiam ſemper, & expertus ſum, Morbum placide magis progredi, & ad finem ſuum vergere ſi Opii minutulæ aut mediocres doſes pro ætatis, doloris, inquietudinis, quin & impatientiæ ratione aliis pharmacis ſub noctem præcipue jungantur, emulſionibus papaveraceis non ſemper ſufficientibus. Atque ſane multiplicibus caſibus convictus ſum veriſſime adſeruiſſe Illuſtrem WERLHOFIVM[f]) *Uſum Opii*

f) *de Variolis & Anthracibus p. 96.*

ſub variolis benignis, *ſed juſto moleſtioribus innocuum eſſe*, atque quoties mihi cum talibus agendum fuit, animo ſemper obverſata ſunt Eruditiſſimi Viri verba: [g]) *Quisquis ubi opus eſt*, *aliis ad Variolas remediis*, *laudani Sydenhamiani vel unicam Guttam vel plures pro ratione ſymptomatum*, *virium*, *ætatis*, *ſingulis 4. 6. 8. 12. 24. horis prudenter addere novit*, *is magnum ſane pro felici*, *& tranquilla & tolerabili morbi medicatione habet ſubſidium.* Velim legi plura quæ habet inter alia de vi Opiatorum qua extus ad cutis ſuperficiem promovent variolas, roſeumque earum ambitum ac externarum partium tumorem promovent, & quæ ſunt reliqua. Pulchre ego quidem recordor, me non raro infantibus dentitionem & variolas ſimul cum anxietatibus & doloribus geminatis ſuſtinere juſſis, niſi prorſus in tenellula ætate conſtituerentur, circumſpecte adhibito Opio profuiſſe, atque etiam ſolarum variolarum incommoda, ſomnum blandum inducendo, mitiora reddentem vidiſſe durante eo, longe felicius maturationem ſuccedere, quam ſi ægri vigiles manſiſſent, corporaque ſua huc & illuc jactitaſſent, idemque a MEADIO [h]) annotatum lego. SYDENHAMVM autem imitatus nunquam antea, quam ſexto die porrexi hoc pharmacum, idque pro re nata ad finem uſque Morbi continuavi, non pœnitendo unquam rerum mearum ſucceſſu.

g) *p. 97.*

h) *de Variolis c. III. p. 34.*

§. XVIII.

& ſpeciatim confluentes.

Verum enim vero præcipue in confluentium Variolarum curatione earumque ſecunda febre, ac ſymptomatibus, quæ illa infert, ſingularem prorſus Opii uſum eſſe Præſtantiſſimi Viri contendunt, obſervationibusque pluribus felices ſucceſſus adſtruunt. Conſentiunt in hoc argumento practico cum SYDENHAMO, qui æque ſpecificum pharmacum Opium in variolis confluentibus eſſe dicit ac corticem peruvianum in intermittentibus *p. 464.* et FREINDIO qui id plus ſimplici vice divinum remedium in hoc morbo vocat, alii multi medici Angli, atque quem ſuum eſſe Britannia pervellet

vellet, Ill. WERLHOFIUS. [a]) In cohærentibus & impenſe confluentibus ſi quid juvare adhuc poteſt, Opium id eſſe dicit, quo multæ moleſtiæ & pericula feliciter queant averti. Sat interea certus ſum, non promiſcue juvamen inde expectandum eſſe, ſed peritum requiri Artificem, ut ſperatæ ſalutis loco damna haud inſequantur. Id ut intelligamus accuratius, verum ingenium febris ſecundæ atque cauſas ejus antea debemus exactius noſſe. *Primo* quidem ab acerbiſſimis doloribus, quos cient in Partibus ubi reſident, acri pure ſcatentes variolæ, & margines earum ac loca intermedia, ſi quæ ſuperfuerint, inflammata, omne ſyſtema nervoſum in conſenſum trahitur, atque ſic quod omni dolori paulo vehementiori ſolemne eſt, eapropter febris accenditur. *Deinde* in omnibus locis ubi in corporis cortice adſunt puſtulæ, oppilata ſunt cutis vaſa, perſpirationi inſervientia, aliaque vicina compreſſa ſunt, & inflammata quæ ideo etiam non perſpirant. Igitur partim ob reſiſtentiam in tot capillaribus natam, partim ob retentam in corpore magnam molem humorum quæ tranſpirare debuerat, vis cordis fortius inſurgit. Atque hæc ſub tanto onere ſuffocaretur tandem, ſæpeque vita ceſſaret, niſi in infantibus per diarrhœam, in adultis per ptyaliſmum bona fortuna excernerentur humores, qui reſtitarant, ac perſpiratio adeo ad vitam & ſanitatem neceſſaria, vicaria tali excretione ſuppleretur; aut turgore faciei & artuum accedente accumulata in corpore colluvies in externis partibus ſtabilis commoraretur, periculumque ab internis ita averteret. *Tandem* pus hærens in variolis mora & calore acrius factum abſorbetur continuo a venulis bibulis, intimiusque ſanguini admiſtum calore & motu in ichorem putridum vertitur, omnes humores corporis inficientem, qui deinde depravati ſua acrimonia vellicant villos cordis & arteriarum, eosque ad citatiores ictus exſtimulant. Per has itaque conſpirantes cauſas enata febris tanto eſt deterior, cum triſti experientia docente, peſſimis ſymptoma-

a) *p.* 96.

 tibus

tibus inſequentibus ægrum neci toties tradat. Summa ergo arte impugnari debet. Videamus nunc quid ad illam debellandam facere queat Opium. Sane nullum remedium certius & majus pro doloribus enormibus minuendis dari in omni medicinali ſupellectile quam quidem Opium, atque eo efficaciter primam febris cauſam oppugnari poſſe, nemo negaverit. Nimis nempe ſegnia ſunt & inertia alia pharmaca & multo magis quam in diſcretis, quæ ex croco & foliis papaveris deſumuntur, neque frigidorum ſeminum & papaveris emulſiônes quibus utique ſuus honos debetur, ſine acceſſu Opii, ſufficiunt. Confidenter itaque id dari poteſt & debet, ſaltem inquirendum, an etiam, & quousque reliquis binis cauſis congruat, quæ non minus febris vehementiam juvant, & ſuſtentant, ac ipſi dolores. Opium perſpirationem valide ſi ullum aliud remedium movere notum eſt; quare & ſecundæ febris cauſæ admodum videtur contrariari, ſed notandum, cum cura, perſpirationis ſucceſſum ſupponere Organum ejus bene ſe habens, quod vero nunc eſt obſtructum, inflammatum, aridum, tranſmittendis igitur humoribus, ſive vaporis ſive udoris ſpecie exitum molientibus, ineptum, ergo ad perſpirationem movendam jam nil facit Opium, cutis conditiones quæ ipſi reſiſtunt, quæque nunc obtinent non mutans. At vero licet perſpirationem abolitam nequeat reſtituere, multum tamen boni haud raro præſtare poteſt, humores ſaltem verſus cutem determinando, eos ibi detinendo atque quod bene notandum, maxime ſi febris vere torpeat, & tumores capitis artuumque ſubſideant, ſuppurationem decentem variolarum promovendo, cum e contra quod egregie monet YOUNG, [b]) febre nimis magna exiſtente nocivum ſit. Tunc enim neceſſario, præter rem turgorem humorum jam ſummum adhuc adauget, & dum pulſuum ictus adhuc vehementiores & numeroſiores efficit, tranſitui puſtularum in gangrænam magis, quam in blandam ſuppurationem favet. Meretur hic

b) *p. 144.*

hic citari a Cl. FREINDIO conſignata *Hiſtoria prima in Epiſtola ſingulari* ad Celeb. MEAD exarata. [c]) Erant ſexto die puſtulæ omnino pallidæ, facies depreſſior, delirabat æger ſed febre vacabat. Data igitur fuit Theriaca cum radice ſerpentariæ. Septimo die puſtulæ ſeſe extulerant, margines earum rubeſcebant, & interſtitia colore florido ſuffundebantur. Addit hæc omnia recenſens FREINDIVS: *Vides quam mira præſtiterit calidior paulo Medicina, vix vero talia cardiaca cum judicio adhibentur, niſi in hoc unico variolarum tempore ubi non ſatis proruperint. Valentiora illa fiunt cum Opiatis commixta quæ nulla frigida vi inſtruuntur, humores reprimente, ut nonnullis placet.* Taceo hiſtorias alias a Cl. FREINDIO conſignatas & collectas; addo ſaltem in illo, quem adfero caſu, cum deinde febris accedere deprehenderetur, ſomnifera & calefacientia ſtatim fuiſſe ſepoſita. Neque Opio locus erit ullus, ſi diarrhœa perſpirationem ſuppreſſam ſupplens, & colluviem humorum ejiciens in junioribus adfuerit, resque eorum in vado collocaverit. Licet enim illud a doloribus vel ſymptomatibus aliis videatur indicari, tamen perpendiſſe juvat Opium alvum ſemper inhibere; quare conſultius erit abſtinuiſſe, atque hanc cautionem optime tradidit SYDENHAMVS alvi fluxum cum damno ægri Opio ſiſti teſtatus. [d]) At enim vero aliter cum adultorum Ptyaliſmo comparatum eſt, ut enim per aliorum & Cl. noſtri de HELWICH [e]) experientiam, Opiata quando ſub ſalivatione Siphyliticis mota indicantur, eidem nullum obicem ponunt, ita quoque teſte SYDENHAMO [f]) illa in variolis ſalivationem non ſaltem non ſupprimunt, ſed adeo juſto citius cum ingenti Ægri periculo minutam etiam repetitis vicibus exhibita redintegrant, & perdurare ad legitimum terminum faciunt. FREINDIVS etiam ſputa Opiatis nunquam intercipi vidit. [g]) Quandoquam igitur in variolis confluentibus quamdiu faciei tumor & inflammatio manet, & ſaliva recte fluit a remediis omnibus,

c) *de purgantibus in ſecunda variolarum confluentium febre.*

d) *p. 190.*

e) *M. N. C. Dec. III. An. VII. & VIII. Obſ.*

f) *p. 190. 191.*

g) *Epiſtola citata Hiſt. 4.*

bus, diluentibus & antiſepticis exceptis, & ex conſilio ſaluberrimo ut aliorum Anglorum, ita præcipue SALISBURY CADE [h]) a remediis evacuantibus maxime, prorſus abſtinendum ſit, ne neceſſaria per glandulas ſalivales evacuatio cui peragendæ Natura incumbit, perturbetur; imo vero licet eodem Cl. Viro Suaſore etiam detumeſcente capite & Ptyaliſmo decreſcere incipiente, ſi ſaltem manus debito modo tumeant, & nulla adſint prava ſymptomata, totum negotium recte committatur Naturæ, arsque ſpectatricem ſaltem agendam habeat, tamen Opii uſus, vel ad majorem morbi lenitatem impetrandam indicatus, tutus erit & proficuus, dum ſalivationem & humorem externarum partium non impedit ſed ſuſtentat potius, & promovet.

h) Vide Freind Comment. VII.

Accedo ad reſorptionem puris in venas, tertiam cauſam febris, quam vero cavere non poteſt Opium. Namque mala imminentia a colluvie humorum non perſpirante, totum ſyſtema vaſorum onerante, putrilagine ſua omnes ſuccos inquinante, decubitus ominoſos variis viſceribus illatura & ſtamina ſolidorum tandem exeſura, ſaltem ut dictum fuit, averti poſſunt diarrhœa, ptyaliſmo; & tumore capitis artuumve, utpote quibus ſolis interna tuta præſtantur. Igitur quoties cum capitis & faciei præcipue turgore, artuum tumor criticis diebus deſidet, quoties ptyaliſmus ceſſat, atque ſic a remanente in Sinu humorum materia morbida eapropter febris valida, inquies, jactatio corporis, anxietas, reſpiratio anheloſa, tremor, angina, pervigilium, delirium exoritur, tum ars naturam medicatricem debet imitari, viasque illas legere quibus ægros deſperatos viſos hæc ſanavit. Cumque ptyaliſmum deficientem iis remediis quæ eum alioquin certo movent, hic arte movere vix expediat, diarrhœa artificialis efficienda eſt, perque inteſtinorum glandulas ille morboſus fomes educendus qui per glandulas oris egredi detrectat & ad partes exteriores haud deponitur. Neque Ægri debilitas aliquid contraindicat, cum ea a putridis

tridis humoribus omnia vaſa opplentibus ortum ſuum ducat; quibus imminutis levata ab Onere Natura vires recipere incipit. Hanc methodum nemo elegantius expoſuit Cl. FREIND integro Comment. VII. *de febribus*, quo varias litteras doctiſſimorum in Anglia medicorum ſecum conſentientes exhibuit, & in ſubjuncta Commentariis in editione pariſienſi Epiſtola quam jam citavi *de Purgantibus in ſecunda Variolarum confluentium febre ad Richardum Mead* quæ in aliis editionibus ſi bene memini, non habetur. Placet his Clariſſimis Viris ut etiam SYDENHAMO præmiſſa pro re nata, purgantibus VS. ad colluviem putridam ſtabulantem in corpore quam Natura non expellit quantocyus eliminandam. Ancipitem tamen & periculoſam in Corpore ſuppurato VSem declarat BOERHAAVIVS; [i]) atque inter Germanos Illuſtr. noſter de HELWICH [k]) & Celeb. HEISTERVS [l]) omiſſa VSe aqua laxativa Viennenſi & Manna in ſero lactis ſoluta, multos ex mediis Orci faucibus felices eripuerunt. Sive vero VS, (quam anheloſæ reſpirationi unice occurrere SALISBURY CADE [m]) quamque & hac & Phrenitide ſuperveniente, nullo non tempore adminiſtrandam eſſe monet (MEAD [n])) alvum laxantibus præmittatur, ſive minus, interpolari tamen iis contra enormes impetus jubent Clariſſimi Viri Opiata SYDENHAMO in his caſibus toties collaudata, quem in earundem exhibitione cives ſui non tantum ſed & aliarum regionum Medici ad hunc diem ſecuti ſunt. Verum enim vero quæſtio ſummi momenti hic enaſcitur, num pro febre cum pravis & mortiferis ſæpe ſymptomatibus inde pendentibus minuenda plus valeat Opium, num alvum ducentia remedia de quorum ſingulari uſu hactenus egi, ad hunc finem magis faciant. Prius omnino ſtatuit SYDENHAM & idem prorſus cum eo ſtatuere ſupponendi ſunt omnes, qui durante febre ſecunda æque liberales obſervantur & liberaliores ſæpe ac ille in præſcribendo Opio. Sed non parum hac in re ſe decepit Vir eximi-

i) *in Commentario præter Voluntatem ejus edito ad aph. 1402.*

k) *Ephem. N. C. Cent. VII. & VIII. p. 353.*

l) *diſſ. de Manna & ſpeciatim proficuo ejus uſu in Variolis confluentibus.*

m) *in Epiſtola Freindii Comm. VII. inſerta.*

n) *ibid. inſerta habetur.*

ius,

us, quanquam noxas graviſſimas febris ipſius & neceſſitatem ipſi obviam eundi pulcherrime intellexerit. *Diligenter expendendum eſt* inquit [o]) *prout ſedatior fuerit ſanguinis impetus, ita debitum augmentum & magnitudinem acquirent puſtulæ, atque ex adverſo pro ratione Orgaſmi, quo tumultuatur dictus ſanguis, puſtulæ marceſcent; intercepto ulteriori progreſſu unde non ſolum peccantis materiæ, eliminatio ſufflaminatur, ſed inſuper ſingularum phlegmonum Oeconomia & genuina craſis interturbatur, indeque vel non omnino debito tempore ad ſeparationem pertingunt, vel ichor demum fit puris vice, & loco flavi liquoris favum colore referentis; nigricans aliquis humor vel ſuccus alius non naturalis & a genuinis variolarum puſtulis alienus egeritur.* Atque hactenus egregie de febre ipſa & ejus ſequelis agit SYDENHAMUS, fallitur vero inſigniter, quando Opium ſecundæ febris in Variolis confluentibus ſpecificum vocat, idque & ſanguini & ſpiritubus conſopiendis, atque in ordinem redigendis par habet, totoque ſuppurationis tempore & diutius, doſi etiam auctiore, interpoſito licet ſemper aliquo temporis ſpatio, eouſque repetendum vult, donec finis præfixus; moderamen nempe febris obtineatur. Dolendum valde, Optimum Virum qui adeo bene in aliis febribus acutis noxas Opii cognitas habuit, hac in febre Spirituum motui inordinatiori nimium dediſſe, cui quidem ſi ſub eo dolorem intelligas pulchre convenerit Opium, modo orgaſmum, citatumque & inordinatum motum ſanguinis qui totus ab uno dolore non pendet, æque cohiberet, quem vero ex naturali ſua actione potius auget & intendit, ut omnia calida cardiaca, ſudorifera & alexipharmaca, adeo SYDENHAMO ipſi & hodie Medicis omnibus doctis exoſa. Vidit vero tandem ipſe SYDENHAMUS & alio loco ſincere confeſſus eſt ſummas etiam paregoricorum doſes vim febris neutiquam infringere, ſed augere: En propria ejus verba: [p]) Cum vero ſub ultimis morbi diebus haud raro accidat, ægri alvum

o) *Epiſtola ad Guil. Cole Oper. p. 463. 464. 465.*

p) *de febre putrida Variolis confla-*

vum partim a morbi natura, partim a magna paregoricorum vi quorum opem plane depoſcebat medendi ratio, ita conſtipatam eſſe, ut tum fere ſuffocetur ille, tum febris ad eum gradum adſcenderit, ut jam de ægro pene conclamatum videatur, duro huic nodo durus cuneus aptandus eſt, & rebus ſic ſtantibus longe minus ægro periculi erit ab aſſumto cathartico leniente, quam a febre eo vehementiæ ob alvinarum fœcum retentionem profecta. Certum equidem eſt SYDENHAMVM nec noxas opii, nec fructus cathartici in febre putrida Variolarum rite introſpexiſſe, ſufficit interim eum illud ſæpe inſufficiens febri coercendæ declaraſſe, niſi hoc in ſubſidium vocetur. Sed plenius poſt eum hanc practicam Veritatem (cujus licet dein per longum tempus ad FERNELII usque tempora neglectæ, Rhazes jam conſcius erat,) introſpexerunt Clariſſimi quidam Angli jam a me memorati, quos inter MEADIVM [q]) FREINDIVMque præcipue, & illos omnes quorum epiſtolas huc facientes *Comment. VII. de Febribus* is collectas exhibuit laudare debeo. Deinde etiam JOH. HUXHAM Cathartica in ſecunda febre Variolarum feliciter ſe adhibuiſſe, ſcribit in *Obſervationibus de aëre & morbis epidemicis*; Veraſque horum purgantium laudes eſſe expertum ſe didiciſſe teſtatur Ill. de HALLER *in Herm. Bœrhaave Meth. Stud. Med. p. 923.* vide & ejus *Opuſcula Pathologica p. 116.* Noſtra ætate Cl. YOUNG [r]) dum in Variolis humores ad putredinem inclinant, vaſa turgida & diſtenta ſunt, atque perſpiratio ſuppreſſa eſt, VSem, Clyſma, aut aliud remedium alvum ducens commendavit, Opium autem, quod notari velim, tum temporis pro veneno habendum eſſe monuit. Atque prorſus laudabili ſtudio ſummum uſum catharticorum docens Cl. SIMSON, [s]) SYDENHAMVMque ſimul taxans toto ſuppurationis tempore uſui anodynorum unice intentum, pro tumore capitis manuumque ſuſtentando, ſe ad omnia prava ſymptomata præoccupanda parcius uti conſueviſſe

entibus ſuperveniente, Operum p. 695.

q) *Mead ante Freindium ſe methodum adhibendi purgantia in Variolarum febre ſecunda in uſum vocaſſe dicit, in Præfatione libri de Variolis in cujus cap. III. aſſentire nolentem in ſole velle caligare dicit.*

r) *p. 153.*

s) *Act. Edinburg. Tom. II. Part. II. No. 50. edit. Germ. p. 757. 765.*

ſueviſſe Opio fatetur, & toto ſuppurationis tempore alvum blande apertum ſervaſſe, optimo ſucceſſu ait, nilque ſe inveniſſe pro moderanda febre aptius. Quin non mirum eſſe dicit, tot ægros perire, ſi alvus a principio ad finem morbi ſit clauſa, & Medicus de ea ſolvenda non cogitaverit, ſub perpetua Opii adhibitione. Ecce prærogativas Catharticorum! veramque eorum Vim minuendi febrem, ſine quibus pro hoc fine nil poteſt Opium, quod potius ſua naturali dote ſi rite ejus effectus conſiderentur, febrem juvat & auget, cum omnibus ab ea pendentibus ſymptomatibus. Inter illa quammaxime referri debent ardor ſummus, pervigilium, delirium, convulſio, coma, angina, anxietas, peripneumonia, pleuritis ſub quibus toties æger moritur. Hæc vero mala omnia oriuntur a decubitu turgentium corruptorumque humorum per impetum febrilem ad interiora capitis, ad fauces, ad pulmones, determinato. Cogitemus jam conſtare per experientiam Opium ſua vi inſita circulum intendere, calorem augere, humores rarefacere, ſanguinem ad caput congerere, eumque ſimul in pulmonibus coacervando reſpirationem difficiliorem reddere. Quis his ita ſe habentibus non videt, ſi in variolis confluentibus febris jam ardet, ſi jam turgor omnium humorum adeſt, Opium phyſica neceſſitate peſſima illa in capite, faucibus, & pectore ſymptomata humores ad hæc loca determinando, citius acerſere, & ſi jam adſint, pejora reddere debere. Quis præterea non animadvertit, dum omnia hæc mala nil magis arcet & minuit quam alvus laxa, opium alvum naturaliter cohibens duplici reſpectu nocere, nempe & illa mala ſua agendi ratione inducendo, ac confirmando; & excretionem illam ſiſtendo, qua ſola præverti & curari poterant. Confirmantur hæc quæ ita eloquor experientiis celeberrimorum Practicorum. Obſtinatis vigiliis poſtquam narcotica incaſſum adhibita ſunt, ſubveniri leniter purgantibus ſæpius debitis intervallis adhibitis, docet SALISBURY CADE. [t]) In illo

t) *Vide Freind Comment. VII de febribus pag. mihi 42.*

illo Anginæ ſub finem morbi interdum ortæ genere, in quo præter vocem raucam atque deglutitionem difficilem inſignis faucium tumor & dolor, ac viſcidorum humorum ad eas factus decubitus rhonchusque adeſt, expertus Opium ſerio diſſuadet & cathartica laudat YOUNG. [u]) Poſt ſuppurationem enatum delirium pro naturali ſua cauſa habuiſſe Opium, cujus uſui SYDENHAMVM ſecutus antea durante ſuppuratione indulſerat obſervavit Cl. SIMSON, [x]) abſtinuit igitur ab eo, & clariſſime animadvertit ægros periculoſius decumbentes ſemper a delirio & febre magis liberos fuiſſe, qui illud non ſumebant. Opio a ſe amato ubi ſomnus non comatoſus & reſpiratio integra permittit, neque fluxus ſalubris adeſt, tantum locum concedit Illuſtr. WERLHOF, [y]) quare ubi fluxus ſalubris alvinus arte neceſſario movendus, id abeſſe debebit ſecundum ejus ſententiam; verum quando ob colluviem humorum in pulmonibus aggeſtam reſpiratio non integra ſed brevis & frequens eſt purgantia indicari laudatus CADE [z]) injungit. Non opus eſt, ut plura ſymptomata febris putridæ ordine percurram, namque monente MEAD *utcunque varia inſtent, & ſibi ſuccedant, illud tamen omnibus commune eſt, ut exinanitionem aliquam deſiderent.* [a]) Suppoſitorio, Enematibus, potioni lenitivæ cedere cum febre vidit Convulſiones RICHARDVS FREWIN, [b]) coma cum febre poſt decoctum ſennæ evanuiſſe obſervavit FREIND [c]) qui variis hiſtoriis ſuppeditatis tandem ſeſe monſtraſſe dicit ægrotos ſexus utriusque, omni tempeſtatum genere, omnis ætatis, omnis habitus, omni anni tempore laborantes omnes purgandi via a periculo vitæ maximo liberatos fuiſſe. [d]) Nonne ergo ſi verum Opii modum agendi contueamur & practica hæc Virorum expertiſſimorum teſtimonia adſpiciamus, dilucide apparet, tantum præciſe Opium febri & ejus ſymptomatibus velificari, quantum alvina purgatio contrariatur? Sane ſi quod teſtatur CADE [e]) repetitis evacuationibus per alvum omiſſis ſymptomata

u) *p. 144. ſeq.*

x) *l. c. p. 760.*

y) *de Variolis & anthracibus p. 96.*

z) *Freind. Comment. VII. p. 42.*

a) *Freind. Comment. VII. pag. 45. edit. Pariſ.*

b) *Freind Comment. VII. p. 39. 40.*

c) *epiſtola ad Rich. Mead de purgantibus in febre ſecunda Variolarum Hiſt. I.*

d) *pag. 91.*

e) *Freind Comment. VII. p. 42.*

mata indies augentur & inter diem 12. & 24. lethalia evadunt, id certius eveniet opio alvum ſupprimente loco catharticorum ſaltem exhibito, aut harum exhibitione rariore, illius frequentiore, plus juſto.

*** ***

Atque his ita ſeſe habentibus fere videri poſſet, plane abeſſe debere Opium a febre ſecunda Variolarum confluentium, & vere melius in totum abeſt, niſi Medicus accuratius intelligat, quales mutationes in corpore varioloſo edat Opium, & quousque ſaluti ægri conveniat, quousque minus. At vero datum tamen eſt ſæpe aut ſine damno, aut cum fructu, a Medicis illis ipſis quos nominavi cartharticorum uſui patrocinantibus, teſtibus multiplicibus eorum obſervationibus, quas ſuppeditant. Et quod majus eſt, qui præcipuam partem curationis in eo ponit Cl. SIMSON[f]) ut & a principio morbi, & durante ſuppuratione alvus ſit libera; qui diarrhœa infantes in vadum locante, ut ipſe notat SYDENHAM, Naturæ veſtigia legenda eſſe, alvinamque excretionem ptyaliſmo faciliorem & magis naturalem eſſe monet; qui ad Cl. WINTRINGHAM[g]) & HOFFMANNVM[h]) provocans alvi ſeceſſum haud nocere Ptyaliſmo urget; tamen nihilominus ingenue fatetur, ſi magna adſit inquies & magnus dolor, opium incomparabile deprehendi remedium. Minime ergo illud prorſus rejicit, ſed quando id ad ſedandos dolores, & ſomnum inducendum præſcripſit,[i]) ſemper ſimul clyſma injiciendum præcepit; more autem Sydenhamiano ſi detur neminem determinare poſſe dicit, quid eo impetratum velit, miramque rem eſſe recte affirmat, dari id ſub ſpecifici nomine eo tempore, quando omnes ejus effectus fini medentis contrariantur, qui ægrum a ſentina corruptorum humorum liberatum cupit.[k])
Non ſatis verbis poſſum exprimere quanta voluptate legerim hæc Cl. SIMSONI placita cogitatis meis a multis annis

animo

f) *l. c. p. 767. 768. 769.*

g) *Comment. noſologici p. 63.*

h) *Cap. de Variolis Med. Syſt. Tom. IV. p. 172. vide & p. 159. in fine & 153. §. 3.*

i) *l. c. p. 760.*

k) *p. 771.*

animo firmiter ſedentibus, ut ovum ovo ſimilia. Poſtquam quippe accuratius ſcivi, effectus quos Opium edit in corpore humano, illos accommodare indicationibus veris in febre ſecunda Variolarum confluentium ſtabiliendis neutiquam potui, quin cum illis effectubus has pugnare, prorſus convictus credidi, ſæpeque adeo tum ab Opio abſtinui, quando ab aliis Medicis præcipue exhibendum eſſe judicabatur. Introſpexeram jam bene Novitius adhuc Medicinæ Doctor ut VSis utilitatem in Variolis, ita alvi nimis diu retentæ noxas, & fructus inſignes clyſterum, hos ex Diſſertatione Cl. BERGERI [l]) edoctus, qui anxietates, inquietudines, ſpirandi difficultatem, æſtum vehementiorem, vigilias, dolores capitis inde levari, imo ipſam decantatam malignitatem eorum beneficio cito, tuto, & jucunde alvo emitti ſcribit, [m]) quamvis uſum ſummum evacuationum alvinarum ad ſecundam febrem variolarum confluentium mitigandam nondum clarius perſpexerit. Imbutus etiam eram, cum ad Artis opera accederem, præcepto BOERHAAVII, [n]) in ſtatu ſuppurationis clyſma blandum, diluens, emolliens, laxans quotidie injiciendum eſſe, magnoque meo bono Freindianum Commentarium mature pervolveram. Igitur in diſcretis adeo nunquam alvum per duas aut tres dies clauſam eſſe ſivi, meminique dum in his ſecunda ardebat febris, adultioribus præcipue moleſta, anxietatibus, inquietudinibus, & agrypniis me ſæpe ſæpius felicius ſuccurriſſe blandis catharticis, quam Opio, poteramque ſi opus foret variis hiſtoriis id fuſius adſtruere. In confluentiſſimis vero Variolis propriæ Uxoris, tum gravidæ, poſtquam febrem primam VSe infregiſſem, ſecundam liberaliore uſu nitri, & lactis ebutyrati potu largiore, alvoque inde quotidie ſemel, bis, ter, mota plus mitigaſſe recordor, quam laudano liquido ad quod interdum ob ſummos dolores confugiendum erat. Quoties vero aliis ægris urgentibus doloribus, inquiete, & vigiliis, ad quæ ſola ſymptomata vere

l) *de uſu VSis & Clyſterum in Curatione Variolarum.*

m) §. 28.

n) *aph. 1402.*

 ſpectat,

ſpectat, Opium exhibui, ſemper cogitandum eſſe intellexi, id alvum cujus apertio adeo utilis & ſæpe neceſſaria eſt, natura ſua cohibere, igitur illud abeſſe tam diu debere, donec laxans porrectum officio ſuo defunctum fuerit, denuoque poſt Opium datum operam dandam eſſe, ut alvus reſpondeat, cum ſi pergeret actio Opii, & cathartici ceſſaret, ægri res ſemper in deterius abire deberent. Optime ergo per diem blando cathartico uſurpato, ingruente veſpera, vel nocte adventante narcoticum locum habet, maneque inſecuturo ſæpe iterum catharticum exhibere æquum erit, veſpertino narcotico denuo ſubjuncto, ſi nil contraindicet alternis vicibus ita pergendo donec æger melius ſe habeat. Hac via incedendo plus ſimplici vice ægros in ancipiti rerum ſtatu verſantes quin conclamatos viſos ſervavi. Quo magis vero durante febre ſecunda, capite, collo & pectore affecto, urgent vigiliæ, delirium, convulſio, tumor faucium, reſpiratio peripneumonica, & pleuritica, eo magis cautiſſime mercandum cum opio eſt, quod ut antea dixi ad hæc loca commotum ſanguinem præcipue determinat, ac his omnibus malis non levandis ſed intendendis aptum habetur, eo magis unica ſalus tum a purgantibus mature adhibitis ſperanda. In genere aurea eſt Regula quam tradit SIMSON. [o]) In morbis in quibus copia corruptorum humorum adeſt, potius dandam eſſe operam, ut illi educantur, & alvus aperiatur, quam exhibendum eſſe Medicamentum, quod naturali ſua actione omnes excretiones inhibeat, quemadmodum Opium. Bene novi non probari omnibus cathartica in Variolis, ſed egregie eorum uſum contra ſecus ſentientes vindicat FREIND. [p]) Vana eſt objectio, ea avocare humores a cortice corporis tumoribusque ſalubribus externarum partium obeſſe. Probe tenendum eſt, quod cum Celeb. MEAD [q]) urget laudatus SIMSON, ipſum Sydenhamum obſervaſſe multos mori delirio, Angina, Peripneumonia in ſumma ἀγμῇ morbi conſtitutos, non obſtante tumore

o) *p. 763.*

p) *in epiſtola de purgantium uſu in ſecunda Variolarum febre, poſt enarratas hiſtorias.*

q) *apud Freind. Comment. VII.*

tumore faciei & artuum enormi, coacervationemque humorum nimiam durante ſuppuratione eſſe mortis præcipuam cauſam. [r]) Teſtantur ambo, & vidi ſæpius ipſe, tumores neutiquam poſt uſum decentem catharticorum ſubſidere, & purulentam materiem retrahi; ſuppurationis potius ſucceſſui obeſſe nimium tumorem nimiamque ſeri ſtagnantis colluviem Simſon affirmat, circulum humorum in cute prorſus ſufflaminando, a cujus tamen libertate blanda ſuppuratio pendeat. [s]) Diſtinguendum cum hoc Cl. Viro inter incrementum puſtularum & tumoris; illæ non ſatis elevari poſſunt, hic nimium elevatus occaſionem præbet peſſimis ſymptomatibus, tumore quippe totum corpus occupante, qui liquida ſtagnantia & vaſa compreſſa ſupponit, febreque ſimul validius ſanguinem urgente, neceſſario tranſitus ejus in vaſa aliena, peripneumonia, delirium, & aliarum partium inflammationes debent inſequi.

r) *p. 757. 758.*

s) *p. 764. 765. 770.*

Licet itaque turgorem partium externarum promoveat Opium, ſua nempe vi circulum intendente, & rarefaciente, æque tamen immerito audire poteſt verum febris putridæ ſpecificum, ac cortex peruvianus, licet hunc cum Opio ſimul uſurpatum huic febri reſiſtere pronunciet MORTONUS, [t]) maxime ſi periodicis exacerbationibus & remiſſionibus adfligat. Hujus forte autoritate olim motus Cl. noſter de HELWICH, [u]) ſi febris ſuppurationem comitans intermittentis typum induat, licet etiam intermiſſio brevi duret, corticem peruvianum egregium eſſe remedium edixit. Nondum expertis certe hoc ipſum veriſimile videri debet, dum ſaltem ſciverint, quanto emolumento hodie ad ipſam gangrænoſam corruptionem inhibendam cortex extendatur; quidni igitur apud Varioloſos purulentæ humorum diatheſi in ichorem vergenti non congrueret? Sed perpendere intereſt, abundante & fluctuante per omne corpus purulenta colluvie, illum Medicum melius opem laturum fore ægro, qui quantitatem ejus minuere & magnam partem cito exterminare

t) *Operum Med. Tom. III. Cap. X. p. 185. 186. & alibi paſſim.*

u) *Hiſt. Morb. Vrat. 1701. p. 6.*

minare per alvum ſtudet, dum cutis inflammata & arens non perſpirat, quam qui qualitati corrigendæ longum nimis laborem deſtinat. Norunt inſuper qui BOERHAAVIUM [x]) legerunt febribus etiam vere intermittentibus ſi collectum alicubi in corpore hæreat pus, corticem non convenire; docuitque ſpeciatim in Variolis experientia Richardum FREWIN [y]) febrem putridam non obſtante exhibito cortice, quotidie rediiſſe. Nullo cum fructu eum ingeri in hac febre teſtatus quoque eſt FREIND, [z]) atque Joh. BATE [a]) & anodyna & corticem adhibuit, adhuc revertente febre, quæ poſtea purgantibus datis penitus fuit excuſſa. Poteram jam antequam finiam, aliqua addere de uſu ſpiritus Vitrioli SYDENHAMO *Operum p. 299.* atque BOERHAAVIO *Chem. Tom. I. p. 673.* laudati, & Camphoræ a Cl. HALLERO in *Opuſc. pathol. p. 114.* commendatæ, in variolis confluentibus peſſimis & nigris. Sed forte prolixitate jam diſplicui.

x) *aph. 767.*

y) *Comment. VII. Freindiano p. 40.*

z) *epiſt. ad Mead. Comment. VII.*

a) *Freind epiſtola de purgantibus in ſecunda variolarum febre circa finem.*

§. XIX.

Morbilli.

A Variolis potius tranſeo ad *Morbillos*, quorum curationi rite accommodatum aliquando pulchre opium favet, licet & hos & illas nuſpiam eo tuto curari WALDSCHMIDIUS [a]) ſtatuat. Nemo Medicorum facile ignorat, Tusſem ferinam, ſternutationem frequentem, palpebrarum intumeſcentiam, dolorem mordacem in oculis, ſeri rodentiſſimi cum lachrymatione involuntaria ex iisdem, æque ac ex naribus effluxum, imminentia & egredientia hæc exanthemata ordinarie comitari, eorundemque conſtituere ſigna pathognomonica. Quare certum eſſe videtur, acrimoniam irritantem tenuiſſimam ſui generis, cauſticæ fere indolis, ſeroſis humoribus innidulantem, locis in quæ ex eorum penu decumbit inflammatorium ruborem & ardorem inferentem, hujus ægritudinis eſſe cauſam. Cum ejus ſpecifica indoles nobis ſit incognita, cum ejus antidotum nos lateat, nil fere arti relictum eſt quam naturam ducem ſequi, determinationemque materiæ ad cutem regimine congruo & potulentis

a) *Monita med. circa Opium p. 14.*

tulentis mollientibus & demulcentibus affatim hauſtis juvare, ac ſi vel ob copiam vel ob receſſum ab exterioribus viſceribus vitalibus, nervoſisque ac membranaceis partibus pertinacius inhæreat, ejus pravos effectus impugnare. Regularis hic morbus ſi fuerit, neque tum regimine & remediis calidis acrimonia pejor reddatur, ſæpiſſime ſuperatur feliciter; ideoque rectiſſime ſcripſit Ill. van SWIETEN:[b]) *Non adeo magnum diſcrimen inferunt Morbilli, ſi exteriora ſaltem occupent, neque calido regimine tractentur:* addit autem *ubi vero delirium, vel diſpnœa ſuſpicionem faciunt, ad encephalum vel pulmonem ſimile malum hærere, anceps ſæpe diſcrimen adeſt.* Sed & pro majori materiæ virulentia, & Epidemiæ varietate, præter delirium aut coma, præterque anxietatem peripneumonicam interdum virium ſumma proſtratio, Vomitus & diarrhœa enormis, hæmorrhagiæ profuſiſſimæ, convulſiones in magno periculo ægrum verſari teſtantur, malignamque morbi faciem ſiſtunt. Vidi non ſemel triſtia talia ſymptomata ipſe, ſine ullo peccato Medici oborta, præcipue in adultioribus qui fere ſemper gravius decumbunt. Omnia enarrata ſeſe invicem excipiebant in Illuſtriſſima illa Virgine cujus Cap. II. §. 20. p. 125. mentionem feci. Anxietas vero peripneumonica ſumma cum diarrhœa profuſiſſima valde difficilem mihi reddebat Medelam, quam a me flagitabat Illuſtris Comitiſſa, maxime cum Ruri degenti non ad vota adeſſe ſemper poſſem. Vidi etiam Mercatorem triginta annos natum delirum & ſubinde convulſum, licet ſtabiles in cute florerent Morbilli. Taceo fœmellas cordis palpitationibus & angoribus graviſſimis adflictas. In his caſibus omnibus mihi medenti valde utilia fuerunt, antea poſt alios Practicos, apud SYDENHAMVM præcipue & MORTONVM de Morbillis regularibus & anomalis, benignis & malignis lecta. Neque pœnituit pervolviſſe quæ in *Miſcellaneis Nat. Curioſ. Dec. IV. Ao. IV. Obſ. 11.* habentur. Egregia quoque ſunt præcepta Optimi Præ-

b) *Comment. Tom. II. p. 97.*

TRALL. *Uſ. Op. S. II.* T ceptoris

ceptoris HOFFMANNI in *Medicina Syſt.* ſuppeditata eaque quæ Cl. MEAD libro *de Variolis & Morbillis* ſuggeſſit apprime utilia inveniuntur. In Morbi benignioris Medela, dum Natura fere ſola protrudendæ materiæ ad cutim ſufficit, qua facta incommoda multum minuuntur, aut ſaltem nil periculi minantur; ſi juſtum moderamen circuli, nec excedentis, nec torpentis animadvertit Medicus, methodica certe curatio eſt, quam tradit de GORTER, [c]) quæ neque nimis calefacit, neque refrigerat. Plenarie tum ſufficiunt Juſcula hordeata, hydrogala, Emulſiones, qualia ſola laudat SYDENHAMVS, *) certumque eſt, quod aſſerit, rariſſime perire, qui hoc utitur regimine. At vero ſi nimio impetu projiciatur ſanguis & febris valida adfuerit, ea præſidia omnino vocanda ſunt in ſubſidium quæ rapidiori motui frænum aliquod injiciunt. VSe tum neceſſario opus eſſe, nemo facile non videt ſua ſponte, niſi a notitia principiorum mechanico-hydraulicorum alienus. Equidem MORTONVS [d]) ante eruptionem nil tentandum eſſe dicit, quod ægrorum vires coerceat vel deprimat utut ſymptomata id efflagitare videantur, eo nomine etiam a VSe niſi vaſorum ſanguiferorum apertura vel aliquod aliud grande & inſolitum ſymptoma id neceſſarium fecerit, apprime & religioſe abſtinendum cupit. SYDENHAMVS autem de VSe in principio adminiſtranda penitus tacet. Dignius vero de eadem judicant alii Clariſſimi Viri. HOFFMANNVS [e]) in provectioris ætatis perſonis, ſi ſanguis redundat, primis ſtatim diebus eum ſubtrahi jubet. Ita non modo ominoſas hæmorrhagias declinari, ſed & remittere anxietates & facilius prodire exanthemata fatetur. Quin & ſi plethora eruptionem impediat, inſtante adeo eadem VSem adminiſtrandam vult, crebriori experientia edoctus, ſanguine nimium redundante difficillime, eodem autem detracto promptiſſime ſuccedere materiæ exanthematicæ expulſionem. [f]) Apud RIVERIVM [g]) ſane legitur, Matronæ cuidam quarto demum die

c) *Syſtem. Pr. Med. Tom. I. p. 196.*

*) *Operum p. 247.*

d) *Exercit. III. cap. IV. p. 29.*

e) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. I. p. 189.*

f) *p. 201. 202.*

g) *Cent. III. obſ. 76.*

die cum febris intenſior evaſiſſet, ſanguinem fuiſſe detractum, eademque die totum corpus morbillis conſperſum apparuiſſe. Atque ita antiquiſſimi Medici jam agere conſueverant. AETIVM de exanthematibus tractantem citat FREIND [h]) initio ſtatim ſi febris violenter exarſerit, ſanguinem mitti jubentem, cujus curandi regulam, ut in aliis cutis efflorefcentiis, ita & in Morbillis ad imitandum aptiſſimam eſſe affirmat. Sed nemo melius VSi patrocinatus eſt Cl. MEAD, [i]) qui jure miratur ſagaciſſimum SYDENHAMVM licet indolis morbi phlogiſticæ bene gnarum non præcepiſſe, ut in principio ſtatim detraheretur ſanguis, ſed ſaltem voluiſſe ut ſub finem ubi regimen & medicamenta calida noxas intuliſſent, demum adhiberetur. Sed excuſat eum, quoniam eo tempore in febribus exanthematicis, puerorum præcipue, communis Praxis VSem horrebat. Ipſe autem MEAD ſi quidem id fieri poſſit, ante puſtularum eruptionem, ſi vero illæ jam proruperint nihilominus ſanguinem mitti jubet, cum maximum a pulmonis inflammatione immineat periculum, cui quam citiſſime occurrere oporteat. Miratus quoque MORTONVM in principio VSem diſſuadentem, & morbo conſiſtente ſæpe neceſſariam judicantem, recenſet graſſantibus olim Londini ſævius morbillis, ſe Medico cuidam celebri qui SYDENHAMVM imitatus a VSe abſtinuerat, conſilium dediſſe, ut ſemper in principio vel ſi ſerius advocaretur, primo quoque tempore ſecari venam juberet, Peripneumoniam enim conjunctam ſecum ferre hunc morbum, non alia via impugnandam; huncque Medicum poſtea acceſſiſſe, ac gratias egiſſe, quia ad unum omnes ægros hoc modo periculo eripuerat. Ego quanquam ut nil diſſimulem puſionibus ob nimiam Parentum phlebotomophobiam VSe mederi haud potuerim, apud adultiores tamen raro princeps hoc remedium omiſi, maxime ubi morbum in pulmonibus aut capite ſedem præcipuam figere anxia reſpiratione, cephalalgia & delirio teſti-

h) *Hiſt. Med. Aetius pag. mihi 155.*

i) *libro de Variolis & Morbillis c. VI.*

bus animadverti. Tum enim haud abſque ratione, ac tuto prorſus venam incidi FREINDIVS[k]) me docuerat, qui quanquam haud aliud experimentum frequentius inſtituerit, ne ſemel quidem præſentibus adeo jam exanthematibus animadvertit, ea poſt miſſionem ſanguinis retroceſſiſſe, ubi affectus id auxilii requireret. Quoties vero Venæſectionem adminiſtrare conſultum eſt, toties etiam cum potulentis demulcentibus largiter hauriendis, refrigerantibus varii generis, & nitro opus erit, quod per totum morbi decurſum potui frequenter dandum eſſe, laudatus MEAD injungit.

k) *Hiſt. Med. Aetius p. 156.*

Ut vero aliquando morbilloſa febris ante excretionem exanthematum impetu nimio peccat, ita & nonnunquam languida eſt & torpet. In hoc caſu valde periculoſum foret VSem & refrigerantia in uſum vocare cum ſi valde depreſſus ſit pulſus & tamen excretio cutanea ſuccedere debeat, potius excitantia indicentur. Intempeſtivo nitri uſu, ob retardatam macularum eruptionem, ſpiratione ſemper difficiliori evadente, tres puellos a Medico fuiſſe necatos refert HOFFMANNVS[l]) qui omnes ſine dubio ſervati fuiſſent ſi hoc remedium abfuiſſet aut ſi Veſicante admoto, circulum incitans pharmacum fuiſſet exhibitum. In ejusmodi torpore febrili Opium potius certo reſpectu locum habere poſſet, ſuadetque illud vere MORTONVS,[m]) ad excitandam languidam nimis febrem, & excretionem in cute nimis tardam promovendam, licet paulo ante abſtinendum ab eo dixiſſet, ne vires ægri deprimat, & coerceat, ſibique adeo contradicere videatur. Scilicet ſi effloreſcentia ad 4. 6. 8. diem protrahatur, per febris malignitatem, intercurrentibus adeo lipothymiis, Theriacam, diaſcordium, mithridatium dandum vult repetitis vicibus, donec effloreſcentia vegeta reſtituatur, aut ſaltem inchoetur, & æger pulſu fortiore reddito a deliquiis liberatus elaſticitate ſpirituum reduce potiatur. Eleganter vero ſimul monet, calida talia præter rem nec exhibenda eſſe, nec nimis diu continuanda, ne in ſecundo

l) *Med. Syſt. Cap. de Morbillis obſ. 7.*

m) *Exercit. III. c. IV. p. mihi 28. 29. 30.*

do Morbi ſtadio inflammatoria ſymptomata ſubſequantur, alibique diſertis verbis febrem jam per ſe ſatis validam opiatis augeri ſcribit. [n])

n) *p.* 33.

Hæc de febre morbilloſa in genere, quatenus ipſi convenit aut non convenit Opium, jam de ſymptomatibus nonnullis urgentibus quædam ediſſerenda ſunt. Accidit interdum in Morbillis pejoris notæ, ut acre eorum adhuc intus in humoribus latitans ac nerveos villos & membranas irritans non ſaltem palpitationes cordis & pavores in ſomno, vomitusque enormes cum ſtricturis cardialgicis cieat, ſed & alios ſpasmos motusque muſculorum convulſivos, quin ipſam Epilepſiam inducat. Atque in hoc rerum ſtatu, maxime ſi nervoſa talis affectio magis urgeat, quam violentia febris, atque ad id nequitiæ culmen illa adſcendat, ut motuum anomalia morbo principi juncta, majus quam hic ægro diſcrimen minetur, veſicantibus admotis, valde proficuum erit adhibere Opium idonea doſi, vel toties repetitis minoribus præbiis, donec gravius ejusmodi ſymptoma mitigetur. Memini bene me pauculis laudani guttulis aliis pharmacis additis MORTONVM [o]) ſecutum gravia ejusmodi ſymptomata levaſſe, imo vero & infantibus ob morbillos imminentes & dentitionem convulſis ita auxilio fuiſſe.

o) *l. c. p.* 30. 31.

Sequitur *Tuſſis*, quæ licet omnia bene cedant, ordinarie tamen valde importuna eſt, latratuque perpetuo quietem omnem & ſomnum excutit. Huic certe, ſi apozemata pectoralia, ſyrupique, & oleum amygdalarum dulcium non ſufficiant; ſi Tragacantha HARRISIO [p]) multis laudata, & opiatis neſcio an ex merito prælata votis haud reſpondeat; ſi ſyrupus papaveris, & de Meconio quem SYDENHAMVS ab ipſo morbi inſultu per totum ejus decurſum exhibet, exoptatum levamen deneget, unice & optime Opium ſuccurrit, quod etiam multum commendat YOUNG. Equidem in primo Morbi ſtadio ab uſu opiatorum dehortatur MORTONVS, utut [q]) Tuſſis & Vigiliæ ea poſtulare videan-

p) *diſſ. Med. Chir. III.*

q) *l. a p.* 28. 29.

videantur, cum vires ægrorum coerceant & deprimant, ſpiritubusque diſſipatis venenum augeant, atque ſic Morbillos benignos in malignos commutent. Taxat etiam SYDENHAMVM, quod primis diebus ſyrupum e Meconio dederit, Cl. MEAD, r) ſoporifera enim ſpiſſare humores, ſpiritum difficiliorem reddere, & puſtularum proruptioni obſtare dicit. Vix vero eas ob rationes quas hi Clariſſimi Viri allegant Opium nocere poſſe videtur. Vires certe circulationis, quæ præ aliis dum exanthemata ad cutim ableganda ſunt, reſpiciendæ veniunt, non deprimit & coercet, ſed excitat Opium, humoresque ſolvit, non ſpiſſat, & quanquam ſi ſpiritus jam difficilis eſt, neutiquam conveniat, puſtularum tamen exitum neutiquam retardat. Quin potius ſi tuſſis ſymptoma urgens & urgentiſſimum, lenioribus non auſcultans Opium flagitaverit, id cutis perſpirationem promovendo, & geneſi exanthematum favendo, acre morbilloſum ad corporis corticem feliciter determinat. Quodſi vero primis diebus noxa metuenda eſt, opium dum tuſſi medetur, ſi ſimul valida febris ardeat, facile hanc intendere & exacerbare poteſt, tantum vero abeſt ut eam nimis coerceat. At ubi mediocri celeritate ſanguis per ſua vaſa decurrit, ea doſi veſperi captum hoc pharmacum, quæ illam non adeo multum intendere queat, tuſſim lenire & ſub placido ſomno puſtularum excluſionem pulcherrime juvare poterit. Profuit tamen etiam Opium febre licet ſat gravi, ſi tuſſis gravior id flagitaverit. De nutrice filii ſui recenſet RIVERIVS s) quod correpta fuerit Morbillis cum febre intenſa, accedente ſymptomate graviſſimo fluxione tenui in pulmones, quæ tuſſim frequenter excitabat & ſuffocationis metum incutiebat. Admotum eſt veſicatorium cervici, & exhibita ſunt laudani grana duo, cum conſerva roſarum. Fluxio cohibita eſt tota nocte, poſtridie rediit, & iterum exhibitum eſt laudanum cum ſimili effectu, unde poſt paucos dies convaluit. Sane ſi Ægræ huic miſſus fuiſſet ſanguis, & ob

r) *de Variolis & Morbillis c. 6. p. 76. Edit. Gœtting.*

s) *Cent. II. obſ. 45.*

& ob intenſam febrem & ob ſuffocationis metum, adhuc ſecurius tuſſi opponi potuiſſet Opium vi febris per VSem fracta, & pulmonibus ab onere utcunque liberatis, pulchre quippe ſemper ſi Opio indicato febris acuta contraindicat, uſui hujus remedii phlebotome præmittitur. Poſtquam autem morbillis in omni habitu corporis ſtabilem ſedem nactis febris ceſſavit, ſine ullo timore per totum morbi decurſum urgenti tuſſi æqua doſis opii opponi poteſt, utpote nil habentis, quod illum turbaret. Atque ſi inclinante omni ægritudine & maculis prorſus diſparentibus tuſſis remanet, & in habitum degenerat, omni ope allaborandum eſt, ut ejus graviores ſequelæ præpediantur idoneis remediis, quæ inter Opium non ultimum hercle locum ſibi vindicat. Illud licet a curatione in principio fere abeſſe velit MEAD [t]) ut antea notavi, tamen quia reſtitans tuſſis ab acri pituita pulmones infeſtante oriunda febrem lentam & phthiſin minatur, opus eſſe dicit, ut anodynis compeſcatur, interpoſita debitis intervallis lenia cathartica, lac aſininum, & cœli mutationem, motumque corporis ſimul laudans. Phthiſin pulmonalem a prægreſſis morbillis data Opera deſcripſit MORTONVS, [u]) quomodo vero ferina tuſſis poſt morbillos ad illam prona via ducens ſananda ſit alio loco docuit. [x]) Sollicite vero aliis remediis VSe, catharticis, lenientibus mucilaginoſis, & cortice peruviano commendatis, ſuadet, ut veſperi laudanum liquidum, pilulæ de ſtyrace & de cynogloſſa in ſubſidium vocentur, ad ætatem ægri reſpiciendo, donec minoratio tuſſis ſequatur. Me ipſum Sero lactis, lacte cum aquis ſelteranis, Manna & pilulis ex extracto corticis cum opio, ut aliquoties aliis ægris, ita præcipue Puellæ teneriori ad incitas redactæ, multum profuiſſe, non ſine voluptate recordor.

Frequens quoque ſatis Morbillorum Symptoma eſt *Diarrhœa*, cui non minus pulchre ſæpe medetur Opium. Notavit Cl. RIDLINVS [y]) Diarrhœam Morbillos anteceden-

tem,

t) *l. c. pag.* 70.

u) *Phthiſiol. lib. III. c.* 12.

x) *Exercit. III. c.* 4. *p.* 38. *edit. Amſtelod.*

y) *Lin. med. Ao. VI. Jul. obſ.* 9.

tem, quam deſinentem immediate maculæ exceperunt, vix per integrum biduum ſedem in cute figentes, puella cito cum ſanitate in gratiam redeunte, quod quidem ob bonam partem morbilloſæ materiæ alias ad cutim deponi ſolitæ, alvino fluxu mature evacuatæ factum dicit, confirmarique hac obſervatione affirmat, quod modo abſit malignitas in morbillis, etiam purgantia in principio non ſemper absque fructu adhibeantur. Atque per alvum morbi mineram ex parte proſcribi poſſe, ſine dubio etiam credidit Cl. MEAD,[z]) quia diætam talem eſſe debere imperat, ut ſoluta magis quam adſtricta toto morbi tempore perſtet alvus. Prorſus in eadem ſententia verſatus eſt HOFFMANNUS[a]) qui adeo ſub morbo enatam diarrhœam non facile compeſcendam eſſe pronunciat, cum ſæpe morbum ſolvat, & multas ſordes ſimul educat, quare & demulcentia ſaltem & terrea atque caſcarillæ corticem commendat. Puto tamen Illuſtrem Virum ſaltem loqui de alvi libertate per omnem morbum utili & bona, ſi limites non excedat, aut de diarrhœa verſus morbi finem ſine turbis eveniente, quo tempore demum locum habet ejus ſolutio. Quodſi enim aliquando ut experientia me docuit, & *Miſcellanea Natur. Curioſ. loco allegato* teſtantur, ad lethalia ſigna diarrhœa referenda eſt, quando nempe tempore & copia incongruis adfligit, fræno omnino opus erit, quod omnium maxime Opium ſuppeditat; idque ſine dubio probe perſpexit HOFFMANNUS quando & loco caſcarillæ theriacam cœleſtem permiſit. Quivis rerum gnarus ultro debet concedere, diarrhœam in primo morbi ſtadio ingruentem, atque eousque invaleſcentem ut motum a centro corporis ad peripheriam quo acre morbilloſum ad cutim ablegandum eſt, penitus invertat, viresque expellentes emungat, & peſſundet, contrariari omnino ordinario & felici morbi decurſui, dum ita hoſtis intus detinetur, & membranis inteſtinorum ad quas decubitu humorum continuo invitatur pertinax inſidet, diatheſin inflammatoriam

z) *libro de Variolis & Morbillis c. VI. p. 75.*

a) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. I. cap. de Morbillis p. 190.*

matoriam ipſis illaturus. Eapropter rectiſſime MORTONVS b) hoc tempore diarrhœam ſemper ſymptomaticam habendam eſſe aſſeverat, eamque contumaciorem, ac regimine omnibusque aliis remediis inſuperabilem extrema neceſſitate urgente opio quod unicum aſylum dicit, ſopiendam ſuadet, quanquam non neget febrem illud augere, monitumque eapropter addat, non præter rem ad id accedendum eſſe. Ultro autem ſic apparet ſi diarrhœa largior naſci jam incipientia in cute exanthemata retrotrahat, febrisque aliquale augmentum ab Opii uſu expectandum nil mali illaturum fore credibile ſit, tanto magis id indicari, cum profluvium alvi non ſaltem componat, ſed & a centro ad peripheriam humores moveat, ac perſpirationi faveat, tantoque ſecurius tum poſſe præberi.

b) *l. c. p. 32-33.*

Hæc de primo morbi ſtadio; verum & in ſecundo aliquando diarrhœa Morbo jungi ſolet, quæ ſi vires non emungat, neque diſparere in cute morbillos faciat, pulſu ſatis forti perſeverante, datis demulcentibus, & vel ſolius tuſſis reſpectu leni paregorico veſpertino exhibito, intra debitos cancellos ſeſe facile coerceri patietur. At ubi hos exceſſerit, parem urgenti fluxui doſin opii mature exhibere conveniet. Ita ſe geſſit Cl. RIDLEY, c) vocatus ad puerum, qui a principio morbi indies ad triduum vigeſies & ſæpius jam dejecerat. Cum die quarto maculæ apparerent, ſed exiguæ, manente adhuc alvi fluxu, parentibusque de Vita Nati ſui actum eſſe credentibus, noluit equidem illum penitus ſiſtere, ne pabulum febrili fermento venenoſo humoribus inſidenti copioſius adminiſtraret; credens tamen, ſi non ſiſteretur ob virium defectum Naturam critice excludendæ materiæ per cutim imparem futuram, media via tutiſſimus inceſſurus frænum profuſo nimis fluori injecit diaſcordio. Statim hinc alvus remiſſius ter vel quater intra 24. horas ſoluta eſt, maculæ eminentiores redditæ ſunt, febris mitior facta, dataque ad tuſſim placandam theriaca, quæ & excre-

c) *Obſerv. Med. Pract. XI.*

tionem alvi moderari apta erat, ut quotidie tres vel quatuor ſedes haberet æger puſio, ac evaneſcentibus die 7. puſtulis & maculis, ſanitas plenaria redibat. Multum quoque rebus ita conſtitutis Opio tribuit MORTONUS cujus veſtigia aliquoties cum fructu ægrorum meorum preſſi. Is ob uſum Opii intermiſſum multos e vivis auferri profeſſus, ſe vero tempeſtiva & liberali ejus adhibitione plurimos Orci faucibus eripuiſſe aſſerens, ad fluxum alvinum enormem aliquando compeſcendum, ægrumque in ſummum Virium collapſum ad deliquium uſque adactum in vivis ſervandum, non minus tutum quam neceſſarium eſſe uſum Opiatorum contendit, modo non adſit ſtrangulatio præfocativa, quam in hoc caſu funeſtiſſimam eſſe & uſum Opii non admittere dicit. [d]) Sed inter hanc Scyllam & Charybdim ego aliquando medius hæſi, timuique mirum quantum, ne unam vitare moliens inciderem in alteram. Quinto morbi die iterum petebat a me triſtis nuncius, ut Comitiſſæ illi cujus in hoc §o jam mentionem feci, in prædio ſuo uno & dimidio milliari Vratislavia diſtante, commoranti, perniciſſimis equis curru vehendus in auxilium advolarem. Inveni eam anxiam valdeque difficulter reſpirantem, dejectionibus numeroſiſſimis ſumme debilitatam, atque cum adſtante Marito & accito Theologo de vita ſervanda deſperantem, pulſu debili quidem ſed celerrime micante. Rebus ſerio penſitatis vere neſciebam, an peripnevmonica pulmonum affectio an inteſtinorum lævitas primam opem ſibi depoſceret, neque videbam quo generoſo remedio unum ex his malis ita poſſit impugnari, ut alterum non juvaret. Expertus eram antea in Mercatoris 18. annorum filia præſtantiam Moniti MORTONIANI, [e]) quod SYDENHAMUS [f]) ad tenerrimos adeo infantes extendit, ſi poſt effloreſcentiam inceptam, & vigente ea anginoſa adſit deglutitio & reſpiratio anheloſa cum ſtrangulatione ſuffocativa eveniat, ſanguinem largius mittendum eſſe, ac ſi æger morbillis corruptus non fuiſſet, ob

d) *Exercit. III. cap. IV. p. 35.*

e) *l. c. p. 34. 35.*

f) *p. 247.*

ob præſentem faucium & pulmonum inflammationem, ſicque ægros ex Orco retrahi aliter perituros. Non poterat ergo non mihi in mentem venire VS., ſed obſtare ipſi videbantur vires ob liquidiſſima ſanguinis magna copia deperdita, admodum dejectæ. Diarrhœa adhibitionem Opii quantocyus flagitabat, eo vero ex actionis ſuæ phyſicæ neceſſitate reſpirandi difficultatem pejorem evaſuram clarum erat, neque febri & inflammationi conveniebat ipſius uſus. In perplexo igitur hoc rerum ſtatu Emulſiones & lac tepidum affatim ſumendum ſuadebam ut exhauſtum humorum penum inſtaurarem, ut acre morbilloſum demulcerem, & ſtagnans in pulmone attenuarem. Deinde balneum pulmonicum ex hydrogala jugiter in uſum vocandum præcipiebam, atque opiata parvulis & repetitis doſibus accipienda præſcribebam. Atque his remediis quæ DEI erat Gratia Ægra a binis minacibus malis felix liberabatur.

Remanet vero etiam aliquando poſt Morbillos jam ſuperatos diarrhœa, eaque interdum contumax, quæ non minus ægre ſine Opio ſanatur. Puerulum habet RIDLINVS [g]) Morbillis affectum quos diarrhœa antecedebat & comitabatur, tandem vero & excipiebat pertinax; donec aſſumtis omnibus immutatis per alvum exeuntibus, penitus exhauſtus ſuccumberet, adſtringentibus exhibitis nil juvantibus. Conſului ego ſimilibus in caſibus lac cum ovorum vitellis, vel cum oryza hordeoque coctum, demulcendi & incraſſandi fine, laudanumque ad paucas guttulas veſperi puſionibus dedi cum fructu; memini quoque iis lac cum floribus balauſt. coctum cum vel ſine tantillo Opii profuiſſe. SYDENHAMVS [h]) diarrhœam morbillos ſubſequentem VSe ſanari ſcribit, cum ab halitibus inflammati ſanguinis in inteſtina ruentibus oriatur; deſinente Morbo ſanguinis detractione humorum in inteſtina defluxum avertendum eſſe etiam præcipit MEAD. [i]) Horum conſiliorum vim nondum expertus monitorum interim Cl. MORTONI [k]) valorem didici, qui a cathar-

g) *lin. Med. Ao. VI. Mai. obſ. 26.*

h) *p. 248.*

i) *de Variol. & Morbillis c. VI. p. 74.*

k) *Exerc. III. Cap. IV. p. 39.*

catharticis dehortans colliquativum hunc fluxum Opiatis & adſtringentibus rheo toſto, diaſcordio, Cortice peruviano cum Opio, abſorbentibusque ſanabilem eſſe aſſerit, quod tanto felicius me judice ſuccedit, ſi diæta acri oppoſita, blandiſſima & demulcentiſſima his remediis jungatur.

§. XX.

Peſtis cui ab omni ævo theriacalia & Opiata alia fuere oppoſita.

A Variolis & Morbillis pedem promoveo ad febres, ut vulgari practica appellatione vocantur Malignas, non minus ſui generis excretionibus cutaneis ſtipatas. Harum cauſa cum antiquitus jam poſita fuerit in veneno ſubtiliſſimo craſin omnem naturalem humorum deſtruente cordique & nervis infenſiſſimo, eaque propter ſubito ſæpe hominem trucidante, ipſa jam Vetuſtas ea remedia iis curandis deſtinari debere cenſuit quæ venenis adverſari obſervata fuerant. Dum communem curationem in omnes ictus virulentos tradit DIOSCORIDES, inter alia Opium, myrrham, & piper, melle excepta & inſtar ægyptiæ fabæ in vino data, mirum remedium haberi dicit, [a]) deinde ſpeciatim morſis a Baſiliſco poſt Caſtoreum *τὸν τῆς μήκωνος ὀπὸν* commendat, [b]) ejusque veſtigiis incedentes Græci & Arabes, Opium ſi non ſemper ſolum, ictubus animalium oppoſuerunt, tamen id aliis admiſtum pro venenis enervandis quibus illa homines infecerant, in uſum vocarunt. Adhibita vero ejusmodi Compoſita alexipharmaca jam priſco tempore fuerunt & ad alia venena ex aere vel aliunde quomodocunque corpus ingreſſa efficaciter infringenda, ac ſudoris præcipue beneficio a corde avertenda & per corporis corticem in auras abigenda. Cumque ad unum fere omnes tales antidoti ab Antiquis medicis congeſtæ in ſinu ſuo gerant Opium, ejus præcipue virtute ſudoribus movendis pares ſunt, ſine eo eosdem aut plane non aut multo ſegnius moturæ. Factum igitur eſt, ut licet Opio ſoli parum fiderent Antiquiores Medici, tamen illud in compoſitis pharmacis aliis remediis quæ ea conſtituebant ſociatum, magnam virtutem malignas febres ſanandi cuſto-

a) *de Medicinali materia lib. VI. c. 39.*
b) *lib. VI. c. 40. in fine.*

cuſtodire ſtatueretur per multa Secula, hæcque methodus ad ſeram poſteritatem, & noſtrum ævum propagaretur. Exſtiterunt vero recentiori tempeſtate multi clari Viri, qui omnem vim alexipharmacam antidotis variis Opio imprægnatis tributam, non niſi ſoli Opio tribuendam eſſe declararunt. Omnes confectiones opiatas tantopere celebratas Theriacam, Mithridatium, Philonium nullos effectus manifeſte juvantes edituras fore aſſerit BONTIVS, [c]) niſi Opio tanquam baſi ſuffultæ eſſent; animamque omnibus antidotis auferri ſi Opium auferatur, teſtatur GESNERVS. [d]) Atque ſi aliquid ſingulare præſtat in ipſa Peſte Theriaca, id potius ratione Opii evenire dicit ZWELFERVS, [e]) quam ratione inſignis ejus Virtutis alexipharmacæ. Hanc vero meo quidem judicio, inter abſurda compoſita remedia, merito ſuo eminentem locum occupantem opiatam Theriacam, in qua magnum Inventoris ingenium, & prærogativas eximias, præ aliis notis compoſitionibus, quicquid dicat Celeb. SCHVLZIVS, [f]) invenire nequeo, cum bonus ANDROMACHVS veras vires ſimplicium egregie ignoraret, prorſusque impar eſſet rationali compoſito inveniendo; hanc inquam Theriacam, ex quo inventa eſt, per omnia Secula ad noſtrum ævum innumerabilibus & ſummis elogiis a Medicis pro præcavenda & abigenda Peſte affici, ubique notum eſt. Inter Veteres jam GALENVS [g]) vel quicunque Autor fuerit Libri *de Theriaca ad Piſonem*, eam ſolam in peſtilenti conſtitutione languentibus poſſe ſuccurrere ſcribit, cum nullum aliud præſidium tam magno malo, ac ipſa reſiſtere valeat, apud ſanos non permittens, ut peſtilentia capiantur, ægros autem ſanans, & non ſinens, ut corporis temperatura corrumpatur. Easdem pene laudes Theriacæ apud AETIVM PAVLVMque AEGINETAM & alios, apud quos ſumma GALENI erat exiſtimatio, ut vel dubitare de ejus placitis ipſis religio eſſet, legere harum rerum ſtudioſus poteſt. Neotericorum ſimilia docentium parvum

c) *Med. Ind. in notis ad Garciam ab Orta c. 4.*

d) *lib. I. Epiſt. p. 45.*

e) *in Anim-adv. ad Pharmac. Aug. p. 409.*

f) *in Prælectionibus de Viribus & uſu Medicamentorum officinalium p. 372.*

g) *c. 16.*

 cata-

catalogum habet WEDELIVS, [h]) GIESELERVM *de peſte Brunſvicenſi* opiata, varia RESINGIVM *in Idea Loimode* opium cum alexipharmacis, RONDELETIVM, PLATERVM, ANGELVM SALAM, MINDERERVM diverſas compoſitiones opiatas cum Theriaca laudantes. Sed longe plures nominandi reſtant. FRACASTORIVS Diaſcordium ſuum præcipue deſtinavit Morbis contagioſis & malignis ipſique Peſtilentiæ. HOLLERIVS libello *de Peſte* Theriacam & Mithridatium nullis aliis remediis cedere dicit, BARBETTE Tractatu *de peſte* mirum quantum laudat theriacam & diaſcordium, quod & in *obſervationibus de Peſte* facit THONERVS & in *Conſilio de Peſte* TIMAEVS; cœleſtisque ſuæ Theriacæ, omnino etiam effectus cœleſtes & divinos, contra omnia cujuscunque generis venena & affectus peſtiferos deploratos & incurabiles, deprædicare debuit Joſephus QVERCETANVS. Vix opus eſſe credo, ut plures Auctores nominem, unum ſaltem adhuc mihi adducere liceat inter Loimiatros potiores memorandum, Iſtrandum de DIEMERBROECK. [i]) Hic Theriacam & Mithridatium duo nobiliſſima & antiquiſſima antidota per Secula plus præſtitiſſe affirmat, quam innumera alia magnis titulis decantata alexipharmaca. Tacere deinde jubet illos omnes, qui celeberrimi ac divini hujus medicamenti uſum frivolis & diſtortis argumentis ex Praxi exterminare nituntur. Neque ignotum eſſe puto quantum in Peſtis ſanatione Theriacæ dederit SYDENHAMVS. Moverunt forte tot celebrium alioquin Virorum auctoritates integerrimum HOFFMANNVM [k]) licet parcum alibi Opiatorum Encomiaſten, ut dederit, non in totum negari poſſe, Theriacam aliaque alexipharmaca Opiata in certis malignis & venenatis morbis quandoque locum invenire poſſe, temerariumque fore aſſeruerit, ſi aliquis Experientiam per tot ſecula penitus vellet pernegare. Magnas quoque doſes Theriacæ exhibendæ placuiſſe quibusdam ex Olai BORRICHII [l]) re-

cenſione

h) *Opiol. p. 100. 101.*

i) *de Peſte lib. III. c. V. p. 150.*

k) *diſſ. de Correct. Opii §. 12.*

l) *diſſ. de ſomno & ſomniferis §. 32.*

cenſione conſtare poteſt, qui nihil ſibi ſecurius obſervatum fuiſſe in Peſte quæ Haſniæ An. 1654. ferociſſime incubuit, inquit, ſola Theriaca, ſed liberalius non improvide tamen propinata. Plures enectos dicit qui drachmam unam hauſerant, etiam ſubinde duas nil opis effeciſſe, inque adultis nonnunquam ad tres adſcendendum fuiſſe, non ſine periculo quidem, minus tamen quam malum ipſum, periculoſo. Sed plane enormis doſis eſt, quæ referente Cl. ERNDELIO [m]) peſtilentiali febre carbunculis & bubonibus ſtipata, decumbenti, porrecta fuit. Drachmas ſex diaſcordii, cum drachmis tribus theriacæ, & ſalis volat. CC. drachma dimidia, camphoræque ſcrupulo dimidio, addito aceto bezoardico & aqua conveniente pro tribus præbiis intra ſex horas aſſumſit, & quod mirum optato cum ſucceſſu, imo vero quod magis mirum delirio quo antea laborabat ceſſante. Verum enim vero quamvis per ea quæ retuli hactenus, Univerſalis videri debeat in collaudanda Theriaca Medicorum conſenſus, tamen recentiori ævo aliter de ea, & analogis ipſi remediis ſentiri cœptum eſt. Ipſe Celeb. HOFFMANNVS quanquam loco modo allegato contraniti immani ſtrepitui pro Theriaca militantium auſus non fuerit, tamen alibi de Peſte ex inſtituto agens [n]) Alexipharmacis calidis, theriaca quoque & mithridatio nihil pernicioſius eſſe declarat. Atque inter alios Cl. SCHREIBERVS [o]) alexipharmaca & ſudorifera ſtimulantia, in nullis febribus malignis bona, in peſte vero malignitate omnes anteeunte, eo pejora eſſe pronunciat.

m) *Eph. N.C. Cent. VI. obſ. 30.*

n) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. I. Sect. I. c. 12. p. 296.*

o) *in Obſerv. de Peſtilentia. Petrop. ao. 1750. p. 15.*

§. XXI.

Meum nunc erit, ut accuratius Opii & Opiatorum uſum in Peſte, ex Methodi hactenus obſervatæ legibus expendam. Non me latet, eouſque fiduciæ in Opiatam Theriacam & Diaſcordium proceſſiſſe bonos Viros, ut in iis verum miaſmatis peſtilentialis antidotum, ejus energiam directe oppugnans & enervans, repoſitum crediderint, quod

quo jure inquiritur.

tamen

tamen nemo facile renuentibus probaturus eſt, nemoque rerum gnarus ſibi ipſi perſuaſum tenebit. Oſtendit ipſa Peſtis natura, cum omnibus ejus effectubus, demonſtraruntque poſt alios multos DIEMERBROECK,[a]) HODGES,[b]) HOFFMANNVS,[c]) MEAD,[d]) HUXHAM[e]) & SCHREIBER[f]) Seminium peſtilens per aera diſperſum, & ex Oriente, Patria ſua ſemper emanans, quando reliquam Europam pervadit, eſſe tenuiſſimum fracidiſſimum alcali, quod ſubito craſin naturalem ſanguinis diſſolvit & deſtruit, illumque ad phlogoſes & gangrænas peſſimas efficiundas diſponit, unde & velociſſima cadaverum putredo emergit. Nil vero reperitur in Opio, nil ineſt acri & aromaticæ farragini omni theriacam conficienti, quod veneno peſtilenti ita comparato, vere contrarietur, peculiare potius, ut verba SYDENHAMI[g]) mea faciam, peſtis remedium, propriumque ipſius perniciei alexiterium adhuc in Naturæ ſinu abditum deliteſcit. Atque vere, optima antiloimica, ſi rite conſiderentur, effectubus quidem miaſmatis non æque ingenio ipſius miaſmatis adverſantur. Cumque præterea rectiſſime monente SCHREIBERO, ut cœtera contagioſa miaſmata ita & peſtilentiale ſit per vires corporis immutabile, clariſſime patet, Artifici eo unice allaborandum eſſe, ut humoribus corporis receptum quantocyus eliminetur. Taceo hic Vomitoriorum mature exhibitorum præſtantiam, quamdiu nempe id recens hauſtum in Ventriculo ſtabulatur, cum Oceanum ſanguinis jam ingreſſum & cum ejus undis volutum per totum corpus, præcipue loquar. Ex omni ergo humorum penu, cui inhæret, ut ejiciatur feliciter, facile perſpicitur, Vim Vitæ omnia effecturam, eandemque proinde ita dirigendam fore a Medico, ut nec excedat nimis, nec torpeat, adeoque moderamen juſtum circuitus liquidorum, regimenque conveniens id præſtiturum, ut verſus excretoria corporis, jam miſtum ſanguini miaſma peſtilens ablegetur. Non ergo pro hoc fine impetrando eadem re-

a) *Tr. de Peſte.*
b) *in Loimologia.*
c) *Diſſ. de Origine & Natura Peſtis.*
d) *diſſ. de Peſte.*
e) *de febribus c. V. & VIII.*
f) *in Obſervationibus & cogitatis de Peſtilentia.*
g) *p. 139.*

media ſemper adhiberi poterunt; namque pro re nata quando febris manifeſta adeſt, circulum refrænantibus & refrigerantibus, quando autem ut HIPPOCRATES *Lib. III. Epid.* jam obſervavit λοιμὸς ἄνευ πυρετοῦ deprehenditur, circulum incitantibus & calefacientibus opus erit, adeoque promiſcue haud prodeſſe poterit circulum incitans Opium & Theriaca, ſed & hæc cum illo, non raro nocentiſſima eſſe deprehendetur. Dum interim omnes Loimiatri ſaltem prodeſſe voluerunt ægris ſuis, dolendum eſt pleroſque eorum arduum hoc momentum haud intellexiſſe, ſed potius peſtilentibus ſuis alexipharmacis, bezoardicis & theriacalibus calidis minus opportune exhibitis, multos quos Peſtis haud abſumſiſſet, quod turpe quidem dictu eſt, ſed verum tamen, trucidaſſe. Etenim quam infames & exitiales fuerint talium effectus ex ſolo HILDANO h) diſci poteſt, qui in Peſte Bernenſi eadem multis & omnibus ægris obfuiſſe ſcribit. Ita quoque THONERVS memorat, cum Ulmæ graſſaretur Peſtis, complures ad Orcum mittens, facta Magiſtratus juſſu inquiſitione methodi, aquas calidiores alexiterias frequenter in uſum vocatas in culpa fuiſſe conſtitit, quibus abdicatis feliciorem curam ſucceſſiſſe, ut plerique evaſerint. i) Sane ſi exceſſus febrilis in peſte neceſſarium moderamen, languentisque circuli neceſſarium incitamentum accuratius perſpexiſſent multi cœteroquin clari Viri, melius etiam inter ſe conveniſſent, de adminiſtranda Peſtilentia adfectis VSe, quam cum DIEMERBROECKIO k) FERNELIO, PLATERO, MINDERERO, & HILDANO multi horrent, alii cum FORESTO, LVDOVICO MERCATO, LVDOVICO SEPTALIO, FONSECA, MERCVRIALI, LANGIO, SYDENHAMO cum fructu adhibuerunt, de quo diſſenſu SCHVLZIVS l) legi meretur, plethoricis, pulſuque pleno & forti pollentibus, eam valde ſalubrem eſſe declarans. Atque ita prorſus cum alexipharmacis calidioribus & Opio refertis compoſitionibus comparatum eſt, quarum adhibitionem

h) *Cent. VI. obſ. 29.*

i) *Lib. I. Append. Obſ. I.*

k) *de Peſte lib. III. c. 3.*

l) *de VSe in Peſtilentia.*

ſalubrem & noxiam, circuli vitalis celeritas & tarditas, plenitudo & parvitas, unice definit. Multum certe favet Theriacæ DIEMERBROECKIVS ejusque uſum contra Contemtorem GVIDONEM PATINVM acriter defendit, nihilominus tamen limites juſtos illi ponit, atque egregie illos ſtabilire annititur. *Si Medicus* inquit [m]) *magnum videat eſſe febris ardorem, prudenter abſtinet a tam calido remedio, & utitur alio frigidiore, ſi febrilis autem calor parvus aut mediocris ſit, exhibet Theriacam cum aceto, ſucco citri qui calorem ejus infringere valeat. Tali modo gloriari poſſum me multos ægros ex cymba Charontis retraxiſſe, ſi modo Theriacam nimius febrilis ardor non prohiberet. Præterea cum peſtis ſine febre eſt, quid tum quæſo vetat uſum Theriacæ ob caliditatem? multos vidi peſtiferos non febricitantes, & ego ipſemet tempore crudeliſſimo noſtræ Peſtis magnum carbunculum peſtilentem habui ſine ulla febre, in qualibus caſibus theriaca ſemper uſus ſum, etiam æſtivo tempore. Expertus hæc ſcribo. Magnus mihi apertus fuit variis annis campus Peſtis myſteria perſcrutandi, quæ alii ne quidem e longinquo videre auſi fuerunt, qui tamen ſæpe nimis faciles ſunt in culpandis illis rebus, quæ cum inexpertis eorum ſpeculationibus non conveniunt.* Prorſus vero eadem ratione noſter SENNERTVS [n]) peſte infectum ſumere Theriacam jubet, itemque Elect. de Ovo & diaſcordium Fracaſtorii. Tamen Theriacam ubi febris peſti conjuncta jam corpus occupavit, caute & non niſi frigefacientibus admiſtis exhibendam vult. Itaque ubi metus eſt ne humores & ſpiritus nimis accendantur, talia cum frigidis aquis, aut cum aceto præberi cupit, Alias ubi non urget calor, cauſam nullam eſſe dicit, cur Theriaca rejicienda ſit, cum plus commodi venenum expellendo quam damni calorem excitando adferat. Non minus eleganter MEAD, [o]) ſi valde acuta febris ſit, regimen frigidum adeo in Variolis ſalubre, hoc loco magis etiam neceſſarium eſſe teſtatur, ſed cum pulſus languet, neque nimius

m) *lib. III. c. 5. p. 152.*

n) *de febribus p. 467. 468.*

o) *diſſ. de Peſte Cap III. p 103. 104.*

mius æſtus eſt, adhiberi debere moderata cardiaca monet. Experientiæ quoque æque ac rationi conforme eſt, quod de Peſte Maſſilienſi notarunt Clariſſimi quidam medici, [p]) Alexipharmaca tunc ſaltem bene ſeſe gerere, quando nulla ſitis nullusque calor adfuit, faciesque pallida & pulſus debilis exſtitit, adeoque quando opus fuit ut languens & lento gradu provolutum vitale flumen arte incitaretur. Certe in tali caſu cor & vaſa ſtimulantibus omnino opus eſt. Mirum quantum ergo fallitur WILLISIVS, [q]) *in Peſte* inquiens *donec pulſus & reſpiratio vigent, Theriaca, Mithridatium, & diaſcordium, imo & laudanum ſæpe cum fructu exhibentur, attamen quando in his febribus functio vitalis languet, antidotis his concelebratis parce admodum, fortioribus vero Opiatis non omnino utendum erit, nam ubi ſanguis inſigniter depravatus perpaucos ſaltem ſpiritus & debiles ſuppeditat, narcotica fere ſemper malefica & quaſi venena ſunt.* Clarum eſt WILLISIVM hæc ita eloqui, ex errore ſibi proprio, quaſi Opium naturali ſua vi pulſum retardaret, unde neceſſario valde jam languente eo, ex recepta hypotheſi prorſus abeſſe illud jubere debuit. Verum licet ſolius circuli intuitu a languore ejus magis omnino permittatur opium, quam ab exceſſu, tamen viribus omnibus reliquis motricibus in corpore a miaſmate putredinem ſubito inferente prorſus dejectis, ne pereant prorſus, alia cardiaca, cum cordis viribus reliquas in corpore omnes excitare apta, Opio & Opiatis ſummo jure debebunt præferri. Atque hæc omnino in peſte ſæpe indicatiſſima ſunt, meritoque hoc reſpectu, ſervata tanto Nomini debita reverentia, SYDENHAMVM [r]) notat HUXHAM, ſi non omnes febres, & ipſam peſtem unice tanquam Morbos inflammatorios, ab exceſſu circuli oriundos, tractaſſet, dogmata ejus & præcepta in medendo univerſalius vera, & prorſus imitatione digna futura fuiſſe, affirmans. At vero quando tamen ſæpe vere Peſtilens Febris eſt inflammatoria, [s]) impetumque vehementem circuli ſibi

p) *Vide has epiſtolas ex gallico idiomate adjecto in vernaculam linguam verſas a Cl. noſtro Kanoldo p. 13. 17.*

q) *Pharmaceut. Rat. Part. I. Sect. VII. c. 2. p. 190.*

r) *de Febribus Cap. VIII.*

s) *vide Sydenh. p. 134. ſeq.*

junctum habet, ac miſſus adeo e vena ſanguis pleuriticum æmulatur, non poterit non exhibitum calefaciens, rarefaciensque humores ac circulum ſanguinis incitans Opium vel ſolum, vel in theriaca, augere calorem & anxietatem, promovere diſſolutionem putridam liquidorum, accerſere deliria, excludere fatales Petechias, cum quibus vix ullus Peſte affectus emergit. Nempe hæ colore lætiore indutæ notas præbent diffuſæ per corpus inflammationis, lividæ autem vel nigræ, ut optime jam notavit PECHLINVS [t]) univerſi corporis gangrænam referunt. Aut ſaltem talia opiata pharmaca loco exoptandorum bubonum incitato perperam circulo longe minus exoptatos & ſecuros in variis partibus carbunculos & anthraces producunt, qui vibicibus ſtipati in Peſte Roſenbergenſi paucos mortis fauces effugere ſiverunt. [u])

t) *lib. II. obſ. 18.*

u) *Ephem. Nat. Cur. Cent. I. & II. obſ. 143.*

§. XXII.

& maxime intuitu ſolutionis morbi.

Jam vero ardua & pragmatica oritur Quæſtio, ſi certum eſt, circuitum humorum nec acceleratum nimis, nec torpentem nimis, cauſam eſſe unicam qua e penetralibus Corporis peſtilentiale virus excutiatur, per quam demum viam illud omnium feliciſſime eliminari ſoleat, & queat. Militant ubivis, & per omnia Secula Medicorum integræ cohortes pro cribro cutaneo, & ſudore, atque hunc maxime ſtatim in morbi initio movendum eſſe præcipiunt. Curationis Methodum tradens qui inter Loimiatros eminet, DIEMERBROECKIVS, [a]) nil habet niſi regimen ſudoriferum & remedia ſudorifera, pro re nata etiam reiteranda; atque ita ſe gerunt innumeri Auctores alii, ipſeque SYDENHAMVS, febris peſtilentialis cauſa cum tenuiſſima ſit, & perquam ſubtilis, ſuffragante experientia, eam primis diebus ſudoribus difflari poſſe affirmat, [b]) Theriacamque & Electuarium de Ovo eo fine exhibet. [c]) Largiar ego tantiſper, audax aſſertionibus innumerabilibus haud ſtatim contradicturus, neceſſitatem movendi ſudores in Peſtis medela, largiar

a) *lib. III. c. 6.*

b) *p. 285.*

c) *p. 153.*

opium

opium eſſe ſudoriferorum remediorum ſummum; mea tamen faciam quæ omnia alexipharmaca cum theriaca & mithridatio in peſte damnans ſapienter elocutus eſt HOFFMANNVS. [d]) *Perpetua hæc lex eſt*, inquit, *ſecretiones quæ antecedunt excretionem recrementorum in corpore, melius ſub liberiori & moderatiori ad emunctoria appulſu ſuccedere, quam ubi humores impetuoſe & celeriter commoventur. Augent potius calidiora pharmaca, anxietates præcordiorum, calorem intendunt, diſſolutionem humorum promovent, & miaſma quoque malignum facile & cum impetu ex ventriculo in ſanguinem ac nervoſas partes agunt, ut ſic multiplici ratione ſint detrimentoſa.* Neque hic reticere poſſum, quæ huc facientia habet Cl. SCHREIBER, [e]) non vanam ſpem eſſe concedens, ſeminium peſtilens per perſpirationem & ſudorem expelli poſſe, ſed ſapienter adjiciens: *Enim vero id efficere velle per uſum repetitum ſtimulantium ac validiſſimorum ſudoriferorum, hoc ſæpiſſime eſt falſo mittere copias auxiliatrices, & opus Naturæ interrumpere, id eſt efficere lethales petechias quæ tunc tribuuntur malo medela majori, dum haud dubie id quod telæ celluloſæ inhærens feciſſet carbunculos & bubones, nunc vi ſudoriferi adactum in cutis tenerrimas arteriolas lethales producit petechias. Namque reſoluti humores in aliena loca pulſi comprimunt, acerrimique adurunt tenerrima vaſcula pulpamque medulloſam papillarum cutanearum.* Quodſi igitur movere ſudorem in Peſte expediat, ſequi omnino conveniet conſilium ſaluberrimum GVALTERI HARRIS, [f]) qui ſi locum habent ſudorifera, non ſicca pharmaceutica ſpirituoſa, quæ flammam flammæ admoveant, ſed liquida & culinaria commendat, quæ potius copiam materiæ ſudoribus proliciendis ſupplere poſſint, quæque ob calefactionem ſuam externam, non ob calorem ſuum ingenitum ſudores promoveant. Sane ſi quid video, multum per omnes has animadverſiones decedit laudibus alexipharmacorum, Opiaticæque Theriacæ, quæ ſi febris ad-

d) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. I. p. 297.*

e) *in Obſerv. de Peſtilentia p. 22. conſect. 28.*

f) *de Morb. Infantum pag. mihi 83. 84.*

adfuerit magna, illam intendet cum damno, calorem augebit, hæmorrhagias, ubi malignitas ſumma eſt, accedere ſolentes [g]) citius advocabit, ſtaſes humorum phlogiſticas excitabit, ventriculi viſcerumque aliorum gangrænam maturabit, quicquid obloquatur uſus Tyrannus; ſi vero pulſus langueat, & plurima ſtagnent, liquidiſſima humorum exprimet, magisque immeabiles eos reddet, & non minus funeſtæ necroſi occaſionem faciliorem ſuppeditabit. Multis igitur paraſangis ſudoriferam Theriacam ſuperabunt diaphoretica omnia, quæ ſimul ſunt diluentia, attenuantia, antiphlogiſtica, & antiſeptica. Effert ſe inter hæc indicatiſſima eoporiſton & polychreſtum acetum, per millenas experientias ſummum antiloimicum. Neque dubito ego omnibus Theriacæ ſudoriferorumque aliorum Fautoribus in numeroſum exercitum coeuntibus, opponere unum ſapientiſſimum BOERHAAVIUM, [h]) qui SYLVIUM adducens unciam unam alteramque aceti ſummum in ſe ipſo Prophylacticum expertum, *Sudoriferum* inquit *certius efficaciuſve ignoramus*, *quam acetum*, *quod ſi dilutum aut merum ſi potetur*, *quammaxime ſudores propellit*, *etiam in Peſte*, *&* *malignis*, *ubi alia vix reſpondent.* Atque inſignes fructus hujus remedii Maſſilienſibus medicis magno ægrorum bono larga copia in Peſte adhibiti, agnoſcunt etiam, & teſtantur illi omnes, qui theriacam & diaſcordium cum aceti largiore vehiculo porrigi, aut cum HERRMANNO van der HEYDEN dum theriaca exhibetur, in diæta acetum uſurpari volunt, numero certe bene multi Loimiatri. Mirum ſaltem, illos abſonum remedii intenſe calefacientis & potenter refrigerantis connubium haud introſpexiſſe, atque ſi ſudore opus eſt, eum ſine orgaſmo, ſine impetu circuli, moventis aceti prærogativas, præ acri & commovente Theriaca, haud capere potuiſſe. Sane ut aceto, ita aliis pharmacis acidis ſine comitatu Theriacæ ſummus ſemper honos habitus eſt. Nullam putredinem, nullam infectionem, nullam humorum

g) *vide Obſervat. & Reflexions ſur la Peſte de Marſeille p. 333.*

h) *Chem. Tom. II. p. 186. edit. Lipſ.*

rum depravationem eſſe profitetur MINDERERUS [i]) quæ per acida non ſuperabilis exiſtat, vitriolicorumque adeo uſu carere non vult, ſineque iis ſe inermem ad peſtis curationem acceſſurum affirmat. Et in hac re ſibi quoque conſentientem habat BOERHAAVIUM [k]) acidorum foſſilium interne exhibendorum parcum alioquin Encomiaſten, tamen in ſeptica prorſus conditione humorum ubi peſtilentiale virus infeſtat ea collaudantem. Egregie deinde annotavit HARRIS [l]) Turcas quibus Mithridatium, Theriaca, radix Serpentariæ, & alia nobis nota calida alexipharmaca penitus ignota ſunt, peſtem febrium maligniſſimam, curare ſolo ſucco limonum. Huic & aceto ſi aliquis junxerit aut ſubſtituerit Germanorum Theriacam antiphlogiſticam & antiſepticam, Rob Sambuci, nitrumque ac camphoram, ex quibus concinnatum Electuarium in Peſte Viennenſi magno cum fructu exhibitum eſt, [m]) camphoram inquam, cui in Peſte Veronenſi largiter uſurpatæ erectam in honorem ſuum & perennem memoriam rerum bene geſtarum Statuam debet HENISIUS Medicus Auguſtanus; atque infuſo Rutæ, Marrubii, Scordii, cum regimine pro promovenda diaphoreſi uſus fuerit, habebit ſine dubio inter hactenus cognita & deprædicata, tutiſſima & ſumma. Securus igitur Alexipharmacis, calidis, ſtimulantibus, omnibus carebit, niſi forte ſumma pulſus debilitas eadem ſimul in uſum vocare juſſerit. Atque laudata omnia pharmaca omnino longe magis quadrabunt peſti ſanandæ per Sudorem, neque nocebunt unquam, dum de Theriaca uſurpata plerumque illud valiturum fore credibile eſt, quod ſæpe de ægris dicit DIEMERBROECK: *copioſe ſatis ſudavit, ſed abſque levamine mortuus eſt.*

i) *de Peſte c. 15.*

k) *Chem. Tom. I. p. 673.*

l) *de Morb. Inf. p. 80.*

m) *Hoffm. Med. Syſt. Tom. IV. p. 301.*

§. XXIII.

an ad ſolutionem ejus genuinam facit Opium?

At vero quamvis ego nil detractum huic methodo ſudoriferæ velim, ſi prudenter & in principio ſtatim ſuſcipiatur, ſumma tamen cura hic ea expendenda eſſe judico, quæ

quod

quod ſciam poſt PECHLINVM [a]) nemo Medicorum majori argumentorum pondere & conquiſitis pluribus experientiæ ſuffragiis urſit, & commonſtravit, quam Cl. noſter KANOLDVS [b]) merito eapropter a SCHVLZIO [c]) laudatus; nempe quod ſudores & udores qua tales, nullatenus, ſed potius carbunculi, abſceſſus & bubones, & hi poſteriores præcipue, ſint genuina ſpecifica, & eſſentialis excretio in Peſte, a qua ſalus ægrorum pendeat. Scripſerat vero jam diſertis verbis PECHLINVS *virus ſubinde diligentiſſimam curam ſudoriferam eludere; utique ſecurius eſſe in unum remotumque locum cogi veneni peſtilentis particulas, quam toto corpore diffundi, & in univerſum melius collectam materiam in glandulas, quam in carnes fibrasque muſculares immitti; cum venenum bubonum ſit minus acre, quam carbunculorum, hoc partes ſtatim exedat & exurat, illud lymphæ vehiculo mitigatum diutius ſine adeo præcipiti damno feratur.* Eadem ratione Cl. MEAD [d]) cum maxime mitis morbus eſt, morbificam materiam eliminari dicit, in mollem aliquam glandulam, in exterioribus corporis ſitam, ut in inguinalem, axillarem, parotidem & maxillarem, prope quas glandulas primo modica durities, magnus calor, rubor, dolor acutus ſentiatur; atque ſi convaliturus eſt æger, hos tumores rite ſuppurare memorat, de ſudore interim tacens, quare & deinceps febrem moderamine regendam & excretiones naturales juvandas docet: Neque diſſentit ab his Egregius Loimiater SCHREIBERVS [e]) quin potius unanimem eſſe Scriptorum omnium ſententiam urget, quod in peſte bubones interna a Veneno præſervent. Sane in Sileſia mea, in Peſte Roſenbergenſi, notante Cl. de HELWICH, [f]) omnes incolumes evaſerunt, in quibus Natura bubones modo plures modo pauciores protruſit. Edocuerat idem ipſum etiam jam claris verbis SYDENHAMVS, [g]) *Naturæ* inquiens *in materiæ morbificæ exterminatione ſuo more & modo, auxilium eſt ſuppeditandum, quæ in*

a) *Obſervat. lib. II. obſ. 18.*

b) In den Sendſchreiben einiger *Medicorum* von der graſſirenten Peſtilentz, im *V.* Sendſchreiben.

c) *diſſ. de VSe in Peſte §. 2.*

d) *de Peſte: c. III.*

e) *Conſect. 25.*

f) *Eph. Nat. Cur. Cent. I. & II. obſ. 143.*

g) *Operum p. 140.*

in vera Peſte dum neque ſponte ſua aberrat, neque vi aliqua tranſverſim agitur, per abſceſſum aliquem negotium ſuum exequitur. Saltem in febre peſtilenti & per diaphoreſin idem efficere eam teſtatur, tuncque veſtigiis ejus inſiſtendum eſſe injungit, interim tamen addit, eum qui materiam veræ Peſtis ope ſudoris amoliri ſatageret, diverſa a Natura via inſiſtere, utpote quæ id per apoſtemata molitur. Fateor magis fidit Sudoribus SYDENHAM quam abſceſſubus, 1. quia non conſtet quibus remediis apoſtematum eruptio juvari queat, cardiacis ægrum in majorem æſtum conjecturis ac funus ejus maturaturis, ſudoribusque quamdiu hi vigent omnem illorum eruptionem præpedituris. 2. quia incerta ſit mali per bubonem ſanatio, cum facile recedant, inter ſudores excretioni promovendæ deſtinatos, utpote quibus materies quæ molem abſceſſus augere & ſuſtentare debebat, aliorſum determinetur. Sed fallitur Vir ſummus in eo, quod ſudores neceſſarios peſti ſanandæ a ſe habitos etiam therapiæ per abſceſſus conſtanter immiſceat. Namque ſub blanda determinatione humorum ad exteriora, ſine ullo ſudore, ſi locis glanduloſis inguinum præcipue, ubi bubones prodire ſolent, ſaltem applicentur emollientia, attrahentia, topica, cucurbitulæ ſine ſcarifatione, quin veſicantia, affluxum humorum huc præcipue determinantia, juvabitur omnino natura in protrudendo bubone, & maturantibus dein ipſi applicatis, ſudoribusque evitatis, ſub quibus incrementum ejus haud ſuccederet, bona ſpes ſupererit, ut hac via quam natura affectat, ſeminium peſtilens tuto evacuetur. Etenim ut ipſe SYDENHAMUS dicit, ſi laudabili ritu tumores erumpant, ægri ſanitatem brevi recuperant, niſi malo conſilio a Medicaſtris ſudare jubeantur. Hæc ſi forte probe perpendiſſet Vir Optimus, non contra morem ſuum ſibi adeo conſtanter ſervatum, eo proceſſiſſet, ut minime ſecurum eſſe profeſſus eſſet, in exterminando hoc morbo Naturæ veſtigiis inſiſtere, inque curatione poſt VSem, dia-

phoreſin ope Theriacæ promovendam non adeo collaudaſſet, cujus difficultates quibus premitur ipſe perſpexit & agnovit, & amoliri cautelis quibuſdam additis ſategit. In Peſte Roſenbergenſi ſudores ſine bubonibus non fuiſſe ſalutares, licet illis SYDENHAMVS multum tribuat, notavit HELWICH, [h]) atque omnia alexipharmaca poſt 24. horas fuiſſe inefficacia obſervavit MINDERERVS, ut adeo ſi valeat unquam methodus ſudorifera, aut diaphoretica, vel diapnoica, ſaltem in principio principii valeat. Solide & docte recentiſſimus Loimiater qui decies legi meretur, Cl. SCHREIBER reſolutionem benignam peſtis, ſed ſine moto ſudore, ſine bezoardicis, & theriacalibus calidis, ſolo ſpecifico ſuo mercurio dulci cum nitro antimoniato & camphora, deſuper hauſto decocto hordei tepido equidem commendat; ſtatim vero ſimul ſi reſolutio non ſperanda, inguinibus emplaſtrum de meliloto & camphora apponi jubet, ut materies critice citoque evacuetur per glandulas, atque carbunculorum & petechiarum ortus præpediatur. Jam quando ex dictis liquet, nullum ſudorem multoque minus acribus & calidis motum prodeſſe in Peſte, aut minimum ſemper eſſe valde ancipitem, neque æque facile ſi Naturam ducem ſequi juvat, per cutem, quam per glanduloſa loca excerni peſtilentiale virus; facile intelligitur calidum ſudoriferum Opium, & omnia quibus immiſtum eſt, nil boni, ſed peſſima quævis edere in Peſte, quamvis aliter ſentiant Medicorum Millenarii. Multitudo vero errantium nullam errori veniam parit.

an ad ſymptomata?

Neque eſt ut aliquis exiſtimet, ſi non Peſti ipſi conveniant Opiata Pharmaca, illa tamen levandis urgentibus ſymptomatibus convenientia fore. Infelix eſt ſententia GIESELERI [i]) in deliriis & vigiliis efferis opio alexipharmacis mixto locum eſſe. DIEMERBROECK [k]) e contra qui in capitis dolore, delirio, & vigiliis, medicamentis ſoporiferis per os exhibitis ſeſe nunquam ſomnum provocaſſe ſcribit,

h) *Eph. Nat. Cur. Cent. I. & II. obſ. 143.*

i) *de Peſte Brunſvicenſi obſ. 36.*

k) *de Peſte lib. III. c. 8. p. 168. 169.*

bit, licet id RONDELETIO, PLATERO, ANGELO SALÆ, MINDERERO, familiare eſſet, naſutulum Chirurgum multoties Opiatis aliisque ſoporiferis, infeliciſſime uſum fuiſſe, ſimul memorat. Vomitus & ſingultus ſibi depoſcere Opium videri poterant, verum ſi in Morbi principio a ſeminio peſtilente in ventriculo ſtabulante natales ducant, Vomitorio mature dato, aut epoto aceto ipſius vero antidoto melius curantur; ſique dein inflammatoriæ diatheſi ortum debeant, Opium cum acribus alexipharmacis nocentiſſimum remedium haberi debet. Atque quam male illud anxietati opponatur, conſtare poteſt ex illis, quæ in antecedentibus de anxietate, ut ſymptomate febrili, jam elocutus ſum. Hæmorrhagiæ quas ſanguinis diſſolutio & acrimonia ſeptica ciet, quæque in Peſte ſemper infauſti ominis habendæ ſunt, niſi acidis & vitriolicis præcipue cohibeantur, opiatis nunquam auſcultabunt. Diarrhœa morbi initio eveniens adſtringentibus & ſudoriferis excipi debet ad mentem DIEMERBROECKII,[l]) atque niſi magna febris obſtet, diaſcordium vel theriaca in auxilium vocari poſſunt. At a putredine & colliquatione humorum ortum trahens ventris profluvium erit malum immedicabile, ipſeque laudatus DIEMERBROECK annotavit, ſi in principio non ſiſtatur, poſtea eam ægros cito jugulaſſe.

l) *lib. III. c. XI.*

An ad Prophylaxin?

Poſtquam paucis ſymptomata Peſtis contuitus ſum agam etiam brevibus de ejus Prophylaxi. Inter varia quorum beneficio muniri corpora volunt contra ingreſſum peſtilentis miaſmatis, Opiatam Theriacam præcipue extollere ſolent Auctores, quorum prolixum adſcribere catalogum parum intereſſet. Non neſcius uſus deprædicati talium calidorum antidotalium, emolumentum adhuc probandum reſtare dicit SYDENHAMUS,[m]) ſimulque Vinum liberius ingurgitatum, aliaque fortiora præſervativa ſtatis horis dietim aſſumta, complures qui alias ſalvi intactique veriſimiliter permanſiſſent, in hunc affectum conjeciſſe, affirmat. An

m) *Operum p. 138.*

autem dum hoc de largis hauſtubus Vini experientia locuta eſt, non inferre inde licet & probare, Opium quod in parca doſi idem agit in Corpore, ac in magna vinum, tantum abeſt, ut prophylaxin præſtet, potius æque nocumento futurum. Sane de Peſte Viennenſi agens RAMAZZINI,[n]) Theriacæ, cuicunque licet venenorum generi adverſari creditæ, atque ex tot medicamentis de Alexiteriorum genere conflatæ, ut Luxuriæ excogitatam compoſitionem PLINIVS dixerit, nil tamen pro Prophylaxi tribuit, ſed unum remedium de tribus compoſitum commendat, celerem fugam a loco infecto, profectionem ad longinquas regiones, ac tardam reverſionem. Atque dubiam Prophylaxin Peſtis exponens Celeb. BOHN[o]) *Theriaca* inquit, *Mithridatium, Orvietanum, Camphorata, ſimiliaque ex farragine multiplici aromaticorum volatilium ſeu calefacientium conſarcinata non omnibus æque quadrant, ita ut vix adeo inepte egerint Gedanenſes dum notante Medico quodam illius loci in literis ad Medicum Vratislavienſem conſcriptis, Theriacæ divenditionem publicam interdixerunt.* Miror proinde vehementer Cl. noſtrum de HELWICH[p]) Theriacæ & diaſcordio pro ſcopo prophylactico, laudes non detrahendas judicaſſe. Certe ſi jugiter præcipue, & repetitis vicibus eum in finem adhibeatur Theriaca, in celeriorem motum circulum ſanguinis abripiet, ſudoresque ciendo hominem debilitabit, dumque in ſe nil habet, quod ingreſſum miaſmatis in corpus prohibeat, quod ipſi e diametro adverſetur, ingreſſique in corpus effectus impugnet, nil aliud efficiet quam ut morbus ingruens difficilius ab ægro ſuperetur, quam ſi theriacam antea neutiquam cepiſſet. Longe magis remedii prophylactici honores, præ Opio & Theriaca, tuebitur Acetum ſtimulo peſtilentiali alcalino & ejus effectubus putridis antiſeptica ſua virtute vere oppoſitum, quod inter alios merito multis pro prophylaxi laudat Herrmannus van der HEYDEN. Ipſe GIESLERVS[q]) ſupra citatus Fautor licet Theria-

n) *Operum p. 811.*

o) *diſſ. de Prophylaxi Peſtis dubia §. 55.*

p) *Eph. N. C. l. c.*

q) *de Peſte Brunſuic. obſ. 124.*

Theriacæ, fateri coactus eſt, Multos peſtem declinare ſatagentes eam in ipſa Viſcera ſua traxiſſe, viribusque ex immoderato prophylacticorum calidorum uſu fractis, admiſſo hoſti reſiſtere amplius haud potuiſſe, alibique notat, [r]) dici vix poſſe quam belle ſe habuerint omnes, qui præſervatoriis temperatis moderate uſi ſunt.

r) obſ. 89.

§. XXIV.

A Peſte tranſitum facio ad febres cœteras malignas, quæ SYDENHAMO, [a]) & aliis Medicis teſtibus, non niſi gradu a Peſte differunt; atque in quibus curandis non ſecus ac in ipſa Peſte, Opio & Theriacæ, tum & aliis Compoſitis opiatis multum dederunt Clariſſimi in Arte Viri. Ut omnes Antiquos ſuis antidotis & alexiteriis ſuperbientes taceam, atque antecedentibus §is modo memoratos Auctores non iterum gratis adducam, magnum nomen inter Recentiores tenens Lazarus RIVERIVS [b]) quemadmodum in Peſte Alexipharmaca calida & inter ea Theriacam & Mithridatium ſtatim in morbi initio uſurpanda vult, ut venenata qualitas brevi hominem jugulatura cito & potenter oppugnetur, malignique vapores diſcutiantur, ita & in malignis febribus aliis, ſi magna ſit vehementia ſymptomatum, recentem Theriacam propter vires Opii adhuc in ea vigentes, convenire dicit. Imo vero interdum quando uſus Theriacæ non videatur idoneus, præcipue in Morbi initio & augmento, laudanum Opiatum ad grana duo exhibitum, & alexipharmacis permiſtum, multum prodeſſe aſſerit. Rationes addit bonus RIVERIVS, quia vis opii narcotica & congelans ferventes ſpiritus cordi infenſiſſimos figit quaſi, & materiam morbificam (quæ dum eſt in fluxu, pernicioſiſſima eſt) ſiſtit, ac pene immotam eſſe jubet; unde contingat, ut Natura a malignis humoribus & ſpiritibus non laceſſita recollectis viribus alexipharmacorum virtutem facilius ſibi applicet. Ut vero diu ante RIVERIVM jam ita ſenſerunt bene multi, ita etiam eum non pauci ſecuti ſunt, quos

Febres malignæ.

a) Operum pag. 128. 129.

b) Pr. Med. Lib. XVII. Sect. I. c. I. p. 457.

quos omnes nominaſſe nil juverit. Utramque paginam in malignis facere Opiata ad MICHAELEM & HORSTIUM provocans aſſerit ETTMULLERUS [c]) atque ad anxietates tollendas, & ſudores movendos, egregia eſſe contendit. WILLISIUS [d]) quoque particulas Opii ſanguini non venenoſas, ſed potius alexiterias exiſtere inde colligi poſſe exiſtimat, quoniam in Peſte & febribus malignis laudanum ſæpe cum magno fructu exhibeatur. Dehortatur equidem fere ab Opio WEDELIUS [e]) niſi cum alexipharmacis detur, atque in declinatione morbi; interim tamen ſub his conditionibus & ſymptomatibus urgentibus, id etiam concedit. Laudat vero multis Opium tanquam ſummum cordiale, in malignis ac epidemicis febribus, emeticisque præfert HECQUETUS, [f]) & præcipue Veſperi mediocribus doſibus dari vult, maxime ſi adſint Agrypnia & cephalalgia, a tenſione membranarum cerebri, pavores in ſomno, ſubſultus tendinum, taliaque mala, quæ nervos adfectos doceant.

c) *diſſ. de Virtute Opii diaph. Cap. II. §. 22. & C. III. §. 15.*
d) *Pharm. rat. Part. I. Sect. VII. c. I. p. 186.*
e) *Opiol. p. 97. 98. 99.*
f) *p. 116. 135. 136.*

Neque tamen ita cenſent omnes. BALLONIUS *lib. I. Conſ. 65.* infelicium effectuum exempla in Malignis ab Opio exhibito oborta conſignavit. Ipſeque WILLISIUS [g]) quem Encomiaſten Opii in Malignis modo adduxi, tamen Theriacam, diaſcordium, & Mithridatium, & laudanum donec pulſus & reſpiratio vigent ſaltem in Malignis cum fructu exhiberi dicit, ſi vero functio vitalis languet antidotis iſtis celebribus parce admodum, fortioribus vero Opiatis non omnino utendum eſſe præcipit, ex ſua ſententia quam de Opio circulum retardante fovet, & brevi poſt, *p. 192.* in febribus admodum malignis narcotica ſæpiſſime interdici ſcribit. BORRICHIUS [h]) in malignis Opium equidem concedit, ſi conſtent vires, & morbus ſit in declinatione, ſed in initio, incremento, & ſtatu, periculoſum eſſe dicit. Nec tum uſurpari vult, niſi vehementia ſymptomatum neceſſitatem imponat. Opium quippe ex formato ſibi conceptu condenſando ſanguinem malignitatem non oppugnare; ſed ſi

g) *Pharmac. Rat. Part. I. p. 190.*
h) *de Somno & Somniferis §. 32.*

hæc

hæc pituitæ inhæreat, contumaciorem reddere, affirmat. Atque nuſpiam febres malignas tuto Opiatis curari WALDSCHMIDIVS [i]) aſſerit, rogatque per amorem Dei, ut in febre petechiali & ſimilibus morbis ab illis abſtineamus. *Quomodo quæſo* inquit *figentibus ſpiritus vitales & principia activa ligantibus addimus Robur Naturæ? Nonne manibus ligatis induciæ dantur Morbo, ut eo profundius ſanguini innidulari poſſit? In excubiis potius ſtandum & ſpirituum cohortes ad pugnam incitandæ, non ad ſoporem componendæ. Neque Vigiliæ tantum damnum inferent Corpori, quantum Tu opiatis tuis imprudenter adhibitis.* Sed data Opera peculiarique Obſervatione Opii funeſtum in febre maligna uſum exponit LENTILIVS [k]) & ſerio ab eodem in ſimilibus morbis dehortatur. Deinde RIDLINVS [l]) Obſervationem quandam minus felicem adhibitionem Opii in febre maligna complexam claudit his verbis: *Sæpius obſervavi, febre maligna decumbentes multos haud ita bene ferre Opium, & illa medicamenta quæ hoc ingreditur.* HOFFMANNVS [*]) vero Opium adeo facile trucidare homines dicit malignis morbis decumbentes, quia ex præconcepta ejus hypotheſi pulſum adhuc magis debilitet, [m]) hinc alibi id maximopere diſſuadet. [n]) Lego quoque in Conſilio a Cl. HAGUENOT & FIZES pro curatione Febris malignæ Aquis mortuis (Aiguemorte) in Languedocia inferiori graſſatæ ſuppedito, ſobrie & parvis doſibus anodyna exhibenda eſſe & tantum quando pulſus vegetior, ſique ſummus aliquis adſit dolor. *Vide les conſultations de Montpellier. Tom. II. p. 30.*

Atque ita conſtat abunde diverſa ratione ſentire Autores de Uſu Opii in malignis; neque mediocriter offendere debet legentem apud HARDERVM [o]) quod Virum febre maligna decumbentem Opio ſanaverit, laudani Opiati ope ſudorem cum euphoria concilians, & deliriis pertinacibus frænum ſalubre injiciens atque in *Act. Nat. Cur.* [p]) Pharmacopœum invenientem, qui Matronæ cuidam in febre maligna

i) *Monit. Med. circa Opii uſum p. 14. 15.*

k) *Miſc. Nat. Cur. Dec. II. Ao. VI. obſ. 217.*

l) *lin. med. Ao. 1697. Menſ. Mart. Obſ. 29.*

*) *diſſ. de Operatione Opiatorum §. 9.*

m) *diſſ. de Correct. p. 31.*

n) *vide Med. Syſt. Tom. IV. Part. I. p. 248.*

o) *in Apiario obſ. 70. in ſchol.*

p) *Dec. III. Ao. V. obſ. 54.*

ligna ob cephalalgiam & delirium opium exhibuit, a quo ſopita & extincta eſt.

§. XXV.

num illis conferant Opiata, inquiritur.

Verum ut e diametro inter ſe pugnantes ſententias omnes quas adduxi, aliasque quas adducere poteram, accuratiſſime dijudicemus, conſiderandum eſt febres acutas malignas omnino contradiſtingui aliis acutis febribus, quas multum benigniores Medici experiuntur, dum Naturæ & Arti magis obediunt, neque tot ægros quos invadunt, neci tradere ſolent. In his benignioribus pulſus celer adeſt, ſed ſatis fortis, cum æſtu magno, ſiti urgente, & reſpiratione citatiore. In illis malignis ſine ulla cauſa ſenſibili & manifeſta, ſine ulla evacuatione, ſubito adeſt ſumma Virium proſtratio, pulſus interdum celerrimus quidem, ſed debilis & ſæpe debiliſſimus, ac valde inæqualis, adeoque & calor mitior, quin ſæpe artuum frigus, cum magna præcordiorum anxietate. Accedunt malignis ordinarie exanthemata, talesque febres epidemice utplurimum graſſari, atque contagio inficere magnamque ſubinde ſtragem edere ſolent, ſecus ac aliæ acutæ inflammatoriæ benignioris indolis. Magnum ergo inter utrasque has febres datur diſcrimen, dum febres acutæ benigniores circulum refrænantibus & refrigerantibus remediis, curantur, intendentibus circuitum & acribus calefacientibus exaſperantur; malignæ vero circulum depreſſum congrue excitantia remedia ſibi depoſcunt. Cum vero quod ſumma cura animadvertit SYDENHAM [a]) eas febres ſæpe perperam pro malignis habuerint Medici, in quibus vehementiora videbant ſymptomata, ac exanthemata petechialia & purpuracea obſervabant, quæ omnia licet a motu aucto & ab intenſiore inflammationis gradu penderent, a malignitate aliqua aut veneno aliquo deducebant, adeoque cardiacis & alexipharmacis calidis, ut id per cutis poros expellerent, non ſine Ægrorum clade impugnabant, Optimus Vir rectiſſime monuit, Malignitatis ſive notionem, ſive

a) Operum p. 681.

ſive vocabulum inventum a Medicis, generi humano ipſa pulveris pyrii inventione lethalius fuiſſe. Atque eadem conſideratio illum movit, ut febres malignas eſſe vel ſua natura tales, vel medicatione incongrua effici, decerneret, quales non ex ſe exſtitiſſent. Eadem prorſus ratione Civis SYDENHAMI Gualterus HARRIS [b]) febrium epidemicarum ſic dictam Malignitatem non requirere alexipharmaca edixit, ſed his potius febres ex ſua natura mites malignas effici, creatis per calida remedia exanthematibus, & pulſu reddito debili. Quanquam autem hæc omnia, ſi febres acutas inflammatorias mala arte malignas redditas ſpectaveris, ſint longe veriſſima, negari tamen nequit, de vere & ſua natura malignis aliter ſtatuendum eſſe. Omnis in his ſeſe manifeſtans Malignitas vel ſi mavis malignitatis cauſa ſine dubio conſiſtit in particulis naturali craſi humorum adverſis, ut optime loquitur SYDENHAM. [c]) Hæ autem particulæ per contagium hominibus infeſtæ, in aere generatæ aut eidem per varias exhalationes illatæ, mediante eo noſtra corpora intrant, eque uno migrant in aliud; atque licet earum ingenium intimum & miaſma ipſum ignoretur, tamen id omne fluido illi, quod ſenſui & motui in corpore famulatur, valde hoſtile haberi, ſubitanea Virium proſtratio nota characteriſtica præſentis malignitatis abunde edocet. Inſuper alcalicæ, ſepticæ & putridæ illud eſſe indolis, omnia phœnomena morbi & medelæ una cum extiſpiciis evincunt. Nemo quod ſciam hoc ipſum poſt Celeb. HOFFMANNUM [d]) ſolidius doctiusve explicuit Cl. HUXHAM [e]) atque PRINGLE. [f]) Dum autem hoc Miaſma quod θεῖόν τι alioquin appellatur a Medicis, ad ſtylum Hippocratis, vires motrices cordis & arteriarum ſubito peſſundat, ita ut forte quod SYDENHAMO [g]) videtur, ſideratis ſpiritubus levis admodum vel nulla febris adſit, atque ita ſui ipſius ſemel ſanguinem ingreſſi promptam excluſionem ſimul inhibet, opus omnino eſt, ut cardiacis appropriatis Ars labenti naturæ

b) *de Morb. Inf. pag. mihi 79.*

c) *Operum p. 313.*

d) *Med. Syſt. Tom. III. Sect. I. cap. VII. §. 6. 7. 8.*

e) *de febribus cap. V. & VIII.*

f) *de Morbis Militum Part. III. Cap. VII. ſect. VI.*

g) *p. 314. 315.*

turæ ſuccurrat. Eo igitur reſpectu remedia paulo calidiora, quorum adhibitio in febribus acutis benignioribus magis minusve nociva foret, hic aliquando locum ſatis opportunum habere poſſunt. Ita certe Clariſſimis noſtri ævi Medicis Anglis, qui coeuntibus conſiliis enucleatam ſupellectilem pharmaceuticam, Copiis Regiis ſub auſpiciis Ducis Cumbriæ dimicaturis inſervituram, ſeligere juſſi erant, in febribus mali moris pulſu tardo & debili micante placuit decoctum radicis Serpentariæ Virginianæ, atque Electuarium ex ea & contrayervæ radice concinnatum; [h]) talia quoque remedia apud Cl. PRINGLE [i]) HUXHAM, [k]) & alios habentur. Præter hos, qui adeo circumſpectus ubique eſt, & in omnibus morbis, ubi quippiam inflammatorii cum motu aucto adeſt, caute rejicit omnia tantum acriuſcula pharmaca, Illuſtris van SWIETEN [l]) nihilominus in talibus malignis febribus obſervationem docuiſſe ait, profuiſſe illa remedia, quæ vires oppreſſas erigerent, & aromatico ſtimulo incitarent utcunque. Eapropter ſcordium, Rutam, Angelicam & ſimilia alexipharmaca dicta, larga copia aquæ infuſa, & Vino vel aceto remiſta, optato cum ſucceſſu porrigi memorat, cum impleto corpore blandus ſudor ſequatur, atque per ſurgentes vitales vires ſæpe de corpore expellatur epidemicum illud Miaſma, quod omnia mala fecerat. Nunc autem quando hæc omnia magnorum Virorum judicio reſpondent, & experientia annuente ita ſeſe habere obſervantur, ſtatim credibile redditur, Opium quoque quod vere cardiacum eſt, quodque analogiam quandam habet cum omnibus calidis & acribus circulum incitantibus, non minus ſub his circumſtantiis commode & cum bonis ægrorum rebus in uſum vocari poſſe. Sane licet de Opio nil habeat van SWIETEN, laudati Angli Menſuræ decocti Radicis ſerpentariæ, cujus cochlearia duo vel tria ſingulis quatuor horis dari præcipiunt, laudanum liquidum addunt ad guttas XXX, cum drachma una ſalis volatilis oleoſi, adeo-

h) *edit. Germ. p. 25. 26. ſub titulo* Kern der Medicin.
i) *l. c. ſect. V.*
k) *de febribus cap. 8.*
l) *Comment. Tom. III. §. 950. p. 125.*

adeoque manifeſte ad illam alexipharmacorum claſſem, quæ hic indicatur, Opium referunt. Theriacam, Mithridatium Diaſcordium in parva doſi ſæpe repetenda etiam admittit HUXHAM. [m]) Spectat & huc Decoctum Sacrum FULLERI [m]) ex ſerpentaria, addita dein Theriaca & Melle paratum, quod in febribus mali moris divinum plane auxilium Autor adferre dicit. [n]) Non auſim ego contradicere Viris ſummis, ſaltem habeo multa, quæ penſitare juverit, antequam celeri conſilio malignis deſtinemus Opium, quæque me penſitaſſe olim in Epidemiis tribus civitati noſtræ valde gravibus, ægrorum aliorum & meæ propriæ ſanationi intentum nondum pœnitet. Expedit hic ut nobis ſiſtamus ante Oculos hominem decumbentem maligna febre, omnemque miſeriarum quibus premitur, faciem, uno obtutu contemplemur. En! herculei ſæpe roboris corpus ſubito elanguidum, atque non ſaltem viribus vitalibus exutum, namque etiam ad omnes animales & voluntarios motus edendos nulla ſupereſt potentia. En hominem! ſui ipſius rerumque omnium oblitum, jacentem ſine ſenſu, de nullo calore doloreque conquerentem, anxium interim, inquietum, ſomnolentum, ſtupidum, & ſemi-clauſis oculis male cohærentia & delira loquentem, atque intra paucos ſæpe dies animam agentem. Detur nunc huic rebus ita conſtitutis Opium, ponatur id excitare & augere humorum circuitum, revocare depreſſum calorem, diaphoreſinque movere; nonne vero ſimul vires animales depreſſas magis deprimet? nonne inſenſibilitatem, torporem, anxietatem, ſomnolentiam, ſtuporem, diſpoſitionem ad delirium, ex ſua Natura juvabit? Sane qui omnia Phœnomena ab uſu Opii enaſcentia ſigillatim conſiderat, is non aliter poteſt quam valde metuere, ne ſymptomata febris malignæ peſſima & deleteria reddantur exhibitione Opii. Præclare Celeb. PRINGLE [o]) Opiata in hac febre periculoſa dum increſcit, inſecura dum increvit & perdurat, exiſtere teſtatur, quia a ſudore nullus fructus expectandus, & deli-

m) *c. VIII.*

n) *in Pharmacopœia extemporanea.*

o) *l. c. Cap. VII. ſect. 5. p. 299.*

& delirium ab iis facile augetur. Sed dicet forte Medicus Amator Opii, omnia mala pendere a languore circuli vitalis, ipſumque delirium conſentiente ipſo PRINGLIO [p]) a depreſſo & languente pulſu poſſe oriri, igitur hoc remedium quod pulſum majorem & fortiorem reddit, viresque cordis auget, ſimul expugnaturum fore omnia ſymptomata, ut acria & calida pharmaca, ſub his rerum conditionibus vere indicata. Ego vero reſpondeo non tam ipſum vitalem motum depreſſum, quam cauſam depreſſi motus vitalis, hancque præcipue reſpiciendam eſſe, & tum demum ex claſſe Cardiacorum ea ſpeciatim eligi debere, quæ cauſæ huic vere contrariantur, neque enim perinde eſſe, ex qua illa ſeligantur. Sed cauſa unica debilitatis & omnium malorum eſt miaſma putridum & ſepticum, cum aere corpus ægri ingreſſum, humores in putridum tabum diſſolvens & gangræna viſceribus illata necans, quare remedium quod id quantocyus ex corpore ejiceret, antequam effectus deleterios poſſet edere, omnium ſine dubio primum foret cardiacum. Dolendum valde nocentiſſimum hoc miaſma ea ſubtilitate, ea penetrabilitate pollere, ut cito totum corpus cum omnibus liquidis pervadat, & contaminet; certum tamen etiam eſt, illud licet omnino prona via inſpiratione hauſtum pulmones ſubire, ſanguineæque maſſæ illico communicari queat & ſoleat, tamen & ſalivali latici facile ſeſe inſinuare, in Ventriculum ſubito deſcendere, ac bilem quæ inter humores animales citiſſime in putredinem vergit, admodum appoſitam invenire, cui inniduletur. [q]) Propter has rationes evenire ſolet, quod ubi homo ex tali miaſmate intra ſe admiſſo ægrotare incipit, ſtatim fatiſcentibus viribus appetitus proſternatur, ac cardialgia ſyncoptica, nauſeaque & vomituritio ipſum male habeat. Quod HUXHAMO [r]) teſte fere in omnibus contagioſis febribus ſolemne eſt. Scitur igitur, cur tot egregiis Practicis lenia emetica in morbi principio tantopere ce[illegible]brentur, etiam Illuſtri HOFF-

p) *p. 300.*

q) *lege Huxham C. 8. pag. 163. edit. germ.*

r) *c. VIII. p. 158.*

HOFFMANNO [s]) non excepto. Multum ipſis tribuunt Clariſſimi Viri, laudatus modo HUXHAM [t]) & PRINGLE. [u]) Cavendum ſaltem ne radicata jam ægritudine, & ventriculo diatheſi inflammatoria adfecto vomitus moveatur. Proderit vero dein lene anodynum & ipſa Theriaca, poſt tempeſtive datum emeticum, non ſaltem ad tumultus ejecta materie fruſtraneos futuros leniter coercendos, ſed & tranſpiratione auctiore reddita ex parte jam ſanguinem ingreſſum, nondum autem intimius miſtum humoribus miaſma quantum poterit, exterminabit, morbumque omnem ita mitiorem reddet. Atque certe tum anodynum pertinebit ad bezoardica & alexipharmaca, quæ poſt emeſin obtentam ſtatim Auctores adhibere jubent. At quando Miaſma jam late per omnem humorum Oceanum dominatur, quando ſanguinis compagem jam diſſolvit & fundit, tetramque putrilaginem omni corpori minatur, cordis interim & arteriarum vivida actione imminuta, ſub jugum rapta, adeoque excutere id prorſus impotente, præſtantiſſima erunt ſine dubio cardiaca & alexipharmaca quæ ſimul, dum cordis vires excitant, ingenio & effectubus pravis miaſmatis adverſantur. Vix autem inter ea Opium ipſum, & compoſita Opiata calida & acria aliquis retulerit. Nunquam in malignis febribus alexipharmaca, validiora commoventia, & volatilia ac ſudorifera nimis expellentia adhibenda eſſe, quæ diſſolutionem elementorum ſanguinis magis promovent, ſed unice temperata & moderata remedia, ut perpetuum axioma injungit HOFFMANNVS; [x]) Malignitatemque non ſemper ſudore eliminandam, per ſudorifera aliaque calida medicamenta nonnunquam augeri, & ſubinde contemperantibus poſſe edomari docet SYDENHAMVS. [y]) Quis igitur calidum & volatile Opium antidotum venenoſi miaſmatis & effectuum ejus facile habuerit? Novi bene Cel. PRINGLIVM [z]) inquirentem in Corpora Naturalia quæ ut antiſeptica putredini reſiſtunt, eorum Catalogo etiam adſcripſiſſe

s) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. I. Sect. I. c. X. p. 240. & diſſ. de Vomitoriorum uſu obſ. 7.*

t) *loco cit. p. 159.*

u) *loco cit. c. VII. ſect. V. p. 294.*

x) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. I. ſect. I. c. X. p. 237. 247.*

y) *Operum p. 313. 314. 682.*

z) *in experimentis & Obſervationibus circa Septica & Antiſeptica Propoſ. II. Exper. X.*

pſiſſe

pſiſſe Opium, idque ſali adeo quoad energiam præpoſuiſſe. At vero præſervatio hæc a putredine quam ſolutio aquoſa trium granorum Opii fruſtulis carnis bubulæ recentis præſtitit, admodum male traheretur ad Corpus vivum. Obſervatione potius conſtat, [a]) Opium Juveni ad drachmam unam datum, effeciſſe ut intra breve tempus demortui cadaver lividis tumoribus in brachiis & femoribus deturparetur, & corruptionem perpeſſis omnibus fluidis, intolerabilem fœtorem de ſe ſpargeret. Igitur Opium quod in majori doſi tantam putredinem humorum cito ciet, in minori doſi putredini haud erit adverſum, licet in tali tantam non excludat, adeoque etiam Malignitati ipſi ejusque cauſæ directe haud adverſabitur, ſed utcunque eam potius juvabit. Sane ſola idea diſſolvendi in ſerum ichoroſum & tabum putridum ſanguinis, ab hauſto miaſmate ſeptico, quam graphice ſuppeditant HUXHAM [b]) & PRINGLE, [c]) atque idea imminutæ cohæſionis in craſi ſanguinea, a dato Opio patratæ quam *ſect. I. cap. II. experientia 3. claram reddidi*, ſtatim conficiunt, Opium ſtatui humorum qui præſente febre maligna obtinet, neutiquam convenire. Dum præſente ſtatu hoc, omnia alexipharmaca calida & cordialia volatilia in acre & ſanioſum ſerum converſum ſanguinem magis diſſolvere & corrumpere probat HUXHAM, [d]) nonne tacite ſimul calidum alexipharmacum & cordiale volatile Opium diſſuadet?

a) *Memoires de l'Academie Royale des Sciences l'an 1735.*

b) *Cap. V.*

c) *Part. III. Cap. VII. ſect. 6.*

d) *c. V. pag. mihi 95. & c. VIII. p. 169.*

§. XXVI.

Dari illis ſecuriora & efficaciora, probatur.

Quodſi vero habeantur remedia primo non uni & alteri ſymptomati conducere perperam viſa, ſed vere omnibus ſimul adverſa, deinde & talia, quæ ipſam cauſam febris, debilitatisque, cauſæque hujus effectus efficaciter inhibent, quæ acri putrido miaſmati e diametro ſunt oppoſita, quæ ſanguinis diſſolutionem impediunt, cohæſionemque ejus conſervant, nonne hæc præferri merebuntur cardiaco licet habito Opio, ſalutarique præ eo debebunt magis indicata

Car-

Cardiaca, maxime ſi quod PRINGLIVS [a]) rectiſſime requirit, ſimul ita ſint comparata ut inflammationem non augeant. Nemo puto ambigit! ſed habentur omnino talia. A longo retro tempore in malignis febribus, non minus quam alexipharmacis acribus & calidis, ſuus honos quoque habitus eſt acidis pharmacis, grato ſtimulo in nervos agentibus, antiphlogiſtica virtute pollentibus, & tetram diſſolutionem putrilaginoſam, in quam tum ruunt humores animales, valide cicurare & inhibere aptis. Sane in hoc Morborum genere, qui ex interna liquidorum putredine naſcuntur, ab acidis plus auxilii, quam ab ullo remedio expectari poſſe HOFFMANNVS [b]) Auctor eſt, & quidem ob hanc cauſam, quia per putredinem gignitur alcali, & a copioſo etiam alcali putredo provenit, quod protinus ab acido cicuretur, a quo ita incrementa putredinis cohibeantur. Dixi de ſumma vi aceti in ipſa peſte §o. antecedente, laudavi ibi ſuccum limoniorum quem Turcæ ſummum antiloimicum experiuntur, commemoravi fructus ab ipſis acidis mineralibus expectandos. Nonne ergo & fas eſſet credere ſalutem hominum malignis mitioribus decumbentium his ipſis pharmacis? nonne ſperandum a talibus circuitui humorum vitali conſtantia & inſtauratum robur, quod ſepticum Venenum depreſſit? Maxime autem proderunt ſi illis addantur, quæ oleo blando volatili & ſuaveolente, neque tamen nimis acri & calida virtute pollent, veluti fragrantes aquæ ex Meliſſa, aliisque herbis & floribus fragrantibus, ex corticibus aromaticis ac ſuaveolentibus confectæ, ſuccique & ſyrupi ex horæis ſubacidis gratiſſimis. Si vero præter hæc omnia aliquod remedium datur, quod cardiacum ſummum appellari meretur, eſt ſane Vinum rhenanum modica quantitate captum, vel aquæ admiſtum RIVERIO [c]) BARTHOLINO, [d]) RIDLINO [e]) HOFFMANNO [f]) MEAD [g]) HUXHAMO, [h]) PRINGLIO [i]) & aliis idoneis teſtibus. Pulchre ego recordor in Epidemia illa peſſimæ indolis, quam poſt pluvias diutur-

a) *l. c. c. VII. Sect. 6. p. 334.*

b) *in Obſerv. phyſ. chym. p. 185.*

c) *cap. de febribus peſtilent.*

d) *Hiſt. Rar. Cent. VI. hiſt. 7.*

e) *lin. med. 1695. menſ. Jun. obſ. 1.*

f) *Diſſ. de Vino rhen. Cap. VI. §. 13.*

g) *Monit. med. p. 18.*

h) *de febribus c. VIII. circa finem.*

i) *de morb. milit. Part. III. c. 7. Sect. V.*

diuturnas, fluviorumque & piſcinarum exundationes aeremque inde ſqualidis effluviis inquinatum, annonæque caritatem urbs noſtra cum ſuburbiis longe lateque, quin tota Sileſia experiebatur, quamque deſcriptam dedit Illuſtr. noſter de HAHN, [k]) deinde in febribus illis malignis, quas Milites præſidiarii boruſſi fervente poſt Obitum Glorioſiſſimæ Memoriæ Caroli VI. Imperatoris bello, e caſtris & prœliis reduces, atque a noſtratibus excipiendi ſecum attulerant, me miſſis omnibus alexipharmacis opium habentibus, & non habentibus, non infeliciter Civibus meis Medicisque Collegis, & Chirurgis infectis, Medicinam feciſſe. Dedi potum multum aquoſum, cum ſucco citri ſaccharo & Vino rhenano, hujusque indolis potiones analepticas ex aquis deſtillatis ſuaveolentibus phlegmate vel ipſo ſpiritu vitrioli imbutas. Junxi pulveres ex nitro addita HOFFMANNO, [l]) MEADIO, [m]) WERLHOFIO, [n]) HUXHAMO, [o]) PRINGLIO [p]) probatiſſima Camphora. Vocavi quoque in uſum infuſa calida, ſcordii, Rutæ, Marrubii cum tantillo aceti ac circa finem decoctum Cort. Peruv. HUXHAMI quoque calculum nacti. Nunquam me pœnituit hujus methodi, quam & non ſine ſucceſſu niſi ſumma malignitas omnia eluderet, me adhibuiſſe teſtor, cum circa Anni 1757. finem, & 1758. initium, in Urbe & Agro Vratislavienſi Vulneratis militibus onuſtis, peſſimæ indolis febres putridæ & petechiales epidemice graſſarentur. Noveram quippe bene, talia remedia parti gangrænoſæ foris applicata elargiri condimenta ſumma, quidni & inſervirent toti maſſæ humorum in putredinem tendenti, petechiarumque inflammatiunculis & gangrænulis in cute apparentibus, cerebrique & pulmonum minutiſſimis vaſculis eroſionem fatalem minantibus? Certe etiam harum ſolarum intuitu (quanquam earum excretio propellentibus, ad cutem juvanda videatur non intelligentibus,) nil valent omnia, quæ alexipharmacorum, bezoardicorum & diaphoreticorum nomine veniunt, ſi tantillum acri ſtimulo egerint & calorem induxerint, niſi forte

k) *in Act. Nat. Cur. Vol. X.*

l) *variis locis.*

m) *Monit. med. p. 21.*

n) *Commerc. Litt. Norimb. Ann. 1734. hebd. 33. 34.*

o) *de febribus C. VIII.*

p) *Tom. III. cap. VII. Sect. 5.*

vis

vis vitæ languentiſſima ſit, adeoque & tum abeſſe debent omnia Opiata. Scilicet ſi verum petechiarum ingenium ſpectetur, aut debentur ſoli impetui circuli & inflammatoriæ diatheſi humorum, aut ſunt effectus diſſoluti ſanguinis in putridum ichorem, in neutro caſu alexipharmaca & theriacalia opiata adverſantur mali cauſæ genuinæ, ſed in utroque ad eam potenter impugnandam optime conveniunt acida. Optime hæc vel diatheſin phlogiſticam, vel progreſſum putredinis impugnant, dum nec hoc, nec illud præſtare queunt calida diaphoretica & omnium minime Spiritus alcalini volatiles, ſpiritus bezoardicus Buſſii & ſimiles, licet quod miratus ſum ſæpius, præſtantiſſimis Viris ad hunc diem placeant, cum tamen HUXHAMO teſte, *c. VIII. p. 169.* ipſum malignum miaſma ſit tenuiſſimum ſal volatile. Ego non ſemel inter ægros meos volvi animo Cl. KRAMERI [q]) copiarum Cæſarearum Medici primarii conſilia, qui in febribus caſtrenſibus acida, ſuccum citri & acetum tanquam ſpecifica in curatione & prophylaxi expertus erat, atque ab omnibus alexipharmacis calidis & volatilibus abſtinuerat. Ne quidem horum nomen multo minus pharmacum ipſum ſe ferre poſſe Seni Medico edicebat eadem Epidemia quam deſcripſit, prehenſus Celeb. HAHNIVS noſter, ab omnibus calidis Parentis Medici conſilio firmatus abſtinens, ſolaque aqua ſimplici ſucco rub. idæi & citri, nitro, paucisque analepticis ſervatus. Mirum ſaltem Optimum Virum his interpoſuiſſe Opiata quibus multum utique favebat in ſua Praxi, cum etiam ſine additione acrium inter alexipharmaca calida primas hæc teneant. Valde errare Medicos non ſine ratione monet Illuſtr. MEAD, [r]) dum in febre petechiali in principio humores calefaciunt & ſudores movere moliuntur, hinc præcipue nitrum, acetum, ſpiritum Vitrioli dulcem, Vinum rhenanum, ſuccum limoniorum laudat, & circa morbi finem ſaltem infuſiones paulo calidiorum radicum, addita tamen & hic aceti deſtillati quantitate, commendat.

q) *Commerc. Litt. Norimb. 1735. hebd. V.*

r) *Monit. med. p. 18.*

§. XXVII.

Diarrhœa febrium malignarum caute Opiatis tractanda.

Unum ſupereſt, quod ad curationem Malignarum præcipue facit & ſolerter attendi debet. Sapienter notavit SYDENHAM, [a]) Malignitatem morbi comitem cum ipſo morbo ſtare & cadere, & pari etiam paſſu recedere, atque ex conſequenti quamcumque evacuationem quæ febri in genere competat, eam & malignitati deberi. Igitur ſollicite attendendum erit ad viam quam Natura morbum curans præmonſtrat. Plurimi Medentum militant pro evacuatione per cribrum cutaneum, neque eo inficias ſat multas febres malignas tranſpiratione ſudoreque ſolvi. Multum ergo exinde præſidii videtur accedere Uſui diaphoreticorum etiam opiatorum, primo intuitu, ſed noxas eorum & omnium calidorum ſatis puto ob oculos poſui. Malignitatem interim non ſemper ſudore poſſe eliminari notavit SYDENHAM; [b]) atque Celeb. HOFFMANNVS [c]) ejusmodi febres epidemicas petechizantes non ſudore ſaltem, ſed ſæpe etiam diarrhœa juſto tempore eveniente judicari obſervavit, quare & peculiarem diſſertationem *de diarrhœa in febribus malignis ſalutari* conſcripſit, talemque etiam obſervavit inter alios, laudatus antea KRAMERVS. Hæc igitur ſi immineat, aut jam adſit ægrum in vadum locatura, quam imprudente conſilio urgeatur diaphoreſis, alvinaque excretio inhibeatur opiato remedio, quis non videt? Serio certe dehortatur laudatus HOFFMANNVS, ne alvi fluxus præſertim circa tempora critica eveniens vel adſtringentibus vel opiatis ſedetur, ſed potius ſi opus, lenioribus laxantibus juvetur, quæ ipſa & hoc fine Cl. HUXHAMO placent *C. VIII.* Non equidem neſcio, animadvertere HUXHAMVM, [d]) non bonam eſſe diarrhœam, ſine leni ſudore & madore cutis, Clariſſimumque hunc Autorem haud negantem excretionem criticam per alvum, tamen ſimul aſſerere, ſe nullam talem febrem curatam vidiſſe ſine ſudore. Sed non minus novi Cl. PRINGLE [e]) ſudores per remedia motos pro inanibus

a) *Operum p. 316.*

b) *Operum p. 313. 314.*

c) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. I. p. 227. 237. & 266. ubi multi Autores idem aſſerentes allegantur.*

d) *cap. VIII. p. 167.*

e) *l. c. p. 278.*

nibus & nil juvantibus declarare, niſi in principio, ubi ſæpius febrem avertant; atque ſimul ſtatuere a Natura etiam protruſos tamen criticos non habendos eſſe, niſi decreſcente demum morbo fluant. Quin idem peritiſſimus in arte Vir febre jam præſente, nimis alte jam radicatam cauſam morbi vix ſudore eliminari poſſe monet, huncque tandem erumpentem cum levamine, ſaltem lenioribus remediis ut ſpiritu Mindereri, nulla autem vi promoveri debere. Et quid multa, expreſſis verbis ſimul aſſerit *a ſudore arte per Opium moto nullum expectandum eſſe auxilium.* [f]) Non aliter Celeb. HOFFMANNVS [g]) ſudorifera ſpirituoſa rejiciens inter quæ opium ſine dubio primas tenet, temperata & moderata utpote Naturæ amiciſſima unice ſuadet. Atque ita nec ſudoris nec diarrhœæ febrem malignam ſolventium reſpectu, Opio locum idoneum concedi in Medela perſpicitur, cum id ſudorem minus opportune moveat, & diarrhœam intempeſtive ſuſpendat. Poſtulat tamen nonnunquam alvi fluxus etiam juſto tempore eveniens, ſi paulo largior ſit, quam qui ab ægro ſumme debilitato ferri queat, ſibi injectum frænum ne vires ad mortem usque emungat. Talem diarrhœam nimiam habet HUXHAM [h]) ab evacuatione bilioſarum putridarumque ſordium inteſtinorum arundine collectarum non ſatis mature per alvum ſuſcepta oriundam, atque ſubito ſæpe lethalem, tumque diaſcordium & Theriacam laudat. De nimia etiam alvi lubricitate verſus morbi finem evenient loquitur PRINGLE, [i]) quam licet critica videri poſſet, tamen ob vires miſere collapſas Tinctura thebaica conſopiendam conſulit, dataque hac, ſudorem blandum cum levamine ſubſecutum aliquando fuiſſe memorat. Multa interim prudentia hic opus eſſe monet HUXHAM, ne diarrhœa vere critica turbetur, quare & ſecuritatis certioris gratia rhabarbarum præmitti vult. Locuples mihi occaſio nata eſt, cautionum harum valorem animadvertendi durante ultima Epidemia Vratislaviæ & ejus confiniis poſt Obſidionem valde

f) *p. 296. 297. 299.*

g) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. I. p. 237.*

h) *cap. VIII. p. 165. 166. 167.*

i) *Part. III. c. VII. p. 308.*

de gravi, quam ægri & ſaucii milites tot ædificiis publicis & privatis excipiendi ſecum adduxerant. Vidi diarrhœas moderatas in his febribus, ab initio & incremento morbi, usque ad finem perduraſſe, cum fructu ægri, ſi non ſupprimerentur. Vidi vero etiam non raro ipſo illo tempore, quo criſis adeſſe reputari poterat, fræno opus fuiſſe. Recordor cum voluptate, ſervati Illuſtriſſimi Comitis de H., qui 9. 10. & 11. morbi die diarrhœa profuſiſſima adeo debilitabatur, ut lipothymiis ingruentibus & artubus frigeſcentibus, quævis mala metuenda eſſent. Dedi cum Medico ordinario poſt analeptica abſorbentia & camphorata hactenus adhibita, diaſcordium, æqua doſi identidem repetendum, atque ita ambo feliciſſimum effectum & promptum ſanitatis reditum laudandi occaſionem nanciſcebamur. Datur vero & in ultima morbi periodo Diarrhœa ichoroſa, ſubcruenta, cadaveroſa a corruptione viſcerum, ſine ſenſu ægri adfligens, inſtantis mortis nuncia, ſed de hac omnem virtutem qualiumcunque remediorum eludente multa exponere nil juvat.

CAPUT III.

Dolores.

§. I.

Doloris Theoria & Therapia generalis.

Expenſa febrium Natura, comparataque cum eadem agentis in corpus humanum Opii vera indole, ſequitur, ut nunc ad dolores conſiderandos me convertam. Dum in antecedentibus Sect. I. Cap. V. §. 8. Senſus & doloris ideam exhibui, ſimul conſtitit, ſtatum illum fibræ ſenſilis qui rupturæ periculum vel remotius vel proximius infert, involvere dolorem. Id quidem ſatis certum habetur, verum de partibus ſenſibilibus & inſenſibilibus, adeoque de

partibus

partibus dolorem homini vere inferre aptis, & non aptis, aliter ſtatui cœptum eſt, poſtquam Illuſtris de HALLER [a]) diſſertationem *de Partibus Corporis Humani ſenſibilibus & irritabilibus* cum Eruditis communicavit, ad quam perficiendam ipſe, & Doctiſſimi ejus diſcipuli, repetitis per annos laboribus, Experimenta in Animalibus inſtituta collegerant. Ex his luculenter apparuit, partes varias Corporis humani hactenus communi Medicorum Chirurgorumque conſenſu, pro valde ſenſibilibus & ſenſibiliſſimis habitas, ſenſu prorſus carere, ut tendines, Ligamenta, & capſulas articulorum, Perioſteum, duram matrem, piam matrem, peritonæum etc. Novi bene quid Hallerianis Obſervatis oppoſuerit Cl. le CAT, DELIVS, BIANCHI, KRAVSIVS & ſuperiori anno GIRARD de VILLARS, [b]) ac Dominicus VANDELLI in epiſtola *de ſenſibilitate pericardii, perioſtei, medullæ, duræ meningis, corneæ, & tendinum*, neque minus LAMBERTI in epiſtola ad Cl. BIANCHI, & Pragæ Ignatius RVDNICZKY in Specimine experimentorum contra HALLERVM. At vero non ignoro etiam quid regeſſerit Illuſtr. HALLERVS ipſe, [c]) quidque pro eo reſponderint paſſim *Nova Litteraria Gœttingenſia.* Taceo ejus experientiis ſubſcribentem Patrem Urbanum TOSETTI [d]) ſtrenumque illius Defenſorem Chirurgum Gallum Cl. BORBENAVE qui Mercurio Gallico Menſe Junio Anni 1757. *de irritabilitate & ſenſibilitate* brevem, ſed egregiam diſſertationem inſeri curauit, & alios; neque dubito Veritatem de partibus ſentientibus & non ſentientibus pedetentim clariſſime in omnium eam ſentire volentium ſenſus incurſuram eſſe. Fietque hoc maxime, quando dum hæc ſcribo, adhuc deſideratus ſed promiſſus Tomus II. Commentariorum Lauſonienſium lucem publicam videbit, in quo Cl. BASSANI, POZZII, ZINNII, RVNGII, EMETTI, & MÜHLMANNI experimenta, adſerta Illuſtr. de HALLER illuſtratura & confirmatura habebuntur. Mihi non incum-

a) *lecta hæc publice fuit a Viro ſummo, in conſeſſu Academiæ Regiæ Scientiarum Gœttingæ 1752 Menſe April.*

b) *in diſſertatione pariſienſi. Ergo ut ſenſibilitas ita & irritabilitas a nervis.*

c) *Videantur præcipue Memoires ſur la nature ſenſible & irritable des parties du corps animal par Mr. Alb. de Haller Tom. I. Lauſanne. 1756. poſt ea quæ in diſſ. de hac materia a Cl. Tiſſot gallice verſa & Lauſonii 1755. edita habentur.*

d) *in epiſtolis 4. Sull' inſenſibilita di alcuni parti degli animali Romæ editis.*

cumbit ut de hoc argumento natam controverſiam ſpecialius ingrediar cum diſceptantes de partibus ſenſibilibus & inſenſibilibus tamen facile largiantur, ſedem doloris eſſe fibras nerveas, ſenſumque doloris inferri a periculo rupturæ, ipſis imminente.

Quando itaque Medico cum dolore ſanando res eſt, incumbet ipſi tollere cauſam rupturæ periculum fibræ inferentem; vel manente & non ſtatim auferenda cauſa, minuere tamen in fibra ipſum rupturæ periculum, aut eandem aptam reddere, ut minus ab eadem afficiatur, diutiusque actionem cauſæ perferat, ſine inſequente ruptura; vel tandem manente cauſa & manente ſtatu fibræ iisdem, efficere, ut æger ſtatum hunc & cauſam agentem non ſentiat.

Quod cauſæ ablationem attinet, ſciendum eſt, rupturæ periculum in fibra naſci, a cauſa corporea vel diſtendente, vel diſtrahente, vel rodente, vel vulnerante, vel premente; atque perinde eſſe pro excitatione doloris, ſive cauſa hac vel illa ratione egerit, licet ſenſum doloris varium efficiat, pungentem, tendentem, terebrantem.

Diſtenſio a centro ad peripheriam fit per oppletionem, obſtructionemque canalis a plethora & ſpiſſitudine, vel lenta vel phlogiſtica, alioque quovis corpore obſtruente, excitatur autem & augetur tum præcipue dolor, ſi augeatur impetus vis vitæ, nam tum eo magis latera canalis & fibræ ejus ſenſiles diſtenduntur.

Diſtractio in longitudinem fit per luxationem, tumorem nec non per ſemilacerationem alicujus nervi, tum enim integræ manentes ejus fibræ eo fortius diſtrahuntur.

Vulneratio ſeu ſolutio continui in parte molli fit, per inſtrumenta acuta externa, diſtractioniqne majori fibrarum vicinarum continuarum manentium occaſionem ſuppeditat.

Roſio fit per acria quævis, quæ ſunt atomi acutæ, minutiſſima & copioſiſſima vulnuſcula infligentes, quæque fortius agunt ſi accedat vis vitæ aucta.

Preſſio

Preſſio rudis in fibras ſenſiles fit a corpore incumbente impacto, gravi, duro, moto, ut a tumore, calculo.

Ut igitur Cauſæ hæ omnes auferantur aut earum actio minuatur,

Diſtenſio canalis erit tollenda, impactum obſtruens quod diſtendit, attenuantibus, loco moventibus, evacuantibus, ſimulque impetum vitæ ad locum affectum minuentibus.

Diſtractio impugnabitur adminiculis præcipue chirurgicis, luxatum reponendo, tumorem removendo, nervum ſemilaceratum abſcindendo.

Rodens acre debebit leniri per oppoſita remedia ſpecifica, vel lenientia univerſalia; loco moveri, ex corpore eji-ci, per organa colatoria congrua; vel eximi manuali opera, ſi acceſſus detur; ſimulque minui debebit vis vitæ. Sciri vero accurate debet an vere adſit acre, non adeo quippe id frequens eſt, ut putatur. Sæpius enim cauſa doloris in motu nimio, ſtagnatione, plenitudine & mole humorum nimia repoſita eſt, ſi horum nulla ſigna adſint, tum demum cogitandum de acri.

Vulneratio externa ſi dolorem intulerit, dum retractio labiorum, tenſio fibrarum nervearum, inflammatio, acrimonia quam humores effuſi contraxere culpam gerit, diluentia laxantia, lenientia, antiphlogiſtica proderunt.

Preſſio ſibi depoſcit oneris prementis qualecunque id fuerit, ablationem.

Atque hæc de removenda doloris cauſa.

Nunc quod fibræ tenſæ & ad ſui rupturam accedentis talem mutationem attinet, ut rupturæ periculum minus reddatur, id quidem efficitur laxatione fibræ, laxata enim diutius rupturæ reſiſtit. Omnia igitur emollientia, aquoſa, oleoſa, mucilaginoſa, tepide præcipue applicata huc faciunt.

Reſtat inhibitio ſenſus, in ipſa fibra, & ſenſorio communi manente cauſa dolorifica. Ea vero fit compreſſione, ſectione, uſtione nervi & obtuſo ſenſorio communi.

Sane

Sane his momentis omnia Præſidia nituntur, quæ ullo modo inſervire poſſunt doloribus levandis & ſanandis. Jam ſi celebre illud antidotum Opium conſideretur in cujus gratiam omnia hæc neceſſario præmitti debuerunt, conſtabit ſedulo attendentibus, aut nunquam aut ſaltem unice tum Opium quadrare cauſæ, quando hærens in canali lentor eum diſtendens facile attenuari, & perſpiratione aucta vel ſudore poteſt ejici, ad utrumque quippe valet Opium, ſi auctior redditus circuitus ſanguinis haud repugnet. Cœteroquin autem Opii indoles exactiſſime comparata cum aliis dolorificis cauſis omnibus de quibus egi, inſtituto examine nulli earum quadrare obſervabitur. Omne igitur quod in dolore ſedando ulla ratione Opium præſtat, in eo verſatur, ut ſuſpendat ſenſum, affecto ſenſorio communi vel forte & in laborante fibra ipſa quam laxari & torpeſcere dicit BOHNIVS[e]) cum quo inter alios faciunt recentiores Scriptores ALSTON & YOUNG.

e) *de Officio Medici dupl. p. 361.*

§. II.

Canones generales circa uſum Opii in ſanandis doloribus.

His præmiſſis, jam ſtatim deberem accedere ad Morbos ſpeciales doloroſos, iisque generalius hactenus ſuppeditata applicare, ſed antequam hoc fiat, exhibebo adhuc aliquas generales regulas, ex præmiſſis fluentes, & inſignem uſum in Praxi clinica habentes.

I. Opium dum minuit dolorem, ſaltem minuit doloris ſenſum, non tamen ſimul par eſt removendæ doloris cauſæ, aut ſaltem valde raro. Cauſa igitur exiſtere & agere pergit, quamvis non ſentiatur adeſſe, ſummasque aliquando ægro non ſentiente noxas infert. Inter Veteres hoc ipſum jam egregie notavit AETIVS, quando Opiata nequaquam affectiones ipſas in quibus dolores fiunt curare, ſed ſaltem membris ſtuporem & ſenſus hebetationem inducere, dicit, atque alibi ſedatis doloribus ea cauſam intus reſervare, & paulo poſt, aut animi deliquium, & mortem inferre, aut diuturnos affectus excludere monet. Recentiori ævo idem

idem prorſus rectiſſime urſit præ reliquis STAHLIVS [a]) merito hic audiendus, qui quantitatem & qualitatem cauſæ corporeæ opium non tollere, hanc ſtupefactione inducta, efficaciam ſuam in corpus nihilominus proſequi dicit, motubus interim ſuppreſſis, qui ſalutari alicui fini deſtinabantur.

a) *Diſſ. de impoſtura Opii §. 12.*

II. Dum autem ita ab Opio fallitur dolore affectus æger, fallitur quoque exhibito minus opportune hoc pharmaco, eum fallens Medicus. Hic quippe ſopito ſenſu conſtitutionem ægri corporis diſcere non valet, atque quoniam Opium adeſſe facit in corpore quædam phœnomena, quæ ſine eo exhibito non adfuiſſent, obſcuratur omnis morbus, aliamque faciem induit, ſæpeque Medicus ad ea non rite attendens neſcit an phœnomenon præſens pendeat a Morbo, vel ab Opio.

III. Opium ſi vis cauſæ dolorificæ non major ſit, vi ſua qua ſenſum minuit, equidem minuit aut ſuſpendit dolorem, ſed ſaltem ad tempus; namque hic exſpirante operatione remedii, dum manet cauſa, denuo recrudeſcit, atque aliquando etiam gravius.

Hanc Veritatem introſpexerunt per repetitas experientias omnes Practici. WILLIS *Pharm. Rat. Part. I. Sect. VIII. c. I. p. 182.* exactis Medicamenti viribus illico dolores redire dicit, nec atrocitatem ſuam remittere, niſi dum ab eodem pharmaco rurſus incantantur. Ubi vis opii exſpiravit redire dolores notavit RAMAZZINI diſſ. *de abuſu Chin. Operum p. 237.* in cujus ſtatim principio virtutem hujus pharmaci ſedativam ephemeram eſſe dicit. Cauſa manente, dato licet Opio dolorem facile recrudeſcere, hancque facile novos ac majores minoreſque impetus exerere poſſe, aſſeruit BOHN de *Officio Med. dupl. Part. I. c. XIX. p. 360.* Recte quoque urget Cl. STAHL, diſſ. *de impoſt. Opii §. XI.* apparens ab Opio ſolatium non diutius durare, quam doſis ejus ſtupiditatem incuſſam extendere valeat. Non

minus Illuſtr. van SWIETEN, ſi cauſa doloris maneat, poſt aliquot horas eum redire, licet pulcherrime Opio ſopitus fuerat, docere non intermiſit, *Comment. ad aph. 203. Tom. I. p. 324.* Tandem Celeb. GEOFFROY ceſſante Narcotici Operatione utplurimum regredi dolores, quos ſedaverat, Autor eſt, ſæpiusque graviores ac antea, niſi beneficio ſudoris vel alio modo cauſa expulſa & deleta fuerit. Non igitur abſolute verum eſt quod habet DIOSCORIDES *lib. IV. c. 55.* Opium ſumtum ervi magnitudine dolorem finire, & concoquere.

IV. Cauſæ igitur remotio ſemper multum præferenda eſt ſopitioni ſenſus, nam illa ablata dolor ceſſat in integrum, non rediturus, cum ſi hæc fortius agat ac Opium, ſæpe adeo repetita præbia nil proſint.

Pulchre huc facit Monitum RIDLINI *lin. med. 1695. Febr. obſ.* 22. *In dolore ſedando* inquientis *non pertinaciter inſiſtas opiatis, ſi notaveris eadem bis terve fruſtra exhibita fuiſſe, alia medicamenta cauſam potius reſpicientia in uſum duc, quibus plus ſæpe quam Opiatis efficitur.* Legi quoque hic merentur quæ habet RAMAZZINI. [b]) *Quia ſcimus* ait *Opii vi exſpirante redituros dolores, an rurſus altera die repetenda opiata ad Prophylaxin? Nemo prudens Medicus id aget, ſed ægro petenti & inſtanti denuo idem remedium offerri reluctabitur, ne morbi cauſam figat & contumaciorem reddat.*

b) *diſſ. de abuſu Chinæ Operum p. 237.*

V. Opium inhibet omnes excretiones, ſola diaphoreſi excepta, quare claudit omnes vias per quas forte cauſa poſſet eliminari, ſolo cribro cutaneo excepto.

VI. Opium non ſaltem cauſæ dolorificæ actionem non infringit, ſed potius aliquando eam juvat, e. g. Plethoram, circulum auctum, Orgaſmum, Raptum humorum ad caput, tumque juvamen cauſæ doloris plus ſæpe facit ad fovendum

vendum & augendum dolorem, quam imminutio ſenſus ad eum inhibendum.

Dum itaque opium plethoram magis expandit vimque vitæ excedentem haud compeſcit, ſed magis incitat rectiſſime ſuaſit de GORTER *Med. Dogm. de delirio p.* 22. Opium magis adhibendum eſſe chronicis morbis, & doloribus a cauſa frigida. In doloribus calidis a plethora, motu aucto & inflammatione, licet quies & ſomnus ſumme indicari videantur, Opium periculoſos effectus edere optime aſſerit YOUNG, forte per aliquot momenta ſenſum mali inhibiturum, ut deinde eo ferocius innovetur. Sine dubio illa Virgo hyſterica cui RIDLINVS [c]) ter laudanum opiatum exhibuit, ſemper doloribus auctis, & noctibus inſomnibus ſubſequentibus, ac cui omiſſo Opio aliiſque remediis uſurpatis ſtatim dolores omnes mitigabantur, ad plethoricas referenda fuit, ſaltem illa occaſionem dedit Cl. Viro ut obſervationem ſuam inſcriberet *Opiatis interdum dolor augetur.* Trahi vero huc debent & aliæ ſenſationes moleſtæ quas Opium cauſam juvans magis auget, quam ſenſum minuendo impedit. Scripſit DIOSCORIDES *lib. VI. c.* 17. Epotum Papaveris ſuccum quem Meconium vocant, Veternum ſequi cum prurìtu vehementi & perfrictione, pruriginemque tantam erumpere, ut hominem excitet. Hominemque memorat LORRY, [d]) pruritu valde moleſto laborantem, qui grana quatuor Opii ſumſit, & tamen ſomnum capere haud potuit. Nonne hic Opium pruritum propria ſua actione inducens omni ſua vi ſopiente impar fuit, impediendo ſenſui pruritus?

c) *lin. Med. Anno 1695. Febr. obſ.* 21.

d) *Journal Encyclopedique Tom. I. Part. II. p.* 71.

VII. Si dolor ſit conſectarium vel Symptoma Morbi, non morbus ipſe, nec ſymptoma urgens, facile patet peccare Medicum, & ſaltem palliationem præſtare, oppugnando ſymptoma, & tolerando Morbum.

 VIII.

VIII. At ſi dolor ſit morbus princeps, vel ſymptoma urgens & urgentiſſimum, ſi ſit valde acutus & ſævus, ſi diutius perduret, atque ſi metuendum ſit, ne accerſat ſe adhuc graviora ſymptomata, periculique plena e. g. vigilias, febrem, deliria, convulſiones, & per hæc ipſam mortem, ocyus Opio impugnari debet, maxime quando cauſa ſtatim tolli negat.

Reſpexit ad hæc Momenta quamvis in Opio porrigendo ſat timidus, jam priſco tempore GALENVS *XII. de Meth. med. c. 1.* regulamque opiatorum uſum prorſus fugientibus & ægros doloribus jugulandos relinquentibus ſcripſit: *Sin ex vigiliis & viribus reſolvendis ad mortis diſcrimen æger tendat, tum profecto tempeſtive ejusmodi medicamentis utare, ſcilicet non ignarus corporis habitum nonnihil eſſe lædendum, læſionem tamen quam mortem potius eligendam.* Inter Recentiores Opium magnum eſſe dolorum ſedativum in doloribus nephriticis, colicis, podagricis, aliisque ſimilibus dicit RAMMAZZINI *diſſ. de Abuſu Chin. Operum p.* 237. non quod morbi cauſam tollat, ſed quia gravia ſymptomata compeſcat, vigilias contumaces, & ſpirituum diſſipationem, interim reparatis per ſomnum viribus; morbique cauſam deinde propriis remediis removendam eſſe inculcat. Eadem ratione BOHNIVS *de Offic. Med. dupl. Part. I. c. 19. p. 360.* quamvis palliativa & temporaria tantum videatur doloris per opium medela, dum cauſa manet, per eam tamen ſpiritus ad quietem diſponi, viresque per ſubſequentem ſomnum eousque reſtaurari aſſerit, ut cauſæ novæ vel recrudeſcentis novum inſultum ferre, eamque digerere vel eliminare queant. Pulchre etiam monet Illuſtr. van SWIETEN *Tom. I. aph. 229. p. 372.* non ideo vilipendendum eſſe Opium quia doloris ſenſum ſaltem, non vero cauſam tollit. Magnum enim quid

quid eſſe in Morbis dolorem ſedare poſſe; nilque impedire ſaltem ſenſum obtundi, cum interim aliis remediis cognita cauſa tolli queat. Addit vero, non ſatis inculcari poſſe, quod licet nullus doloris ſenſus adſit, tamen cauſa manens Corpus deſtruere pergat. Memoratu dignum eſt HOFFMANNVM [e]) mediocrem Opii Fautorem non tamen potuiſſe diffiteri, eam ſæpe eſſe dolorum indolem, ut ſi diutius durent, vires animi & corporis frangendo, morbum alias benignum lethalem efficiant, vel etiam ipſi ſoli mortem inferant. Quare qui hos opiatis tollere, & tanta pericula avertere ſcit, eum profecto egregiam & fere divinam ægrotantibus opem, & ſolamen adferre, dicit. Merito ergo SYDENHAMVS, [f]) inter tres illos affectus, qui Opium ejusque repetitionem quammaxime indicant, primo loco ponit *Vehementem dolorem.* Neque hic conſiderandum a qua cauſa pendeat, ſufficit Vehementia, ſive ſit ab acri rodente, a calculo, a verme, a dente carioſo, vel erupturo, a nervoſarum partium læſionibus externis, ab ambuſtionibus &c. modo cauſa ipſa non negligatur a Medico. Aliquando ſola Mobilitas ſolidorum validiſſimas facit contractiones doloroſas, quæ Opio miteſcunt, ut bene annotavit de GORTER *Comp. Med. Tract. XVII. §. 56.*

e) *Med. Syſt. Tom. II. p. 274. 275.*

f) *Operum p. 373.*

IX. Ubi cauſa doloris ſummi latet, aut cognita vel prorſus non, vel ſaltem poſt longum tempus auferri poteſt; ubi non conducit, vel impoſſibile eſt, ut nervus affectus deſtruatur; ubi emollientia topica fibram ferendo melius dolori parem reddentia, quæ ſunt univerſalia anodyna, cum aliis remediis, nil faciunt; unum ſupereſt auxilium, ut ſenſorium commune Opio obtundatur.

Ad illos morbos cauſam inſuperabilem habentes, ſummo tamen dolore ſtipatos, ideoque opio egentiſſimos

 a Pra-

a Practicis refertur Cancer. Plurimi ad palliationem tanti mali Anodynis utendum volunt. Ipſe Celeb. STAHLIVS [g]) quanquam nihil boni præſtare dicat narcotica in talibus doloribus, & corruptionibus, tamen ſaltem jubet cavere ab Opiatorum nimis frequente, & nimium copioſo uſu. Sed qui magis hic audiendus eſt Ill. BOERHAAVIVS, [h]) dolorem Opiata exigere dicit. Atque Eximius ejus Commentator van SWIETEN ſerio injungit, ut manente licet doloris cauſa tollatur ejus ſenſus, & caveantur doloris effectus nonnulli hic metuendi. Niſi enim hoc fiat, adfuturas Vigilias, inquietem, jactationem, febrem, & omnium malorum augmentum, aſſerit. Verum enim vero his ſapientiſſimis Conſiliis non obſtantibus, perpendere quoque juvat ea, quæ expertus recenſet Cl. YOUNG. Dedit tribus ægris cancro laborantibus Opium, ſed ſemper plus damni quam emolumenti inde obſervavit; illi enim inter ſummas anxietates mortui ſunt, fœmina vero quæ illud aſſumere recuſavit, placide obdormivit. An hic nos magis movere debent vel præcepta, vel exempla? Sane vtraque faciunt, ut ſaltem largiamur, Multa cautione dandum eſſe Opium cancro laborantibus, ſi detur. Nollem equidem tueri cum HOFFMANNO, [i]) Opiata anodyna & exterius & interius minus proficere, quia vim putredinis augent, neque cum STAHLIO [k]) niſi moderatiſſime adhibeantur, ſphacelum aut ſaltem non multum diſparem corruptionis ferociam, inde deducere. Videtur enim hic metus deberi præjudicatæ Opinioni Opium inhibere motus vitales. Ex contrario potius fundamento, eodemque ſat certo pharmacum hoc poteſt nocere, de quo forte non ſatis cogitatur, dum id exhibetur. Inter remedia potiora Cancri quietem ponit BOERHAAVIVS, [l]) quo nomine pacatiſſimum humorum blandiſſimorum

g) *diſſ. de Cancro p. 26.*

h) *aph. 508.*

i) *diſſ. Praxin clinicam Morborum ex vitio glandularum latente p. 27.*

k) *loco cit.*

l) *aph. 506.*

ſimorum per vaſa pervia motum intelligi dicit van SWIETEN,[m]) ut nulla fiat cancri irritatio, nec ab aucto motu, nec ab acribus huc delatis. Solus certe motus circuli auctus ex ſcirrho facit cancrum, quare eodem jam præſente, tanto magis vitanda omnia ſummopere ſuaſit, Optimus olim Præceptor Celeb. PLATNERVS,[n]) quæ humores citant. Certum vero eſt Opium vere citare circulantia liquida, atque efficere ut in glandulas obſtructas fortiori vi impingant & arietent. Porro etiam Opium humores fervere facit, & acrimonia ipſis inducta pruritum ciet; cumque inter prima ſigna cancri adhuc occulti accedens loco ſcirrhoſo titillatio & pruritus referatur, atque omne id, quod ulla ratione acres humores reddere poteſt, prorſus ab Ægro abeſſe debeat, facile patet, his reſpectubus Opium non adeo conveniens eſſe Cancro levando Remedium. Quando vero non minus certum eſt, dolorem quemvis vehementem motum auctum & febrem ciere poſſe, aliaque mala invitare, quæ calamitoſas ægri conditiones ad ſummum apicem evehunt, quibus adeo avertendis ſi malum ex hoc viſionis puncto conſideretur, nullum aliud pharmacum quam ſolum Opium par habetur, ſatis perſpicitur, dubiam valde eſſe ejus exhibitionem, niſi judicare ſciverit artifex, num indicatio aut contraindicatio præponderet. Ipſe in vtramque partem reſpiciens hæſi aliquando inter ſacrum & ſaxum, atque ut nil diſſimulem, non niſi miſerum, & cito evanidum levamen in duabus fœminis in quarum Curatione maxime ad effectus Opii attentus eram, ab eodem obſervavi. Meretur vero tremendum hoc Mali genus, hactenus, ſi ancipitis tamen etiam eventus exſtirpationem excipias, inſanabilibus eheu annumeratum, ut experiamur uſum Mercurii ſublimati, ad granum dimidium in uncia una ſpiritus

m) *ad aph. 507.*

n) *Inſtit. Chirurg. §. 272.*

ritus frumenti ſolutum, quod remedii genus ad cochleare unum vel duo mane & ſero adſumtum, tanquam certum Cancri antidotum laudat van SWIETEN, in epiſtolis ad Joſephum BENEVENVTVM & GMELINVS in diſſ. tubingenſi ſpecificam methodum recentiorem ſanandi Cancrum exhibente.

Melius ac cancer, ferunt pro palliatione Opii uſum repetitum alia mala doloroſa, remotionem ac ſanationem plenariam reſpuentia. Matronam Ulcere inteſtini recti, & cervicis uteri laborantem, & Virum cui calculus ſuperveniente inflammatione inteſtinum perforaverat, Opiatis perdiu ſuſtentatum, recenſet LVDOVICI *Miſc. Nat. Cur. Dec. I. Ao. V. & VI. obſ. 207.* quæ inſcribitur *de innoxia Opiatorum continuatione.* Ipſe cognitum habui Jureconſultum, per multos annos immani Veſicæ Spaſmo ad omnia multorum Medicorum conſilia rebelli vexatum, cui doloribus vix amplius ferendis ſacra anchora erat Opium. Novi quoque bene quantum ipſi dederit Fœmina cardialgia per annos laborans de qua verba feci *Part. I. c. II. p. 148.* Atque in caſibus omnibus ſimilibus cum Illuſtri van SWIETEN *Tom. I. p. 371.* laudanda eſt divina Miſericordia, quod talia auxilia hominibus conceſſerit, ut dolores enormes quorum cauſæ tolli nequeunt, vel non niſi longa temporis mora enervari poſſunt, ſopiri poſſent pro tempore. Id ſaltem incommodi habet hæc Opium repetitis vicibus exhibendi neceſſitas, quod doſes ſemper debeant augeri, ut levamen inſequatur & quod Opium effectus quosdam edat, quos nec æger nec Medicus deſiderat, quibus adeo hic ſi ſatis ſagax eſt, ſemper proſpicere tenetur.

Atque hæc ſunt Momenta præcipua quæ ſemper ponderari debent in Curatione doloris, niſi forte Medicus parum vel non ſatis ut decebat attentus ad ea omnia, quod

de

de Methodicis antiquis refert GALENUS,[o]) forte gloriari velit, uſu narcoticorum quanquam etiam mors ſequeretur, ſe tamen ſublato dolore morbum abegiſſe.

o) *lib. II. ad Glaucum c. 2.*

§. III.

Pleuritis.

Jam ad ſpecialem dolorum conſiderationem tranſire fas erit, ubi quidem primus locus Pleuritidi dandus, quam ſupra in Tractatione de febribus inflammatoriis omiſſam, ob ipſum ſummum dolorem quo ſtipatur, huic capiti reſervavi. Opium & Varia pharmaca quæ id ingreditur, Pleuritidi ſanandæ deſtinata fuiſſe a longo inde tempore, ad noſtrum ævum uſque, ſat certum eſt. Neque poteſt aliter fieri, quin Medico ejulatubus Ægri auſcultanti, & de nulla alia re niſi unice de acutiſſimo dolore levando cogitanti, ocyus exhibendum occurrat Opium. In Pleuritide certe Philonium uſurpatum fuit GALENO[a]) quem in ejus verba jurantes per Secula ſecuti ſunt. Recentiori ævo SYLVIUS[b]) ſudoriferis pleuritidem curandam ratus Theriaca & laudano opiato uſus eſt. Deinde WILLISIUS[c]) illorum affectuum catalogo, in quorum curatione pro panacæa divina habendum eſſe Opium inculcat, pleuritidem ſolerter inſeruit. WEDELIUS[d]) vero plane inter ſpecifica antipleuritica Opiata retulit, eſſentiam ſuam anodynam cum Tinctura bezoardica remixtam, pulveremque ex fixis abſorbentibus etiam ſpecificis habitis, dent. apri mandib. Luc. piſc. & laudano opiato compoſitum, adeo absque ulla VSe (quam tamen non una ſaltem vice ſed pluribus repetitam princeps remedium hodie habent omnes) reſtitutos Pleuriticos declarans. Et hoc ipſum pene iisdem verbis aſſeveravit LUDOVICI.[e]) Miror valde fidiſſimum Præceptorem HOFFMANNUM[f]) in impenſiore pleuriticorum dolorum ferocia & ætate juvenili, poſt emulſiones papaveraceas conceſſiſſe diaſcordium Fracaſtorii, cui tamen nitrum admiſceri ſuadet. Atque hos & alios Duces ſecuti ſunt, & ſequuntur ad hunc diem, Medicinam facientes haud pauci.

a) *de Comp. Med. lib. IX. c. 4.*

b) *Pr. Med. lib. I. c. XL. §. 26. 27. 28.*

c) *Pharmacevt. Rat. Part. I. Sect. VII. c. 2. p. 192. & Part. II. Sect. I. c. 9. p. 110. ubi tamen rarius expedire dicit, ut ad laudana adſcendatur.*

d) *Opiol. p. 111. 112.*

e) *in Pharm. mod. Sec. appl. p. 148.*

f) *Med. Syſt. Tom. IV. ſect. II. c. 6. p. 437.*

§. IV.

an huic morbo opium conferat, diſquiritur,

Ut autem dijudicemus accuratiſſime an vere commendari mereatur Opium in curatione Pleuritidis, an minus, primo conſiderandum eſt, morbum hunc ſumme doloroſum non reſidere in inſenſibili Pleura ut vulgo creditur. Id certe vel ex eo clarum redditur, quod Pleura durante exſpiratione extendatur, in pleuritide autem ſub inſpiratione dolor exacerbetur, adeoque Pleuritici multum doleant quando pleura minus patitur, & remiſſius doleant quando Pleura extenditur. Rectius BOERHAAVIUS morbo huic præcipuum locum eſſe docuit in muſculis intercoſtalibus, per quos utique notabiles rami nervorum intercoſtalium decurrunt acutiſſimæ ſenſationi progignendæ pares. Forte vero etiam ad ipſos pulmones extenditur Pleuritidis territorium.[a]) Præterea ſciendum eſt in Pleuritide dolori ſemper jungi febrem acutam, ſine qua ſimplex adeſt dolor laterum, nulla adhuc Pleuritis vera, id eſt nullus morbus inflammatorius. Porro adhuc animadverti debet, quod præ aliis Autoribus cum cura notavit BOERHAAVIUS[b]) & van SWIETEN,[c]) febrem ſæpe notabili tempore præcedere dolorem pleuriticum, raroque vel nunquam Pleuritidem emergere, niſi prægreſſa febris antea lentum illud inflammatorium in maſſa ſanguinis jam præſens, detruſerit in loca intercoſtalia, quod ad alia quæcunque delatum, omnes alios potuiſſet ingenerare morbos inflammatorios. Non eſt ergo dolor in Pleuritide cauſa febris, ſed febris eſt cauſa doloris, dum hæc lentum obſtruens deponit in arteriarum apices, quod dein eas diſtendit & expandit, tantoque majori violentia, quo magis a tergo impetus ſanguinis urget, qui increſcens dolorem ſummum excludit. An jam ideæ tali doloris febrilis pleuritici reſpondet Opium? Sane veræ intentiones pro eo tollendo, debent occupari in auferendo lentore phlogiſtico. Ergo eo erit allaborandum I. ut lentor hic impactus, tendens & diſtrahens vaſa attenuetur, &

a) *Vide Hoffm. Med. Syſt. Tom. IV. p. 426. Haller opuſc. pathol. obſ. 13. Triller de Pleurit. aph. 1. 2. 3. 4. & c. I.*

b) *aph. 882.*

c) *Tom. II. aph. 593. p. 80. & Tom. III. aph. 884. p. 18. & 20.*

ſolva-

ſolvatur, 2. ut vaſcula obſtructa relaxentur, quo lenta moles facilius loco moveri & tranſire poſſit, 3. ut impetus vitalis nimius excurrens in locum affectum, atque ſic dolorem valde exacerbans minuatur, 4. ut ſi plena reſolutio lentoris impoſſibilis, cocti excretio a Natura indicata per idonea organa ſuccedens juvetur. Ad nullam harum indicationum facit Opium ſi rite conſideretur. Attenuat equidem illud ſanguinem, verum eſt, non inſpiſſat, ſed ita tamen ut ſimul inducat Orgaſmum & calorem, ut ſimul augeat febrem; præferenda igitur poſt VSem, & impetum minuentem, & ſimul ſi repetatur, ut decet, magnam copiam lentoris auferentem, attenuantia refrigerantia nitrum, acetum, mel, calido attenuanti Opio. Sane per ipſa dogmata HECQVETI[d]) tantopere licet Opio alioquin faventis, tantæ viſciditati, quæ extractum ſanguinem ex Vena Pleuritici ægri cruſta denſa, tenaci, inſtar corii porcini tegit, Opium haud convenit. *Craſis ſanguinis ſolidior* inquit *& coriacea qua præſente non fluidum ſolido continetur, ſed ſolidum ſolido, quæque virtuti cordis & arteriarum reſiſtit, non patitur exhibitionem Opii. Tum enim totam ſanguinis maſſam turgere faceret, curſumque ejus augeret, cruorem urgeret in capillaria, ibi figeret, & eodem modo ut ſudorifera calida ſomnos phlegmonoideos & ſimiles ſiniſtros effectus ederet.* Ut vero attenuans humores Opii virtus ad Pleuritidem ſanandam non quadrat, ita & nec illa qua cœteroquin villos ſtrictos relaxat. Deſideratur hic laxatio extremitatum arterioſarum, in quibus liquidum coriaceum hæret, ſed ad illas virtus relaxans Opii non extenditur, utpote quod dum circulum auget in toto ſyſtemate arterioſo, contractioni potius fibrarum ejus fortiori, quam relaxationi anſam ſuppeditat. Magis hic juvant fomenta emollientia, parti affectæ ſoleter applicata, a quibus obſtructi canales molleſcunt, & ita trajiciendis viſcidis moleculis aptiores redduntur. Quid vero de retundendo impetu vitali dicam, qui ſi ſervandus

d) p. 111. 112. 113. 114.

 æger

æger Pleuriticus eſt, ſumma cura reſpici debet, ut vaſis obſtructis haud diſruptis & detritis, ſed ſalvis & integris manentibus, obtineatur aut blanda reſolutio, aut cocti & moti per congrua loca evacuatio critica; aliter enim emergens vel ſuppuratio vel gangræna, vel lentam vel ſubitam mortem poſt ſe trahit. Scitur vero Opium tantum abeſt ut vim circuli excedentem minuat, potius exceſſum inſita ſua poteſtate juvare, quem VS. præ aliis remediis potenter coërcet. Sed dicet forte Amator hujus remedii, id ſi cauſam etiam morbi non expugnet, ſi indicationibus ad ejus remotionem facientibus haud reſpondeat, obtundere tamen ægri triſtiſſimum ſenſum, atque nil noxæ adferre, ſi cum VSe, Nitro, Oxymelle & aliis veris antipleuriticis cauſam directe oppugnantibus, & indicationibus adductis ſatisfacientibus, ſimul trahatur in uſum, magnumque tunc ſolamen pro ſummis doloribus impetrari. At vero vel Phlebotome ſola, cujus reiterandæ neceſſitatem recentiori ævo toties inculcarunt Viri ſummi, ut eleganter monet Illuſtr. van SWIETEN [e]) dolorem pleuriticum intolerabilem, impetum & velocitatem circuitus minuendo, etiam ad animi deliquium inſtituta, illico ſæpe tollit, vel ſaltem plurimum levat ut adeo in talibus caſibus anodyno Opio non opus ſit. Deinde Opium junctum indicatiſſimis remediis eorum Operationi non favet, ſed potius e diametro contrariatur, ut in antecedentibus C. II. §. 13. liquido evici; juvandoque cauſas veras doloris, rarefactionem, calorem, impetum febrilem, plus forte addit ipſi dolori, quam ſubtrahit, minuendo ad tempus ſenſum, dum fomenta emollientia amice conſpirantia cum actione aliorum remediorum, ſummum doloris lenimen experientia teſte elargiuntur. Ex his omnibus ſimul clarum reddi debet, ſi remedia vera antipleuritica non ſufficiant, in graviore malo arcendæ ſuppurationi & gangrænæ, & hanc & illam tanto certius excludi, ſi iis addatur calefaciens, & impetum augens Opium; hocque, ſi vera remedia ſuffe-

e) *Tom. I. aph. 228. p. 366.*

ſuffeciſſent, ſuo acceſſu efficere, ut non ſufficiant; cum retuſus impetus febris ad definitum gradum reſolutioni proficiens ſuppurationem & gangrænam unice præcaveat, auctior utramque promoveat, & juvet. Sed magnum momentum adhuc ſupereſt, opii uſum Pleuriticis noxium eſſe luculenter monſtrans. Pereunt illi, malo ad ſummum vehementiæ gradum evecto, non tam inflammatione, & ejus ſequelis, ſed potius ſuffocatione, reſpiratione ob ſummum dolorem præpedita, & pulmone eapropter per moras in eo nectentem ſanguinem, penitus oppleto. Conſtitit vero Sect. I. Cap. II. per Experient. IV. & ſuppeditatam Cap. V. hujus experientiæ ætiologiam, Opium ſua indole & in ſanis reſpirationem citatiorem & difficiliorem reddere, ſanguinemque in pulmonibus accumulare eousque poſſe, ut cum reſpiratione tandem ipſa vita terminetur, quis ergo non animadvertit non periculoſum ſaltem eſſe Opii uſum in Pleuritide, ſed adeo mortiferum evadere poſſe. Hæc omnia ſi Fautoribus Opii nondum ſufficiant, cogitanda ipſis relinquo, quæ tradit Illuſtr. van SWIETEN. [f]) *Dum in dolentiſſima Pleuritide* inquit *narcoticis compeſcitur dolor, ſæviſſima inflammatio pergens vaſa affecta deſtruere gangrænam facit, & evigilans a ſomno ſuo homo ſæpe moritur ſubito. Funeſtus talis eventus tunc adſcribitur his auxiliis, cum tantum inde factus fuerit, quod ægri querelis non admonitus Medicus male crediderit lenitum morbum eſſe, cum tamen æquali imo majori forte aliquando violentia poſt hæc remedia exhibita pergat. Dum enim ſuppreſſo omni motu animali, ſic profundus ſomnus inducitur, vitales motus augentur, ſed in morbis inflammatoriis jam peccabat nimia velocitas vitalis motus, unde nunquam tutus videtur eſſe in his narcoticorum uſus, niſi validis evacuationibus præmiſſis per VSem jam fractus fuerit nimius morbi impetus.* Vigili itaque Medico, & ægro haud ſopito opus eſſe conſpicitur, ut morbus ſuperetur feliciter, dum vero VSibus repetitis & aliis congruis

f) *Tom. I. §. 229. p. 372. 373.*

reme-

remediis is ſi ſuperabilis eſt una cum dolore prorſus ſuperatur, ne quidem poſt ea jugiter uſurpata, opus fore Opio intelligitur.

An modo quo judicatur.

Non debeo oblivisci Morbi ſolutionum, atque quomodo ad has ſeſe habeat Opium ſolerter inquirere. Ad has ſpectant hæmorrhoides, urina hypoſtatica, fluor alvi ante 4. diem, abſceſſus poſt aures, dolor alium locum occupans, & ſputum. Ad nullam vero harum vel metaſtaſium vel excretionum criticarum promovendam, Opium aliquid facit; aliquas earum potius manifeſte turbat & impedit, fluorem alvi & ſputum præcipue, quod niſi vehementer fallor maxime attendi debet, cum reliqui ſolutionum modi rariores ſint, expectoratio vero plerumque morbum ſolvat. Non neſcio dum hoc ſcribo, Auctorum multos ad peripnevmoniam equidem, minus autem ad Pleuritidem ſputum referre, in hac potius poſſibilitatem ſolutionis per ſputum, aut negare, aut ſi admittant, cum LANCISIO qui ex Venæ azygos aſperæ arteriæ annexæ coecis meatubus ſub hoc morbo recluſis & ejus cavo exſpuendam materiem morbificam coctam inferentibus eam deducit, mire ſe torquere, ut anacatharſin vere ſuccedentem explicent. [g]) Certum eſt, Veteres ſputum in Pleuritide commemoraſſe, unumque HIPPOCRATEM [h]) & ARETAEVM [i]) citaviſſe ſuffecerit. Miror SYDENHAMVM, [k]) tantopere contrariari moliminibus pro expectoratione, cum tamen Pleuritidem deſcribere aggrediens diſertis verbis de Anacatharſi mentionem faciat, & ſi libere ſucceſſerit, febrem, tuſſim, & dolorem, ſenſim minui profiteatur: At ſi omnia bene expendantur, quæ habet, ſaltem taxat methodum illorum, qui ſine VSe ſolis forte expectorantibus perperam morbum curare aggrediuntur. Atque hos etiam tantum ferire poteſt ſcoptica FREINDII [l]) correctio, quando ſe non intelligere dicit, cur qui in Pleuritide hanc tantummodo medendi viam ſequi-

g) *Vid. Lancifii diſſ. epiſtolaris de vena ſine pari & diſſ. Cl. Læſcheri de Mechaniſmo Venæ azygos Pleuritidis cauſa.*

h) *In Prognoſt. Charter. Tom. VIII. p. 640. 641. 644.*

i) *Morb. Acut. lib. I. c. 10.*

k) *Sect. VI. cap. III. toto.*

l) *Comment. V. de febribus.*

ſequitur, non etiam in pedum inflammatione ſputum moventia præſcribat. Sed impoſuit optimo huic & doctiſſimo Viro, hypotheſis, de pleura ſede pleuritidis, eaque effecit ut non ſaltem operoſas dilucidationes de rejiciendo ſputo antea pulmonum tunicis ex pleura imbibito, deque ejus materie in ſanguinem reſorpta venæ azygos vertebraliumque & bronchialium arteriarum beneficio, pro fabulis habuerit; ſed & ipſum ſputum quomodocunque ſuccederet, in Pleuritide ſimplici haud agnoverit. Ejus autem domicilium cum in pulmone potiſſimum ponant Cel. HOFFMANNUS [m]) & TRILLERUS, [n]) cum veritate ipſius expectorationis criticæ in pleuritide, etiam poſſibilitatem melius introſpexerunt. HOFFMANNUS certe nullius alius criſeos, quam quæ fit per ſputum, cum ſubſequente ſudore, meminit, [o]) & in methodo medendi TRILLERUS [p]) de pectoris purificatione, quam natura occipit, ſolerter juvanda ita loquitur, ac ſi non niſi una hac & ordinaria via Pleuritis judicaretur. Id ſi ita ſeſe habuerit, quemadmodum & ego, raro aliter quam ſputo, cito, largoque hunc morbum perſanatum vidi, ſatis opinor certum eſt, vel hujus ſolius intuitu, Opium felici medelæ prorſus inimicum eſſe. Conſtitit ſcilicet hujus Tractatus Sect. I. c. II. Exper. XIII. Opium omnes excretiones ſeroſas extra vaſa, ad quas mucoſum ſerum in cellulas bronchiales & ipſa bronchia ac trachæam depoſitum expectoratione deinde excernendum, omnino pertinet, efficaciter compeſcere; ſenſumque harum partium obtundendo ſimul pacare tuſſim, cujus concuſſu mucus collectus ejiceretur, adeoque anacatharſin in capitale ægrotantis damnum inhibere. Atque hanc ipſam ob cauſam ſuſpectum jam olim Opium fuit TRALLIANO [q]) qui fugiendum diacodium & philonium in pleuritide voluit maxima pericula illaturum, humores eductioni contumaciores redditurum, & vires dejecturum. Non aliter ſenſit RIVERIUS [r]) Practicos coarguens qui urgentibus vigiliis exhibere audent narcotica,

m) *diſſ. de Pleuritide & Peripnevmonia ad quam in Med. Syſt. cap. de febribus pnevmonicis provocat.*

n) *de Pleuritide c. I.*

o) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. I. ſect. II. Cap. VI. p. 431.*

p) *c. IV. §. 6. 7.*

q) *lib. VI. c. 1.*

r) *Lib. VII. c. II. p. 251.*

cotica, ut Philonium romanum, & laudanum opiatum. Verum talia in hoc affectu pernicioſa eſſe dicit, cum ſputum retineant, & pectus coarctent, unde non raro præceps exitium conſequatur. Limitari equidem deinde hoc ſuum aſſertum ſatagit, & in dolore vehementiſſimo, tuſſi moleſta & inani, in perexigua doſi felici cum ſucceſſu narcotica exhiberi poſſe contendit, ſed in principio morbi eadem ſaltem convenire affirmat, tunc enim humorem influentem in partem cohiberi poſſe, & morbi incrementum impediri putat. Verum quam falſum hoc ſit, ex antecedentibus omnibus a me demonſtratis abunde conſtat, cum opium in principio morbi datum influentem humorem in partem potius majori vi adigat, & morbum mirum quantum increſcere faciat. Dignum notatu eſt SYDENHAMVM tantum Opii Fautorem nullam in therapia hujus Morbi ejus mentionem injicere,[s]) imo vero tuſſim epidemicam deſcribentem, cui Pleuritis quod notandum nondum juncta erat, ſed demum ſuperveniebat, diſerte annotare quod non periculo vacaverit narcoticis atque anodynis tuſſim aggredi, cum tunc inviſcata ejus materia, halitus iſti ut loquitur, qui a ſanguine placide ac ſenſim diſcedentes tuſſiendo in auras abituri fuiſſent, jam exitu negato, in cruoris maſſa præcluſi Febrem ibidem cierent.[t]) Omni etiam tempore in ſananda Pleuritide Opium diſplicuit BOERHAAVIO.[u]) Eapropter candide edixit Diſcipulis, Attendendum eſſe quod Opium tres ſemper producat effectus 1. quod calefaciat, 2. quod hoc calore nimio nato plus rarefaciat & moveat liquida, 3. quod hebetet illud quod dolorem facit. *Hinc nunquam dandum eſt* inquit *Opium, niſi quando ſcimus nos dediſſe remedia quibus ſublatus fuit nimius impetus morbi, aliter Opium nos ſemper fallet, ut accidit multis Medicis in cura Pleuritidis.* Habet omnino Vir ſummus in apparatu remediorum antipleuriticorum dolorem lenientia & ſopientia,[x]) ſed in materia medica ultra papaver noſtras non adſcendit, cujus veſtigia

s) *Sect. VI. c. III.*

t) *Sect. V. Cap. V. p. 308.*

u) *in Comment. ſuo in aph. 610.*

x) *aph. 890.*

ſequens

ſequens Ill. Commentator van SWIETEN cujus dehortationes ab Opio alia occaſione promulgatas jam in antecedentibus retuli, flores papaveris & Syr. ex capitibus commendans, *Validioribus narcoticis acuti doloris ſenſum ſopire velle, minime tutum eſſe* ſcribit. [y]) Sed rotunde Opiata ſine exceptione omnia in hoc morbi genere exitiabilia atque internecina declarat Eruditiſſimus TRILLERUS, [z]) quod caput tentent, febrilem æſtum augeant, & pectoris expurgationem impediant. Si circumſpecte dentur, locum ea habere poſſe equidem ait recentior Scriptor Cl. PRINGLE, [a]) at vero dum cautiones addit, ea vere in totum diſſuadet. Scilicet ſuccedente expectoratione aliquando opus fore vomitorio dicit, ut pectus ab onere muci viſcidi liberetur. Quam valde igitur ſub ea rerum facie, quæ tantum ſtimulum vult, oberit exhibitum omnem naturalem ſenſum in bronchiis & trachea obtundens Opiatum! quam ſæpe hoc poſſet efficere, ut liberum antea ſputum, jam præpeditum, & omne pectus gravans flagitaret emeticum, quo opio haud exhibito, non opus fuiſſet! Porro PRINGLIUS quamdiu pulſus durus eſt, reſpiratio difficilis obſervatur, ac pervigilium a febre pendet, Opiata manifeſtum damnum inferre notat, ſi vero febris tranſiit & ſomnus ſaltem a catarrho tenui arceatur, Opiata & quietem allatura & expectorationem promotura aſſeverat. Verum dico ego in caſu hoc poſteriori non amplius adeſſe pleuritidem; ſufficit in priori ubi vere adeſt, Celeberrimum Virum noxium declarare Opium atque pagina antecedente omnia calida diaphoretica abſolute damnoſa denominare, inter quæ Opium certe primas tenet. Quod miſcelam oxymellis ſquillitici & Opii, ab eodem ubi mucus nimia viſciditate laborat, laudatam attinet, fatear illam mihi haud arridere, aut enim ſtimulans expetitur, aut ſopiens; oxymel ſquilliticum minuit vim Opii, Opium minuit vim hujus oxymellis, atque connubium hoc facit aut, ut binæ vires quaſi ſtent in æquilibrio, aut ut alterutrius earum actio pro

y) *in Comment. Tom. III. §. 890. p. 44.*

z) *de Pleur. p. 45. 46.*

a) *de Morbis Militum Part. II. Cap. II. p. 166. edit. germ.*

pro doſeos differentia, maximam partem caſtretur. Præſtat unum remedium indicatum exhibere, & alterum non indicatum omittere, aliter enim expectorationem eodem temporis momento volo, & nolo. Ego quidem ex quo a 25. annis artem exercui, ſat ſæpe per DEI gratiam ſanavi ſanabiles Pleuritides, etiam ſat graves, methodo Sydenhamiana & Bœrhaaviana, neque ulli ægrorum ob rationes explicitas exhibui tantillum Opii, in doloribus mitigandis tamen non infelix. Lætatus deinde ſum impenſe cum in doctiſſimi TRILLERI libello ſimilem apparatum remediorum, ſat ſimplicem, ſed & ſatis & unice efficacem offenderem. Neque ſine ſucceſſu mihi uſurpata fuit laudata toties ab amantiſſimo Præceptore HOFFMANNO camphora cum nitro, poſtquam præcipue Illuſtr. WERLHOFII & BERGERI [b]) Obſervationes in meos uſus converteram. Nunquam vero, niſi præmiſſa ſemel vel bis VSe, exhibitisque attenuantibus, iter humorum liberius, & ſtaſeos diſcuſſionem impetratu ſic faciliorem præſtitiſſem, illam in uſum vocavi. Evaſit hac methodo ſanatus nuper demum, inter noſtros ſpectabilis Mercator, quod adhuc miror ſine ſputo, ſineque ulla alia criſi; quinta VSe miſſus ſanguis eandem adhuc exhibebat cruſtam inflammatoriam, ac prima; ſexta die delirare incipiebat, ſervabatur tamen fomento antiphlogiſtico, oxymelle, nitro, & camphora. Effectum Veſicatorii, opio ſopienti in ſua actione e diametro oppoſiti, quod parti affectæ applicandum vult MEAD [c]) & PRINGLE [d]) nunquam expertus ſum, bene interim recordor profuiſſe ſuaſu meo BAGLIVVM [e]) ſequentis Viro ſtrictiore habitu corporis prædito applicita ſuris duo veſicatoria, cum non obſtante omni apparatu medicamentoſo antipleuritico hactenus in ſubſidium vocato, ſuffocationi proximus videretur, viresque expectorationi inſufficientes eſſent. Non audeo vocare in dubium experientias MEADII, & PRINGLII, atque ad quem MEADIVS provocat, MAYERNII, circa utilita-

b) *Commerc. Litt. Norimb. Ao. 1734. hebd. 33. 34. 47. & 1735. hebd. 4.*

c) *Monit. Med. p. 22.*

d) *loc. cit.*

e) *Prax. Med. lib. I. c. 9.*

utilitatem veſicantis, mox ſub morbi initium, ipſi parti affectæ admovendi. Noto ſaltem, non minus per experientias & experimenta conſtare, cantharides augere impetum humorum circulantium, corpus magis calefacere, partem cui adjacent inflammare, irritare ſtimulo ſuo ſenſiles fibras, humores noſtros equidem diſſolvere, ſed in liquorem alcaleſcentem, & ichoroſi quippiam habentem. Non igitur niſi trepida manu admoverem Pleuritici lateri veſicans, in quo ob violentam febrem, doloremque ſummum, urinam parcam, & valde ſaturatam, abitum inflammationis in Gangrænam, vel & in ſuppurationem ſaltem metuerem. Magis videtur uſus ejusmodi emplaſtri valde irritantis indicatus, quando vis vitæ languet, impetusque humorum in locum affectum nimis torpidus, ſolutioni & diſcuſſioni molis ſtagnantis inſufficiens futurus judicatur. Sane ſaltem poſt impetum excedentem VSibus minutum, nullisque putredinis ſignis in urina & fæcibus alvi præſentibus, dolore adhuc perſeverante, & pulmone oppleri incipiente, lateri applicatum Veſicatorium profeciſſe vidit van SWIETEN [f]) & in ſimili caſu ipſe cum ſucceſſu admoveri fecit. Recordor fœminæ laxæ, pallidæ, cacochymicæ, leucorrhœa adfectæ, tandem pleuriticæ, cum febre mediocri. Tribus VSibus ſanguis detractus cum corio multo & denſo. Data omnia reſolventia congrua, applicata fomenta, ſed perdurabat nihilominus pertinax dolor, nulla criſi ſeſe manifeſtante, ſed & ſine ulla febre, quæ lentum ſtagnans coquere potuiſſet, urina etiam naturali ſimili exiſtente. Hic ſane locum idoneum eſſe credebam ut Veſicatorii mentionem injicerem, ſed quia id valde horrebat Ægra, oleum amygd. cum camphora loco dolenti applicabatur, pulveresque camphorati deglutiendi exhibebantur, ſelteranis pro potu inſervientibus, ſicque tandem malum ſuperabatur.

f) *Comment. Tom. III. §. 890. p. 48.*

§. V.

Cephalalgia.

Alias nunc paſſiones dolorificas, quæ cum vel ſine febre vitæ noſtræ dulcedinem interturbant conſiderationi ſubjecturus, Cephalalgiam ſpecialius contemplari debeo. Hæc in cute, pericranio, membranisque tenuiſſimis ſinus frontales intus obducentibus, reſidere quammaxime, per communem fere Auctorum conſenſum dicitur, ſed & ex mente eorum in ipſa dura matre exquiſitiſſimus quandoque dolor hoſpitatur. Poſtquam vero Illuſtr. HALLERVS[a]) cum Celeb. Diſcipulis membranas omnes, perioſteum, pericranium, duramque & piam matrem omni ſenſu carere per numeroſiſſima experimenta, demonſtrarunt, ſaltem in cute & muſculis inque nervis ſub cute excurrentibus, pericranioque & cranio arctiſſime incumbentibus, atque ubi majoris momenti fuerit cephalalgia, in ipſo cerebro ejusque pulpa nervoſa, ſedem illius ſtabilire fas erit. Mihi pro meo ſcopo, ſine ingreſſu in controverſias quæ circa hoc argumentum exortæ ſunt, jam aſſerere ſufficiet, omnes partes capitis vere ſenſibiles, id eſt nervis nervoſisque filamentis inſtructas, ex quo cauſa eas diſtendens, premens, rodens, acceſſerit, doloribus plus minus gravibus & exquiſitis ſubjici. Vix vero cauſa talis aderit unquam, rite motis per vaſa omnium generum, omnis generis liquidis; ideoque omnis Cephalalgia ſemper involvet præſens in circulationis naturali ſucceſſu vitium, vaſa nimis impleta; liquida moras nectentia; actionem vaſorum aut nimis fortem, aut nimis languidam, affluxusque & refluxus mutuam proportionem abolitam. Diſtenſionem primo quod attinet, illa non raro exoritur, quando vaſa partes ſenſiles perreptantia ſanguinis copia & immeabilitate ultra diametrum naturalem diducuntur; quando hic in eorum apicibus hæret immobilis; atque vi cordis fortius frequentiusve inſurgente, motus humorum projectilis verſus hoc obſtaculum, & omne caput nimius obſervatur. Alio tempore iners pituita, vel intra canalium alveos

a) *Vide ejus diſſ. de Partibus Animalium ſenſibilibus & irritabilibus, nec non diſſ. Cl. Zinn, experimenta circa corpus calloſum cerebellum & duram matrem habentem, tum & diſſ. Cl. Caſtell experimenta ſiſtentem, quibus conſtitit, varias corporis humani partes ſentiendi facultate carere.*

alveos ægre propulſa, vel extra illos ſinubus incumbens, ſuo onere & pondere dolorem ciet, agente forte ſimul a tergo virtute vitali nimia pigritia. Sed & in ſero aliquando latet doloris fomes, acrimonia nempe villos nerveos rodens & vellicans, ſpecifico charactere imbuta, & ad caput præcipue decumbens. Multum autem favet cauſis in genere omnibus tendendo, premendo, rodendo, cephalalgiam inducere aptis diſpoſitio quædam in ſolidis capitis præexiſtens, in imbecillitate ſenſibilitateque nervoſi generis, ac vaſorum individuali textura potiſſimum quærenda, quæ diſpoſitio vel propria eſt, & homini connata, vel induci poteſt, aut per illa omnia quæ ſyſtemati nervorum per communem experientiam robur ſuum ſuffurantur, lucubratione, venere, mœrore, crapula, frigore &c., aut per cauſas repetitos cephalalgiæ paroxyſmos excludentes, & in villis vaſisque omnibus laxam debilitatem relinquentes. Tanto vero gravius malum Cephalalgia in genere haberi debet, quo magis diu durans ac legitima medendi methodo, vitæque regimine decente non oppugnata, vel optimis remediis non auſcultans, triſtiſſimam catervam ægritudinum ſe multo pejorum poſt ſe trahit, acceſſumque certiſſimum ipſis parat. Namque obſervationibus repetitis conſtat, illam tandem vim inferre integro nervoſo ſyſtemati, quod ab encephalo ſuas origines ducit, diſſitarumque adeo partium nervoſarum functiones lædere omnes, interque eas Ventriculi potiſſimum; ſed præcipue graviſſimos morbos capitis ipſius, Apoplexiam, Epilepſiam, Convulſiones, Paralyſes, Stuporem, Soporem, Aurium Affectus, Viſum imminutum, ſuffuſionem, guttam ſerenam, vertiginem, vigilias, deliria acuta & chronica excludere. Hæc omnia quæ explicui hactenus, ſi nunc comparentur cum Opii effectubus indubiis, eidemque ſemper propriis, in corpore humano, conſtabit accuratiſſime, licet ſenſui minuendo & ſuſpendendo id omnino par ſit, non tamen ita convenire levandis Cephalalgiis, etiam vehe-

vehementiſſimis, ac magni Viri contendunt, atque recepta fere ubique Praxis Medica ſolet inculcare. Sane ad copiam, æſtum, congeſtiones ſanguinis ad caput, obſtructionesque vaſorum capillarium cum accelerato circulo, a quibus omnibus toties immanis Cephalalgia producitur, nullo modo per leges therapiæ ſobriæ facere poteſt remedium plethoram magis rarefaciens, ſanguinem exæſtuans, eundemque præciſe ad caput & cum aucto impetu determinans. Mirum quantum cum omnibus, qui eum erronea hypotheſi de frigiditate Opii ducti ſequuntur, fallitur TRALLIANVS, [b]) quando ſi in cephalalgia a calida intemperie Vigiliæ ægro obvenerint, ſuccum papaveris commendat, pro recta vigiliarum & intemperiei Medela, cum tamen paulo ante, licet ex falſo principio, in dolore ex inſolatu concitato, quæ ex capitibus papaveris parantur, vitari voluiſſet. Narrat de ſe ipſo GALENVS, [c]) quod ab odore croci, qui Opio valde analogus eſt, capitis dolorem paſſus ſit. Nonne ergo ſi æſtuans & turgens ſanguis hoc malum produxerit, ab Opio intus ſumto, magis id exacerbabitur, etiamſi quod HOLLERII [d]) conſilium eſt, pro eodem levando opium non croco quem capiti moleſtiam & gravitatem inducere dicit, ſed nuce moſchata corrigeretur; opium inquam pharmacum, omni croco & nuce moſchata potentius cruorem rarefaciens. At dum hæc conſilia ex antiquis erroribus de ingenio Opii per ſecula propagatis unice fluunt, indulgendum paulisper eſſe videtur eorum Auctoribus; quomodo autem recentioris ævi Scriptores eadem chorda oberrantes excuſandi ſint, non facile video. Qui noſtro tempore elegantem *de morbis internis capitis* Tractatum edidit, Jac. LAZERME, Amſtel. 1748. in Cephalalgia a ſanguinis craſſitie & æſtu nimio, vaſorumque capitis repletione & infarctu, poſt VSem in brachio, pede, collo, laudanum commendat, & neceſſario narcotica adhibenda dicit *Cap. I. p. 27-29.* miſſis veſicatoriis, & quibuscunque ſtimulantibus, cum hæc humo-

b) *lib. 1. c. 10.*

c) *libro de antidotis.*

d) *de Morbis internis lib. I. c. 6.*

humorum motum intendant, & ſanguinem fervidiorem efficiant; quaſi vero non idem prorſus etiam Opium patraret, vaſaque capitis fervido ſanguine obrueret. Rectiſſime potius monet Cl. BVCHNERVS [e]) Subjectis ad congeſtiones ſanguinis jam pronis, Opium ſemper fore nocentiſſimum quia ſanguinem per ſe ad caput congerit. Tantum igitur abeſt, ut Cephalalgia a congeſtione ſanguinis excluſa & ſuſtentata inde mitigabitur, ut potius deterior & contumacior reddetur, cum non niſi a remediis Opio in ſua actione prorſus contrariis, cum quibus hoc e diametro pugnat, nempe copiam & volumen ſanguinis minuentibus, æſtum ejus refrigerantibus, flumenque a capite revellentibus, ſeſe expugnari patiatur. Neque etiam ſi vaſis ſecundi generis idem acciderit, quod in caſibus memoratis primi generis vaſa patiuntur, morbusque rhevmatiſmus appellari voluerit, Opium quod rhevmatiſmis in genere omnibus curandis, ut infra videbimus minime convenit, in auxilium vocare juvabit, unde ſæpe & Hemicraniæ tantum boni non elargitur, ut vulgo creditur. In recenti & leviori rhevmatiſmo & catarrho a perſpiratione ſuppreſſa ſubito enato, ſineque febre, ſi lentor in apicibus vaſorum hærens eosque obſtruens ſtatim ſeſe diſcuti patiatur, attenuantibus & ſolventibus aliis adjectum Opium quandoque pulchre prodeſt, cum perſpirationem ſimul moveat, obſtaculumque in cutis vaſis perſpirantibus natum illico e medio tollat. Refert SCHELHAMMERVS [f]) hemicraniam per menſem periodicam, quotidie quinta vel 6. hora recurrentem, curatam fuiſſe pilulis anodynis ex MP. de cynogl. Opio & ſyr. papav. verſus noctem bis datis, ſecutus eſt ſudor intenſus maxime in capite. Hic Opium ſine dubio magis juvit ſua vi ſudorifera, quam ſedativa, ſtagnantes circa caput humores diſcutiendo, ergo & alia ſudorifera potuiſſent juvare. Sine dubio etiam juviſſet Cortex peruvianus, quo ut alios morbos periodicos, ita etiam tales hemicranias aliquoties me ſanaſſe memini.

Quando

e) *diſſ. de Opio §. 51.*

f) *Miſc. Nat. Cur. Dec. II. Ao. V. obſ. 16.*

Quando autem iners lentor copia multa, & viſciditate peccat, non adeo feliciter ferre opium ſolet. Equidem ſi talis hæreat in capite, & vitæ vis minus valida deprehendatur, videtur certo reſpectu indicari hoc remedium, humores attenuans & circulum accelerans. Verum dum ſua naturali dote liquida verſus ſupremum Ventrem congerit, facile eidem novum & largiorem inferret lentoris nondum ſoluti commeatum, maxime ſi corpus eo turgeret, vaſaque ſic magis diduceret & gravaret; neque ageret in viſcidam colluviem extra leges circuitus in ſinubus ſtabulantem, quare præſtant lentorem ſolventia, attenuantia, loco moventia, & ſimul deorſum determinantia atque e corpore proſcribentia, ſicque caput ab Onere feliciter levantia. Laborabat Hemicrania a coryza ſuppreſſa & viſcidis lentisque humoribus in capite coacervatis Vir quidam, dabanturque eidem cum dolor nimis ingraveſceret pulveres Opiati bis & ter de die, ſed ſine effectu malo ſemper contumaciori reddito. Conſultus HOFFMANNUS [g]) non dubitavit aſſerere, morbo & a Medicis & ab Ægrotante neglecto, atque nervorum & membranarum tono copioſis exhibitis opiatis mirifice debilitato, non mirum videri debere, auctam eſſe procedente tempore acerbitatem mali. Neque ſane injurius hic in Opium fuit Vir optimus, qui enim illud talem dolorem non augeret, cum notante RIDLINO [h]) ferme omnes qui Opium quacunque de cauſa ſumſerunt de obtuſo capitis dolore deinde conquerantur, quare etiam de GORTER [i]) inter cauſas carebariæ ſive morboſæ capitis gravitatis Opium retulit.

g) *Med. Conſult. Tom. II. Dec. V. caſ. VIII.*

h) *lin. med. ann. 1695. Febr. Obſ. 26.*

i) *Pr. Med. Syſt. Tom. II. §. 287.*

Quodſi vero acre ſerum rhevmaticum, arthriticum, eryſipelaceum, venereum, &c. cephalalgiam induxerit, longe convenientius erit id demulcere, corrigere ſuis ſpecificis, ad alia loca invitare, perque alvum & renes ejicere, quam doloris ſopitionem temporariam Opio præſtare. Vidi homines ab inquinamento venereo dira tormenta in capite

per-

perpeſſos, atque ad Opium tandem tanquam ad ſacram anchoram confugientes & larga præbia quoties cubitum irent ſemper auctiora devorantes, quemadmodum de Duce Legionario recenſet BERGER, [k]) qui id tandem ad ℈j aſſumſit. At miſerum hoc eſſe ſolatium expertus fui, vidique deinde mecum facere Cl. YOUNG, [l]) quando inſultus dolorum venereorum poſt ſomnum ingraveſcere ſcripſit. Ergo & a ſomno artificiali, humores ut naturalis, expandente, exaſperatio eorum expectanda, niſi ſomnifera virtute Opii ſuperiorem anodynam habere velimus. Saltem ſi res ita ſeſe haberet, brevia erunt halcyonia. Scio vero aliquos poſt infidas tales palliationes, ſub quibus hoſtis pertinaciorem ſibi ſedem figit, tandemque totum corpus in ſuis functionibus læditur, vel ptyaliſmo, vel decocto Guajaci, cauſa ſubacta & excluſa infinities magis fuiſſe adjutos, atque ab oneroſa neceſſitate Opium aſſumendi ita liberatos.

k) *diſſ. de Opii vi rarefaciente* §. 3. *in fine.*

l) *p.* 20.

§. VI.

Objectio Opio faventium confutata.

Audio mihi interim objici, tamen pro induciis parandis, ſi immani cephalalgia quis vexetur, Opium eſſe laudatiſſimum, admittendumque omnino, modo cauſa haud negligatur prorſus, ſed ſimul ut decet oppugnetur, congruis remediis ſimul adhibitis. Neque ego in totum renuo, urgeo ſaltem dari cauſas cephalalgiarum quarum actionem opium vere juvat, ut dixi, veluti plethora, & febris, & raptus humorum ad caput, tumque hoc pharmacum plane nullum locum habere firmiter mihi perſuadeo, quod aliis cauſis morbum foventibus caute datum, forte tolerari poteſt. Verum enim vero ſi accuratius penſitemus quæcunque etiam cauſa ſubſit, Cephalalgiam omnem inæqualem circuitum humorum per mæandros externi internique capitis, oppletionem eorum, moram liquidi, diſtenſionem vaſorum, ac inductam tandem vaſis debilitatem & atoniam ſemper ſimul involvere, dare ſimul debemus, omnes has conditiones per ſuam nativam indolem in capite uniuscujusvis etiam exclu-

dere Opium, dum humores congerendo vaſa nimis replet, & atonica reddit. Nonne ergo ejus Uſus fundamentum omne cui quævis cephalalgia innititur, juvat, confirmat, & ſtabilius reddit, licet æger ad tempus forſan malum ſuum non ſentiat. Quodſi deinde & diſpoſitio ad hunc morbum ponenda eſt in ſenſibilitate & laxitate vaſorum, villorumque nervoſorum capitis, nonne hanc diſpoſitionem auget Opium quod ut Sect. I. evici, ſubjectis debilibus, teneritudine compagis nervoſæ & capitis imbecillitate præditis nequaquam conducit. Porro dum cauſarum in capitis vaſis reſidentium actionem ſæpe adeo juvat & ablationem vere moratur ac impedit, diuturnioremque ſic earum actionem efficit, & cum illis cauſis effectus prorſus ſimiles edit, nonne id cum ipſa cauſa cooperante habitum tandem locis affectis inducit, ut pertinax perſiſtat cephalalgia, aut leviſſima occaſione data recrudeſcat, quando nimirum & a morbo & a remedio, omni tandem elatere, quo in fluida reagant, vaſa nimis dilatata exuuntur. Hic ſane audiri omnino meretur Cl. IVNCKERVS [a]) *Opiata frequentius adhibita*, inquiens *loco mitigationis dolorum, in contumaciam vix credibilem paroxyſmorum ægros conjiciunt, unde non raro queruntur conſuetum remedium nullum amplius juvamen adferre.* Nondum vero omnia elocutus ſum, quæ ſuſpectum reddere poſſunt Opium in ſananda Cephalalgia. Dixi in antecedentibus, hanc ſi duraverit pertinax, poſt ſe trahere alios morbos capitis graviores, ſed plane eosdem omnes morbos a leviſſimo ad graviſſimum ſolum valet excludere Opium. Notat van SWIETEN, [b]) a Vertigine omnium fere cerebri morborum leviſſimo, omnes fere capitis morbos incipere. Recte vero aſſeruit inter alios Auctores MERCVRIALIS, [c]) Opium maxime Vertiginem facere. Homini illi cujus meminit SCHELHAMMERVS, [d]) qui per errorem Opium ad grana tria cum dimidio adſumſerat, poſt ſomnum turbulentum expergefacto ſupervenit vertigo & circumgyratio capitis.

a) *Tab. XXI. caut. 16.*

b) *Comment. Tom. II. §. 665. p. 278.*

c) *Med. Pr. lib. I. c. XI. p. 50.*

d) *Eph. Nat. Cur. Dec. II. Ao. V. obſ. 12.*

pitis. Retulit poſtea ſe cum lecto in aere ſuſpenſum fuiſſe ad ſenſum, & quaſi volitaſſe, omniaque cum ipſo in gyrum acta fuiſſe. Omnia quoque Animalia quibus datum ab experientibus Medicis fuit Opium, Vertigine affecta fuerunt ut Sect. I. c. II. §. 13. jam annotavi, ubi ſimul eundem effectum a me ipſo & YOUNGIO ab Opio obſervatum fuiſſe indicavi. Ut vero Vertiginem, ita cum cephalalgia, ſopores, ſtupores, lethargum, paralyſin, apoplexiam, convulſiones, epilepſiam, Memoriæ defectum, ſuſurrum aurium, auditum abolitum pupillæ dilatationem & coecitatem quam præcipue memorant FREIND [e]) SPROEGEL [f]) LORRY, [g]) & BVCHNER, [h]) deliria acuta, & chronica, creare aptum eſt Opium. Non opus eſt, ut hic loci multa Auctorum teſtimonia conquiram. Nullos quam nimios nominaſſe præſtat, ſufficiuntque ea abunde, quæ Sect. I. Cap. II. Exper. V. VI. VII. X. XI. jam adduxi. Igitur facile clarum evadit, ſi forte cephalalgia permanens nondum ſua-pte ingeneraſſet ſe graviores capitis ægritudines, Opium ipſi egregias ferre ſuppetias ut hæ eo citius ingruant. Scilicet dum notante Cl. MEAD [i]) plerique capitis morbi cum præcipuo eorum apoplexia ſunt congeneres, & a repletione utplurimum ortum trahunt, & prægreſſa perduransque cephalalgia & exhibitum opium eadem ratione illos pariunt, nempe onerando vaſa capitis nimia liquidorum mole, & debilitando eorum robur. Atque quo magis onus hoc increſcit, quoque magis vaſorum debilitas augetur, quoque magis morbus cephalalgia & Opium junctis & conſpirantibus in eosdem effectus viribus egerint & agere perrexerint, eo magis ſonticis morbis exponitur caput, eoque certius ex morbo leviori & magis curabili excluditur per gradus gravior, & minus curabilis. Atque id ipſum ita ſe habere re ipſa probant obſervationes practicæ. Habet BARTHOLINVS [k]) ægram quæ ſedato a narcoticis dolore capitis ab eo tempore correpta fuit Vertigine, ſtupore, & imbecillitate.

e) *Emmenol. cap. XIV. p. 140.*

f) *diſſ. cit. iridis irritabilitatem opio ſublatam habet Experim. 32. 33.*

g) *Journal Encycloped. Tom. I. Part. II p. 74.*

h) *diſſ. cit. §. 58.*

i) *Monit. Med. p. 35.*

k) *Act. Haſſn. Vol. IV. p. 80.*

l) *Cur. Med. obſ. 615.* Magis vero adhuc notabilis eſt Caſus quem RIDLINVS [l]) conſignavit. Laborabat Vir 55. annorum ſanguineo-phlegmaticus ob pravam diætam, cerevifiæ potum nimium, vigilias, inſolationem gravi cephalalgia. Adminiſtrabatur VS., admoventur cum ſcarificatione cucurbitulæ ægro interim cerevifiam ſuam bibente, datur purgans acre alvum ſemel ſaltem ſollicitans. Perſeverante dolore Medicus omnibus ſuis remediis Opium addit. Sed malum indies augetur, accedit continua ſomnolentia, cum intercurrentibus deliriis. Advocatur RIDLINVS, ad ſanguinem in capite non rite motum, & hinc inde ſtagnantem diſcutiendum, exhibet ſal volatile oleoſum, (ſat male, ſed neſciebat Vir bonus, actionem ejus eſſe actioni Opii analogam) unde levari viſus æger, ſed tamen ſtupor non multum remiſit. Injiciebatur ergo clyſter acris, Veſicatoria applicabantur, dabatur caſtoreum (antidotum Opii ex hypotheſi recepta) ſic melius habuit. Sed maxime revulſione crebra repetitis ex Jalappa & Mercurio pilulis curatio abſoluta Cephalalgiæ hujus graviorum malorum metum incutientis, atque ab Opio pejoris redditæ. Præter Auctores allegatos, vidit aliquoties HOFFMANNVS, qui omnes morbos capitis ab Opio ingraveſcere ſcripſerat [m]) ab incauto talium uſu capitis dolorem, in affectum ſoporoſum, hemicraniam in fatuitatem, paralyſin in Apoplexiam, Vertiginem in Epilepſiam, auditus difficultatem in ſurditatem abiiſſe. Atque quanquam de Opio tantum non ſemper ſiniſtre ſentiat Cel. IVNCKERVS, [n]) fidem tamen prorſus meretur, quando Opiata in febribus acutis pro ſedandis capitis doloribus adhibita deliros furores, comata, paralyſes, inducere contendit. Aut ergo plane Veritati repugnat, aut ad lentam & frigidam pituitam ſaltem reſtringi debet dogma AETII, [o]) Theriacam capitis dolores diuturnos, & vertigines, auditumque gravem, & viſum obtuſum ſedare. Sane morbos omnes capitis quos locutus ſum, non ſaltem in Muſeo concinnata Pathologia compreſſioni pulpæ cere-

m) *Med. Syſt. Tom. II. p. 278. & diſſ. de Operatione §. 7.*

n) *Tab. LVII. de febre ſynocha caut. XI.*

o) *Tetrabibl. IV. Serm. I. c. 96.*

cerebrinæ & nervorum, a vaſis vicinis humoribus nimis turgidis pendenti, tribuit, ſed & hanc eorum faciem detexit Anatome, in cadaveribus cephalalgia immani, & aliis affectubus capitis demortuorum, vel ſolo Sepulchreto Bonetiano idoneo teſte. Verum & cum Sinubus duræ Meningis, omnia vaſa encephali, congeſto ſanguine diſtentiſſima exhibuerunt opio jugulatorum animalium cadavera; unde tandem & ipſam mortem a morbis capitis & ab Opio, prorſus eadem ratione excludi conſtat; eapropter etiam non fallere poteſt concluſio, Opium uſurpatum in morbis capitis efficere, ut tanto certius ii necare queant ſine exceptione omnes. Nonne igitur & eorum ſummi, quo tandem omnes necant, nempe Apoplexiæ ingenium, & Opii agentis in corpus indolem is ignorat prorſus, qui cum Cl. BERNERO [p]) adeo ſideratione percuſſis ægris Opium exhibendum eſſe ſtatuit.

Atque quæ hactenus diſputavi, ita vera ſunt omnia, ut cum illis hominum morbis capitis laborantium, ſanitati iterum reſtitutorum, & mortis periculo ereptorum, ſanatio, attentius conſiderata, elegantiſſime conſpiret. Namque nil ſanat ſanabilem cephalalgiam, omnemque morbum capitis, qui ſanari ſe patitur, præterquam quod onus vaſis incumbens levat, plenitudinemque eorum evacuat; quod humores ſtagnantes & moras nectentes libere circulari facit; ulterioremque liquidorum appulſum revellit, & ad loca ignobiliora invitat. Dolendum eſt, Arteriotomen in temporibus & juxta aurem, a qua maxime in doloribus capitis antiquis & pertinacibus eximios effectus vidit CHESNEAU, [q]) atque VSem in jugulo non minus experientia multiplici comprobatam, quam ipſe olim ſcripta de eadem Commentatione commendare allaboravi, per ægrorum & agnatorum puſillanimitatem, non niſi rarius vocari in uſum poſſe. Cœterum vero VSes in brachio vel pede, hirudines circa tempora, poſt aures vel parti ipſi dolenti applicatæ,

p) *diſſ. de Apoplexia cum catarrho ſuffocativo §. 53.*

q) *Obſerv. Med. p. 5. vide Severinum de Chirurgia efficaci.*

r) *diſſ. peculiari de hoc argumento.* ſcarificationes occipitis Cl. WALTHERO [r]) magni factæ, raſio capitis & abluitio cum oxycrato, epiſpaſtica, veſicatoria, vapores naribus hauſti, errhina, purgationes antiphlogiſticæ, & mercuriales ſæpe repetitæ, clyſmata, pediluvia, diluentia & attenuantia pharmaca, ac omnis generis acri ſtimulo dicata, ſola forte ſunt ea, quæ juvant & juvare posſunt. Sed ab omnium horum effectubus abhorrent effectus Opii; Illis uſurpatis, & ad obtentionem medelæ uſque jugiter uſurpandis, ſi addere Opiata e re eſſe duxerit Medicus æquus eorum Amator, obſervaſſe ſaltem intererit cautio-

s) *Elem. Med. lib. II. c. VII. §. 13.* nem *Pitcarnianam* [s]) ante Univerſalia vix ea uſurpanda eſſe. Neque monitum Cl. CHESNEAU [t]) ſententiæ

t) *Obſ. Med. p. 12. & p. 2.* Pitcarnianæ conforme ſatis inculcari poteſt: Cum dolor pertinaciter urget, poſt multa demum auxilia adhibita, cum univerſalia, tum particularia, non erit abs re doſin laudani propinare, etenim ut antea ſcripſerat Vir clariſſimus, ex tribus quibus dolores capitis ſedantur, cauſæ ſubtractio eſt ſecurior quam ejus mitigatio, & deterior his ſenſus partis ſtupefactio. Atque hac via incedit Cl. WEPFERUS qui ut ex ejus *Obſervationibus de Morbis Capitis* patet, Anodyna Cephalalgiis & hemicraniis laborantibus ægris, aut plane non, aut parca ſaltem manu præſcripſit, & nunquam aliter, quam evacuantibus & revellentibus præmiſſis. Certe

u) *de affectionibus §. 2.* ſi ſolerter auſcultandum eſt HIPPOCRATI [u]) Patri, ita ſcribenti: *Ubi in caput dolores inciderint, potus ſit aqua, Vinum autem non exhibeatur, donec dolor ſedetur. Quum enim calidum exiſtens caput vinum attraxerit, dolor fortior evadit*; imo vero, ſi ad hunc diem ſagaces Medici ad unum omnes, ægris talibus circumcidendum eſſe hujus generoſi liquidi potum credunt, quid ſtatuendum erit de Opio Vino analogo? Nonne maxime tum ſi calidum exiſtens caput calidum Opium attraxerit, dolor potius fortior reddetur, quam mitigabitur?

Atque

Atque hæc de Cephalalgia idiopathica. Sympathetica dum pendet a Morbis aliis, eousque ſaltem permittit Opium, quousque permittitur ab his morbis. Ita quando ſolemnes excretiones ſuppreſſas reſtituere cogitur Medicus ſi ab his ſuſtentatam ſanare vult Cephalalgiam, raro confugere poterit ad hoc remedium. Hyſterico clavo dum mederi cupit, ſcire debebit, ſub quibus circumſtantiis Opium conveniat malo hyſterico. Ventriculus ſi culpam doloris capitis gerat, perpendere tenebitur, Opium ejus functioni eſſe valde inimicum, malumque eapropter potius exaſperare. Sed & in genere conſideraviſſe expediet, quæcunque demum cauſa foveat Cephalalgiam, ſemper hanc mitius affligere, ſi Ventriculo bene ſit, cum ſi is male habeat, ea intendatur omnino; porro & alvi naturalem excretionem omnibus hoc morbo affectis eſſe utilem, quam Opium ſua natura ſemper retardat & inhibet. Quod cephalalgiam periodicam attinet eam MORTONVM ſecutus ſanavi aliquoties non opio, ſed Cortice peruviano. Idem fecit RIDLINVS [x]) qui Cephalalgiam absque omni febre eo abegit, meritoque illum omnium morborum periodicorum remedium ſalutat.

x) *Cur. Med. obſ. 27. & 79.*

§. VII.

Cardialgia.

Cephalalgiam excipiat *Cardialgia* in cujus medela ab omni ævo opiata remedia uſurpata ſunt. Theriacæ maximam efficaciam eſſe in iis, qui ex oris ſtomachi morſu animo linquuntur, quosque Græci Cardiacos appellant ſcripſit AETIVS. [a]) Verum per longam temporum ſeriem ſat male, minusque opportune eam cum aliis opiatis compoſitis, ob commune præjudicium ægris applicatam fuiſſe, conſtare poteſt vel ex unico loco qui habetur apud MERCVRIALEM. [b]) Hic nempe reſponſurus ad Quæſitum: Utrum in extremis Cardialgiis, ubi dolor acerbiſſimus & moleſtiſſimus eſſe ſolet, ea conveniant quæ ſtupefaciendo dolorem adimunt, ita decernit: *Si cauſa cardialgiæ ſit frigida, abſtinendum eſt ab uſu ſtupefacientium quia refrigerant, Ventriculus*

a) *Tetrab. IIII. Serm. I. c. 96.*

b) *Med. Pract. lib. III. c. II. p. 273.*

triculus autem refrigeratus eſt irremediabilis pernicies. Si fiat a cauſa calida & dolor magnus ſit vireſque validæ, licebit uti blandiſſimis ſtupefacientibus Requie Nicolai, & Theriaca. Interim deinde, & ſine reſpectu ad indolem Opii vel frigidam vel calidam, Cardialgiis ſanandis dicatum fuit hoc pharmacum. SENNERTVS [c]) certe, qui poſteriorem bene cognitam habebat, abſque reſtrictione ſi dolor vehementer urgeat, ita ut non permittat primo adverſus cauſam pugnare, exhibenda eſſe dicit ſenſum orificii Ventriculi obtundentia anodyna, aut etiam narcotica. Quamvis vero ego nil habeam quod SENNERTO opponam, ſatis tamen convictus ſum, ni cauſæ præcipue obviam eatur, ſolo Opio dato aut malum deterius reddi, aut fortuito caſui ſanationem deberi. Neque enim ſemper pilulis ex laudano æque cito & feliciter profligatur Cardialgia, ac eam Baſileæ aliquando talibus expugnabat PARACELSVS, ſoſtrum centum florenorum ſibi promiſſum ab ægro ſuo Cornelio a Lichtenfels id dein ſolvere detrectante, ob Judicis adverſam ſententiam, magno ſuo tædio haud impetrans. [d]) Ut felix & docta ſimul, nunquamque vaga & anceps ſit Medicatio, quædam de Cardialgiæ ingenio & cauſis ſupponenda ſunt. Sedem ejus ſi ſpectemus, eandem ſemper circa pylorum & cardiam, inque toto nervoſo ac eapropter ſumme ſenſibili Ventriculo hic dolor obtinet, ſi vero cauſas rimemur, multifariam exhibet faciem. Hærent hæ interdum in ſolo motus vitio ſine materia, quando Syſtema nervoſum omne nimis ſenſibile eſt & mobile, ut in Hypochondriacis & Hyſtericis, tumque terror, ira, refrigeratio, malum graviſſimis nonnunquam ſymptomatibus ſtipatum inducere ſolent, quod facile in habitum abire poteſt. Alio tempore in Ventriculi Cavo materia ſtabulatur ex alimentis & potulentis aſſumtis enata, ſaburram conſtituens viſcidam, acidam, nidoroſam, flatus generantem, pondere & acrimonia villis nerveis moleſtias faceſſentem, quas & irritatione & morſu cient

c) *lib. III. Part. I. Sect. II. c. XV. p. 176.*

d) Wurſtiſen in der Basler Hiſtorien *VII.* Buche *c. XIX. p. 1527.*

cient medicamenta draſtica, venena, & vermes. Rurſum in aliis Ægris intra tunicas ventriculi cauſa latet; vaſis arterioſis inflammatis, vel venoſis cruore turgidis, & varicoſis; ut in hypochondriacis, potatoribus, hæmorrhoidariis, gravidis, nec non fœmellis quibus menſes imminent, ſuppreſſi ſunt, aut ceſſarunt prorſus. Nonnunquam mala metaſtaſi materia acris arthritica, podagrica, eryſipelacea &c. ad ſenſiles ventriculi tunicas ab exterioribus Corporis partibus defertur. Porro quoque ſolida Ventriculi vitio ſuo cardialgiam accerſunt, quando ulcere, ſcirrho, eroſione afficiuntur. Tandem & in partibus Ventriculo vicinis cauſa quærenda eſt, ut in obſtructione lienis, pancreatis, hepatis, ductuumque felleorum ſtricturis, quibus ille in conſenſum trahitur. Brevibus jam cum valde diverſis his ſpeciebus Cardialgiæ comparemus Opium!

§. VIII.

Opium cum diverſa morbi facie comparatum.

Non negari poteſt, ſi ſolum ſubſit motus vitium, morbusque tanta vehementia adfligat, ut nullum aliud pharmacum ipſi ſuperando par ſit, gravioraque ſimul mala immineant, ſerpente in omnem nervoſam ſyntaxin malo, valde Opium prodeſſe. Interim tamen, non minus verum eſt, ſæpe his in caſibus aquas aromaticas ex Mentha, Meliſſa, Ruta, Salvia, Chamomilla, aliaque pharmaca amaricantia ſtomacho & nervis amica, deinde Salia volatilia oleoſa, tum & liquores anodynos minerales HOFFMANNI & MANZINI, forisque applicata aromatica & ſpirituoſa, ſæpe mire conducere, & ſufficere, ac cum ſubjunctis corroborantibus curationem abſolvere. Profeſſorem Iuris habet Cl. HEISTERVS [a]) ob ſtudiorum intemperantiam Hypochondriacum ſæpeque gravibus cardialgicis Paroxyſmis obnoxium. Dedit illi alvo aperta, pulveres opiatos & Potionem ex aquis Menthæ, Cardui Ben. Maſtich. Vitæ Matthiol. ac elæoſ. macis; applicarique extus theriacam & ſacculos ex herbis aromaticis fecit cum præſentaneo levamine. Notat

a) *in Obſervat. vernacula lingua editis Obſ. 97.*

vero Vir optimus Ægrum poſtea ſæpius a ſola potione promptum auxilium perſenſiſſe, ita ut pulveribus & topicis carere potuerit. Atque talia exempla bene multa vidi in Praxi mea fœmellisque hyſtericis inter angores & dolores hærentibus, clyſmatibus, ac laudatis pharmacis ſine Opio, quod abſolute neceſſarium præſcriptu forte habuiſſent alii Medici, ſat ſæpe profui. Quodſi autem cum aliis vel præ aliis omnibus Opium indicari viſum ſit, cogitavi ſemper, & cogitandum eſſe ſedulo inculco, ab eo, jam debilem ſua natura Ventriculum valde lædi, appetitumque & digeſtionem valde languidam reddi, ſi præter neceſſitatem adhibeatur, aut uſus ejus nimis extendatur.

Prorſus autem abeſſe debet Opium, ſi ab ingeſtis & a debili ventriculo non digeſtis morbus excluſus ſit. Namque tunc uni eliminationi ſordium ante omnia ſtudendum eſt, cui fini clyſteres, blandaque cathartica nullo acri ſtimulo agentia, veluti emulſiones mannatæ & rheum, ſaliaque ſat diluta, ut in aquis mineralibus egranis, taliaque quæ cruditatibus præſentibus directe ſunt oppoſita, ſtimulo tamen omni carentia præ omnibus aliis inſerviunt, non omiſſis interim gratis aromaticis. In hoc rerum ſtatu qui anodyna improvidus præſcribit, fixam ſedem parat collectæ jamque oneroſæ Ventriculo ſaburræ, fibrarumque ejus motricum actionem in ipſam infringendo, ac alvum qua excerni debebat, cohibendo facile multis malis aditum parat. Sane ſi iis locus eſt, non niſi digerentibus & evacuantibus præmisſis, urgente forte adhuc dolore, adhiberi bene poſſunt & debent. Laborabat Matrona quinquagenaria dolore acuto circa ſtomachum poſtquam cœnaſſet carnem cum aceto toſtam. Sumſerat ſpiritum Vini cum oleo aniſi eumque vomitu rejecerat. Cum nil levaminis ſentiret accitus Cl. de HEIDE [b]) præſcripſit hauſtum aquæ ſtillatitiæ, cum laudano opiato, dolorque ſtatim remiſit, & ægra unico hoc remedio ut notat curabatur. Huic vero ægræ ſine dubio profuit

b) *Obſ.* 32.

fuit Vomitus, quo ut colligo corpus delicti fuit rejectum, aliter ſi reſtitaſſet adhuc, Opium aut plane non, aut caſu auxilium ſolidum attuliſſet, digeſtioni cruditatum juvandæ haud ſane ſerviens. Optime me judice ſcripſit WILLIS: [c]) *Quod ſpectat ad humores recrementitios intra Ventriculum aut inteſtina accumulari ſolitos, hos per vomitum aut ſeceſſum ſubduci & expurgari oportet, priusquam Opiatum propinatur; ſecus enim illic defixi pertinacius hærebunt. Quippe fibræ ſplanchnicæ a pharmaco ſtupefactæ non uti prius irritantur, nec recrementis iſtis expellendis ſpasmos excretorios facile ineunt, aut vegete perficiunt: quare ſi quid evacuandum fuerit, ante pharmaciam narcoticam evacuetur.* Contra hanc legem practicam commiſſum a Medente peccatum raro adiaphorum ægrotantium ſaluti habebitur; namque ſic ex malo cito ſuperabili chronicum effici poteſt. Talem Cardialgiam ab atonia & inflatione Ventriculi poſt ingluviem quotidianam, uſu pilularum de ſtyrace vere chronicam factam, recenſet HOFFMANNUS [d]) qui proinde in ejusmodi malo a cumulatis in Ventriculo atonico cruditatibus oriundo, minime opiata, ſed potius evacuantia, quin emetica leniſſima, ſubjunctis deinde tonicis, locum habere aſſeverat. Cum grano ſalis ergo intelligendum eſt Conſilium Gualteri HARRIS, [e]) quando in chronicis levioribusque ventriculi inflationibus ſæpe recidivis ſedandis, Tincturas rhabarbarinas, rheum maſticatum, Elixir ſalutis, ut & Mithridatium & Theriacam ſæpe ſufficere dicit. Præmiſſis catharticis roborantibus magis equidem inſons eſt opiatum Mithridatium, & Theriaca, forte vero in utroque remedio aromatica & adſtringens ſimplicium congeries irritando & corroborando fibras ventriculi melius ſeſe gereret, ſine opii illas inſenſibiles & flaccidas reddentis ſodalitio. Saltem Celeb. HOFFMANNUS [f]) occaſione inflationis Ventriculi, & duodeni, in Ægro quodam Illuſtriſſimo, Opiata & Theriacalia magis noxia quam proficua declarat, cum excretiones promo-

c) *Pharm. Rat. Part. I. ſect. VII. c. II. p. 193.*

d) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. II. ſect. II. c. 2. p. 257. 258.*

e) *obſ. p.*

f) *Med. Conſult. Tom. II. Dec. II. caſu IV. p. 79.*

promovendas cohibeant & Naturam debilitent. Quin ipſe HARRIS eadem Obſervatione qua Mithridatium & Theriacam commendat, re ipſa Illuſtrem Dominam ventriculi dolore graviſſimo & vomitione alternis fere ſeptimanis laborantem per plures annos, cui inter alia & narcotica incaſſum exhibita erant, infuſo amaro cum Rheo, & Baronem quendam cardialgia & viſcerum torſione afflictum Tinct. Rhei Bateana cum ſanitate in gratiam rediiſſe recenſet, de uſu Opii ne verbulum addens.

Poſtulant hic illæ Cardialgiæ, quæ ab aſſumtis nimia copia fructubus horæis, ingurgitatisque liquidis ſub ipſo fermentationis actu, ac inde progenerata maxima flatuum vi, ſuam originem ducunt, ut ſeorſim conſiderentur. Expedit his in caſibus ante omnia evacuare fermentantem colluviem rheo potiſſimum ſalibus acuato, & clyſteribus carminantibus leni ſtimulo armatis. Deinde liquida calida affatim hauſta, & abſorbentia utraque egregia antizymotica, pulcherrime proſunt. Hæc ubi in uſum vocata fuere, atque ſpaſmis coercendis indicatiſſima chamomilla non ſufficit, vtique ad Opium jure recurritur.

Sequatur Cardialgia a medicamentis draſticis emeticis & purgantibus incongruo tempore uſurpatis quandoque inter hyperemeſes & hypercatharſes prognata. Hæc vix melius levatur calido lacte & clyſmatibus oleoſis ut ſæpe expertus ſum. Confugiunt in tali caſu Medentum ſagaciſſimi cum Cl. SCHVLZIO [g]) ad theriacalia, & recte quidem ut ſpaſmos quandoque enormes conſopiant, modò demulcentiſſima liquida ut juſcula carnium, avenacea, hordeacea & quæ his præferenda ſunt, lactea ſimul uſurpentur. Quodſi vero conſideretur Ventriculum ab ejusmodi draſticis facile jam arroſionem paſſum fuiſſe potuiſſe, theriacam vero multa calidorum & acrium farragine conflari, a ſolo vero opio ejus virtutem ſopientem, quæ hic tantum expoſcitur, pende-

g) *in diſſ. de purgatione copioſa & nimia.*

pendere, præſtabit omnino, hoc ſolum vel laudanum liquidum miſſis omnibus irritantibus, in uſum vocaviſſe.

Atque ſimplex hæc methodus topicis forte convenientibus adhuc additis quadrat omnino & ſufficit curationi, ſi vera venena corroſivæ & cauſticæ indolis malum induxerint. Aliquando autem ſolum blandiſſimum aliquod expreſſum oleum ſuperiori & inferiori gutturi immiſſum prævertit ſæpe tragicum qui aliter brevi imminet, eventum. Oleum vero dum hic antidotum ſummum eſt, alio tempore vermibus fit venenum, cardialgiamque ab iis pendentem necatis iis ſanat, ſimulque roſiones & ſtricturas membranarum nervoſarum mitigat & lenit.

Sanguinem hæmorrhoidalem exitum non invenientem, & reſtrictum ad vaſa Ventriculi, ſi ab eo cardialgia excludatur, in majus volumen expandit propinatum Opium, doloremque ſic rarefaciente ſua & calefaciente virtute plus intendit, quam ſopiente minuit; niſi forte fortuna dotibus ſibi propriis ipſam excretionem ſolemnem ſanguineam per vaſa recti inteſtini iterum reſtituat. VSes in pede, clyſmata emollientia, hirudines, fotus blandiſſimi atque diluentia nitrata in hoc morbi genere magis indicantur & juvant.

Gravidarum Cardialgia plethoræ, ſanguini menſtruo retento, tunicas ventriculi gravanti, nervisque ejus affectis tribuenda, omnibus calidis fruſtra impugnatur, ſed exacerbatur potius; hinc & opio levatur minime, niſi brevi poſt Conceptionem nondum coacervato ſanguine, ſaltem aliquid hyſterici, ſolaque ſpirituum in motu anomalia ſubſit. VSi, diluentibus, gratis ſubacidis, vegetabilibus, mineralibusque acidis dulcificatis, nervis amicis, melius auſcultat.

Sed a menſium anomaliis quæ proficiſcitur Cardialgia videtur admittere Opium, cum vere emmenagogam Virtutem poſſideat, ut hujus Sectionis C. I. §. 10. commonſtravi. Sed diſtinguenda ſunt tempora morbi, & omnes ejus circumſtantiæ expendendæ. Extra periodum menſium præ-

 ſentem,

ſentem, vel imminentem, nullum dare convenit emmenagogum; quare tum nec Opium hoc fine. Sique intercalari tempore adſit Cardialgiæ paroxyſmus, atque plethora urgeat, tunicasque Ventriculi in vaſis ejus aggeſta tendat, VSe, & clyſmatibus vaſa inferiora relaxantibus potius utendum, datis ſimul diluentibus, emulſivis, Nitratisque; tandem vero ſpaſmis non remittentibus Opium concedi poteſt, quod antea datum nocuiſſet omnino. Imminente vere periodo, ſi ſanguis plethora minuta, pediluviis, clyſmatibus, fotubus, inſeſſubusque emollientiſſimis ad uterum fuerit invitatus, vaſaque ejus relaxata & ad excretionem habilia reddita, opium & emmenagogum & antiſpaſmodicum pharmacum, aliis pellentibus congruis maritatum eximio cum fructu ſæpe exhibebitur, ſaltem nunquam erit prohibitum, quando aliis paulo calidioribus emmenagogis locus eſt. Poſt finem menſium excretione ſolemni nunc ceſſante, in ſucci plenis & otioſis fæmellis potiſſimum VS. & alia evacuantia cum diluentibus & nitratis magis indicantur, quam Opium, aut ſaltem nunquam niſi illis præmiſſis.

Dolorem a ſcirrho Ventriculi miſere palliat Opium, melius eum ſolatur diæta leniſſima & emollientiſſima, & abſtinentia ſevera a cibis omnibus ſolidis, & acribus maxime, ut vidi aliquoties. Quam evanidum quamque multis aliis moleſtiis ſtipatum lenimen in ejusmodi malo ab Opio obtinuerit fœmina quædam ex meis ægris, meum de diæta conſilium negligens, recenſui *Sect. I. Cap. II.* §. *24. p. 148.*

Neque eroſioni Ventriculi anxietates cardialgicas parienti multum prodeſt Opium, quando periſtroma in interiori ejus ſuperficie ab humorum bilioſorum vel aliorum acrimonia abraſum eſt, unde munimento ſuo deſtitutus ſtomachus ob nervos ejus denudatos, nil quod ulla ratione irritare aptum eſt, perferre poteſt. Ab hac cauſa non raro Cardialgias oriri memorans LENTILIVS, [h]) mollia, mucilaginoſa, gelatinoſa commendat, quibus tamen Opium admiſcet,

h) *Eteodr. p. 597. & alibi, atque iatromn. p. 178. ſeq.*

admiſcet, tolerandum, ſi hæc ſine quibus id nil poſſet, jugiter in uſum vocentur.

Ab Obſtructione vicinorum Ventriculo Viſcerum, lienis, pancreatis, hepatis, natales ducens dolor cardialgicus non niſi aperientibus abigitur. Intenſiſſimus a ſtrictura ductuum biliariorum curatur ut Colica ab hac cauſa proficiſcens de qua §o. ſeq. acturus ſum.

Supereſt cardialgia ab humoribus acribus, in humorum oceano dominantibus vel non expulſis, vel retropulſis, arthriticis, podagricis, ſcorbuticis, ſordibusque & exanthematibus cutaneis variis. Horum omnium determinationi ad cutim, & ſua loca præcipue ſtudendum, cui Opium diaphoreticum dextre adhibitum, inter alia interdum etiam inſervire poteſt, cauſam a parte affecta abigens, & ſenſum ejus obtundens, quod utrumque ſi ſimul impetrari poteſt, omnino intendere licitum eſt.

Cardialgiæ inflammatoriæ, febribus acutis & exanthematicis ſociatæ, omnium minime convenit Opium, per ea quæ de febribus in antecedentibus expoſui, quamvis id valde laudet, ex Ludovico SEPTALIO, WEDELIVS. [i])

i) *Opiol. p. 115.*

His omnibus ſolerter obſervatis, demum Medicus cum fructu vel adhibiturus vel omiſſurus eſt Opium in Therapia Cardialgiæ, neque morari ipſe debet Practicorum vel elogia, vel vituperia, cum ſuis conditionibus limitatus ſit ejus uſus, quicquid hic vel ille magis ex ſua hypotheſi, quam accurata Obſervatione ſtatuat. Quamvis vero cauſam aggredi præcipue, & primo loco debeat Medicus, cum ea oppugnata dolor dein non raro illico ceſſet, interdum tamen quando hic valde urget, & totam compagem nervoſam adficiendo, agrypniam, ſubſultus tendinum, convulſiones, ſummam pectoris conſtrictionem, ſyncopen, tremorem, vel rigorem artuum, extremorum frigus, ſudores frigidos poſt ſe trahit, inflammationemque Ventriculo minatur, atque ægri facies lurida palleſcens & in ſe quaſi retracta

traĉta ſummam mali ferociam loquitur, motuum anomaliæ, etiam ſepoſitis interdum ad tempus cauſæ dicandis remediis, unice conſulendum eſt. Atque hoc ipſum adeo dare debent Stahlianorum dogmatum fidi Propagatores. Nocere in Cardialgia ſcribit Opiata Cel. GOELICKIVS, [k]) eo magis, quo incautius ſtatim in principio, nullisque ſive præparantibus ſive evacuantibus præmiſſis, in uſum vocantur, motusque ad excretionem ſpeĉtantes conſopire, & naturam in agendo confundere; addit vero: *Neutiquam tamen mens noſtra eſt, quaſi anodynis nullum locum relinquere vellemus. Experientia praĉtica potius plus ſimplici vice nos edocuit, majores Autiquorum compoſitiones, & inter illas præcipue Diaſcordium Fracaſtorii non contemnendas eſſe.* Non minus Cl. STAHLIVS [l]) Profeſſor Erfurtenſis *Ad anodyna* inquit *imo narcotica confugere interdum nos cogit neceſſitas, dum dolor ita urget ut parum abſit quin violentas manus ſibi inferant ægri.* Theriacam dein laudat ob diſcutientia addita vel ſolum laudanum opiatum, quod ſine acribus non omni cardialgiæ convenientibus, mihi melius arridet. Sunt qui una fidelia duos parietes dealbare conantur, cauſamque evacuare, ſenſum delinire uno tempore, opio purgantibus addito allaborant, atque ſic ſi opium ſtatim voluerit dolorum atrocia, cauſam ut decet, nequaquam negligi opinantur, quam vero negligi omnino dicunt, Opio ſolo exhibito. Laudat hanc methodum PLATERVS & FORESTVS qui ſimul medicamentum aliquod *Elidæi* philonium quod ipſum jam Euphorbium continet, & purgantia alia habens, adducit. Mihi vero hoc connubium licet ad noſtrum ævum Celeberrimis Medicis probatum, ob rationes *Seĉt. I. c. VII. p. 314.* jam adduĉtas, & in ſequentibus fuſius adducendas, prorſus diſplicet, ſubjungendum ſibi utrumque pharmacum quam conjungendum conſultius habenti. Ita me geſſi apud alios Ægros quos allegare poteram per Dei Gratiam ſanatos, ita & egi, cum ipſe gravi Cardialgia afficerer. Verba de

k) *diſſ. de Cardialgia ſyncoptica* §. 30.

l) *diſſ. de Cardialgia* §. 53.

de hac jam feci in *Hiſtoria Choleræ meæ.* [m]) Hærebant in meo ſtomacho fraga largius comeſta, & placentulæ butyro frixæ, dolor ſummus adſciverat ſpaſmum Oris, & convulſiones quorundam muſculorum faciei, cum rigore & frigore artuum ſuperiorum. Bibebam largius potum Thée ad ſtricturas ſolidorum levandas & ad Vomitum in quem ferri videbar promovendum. Cum voto exciderem, & ad caput propagati ſpaſmi graviora mala mihi minari viderentur, ſumebam laudanum ad guttas xij, atque cum dolore ſpaſmis multum remittentibus, loco purgantis, promtius acturum infundi faciebam clyſma leniter ſtimulans, alvoque exonerata, a morbo graviori viſo, poſt aliquot horas felix liberabar.

m) §. 3. p. 12.

§. IX.

Dolores inteſtinorum varii.

Viſo dolore Ventriculi, videamus jam dolorem inteſtinorum, qui Colici nomine communiter venire ſolet, cui quidem ab Antiquiſſimo tempore Opium fuit oppoſitum. Philonium in ejus medela uſurpavit GALENUS [a]) quem multi ſecuti ſunt, atque inter pharmaca colicum dolorem levantia Opium fortiſſimum eſſe aſſeruit AETIUS. [b]) Ita vero de eo judicat: *Scopus nobis eſt* inquit, *primo quidem, ut ſenſum ſtupidum reddamus, deinde ut nil inpoſterum ex ſtupefactivo pharmaco relinquamus quod membro nocumentum inferre poſſit, amplius autem ut quod maximum eſt affectioni opitulemur. Ad hæc itaque reſpectu habito, videtur mihi debito modo componi pharmacum ex hyoſciami & Opii permiſtione. Quo vero citius digeratur, omnemque profunditatem affectorum Corporum penetret, calefacientia admiſcere oportet piper, euphorbium, & pyrethrum, quæ nocivos humores diſcutere poſſunt, & repurgare viſcoſos, ſecareque craſſos & flatus vitioſos attenuare, concoquere & evacuare. Neque parum concoctoriæ facultatis frigidorum præſertim humorum eſt in Nardo, amomo, coſto, croco, myrrha, caſtoreo.* Inter antiquos Græcos Opium quoque in curatione

a) *de Comp. Med. lib. IX. c. 4.*

b) *Tetrab. III. Serm. I. c. 32.*

c) *Lib. X. c. I.* ne hujus morbi habet TRALLIANVS, [c]) minus vero convenienter, per temporum ſuorum de ejus frigore hypotheſin, ipſum uſum determinat. Sat male nimirum calidiore temperatura præditis, & ob tenuem acremque humorem colica affectis, Opiata non nocere, ſed potius prodeſſe reputat, acrem tenuem bilioſum humorem coquendo & incraſſando; ſi autem frigida intemperie præſente humores craſſi ſint, & viſcoſi, ea non danda eſſe niſi dolor valde urgeat, & in tali caſu partes læſas fuiſſe reſolutas, & mortem inductam, ſcribit. Atque ejusmodi in adhibendo Opio errores per manus traditi fideliter ad recentiora usque tempora dimanarunt. Namque qui circa initium ſuperioris Seculi demum obiit MERCVRIALIS, [d]) quia cauſa doloris colici eſt humorum frigidorum & ſimul craſſorum copia, raro ſtupefacientia in uſum vocari debere dicit, ſi vero in his caſibus adminiſtrentur, conſulit ut medicamentum calefaciens, quod frangere poſſit nimiam eorum frigiditatem, addatur, quare cum Opio Caſtoreum miſceri cupit. Et in hac quidem re recentiori adhuc ævo conſentientem habuit BAGLIVVM [e]) qui quando Opiatis utimur in Colica, ſemper caſtoreum addi vult, cum & opii narcoſin corrigat, & doloribus medeatur. Deleto tandem de frigiditate Opii præjudicio, agnitus ejus etiam calor non impedivit, quo minus a Præſtantiſſimis in arte Viris ſæpius pro ſananda Colica in uſum traheretur. Neque tamen defuerunt qui eum cautionibus egere perſpexerunt, ut in ſequentibus indicabo, hasque inter ſane non ultimo loco poni debet regula laudati BAGLIVI [f]) magni certe momenti ſive is Opium calidum ſive frigidum habuerit. *Nihil* inquientis *facilius Colicæ ſupervenit, quam Paralyſis; cave igitur ne Opiata copioſe in ea exhibeas; ſolet enim poſt Opiata magnus ſudor ſupervenire, & exinde paralyſis.* Dum eorum adhibitionem jam accuratius exponere aggredior, ante omnia noto, a pyloro ad ſphincterem ani usque, totum inteſtinorum canalem, ob membranas

d) *Med. Pract. lib. III. c. 26. p. 386. 387.*

e) *Praxeos med. lib. I. p. 100.*

f) *Pr. med. l. c.*

branas

branas nervoſas ipſi proprias, quæ valde ſunt ſenſibiles, ſummis doloribus obnoxium eſſe, ſi cauſæ idoneæ præſto ſint. Harum differentiam magis noſſe intereſt, quam locorum ubi præciſe dolores reſident, ſcrupuloſæ determinationi nimis ſtudere, aut nominibus in Praxi receptis firmiter inhærere, quæ ſæpe non ſatis apta ſunt, quando verbi cauſa colico dolore quis laborare dicitur, qui dolore tenuium inteſtinorum potius laborat, aut dolor iliacus dictus non niſi in ileo reſidere reputatur, qui forte ſimul & colicus merebatur appellari. Subſtantiam Coli craſſam & obtuſam, tantorum cruciatuum & ſpaſmorum, quanti Colica laborantes ſæpiſſime torquent, cauſam effectricem aut adæquatam, non videri, exiſtimat HARRIS. [g]) Quicquid ſit examinemus ſaltem omnes dolorum inteſtinalium ſpecies ſeorſim, & cognita vera eorum indole, judicemus de Opii ſalubribus & noxiis in earum therapia effectubus.

g) *Obſerv. IX. p. 183.*

Dantur Homines quibus vel per nativam fabricam, vel morbos toni debilitate inducta, inteſtinorum fibræ adeo ſunt delicatulæ, adeo facile irritabiles, ut fere ſine ulla, aut ex leviſſima cauſa materiali, abſque ulla graviore delicto diætetico a ſolo pathemate animi, terrore, iracundia, vel leviſſima frigoris admiſſione ſtatim tormina experiantur ſæpe mirum quantum invaleſcentia. Atque his quidem Ægris, quorum catalogum ipſe eheu poſt Choleram atrociſſimam ſuperatam, ingredior, cuique fœminas omnes hyſtericas inferendas habeo, ſedulo ſuaſerim, ut ab Opio, præſertim largius, & repetitis vicibus accepto, ſibi caveant, niſi quod ſollicite addo, vis ſumma dolorum, nullo alii pharmaco auſcultans, id flagitet. Namque id adhuc magis debilitabit, quod forte ſupereſt Roboris pauxillum, atque ſegniorem reddet omnem periſtalſin, ſicque diſpoſitionem ad hunc morbum, alvo ſimul conſtipata reddita, ſemper firmiores radices agere faciet. Juvant potius aquæ aromaticæ Menthæ, Meliſſæ, Rutæ, Chamomillæ, cinamomi remediaque omnia

 nervis

nervis amica, ſpiritus ex Vitriolo anodyni & ſi nil obſtet, ſalia volatilia cum epithematibus ſpirituoſis, maxime ſi refrigerium & terror præceſſerit, quibus ſi opus perſpirationem juvans opium idonea doſi poteſt addi. Iracundia autem juſcula demulcentiſſima, emulſiones nitratas, clyſmata oleoſa poſtulat & in ſummo motuum impetu adjectum pacans Opium. Providendum dein omni modo, ut ſub diæta exactiſſima, viſceralibus roborantibus tonus debilibus membranis quantum fieri poteſt reſtituatur ne malum cito iterum recurrat.

Sæpe ſæpius autem ingeſta, mole & acrimonia peccantia, aut hanc in Ventriculo debili facile contrahentia, potusque aceſcentes & fermentantes, fructus horæi &c. ingensque inde cumulata cruditatum omnis generis cacochylia, parit dolores inteſtinorum, maxime ſi in inteſtinis adfuerit laxa debilitas, & ſenſibilitas ingens. His moleſtis ſenſationibus qui Opium extemplo opponit, næ! ille valde peccat in artis leges, & in ægrorum ſalutem. Clyſmatibus, lenibus catharticis, mannatis, rhabarbarinis, quandoque ſalibus lenibus dilutisque, ut aquis egranis, everrendæ ſunt ſordes, ſuisque antidotis ſtimulus ſpecificus in iis latens enervandus, ac flatuum tumultus aromaticis carminativis blandis, coercendus eſt. Tum vero ſæpe, ut recte animadvertit Cl. JUNCKER[h]) etiam dextre adhibendum Opium non neceſſarium erit, cum alvo ſoluta, & cauſa continente educta, dolores utplurimum ſponte ceſſent. Si vero evacuatione inſtituta uſus illorum e re videatur, doſes parciores is exhiberi cupit. Miror valde Cel. BAGLIVUM *Pr. med. lib. I. p. 101.* Colicam a vini acido oriundam, ſolis ſudoriferis & anodyno veſpertino curandam velle, cum acre acidum abſorbentibus melius ſuperetur, quam ſudoriferis, ſtimuloque hoc obtuſo & dolore ita conſopito opium abeſſe queat, niſi remanens motuum ſpaſmodicorum etiam ablata cauſa, vitium id poſtulet. Sane ſub hac conditione, ſi nempe

h) *Tab. de Colica in Cautelis No. 18.*

pe correctis & excluſis ſordibus ſolæ motuum exorbitantium ſubſunt turbæ, doloresque perdurent nihilominus, flatuumque ſit ſumma vehementia, anodynum & carminans Opium aliis aromaticis carminativis poterit jungi. Verum adhuc reſtitantibus cruditatibus exhibitum alvum pertinacius occludendo lupum ſtabulo includit, morbi durationem eadem manente cauſa præter rem extendit, debilitandoque Ventriculi vim, & omnem motum periſtalticum, facile malæ digeſtioni ſubſecuturæ anſam ſuppeditat, morbique adeo recidivas & habitus poſt ſe trahit, ut de tali Cardialgia modo monui. Ipſe certe WEDELIUS [i]) licet contra *Cælium Aurelianum* Opiata errore revelationis, ob præſentis temporis perditum ſenſum, hebetudine partium ſuffecta fallere aſſerentem, & alios ſecus ſentientes, diſputet, Opiumque in Colica collaudet, tamen notanter addit: *modo non ſit fæcum in inteſtinis infarctus, cui prius medendum eſt.* Eapropter etiam Miſcelæ Opii cum purgantibus multum patrocinatur, cui & RIVERIUS, HOLLERIUS, FORESTUS, HOFFMANNUS aliique favent, de qua vero quid ſentiendum ſit, alibi dicam. Eadem ratione ETTMULLERUS [k]) Opiata, poſt purgantia in colica humoroſa demum convenire dicit, cum antea aſſumta motum materiæ viſcidæ lenteſcentis & nondum ſolutæ figant. Equidem fere ſemper ab Opio dehortatur STAHLIUS [l]) cum ſuis, recte tamen & laudabiliter ſentit quando in colica flatulenta ſtricta alvo, id nocentiſſimum declarat. Sane quando hæc omnia perpendimus curatius, tanto magis intelligemus valorem Regulæ BAGLIVIANAE [m]) in ſananda Colica: *Ante uſum Opiati ſemper enema injicias,* licet ſimul non conſtet quid ſibi velit Cl. Autoris aſſertum: *diaphoretica cum Opiatis mixta eſſe feliciſſima in colica,* cum Opium in ſe jam ſit ſatis potens diaphoreticum. Non ſaltem autem ut jam dixi per opium ſopito intempeſtive dolore, & porta per quam hoſtis mature ejiciendus erat occluſa, alia mala gravia ſuſcitantur, ſed

i) *Opiol. lib. II. Sect. II. c. 5.*

k) *Med. Pract. cap. de colica.*

l) *diſſ. de imp. poſt. Opii §. 25.*

m) *Pr. Med. p. 101.*

& ipſe dolor, ſi cauſa mole & acrimonia eminentiore peccaverit, non ſemper anodynis auſcultat, quin quandoque eadem in ſua ſede confirmata, & fixata, contumacior redditur. Ita RIDLINUS [n]) recenſet colicos dolores poſt aſſumtum Opiatum exacerbatos, blando vero laxante & clyſmate ſtatim delinitos, dicitque talia ſæpe curationi ſufficere. Vidi certe ex hac intempeſtiva Opii adhibitione, angores ſummos, & cardialgias colicæ accedentes, imo vero febriles motus, & incommoda varia circa caput, quæ omnia ſolus clyſter mitigabat, quo applicato per alvum qua data porta cum ſordibus in fugam agebantur. Ex his patet quam male, ſæpe hypochodriacæ colicæ opponantur anodyna.

n) *lin. med. An. V. p. 1222.*

Dolores inteſtinorum ab anomaliis menſium & hæmorrhoidum tractari cupiunt ut dolores ſtomachi ab his cauſis. Dum ſanguis in utroque ſexu coacervatus per uteri & recti inteſtini arterioſos apices exitum non invenit, aut ob illos nondum huic itineri aptos redditos, aut (cum antea illum admitterent & transmitterent) nunc quacunque de cauſa conſtrictos & obſtructos, oneri eſt omnibus Viſceribus abdominalibus, difficulter movetur per eorum vaſa, & ſæpe in Venis inteſtinorum, quas varicoſas reddit, pene ſtagnat, unde a membranarum nervoſarum tenſione ſummus dolor excluditur. Accedunt ſtricturis ſpaſmodicis per omne volumen inteſtinorum dominantibus, quibus ad pectus & caput cruor urgetur, anxietas ſumma, ſpirandi difficultas, palpitatio cordis, dolor capitis & quandoque delirium cum febre. VS. potus diluens demulcens, enemata blanda oleoſa, emulſiones nitratæ, epithemata emollientia ſæpe ad miraculum levant hos morbos, qui ſi febris acceſſerit ſola methodo antiphlogiſtica ſunt curabiles. Opium vero maxime ſine laudatis remediis præmiſſis & conjunctis, ut calida omnia plus noxæ quam emolumenti adfert, neque injurius in id eſt HOFFMANNUS, [o]) quando facile ex ejus uſu

o) *Med. Conſ. Tom. I. dec. II. caſ. I.*

uſu in ejuſmodi colica aſthma ſuffocativum, apoplexiam, & alia ſontica mala provenire poſſe affirmat.

§. X.

Tranſeo ad Colicam bilioſam, cujus faciem diverſa *Colica bilioſa.* ratione pictam videas apud Celebres Auctores. Data Opera Colicam bilioſam deſcripſit SYDENHAMVS [a]) aſſerit tamen Ill. BOERHAAVIVS, [b]) quod Optimus hic Vir morbum per ſua ſigna equidem egregie tradiderit, ſedem vero quæ in hepate eſt, non intellexerit. Illam ponit BOERHAAVIVS in ductu choledocho calculis obſtructo, a quibus horrendæ anxietates & enormes dolores convulſivi in abdomine exoriuntur. Poſt hæc mala, ſubita ſequitur quies, ſuccedit icterus cum urina intenſe bilioſa, poſt aliquod tempus evaneſcens; denuo vero redeuntibus poſt infidas inducias anxietatibus & doloribus, cum ſubſequente ictero, atque ita per vices alternas, donec conſumti ægri moriantur. Hæc colica bilioſa idem morbus eſt, ac Phthiſis icteritia ſeu hepatica MORTONI [c]) atque ab HOFFMANNO [d]) graphice peculiari capite, de doloribus & ſpaſmis a calculo felleo ortis deſcribitur, alibique a BOERHAAVIO [e]) tum & ab Illuſtr. van SWIETEN, [f]) atque SCHVLZIO [g]) aliisque. Cum hoc hujus ægritudinis ſchemate, phœnomenorumque omnium ætiologia, ab allegatis egregiis Medicis tradita, ſi comparemus deſcriptionem Colicæ bilioſæ SYDENHAMI, prorſus nihil ſimilitudinis inter utrumque affectum reperiemus. Igitur penitus alium morbum deſcribendum habuiſſe SYDENHAMVM apparet, quem affectus hyſterici ſpeciem ad unguem referre, diverſum tamen & ab hoc eſſe poſtea dicit, [h]) tantum abeſt, ut hic morbus ſit ille, quem non minus Colicæ bilioſæ nomine inſigniendum duxit BOERHAAVIVS. Notat equidem de ſua Colica bilioſa SYDENHAMVS, quod ea ſæpe in Icterum deſinat, at vero deſcribit eam tanquam morbum qui plures ſimul invaſit, inſtar Epidemiæ, qui cum febrilibus ſymptomatibus

a) *p. 258. ſeq.*

b) *Prælect. in inſtit. Tom. III. p. 165.*

c) *Phthiſiol. lib. III. c. 13.*

d) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. II.*

e) *aph. 950. & in Conſult. No. xviij.*

f) *in Comment. ad hunc aph.*

g) *diſſ. de Ictero §. 16.*

h) *p. 267.*

matibus incepit, & dyſenteriam ſæpe excepit, qui æſtate Juvenes bilioſo temperamento præditos adortus eſt, qui poſt dolores atrociſſimos vomitione frequentiore accedente in totalem periſtalſeos inverſionem, atque iliacam paſſionem abire fuit ſolitus. Nihil autem horum omnium advertimus in Colica bilioſa a calculo felleo, quæ eſt morbus valde ſporadicus, omnique anni tempore obſervabilis, ſine prægreſſa febre invadens, nil cum dyſenteria commercii habens, in hydropem potius & tabem poſt larga & dira tormenta, quam in ileum deſinens, quare ea omnino prorſus ſejungenda eſt a Colica bilioſa Sydenhamiana. Atque utrumque hunc affectum propterea ſeorſim exhibuit HOFFMANNVS [i]) & Colicæ bilioſæ, & Colicæ a biliario calculo mentionem injiciens. Illius facies & ſymptomata quamvis non in totum, in tantum tamen coincidunt cum illis, quæ habet SYDENHAMVS. Namque HOFFMANNVS æque meminit æſtatis fervidæ, conſtitutionis corporis calidæ & ſiccæ, ætatis juvenilis & virilis, cardialgiæ, vomitionum bilioſarum, at alvinam dejectionem bilioſam crebramque, ſimul habet, cum SYDENHAMVS potius de Obſtructione alvi in iliacam adeo extenſa, mentionem injiciat. Quicquid ſit, nemo ambigit, bilem eam acrimoniam rancidam, putridam, cauſticam ſi diutius in duodeno ſtabuletur, per calores æſtivos, aut ex qualibuscunque cauſis copioſius ſecreta, & dein effuſa per ſuos ductus, ut irritatione & arroſione membranarum inteſtinalium, ſummis doloribus ciendis par ſit, quis ergo hac cauſa poſita, dubitaret morbum appellare Colicam bilioſam, eamque affinem habere Choleræ morbo. Vix vero eodem jure ille dolor inteſtinorum Colicæ bilioſæ nomen gerit, qui a calculis felleis excitatur. Quamvis enim poſt prægreſſas ſpaſticas conſtrictiones, bilis ſeſe per totum ambitum corporis diffundat, & eo depoſita turbisque jam conquieſcentibus, antea cauſam morbi ſuppeditaviſſe videri queat, tamen potius calculus obſtruens tendens & lancinans

i) *Tom. IV. Part. II. p. 321. 326.*

ductum

ductum nervoſum cyſticum, vel & choledochum, ſicque bili liberum flumen ad inteſtina intercipiens, cauſa eſt dolorum, non ſecus ac calculus hærens in conſtricto per ſpaſmos uretere, urinæ ex renibus deſcenſum præpediente. Equidem & bilis ipſa in itinere ſuo impedita ſenſimque eapropter coacervata, ſimul, ſæpe fere ad crepaturam usque tendit ductus ſuos & veſiculam, quæ dein ſpaſmis & vomitubus retrorſum in hepar & venæ cavæ ſyſtema agitur, ſanguini omni miſcenda, & icterum excluſura, tamen potior culpa calculo debetur.

Hac Theoria & differentia Colicarum bilioſarum ſtabilita, venio tandem ad Praxin, uſumque Opii congruum & incongruum. Colica a ſtabulante acrimonia bilioſa acerrima in inteſtinorum canali oriunda ſive his ſive illis ſymptomatibus ſtipetur, deſiderabit ſine dubio ſtimuli vellicantis correctionem & eliminationem, quibus binis impetratis omnium certiſſime dolores conquieſcent. Atque ſub his conditionibus in hac colica bilioſa, in qua fere neceſſaria narcotica habet HOLLERIVS *de morb. intern. lib. I. c. 41.* qui in pituitoſa uſum eorum ſuſpectum, ſed ut patet, ex antiquo præjudicio edixerat, etiam prorſus abeſſe poterunt. Equidem tenuem acrem & bilioſum humorem craſſum reddere, ad concoctionem perducere, & ad bonam temperiem convertere Opium vult WEDELIVS, k) qui id eapropter præcipue in Colica bilioſa, & calidiori temperamento præditis prodeſſe affirmat, vereor autem, ut hoc unquam aliquis ſerio probet. Valde ſcilicet ridicula eſt incraſſans Opii virtus, quicquid etiam de ea paſſim dicatur, dum id ipſum acerrimum eſt, neque acrimonia ſua bilioſæ acrimoniæ, tanquam acidum, acrimoniæ alcalinæ, antitoxicumque toxico vere contrariatur; inſuper parva mole qua aſſumitur, multis ſordibus acribus bilioſis invertendis aut incraſſandis haud ſufficeret. Nitrum putredini bilioſæ reſiſtens, emulſionibus dilutum, juſcula hordeacea, avenacea, ſerum lactis,

k) *Opiol. lib. II. Sect. II. Cap. V. p. 119.*

lac ebutyratum, aliaque acidiuſcula & acida lenia, aqua ſimplex frigidiuſcula, clyſmata oleoſa, Mannata, Rhabarbarina unice hic laudem merentur, quibus ſubjungere ſaltem, vel ſi dolor ſit vehementiſſimus interponere licebit Opium, veris corrigentibus, & evacuantibus ſimul ſemper denuo adhibitis. Laudat Cathartica ex Manna, Rheo, tamarindis in Colica ſua bilioſa & repetenda vult SYDENHAMUS, quamvis a VSe & anodyno incipiat, & ſi Vomitus ſit urgentiſſimus, primo eum anodyno compeſcat, paucis horis elapſis catharticum exhibiturus; colophonem vero paregoricis deinde morbo imponit, in quorum adhibitione quæ obſervanda ulterius ſint, videri apud eundem poterunt. Cautum tamen interea eſſe debere in eorum adhibitione Medicum, ac nunquam oblivisci correctionis ſordium, & evacuationis earum per alvum, ex eo dilucide apparet, quod facile cœco impetu illa porrigens, vel turbare queat diarrhœam morbum ſoluturam, vel periſtalſi per dolorum tormenta ſeſe jam invertente, obſtructionem alvi pertinaciorem reddere, & ilei acceſſum maturare. His tamen non obſtantibus Remedium anodynum apte datum, halcyoniis a furiis dolorum præſtandis, dum interim cauſa impugnatur & expugnatur, vel eliminata illa, ſpaſmis habitualibus conſopiendis, omnino par eſt; atque ad has regulas uſurpato, non ſemel me in ſimilibus malis, & placuiſſe, & profuiſſe ægris meis, bene recordor.

Quod nunc Colicam & Cardialgiam bilioſam, ſi ita eam appellare libuerit, a calculo felleo oriundam, attinet, hic in cauſam ipſam fixam, & permanentem, valde parva aut nulla ſæpe poteſtas eſt Medico. Multa tentavit Illuſtr. van SWIETEN[1]) ut inveniret Menſtruum, quod ſolveret hæc concreta vere calculoſa, & ſimul tuto & integris viribus pervenire poſſet ad illa loca, ubi hærent, ſed nondum fuit tam felix, ut tale quid detegere potuerit. Igitur maxime Medicus non prorſus equidem poſthabita hac Indicatione,

1) *vid. Comment. Tom. III. aph. 950. p. 134.*

ne, (ſi nempe billioſa amurca adhuc ſui diſſolutionem patiatur antequam induerit calculoſam duritiem,) proſpicere debebit motubus enormibus, qui ob dolorum cruciatus quos cient, conſopitionem ſui omnino poſtulant. Quanquam vero hic laude ſua minime defraudandas velim emulſiones papaveraceas, oleoſas, amygdalinas, decocta & infuſa emollientiſſima, liquorem anodynum Hoffmanni &c. hæc omnia tamen una cum clyſteribus, unguentis, & fomentationibus externis, ut & omnem illum inermem terreum, & helmontianam ſuperſtitionem olentem apparatum, quem cum præcedentibus Celeb. HOFFMANNUS [m]) collaudat, in ſumma dolorum acerbitate nimis ſegnia habeo, & expertus ſum, niſi addatur Opium. Memini bene Conjugis celebris alicujus Mercatoris e noſtris, cui ſedentariæ vitæ addictæ, poſt menſium finem, cum horrendis præcordiorum anguſtiis, vomitubus, & doloribus hypochondria & totum abdomen occupantibus, colluctanti, olim cum alio Medico noſtrate medicinam feci. Sopitis his afflictionibus ſuccedebat Icterus, poſt 14. dies redibant prædicta ſymptomata, accedebat iterum icterus, hæcque ſcena ſat triſtis ludebatur 7. vel 8. vicibus. Doloribus infandis cardialgicis, Vomitubus & anxietatibus ad lipothymias aſſurgentibus ne hilum detrahebant alia remedia omnia. Unica ſacra anchora erat laudanum liquidum, vel diaſcordium Fracaſtorii, quibus ſingulis tribus vel quatuor horis adhibitis impetrabatur quies ſymptomatum. Cauſam eorum ob ipſum Icterum periodicum in concrementis calculoſis in ductubus biliferis hærentibus, quærebamus, gnari eorum, quæ præter ſupra laudatos Auctores MORTONUM, BOERHAAVIUM, HOFFMANNUM, SWIETENIUM, SCHULZIUM, BONNETUS, [n]) BLEGNY [o]) BORELLUS [p]) PETERMANNUS [q]) BIANCHI [r]) & alii de Ictero a calculis expoſuerunt. Exhibebamus extra Paroxyſmum dolorum, ſerum lactis, aquas medicatas, terram fol. Tartari, pilulas ex ſapone

m) *Tom. IV. Part. II. ſect. II. c. III. p. 270.*

n) *Sepulchr. II. Sect. VIII. obſ. 36. ſect. XVIII. obſ. 4. 8. 25.*

o) *Zodiac. I. p. 95.*

p) *Cent. I. obſ. 4.*

q) *diſſ. de ſcrutinio icteri ex calculo veſiculæ fellis.*

r) *in hiſt. hepat.*

pone ad multas uncias, oxymel ad multas libras, maxime autem ſuccum Graminis & Taraxaci, pharmaca LANCISIO, BIANCHI, BOERHAAVIO laudatiſſima quibus ante paucos annos acceſſit van SWIETEN, [s]) qui tenuioris ſortis hominem, eodem affectu laborantem, ſolo decocto graminis cum melle pro potu, & gramine juſculo carnium incocto, fere pro ſolo cibo, diu ſatis uſurpatis, a ſe ſanatum, recenſet, aliosque ſero lactis cum herbis ſaponaceis cocto, ſapone Veneto, ſale polychreſto ſyr. 5. rad. aperient. & aquis medicatis non minus ab Ictero liberatos exeuntibus ſemper per alvum calculis ſimul memorat. Neque unquam Vir Præſtantiſſimus de ſanatione deſperandum eſſe inculcat, cum ii etiam non ſoluti per dilatatum tamen ductum cyſticum & choledochum ingredi duodenum queant, & tum cum fæcibus alvinis eliminari. Noſtros conatus forte eadem felicitas manſiſſet, namque longiores fuerant hactenus obſervatis, induciæ, quinque hebdomades præterierant, ex quo ab ictero & doloribus ſalva manſerat optima Fœmina, magnamque nobiscum ſpem conceperat ſanitatis in integrum reſtituendæ. Carcere vero conſtricta hactenus in ſuo conclavi, liberiorem aerem capere anhelabat, curruque extra Urbem vecta ſubitanea apoplexia eademque graviſſima prehendebatur altera die ex hac vita abitum maturante. Video quidem in *Nat. Curioſ. Ephem.* [t]) calculum veſicæ felleæ Apoplexiæ accuſari autorem; in Noſtra illum ſi ſupererat, dum ſat diu quieverat, funeris fabrum declarare dubitarem, quanquam ſub paroxyſmo ſpaſmi immanes in fœmina ordinarie anheloſa, & breviore collo inſtructa viſcidisque humoribus toto corpore repleta, his reſtrictis verſus ſuperiora fatalem capitis morbum progignere potuiſſent. Sed ut ad Opium redeam, objici mihi id ſub ſpaſmorum turbis laudanti poterat, cum ipſis ſpasmis forte Vomitum potius tolerandum eſſe, cum ea concuſſione corporis durante, ſpes ſit, ut loco moveatur, & verſus duodenum

s) *Comment. Tom. III. aph. 950. p. 136.*

t) *Cent. III. p. 380.*

num per ductus propellatur e cyſtide calculus, per alvum deinde eliminandus. Verum adeo ſævit ſæpe dolor, adeo horrendæ adſunt conſtrictiones, ut niſi hæ relaxentur, ductubus nervoſis ſeſe nimis contrahentibus, firmius includatur calculus, tantum abeſt ut excutiatur. Favet huic meo aſſerto Illuſtr. van SWIETEN, [u]) qui Vomitum ſalubre molimen Naturæ pro promovendo calculo agnoſcens, tamen ubi intolerabilis anxietas, & nimis violentus vomitus, aut dolor acerrimus urget, Opiata cum ſucceſſu dari dicit, utpote quæ eadem ratione ac in ureteres delapſo calculo, ſpaſmo nimis conſtrictas partes relaxent, & calculo ex anguſtiis ductuum biliferorum feliciorem exitum parent.

u) *Comment. Tom. III. aph. 950. p. 136.*

§. XI.

Colica ſaturnina.

Sequeretur jam Colica Nephritica, ſed de hac agam in ſequentibus ſub Tractatione de Nephritide. Saturninæ vero hic oblivíſci nequeo, [a]) quam fumi ex plumbi mineris a Metallicolis ore excepti & cum ſaliva deglutiti, remedia ſaturnina intus incautius data, & lithargyrio infecta Vina, producere ſolent. Inter aliquot hujus Colicæ exempla quæ vidi ipſe, unum adducere liceat. Laboraverat Fœmina nobilis delicatulæ & tenuioris ſtructuræ, poſt puerperia & abortus ab aliquot annis fluore albo, cui ſanando omnem fere medicinalem apparatum incaſſum impenderat, Cl. noſter de HAHN. Feſſus me ſecum adducebat ad ægram ſuam, quæ diuturno uſu Rhei, & ſuffitu ex olibano, maſtiche & ſuccino a me propoſito non levabatur, licet alioquin bina hæc remedia conſtanter per menſes uſurpata, prodeſſe multum obſervaverim, ſi legitima diæta accedat, in malo non per annos inveterato quod forte clyſmatibus uterinis expugnandum foret, niſi intempeſtiva verecundia toties obſtaret. Acceſſerat autem ex vicino Principatu Medicus quidam, Praxi & Officio publico quod gerebat in Sileſia celebratiſſimus, nobisque inſciis promittebat certam ſalutem. Ego forte fortuna brevi poſt inviſebam Ægram ultro mihi

a) *Vid. diſſ. Hoffm. de Metallurgia morbifera & Med. Syſt. Tom. IV. Part. II. p. 323. 324.*

confi-

conſitentem, ſe ex ejus conſilio bis vel ter de die uti pulvere, quo ille multoties ſe ſanaviſſe pertinaciſſimum morbum gloriatus fuerat. Ardebam ſtatim deſiderio videndi pulverem; illa vero mihi lubens formulam præſcriptam monſtrabat, duas partes Oſſis ſepiæ, & unam ſachari ſaturni habentem. Valde miratus clari Viri conſilium, interrogabam ægram, an dum per aliquot dies jam uſa fuerat hoc remedio, nondum perſenſiſſet incommoda notabilia in abdomine. Illa neſciens unde hoc conjicerem, confeſtim affirmabat, ſe nudius tertius, & heri, & hodie, ſenſim ingraveſcentes paſſam fuiſſe ſtricturas circa ſtomachum & umbilicum, non ſine doloroſis ſenſationibus, quas vero neutiquam tribueret aſſumto pulveri. Ego tum memor omnium, quæ de ſachari ſaturni intus ſumendi uſu valde periculoſo, annotarunt LENTILIVS, BOERHAAVIVS, STAHLIVS, HOFFMANNVS & alii, nondumque per ea, quæ tradidit Cl. HVNDERTMARCK [b]) de ſecuritate ejus convictus, ſuadebam ingenuus junceo corpuſculo fœminæ, ut ſtatim abſtineret ab ancipiti valde remedio, aut miſeros effectus expectaret, quo monito audito, illa cum advocato Marito totam ſcatulam pulveris per feneſtram abjiciebat, atque emulſionem amygdalinam ſaturatiſſimam, quam præſcribebam, capere per vices incipiebat. Sed hoc lenientiſſimum pharmacum inhibere amplius haud poterat, quin indicibilis in inteſtinis dolor totum abdomen introrſum trahens, inquies ſumma, vomituritio perpetua, cardialgia immanis, & pertinaciſſima alvi conſtipatio altera die ingruerent. Confugiebamus Medici ad olea blandiſſima ſuperiori & inferiori gutture ingerenda; exhibebamus juſcula & dococta emollientiſſima; ſuadebamus emollientiſſima balnea, cum litubus talibus abdomini applicandis; congerebamus gelatinoſa & mucilaginoſa omnia a LENTILIO laudata; [c]) propinabamus demum pro potu ordinario lac naturale, vel artificiale. Sed omnia hæc haud ſufficiebant immanibus ſtricturis &

b) *Exercit. de ſach. ſaturni uſu quæ habetur in App. Vol. VII. Act. Phyſ. Med. N. C.*

c) *Iatromn. p. 72.*

cucia-

cruciatubus levandis, avertendisque quæ ſæpe imminebant convulſionibus, niſi adjiceremus & interponeremus ſtrictiſſimas fibras relaxans opium, cujus & laudatorum pharmacorum per aliquot ſeptimanas perpetua adhibitione miſeræ Fœminæ tandem ſanitas reſtituebatur, leucorrhœa ut antea perſeverante. De uſu Opii in ejusmodi Morbi genere equidem nil habet HOFFMANNUS [d]) ſola pinguia interna & externa collaudans, fructus tamen inde expectandos jam ſubolfecit LENTILIUS, quippe qui remedio cuidam ex bolo, ſpec. diatrag. ſyr. de alth. & de ſymphito ſi aliquis addere vellet diaſcordium non forte eum male facturum aſſerit. Ego expertus Opium cauſam impugnare aptis remediis admiſtum, bona fide commendo, recordorque ſimul gaudii illius, quod mecum naſcebatur Optimo HAHNIO quod fœmellam in Saturni mediis faucibus hærentem, & ab eo propediem devorandam, feliciter conjunctis manibus noſtris auxiliatricibus retraxiſſemus.

d) *Vide Med. Syſt. Tom. IV. Part. II. p. 334. & diſſ. de Metallurgia morbifera.*

Progredior vero jam ad illam Colicam, quæ a materia tenui & acri ad corticem corporis ableganda, vel ab eo retropulſa, exanthematica, ſcabioſa, purpuracea, eryſipelatoſa, arthritica, podagrica, exoritur, dum ſenſibiles inteſtinorum villi vellicationem & irritationem materiæ rodentis, ſine crispatura doloroſa haud patiuntur. Talem cauſam quoties juſta omnium phœnomenorum conſideratione, atque ante actorum examine ſubeſſe conjicit Medicus, nil magis ipſi incumbit, quam diſpicere ſedulo, ut nondum expulſa materies, vi vitæ forte nimis debili exiſtente, hac incitata, ad exteriora determinetur, aut retropulſa ſi fuerit, per motum humorum a centro ad peripheriam reſtitutum, & intenſiorem redditum, denuo expellatur. Præter regimen juſtum perſpirationi & diaphoreſi favens, infuſa calida herbarum aromaticarum, Rob Sambuci, ſalia volatilia parvis doſibus, ſulphur, camphora nitro nupta, una cum frictionibus artuum, phœnigmis, rubefacientibus, veſicatoriis, pulchre

aliquando

aliquando proſunt, quibus & diaphoreticum Opium addi omnino meretur, ſenſui moleſto ſimul deliniendo aptum, id quod aliis pharmacis negatum eſt; at tum ſaltem, quando calida conducunt, & languor vis vitæ ſubeſt, febre quippe præſente omnia ſanguinem expandentia & commoventia exulare debent. Sane in Colica arthritica ob ſenium, debilitatem, & alias cauſas, paroxyſmis arthriticis diutius emanentibus, nullis, raris, parvis, brevibusque, enata, Cl. MVSGRAVE [e]) aliis remediis calidis expellentibus Mithridatium adjicere non dubitavit, pro juſta excretione materiæ juvanda. Atque ego probe memini me in ſimili cauſa extemplo profuiſſe binis ægris ſola theriaca cum hauſtu Vini aſſumta dum ſimul corpus ſtragulis bene cooperiebant.

e) *de Arthrit. Anom. c. III.*

§. XII.

Inflammatio inteſtinorum.

In Conſideratione dolorum inteſtinalium ſummopere expendi meretur inflammatio, in hac vel illa plaga, totius canalis alimentorum membranacei enata. Sæpiſſime quidem dolent inteſtina a variis cauſis ſine inflammatione, peccantque eapropter valde, qui ad leviores etiam moleſtias quas æger ex aliquo forte diætetico vitio perſentit, ſtatim inflammationem adeſſe clamitant, omnibusque armis medicinalibus contra illam dimicant. Certum tamen etiam eſt, quamcunque cauſam dolorem in inteſtinis producere aptam, producere poſſe inflammationem, ſi cauſa ejus non ſtatim tolli queat, & dolor increſcat. Namque dolor omnis vehementior ſemper ciet affluxum humorum majorem ad locum inteſtini affectum, conſtringitque vaſa ſanguifera per eum excurrentia, hinc ſtagnatione & affluxu majori poſitis, atque per irritationem generis nervoſi genita febre, inflammatio brevi excluditur, qua tandem in gangrænam abeunte, ſi dolor inteſtinorum necaverit, mors excluditur. Jam vero in antecedentibus clariſſime evici, inflammationibus febribusque inflammatoriis ſanandis contrariari potius Opium, tantum abeſt ut medelam juvet, quare prona conſequentia

& im-

& imminentibus actuque præſentibus inteſtinorum inflammationibus, abeſſe debebit; cumque omnibus inteſtinorum doloribus accedere queat inflammatio, rariſſime in iis vel hoc ſolo reſpectu locum inventurum videtur hoc remedium. Verum enim vero accuratiſſime hic animadvertendum eſt, non-ſaltem ſpasmum & dolorem inflammationem inteſtinorum natam comitari, & ſequi, ſed & ſpasmum & dolorem inflammationem eorum fere ſemper præcedere, id quod omnibus poſſibilibus inflammationis inteſtinorum cauſis ſolertiſſime examinatis liquido conſtat. Omne nimirum acre ex potu, cibo, condimento, medicamento, veneno quovis; omne acre ex humoribus inquilinis genitum, iisque inhærens & ad inteſtina delatum; omnis ſpasmus & convulſio a flatubus, antea irritando criſpat & dolere facit villos nerveos inteſtinorum, antequam motum circulatorium liberum ſufflaminet, cujus adeo ſuffocatio prægreſſæ criſpationis & ſtricturæ fibrarum, & inde enatæ coarctationis vaſorum, demum eſt effectus. Ubi igitur dolor in Corpore præcedit inflammationem, & ejus cauſam conſtituit, ibi Opium aliis antiſpaſticis & fibras relaxantibus remediis irritis vel inſufficientibus, egregium eſt remedium, ſecus ubi res aliter ſe habet, tum enim vere nocet. Ut hoc arduum omnino in praxi, & ſcitu ſumme neceſſarium momentum clariſſime pateat, comparationem brevem inſtituam, inter inflammationem muſculorum intercoſtalium pleuritidem, & inflammationem inteſtinorum, dum in hac admitto & urgeo uſum Opii, quem in illa merito damnavi penitus. In Pleuritide æque ſenſibilis & intolerabilis eſt dolor, ac in membranis inteſtinorum, quare primo intuitu æque videtur indicari & proficere Opium. Verum in pleuritide lentor in maſſa humorum præexiſtens, & febrem accendens, ac febris eum in loca intercoſtalia determinans, præcedit dolorem, & lentor ibi in arteriolis ultimis hærens, ac impetus febrilis, uno verbo inflammatio eſt cauſa doloris. In dolore

inteſtinorum ipſe dolor præcedens ſit cauſa ſtagnationis & febris. Nunquam Pleuriticus dolor exiſtit ſine ſtagnatione, & febre, dolor vero inteſtinorum ſæpe ſine his exiſtit, aut ſaltem ad tempus ſine his conſectariis poteſt exiſtere. In Pleuritide Opium febrem inflammatoriam auget, neque eam poteſt avertere, nam debuiſſet eximere potuiſſe ex omni maſſa ſanguinis omne lentum coriaceum ei inhærens, & inhibere motum circulatorium auctum, quod non poteſt, dum potius circulationem ex ſua virtute auget. At in dolore inteſtinorum ſæpe inflammationem cum febre poteſt prævertere, & minuere, quia a ſpasmo & dolore excluſa eſt, & ab iisdem fovetur graviorque redditur, dum coarctata vaſcula relaxat iterque ſanguinis ſic liberius præſtat. Hæc omnia ſi bene intellexerimus vix nos ad aſſenſum perducet STAHLIVS, [a]) quando ut quam animo tenuit, Opii impoſturam comprobet, confidenter aſſerit: *Colica ferociſſima exagitatos, tantisque cruciatibus affectos, ut lapidibus miſericordiæ affectus per Germanorum proverbium moveri deberet, volutantes ſeſe in terra & incurvantes inſtar vermium, ad mentis emotionem pene adactos, abdominisque dilacerationem & crepaturam inſtare inter ejulatus & gemitus conqueſtos nullum tamen vitæ periculum incurrere, ſed experientia teſte, poſt aliquot dies ordinarie iterum ad ſanitatem reverti; atque hanc rem docere poſſe Medicos, quod hujusmodi affectus non ita urgeant efflagitent & veluti imperent præſentiſſimam ſolorum dolorum cohibitionem, ut aliæ periclitationes inſuper haberi mereantur.* Sane ſi quid video, non ſaltem immiſericordis, ſed & parum in futurum ſapientis eſſet Medici, apud tales ægros licet forte interdum neglecti aliquot emergant per naturæ bonitatem, non cogitare de criſpatione ſumma fibrarum, doloris ineffabilis cauſa; deque metuendis ab eadem effectubus, nempe ut malis aliis a nervis ſumme irritatis in partibus ſumme ſenſibilibus, facile naſcentibus, ita & de præſentaneo inflammationis & gan-

a) *diſſ. de impoſtura Opii* §. 43. 44.

gangrænæ periculo, quod impugnata & ſublata criſpatura, dum ſimul ejus cauſa cognita impugnatur, præverti omnino poteſt & debet. Verum dolore & ſpasmo ſummis, non bene intelligeret Medicus vires remediorum antiſpasmodicorum, & eorum limites, qui ab alio quam ab Opio antiſpasmodicorum ſummo levamen expectaret. Fallitur quoque Cl. IVNCKERVS [b]) per ſuam hypotheſin, quæ eum odiſſe Opium jubet, ubi in doloribus colicis tum præcipue ab eo abſtinere præcipit, ſi veſtigia febrilia præſto ſint cum doloribus, & ita impendentis ſtaſeos inflammatoriæ ſuſpicio adeſt. Namque eo in caſu bene adhuc locum habet Opium, quo citius autem cum iis, quæ doloris cauſam impugnant, ipſum ſpasmum Opio domare, naſcituramque ex eo, & imminentem adhuc inflammationem prævenire poteſt Medicus, eo melius. Igitur & cum grano ſalis intelligenda ſunt verba Illuſtr. HOFFMANNI [c]) Rem periculi pleniſſimam eſſe dicentis, ubi Ventriculus & inteſtina ad inflammationem & ſphacelum inclinant, opiata & anodyna propinare. Quando præſente dolore inclinatio ad inflammationem adeſt, ſine dubio ſimul actis aliis agendis, perquam bene exhibetur Opium; Inclinatio vero ad ſphacelum ponit jam actu præſentem & ſatis adultam inflammationem, in quo rerum ſtatu ſero nimis datum nil prodeſt Opium, quod forte mature exhibitum profuiſſet. Ipſe certe Optimus Vir in ileo ut in ſequentibus conſtabit, ubi tantus ſemper inflammationis metus eſt, Opiata valde laudat, & in doloribus aliis inteſtinorum paſſim permittit, atque paulo poſt valde limitat ſuum aſſertum, mentemque quæ ipſi eſt, clarius explicat. [d]) *Quando atroces dolores inteſtina infeſtant, haud parvum* ait *adeſt periculum inflammationis; prudentis itaque eſt Medici, in paſſione iliaca & colica, vires ægri, tempora Morbi, & humorum conditionem intueri, ne ſedativa adhibita noceant.* Atque quam idoneum ſi rite adhibeantur locum in inteſtinorum inflammatione, & quod bene notari velim, non immi-

b) *Tab. de Colica Caut. 19.*

c) *Med. Syſt. Tom. II. Part. II. c. VII. §. XI.*

d) *in Schol.*

nente, ſed adeo jam actu præſente, opiata habeant, ſuffragio ſuo ponderoſo Hercle, monſtrat Illuſtr. BOERHAAVIUS, dum aliis indicatiſſimis remediis a ſe traditis Opiata diſertis verbis addi cupit, quæ tamen omnino prudenter uſurpari vult, iisque præcipue jungi, quæ cauſæ ſingulari cognitæ adverſa ſunt. Poſſet his omnibus pro uſu Opii in inteſtinorum inflammatione militantibus, rigoroſior Medicus veritatis tamen ſimul amans opponere, ſpasmo dolorifico per opium oppugnato, præpediri equidem poſſe ſtaſin inflammatoriam, ſed inflammatione jam nata, dum ſpasmum oppugnat hoc remedium, eodem tamen tempore, ſua inſita vi etiam ſimul inducere orgasmum, augere circulum, & ita juvare ipſam inflammationem. Ego autem reſpondeo, feliciorem utique eſſe Opii operationem, ſi id præveniat inflammationem nondum natam, quam ſi exhibeatur ea jam præſente, interim tamen ſi ea excluditur, & gravior redditur, a perdurante ſpasmo, non negari poterit, Opium ut antiſpasmodicum impedire cauſam, atque ita efficere, ut effectus ejus inflammatio ſit mitior, quam ſi cauſa eadem vi agere pergat. Dein ſi ſaltem nunquam obliviſcatur Medicus, ſpasmum ſopiens Opium vere & rarefacere ſanguinem, circulumque accelerare, quamvis & celeritas circuli quatenus a dolore pendet, imminuto dolore, imminui debeat, tanto minus intermittet Opio præmittere & jungere remedia rarefactionem & circulum auctum infringentia, ſicque cavere malos effectus Opii, dum interim per ea exoptatus effectus antiſpaſticus non inhibetur, ſed iis adhibitis nihilominus obtinetur. Id elegantiſſime docuit Ill. van SWIETEN, [e]) quando antequam ſpasmos præ omnibus aliis remediis certius ſoluturum Opium exhibeatur, prius VSem adminiſtrandam & clyſmata infundenda ſuadet, ut inflammationis augmentum inhibeatur, cum alioquin contingere poſſet, ut per Opiata ſopito doloris ſenſu, inflammatio deſtrueret gangræna nata, partem affectam. Hoc certe non facile fiet, ſi Medi-

e) *Comm. Tom. III. §. 964. p. 275.*

Medicus ſaltem uni Opio non fidat unquam, ſed ſemper inter ejus & poſt ejus uſum, inflammationem ipſam omnibus antiphlogiſticis impugnare non intermittat. Ubi autem conclamatum jam de Ægro eſt, aut propter vim ſummam morbi, aut propter omiſſam in principio principii juſtam medendi methodum, viribusque omnibus exhauſtis, pulſuque jam debili & intermittente, ac ſubitanea doloris acerbiſſimi abolitione ſine bona cauſa gangræna imminet, & mors inſtat, tunc non amplius indicatur Opium, ſed abſtinere ab eo præſtat, cum in eo rerum ſtatu HOFFMANNO & SWIETENIO monitoribus non ſine magna Medici infamia adhiberetur. Tanto judicio opus eſt, pro recto ejus uſu in inflammatoriis inteſtinorum affectubus adornando.

§. XIII.

Nunc autem graviſſimos illos cruciatus inteſtinorum *Ileus.* ſæviſſimis ſymptomatibus ſtipatos aggredior conſiderare, quos Ilei Nomine ab Hippocratis jam ævo Medici inſigniverunt. Inter Veteres ARETAEO & TRALLIANO in hoc morbi genere jam commendata fuerunt Opiata. Inter recentiores LENTILIO, WEDELIO, BOHNIO, SYDENHAMO, BAGLIVO, PITCARNIO, HARRISIO, HOFFMANNO, WERLHOFIO, MEADIO, SWIETENIO laudantur. Atque hi quidem omnes Opium adhibendum ducunt ut ægrum ſervent, non ut ipſi exitum ex hac vita faciliorem reddant, id quod intendere videtur MERCVRIALIS,[a]) quando ſi alia remedia non levent dolorem, ad narcotica & audacter deveniendum ſuadet, quia multi ſint quibus in hoc miſero morbo optatior eſt Mors, quam Vita. Sane eadem mens laudatis Viris omnibus non eſt, aliquis vero quoad uſum in ſanitatis reſtitutionem tendentem conſentientium, obſervatur diſſenſus, ſi eorum conſilia expendamus, tempus, morbi circumſtantias, & modum, & finem, ratione exhibitionis anodynorum ſpectantia.

a) *Med. Pr. lib. III. c. 27. p. 393.*

ARETAEVS [b]) de curatione volvuli agens, bonum eſſe dicit ex Viperis medicamentum plus conſueta portione potui datum. Verum illud eſſe Theriacam Andromachi, qui Mithridatio Damocratis viperinas carnes addidit, & Opii quantitatem auxit, elegantiſſime notat Illuſtr. van SWIETEN; [c]) majorem autem ſolito hujus remedii quantitatem dari præcepiſſe ARETAEVM, hic animadvertit, ut eo efficacius dolor & ſpasmus conſopiretur. TRALLIANVS vero, vt ſedulo recenſuit FREIND, [d]) valere Opiata eapropter quammaxime reputavit, quia purgantium neceſſario in medela adhibendorum vim hebetent & imminuant, uſumque ſic ſecuriorem reddant, utpote quæ ſola nimis inteſtina compungerent, & noxas adferrent. Recentiori tempore LENTILIVS [e]) Paſſionem iliacam vomitubus jam ſtercoraceis, Opiatorum, clyſterum, & topicorum emollientium beneficio curatam recenſens, Opiata tuliſſe omnem paginam affirmat. Deinde etiam WEDELIVS [f]) ubi in Ileo implacabilis dolorum ſævitia torquet, ſacram anchoram & extremum ſolatium Opiata eſſe edixit, hinc laudani granum unum vel alterum per ſe dari poſſe conſuluit, vel & una cum purgantibus, ut una fidelia tollatur dolor & materia morbifica. Aut ut ipſe facere conſuevit, primo opiato nepenthe doloribus ſuccurrendum, dein purgante alvinam excretionem ſollicitandam injunxit, in opiatis & purgantibus unam verſari iliacorum ſalutem affirmans, & ad exemplum in *Ephem. Nat. Cur.* [g]) a ſe exhibitum provocans. Poſt WEDELIVM BOHNIVS *) in colica cum alvi conſtipatione, ſeu paſſione iliaca alvum laxantibus anodyna præmitti vult, quo ſpasmos inteſtinorum convulſivos prius leniant, ſicque hæc vel ſponte vel a purgantibus ſollicitata liberius transmittant, & dimittant contenta hactenus congeſta, & oneroſa. Deinde SYDENHAMVS, licet antea (*operum p. 91.*) ſale abſynth. cum ſucco limonum, aqua menthæ, catulo vivente pro fomento applicato, & pilulis coch. maj.

Ileum

b) *Curat. acut. lib. II. c. 5.*

c) *Comment. Tom. III. p. 175.*

d) *Hiſt. Med. pag. mihi 163.*

e) *Ephem. Nat. Cur. Dec. III. Ao. I. pag. 131. in append.*

f) *Opiol. p. 120.*

g) *Dec. I. Ao. II. obſ. 238.*

*) *de Officio Medici dupl. p. 360.*

Ileum curabilem aſſeruiſſet, aliis locis medendi methodo etiam Opium addit. [h]) Scilicet miſſo ſanguine, ſtatim ad purgantia Scammoneum, Jalappam, pilulas ex duobus accedit, at ſi æger ea vomitu rejiciat, laudanum liquidum propinat, ſedataque vomituritione & dolore mitigato, iterum cathartica exhibet, horumque effectu non ſubſequente, ſi redierit cum dolore vomituritio, iterum dat laudanum, repetitque donec quiete inteſtinis inducta catharticum in corpore reſtitans ſuam operationem per ſedes exeruerit, cui donec æger curatus ſit, adhuc aliquoties laudanum ſubjungit. Venio ad BAGLIVUM, [i]) hic de fortioribus purgantibus & clyſmatibus ſtatuit quod magis alvum obſtruant ob auctum fibrarum inteſtinalium criſpaturam, meliusque conferant anodyna, emollientia, & diſſolventia. PITCARNIUS [k]) in una ſaltem morbi ſpecie admittit Opiata, nempe quando Ileus eſt effectus Vomitionis vomendique conatus, tunc enim antemeticum remedium Riverianum cum laudano opiato exhibet, in cœteris ſpeciebus de Opio tacet, obſtructioni alvi autem reſerandæ leniora cathartica ut oleum amygdalinum cum manna fortioribus miſſis aptiſſima eſſe affirmat. Poſt PITCARNIUM HARRIS [l]) ſi dolor colicus vehementius excruciet, immaneſque oboriantur Vomitiones, fæcibus obduratis, viaque dejectionum prorſus occluſa, poſt VSem enemaque valde ſalinum, ubi indicantur, cathartica laudano conjuncta paroxyſmum tollere plerumque ſolere contendit. Sed & hic blanda cathartica tutiſſima eſſe dicit, cum fortiora bili ferocienti ſtimulos addant. HOFFMANNUM [m]) quod attinet, is principem indicationem ponens in ſtricturarum doloroſarum mitigatione, a qua lege conſortii nervorum omnia ſymptomata pendeant, quæ ſedato dolore leventur, cum liquore anodyno remixtum ſuadet laudanum helmontianum; atque alibi in dolorum ſævitia minime metuendum eſſe Opiatorum uſum inculcat, modo Viribus conſtantibus plethora fuerit ſoluta.

h) *Operum p. 760. ſeq. & 671. ſeq.*

i) *Operum p. 139. 140.*

k) *Elem. Med. lib. II. c. XIX. p. 175.*

l) *obſ. IX. p. 186.*

m) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. II. p. 297. & 301.*

In

n) *Commerc. litt. Norimb. ao. 1735. hebd. 1.*

o) *Monit. med. p. 72.*

p) *Comm. Tom. III. p. 175.*

In Iliaca vero ab hernia incarcerata Cel. WERLHOFIVS [n]) alvo clyſmatibus ex colocynthide & nicotianæ fumo pulvereque pleuritico Mynſichti aperta, ſubjungendum demum ſuadet anodynum. MEAD [o]) anodyna neceſſaria eſſe aſſerit, ſed cum purgantibus miſta, granum unum extracti thebaici, cum ſcrupulo uno extracti cathartici, una cum infuſo ſennæ dandum præcipiens, donec dejectionum ſatis fuerit. Tandem Illuſtr. van SWIETEN [p]) Opium in doloribus inteſtinorum, ipſaque adeo iliaca paſſione, quo nullum ad ſpasmos ſolvendos potentius remedium habeatur, commendat, ſed non niſi præmiſſa VSe, & clyſmatibus, ut inflammationis augmentum præpediatur.

§. XIV.

Uſus Opii in eo legitimus.

a) *Operum p. 90.*

Ita ſane ſat graves Viri militant pro uſu Opii in ileo ſanando, demus nunc ſaltem operam, ut quod in conſiliis invicem a ſe differt diſpeſcatur, vel concilietur, juſtusque optimo remedio in hoc morbo ſtabiliatur locus. Monſtrant adeſſe Ileum dolor ſummus inteſtinorum & maxime ilei, deinde alvi obſtructio pertinax omnibus ſæpe purgantibus & clyſmatibus rebellis, tandem accedens vomitus perpetuus omnium ventriculo & inteſtinis contentorum, & ingeſtorum. Cauſa horum omnium eſt motus periſtalticus qui ſecundum naturam deorſum tendit, jam præter naturam inverſus. Huic inverſioni, ut optime notat SYDENHAM, [a]) anſam dant vel obſtructio, vel irritatio inteſtinorum, vtraque vel obturat, vel coarctat enato ſpasmo iter, deorſum ad guttur inferius devolvendis iis, quæ in inteſtinis continentur. Talis autem vel obſtructio vel irritatio producitur 1. ab omni valido dolore inteſtinorum, unde gravis colica aliquando tranſit in ileum, partiumque vicinarum nervoſarum inteſtina in conſenſum rapientium ſpaſmi & convulſiones, ſuppreſſio urinæ, vomitusque eum inducere poſſunt. 2. ab excrementis compactis, ſubſiſtentibus, alienis deglutitis, ab adſtringentibus validis, a vermibus, venenis vel

acribus

acribus quibusvis. 3. ab hernia inteſtinorum, eorum cruciali ſuperequitatione, ut loquitur PITCARNIUS, intus ſuſceptione, vel mutuo ingreſſu. Ad omnes has cauſas differentes examinandas, & earum præſentiam vel abſentiam dijudicandam, tandemque ad penſitationem perpetuam, inflammatione & ſphacelo cito necare poſſe Ileum, dirigenda eſt mens Medentis, Opium & alia remedia rite adhibituri. In illo Ileo qui a conſenſu nervorum oritur aliunde ad inteſtina propagato ſpaſmo, ſine dubio Opium erit remedium elegantiſſimum, ſummeque proficuum, maxime mature adhibitum, & principi morbo rite accommodatum. Sed & ubi a Vomitu imminet, vel exortum eſt, & fovetur malum, conducet vomitum ſuaſu Pitcarniano Opio compeſcere. Simile conſilium ſuppeditat HARRIS [b]) *Vomitui graviori ſubito occurrendum* inquiens, *neque ſegnius agendum, ne enormes paroxyſmi motum fibrarum inteſtinalium periſtalticum tandem pervertant, Iliacamque illam miſerandam paſſionem inopinanter accerſant. Vomitus vero conſopitio ſæpe a nullo alio remedio quam ab Opio impetratur, tumque præcipue ubi ſolum motus vitium peccat, materia aut nulla prævia, aut jam eliſa quamvis & clyſmata magis minusve inferne canalem inteſtinorum irritantia tum ſimul opportune adhibeantur.* Verum quod ſi etiam Vomitus in alia Ilei ſpecie ſit effectus, non cauſa motus periſtaltici inverſi, inverſioque ipſa non in ventriculo, ſed in inteſtinis inceperit a quacunque cauſa, & ad ventriculum demum fuerit propagata, certum eſt, niſi ſuperetur talis vomitus, nil ægro medicamina profutura, dum non admittuntur, aut ingeſta ſtatim rejiciuntur. Igitur cadent ad unum omnia remedia interna, quamdiu vomitus durat & urget, purgantiaque pro alvi ſolutione neceſſaria, jam motu periſtaltico inverſo evadent potius emetica, tantoque magis, quo magis fortia exſtiterint. Ex hac cauſa, ingreſſus ſine dubio primo parandus indicatis emollientibus, & lubricantibus alvum., vomi-

b) *Obſerv. IX. p. 186.*

tusque ad tempus componendus, qui ordinarie omnia alia remedia eludit, ſolo forte Opio excepto. Quam pulchre ergo tum felici curationi inchoandæ & perficiendæ id inſerviat ultro perſpicitur. Interim tamen etiam ſine omni reſpectu ad Vomitum, ſolorum dolorum intuitu Opium indicatiſſimum eſt pharmacum, ſi ſaltem cauſæ eorum non inſuper habeantur. Ponatur enim tantiſper, quamvis ſemper volvulo jungatur, Vomitum qui poſtulet Opium nondum adeſſe, ſoli dolores inteſtinorum ſi increverint fortius, conſtringent omnem canalem eorum & coarctabunt ejus cavum, unde nil contentorum inferiora verſus perget, quamdiu tales permanſuri ſunt; mitigatis vero iis, tubus inteſtinalis iterum fiet pervius, igitur & hac intentione opio erit opus, cui ſi ſcopus hic obtentus fuerit, ſubjungi poterunt purgantia blandiora, ex conſilio WEDELII & BOHNII, miſſis fortioribus conſtrictiones aucturis, a quibus recte BAGLIVUS aliique dehortantur. Præterea rebelles ad omnia alia remedia conſtrictiones doloroſæ ſi perrexerint, tanto certius intercipiendo motum ſanguinis liberum, per vaſa ſanguifera inteſtinis propria, excludent inflammationem, vel jam natam graviorem reddent, quæ ſpaſmis ſedatis præcaveri, & ob eos augeſcens inhiberi poterit, ſapienter exhibito Opio, alioquin ad inflammationes ſedandas neutiquam quadrante; ut de aliis conſtrictionum per totum ſyntaxin nervoſam ſerpentium conſectariis moleſtiſſimis & periculoſiſſimis, hic nil dicam, ad quæ avertenda parcus alioquin Opii laudator HOFFMANNUS id tamen commendare non dubitavit. Bene equidem recordor, Opium per ſe ſemper excretioni alvinæ injicere remoram, cui tamen reſtituendæ apud Iliacos omnis ars impendi debet, cum ſæpe deſideratam totius morbi ſolutionem afferat. Anne ergo hic ſcopus vetat Opium? licet alii fines, nempe vomitus & doloris medela id indicare videantur quammaxime, cum his duobus malis mitigatis, durante interim alvi conſtipatione, opio-

que

que dato pertinaciore reddita, Morbus præfracte tamen perſtet, vomitu & dolore ni ſolvatur alvus, cito redituris. Verum noviſſe hic expedit, ut Atonia, & inſenſibilitas temporaria inteſtinis per Opium inducta, motus periſtalticus eapropter languidus, alvum cohibet, ita etiam eam cohibere alterum extremum ſenſum nimium & conſtrictionem & inde pendentem Periſtalſin inverſam. Stricturis præſentibus exhibitum Opium relaxatis eas non ſtatim abducit ad atoniam, non ſtatim abolet ſenſum omnem, ſed ſaltem inducit ſtatum periſtalſeos inter atoniam & ſpaſmum ac convulſionem medium, redditque ſenſum & periſtalſin naturalem, hinc in Ægro iliaco potius promovet alvo contentorum excluſionem, quam impedit. Opportunum judico in hujus veritatis practicæ fidem, adſcribere notabilem hiſtoriam. Laborabat Vir Nobilis a refrigeratione & vitiis in menſa, dolore ineffabili fixo ſupra umbilicum, vomitionibus horrendis, & ſpaſmis artuum, alvo jam per binos dies ſtricta, nulla interim aderat hernia. Incaſſum applicabantur omnis generis clyſmata emollientiſſima, quorum excluſionem nullæ fæces comitabantur. Potiones mannatas & Emulſiones oleoſas inſuperabili nauſea vexatus æger ſtatim vomitu reddebat. Secabatur bis vena, ſine levamine, anodyna etiam requiſitis pharmacis ſtabilem ſedem & moram paratura, juſtis doſibus porrecta nil præſtabant. Horrebam ego in hoc ſtatu de inflammationis præſentia prudenter cogitans, omnia purgantia acria. Noveram in ileo ab HARRISIO [c]) haud exigui uſus declarari ſal mirabile Glauberi, & catharticum amarum in aquis mineralibus ſoluta, atque iterata donec vias inferiores aperire poſſunt; ſimulque tutiſſima haberi. At cum in noſtrum ægrum nimio ſtimulo mihi actura viderentur, is vero oleum omne & Mannam deprecaretur, HELWIGII noſtri veſtigiis inſiſtens, licet eapropter alius Medici cenſuram expertus, confugiebam ad acidulas egranas, & ut harum etiam ſal non niſi leniter vellicaret, jam nimis irrita-

c) *obſ. IX. p. 186.*

irritatos & acute ſentientes inteſtinales villos, lacte calido admiſto tepefactas. Evomebantur potæ maximam partem, doloresque pertinaciter perdurabant, quos ut mulcerem in balneum emollientiſſimum in curatione Iliacorum mihi nunquam negligi ſolitum perduci ægrum jubebam, in quo non exiguum levamen perſentiebat. Sed poſt egreſſum ſtatim fortius recrudeſcebant dolorum tormenta, cum anxietatibus ſummis, & vomitionibus. Proponebatur a nonnemine fumus tabaci ano immittendus, immittebaturque me fere inſcio, ſine fructu. Cogitabam in hac rerum anguſtia de infuſo croci Metallorum, in juſculo pingui, pro clyſmate, quale a PITCARNIO [d]) laudatum aliquoties profuiſſe ægris meis bene recordabar, ſed perpetuus irritus licet deſidendi conatus, qui, cum veſicæ tenesmo ejulatus ſummos ob ineffabiles cruciatus excitabat, fortius ſtimulans hoc remedium diſſuadebat. Dum Mercurium ob fixam doloris ſedem, nondum præſente ſigno certæ lethalitatis, quæ tamen ante fores eſſe judicabatur, in animum revocabam, deorſum magis tendere ſenſum doloris æger referebat. Urgentiſſimo conatui egerendi, & veſicæ ſpaſmo clyſma ex ſolo oleo conveniens futurum credens, id infundi curabam, balneum ſimul, & potum egranarum cum lacte jugiter continuandum ſuadens. Uſurpatis iis patienter, dolores tantillum remittere viſi, denuo tamen increſcebant vixque magis ferendi, convulſiones & mentis emotionem minabantur. Ut triſtiſſimi hujus ſpectaculi teſtis eſſem oculatus, & extremam medelam adferrem vocabar noctu, cumque nil aliud haberem, quod actis omnibus agendis tremendo malo objicerem, laudanum liquidum largiore doſi exhibebam, horaque elapſa eandem iterum propinabam. Ecce autem hoc facto, brevi poſt dolores minuebantur mirum quantum, alvusque aperta multa excrementa ſat fœtida reddebat, ægerque præſentaneo levamine obtento, continuatione uſus egranarum cum lacte integræ ſanitati reſtituebatur. Ab eo

d) *Elem. Med. lib. II. c. XIX. p. 175.*

præci-

præcipue tempore, ut rerum uſus & obſervatio, Medici vires pharmacorum experti animum ad capeſſenda in caſibus dubiis conſilia magis idoneum reddit, & firmat, ſæpius in Medela Iliacorum generoſioribus, & ſi conditiones morbi ita jubebant, etiam repetitis Opii doſibus me profuiſſe memini. Didiceram quippe, dum dolores in Ileo, & inverſio motus periſtaltici exonerationem alvi cohibent, opium ſuperadditum lenibus catharticis, dolores minuendo, & periſtalſin ad naturalem ſtatum reducendo, eam aperire, horumque actionem juvare. Vidi poſtea cum voluptate calculum his adjicere Illuſtr. van SWIETEN[e]) qui de methodo SYDENHAMI,[f]) datis catharticis, iisdemque nil operantibus, laudanum repetitis vicibus ſubjungentis, verba faciens *dum paregoricis ſpaſmi ſoluti ſunt, catharticum remedium alvum aperturum* dicit, *licet cœteroquin narcotica alvum ſtrictam reddere ſoleant.*

e) *Tom. III. p. 175. 176.*

f) *Operum p. 671. 672. 673.*

§. XV.

an Opium purgantibus admiſcendum.

Hæc de alterna exhibitione purgantium, & paregoricorum, aut utrorumque ſibi invicem ſubjunctione, in Ileo. Jam quædam dicere debeo, de combinatione vel ſimultanea exhibitione utrorumque, quam tot Clari Viri commendant, ut ex eorum mente una fidelia duo dealbentur parietes, nempe ut dolores motusve anomali conſopiantur, & ſimul alvus aperiatur. Non repeto hic ea quæ in ſuperioribus Sect. I. c. 7. §. 7. de putatitia Opii correctione per additionem purgantium fui elocutus; de connubio utrorumque, ad noſtrum morbum ſanandum pulchre facere multis viſo, jam ſaltem aliqua adferre in animo habens. Conſtitit §o. antecedente hanc miſcelam jam placuiſſe TRALLIANO.[a]) Inter Neotericos WEDELIUS[b]) Opium purganti additum non ſufflaminare Operationem hujus medicamenti, dicit, ſed juvare, & ſimul dolores ſedare aſſerit. Cum enim natura hoc modo roboretur, fortius eam exſurgere ait, ut medicamentum κατωτερικὸν in actum deducat, hoſtilemque exturbet

a) *Lib. X. c. 1.*

b) *Opiol. p. 119. 120.*

bet materiam, ſimulque ad Riverianas Obſervationes THO-NERVM ERASTVMque provocat. Cl. PECHLINVS, [c]) equidem inſulſiſſimam vocat purgantium cum Opiatis Mixturam, interim ſimul, fatetur, eſſe tamen, qui in doloribus colicis feliciter ſe illa uſos jactitent, imo ſe noviſſe olim Empiricum, qui aloës hellebori, opiique connubio, magna cum nominis celebritate medicinam feciſſet. Porro quoque HOFFMANNVS [d]) palam eloquitur, modum hunc mixtionis videri plane abſonum, & a ratione alienum, cum opium purgantium effectum ſiſtat, addit tamen vetuſtiſſimum jam fuiſſe morem hæc invicem combinandi, ſimulque dum ad citatum PECHLINI locum provocat, multos Claros Medicos RONDELETIVM, DEODATVM, POTERIVM, RVDIVM CAPIVACCIVM citat, ita agere ſolitos, quibus ipſe accedit. Atque in tota *Medicina* ſua *ſyſtematica* multis capitibus, jungenda purgantibus Opiata conſuluit, ac ſpeciatim in inteſtinorum doloribus [e]) præter citatos, RIVERIVM, CRAANIVM, HOLLERIVM & FORESTVM ſecutus ſocietatem remediorum horum deprædicat, rationemque non deficere inquit, cum remittente ſpaſmo & dolore, purgantis operatio reddatur promptior, & felicior. Neque fugere poteſt diligentem Operum *Gorterianorum* Lectorem quantum Cl. Auctor in practicis ſuis præceptis, purgantibus cum Opio remixtis dederit. Taceo MEADIVM & alios. Ego contraniti Experientiis tot Celebrium Auctorum neutiquam volo, certum tamen eſſe judico, dum Opium vere alvum cohibet, quam purgantia aperiunt, utrorumque commiſtionem talem merito videri debere accuratius eam conſideranti, qualis foret emollientium & adſtringentium ſibi miſtorum uno eodemque tempore adhibitio. Sane Opium vere contrariari actioni purgantium, modus quo Veteres probare bonitatem Theriacæ ſoliti erant, luculenter docet, eum autem ita recenſet AETIVS [f]) *Multi* inquit *ipſius potentiæ probandæ & cognoſcendæ gratia, aliquod*

purga-

c) *lib. II. Obſ. 62. p. 363.*

d) *diſſ. de Correct. Opii. §. 14.*

e) *Tom. IV. Part. II. Sect. II. Cap. V. p. 335. 336.*

f) *Tetrab. IV. Serm. I. c. 95.*

purgativum pharmacum prius exhibent. Deinde ab ejus acceptione antidotum bibendam præbent, atque hoc modo ejus judicationem per comparationem quandam faciunt. Si enim valide & vigore efficax fuerit, purgationem fieri minime permittit, ſua vi exuperans pharmaci purgativi facultatem. Si vero æque purgetur homo, ac ſi antidotum non accepiſſet, manifeſtum eſt Theriacam invalidam & exilem eſſe, ut quæ retinere non potuit purgativi Medicamenti fluxum. Nemo autem ignorat omnes Vires Theriacæ in cohibenda alvo, pendere ab Opio ſolo, æque enim abeſſet ab ea hæc virtus, ſi Opio deſtitueretur, ac diaphoretica ejus vis tollitur, eo abſente. Opium ſcilicet efficit, ut villi inteſtinales inſenſibiles redditi, ſint magis patientes ſtimuli, irritationemque cujuscunque purgantis non æque ſentiant. Sive autem per quodcunque irritamentum ſenſibilitate & irritabilitate villorum nervoſorum & muſculoſorum aucta, periſtalticus motus deorſum tendens fiat fortior, ſive inverſus ſurſum violenter agat, perinde Opium nimiam ſenſibilitatem & irritabilitatem moderatur, quod ut notum, ad hypercatharſes & hyperemeſes ſedandas, æque efficax eſt. In ileo optime quadrat ad Vomitum ſiſtendum, optime quadrat ad dolorem inteſtinorum & ſpaſmum qui alvum ſubinde retinet levandum, an vero æque ad utrumque quadret purganti additum, alia quæſtio eſt. Dum purgantia paulo magis ſtimulantia ventriculo jam ad Vomitum diſpoſito, facile degenerant in emetica, etiamſi miſtione Opii & purgantis tantum cum dolorum mitigatione apertam alvum velit Artifex, tamen ſi vis purgantis ſtimulans major eſt quam Opii pacans, vomitus denuo excitabitur. Quodſi vero hic non ſequatur, pro relatione differente doſeos, viriumque utriusque remedii inter ſe, purgans ſi præpolleat, vi Opii, ita ſaltem aget, ac ſi dimidia, vel tertia, vel quarta pars doſeos porrecta fuiſſet; ſi autem vis Opii fuerit major vi purgantis, poterit nullus ſequi hujus effectus, niſi vis purgantis in corpore diutius

duret,

duret, atque poſtquam prorſus exſpiravit vis opii, actionem ſuam exeruerit. Hæc qui trutinaverit ſerio, dare omnino tenebitur Cl. GOELICKE, [g]) miſcelam purgantium & Opiatorum improbanti, quod hæc illorum vim infringendo, ſaltem Operationem dubiam reddant. In Vomitu vehemente, addendas laudano commendans Pilulas cochias, qui paſſim ut dictum huic commiſtioni favet RIVERIVS [h]) fatetur tamen, etiam quantitatem purgantium infringi a laudano. Quis vero dum nullæ inter Practicos exſtant mutui habitus inter hæc remedia leges, accurate determinabit ſtatim, quousque certa doſis Opii certam doſin purgantis in agendo debilitatura ſit, quæ doſes præſcribendæ ſint, ut actio unius alterius actioni præpolleat. Nonne ergo perſpicitur, dubium ſemper fore omnem operationem miſcelæ opii & purgantium, maxime cum horum in diverſis ſubjectis, & in uno diverſo tempore, adeo ſibi ſoleat eſſe diſſimilis. Niſi ergo vehementer fallor, per ea omnia quæ ediſſerui, certior & felicior determinatu erit effectus & Opii, & purgantis, ſi unum alteri ſubjungatur, quam ſi ſibi invicem jungantur. Namque ut fortiora purgantia comitans Opium blandiora & ſecuriora reddat, hodie non opus eſt, cum rationalis modernorum Medicorum Methodus, ab omnibus fortioribus abhorreat, & ſolis lenioribus agendum eſſe inculcet, quæ nulla aliorum additione indigent ut magis tuta & ſecura reddantur, per proprias dotes talia jam exiſtentia. Mihi certe quoties mecum diſputavi, num commixtio Opii & purgantis in Praxi probanda ſit, vel minus, ſemper obverſatus animo fuit locus aliquis apud SYDENHAMVM [i]) exſtans in Tractatione de Colica bilioſa. *Primo* inquit *anodynum impero, & paucis horis elapſis catharticum, eo temporis ſpatio interjecto, ut catharticum a narcotico tanto diſtet intervallo, ut ab eo non vincatur & pereat, eas autem in ventriculo moras trahat, quæ ad virtutem purgativam eidem communicandam ſufficiant, ut ſuam demum*

exerat

g) *diſſ. de Cardialgia* §. 30.

h) *Operum p.* 283.

i) *p.* 261. 262.

exerat operationem, ceſſante altero. Licet catharticum modo id poſſit fieri, diu poſt Anodynum rectiſſime propinatur, cum etiam ad horas duodecim ab hoc aſſumto, alvus iſti ægrius reſpondeat atque non niſi operoſius ſolvatur. Id omne ſi verum fuerit, quod cathartica & opiata adeo ſæpe adhibens, experiri & noſſe exactius, ut credo, poterat SYDENHAMVS, facile clarum fit, unius remedii talis operationem turbare operationem alterius, atque ſi hoc adhuc fiat interpoſito aliquot horarum ſpatio, haud conſultum eſſe, utraque ſibi invicem uno eodemque momento jungere, & una propinare. Optima igitur erit methodus, ſi fibras ſtrictas relaxanti Opio, ubi id in Ileo voluerit vomitus & dolor, relaxans vel ſaltem leniſſime ſtimulans ſubjungatur Manna, aut aliud lenius catharticum, eidemque neceſſitate poſtulante iterum ſubjungatur opium, ſicque alternis vicibus pergatur unius & alterius operatione expectata, ſub attentione debita, an & quando hoc vel illud exhibere, quaque doſi expediat.

§. XVI.

Meretur adhuc in hac tractatione hernia, toties Ileo *Hernia.* cauſam præbens, ut ſpecialius conſideretur, quemadmodum & ſemper opus eſt, de hac cogitet & ſciſcitetur Medicus, quoties cum Ileo ipſi res eſt, ægris ſaltem noſtratibus, neſcio qui fiat, id mali genus ordinarie ſilentio prætereuntibus, & propalare renuentibus. In hac ſpecie Paſſionis iliacæ, unica ægri ſalus verſatur in repoſitione cita inteſtinorum, quæ ſi poſt clyſmata fomentaque emollientiſſima manuum peritarum miniſterio non ſuccedit, ſectionem etiam ſuadet Illuſtr. WERLHOFIVS,[a]) corruptionemque inteſtini jam gangrænoſam cortice peruviano ſanatam aliquot caſibus adductis, recenſet. Nil equidem ad repoſitionem facere videtur Opium, id tamen modo incarcerationi tollendæ ſedula navetur opera, vomitubus & doloribus interim levandis, inflammationisque ab iis excludendæ ingreſſui & augmen-

a) *Commerc. litter. Norimb. An. 1735. hebd. I.*

to avertendo, pulchre conducere, ſpaſmorumque vi aliquatenus mitigata, repoſitionem ipſam faciliorem executu præſtare, ſæpius animadverti. Ut eximiam Virtutem Opii in Iliacis ſanandis probet WEDELIUS, b) ſtudioſum ſiſtit, hoc morbo ex hernia laborantem. Poſt injectum clyſma & epithema emolliens applicatum aperiebatur alvus. Sed redibant vomitus & ſingultus. Adhibebantur ſtomachica e cinamomo parata, cydariata theriacalia, ſed incaſſum, perſeverante Vomitu. Datum laudanum opiatum ad grana duo, emanebat Vomitus & ſingultus. Mane ſequenti datæ pilulæ purgantes & æger convaluit præter expectationem. Atque eadem methodo enterocele prægrandi laborantem Ruſticum WEDELIUS ſe reſtituiſſe aſſerit. Velim vero in hujus generis caſibus ſemper cogitetur ni repoſitio præſtetur, & alvus aperta de periſtaltico motu in ordinem naturalem redacto teſtetur, Opium ſaltem ad breve tempus prodeſſe. Theriacam cœleſtem alvo non aperta hernioſo non profuiſſe, doloresque ne tantillum mitigatos fuiſſe, recenſet RIDLINUS, c) atque alio loco in ſingultu Ægri hernioſi, fruſtraneos fuiſſe pulveres opiatos memorat.

b) *Miſc. Nat. Cur. Dec. I. Ao. II. obſ.* 238.

c) *Cur. Med. obſ.* 769. & 772.

§. XVII.

Colica Pictonum.

Dum de inteſtinorum doloribus ago, Colicam ut vocant *Pictonum*, ſicco pede præterire haud debeo. Primus niſi omnia me fallunt de hac Pictonum Colica quæ in Regione Pictavienſi ſtragem ediderat, tractatum latino idiomate ao. 1639. conſcriptum evulgavit Cl. CITOIS, Medicus Pictavienſis, eamque Colicam novam slilioſam vocavit. Fatetur autem in præfatione, Medicis prægreſſi Seculi teſtibus, Pariſiis & in aliis locis Galliæ, in Moravia, Sileſia, & tota Germania fuiſſe notam hanc Colicam, quin & ab antiquioribus deſcriptam. Videtur tamen laudatus CITOIS primus eidem Nomen Colicæ *Pictonum* impoſuiſſe, cum antea ab Autoribus omnia ejus ſymptomata depingentibus, ſcorbutica, & convulſiva ſalutaretur, ut ipſe Vir Clariſſimus

aſſerit.

aſſerit. Sequentibus temporibus, ſub hoc nomine Colicæ *Pictonum*, inter alios ejus mentionem fecit RIVERIUS, [a]) ſuoque Seculo eam notiſſimam eſſe dixit, ſimulque utplurimum in Paralyſin degenerare notavit; brevibus quoque de ea & de tranſitu ejus in hunc morbum egit SYDENHAMUS: [b]) ſine reſpectu vero ad hanc denominationem Colicæ unicuivis maxime pertinaci facile paralyſin ſupervenire edixit BAGLIVUS. [c]) Noſtra ætate Illuſtr. BOERHAAVIUS in Prælectionibus publicis Auditoribus ſuis Colicæ Pictonum ingenium explicavit, atque hæ & propriæ obſervationes occaſionem dederunt Cl. de HAEN, ut diſſertationem de hac ægritudine conſcriptam evulgaret. [d]) Tandem Joh. GRASHUIS [e]) edidit *Tentamen de Colica Pictonum* in quo dolorem inteſtinorum, ſi ad ſummum gradum perveniat, plerumque Colicam Pictonum vocari ſcribit. Atque ſic iterum apparet, dum in ea omnia ſymptomata ſunt vehementiſſima, omnesque partes nervoſas afficientia, dolor ſummus in regione umbilici, introrſum totum abdomen trahens, ſuppreſſio urinæ, alvus pertinaciter conſtricta ita ut vix clyſma admittat, febris, Vomitus, ſubſequentibus convulſionibus, & paralyſi, ipſam etiam ſatis commode Colicæ convulſivæ titulo inſigniri poſſe. Sane cum omnibus his ſymptomatibus Colicam Pictonum etiam depingit TRONCHIN in Tractatu de eadem Genevæ 1757. edito. Doleo autem ego, hoc mali genus diverſis nominibus veniens Auctoribus, diverſa quoque facie, præcipue ſi cauſas ſpectes, ab iis ſiſti. RIVERIUS ſecutus forte Cl. CITOIS eam ab humore bilioſo produci, apud omnes in confeſſo eſſe dicit. GRASHUIS qui Auctores finxiſſe ex hypotheſi nonnulla contendit, quæ in natura morbi non ſunt fundata, Colicam hanc comparat cum Dyſenteria, epidemice graſſari dicit, mucique naturalis abſentiam, eroſionemque, & exulcerationem accuſat, atque ex hac omnia ſymptomata deducit. Illuſtris van SWIETEN [f]) plumbi fuſi

a) *lib. I. cap. V. p. 170.*

b) *in Proceſſubus in morbis fere omnibus curandis p. 760.*

c) *Prax. med. p. 180.*

d) *Hagæ Comit. 1745.*

e) *Amſtel. 1752.*

f) *Tom. III. Comment. p. 334.*

fuſi halitus, calcesque plumbi corpori ingeſtas Colicam Pictonum, & poſtea peſſimam paralyſin producere aſſerit. At laudatus de HAEN inter cauſas non ſolum venena ſaturnina, ſed & alia, imo vero multas alias, ut febres male curatas, acrimoniam humorum in ſcorbuticis & hypochondriacis ſubjectis, Menſium, lochiorum, tranſpirationis ſuppreſſionem, iram, aquas vitæ, Vina acida & fermentantia, refrigerationem corporis, obſtructionemque alvi refert. Hæ cauſæ omnes, ex quibus varias etiam tradit TRONCHIN quoniam cum inteſtinorum & totius ſyntaxeos nervoſæ exquiſitiori ſenſibilitate, variarum regionum hominibus poſſunt eſſe omnino communes, mirum videri poteſt SYDENHAMVM Colicam ſuam Pictonum ut morbum endemium deſcribere, qui apud Inſulas Caribum notiſſimus ſit. Idem vero & facit Celeb. MEAD, [g]) qui morbum atrocem in inſulis americanis in genere, frequentiſſimum eſſe ſcribit, quem Medici Galli *Colicam Pictonum*, Angli vero *the dry belly ache* appellent, curarique dicit, ut Ileum cum ſit dolor cum febre, & inflammatione, moleſtiſſimaque alvi adſtrictione. En ſat diverſos conceptus de Colica Pictonum! quæ, in quo ſaltem momento Auctores omnes conſentiunt, ſi conſideretur ut morbus membranarum nervoſarum inteſtinalium ſumme doloroſus, convulſivus, totamque ſyntaxin nervoſam in conſenſum trahens, omnino Opium & admittit, & poſcit. Eapropter Colicæ convulſivæ maxime Opium convenire ſcripſit ETTMVLLERVS, [h]) talemque Opio ſæpe cedere, FREINDIVS [i]) teſtatus eſt. Atque recentiſſimi Auctores Colicam Pictonum ut convulſivam deſcribentes de HAEN, & GRASHUIS, in hoc argumento prorſus conſentiunt. Prior poſt VSem, ſi vires eam ferant, poſt cataplaſmata emollientia, clyſmata oleoſa, cathartica lenia, Opium ad unum vel duo grana per 24. horas commendat; Veſicantia pedibus admovenda, tandem nervina & roborantia, corticem peruvianum, ferrum, Vinum rubrum

g) *Monit. med. p. 73.*

h) *in Operibus Practicis Cap. de Colica.*

i) *Emmenol. p. 139.*

brum & ſuffimigia ex gummi-reſinis laudans. Poſterior dum omnes methodos hactenus traditas, forte nimis durus taxat, Opium ſtatim in principio largiter uſurpari vult, utpote a quo ſolo interdum morbus profligatur, poſtea autem lenientia & demulcentia oleoſa, mucilaginoſa, clyſmata cataplaſmata, balnea emollientia, in diæta lac, ova, gelatinas, juſcula carnium, valere dicit, blandorum quoque catharticorum ad alvum apertam ſervandam, & in fine roborantium tonicorum adhibendi neceſſitatem inculcans. Ego in atroci colica, & ſecundum excellentiam aut malitiam convulſiva dicenda, ſive Colica Pictonum ſalutanda videatur, ſive minus, de cauſa magis quæ motus enormes cieat, quam de nomine curioſius cogitandum credo. Ea ſi ut decet reſpiciatur, ita ut vel enervetur & obtundatur vel & e corpore eliminetur remediis indicatis ſelectiſſimis, conſultum omnino erit, enormes ſpaſmos ſimul compeſcere dato Opio; atque ſub his conditionibus minime timendum erit ne noceat, vel paralyſin invitet, ſed potius dextre porrectum, & hanc & convulſiones feliciter poterit præcavere, licet variarum cauſarum medelam exponens Cl. TRONCHIN in ea ſpecie Colicæ Pictonum quæ a perſpiratione ſuppreſſa oritur, ſaltem præcipue uſum Opii commendet.

§. XVIII.

Supereſt dolor inteſtinorum chronicus, modo remittens, modo rediens iterum & exacerbatus, obſtructionibus Viſcerum vicinorum, hepatis maxime, ſolidorumque in ipſis inteſtinis vitio, eorum anguſtiæ præternaturali, abſceſſui, ulceri, callo, ſcirrho, cancro debitus, cum quo ſæpe per multos menſes & annos conflictantur miſeri, hectica vel hydrope tandem ærumnoſam vitam finire juſſi. In hiſce caſibus non quidem nullum ſed evanidum tamen & anceps ſæpe ſolatium evenit ab Opio, Ventriculi & inteſtinorum periſtalticam virtutem debilitante, alvum retardante, ſordium exitum intercipiente, flatuum generationi & anxietatibus *Dolores inteſtinorum chronici.*

tatibus inde oriundis anſam danti, quanquam alioquin parcius & rarius uſurpatum, pulchrum habeatur carminativum. Diæta tenuis, demulcens, emolliens lactea, diu continuata princeps levamen largitur, una cum clyſmatibus talibus & balneis. Juvat ſimul cauſæ ſingulari accommodare pauca remedia. His ſi dolorum furiæ jungi velint Opium, non renitor, ſaltem præter urgentem neceſſitatem repetitum & largis doſibus uſurpatum nolim, quia periſtalſin omnem pedetentim abolet, & atonica fere inteſtina reddit.

Autoris methodus in ſanandis doloribus inteſtinorum.

Atque ita tractationi huic de doloribus inteſtinorum finem facio, poſtquam clarius apparuiſſe confido, in hoc argumento mereri omnino Cl. STAHLIUM [a]) qui audiatur, quando lenitiones in univerſum non damnat, ſerio vero diſſuadet ne in illis totius medicationis prora & puppis conſtituatur; mereri vero ſimul illum etiam qui notetur, quando motubus quos propter materiales cauſas concitari autumat, ita indulgendum vult, ac ſi pene nil nocumenti inde evenire queat & ſoleat. Forſan non ingratum erit Lectoribus meis, ſi Colophonis loco, ingenuus & ſincerus indicavero Methodum, mihi in curatione dolorum inteſtinalium cum fructu adhiberi ſolitam, omnibusque fere eorum ſpeciebus æque competentem curandisque idoneam, (niſi ubi in ſolo motu eſt vitium ut apud hyſtericas) etiamſi cauſa lateat aut cauſæ complicatæ adfuerint, ſimul autem nunquam & nullibi nocivam. Accedens ad tales ægros ſtatim interrogare ſoleo, an ſubſit hernia, quam noſtri neſcio ex qua maleſana verecundia ordinarie ſilentio præterire ſolent, aut ſi exiguæ molis fuerit, exigui momenti & commemoratione minus dignam perperam reputant. Plures interim ut rectiſſime ſcripſit Ill. WERLHOFIUS [b]) quam credi poſſet, eapropter intereunt. Herniæ præſenti proſpicio, ut decet; ſi neutiquam adfuerit, acceſſusque Chirurgi, qui hic certe dextra non læva manus Medici eſt, haud requiratur, clyſma emolliens melle & nitro addito injici facio, ſæpiusque animadverti

a) *diſſ. de Impoſtura Opii §. 42. 43.*

b) *Commerc. litt. Norimb. 1735. hebd. I.*

adverti vera ſcripſiſſe JVNCKERVM [c]) quod non raro c) *Tab. de*
clyſmatibus ſolis univerſum malum ſolvatur. Expertus ve- *Colica Caut. 3.*
ro etiam multoties ſum, cum Celeb. noſtro de HELWICH, [d]) d) *Hiſt. Morb.*
quaſi ex tripode profectum illud ROLFINCKII effatum: *Vrat. 1700.*
κατωτερικὸν unum cum judicio exhibitum, in dolore inteſti- *p. 16.*
norum una reſolvere clava, quod vix decem attingunt clyſte-
res. Igitur ſimul memor Ægri illius apud RIVERIVM [e]) e) *lib. X.*
qui cum triginta clyſteres ſine fructu accepiſſet, ab alio Me- *Cap. I. p. 293.*
dico Mannæ uncia una & dimidia cum olei amygd. unciis duabus in pingui gallinæ juſculo exhibitis, a dolore liberatus fuit, ſi enemata nil levaminis adferant, ſtatim propino ejusmodi remedium, omnem canalem alimentorum blanditer demulſurum & repurgaturum, vel Emulſionem ex oleo amygdalarum cum Vitello Ovi ſubacto, vel ex ipſis amygdalis ſaturatiſſimam in qua manna fuit ſoluta, addita terra foliata tartari, diutiusque eam aſſumi facio, maxime ſi ſordium cumulatarum ſit ſuſpicio, eæque copioſius dejiciantur. Tanta quippe non raro earum quantitas in plicis inteſtinalibus latet, ut nemo de ea cogitaſſet. Pulchre quoque illis ſine doloris exacerbatione, quam facile patrant paulo validiora cathartica, eliminandis, ſerviunt acidulæ egranæ, tepefactæ addito pro re nata pauxillo lactis. Alvus autem ſi talibus leniter exſtimulata reſpondere neget, clyſma ex juſculo pingui cum infuſi Croci metallorum unciis duabus ſtatim voco in ſubſidium, namque incaſſum exhibitis omnibus de quibus dixi, Ilei periculum inſtare conjicio, quod hoc clyſma mature infuſum feliciter haud raro avertit. Omnia vero hæc dum ago, ſi dolor mitigari renuat, maximeque ſi mihi cum ægro plethorico vel hæmorrhoidario res eſt de inflammatione acceſſura cogitans, ſine mora VSem ſuadeo, & repeto ſi opus, quæ adminiſtrata nunquam, omiſſa vero facile & multum nocere poteſt. Foris abdomini Unguenta oleoſa cum fotubus emollientibus applico, & in dolorum atrocia in balneum emollientiſſimum ægrum ablego.

Sæpe

f) Prax. Med. lib. I. p. 101. Sæpe ſæpius vidi Veritatem aphoriſmi BAGLIVIANI: [f]) *Dolor colicus fere ſemper miteſcit in ſemicupio, ideo in doloris pertinacia utere ſemicupio.* Pro potu conſulo infuſum theé, hydrogala, emulſiones, aut ſi acidorum ingluvies prægreſſa decoctum C. C., vel juſculum tenue carnium. Talem apparatum remediorum in uſum vocans abſtineo primo ab omnibus anodynis, ſi vero indicentur a Vomitionibus & doloribus immanibus, ea adhibere nunquam dubito, nullum interim ex laudatis pharmacis negligo, ſed exhibere omnia pergo. Ita ſæpe per Dei gratiam Voti mei compos redditus, ſanationemque ægrorum lucratus ſum, etiamſi per dies haud paucos malum affligeret. Ita dum calida & acria carminantium nomine frequenter uſurpari ſolita, omnia fere neglexi, nunquam funeſtiſſimis eventubus, g) aph. 961. de quibus inde evenientibus BOERHAAVIUS [g]) loquitur, anſam dedi, inflammationisque adventum maturavi, ſed potius eidem cito poſui obicem, ac non ſaltem contra morbum quacunque demum de cauſa foveretur, ſed & contra modum quo necat, dimicavi.

§. XIX.

Nephritis. Progredior ad Nephritidem, quam non abs re in *ſimplicem* & *calculoſam* diſpeſcunt Medici. *Simplex* ab omni cauſa inflammationem generare valente, plethora, excretione ſanguinea ſuppreſſa, nixu corporis, concuſſu per equitationem, contuſionem, decubitu in dorſum, ſolo calculo excepto exoritur; *calculoſa* peculiarem ſuam cauſam nomine ſuo exprimit. Prior dolorem jam nata infert ceu ſuum effectum, calculoſa fere a dolore incipit, & eſt doloris effectus. In calculoſa nempe lapillus aſper, quietus latitans in ſubſtantia renis, commotus quacunque de cauſa premit, irritat, vulnerat, lacerat parenchyma, ſicque creare poteſt inflammationem, & ejus conſectaria; quanquam & latitare ſane per longum tempus poſſit ſine dolore, ſineque inflammatione, ut non raro extiſpicia hominum de nulla moleſtia

quæ

quæ inde deduci potuiſſet dum viverent, conqueſtorum evincunt. Sæpius vero accidere ſolet, ut deturbatus ex ſuo in rene domicilio calculus, ingreſſusque appenſum ureterem membranaceum, nervoſum, ſua irritatione excludat dolorem exquiſitiſſimum, ſtricturaque & criſpatura vaſorum, ureteris & renum, inflammationem excitet. Ex his conſtare mea ſententia poteſt, in nephritide ſimplici & calculoſa eadem valere debere quæ antea de differentia inflammationis muſculorum intercoſtalium & inteſtinorum in medium protuli. Simplex nephritis quippe ut pleuritis ponit primo ſtagnationem in arteriolis renalibus tubulisque bellinianis, appulſumque ſanguinis citatiorem, quibus poſitis deinde dolor emergit, calculoſa vero præſupponit irritationem doloroſam, ab hac criſpationem & coarctationem vaſculorum, & ab his demum ſtaſin, & appulſum ſanguinis febrilem. Quodſi nunc locus fuerit Opio in ſanatione Nephritidis, per ea quæ de inflammationum therapia in antecedentibus abunde commonſtravi, quæque in omnibus ſine exceptione inflammationum ſpeciebus valere debent, minus proderit Nephritidi ſimplici, pulchre vero conveniet calculoſæ. Videamus jam quid de uſu hujus remedii in una & altera, vel utraque ſentiant Auctores, atque conſilia eorum æquiſſima lance, quam ratio & experientia nobis offert, trutinemus.

§. XX.

Non nova certe eſt Opii exhibitio in Nephritide. In dolore ex calculo Philonium jam uſurpavit GALENVS. [a]) Paulus AEGINETA [b]) papaver in clyſmate commendavit. AETIVS [c]) exhiberi papaver & Opium juſſit ad dolores levandos. ARETAEVS [d]) in renum inflammatione ſi calculus inſtiterit, cum fomentis & cataplaſmatibus collaudavit antidotum, quæ *Biſtimus* appellatur, & eam quæ ex viperis conſtat, theriacam puta Andromachi. Sed recentiori ævo multo largior Opii vel omittendi, vel adhibendi, in

Opium in ea culpatum,

a) *de Comp. Med. lib. IX. c. 4.*

b) *lib. III. c. 45.*

c) *Serm. XI. c. 16.*

d) *Curat. acut. lib. II. c. 8.*

 thera-

therapia Nephritidis commemoratio. Magis vero omnino in calculoſa reſpondent & indoli Opii, qua agit, & experientiæ, argumenta id commendantium, quam rejicientium, vel præ timore neſcientium an ad hanc vel illam partem accedere debeant. Tremula manu Opiata porrexiſſe videtur ægris ſuis nephriticis noſter SENNERTVS, [e]) etenim ſi dolor valde urgeat, eadem equidem exhibenda eſſe dicit, laudanumque opiatum adeo ad grana jjj permittit. Addit vero *non tamen niſi neceſſitate valde urgente, & cum reliqua nil proficiunt, & cum calculus e renibus nondum eſt emotus, danda ſunt, nam ubi calculus jam in ureteribus hæret, nullum aut momentaneum ſaltem auxilium præſtant Opiata. Si acerbiſſimis doloribus vires valde dejiciantur, fieri facile poteſt, ut temerario Opiatorum uſu ſpiritus antea valde diſſipati ſopiantur, & pro ſomno mors ægro concilietur.* Crediderim ego plus ſimplici de cauſa mereri Optimum Virum, qui hic notetur. Si reliqua nil proficiant, & dolor urgeat, nil ſupereſt quam Opium, niſi eum & omnia ejus conſectaria ſibi relinquere velis, id quod nec miſericordiæ Medici, nec bonis ægri rebus reſpondet. Verſatus in medendo artifex mature poterit conjicere, ex ſumma dolorum gravitate, omnia reliqua nil profutura, ideoque tempus haud perdet cunctando, & otioſa interim remedia præſcribendo, virium ſummam proſtrationem, & ſequelas triſtes doloris ſummi expectabit, quæ & vitam omnino tollere poſſunt, ſecus ac opium prudenter exhibitum. Præterea cautela boni SENNERTI de Opio ſaltem porrigendo, quamdiu in rene latet calculus, non vero quando ureterem eſt ingreſſus, valde paradoxa haberi debet; aut nullum nempe, niſi inflammationem excitaverit, aut tolerabiliorem in rene ſenſu acuto haud pollente movet dolorem calculus, cum in Uretere acutiſſime ſentiente graviſſimos dolores concitet, in omne nervorum ſyſtema ſeſe ſæpe propagantes uſumque Opii ſi unquam alibi urgentiſſima indicatione expoſcentes. Verum enim

e) *Med. Pr. lib. III. Part. VII. Sect. I. c. 6.*

vero,

vero, longe pejus de Opio in ambiguis vitiis nephriticis, ut loqui amat, ſentit Cel. STAHLIVS. [f]) In iis nempe Opium peculiaris plane energiæ peſſimæ eſſe perhibet, & infauſtorum ſucceſſuum exempla adducere laborat. Illa autem ſi recte expendantur, liberis a præjudiciis Lectoribus nondum ita comparata deprehendentur, ut Obſervationum contrarium probantium centuriis aliquid derogare queant. §o. 29. loquitur ſaltem de medicamento quodam, an Opium an aliud fortius Narcoticum fuerit, non conſtat, neque de doſi aliquid habet. §o. 30. aliquot capitibus papaveris in cereviſia decoctis, de qua æger duos hauſtus ob adverſum ſaporem ſaltem ebiberat, culpa mortis vix merito tribuitur. §. 31. a tribus vel quatuor granis MP. de cynogloſſa, quam alioquin tamen omnibus compoſitis Opiatis præfert STAHLIVS, mortem perperam deducit, cum hæc doſis per multos menſes ſæpe ſine noxa ſumatur, ab ægris, urgente quodam inſuperabili, tolerabili tamen non aliter quam per anodyna repetita reddendo malo, ut plus ſimplici vice ipſe expertus ſum. §. 33. a liquore flaveſcente leniter amaro, qui ſine dubio fuit Eſſentia quædam anodyna, vel laudanum liquidum, ad gt. vj. vel vij. exhibito, pro doloribus nephriticis ſedandis, mortem illico inſecutam dicit, cum interea SYDENHAMVS ordinaria repetitisque vicibus porrecta doſi guttularum xvj. ſæpe ultra XXIV. extenſa, vitam ſervaverit numero haud paucis. Tam dira funera cum Opio tribuerit Præceptor, mirum ſane haud foret ſi ab eodem abſtinuiſſent penitus, in verba ejus jurantes diſcipuli. Vix ſane expectaſſem Cl. JVNCKERVM in calculo Renum ad dolorum exacerbationem anodyna conceſſurum, interim tamen refractas doſes Theriacæ cœleſtis, MP. de Cynogl., Tinct. Opii Langelotti, Pilularum Wildeg. commendat. [g]) Pauló poſt autem *Mitigatio inſultuum* inquit, *minus commode per Opiata tentatur; quodſi vero pro obnubilando dolore aliquid Opiati exhibere placeat, MP. de cynogl. erit tutiſſima,*

f) *diſſ. de impoſt. Opii* §. 27.

g) *Tab. de Calculo renum* p. 373. 378.

ma, modo ſollicite conjungatur cum alexipharmacis & regimen teneatur mediocriter diaphoreticum. Sin ſecus per abuſum Opiatorum mors acceleratur, & ad minimum chronici periculoſi affectus inducuntur. Prærogativam MP. de Cynogloſſa præ aliis quibuscunque compoſitis Opiatis ego quidem non capio, eam potius ob ſemen hyoſcyami quod habet, magis narcoticam habeo, quam alia pharmaca Opiata. Neque neceſſariam additionem alexipharmacorum bene intelligo, quæ opium non corrigunt, & ſi fuerint calida acria, irritantia, ſopienti vi Opii quæ hic deſideratur potius contrariantur, motubusque febrilibus ſuſcitandis vel incitandis favent. Mediocrem diaphoreſin jam propria ſua vi efficit Opium, illaque ſi acceſſerit regimen ad largum ſudoris fluxum adſcendere poteſt. Nil vero diaphoreſis demit dolori ex calculo, licet præſens cutis mador teſtetur externarum internarumque partium ſpasmos remiſiſſe. Sane ſine omnibus additamentis, juſto tempore & doſi datum ſolum Opium, multum prodeſſe poteſt, ſique cum Stahlianorum dehortationibus & tragicis exemplis, quæ adducunt, mille proſtarent Obſervationes qualis eſt illa FORESTI [h]) de quopiam, cui imperitus Medicus in dolore calculi Opium dedit, a quo in ſoporem lapſus non amplius evigilavit, nil proinde prudenti uſui, commodisque ex eo, vel tantillum decedit. Neque tamen recentiori ævo STAHLIVS ſaltem cum aſſeclis ſuis, nil boni ſibi ſpoſpondit ab Opio in affectubus nephriticis; verum & adeo ejus Antagoniſta Cl. HOFFMANNVS licet alioquin multis Stahlianis placitis haud ſubſcribat, ſi attentius ejus Opera conſiderentur, fluctuans & ceſpitans modo id vere laudavit, modo ſub multis cautelis permiſit, modo etiam anceps & damnoſum declaravit. Recenſet Vir Optimus in diſſ. *de Correctione Opii* anno Seculi quod labitur, ſecundo jam habita, [i]) de Matrona Halenſi graviſſimis doloribus ex calculo renum laborante, quibus urinæ ſuppreſſio, & convulſiones acceſſerant, quod unicum

h) *lib. IX. obſ. 14.*

i) §. 15.

unicum ipſius ſolatium cum clyſmatibus oleoſis fuerit remedium, ex Tinctura tartari, laudano liquido, eſſentia caſtorei, & croci, conſtans, poſt cujus repetitum uſum mitigatis doloribus & ſymptomatibus, calculos ſucceſſive excreverit. Verum nihilominus in *Medicina* ſua *Syſtematica* [k]) Cap. de Nephritide ſimplici & calculoſa, nec laudat nec taxat Opium, imo vero ejus ne quidem meminit, nec in gravioris morbi medela. Prorſus igitur ejus oblitum eſſe videri poterat, niſi Obſerv. II. quæ calculoſam Nephritidem ſiſtit, ad ſpaſticam criſpaturam ureterum ab ingrediente calculo proritatam, præbuiſſet liquorem anodynum cum laudano liquido, quale quid apud alios ægros quos recenſet, nullibi adhibuit. Equidem alio loco, [l]) de dolore ex calculo renali agens, quando leniora quæ tradit ipſi levando non ſufficiunt, ad Opiata tranſeundum monet, ſed ex ſua hypotheſi per aliorum additionem valde correcta, & ſecura reddita MP. Wildeg. Starkey, laud. liquid. Syd., theriacam cœleſtem, trochiſcos alkekengi, atque in ſequentibus [m]) ſpaſmo ſedato calculi protruſionem demum tentandam eſſe inculcat, quæ tamen niſi omnia me fallunt, ſedato per opium ſpaſmo & dolore ſæpe ſponte procedit. Interea tamen & Naturam ſolam, nullis remediis adjutam a violentis motubus, ſpaſmis & doloribus remittere, & conquieſcere ſcribit; [n]) ubi vero diutius torquet dolor, virium adeſt proſtratio, ætas ſenilis, pulſuum debilitas, Opiatá inſtar veneni eſſe fugienda, & inter ea maxime peſſimam MP. de cynogloſſa monet, a qua in Sene nephritico mortem inſecutam fuiſſe aſſerit. [o]) Sane in calculo propellendo & expellendo ut in omni motu Machinæ noſtræ Vires Naturæ ſupponuntur, ſine quibus cooperantibus Medicus nil poteſt, eæ omnes ſi depreſſæ fuerint atque paralytici quippiam jam ſubſit, ut aliquando in ſenibus decrepitis, omnino opium amplius non quadrat, quin nocet potius. E contra vero ſi motus excedant doloresque fuerint ſummi, ſæpe antea graviora mala poterunt inſequi,

k) *Tom. IV. Part. I.*

l) *Tom. IV. Part. II. p. 369.*

m) *p. 371. §. 6.*

n) *p. 376.*

o) *p. 389. obſ. VI.*

antequam ab eorum impetu Natura ſponte deſiſtat, nilque tum oberit eidem frænum injeciſſe. Funeſtum in Sene eventum quod attinet, ille jam Septuagenarius ut ipſe HOFFMANNVS recenſet, ſumſit primo MP. de cynogloſſa ad grana x, id eſt & Opium & valde narcoticum ſemen hyoſcyami ultra granum unum pro una doſi; dein duplex hoc ſibi junctum ſopiens repetiit eadem doſi aliquoties, ad ſoporem & inſenſibilitatem apoplecticam usque, minus ſapiens ſui ipſius Medicus; tandem alia omnia præſidia quæ uſurpanda erant, forte tum neglexit penitus. En cauſas ſonticas! cur non obſtantibus meticuloſis pauliſper cautionibus HOFFMANNI circa opium Nephriticis exhibendum, id nihilominus juſto uſui reſervari mereatur. Quin Veri amore ductus Vir integerrimus ipſe in Epicriſi obſervationi addita ultro profitetur, ſe ante inventionem liquoris anodyni non infeliciter uſum fuiſſe Opiatis, ubi motuum exceſſus aderat, & vires in ætate conſiſtente non omnino erant proſtratæ. An vero his liquore anodyno invento carere commode queamus, atque an hic ipſe liquor gravioribus ſymptomatibus levandis ſemper ſufficiat, ac ſuffeciſſet illi Matronæ, quæ nondum invento hoc pharmaco, ab eximio Viro a calculi dolore ad convulſiones evecto Opiato remedio ſanabatur, ego quidem valde dubito.

§. XXI.

& laudatum.

Perluſtratis ſententiis eorum, qui aut non, aut ſaltem ſuſpenſa manu Nephriticis exhibendum Opium duxerunt, audiamus & eos, qui cum ſpe & fiducia multa, id ejusmodi ægris porrigendum eſſe inculcant, rationesque quas ſuis experientiis adjiciunt, ſimul ponderemus exactius. Felices effectus inde redundare in miſerrimos tales homines, tortoribus doloribus ad incitas redactos, probant BARTHOLINVS a) atque HORSTIVS, b) ſat largas etiam doſes dolore nimium ſæviente exhiberi jubet RIVERIVS, c) conſuetumque remedium LENTILII d) in ejusmodi caſibus fuit

a) *Cent. III. Epiſt. 46.*
b) *lib. X. obſ. 3.*
c) *Operum p. 349.*
d) *vide ejus Eteodromum paſſim.*

fuit oleum amygdalarum dulcium cum ſyrupo de Alth. Fernel. addita eſſentia anodyna. Taxat deinde eos WEDELIVS,[e]) qui putant, vim expellentem calculum Opio ſopiri, contenditque ſtimulantia & expellentia potius aliquando vitam cum gemitu expellere, doloribus autem ſopitis facultatem expultricem eo valentius inſurgere aſſerit, atque laudat pulverem *Ludovici* ex lap. 69, cinnab. & opio compoſitum, cui ipſe Sperma Ceti adjicere ſolet. Rectiſſime certe WEDELIVS multoties præferenda eſſe anodyna ſtimulantibus monet, quamvis hæc primo intuitu propellere inertem molem calculi, illa vero figere videantur, contrarium autem in ſequentibus clarius reddetur. Sola vero practica experientia convictus, ratiocinia theoretica non amans SYDENHAMVS[f]) in paroxyſmo nephritico poſt VSem, & liquorem poſſeticum cum radice altheæ coctum, ac enema emolliens applicatum, dat ſatis largam doſin laudani liquidi ad guttas xxv. Verum eſt, qui vel a priori, vel ex hypotheſi agere ſaltem in medendo conſuevit, tanto præbio naturæ motubus frænum ſat rude injici, cauſamque morbificam illis ſopitis in ſua ſede detineri, & firmari, debet affirmare. Sed ejusmodi in ipſa Praxi minus fundatis objectionibus diu jam eleganter obviam inceſſit Cl. BOHNIVS,[g]) *Spaſmi dolorifici* inquiens *cauſarum morbificarum aliorumque ſymptomatum remotionem aliquando ſufflaminant, ut hæc vix commode niſi illis aliquantum ſedatis*, *educi queant, ut calculus renum; per conſequens etiam hujus intuitu ſui mitigationem poſtulant; atque paulo poſt Cauſæ remotioni* ait *ante omnia eſſe litandum ſana equidem ratio poſtulat; quod vero nihilominus tenſioni fibrarum dolorificæ harumque irritabilitati illa relicta aliquantum ſuccurrere liceat, extra omne dubium & manifeſtum eſt, in dolore nephritico, qui frequentius antequam calculus expellatur, compeſcitur, neque hic antequam ille mitigatus eſt, educitur. In quo cum antiquis conſentientes deprehendimus modernos,*

e) *Opiol. p. 125.*

f) *Operum p. 753.*

g) *de Officio Medici dupl. p. 357. & 360.*

utros-

utroſque ante omnia per anodyna operari jubentes, priusquam calculum pellentia propinentur, imo fruſtra etiam hæc antequam dolor ſopitus eſt exhibentur. Atque hanc practicam veritatem nemo melius adſtruxit noſtro ævo, Immortali BOERHAAVIO [h]) *Si nimia ſymptomata* inquit *doloris vel convulſionis urgent, Opiata proſunt*, alibique [i]) *vias per anodyna aperiri* jubet. Hanc autem ſuam mentem elegantiſſime explicavit, in lectionibus publice habitis *de calculo*, [k]) dum magnum in curatione momentum in eo conſiſtere aſſerit, ut ureteres hoc tempore in ſpaſmos acti ad breve tempus fiant paralytici, per quos tum ſæpe facilis tranſeat calculus. Summum vero pro hoc ſcopo obtinendo remedium Opium eſſe monet, quia poſtea vis vitæ, & urina inſtans, ac ſimul Vomitus calculum propellant, qui aliter potius figeretur, ex muſculari ureterum contractione. Quamdiu enim, ut alio loco loquitur, [l]) æger doloribus torquetur, manifeſtum eſt vias conſtringi, hinc donec duraverint dolores, nunquam æger excludet calculum. Eapropter omnibus ſtimulantibus miſſis, quæ vias plus conſtringerent, at his oleo leni interne exhibito, clyſmatibus & Opio paralyticis redditis, millenos ægros ſe curaſſe refert. Rem ipſam ut ſæpe ſolet ſimili egregie illuſtrat. *Calculus* inquit *eſt corpus mortuum nil agens niſi ſua mole, pondere vel aſpera figura, ſed partes circa calculum ſunt partes vivæ, quæ irritatione ſe contrahunt. Si teneatis globum ferreum cum aculeis in manu, an aliquis eum expelleret, manum veſtram conſtringendo? anne autem facillime ſi manum paralyticam facere poſſet?* Idem prorſus & iisdem argumentis nos docuit qui in artis exercitiis conſenuit Richardus MEAD, [m]) ideoque laxantia & lubricantia commendat, ſique vehementior ſit dolor, miſſo primum ſanguine, remedia anodyna interponi cupit. quin & in clyſmate ſolutum opium in uſum vocandum cenſet. Innumeris certe practicis experientiis dogmata hæc comprobari poſſunt. Qui ipſe in cura paro-

xyſmi

h) *aphoriſm. 998.*
i) *aph. 1426.*
k) *p. 167.*
l) *in Comment. ad aph. 998. & 999.*
m) *Monit. med. p. 108.*

xyſmi calculoſi anodyna valde extollit PITCARNIUS,[n]) de HARVAEO Autore Circulationis refert, quod ſe a dolore nephritico liberaverit, aſſumta magna quantitate laudani liquidi, unde excreverit ingentes calculos inter dormiendum. Atque Ipſi adeo Oſores Opii interdum fructus ejus præclaros inviti debuerunt agnoſcere. Viro colicis ac nephriticis doloribus cum plenaria ſuppreſſione urinæ laboranti, abſente Medico ordinario, Cl. KRUGIUS[o]) advocatus dederat opium, applicarique fecerat cataplaſma, ſtatim dolor ceſſavit & urina libere profluxit, ringente cum accederet, Ordinario. Neque urgente malo puſiones ab hac medela excludi debent. Teſtatur Antonius de HEYDE[p]) Puellæ datum laudanum Opiatum effeciſſe, ut dolor enormis lumborum minueretur, & calculus oblongus excerneretur. Similemque ſucceſſum eodem medicamine ſe in Puello 22. menſium expertum refert. Non igitur mirum, Clariſſimos Montis Peſſulani Medicos,[q]) in omnibus ſuis conſultationibus ægris nephriticis laudanum liquidum in paroxyſmo uſurpandum præſcripſiſſe. Adſtipulatur eorum præceptis quoque recentiſſimus de Opio ſcriptor Georgius YOUNG,[r]) qui ſimul regulam Cl. GEOFFROY *quod Opium in omnibus caſibus ubi Natura excretionem quandam molitur, nocivum exiſtat*, in Nephritide calculoſa exceptionem pati memorat. Scripſerat nempe GEOFFROY[s]) *in nephriticis doloribus a calculo ureteres obſtruente oriundis, non inutiles cenſendi ſunt dolores, quibus æger divexatur: Renes enim ureteres & muſculi abdominis his irritationibus ſollicitati modo convelluntur, modo laxantur; ſic quandoque calculus conteritur, comminuitur, vel vehementer protruditur, ac tandem iteratis illis conaminibus & Medicina obſtetricante tandem in veſicam expellitur.* At vero experientiam teſtari ſcribit YOUNGIUS 50. vel 60. guttulas laudani liquidi, ægrum ex infandis doloribus ereptum dulciſſimæ quieti tradere, ſpaſmoque in anguſto canali detentum calculum,

n) *Elem. Med. Phyſ. Math. lib. II. c. 24. §. 15. & 25.*

o) *Ephem. Nat. Cur. Dec. II. Ao. X. obſ. 3.*

p) *Obſ. 26.*

q) *Conſultations choiſies de l'Univerſité de Montpellier. Tom. I. p. 54. 202. & in reliquis Tomis paſſim.*

r) *A Treatiſe on Opium p. 56.*

s) *Mat. Med. Tom. II. p. 712.*

lum, ſine ullo incommodo tum exire, qui ſibi ipſi, irritando ſenſibilitate ſumma pollentes membranas, easque ita coarctando, viam intercluſerat, nunc Opii beneficio patulam redditam. Magna vero doſi opus eſſe ſimul monet, cum minor ut in affectubus hyſtericis, noceat. Atque in his ætiologiis YOUNGIUS cum aliis peritiſſimis Viris quos jam laudavi, recedit a ſententia Joh. FREIND. [t]) Is equidem omnino Opium pellere calculum aſſerit, ſed id hic conſiderat tanquam cardiacum, & viribus roboratis hunc effectum præſtare contendit, fere ut in antecedentibus laudatus WEDELIUS. Fallitur vero in hac re Vir cœteroquin acutiſſimus, corroborans quippe Vis Opii ſaltem ſe extendit in virtutem vitalem, & auctum circulum, non in alias partes extra limites circuli, quas potius ſemiparalyticas reddit. Virtute ſua cardiaca id remedium potius intenderet impetum ſanguinis, in locum ubi calculus hæret, & ut alia calida inflammationem & dolorem augeret, niſi relaxando Ureterem, in cujus cavum impetus circuli non agit, exitum facilem calculo procrearet. Auſim ego aſſerere, niſi ſua antiſpaſmodica Virtute ureterem ſimul relaxaret Opium, id ſimultanea virtute cardiaca, a ſua interna dote inſeparabili, potius nocumento fore ægro Nephritico; hincque eſſe, convictus ſum, quod Opium ſolum exhibitum in hoc morbo ſine aliis remediis in uſum vocatis, non ſaltem non omnino juvet, verum & adeo aliquando noceat. Scilicet ſive calculus hæreat in rene ipſo, ibidemque quieſcere ceſſaverit, ſive motus fuerit in ureterem, non dolorem ſaltem ciet, ſed & ſimul inflammationem excludit. Equidem inflammatio hic naſcitur a dolore, ſed impugnata ejus cauſa dolore, ipſa inflammatio ſimul impugnari debet, & ſopito etiam dolore nihilominus, cum ab eo jam nata adhuc perduret. Semper igitur antiphlogiſtica methodus adhibenda ægro Nephritico, ut Opium indicatiſſimum ſecurius adhibeatur. Turpe peccatum ex neglectu hujus cautelæ commiſſum recenſet

t) *Emmenol. Cap. XIV. pag. mihi 139. edit. pariſ.*

HOFF-

HOFFMANNVS, [u]) fœminam adducens ſanguine pleniſſimam, intemperante Opii ſolius, & diureticorum bonam partem male ſelectorum uſu necatam, quæ VSe, emollientibus, & Opio, ſanari potuiſſet ſine dubio. Emollientia ſane ore aſſumta, atque in epithematibus, clyſmatibus, balneis, adhibita, ſunt elegantiſſima. VS ſatis magna ut BOERHAAVIVS [x]) dicit, omnes preſſiones labefactat, opium vero omnes ſtricturas placat. Sane qui ſemel vidit quousque procedere queant Symptomata apud Nephriticum a ſola nervorum irritatione pendentia, quousque ſe diffundere queant per integram Nervorum ſyntaxin, is rigidus & calloſus, ſineque ſenſu Medicus ſit oportet, niſi ipſe totus commoveatur. Familiaria ſunt Nephriticis Nauſea, Vomitus, ſtupor cruris, teſticuli retractio, difficultas urinæ, ſed accedunt graviore exiſtente malo, horror totius corporis, alvi conſtipatio, anxietas & conſtrictio præcordiorum ſumma, colica, iſchuria plenaria, convulſio, epilepſia ipſa, inter abominabiles cruciatus. Quale vero remedium par ſummis his afflictionibus minuendis haberet Materia Medica, ſi careret Opiatis? at quis easdem cogitaret, ſine affixo metu inflammationis ſummæ? quis oblivisceretur tum facile remediorum antiphlogiſticorum? Quam ſapienter utraque ſibi junxit Illuſtr. van SWIETEN. [y]) *Symptomata* inquit *ab irritatis nervis adeo quandoque ſæva ſunt, ut ſuperent Ægri patientiam & vires proſternant, & nova mala producant præcipue in nephritide calculoſa. Sopito acerrimo doloris ſenſu, tollitur quoque ſpaſmus inteſtinorum, ventriculi, vaſorumque inflammatorum nimia conſtrictio, hinc egregius eſt Opiatorum uſus. Quia vero cauſa non tollitur, ſed ſaltem ſenſus, pergendum eſt in uſu remediorum cauſæ debellandæ aptorum. Prudentes igitur Medici raro utuntur opiatis, niſi prius in morbis acutis inflammatoriis per VSem aliaque apta remedia inflammationis vehementiam minuerint.* Optarem civibus meis, diu ita cogitatum fuiſſe a Medi-

u) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. I. p. 473. obſ. 3.*

x) *lect. de Calculo p. 167.*

y) *in Comment. ad aph. 998.*

a Medicis noſtris Vratislavienſibus. Laudavit olim magnum eorum Decus Doctiſſimus de HELWICH[z]) in malo graviore etiam anodyna, alvo libera exhibenda, atque alio tempore[a]) pulchre cognovit in Viro quadragenario ex ſymptomatibus præſentibus, hærentem in uretere calculum, adhibuit quoque elegantia remedia, neglexit interim Opium, & VSem. Sed his omnibus ſtudioſiſſime per 8. dies exhibitis, profecit nihil. Poſtea valere juſſis remediis dolor remiſit ſponte, & calculus excretus eſt. Eadem mala ſed atrociora experta fuerat Fœmina Illuſtris, frigus æſtum jectigationes, Vomitum horrendum, dolores exquiſitiſſimos, convulſiones, iis tandem mortua. An in priore caſu anodynum datum citius ſolamen attuliſſet ægro? an in poſteriore, vitæ conſervationem juvaſſet, VSe adjutum? diſpiciant rerum intelligentes!

z) *Hiſt. Morb. Vrat. 1699. p. 194.*

a) *1702. p. 141.*

§. XXII.

Digreſſio ad lithontriptica.

Cognoveram ego fidis inſtitutionibus HOFFMANNI VSis, lectione autem SYDENHAMI, hujus & laudani præcellentem utilitatem in Nephritide, recens adhuc Medicinæ doctor, vocatusque ad Ægrum fabrum ſcriniarium, quo majoribus cruciatubus afflictum deinde in tota mea Praxi vidi neminem, valde eidem hac notitia profui. Excreverat per annos aliquot ſervatos in exantlatarum ærumnarum memoriam, calculos magna copia, quorum aliqui diutius in Veſica reſtitantes colore & lævitate moram quam ibi traxerant, loquebantur, atque ob peſſimum diureticorum acrium uſum, pejus ſemper habuerat. Bene memini, me ſepoſitione talium omnium impetrata, leni infuſo Specierum pro Syr. de Alth. cum lacte, VSisque, nitri, & laudani adhibitione, una cum clyſmatibus ex oleo balneisque, non quidem impediviſſe hanc feracem lapicidinam microcoſmicam, at ſæpius excluſionem calculorum faciliorem & tolerabiliorem reddidiſſe. Inhæſi ab hoc tempore ſemper ejusmodi methodo ſoli, in curatione ægrorum omnium meorum nephri-

nephriticorum, quam adeo proficuam expertus eram ſatis mature. Illud vero tum præcipuum ſoſtrum tuli, ut ex voluntate Ægri doloribus & ætate tandem confecti, per legatum acciperem calculos omnes quos laborioſiſſimis nixubus excreverat, ultra ſexaginta diverſæ magnitudinis, quæ in aliquibus fabam avellanamque æquabat, & excedebat. Multos poſtea applicui experimentis faciendis, cum lithontripticum ſuum divulgaret Fœmina Angla, STEFENS. Maceravi in lixivio ſaponis, adjecto pulvere quem ſimul præbebat, calori illius gradus, quem tenet corpus vivum, expoſito, per ſeptimanas calculos; concutiendo ſæpe vas, quod eos continebat. Namque putabam illud citius eos ſoluturum, abraſurum, imminuturum, quam Urina hominis illo utentis, in ejusmodi lixivium haud convertenda; ſed nil decreviſſe eos viſu & ponderatione expertus ſum, vidique poſt aliquot Annos idem obſervaſſe Celeb. LOBB [a]) cum idem experimentum inſtituiſſet. Tanto magis itaque laudavi doctiſſimum mihique amiciſſimum SCHREIBERUM qui id in peculiari Epiſtola ad Celeb. de HALLER exarata [b]) & inefficax & noxium declaravit. Miror non dubitare Cl. HUXHAM [c]) de ſolutione calculorum in lixivio ſaponis, quam tamen ego per aliquot hebdomades non ſucceſſiſſe vidi, licet ille toti corpori nocivam indolem hujus lixivii, ingenuus profiteatur, quod et poſt Cl. PARSONS facit MEAD [d]) acerbe taxans illos Medicos, qui inſano pretio redimendi anile remedium Magnatibus Auctores fuerant, fallaciamque deprædicati effectus ſimul indicans. Immiſi vero ego eodem tempore calculos oleo, ſpirituique vitrioli, exeſosque vidi omnino, ſed citius ſolis effluviis vitriolicis portionem veſicæ bubulæ, qua ſubere obturatum vitrum anguſtioris colli obvolutum erat, vitriolicorumque vim & lithontripticam a Cl. SCHULZIO [e]) præeuntibus ſibi LAUREMBERGIO & DIPPELIO adſtructam, & velociorem cyſtotripticam, ſi integra ſua virtute ad veſicam per-

 veniant,

a) *in Tract. de diſſolventibus calculum §. 936. 937.*

b) *Gœttingæ 1744.*

c) *de febribus c. V.*

d) *Monit. Med. c. X.*

e) *diſſ. qua Problema an dentur Medicamenta quæ*

calculum in veſica comminuant, in partem affirmativam reſolvitur.

veniant, ſatis animadverti. Utinam per experimenta plura votis reſpondeat corpori humano magis amica aqua calcis, veſicæque ipſi prorſus innocua, multum, ſi potetur, & in Veſicam ſyringa injiciatur, a Roberto WHYTH ab ALSTONO, William BUTTER, PRINGLIO, ac aliis ad calculum atterendum laudata. quamvis eam pro hoc fine inanem experimento facto declaret LOBB,[f]) probabilitatem interim ſolutionis ope apti alimenti aliis experimentis adſtruere molitus. Utinam præpollentes ſuas in ſolvendis concrementis calculoſis veſicæ, & renum vires, numeroſis ſucceſſubus demonſtrent thermæ carolinæ, quarum virtutem lithontripticam, præ aqua calcis, peculiari Schediaſmate multa doctrina & experimentorum robore adſtruere ſategit mihi Dilectiſſimus SPRINGSFELDIUS.

f) §. 933. 934. *Tractatus de diſſolventibus Calculos.*

§. XXIII.

Vomitus nephriticus ſeorſim conſideratus.

Sed a lithontripticis remediis proprie ad me jam non pertinentibus, ad quæ paululum digreſſus fueram, redeo adhuc ſemel ad meum Opium, monitum unicum adhuc adjecturus, ad quod in curatione Ægrorum Nephriticorum raro opinor attendi ſolet in Praxi. Calculus hærens in uretere patrat tot mala, quæ uno momento ceſſant, quando ingreſſus eſt veſicam, ejus ergo promotio, & deſcenſio facilis in illam, omni opera juvanda. Opium cum emollientibus aſſumtis tollit criſpaturam, qua anguſtior reddebatur ureter, & pene claudebatur, ita ut via intercepta eſſet calculo devolvendo, per flexuras Ureteris. Hic ſecundum Naturam deſtinatus transmittendo tenui liquido urinæ, ſuo pondere facile deſcenſuro, non egebat fibris motricibus adeo validis quanquam hæ non deſint, longitudinem ſequentes, ſed notante HALLERO[a]) exiguæ. Ponatur jam flaccidus redditus ureter, qui antea conſtrictus erat, ob irritationem a calculo, hærebit hic nihilominus adhuc in ſinuoſis flexionibus etiam laxati Ureteris, utpote anguſtioris in uno loco quam in altero, maxime ſi moles ejus paulo grandior fuerit,

a) *Præl. Tom. III. p.* 230.

quam

quam naturalis amplitudo ureteris, ſicque non niſi valde exiguus exiſtat, facilis deſcendet. Namque dilatatos valde ureteres a calculo tranſitum molito & ægre transmiſſo habet RUYSCHIUS[b]) & COSCHWITZ,[c]) viſaque ſunt exempla, ubi diu ſubſtitit pertinax in uretere calculus, & urina ſibi ſenſim viam per ejus corpus paravit. Si ergo fibræ exiguæ per Opium inſenſibiliores redditæ, & ſemiparalyticæ, vix agant in calculum, illeque non amplius ſpaſmo coercitus ſponte ſua haud deſcendat; quid tandem promotioni ejus inſerviet? Accumulatur ſane a tergo lotium, indeſinenter depluens ex ſiphunculis bellinianis, ſuoque pondere nitente in calculum videtur aliquid præſtare poſſe, ad eum movendum. Dubito autem an ſemper ſat magna copia pro hoc fine neceſſaria colligatur, an ſatis valide agat, ſi ille fortius fuerit impactus. Igitur maximum momentum ad iter abſolvendum a calculo, addit ſine dubio ſymptoma Nephritidis ordinarium Vomitus, concuſſione valida quam in omnibus viſceribus abdomine contentis concitat; miro certe eventu, dum qui a calculo ureteres irritante provocabatur, ad convulſivos motus Ventriculus, iis ipſis inquilinum hoſtem, quietem ſuam naturalem interturbantem amoliri, & deorſum deturbare ſatagit. Fluit ex horum omnium conſideratione ſapiens conſilium BOERHAAVII[d]) de non permittendo ſaltem ſed & de juvando hoc Vomitu, ope aquæ tepidæ mellitæ, imo vero de eo non ſaltem non ſiſtendo & juvando, ſed quandoque ſub certis circumſtantiis, per prudenter datum emeticum excitando, ne ſubſiſtens creſcat, & ureteres comprimat calculus.[e]) Nonne autem dum exhibetur Opium, ad laxitatem ureteribus inducendam, via patula reddita, id tanquam antemeticum ſummum, ſiſtendo ſimul Vomitum, ſic inhibet motum illum, quo per viam patulam calculus protrudendus erat? Fateor non omni fundamento caret hæc quæſtio, ſed ſcire refert, adeo horrendum quandoque eſſe Vomitum ut nil nocuerit, ſi ſummus ejus

b) *obſ. XV.*

c) *diſſ. de valvulis ureterum.*

d) *aph. 999.*

e) *vide Commentarium in eundem aphoriſmum, & lectiones de calculo.*

ejus exceſſus compeſcatur. Deinde in actu ipſo Vomitionis mediocris melius omittitur anodynum, eoque quieſcente exhibetur optime, quod dolores & ſpaſmos placando, non omnem ſupprimet futurum Vomitum, quamdiu nondum ad veſicam delatus eſt calculus, ſemper irritatione ureteris reiterandum. Quodſi vero & Vomitu & dolore utcunque per ſua remedia ſopitis nihilominus adhuc inhæreret ureteri, ſuppleri poteſt concuſſio abdominis per vomitum ſymptomaticum fiens, exercitiis corporis, ut vectione in rheda, & poſtea etiam lenibus emeticis, quæ utraque ceu eximia remedia a Practicis nonnullis & præcipue a BOERHAAVIO [f]) laudantur.

f) *lect. de Calculo p. 166.*

§. XXIV.

Spaſmus Veſicae.

Venio ad horribiles dolores Veſicæ, ad eum nequitiæ gradum aliquando adſcendentes, ut mori protinus quam inexplicabiles cruciatus ferre diutius, miſerrimi Ægrotantium malint. Hic ſane ſumma dolorum vis, & miſericordiæ affectus Medicis adſtantibus motus, illis etiam aliquando extorquet Anodyni præſcriptionem, qui alioquin tardi ſatis ad eam adducuntur. Dolendum ſaltem, quod fere in omnibus ſpaſmis Veſicæ, ad quos illa ob ſummam ſui ſenſibilitatem mirum quantum habilis eſt, tantum levamen non præſtet, nec præſtare poſſit Opium, quam in votis erat, atque ac in aliis doloribus illud præſtare aptum eſt. Conſideremus diverſas hujus morbi facies ſigillatim, & boni ordinis ergo notemus, cauſas ſpaſmi Veſicæ hærere vel in ejus cavo, vel in ejus membranis, vel aliunde ad has deferri, vel ſedem habere in partibus cum veſica connexis, & eidem vicinis.

In ejus cavo conſiderandus primo eſt calculus, qui quidem perpetuo præſens, non tamen ſemper præſentes eſſe facit dolores, demum frigore admiſſo, cibis flatulentis, potubus haud defæcatis, animi affectubus, induci ſolitos, ac per intervalla remittentes iterum, quia omnem ſpaſmum

atonica

atonica debilitas, & obtuſior ſenſus, lege microcoſmica inſequitur. Sane eo tempore ubi dolores ſunt vehementiſſimi, aliis agendis ſimul actis, Opium erit indicatiſſimum, licet palliativum ſaltem ſit pharmacum. Non certe intelligo quid movere potuerit Cl. LISTERVM [a]) ut ægris ſuis calculoſis aliquoties dederit Mithridatium ſine Opio, quod tum certe unice calidum & irritans, magis nocere debuit, quam prodeſſe. Sine acri comitatu tali, quo alioquin in mithridatio circumdatur, a ſolius Opii doſi ordinaria, æger ille de quo mentionem faciunt *Ephemerides Nat. Cur.* [b]) incontinentia urinæ, & ejusdem ſtillicidio perpetuo a calculo laborans, intolerabilibusque cruciatubus exercitus, dolorum inducias ex voto obtinebat, adeo ut tranquillo decubitu noctem tranſigens ſe quaſi in ſinu DEI jacuiſſe gratus profiteretur, licet ſomnum deſideratum neutiquam obrepentem expertus eſſet. Iure ergo WILLISIVS [c]) inter affectus dolorificos quibus Opium ſuccurrit, locum ſibi vindicare calculum veſicæ memorat, cumque in Senibus immaniter ſæviat, & per lithotomiam curari nequeat, a nullo alio remedio præterquam a narcoticis, eum levamen admittere monet. Quamobrem in hoc caſu, nonnullis laudani aut diacodii uſum conſtantem, & quotidianum ſe ſuaſiſſe refert, quod cum magno vitæ ſolatio, nullam ab eo noxam ſortitos feciſſe dicit, quamvis doſin ejus ſubinde augentes ad magnam quantitatem adſcenderint. Sane Cl. IVNCKERVS [d]) qui ſi vſpiam alibi, certe in renum affectu ab Opio abſtinendum eſſe dicit, tamen calculo in veſica hærente, & gravius urgente MP. de Cynogl. locum eſſe ait, cum clyſteribus & pulvere antiſpaſmodico. ETTMVLLERVS [e]) Filius etiam ad ſpaſmum Veſicæ a calculo minuendum, alii apparatui remediorum Anodyna adjecit. Non minus HOFFMANNVS [f]) in omni ſpaſmo Veſicali, ad dolorum ſævitiam compeſcendam ne vires nimium frangantur, febris cum urinæ difficultate augeatur, & amentia provocetur, anodyna

a) *vide diſſ. de calculo humano.*

b) *Dec. II. An. X. obſ. 80.*

c) *Pharm. Rat. Part. I. Sect. VII. c. 1. p. 187.*

d) *Tab. XCVII. p. 794.*

e) *diſſ. de ſpaſmo Veſicæ §. 21.*

f) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. II. Sect. II. c. 7. p. 412.*

anodyna uſui eſſe poſſe docet, ſeque a trochiſcis alkekengi ad drachmam dimidiam ſumtis ægrotos inſigniter ſublevatos vidiſſe teſtatur. Quousque autem Opiata omnia valere queant facile perſpicitur, niſi enim ſectione auferatur calculus, aut lithontripticis quorum inventio Seculo noſtro reſervata fuiſſe videtur, vere ſolvatur, eadem miſerabilis ſcena, donec cruciatubus enectus fuerit æger, ſæpius redintegrabitur. Neque multum proderit Opium illis, qui a ſanguine ex renibus ſtillante, & in Veſica in polypoſas concretiones diverſæ molis & figuræ abeunte, horrendos ſubinde dolores experiuntur. Adſtiti plus ſimplici vice, lachrymabundus, tales polypos inter gemitus & angores exprimenti Amiciſſimo meo HAHNIO. Novi ipſum confugiſſe ſæpius ad generoſas doſes extracti Opii aquoſi, & MP. de Cynogl., nullum vero ab his effatu dignum ſolamen emergebat, quod excluſa mole gravante demum obtinebatur. Neque etiam impedire potuit Vir integerrimus, quin adverſa Lucina, uno infelici partu poſt alterum, infandam & prodigioſam ejusmodi polyporum veſicalium quantitatem eniti juberetur, donec tandem hydropicus & aſthmaticus interiret. Atque forſan illi vermes cum urina excreti, de quibus in *Miſc. Naturæ Curioſ.* [g]) paſſim, & alibi apud Auctores tot mira recenſentur, quosque inter cauſas ſpaſmorum veſicæ referunt, ſi non omnes, plurimi ſaltem fuerunt in oblongum efformati polypoſi ſanguinis grumi. Forſan illud animal vivum habitum, colore rubrum, millepedi ſimile, quod præſtantiſſimus Ludovicus DVRETVS referente PARAEO [h]) cum urina excrevit, vere fuit polypus e ſanguine prognatus. Miras enim formas horreſcens & miſericordia plenus conſpexi, apud Optimum meum HAHNIVM cui non ſemel edixi, habituras in numeroſa hac progenie quam editam aſſervabat, ſimplices & credulas Mulierculas, eandem opportunam occaſionem, ad propaganda omnia ſua deliramenta, atque ad effingendas fabulas, quas olim ſal-

g) *ut Decur. I. caſ. II. in ſchol. & dec. I. Ao. VIII. obſ. 23.*

h) *lib. XIX. c. 3.*

tem

tem fingere ſueverant Molarum uteri informium, & mire formatarum adſpectui intentæ. Illi ſemel formati & longiore mora compactiores redditi fibroſi polypi veſicales, ut uterini, & illi qui in corde & majoribus vaſis concreſcunt, irreſolubiles ſunt omnibus remediis, ſique ad eam molem pervenerint, ut elabi ex veſica & tranſire per urethræ anguſtias prorſus neſciant, obſtruendo orificium veſicæ vel meatum urinarium; inter abominabiles & tremendos cruciatus, fatalem iſchuriam cauſari poſſunt. Sed grumi recens concreti admittunt ſolutionem omnino, quanquam ſi in veſica hærentes concipio, decoctum Foreſti & ſperma Ceti ore aſſumtum, cum Illuſtri HOFFMANNO [i]) iis ſolvendis aptiſſima remedia habere dubitem, cum ſi ſolverent omnino, ſua vi illibata in veſicam haud penetrent; nihil enim ex mucilaginoſis ingredientibus decocti Foreſti, nihil pinguis de ſpermate Ceti, deprehendetur in urina hominis, qui largiſſima quantitate talia aſſumſerit. Cum mictum cruentum jam aliquoties expertus, poſt iter curru abſolutum, infandum dolorem & teneſmum veſicæ pateretur, atque a concuſſione delapſum in veſicam ſanguinem ſuſpicaretur Nobiliſſimus HAHNIVS, potavit largam copiam aquæ frigidæ cum ſacharo, votique dein utcunque particeps redditus eſt; prodeunte veluti inter partus conatus, ſanguinolenta & grumis remiſta urina, forte a mole aquæ magis propulſa, quam ſachari ſapone grumos diſſolvente. Ego in tali rerum anguſtia lubentius cathetere removendos curarem grumos, exitum urinæ præcludentes, atque dein emiſſo lotio in veſicam injici facerem aquam tepidam cum melle, nitro, & ſapone, ab hac medela multo majores certiores & citiores fructus mihi promittens, non neglectis idoneis topicis pubis regioni applicatis.

i) *l. c. p. 410.*

Sed & cavum Veſicæ, præter grumos ſanguinis ſpaſmorum auctores, continere poteſt collectam ſenſim urinam, ob univerſalem humorum diſcraſiam, in ſenilibus præcipue

 corpo-

corporibus adeo acribus ſalibus refertam, ut deterſo & abraſo muco blando, obducente intus ſuperficiem, & defendente a naturali acrimonia urinæ, ſumma ſequatur & ſenſibilis valde nervoſæ tunicæ jam denudatæ irritatio, ſpaſmusque & dolor urgentiſſimus. Huic malo diæta lactea, & demulcentiſſima pharmaca, ac aquæ medicatæ, cum alvum ducentibus mannatis multum ſolaminis adferunt, Opium autem vix ullum.

Deferor autem nunc Ordine, ad cauſas dolorum ipſi ſubſtantiæ Veſicæ inhærentes, ubi primo ſcabiem veſicæ Veteribus dictam in medium profero, quæ ejusmodi urinæ quam deſcripſi utplurimum ſuos natales debet, quando nempe ſalſedo ejus tunicam villoſam muco ſuo orbam arrodit, erodit, atque excoriat, ita ut furfures & filamenta quæ ramenta ſunt interioris tunicæ, cum urina inter ſummos dolores excernantur, & in eadem ſubſideant. Huic vitio niſi mulcentia omnia, & ab Henr. ab HEERS[k]) maxime laudatæ Spadanæ (quas cum lacte uſurpare præſtat) opitulentur, e re erit injicere in ipſam Veſicam lac cum mucilagine cydoniorum, decoctum altheæ, aquam calcis, & talia, quin oleum ipſum amygdalinum, ſummumque quod haberi poteſt ab iisdem ſolamen expectare, cum Opium hic nil prorſus juvet.

k) *Spadacr. cap. IX. p. 83.*

Alio tempore vaſa veſicæ ſanguifera, inter membranas ejus reptantia, atque venoſa maxime, intruſo ſanguine denſo infarciuntur, diſtenduntur, varicoſa redduntur, unde fit ut diductis a ſe invicem & preſſis nervoſis villis, atrociſſimus dolor excitetur, omnibus pene ſuis ſymptomatibus, quæ & calculoſis familiaria obſervantur, ipſum Veſicæ calculum mentiens. Malo graviſſimo quod per menſes & annos durare poteſt, ut caſus ab HOFFMANNO[l]) notatus docet, occaſionem dare ſolet plethora equitatione, vectione, & concuſſu corporis ad hæc loca invitata, quæ aliis vicinis antea forte debiliora fuerant; menſium hæmorrhoidumque

l) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. II. p. 413.*

dumque anomaliæ & ſuppreſſiones, ſanguinem per uteri & inteſtini recti arteriolas excernendum ad veſicam determinantes. In ejusmodi caſu Opium quod menſtrua & hæmorrhoides ſua vi movet, atque nunc menſtrualem & hæmorrhoidalem ſanguinem ad debiliorem utero & inteſtino recto veſicam, vaſaque ejus laxiora ablegaret, hoc reſpectu forte æque oberit, ac prodeſſe poſſe videri poſſet, ad motuum vitium corrigendum, quare VS, nitrata, papaveracea, diluentia, aquæ minerales, hirudines, majus emolumentum ſpondent, quibus ſi ſpaſmodicæ ſtricturæ urſerint, licet primam morbi cauſam relaxationem vaſorum juvare aliquo modo queant, emollientia fotu & clyſmate applicanda, jungi debent. Quodſi vero in arterioſis potius apicibus, inter veſicæ membranas, hæreat ſanguis plethoricus, menſtruus, hæmorrhoidalis, qui & ſpaſmo gravi ab aliis cauſis prægreſſis nato, in eos urgeri poteſt, non ſaltem intenſiſſimus dolor, ſed & periculoſiſſima inflammatio haud raro naſcitur. Nolim hic interdictum omni uſui Opii, ſaltem moneo, ut perpendatur id nequaquam facere ad inflammationes ſanandas, ſi ſimplex earum ingenium ſpectetur, niſi criſpaturam ſtaſeos quandoque cauſam mitigando. VS, clyſmata, epithemata, balnea emollientiſſima, oleoſa, emulſiva, nitrata hic palmaria ſunt pharmaca, citoque eadem in uſum trahenda ſunt, iisdemque ſi dolor urgeat, ſaltem Opium interpolari, aut ſubjungi debet, in ſananda inflammatione veſicæ membranaceæ, ut in æque ſenſibilium membranoſorum inteſtinorum inflammatione. Equidem Cl. HOFFMANNUS [m]) inſtar axiomatis practici notari vult, in inflammationibus nervoſarum & membranoſarum partium, ut inflammatione inteſtinorum & veſicæ, &c. nil pernicioſius eſſe, & quod tam facile ad mortem perducere queat, quam remedium opiatum. Dedit huic præcepto evulgando occaſionem Fœmina 40. annorum, plethorica, menſibus obſtructis laborans, poſt neglectam ſuetam ſanguinis miſſionem,

m) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. I. ſect. II. c. 9. obſ. 4.*

nem, ſpaſmo veſicæ cum inflammatione adfecta, & poſt opiatorum uſum mortua, ex ſphacelo. Sed in hujus medicatione quod probe notari velim, Medicus turpiter neglexerat VSem, & omnia alia remedia, ſolo opio contentus quod ſanguinem ad adfectam partem copioſius determinarat, quod vero aliis præmiſſis, & jugiter continuatis præmiſſum, interjectum, ſubjunctum, non ſaltem nil nocuiſſet, ſed ſtricturas placando morbum tolerabilem magis, & certius ſanabilem effeciſſet.

Ab inflammatione veſicæ nec necante, nec reſoluta inſequitur quandoque abſceſſus, & exulceratio, quæ tamen & aliunde ſuos ducere natales poteſt, chronicis doloroſis incommodis anſam ſuppeditans. [n]) Egena hic palliatio eſt ab Opio, licet id trochiſcos alkekengi, & de charabe, qui in ejusmodi vitiis a Practicis collaudari ſolent, ingrediatur. Ulcus detergere & mundare, acreque pus nervoſas fibras lancinans & rodens, eluere, ſaltem expedit. Spadanas mire laudat Henricus ab HEERS [o]) & TVLPIVS, [p]) atque ego inſiſtens eorum veſtigiis laudabilem effectum ut aliquoties, ita præcipue ſat notabilem in Mercatore e noſtris obſervavi. Facile has aquas ſoterias, maxime cum lacte potas, quod in omni diæta adhibere expedit, præfero viſcoſis, gummoſis, gelatinoſis, mucilaginoſis, pulverulentisque ſiccantibus omnibus, quæ hic ab Autoribus commendantur. Nil enim horum efficiet urinam medicatam, nil horum ſecernendum in renibus urinoſum laticem ingreditur, adeoque nil eorum cum eadem alluit ſuperficiem ulceris, eidemque immediate applicatur. Inſuper exiguus valde eſt vaſorum arterioſorum Veſicæ propriorum numerus, ut circuli lege talia deponi poſſe in locum affectum, aliquis ſperaret. Non me fugit balſama exotica pretioſiora ut noſtra terebinthina, a quo non niſi fragrante odore differunt, aſſumta ore, urinæ conciliare violaceum odorem, adeoque ſic conſtare luculenter, quod eorum viribus imbuantur cum ſanguine liquores

n) *vide diſſertationem balenſem de exulceratione Veſicae.*

o) *Spadacr. Cap. IX. p. 83.*

p) *Obſ. 53. Lib. II.*

liquores omnes, ex eo ſecernendi, ad excrementitios uſque. Talis vero balſamica urina, ſi tantum elogium ipſi imponere licuerit, non ſine fructu indeſinenter applicari videtur loco ulceroſo. At cavendum tamen eſt, ne nimio uſu accendatur calor diureſique aucta humores acriores redditi determinentur nimis ad affectam partem, ſtimuloque eminentiore dolor intendatur. Præſtat leni & longo uſu balſamorum iisque melle & vitello ovorum ſubactis, & mitigatis, liquidisque noſtris intimius miſcibilibus redditis, ſanationem aggredi, totumque humorum oceanum imbuere medicamentoſis & balſamicis atomis. Ab Electuario quod Mannam, Tamarindorum pulpam, & rheum habebat, pulchros ego ſucceſſus vidi. Si vero unquam, hic certe prodeſſe poſſunt injectiones demulcentes, detergentes, leniter balſamicæ in ipſam Veſicam, utpote quæ quamproxime in eam, integrisque ſuis viribus agunt, ſi ſaltem caute & prudenter fiant, ſuperatoque prius ſtrictiore interdum ſphinctere veſicæ collum occludente, per catheterem, leni manu immiſſum, dein per eum ſiphonis ope, ipſa injectio inſtituatur. Immitationem mereri omnino videtur felix ulceris Veſicæ ſanatio a BOERHAAVIO mercurialis remedii ope datoque veſperi anodyno impetrata, quam data opera Cl. KOCH deſcripſit. Magna vero prudentia opus, forte etiam methodus illa, qua luem curandam docuit Ill. van SWIETEN in deplorato malo, etiam ab illa non oriundo, prodeſſet interdum, caute adhibita.

Ut vero veſicæ exulceratio, ita & ſcirrhus ejus, & calloſitas, ſpaſmum & dolores diu quandoque fovere poteſt, emollientibus omnibus intus & extus admotis, ipſisque balneis naturalibus & artificialibus unice levandum.

Hæc de cauſis in cavo & ſubſtantia Veſicæ hoſpitantibus, ſed & illæ aliunde poſſunt ad eam deferri. Frigus externum ad abdomen admiſſum, non raro ſuſcitat ſpaſmum veſicæ; ſatis moleſtum, ut aliquoties vidi, ſed liquidis calidis,

lidis, emollientibus, cataplaſmatibus talibus, clyſteribus, balneis, cito ſæpe ſuperabilem, neque tum oberit exhibuiſſe tantillum opii, ſub juſto regimine, humores ad exteriora determinaturum, ſtricturasque pacaturum feliciter.

Nonnunquam cereviſia novella, fæculenta, & vinum ſub fermentatione epotum, ſtranguriofam mictionem & ſpaſmum doloroſum inducunt, antizymoticis expugnandum, & clyſmatibus, fotubusque emollientibus, neque tum abſonum erit Opium ſimul in uſum vocaviſſe.

Purgantia quoque draſtica, acrimonia ſua irritante in inteſtinum rectum decumbente, teneſmum excitant, qui ut in dyſenteria, ad adjacentem veſicam propagatur. Superatur clyſmatibus oleoſis, oleoque & lacte intus dato. Eadem quoque remedia omnium optima ubi a cantharidum interna vel externa adhibitione, veſica ſtricturas dolorificas experitur.

De Ulcere Veſicæ in eadem genito dixi antea, viſa vero quoque ſunt exempla, ubi pus quod exedere totum renem ſingulari moleſtia poteſt, in veſicam depluens, ibidemque moras nectens, & acrius factum eam rodendo & excoriando exquiſitos ſatis dolores produxit. Obſervavi tales in Generoſiſſimo Viro 75. annos nato, qui turbidam inſtar ſeri lactis, fœtentiſſimamque urinam diris adeo nixubus reddebat, ut ab iis, & teneſmo recti ſimul moto, duplici herniæ ſcrotali ligamine non bene coercendæ, qua laborabat, quævis infauſta plus ſimplici vice metuerem. Larga ſatis quantitas puris ſubſidens in urina emiſſa, quanquam ſymptomata veſicam affectam eſſe docerent, non patiebatur ejus proventum ab ea ſola imaginari, ſed generari ejus maximam partem in rene, & cum eo veſicam laborare vitio, probabile erat. Acerbam prognoſin de tabe renali & veſicali, in ſenili macilentoque corpore expectanda formans, victum vegetabilem, & lacteum præcipue ſuadebam. Largiter quoque ſumebat æger lac ebutyratum, potumque

Thée

Thée cum lacte & melle, ac emulſiones ſeminum frigidorum, papaveris & amygdalarum. Præter hæc præſidia pilulas ex ſucco liquiritiæ, extracto myrrhæ gummoſo, & pauxillo terebinthinæ ad grana x. ter vel quater per diem capiebat. His jugiter & ſtrenue per 3. menſes actis, de qua re quidem vix per ſomnium cogitaſſem, ſanabatur in integrum, & per 7. vel 8. annos quos adhuc vivendo abſumebat, nil incommodi in emittenda urina ſentiebat. Ego vero confiſus ſucceſſui, paulo poſt Aviam maternam 68. ætatis annum agentem, in ſimili ſed leviore malo, iisdem pharmacis perſanabam, in utroque caſu nullo Opio utens, ſed dolores ſi urgerent, oleo amygdalarum cum vitello ovi & ſyr. de alth. invicem remiſtis demulcens. Multo vero durior, quin truculentus plane erat morbus, Illuſtriſſimæ cujusdam Comitis, mihique ipſi inſonti tædioſus & ærumnoſus, quem Lectorum venia paulo exactius deſcribam. Illa juncea, pallida, debilis, ſummeque & corpore & animo ſenſibilis, per menſes vexata fuerat crebro mingendi deſiderio & tenesmo veſicæ, malumque hoc utut ſatis moleſtum, qua de cauſa neſcio, ſine Medico in conſilium vocato tulerat. Vocabar tandem ego, cum Cardialgicis & colicis doloribus diætæ vitio contractis, ægra vexaretur. Dedi ob habitum corporis tenerrimum, ad primas vias repurgandas emulſionem mannatam, ſine ullo addito ſale. Dum forte adſum ad Ventrem exonerandum ſollicitatæ, queritur de intolerabili dolore & teneſmo, ſub excretione lotii. Non conciliare poteram Mannam tantopere in Veſicæ & renum vitiis Medicis Clariſſimis laudatam, & immanem ſpaſmum veſicæ. Quia interrogata ſe ex quo hoc malo vexata fuerat, nunquam nauſea & vomitione adfectam fuiſſe reſpondebat, nil nephritici ſubeſſe intelligebam. Altera die deſideratam urinam adſpiciens, non ſine ſtupore eam ſanguine ſaturatiſſime tinctam, ſubſidensque in fundo Vitri ſpiſſum atrumve cruorem, cum larga ſatis copia puris anim-

 adverto.

adverto. Aderant & furfures ac filamenta ut in Veſicæ ſcabie, vix vero credere poteram, tantam ſanguinis, tabique putridi quantitatem, ſuppeditare ſolam veſicam, ſed alias ſimul partes læſas conjiciebam. Aliquando Urina reddebatur nullo imbuta ſanguine, ſemper tamen ſubſidebat pus, redeunte autem ſanguine, in veſica formabantur concrementa fibroſa, polypos uterinos mentientes, atque cum indicibilibus cruciatubus & ejulatubus excernebantur. Hæcque miſerabilis ſcena aliquoties per vices ludebatur. Interdixi ſtatim uſui vini, acrium omnium, quin & carnium. Dedi pro potu ordinario ſelteranas cum lacte; infuſum radicis altheæ, Fol. malvæ & fl. hyperici, lacte remixtum melleque edulcorandum, crebrius aſſumendum conſului; tum & emulſiones ſaturatiſſimas amygdalarum, & ſeminum frigidorum; interdum exhibui Mannam & oleum amygdalinum cum Vitello ovi ſubactum; pilulis quoque ex ſucco liquir. gumm. arabico ſuccoque catechu, & rheo, ſingulis bihoriis vel trihoriis ad grana decem capiendis, infuſum prædictum ſuperbibendum volui. In victu laudavi lac cum amygdalis tritis emulctum, nec non cum avena, hordeo, oryza, coctum, aut cum placentulis ex farina tritici, vitellis ovorum, & butyro arte coquinaria ita paratis, ut leviſſimæ eſſent, & facillime digeri poſſent, butyrumque non ſalitum pani ſimilagineo illitum ut ederetur, conceſſi. Omnibus tamen his in tertiam ſeptimanam actis, licet etiam foris applicaretur ſpongia aqua florum ſambuci & lacte tepido madida, genitalibusque eroſis inderetur mucilago ſeminum cydoniorum, cum Aqua fl. roſ. & lacte parata, quin & ob ardorem perpetuum unguentum nutritum, impetrare tamen haud poteram, ut non ſubinde dolores ad ſummam rabiem increſcerent, Opiatumque maxime pro nocturna quiete impetranda, ſibi depoſcerent. Ego cum patientiam meam ſatis fatigaſſet & pene exhauſiſſet, atque ſanationem temporis ſpatio a me determinando quaſi extorquere laboraſſet incon-

ſtantis

ſtantis valde animi Fœmina, facile prævidens malum & diuturnum fore, & feralem exitum habiturum, enixe petii, ut alius doctrina præſtantior Medicus in conſilium vocaretur. Acceſſit, neſciebam vero, cur omnia hactenus a me adhibita ſeponenda, iisque præferendum duceret primo lac cum aqua ſimplici coctum, deinde ſerum lactis cum cremore tartari præparatum; cur a lenibus farinoſis avena, oryza, hordeo prorſus abſtinendum, ob irritationem metuendam injungeret, panem ſimilagineum cum lacte pro victu interim concedens. Iudicent Lectores! Avida arripiebat Ægra novum conſilium, a meo niſi fallor vix differens, atque quod mirum, poſtquam tria pocula parvula lactis & aquæ ſimplicis eduxerat, portentoſum ſeſe effectum ſentire prætendebat, mihique ruditer inſultare incipiebat. Simplici hoc apparatu medicinali contenta vivere juſſa, ſaltem interdum clyſma emolliens cum melle ad alvi pigritiem ſuperandam applicari faciebat, & foris pubis regioni decoctum ſpecierum emollientium cum aqua & lacte paratum, ſpongiæ beneficio admovebat. Bona fortuna Ægræ, ſed in meum opprobrium, parcior reddebatur puris excretio, cum urina, & cruor pene cum filamentis & furfuribus per aliquot dies aberat, atque eapropter lenius adfligentes dolores opium ſibi haud depoſcebant, quod & quia ejus vitium alvum occludendi gnaviter confeſſus eram, clyſmataque crebra pro ea iterum reſeranda diſplicebant, ulterius capere detrectabat. Tanto igitur magis mihi omnem culpam cruciatuum, quos antea perpeſſa erat, imprudenter tribuebat, atque pœnitentia ducebatur, quod in meas manus incidiſſet, inque novum Medicum me inſuper habito omnem fiduciam collocabat. Petebam interim, libenter dimiſſus ad aliquot dies, rus, ut animi tranquillitati parumper conſulerem, urina ante meum diſceſſum non ſaltem verum tabum purulentum exhibente, ſed & ſanguine iterum tingi incipiente. Rediens dein in urbem, audio me abſente urinam inter intole-

rabiles dolores penitus fuiſſe ſuppreſſam, opusque fuiſſe ut cathetere in uſum vocato concrementa polypoſa veſicæ collum obturantia, arte removerentur. Fluxiſſe tum quidem urinam, ſed febrilem pulſum & dolores ſummos indicium præbuiſſe inflammationis veſicæ, hincque quatuor VSibus, emulſione nitrata, oleo amygdalino & topicis emollientibus quin & anodynis ſingulis 4. horis exhibitis pugnatum fuiſſe. Audio ad lectulum appropinquans ejulatus horribiles, mente interim haud ſibi conſtante. Pergunt clamores inarticulati, gemitus, jectigationes, inquies ſumma per ſex dies, animo nunquam ſibi præſente; donec miſerrima mors finem tragœdiæ faceret.

Non reticere inter cauſas aliunde ad veſicam delatas, debeo ſerum acre ſcorbuticum, arthriticum, podagricum, quod non raro aut non exterminatum ad corporis ambitum, aut retropulſum, atque in veſicæ membranas depoſitum, doloroſum & ſpasmo interceptum mictum ingenerat ut mirum ſit Cl. MVSGRAVE de Arthritide anomala commentantem, & mala quæ diverſis viſceribus incumbens ciet, data opera deſcribentem, Veſicæ penitus fuiſſe oblitum. Una hic indicatio eſt, ut extrorſum ablegetur materies, per vim vitæ remediis incitatam, & regimine juſto ſimul injuncto, loca dolere ſueta relaxentur, atque ſic ipſi excipiendæ idonea reddantur. Decocta leniter aromatica calide epota, remedia volatilia & paulo calidiora, toties in analogis caſibus juvant; hic ſaltem cavendum ne nimis acri ingenio diureſin moveant, veſicamque magis irritent. At Opium ſpaſmos placans, circulum intendens, diaphoreſin movens pulchre ſæpe hic convenit, ſi individuali ægri conditioni rite ut decet, accommodetur.

Supereſt ut cauſas potiores expendam, quæ in vicinis partibus ſedem nactæ, veſicam in conſenſum trahunt. Refero huc ſtricturas hypochondriacas in partibus ſenſibilibus abdominis dominantes atque Spaſmos hyſtericos. In utroque

que caſu irritatione ad Veſicam propagata, Opio opus eſt, quod vel ſola nimis exacerbata hypochondriaca & hyſterica pathemata prudenter exhiberi poſtulant. Puerperæ quarto poſt partum die de ſubſiſtente urina, tenſione abdominis, & dolore acuto conqueſtæ, dedit Antonius de HEIDE [q]) miſturam cum laudano opiato, qua ſomnolenta evaſit, & tribus vel quatuor horis poſtea urinam ex voto excrevit. Similesque proſperos effectus in caſibus ſimilibus, me plus ſimplici vice animadvertiſſe recordor. Maxime vero ad cauſas quas loquor, pertinet Uterus ſanguinem non emittens, ſed in vaſa veſicæ, determinans, Uterus grauidus eam comprimens, inflammatus eam irritans, exulceratus eam rodens; inteſtinum rectum hæmorhoidalem ſanguinem veſicæ vaſis intrudens, teneſmo a purgantibus acribus, vel acrimonia dyſenterica affectum, nervos veſicales ſollicitans, fiſtuloſo ulcere exeſum, easdem lancinans; proſtata cum tota urethra tabo venereo infecta collum veſicæ ſimul inquinans. Sed omnes hi morbi ſic nati, indigent ſua propria medela, quam hic ut tradam, inſtitutum meum non patitur ad quam vero opium raro, & ubi aliquis ei locus eſt, palliativo reſpectu ſaltem quadrat. Ad cauſas autem externas ſpaſmi veſicæ, veluti ad contuſionem, multo minus hoc remedium ſpectat.

q) *obſ. 31.*

§. XXV.

Rhevmatiſmus.

A doloribus partium internarum, confero me tandem ad illos, qui in externis reſident, eosdemque arthriticos & rhevmaticos dictos. Apud Veteres equidem *Rhevmatiſmi* Vocabulum nullibi legitur, namque illi, omnes dolores in artubus, totoque ambitu externi corporis obvios, *Arthritidis* nomine ſalutabant. Superiori autem demum Seculo, ut rectiſſime animadvertit Illuſtr. HOFFMANNVS, [a]) doctiſſimi quidam Medici Galli PISO, RIVERIVS, BALLONIVS, CHESNAU, Rhevmatiſmi vocem in Medicinam practicam demum introduxerunt. Primus vero hujus Vocabuli

a) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. II. Sect. II. c. 8. p. 416.*

buli Inventor fuit BALLONIVS qui & de Rhevmatiſmo peculiarem librum conſcripſit. Hos ſecutus laudatus modo Cl. HOFFMANNVS ut confuſio diverſorum affectuum evitaretur, Rhevmatiſmi ſedem in omnibus muſculis, eorumque membranis & tendinibus, locisque adeo mediis inter articulos, Arthritidis autem, in ipſis articulis & juncturis oſſium, ligamentisque horum tendineis & nervoſis cum perioſteo cohærentibus, collocandam eſſe, docuit; quod ipſum & aſſeruit Præceptorem ſuum ſecutus Cl. SCHVLZIVS.[b]) Idem inter alios paucos ante HOFFMANNVM fecerat Cl. BERGER in diſſertatione docta *de Rhevmatiſmo*.[c]) STAHLIVS quoque cum aſſeclis & inter eos JVNCKERO[d]) hanc diſtinctionem ſuam fecit. At enim vero, ſi dicendum quod res eſt, fuere tamen & ſunt ad hunc diem, qui ad eandem non ita ſtricte Arthritidem & Rhevmatiſmum revocant, ſed potius ratione ſedis rhevmatiſmum latius extendunt, ad ipſa Arthritidis ſtabilita per aliorum legem territoria, quin & de ſymptomatibus Rhevmatiſmum comitantibus, non eadem modernis omnibus Medicis mens eſt. Ipſe certe RIVERIVS[e]) quem inter eos, qui diſtinctionem utriusque morbi ſtabiliendam eſſe rati ſunt, nominat HOFFMANNVS, in arthritide equidem ſolos articulos dolere ſcribit, at eos in rhevmatiſmo non excludit, ſaltemque dicit, in Rhevmatiſmo non ſolos articulos dolere, ſed etiam media inter articulos ſpatia, muſculos, membranas, perioſteum, totiusque corporis habitum. Non minus LISTERVS[f]) in Rhevmatiſmo non articulos tantum, ſed & media inter articulos ſpatia dolere aſſerit. Tandem CHESNAU[g]) *in primo inſultu difficile eſt internoſcere* ait, *utrum morbus rhevmatiſmus, vel arthritis dici debeat. Rhevmatiſmus enim, qui* (attendamus dicto) *tantum articulos aggreditur, maximam habet affinitatem cum arthritide, nec niſi temporis progreſſu agnoſcitur, cum pluries irruunt in articulos fluxiones dolorificæ, quod non fit in rhevmatiſmo, qui quando-*

b) *diſſ. de Rhevmatiſmo* §. 3.
c) §. 4.
d) *in Tab. pag. mihi* 152.
e) *Operum in fol. p.* 419. *init.*
f) *Exercit. de Arthritid. initio.*
g) *Obſ. p.* 428.

quandoque toto vitæ decurſu ſemel tantum infeſtat, generalis præcipue dictus, utpote qui aliis magis proprie nomen hoc ſibi vindicat. Inter Anglos Medicos SYDENHAM [h]) in Rhevmatiſmo morbi ſedem artus, carpos, humeros, genua, memorans, protuberantias adeo nodoſas in articulis ipſis, ut in arthritide, aliquando ſupereſſe ægris, refert. RIDLEY deinde, morbum graviſſimum manifeſte in omnibus pene articulis reſidentem, deſcribit [i]) ſub nomine *Rhevmatiſmi;* recentiſſimusque Scriptor, Cl. PRINGLE [k]) rhevmatiſmum pertractans, de dolentibus articulis ubique loquitur. Inter Batavos Illuſtris BOERHAAVIVS [l]) de muſculis eorumque membranis ne verbulum proferens, rhevmatiſmum depingit dolorem ipſas juncturas, quorumcunque artuum obſidentem, atque in ipſo articulo, quod SYDENHAM jam annotaverat, vitium Ancyloſin, aliquando relinquentem. Similiter de GORTER [m]) de nullis locis niſi articulis loquens ſaltem majoribus magis, quam minoribus infeſtum Rhevmatiſmum eſſe dicit. Quin quod memorabile eſt HOFFMANNVS [n]) quaſi antea dictorum oblitus, cap. *de dolore arthritico vero & inveterato* arthritidem recentem, inveteratæ contradiſtinguendam, Rhevmatiſmi ſimplicis ſpeciem eſſe aſſerit.

h) *Operum p. 344. 345.*

i) *obſ. VI.*

k) *p. 171. edit. Germ.*

l) *aph. 1492.*

m) *Pr. Med. Syſt. Tom. I. lib. III. c. 138.*

n) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. II. Sect. II. c. XI. §. 1.*

Atque hæc de ſede Rhevmatiſmi, quæ manifeſte ab Illuſtribus medicis in articulis ponitur, non in ſpatiis intermediis articulorum ſaltem. Videamus nunc quæ de ſymptomatibus varia habent Auctores Optimi, & primo de febre. RIVERIVS [o]) febrem utplurimum quidem adeſſe, ſed eam perexiguam, imo vero nullam dicit, quanquam deinde rhevmatiſmum cum febre incipientem, acerbiorem eſſe aſſerat. Prorſus vero ipſi contrariatur CHESNAU, qui Rhevmatiſmum præcipue univerſalem, ſemper febrem continuam varias exacerbationes habentem, concitare, illum autem, qui non ita univerſalis eſt, interdum febre vacare ſcribit, prout humor vel calidus eſt vel frigidus. [p]) Ipſe

o) *Operum p. 419. & 420.*

p) *Obſ. p. 428.*

ego

ego interim atrociſſimo rhevmatiſmo particulari, in humero & ſcapula vexatus, quem nemo non calidum dixiſſet, cum perpetuum ſenſum ardoris comitem haberet, tamen quod quidem mirabar, nulla febre ſimul adficiebar. Talis
q) *Operum p. 344.* vero SYDENHAMO [q]) judice potius Arthritis dici mereretur, quia Vir clariſſimus Rhevmatiſmum eatenus ab Arthritide ſejungi affirmat, quod hæc ſit ſine febre. Quicquid ſit de hac ſaltem notari debet, quod laudato SYDENHAMO obſervante dolor eam cum omnibus ſymptomatibus ſuis
r) §. 3. acutis ſemper præcedat. Idem docet BERGER [r]) & RID-
s) *obſervat. cit.* LEY, [s]) qui demum poſt ſecundam VSem in ægro ſuo violentiſſimam febrem obortam memorat. Cœterum BOERHAAVIVS & de GORTER, non minus ac PRINGLE, diſerte febris continuæ mentionem faciunt.

Miſſa febre pauca adhuc dicam de tumore & rubore
t) *p. 419.* locorum dolentium. Scribit RIVERIVS [t]) experientia conſtare, in Rhevmatiſmo nullum tumorem, nullam inflammationem, nullam coloris mutationem, in partibus dolentibus, ut plurimum apparere. Nil etiam de tumore memorant omnes, qui de muſculis ſolis, ut ſede Rhevmatiſmi loquuntur. Sed his & RIVERIO contradicunt multi gra-
u) *p. 344.* viſſimi Viri. SYDENHAM [u]) ruborem & tumorem par-
x) §. 13. tis ſymptomatibus annumerat. BERGER [x]) tumores in
y) *obſervat. p. 23, 24.* aliis magis in aliis minus eſſe conſpicuos dicit. RIDLEY [y]) notat articulorum omnium rigorem & intumeſcentiam ac juncturarum inflammationes. BOERHAAVE citat tumo-
z) *Pr. Med. Syſt. Tom. I. p. 94.* rem & rubedinem loci. De GORTER [z]) habet partis affectæ levem intumeſcentiam, & interdum aliquam rubedi-
a) *p. 171.* nem. PRINGLIVS [a]) etiam, in completo & pertinaci Rhevmatiſmo articulos ſenſibiliter fuiſſe tumidos & inflammatos aſſerit, quamvis & aliquando annotaverit, febres rhevmaticas ſine tumore, ægros adflixiſſe.

Ex his omnibus quæ elocutus ſum hactenus, dilucide opinor apparet, multos celebratiſſimorum Auctorum licet etiam

etiam accuratius diſtinguendum cenſeant, inter Arthritidem & Rhevmatiſmum, tamen ſæpe promiſcue hæc nomina ſumere. Atque quemadmodum facilis eſt Rhevmatiſmi & Arthritidis ſocietas, & metaſchematismus, ſæpeque in arte obſervabilis, ita etiam, ut inter multos alios profiteri non dubitat CHESNAU; [b]) Origo & proxima cauſa Rhevmatiſmi & Arthritidis inter ſe non differunt, quamvis ille a cauſis externis occaſionalibus, ſudoribus refrigeratis, peregrinationibus ſub dio, per frigora & nives, iracundia, comeſſationibus plerumque invitetur, cum huic ingenerandæ, cauſæ internæ ſufficiant.

b) p. 429.

§. XXVI.

Rhevmatiſmus univerſalis febrilis.

Hæc ita præfari debui, ut melius intelligerentur, quæ tradere meditor, in ſequentibus. Quando autem nunc illum morbum conſidero, qui ætate florentes, vegetos, & ſanguine plenos, ob vitium in diæta commiſſum, maxime ob corpus æſtuans & ſudans frigori ſubitaneo expoſitum, adoritur, qui plures partes externas ſimul, ipſosque adeo articulos exquiſitiſſimo dolore mulctat, atque cum vel ſine tumore & rubore, plerumque autem cum his eosdem afficit; qui ordinarie febre continua ſtipatur; quemque tandem SYDENHAM, BERGER, BOERHAAVIUS, RIDLEY, PRINGLE, titulo rhevmatismi deſcribunt, quæſtio mihi movetur pragmatica, an & ſub quibus conditionibus Opium levando illi inſerviat. Culpam morbi omnem poſt alios BERGERVS [a]) tribuit colluviei ſeroſæ, in humorum oceano accumulatæ, vaſorum cavis non amplius coercendæ, atque concitatiori cordis pulſu inſtar fluvii, ſeſe alveo efferentis, in ipſam partium ſubſtantiam exundanti. Neque ſane male; nam ſi omnia phœnomena morbi rite expendantur, & cauſæ per quas ſubito ſæpe is exoritur, v. g. refrigeratio poſt exæſtuationem corporis, dextre conſiderentur, peccare videntur humores ſtagnatione & quiete, in arteriis anguſtis, & minutis muſculorum, cutis, & involucrorum articu-

a) §. 9.

ticulos cingentium, aucto ſimul liberorum a ſtaſi liquidorum flumine, & impetu, ad loca affecta, in quo duplici momento, idea inflammationis abſolvitur. Hæc interim haud contingit in arteriis primi generis, neque ſtaſis videtur accidere ſanguini rubro, in vaſis ſecundi generis, ſed vere ſerum ſtagnat in ſuis arteriis, vel arteriis tertii generis intruſum, ibidem figitur, namque nulla unquam ſuppuratio, aut gangræna in loco illo enata eſt, ubi vel Rhevmatiſmus, vel Arthritis ſedem ſuam nacta fuerat, ſed rigor ſaltem & immobilitas interdum remanet. Eapropter Illuſtr. BOERHAAVIUS cauſam dicit eſſe inflammationem lymphaticam, non tam ſævam, ut abeat in ſuppurationem. Interim nihilominus jam SYDENHAMUS [b]) talem univerſalem Rhevmatiſmum ad inflammatorios morbus pertinere ratus eſt, cum ſanguis VSe eductus pleuritico ita ſit ſimilis, ac ovum ovo, quod ipſum inter alios RIDLEY, PRINGLE atque de GORTER [c]) & de morbi ingenio eloquuntur, & in ſanguine emiſſo obſervarunt. Jamque adeo RIVERIUS [d]) diſpoſitionem inflammatoriam ex ſeri fervore oriundam accuſat. Nunc cum hæc ſtaſis ſeri talis phlogiſtici, quod inflammatoria cruſta adeſſe docet, & urgens a tergo liquidum in vaſis, diſtenſione villorum nervoſorum ſummum dolorem concitet, qui inſuper per hebdomades integras, nocte dieque durare poteſt, urgeri ab eodem mirum quantum, primo intuitu videtur pacans Opium. Valde interea notabile eſt, Medicos fautores hujus remedii ſummos, id prohibere penitus in hoc affectu, oſores maximos STAHLIANOS tamen permittere, neſcio an documento evidente, hos nec bene intellexiſſe morbum, nec actionem remedii. Sane urgente neceſſitate MP. de cynogl. ſuadet JUNCKERUS, [e]) quamquam alibi ab Opiatis dehortetur. Verum & Cl. HOFFMANNUS qui Opium agens cognitum habuit, morbique ingenium graphice deſcripſit, immaniter urgentibus doloribus, ac aliis remediis haud ſufficientibus, pilulas

Wildeg.,

b) *Operum p. 310.*

c) *Pr. Med. Syſt. Tom. I. lib. III. c. 138. §. 7.*

d) *Operum p. 419.*

e) *p. 157. & 108.*

Wildeg.; Starkey, de Styr., & laudanum opiatum laudat, addit tamen, talia remedia in his affectubus non temere uſurpanda eſſe, quæ potius eosdem contumaciores reddant. [f]) RIVERIVS & CHESNAU nec laudant nec vituperant Opium, de eodem tacentes penitus, ejus tamen mentionem injecturi ſine dubio, ſi prodeſſe credidiſſent. SYDENHAMVS [g]) autem qui alioquin toties utitur ſuo laudano, tamen per omnem hujus morbi decurſum, utut ſæviat dolor, religioſe ſibi ab anodynis temperandum eſſe ſe exiſtimare, profitetur, cum illorum uſu figatur morbus, eademque in ejus ſtatu, illam quam titulo pollicentur ἀναλγησίαν, haud valeant præſtare. Peſſime etiam neque ſine damno in ejusmodi Rhevmatiſmo Opiata propinari contendit BERGER. [h]) Cl. RIDLEY largus alibi in porrigendo Opio, in graviſſimo illo Rhevmatiſmo quem *obſ. 6.* deſcribit, aliquod levamen a paregoricis extortum ſaltem commemorat, dum interim ſpes omnis in ſanguinis miſſione collocanda erat. Illuſtrem BOERHAAVIVM [i]) quod attinet, ille quidem concedit narcoticum veſpertinum, ſed non niſi ad impetum purgationis antiphlogiſticæ ſedandum, atque expreſſis verbis poſtea diſcriminis mentionem facit, in quod præcipitat præmatura narcoticorum exhibitio; alibique [k]) Narcotica morbum figere dicit, & efficere, ut Medicus præſentiam ejus, & indolem dignoſcere non poſſit. Præceptorem hunc ſuum ſecutus Ill. de GORTER [l]) poſt purgans antiphlogiſticum veſperi narcoticum exhibet, monet vero, ne a narcoticis cura incipiatur, quæ ad annos aliquot morbum figant. Atque eandem ſententiam fovet PRINGLE, [m]) BALLONIVS inquiens *meminit remediorum narcoticorum, nil vero dicit de modo & tempore, quando conveniant.* SYDENHAM *ea rejicit prorſus, & jure quidem, ut ego obſervavi.* Tandem & reticendus a me non eſt Celeb. YOUNG qui in rhevmatiſmo, calido, febrili, anodyna penitus rejicit. Hi graviſſimi Viri omnes dum abeſſe volunt Opium, magnum

f) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. II. p. 447. 448.*

g) *p. 347. 348.*

h) *§. 16.*

i) *aph. 1493. & 1495.*

k) *in Commentario ad aph. 1495.*

l) *Comp. Med. Tom. I. p. 51. 56. & Pr. Med. Syſt. Tom. I. p. 96. §. 8.*

m) *edit. germ. p. 172.*

gnum omnino ex illorum concordibus ſententiis damnatoriis argumentum naſcitur, experientia repetita conſtare, illud nunquam fructuoſum in hoc morbi genere exſtitiſſe.

Sed & ipſius morbi ingenii, & actionis Opii in corpus conſideratio idem eluceſcere facit. Scilicet ſi ad inflammationes pertinet ille quem hactenus locutus ſum univerſalis Rhevmatiſmus, Opium per ſuperius demonſtrata inflammationi ſanandæ non conveniens, ipſi ſine dubio rhevmatiſmo tali etiam ſanando haud conveniet. Sane ſi illud fere ordinarie non quadrat tum, quando apprime quadrat VS., YOUNGIO teſte, multo minus quadrabit ubi repetita VSe opus eſt, & ubi unica fere ſalus ægri in repetitione ejus fundatur. VSem autem repetitam Practici optime Rhevmatiſmum deſcribentes ſine exceptione laudant omnes, BALLONIVS, CHESNAU, RIVERIVS, SYDENHAM, BERGER, BOERHAAVIVS, HOFFMANNVS, RIDLEY, MEAD, PRINGLE & alii reiterandamque tam diu volunt, donec febris & doloris ferocia mitigetur. Neque deſunt exempla Rhevmatiſmorum ſummis doloribus ſtipatorum quos VSes repetitæ ſolæ ſanarunt. Accuratius interim perpendiſſe hic juvat, monitum SYDENHAMI, [n]) quater vicibus repetitam VSem rhevmatiſmo ſanando fere ſufficere, paregorica vero huic curationi immiſta effuſiorem ſanguinis miſſionem poſtulare, efficereque ut morbus non tam facile cedat VSi. Id SYDENHAMVS aſſerere potuit ex experientia, ſed ejus ætiologiam explicat ſapiens theoria. Namque VSi plethoram, calorem, & expanſionem motumque projectilem ſanguinis minuenti, vere contrariatur ſanguinem exæſtuans, rarefaciens, fortiusque in circulum abripiens Opium, frequentiamque pulſus VSe minutam denuo reſuſcitat. Ideoque Medicus Rhevmatiſmum VSe & Opio curaturus ſibi ipſi repugnat, & morbum citius curandum ſemper procraſtinat, tantum ei ſemper per Opium addendo incrementi, quantum detraxerat per VSem. At vero

n) p. 347.

ro non ſaltem lentam magis ſanationem effici, ſi Opium VSi jungatur, ſed & quo magis illud in medela crebrius adhibetur quam VS, eo magis figi malum, torporemque & immobilitatem membri relinqui, ex ipſa Natura agentis opii demonſtrari poteſt. Scripſit BOERHAAVIVS [o]) Opium in rhevmatiſmo ut omnia calida remedia, inflammationem augere, & partes exſiccare. Ponamus, ut de hac re convincamur, VSem aut non, aut inſufficienter adminiſtrari, atque remedia purgantia & alia, quæ partim demunt de corpore colluviei viſcidæ quantitatem, partim eam attenuant, negligi, aut non liberaliter adhiberi, dato interim frequentius Opio. Non poteſt igitur non quantitate & qualitate peccans, atque idem manens ſerum, creſcente vi circuli intrudi pertinacius minutiſſimis arteriolis, & dum calor febrilis opio adjutus liquidiſſima diſſipat, viſcidius reddi, atque cum lateribus vaſorum concreſcere. Patet igitur infauſtum exitum rhevmatiſmi non reſoluti, in quem ſuppuratio & gangræna non cadit, ſcilicet rigorem partium, earumque quaſi ſcirrheſcentiam Opium multum juvare poſſe. Sed & ex alio capite hoc facit, dum ſudores movet, atque liquidiſſima humorum diſſipat. Licet enim ſtagnantium diſcuſſio tranſpiratione & ſudore motis, diaphoretico opio obtineri poſſe videretur, nimis tamen viſcida illa ſunt, nimis attenuationi reſiſtunt quam ut cribro cutaneo excerni poſſent, ſudoremque nunquam utilem fuiſſe, in calido ejusmodi Rhevmatiſmo, articulis tumore inflammatorio affectis, pulchre annotavit PRINGLE. [p]) Supereſt ut monſtrem, Opium quod intempeſtive exhibitum Rhevmatiſmum, non ſaltem facile longiorem & pertinaciorem reddit, ſed & quandoque cum certo ſanari potuiſſet, inſanabilem, eum interdum prorſus lethiferum facere. Summum periculum imminere Ægro notat BOERHAAVIVS, [q]) ſi Rhevmatiſmus cerebro vel pulmoni incubuerit, atque ad illud diſcrimen, in quod præcipitat, ex ejus animadverſione, præmatura *narcoticorum*

o) *in Comment. ad aph. 1495.*

p) *p. 171.*

q) *aph. 1495.*

coticorum exhibitio, hoc primo loco referendum eſt, quod facile ejus decubitui ad hæc viſcera Opium occaſionem ſuppeditare queat, quia ſua indole turgidos redditos & commotos humores eo determinat, maxime ſi antea jam ex morbo turgeſcant, vaſorumque capacitatem copia excedant, unde in minutiſſimis canaliculis cerebrinis & pulmonicis facile fixi ſubſiſtunt. Unum adhuc momentum conſiderandum ſupereſt. Variis locis antea in hoc libro largitus ſum, licet tum quando febris eſt cauſa doloris, opium locum habere nequeat, id tamen quandoque indicari & admitti omnino ſi dolor ſit cauſa febris. Enim vero ex hiſtoria Rhevmatiſmi conficitur, ut & ex SYDENHAMO, BERGERO & RIDLEY in antecedentibus retuli, dolorem notabili temporis ſpatio præcedere febrem; quare dolore cito magna vi anodynorum ſopito, febrem efficaciter præſcindi poſſe, videri poterat. Sed perpendi debet, plenitudinem humorum lentorum & non perſpirantium, tendentem & gravantem vaſa, febre nondum præſente dolorem excludere, hanc ergo doloris cauſam dum Opium non tollit, ſenſui obtundendo parum proderit, quod dolore ſine materia, vel a tenui materia oriundo, febrem progenerante, ſaltem exhibetur congrue. Atque ex his niſi omnia me fallunt abunde jam conſtat, febrili calido univerſali Rhevmatiſmo, hoc remedii genus prorſus non conducere.

§. XXVII.

Auctoris methodus. Ego SYDENHAMUM ab initio Praxeos adeo ſæpe ducem ſecutus, feliciter preſſi ejus veſtigia, quoties ejuſmodi morbum tractandum habui. Interim a noſtratibus haud ſemper impetrans, ut ter & quater, nedum ſæpius vena ſecaretur, præmiſſa ea ſemel, bis, & rarius ter, exhibui purgantia antiphlogiſtica, ſaponacea, mannata, ſalina, quæ non minus SYDENHAMO [a]) in uſu fuerunt. Induxi ita Ægro lenem diarrhœam ad aliquot dies, eaque & VSibus febre multum mitigata, ne nocturna quies interturbaretur, al-

a) *p. 405.*

vum

vum & dolorem compoſui leniori anodyno, alteraque die denuo mite catharticum exhibui, cum anodyno veſpertino, tenuiſſimamque diætam ſimul injunxi. Atque hac via non raro victas manus mihi dediſſe morbum, multa licet vehementia invadentem lætatus ſum, qua & inceſſit Noſter olim Cl. PREVSSIVS. [b]) Nunquam vero paregoricum exhibui ante largiores evacuationes, his & attenuantibus, ſolventibusque, omnia deberi expertus. Aliquando etiam ubi cum tenerioribus & ſenſibilioribus ægris res erat, una VSe, uno purgante antiphlogiſtico præmiſſis, ſerum lactis adhibui per dies bene multos, quo ſolo dum VSem repetitam vires nimis frangere, & aliis morbis corpus obnoxium reddere dicit SYDENHAMVS, [c]) æque rhevmatiſmum profligari idem Auctor aſſerit. Alio tempore decoctum avenaceum Loweri, aut acidulas ſelteranas, vel noſtras Veteraquenſes obtuli, cum pauco lacte, ab omnibus opiatis abſtinens. Solo ſero lactis dum ipſe acerbiſſimis Rhevmatiſmi doloribus excruciaretur, per 12. dies referente Celeb. van SWIETEN [d]) vixit BOERHAAVIVS, alioque ſine dubio tempore idem mali genus perpeſſus memorante id in Oratione funebri Doctiſſimo SHVLTENS, tenue jus carnium ſuccosque recens preſſos ſaponaceos ſaltem aſſumſit. De Opio nil legitur.

b) *Hiſt. morb. Vrat. 1702. p. 173.*

c) *p. 403.*

d) *Tom. I. p. 552.*

§. XXVIII.

Rhevmatiſmus particularis.

Hæc de febrili, & tum plerumque univerſali Rhevmatiſmo. Jam de illa ſpecie paucula eloquar, ubi una pars ſaltem corporis externi dolore afficitur. In hoc caſu æger eſt vel plethoricus, robuſtus, calidus, tumque febris adeſſe poteſt, quanquam abſit plerumque, aut levior obſervetur, vel æger eſt cacochymicus, cachecticus, frigidus, tumque febris ordinarie nulla, ſed potius torpor circuli. Prior Rhevmatiſmus calidus, poſterior frigidus dici meretur. In priori ſi febris abſit vel valde levis obſervetur atque non requirere videatur VSem, ſaltem eam requirit humorum plenitudo,

nitudo, repetendamque vult aliquando, deinde ordinarie purgantia antiphlogiſtica, una cum ſaponaceis & mollientibus juvant. Interdum & abluitio cum tepida addito aceti pauxillo juvat, at pertinax malum etiam non raro paulo magis energetica topica flagitat, quæ impacta minutiſſimis canaliculis liquida efficacius diſcutiant. Laborabam ipſe ego anni 1756. initio horribili rhevmatiſmo humerum & ſcapulam ſiniſtri lateris occupante, a ſuppreſſa ſæpius inter Viſitationes ægrorum perſpiratione, dum corpus toties modo conclavibus calefactis, modo frigori, nebulis, ventis, periculoſa ſanitati viciſſitudine, exponere cogebar. Aberat in totum febris, ardebat interim cum humero ſcapula, ac ſi carbonibus adureretur, eryſipelaceumque ruborem ex ſenſu adeſſe conjiciebam, cujus nullum veſtigium aderat. Extendebatur moleſtiſſimus dolor ad muſculos pectoris, & pleuritidem ſpuriam ſimul inducebat. Secabatur vena & largiter extrahebatur ſanguis, nullam cruſtam exhibens, ſine ullo levamine. Sumebam Rob Sambuci cum ſale de Seignette doſibus repetitis, aperiebatur alvus ſine fructu. Ablui faciebam partes aqua tepida cum lacte, tandem & tepidæ ſalem ammoniacum addebam, ſed laterem lavabam. Ingerebam lac cum aqua coctum, ſerum ejus, emulſiones oleoſas, dolore pertinaciter nihilominus per 4. dies urgente. Nil ſperans ab Opio, impetrare a me nequibam, ut ad illud refugerem, ſed confici additione ceræ & terebinthinæ faciebam emplaſtrum ex contuſo ſemine ſinapi in aceto fortiſſimo macerato, eoque impoſito brevi eryſipelaceus rubor & dolor in exterioribus quem antea adeſſe falſo exiſtimaveram, vere movebatur, atque intus ſæviens rhevmatiſmus feliciter abigebatur.

Rhevmatiſmum frigidum & pituitoſum quod jam attinet, in eo quidem omiſſa vel præmiſſa ſi opus ad imminuendam lentoris copiam, & ingreſſum faciliorem remediis parandum, quin & reiterata VSe, purgationes ex Jalappa,

lignum

lignum guajacum, Mercurius, & ſapo facile palmaria ſunt remedia, aliisque a tot Auctoribus laudatis ex lumbricis, ariſtolochia, valeriana, bardana, lignis radicibusque variis, ſuperiora. Ligno Guajaco & Cortici Winterano ſoli, debentur Vires illius Electuarii antirhevmatici, Anglis laudati, [a]) cum Cinnabaris ſive nativa ſive antimonii quidquid ſibi fingant Medici, nequidem ſanguinem intret, & in eum ut validum diſſolvens mercuriale agere nequeat, quod olim ego ſat luculenter, [b]) atque paucis abhinc annis Celeb. HVNDERTMARCK [c]) eleganter & docte demonſtravit. Multoties vidi poſt Celeb. olim apud nos KLAVNIGIVM [d]) decoctum ſaturatiſſimum ligni & corticis Guajaci ad libram ſemis mane & veſperi tepide hauſtum Rhevmatiſmum exſtirpaſſe. Poſt Electuarium e ſcammonio, & Mercurium dulcem, Tincturam Guajacinam volatilem, vel balſamum Guajacinum omnibus anteponit MEAD. [e]) Gummi Guajacum cum vitello Ovi ſolutum, purgandi etiam fine, & Mercurium dulcem collaudare non oblitus eſt PRINGLE, [f]) ex commendatione Cl. CLERC ſaponis Veneti largas doſes ad diſſolvendam pituitam vitream in hoc morbo multum valere ſimul aſſerens. Docet rerum vſus hæc omnia poten- ter lentorem rhevmaticum attenuare & perſpirabilem reddere, ſed cavendum ab iis ſollicite ſi febris & inflammatorii aliquid ſubſit. Opium ad rhombum ne hilum prodeſt. Eadem autem methodus quæ frigido & pituitoſo rhevmatiſmo prodeſt, utilis etiam eſt ad inveteratum, maxime ſi ſimul in auxilium vocetur Veſicatorium parti dolenti impoſitum, & ſanata plaga bis ter repetitum, utpote quod quamproxime in lentum obſtruens agit.

a) vide Nucleum Medicinæ ex Anglico verſum p. 35. Mead quod mirum etiam cinnabarim antimonii habet p. 130. in monitis.

b) in Præfatione examinis remediorum terreſtrium.

c) libro ſingulari de Mercurio.

d) Noſoc. Charit. obſ. XX.

e) Monit. Med. p. 132.

f) p. 173. ſeq.

§. XXIX.

Dolor iſchiadicus.

Nullus autem affectus arthritico-rhevmaticus tantam ſæpe crucem figit, & ægrotis & Medico, quam dirum illud & tremendum malum iſchiadicum. In eo quamvis intenſiſſimi cruciatus clamare videantur uſum Opii, hoc tamen,

maxime ſine VSe & purgantibus, remediisque diluentibus & ſolventibus præmiſſis, & junctis, exhibitum, nocet potius quam juvat, ac ſummis adeo doſibus morbum non expugnat. Dederat Junior Medicus Ægro eodem vexato pilulas opiatas, cum apparente levamine, ſed dolor rediit æque gravis, augebat ſenſim doſes opii crudi, eum ſemper palliantes, ad unum ſcrupulum usque, ſingulis diebus. Sed quando æger abſtinebat ab Opio, flammæ cruciatuum ſemper reſuſcitabantur. [a]) Hic ſane cauſa (ſtagnans nempe circa coxam, immeabile liquidum) ſemper manſit intacta, & ſopitus ſaltem ad tempus fuit ſenſus, illa vero ut decet impugnata, ſi omnem patientiam hic ſuperet, veſperi interdum indulgeri anodynum poteſt ſine damno, ut aliquæ induciæ præſtentur. Paradoxum autem videri poterat ignaris, ſed ſciunt experti, optimum anodynum hic eſſe, dolorem novum loco dolenti inferens veſicatorium, quo ſæpe prior feliciter fugatur. Tanto autem magis matura illius adminiſtratio laudari debet, quo magis & morbus ſic ſanatur, & ſiniſtræ ejus ſequelæ abarcentur. Notavit jam HIPPOCRATES [b]) *Diuturno coxendicis morbo vexatis coxam excidere, crus contabeſcere & eos claudicare, niſi uſti fuerint.* Atque ad eum & imitatorem ejus CELSVM reſpiciens MEAD [c]) candentibus ferramentis, tribus aut quatuor locis ſuper coxam, exulcerata cute, nullam medicinam efficaciorem fore dicit, utcunque enim terreret ignis adſpectus, tamen breviori cum dolore, quam infert medicamentum cauſticum, rem peragi poſſe credit. Perpetuo elogio a Medicis & Chirurgis concelebrari debet, animoſus ille apud TVLPIVM [d]) Juvenis, qui admotum Coxæ ignitum ferrum non curſim, ſed lenta manu, mira conſtantia & patientia pertulit, ne perpetim torqueretur a tam immani carnifice, a quo ipſum ex toto crudelis hæc medicina vindicavit. Hæc methodus ſi nimis crudelis videatur delicatulo noſtro ſeculo, ſaltem potentiale cauterium applicuiſſe juvabit.

a) *Eph. Nat. Cur. Dec. III. Ao. III. obſ. 49.*

b) *lib. VI. aph. 60.*

c) *Monit. med. p. 131.*

d) *lib. III. c. 26.*

bit. Veſicatoria in iſchiade raro aut nunquam fruſtra applicari expertus eſt RIDLINVS, [e]) contumacem dolorem iis ſublatum recenſet SCVLTETVS [f]) ſemperque ea juvare ſolere LENTILIVS [g]) affirmat, addens remota omni culpa a Medico, Si nolit æger ſibi habeat. Quin Illuſtris BOERHAAVIVS [h]) Si cauterium actuale vel veſicans fuiſſet ſemper adhibitum, ut decet, ex centum ægris qui nunc claudicant, ne unum fuiſſe claudicaturum ſpondet. Cataplaſma de ſinapi ſemine, & farina avenæ cum aceto confectum, iſchiadicis admotum, partem calefacturum, irritaturum, & veſicis interdum excitatis, noxiam materiem perſpirabilem redditurum, laudari video a Medicis Anglis. [i]) Miror ergo Cl. MEAD [k]) Veſicatoria tantopere ab Aliis laudata meoque proprio teſtimonio magni facienda, & ſinapiſmis ſine dubio efficaciora, pro remediis non multum juvantibus declarare, cum humor moleſtus altius membranis os circumcingentibus infixus hæreat, atque epithema volatile, & emplaſtrum ex pice, addita euphorbii octava parte, cum terebinthina veneta, efficacius habere. Euphorbium certe acerrimum eſt concretum gummoſo-reſinoſum, ſed nihilo potentius id habeo, acerrimo & cauſtico ſtimulo pollentibus cantharidibus, neque profundius illud ſeſe in corpus inſinuaturum credo quam has, quas adeo mictu ſanguineo proritato, altius in ejus penetralia intrare ſatis conſtat. De ſetaceo & fonticulis a MEADIO laudatis, quibusque nil derogo, jam fuſius agere prohibeor.

Sed & aliud malum præter claudicationem ope Anodyni veſicatorii averti poteſt, de quo raro cogitant Practici. Scilicet interdum poſt ingentem dolorem iſchiadicum, abſceſſus naſcitur circa coxam. Hoc infortunium in *Eupolemo* jam notavit HIPPOCRATES [l]) cui non obſtante adhibita VSe, cum purgante, ſuppuratio ad coxam & commiſſuram nata eſt, ex qua per magnitudinem & multitudinem ulcerum, ac corporis debilitatem, fuit mortuus. Tranſitum talem

e) *lin. med. Anno 1695. Jun. obſ. 21.*

f) *obſ. 73.*

g) *Miſcell. Med. I. p. 286.*

h) *in Comment. ad aph. 1494.*

i) *in Nucleo Medicinæ Germ. p. 23.*

k) *Monit. Med. p. 139.*

l) *Popul. V. §. 3.*

talem in ſuppurationem frequentem eſſe dicit PISO. Eundem recenſet RIVERIVS, [m]) qui aperto abſceſſu ulcus ſordidum ad tabem perducens remanere memorat, ſimulque notat PARACELSVM, de cura illius per decoctum ligni ſancti & ſarſæ gloriantem. Sanatum interim a Medico, abſceſſum ſubeſſe mature ſuſpicato, Virum quendam, pluribus ad ſanandam iſchiadem antea fruſtra tentatis, habet CHESNAU, [n]) facta nempe ſectione, qua via patula dabatur puri valde fœtido. Eadem fortuna gaviſa eſt fœmina illa apud TVLPIVM, [o]) quæ a partu hæmorrhagia uteri exhauſta omnibus viribus, incidit in adeo excarnificantem per tres menſes coxæ dolorem, ut ſitum vix mutare poſſet, ſed formato abſceſſu immenſam copiam puris effundente, macie licet tota confecta Ægra, tamen ad plenariam ſanitatem rediit. Prorſus talem morbidam ſcenam luſam, ſed finitam quoque inter gaudia vidi ab Uxore ſpectabilis inter noſtros Mercatoris, ante paucos annos. Poſt polyporum uterinorum ſub enormi hæmorrhagia excluſionem, acuta febre corripiebatur, mala metaſtaſi in malum iſchiadicum terminata. Id inter variorum remediorum uſum pertinaciter perdurabat, atque tandem febrem lentam, totiusque corporis contabeſcentiam poſt ſe trahebat, ægraque brevi Orbi videbatur valedictura. Suaſeram mature veſicatorium, renuebant autem cum marito Chirurgi, balneaque cum lacte emollientia omnisque generis emplaſtra, & ſpiritus adhibebant. Cum omnia conclamata eſſent, ægraque dolorum furiis, ac febre ad oſſulentam maciem redacta jaceret, mollis in femore tumor monſtrabat adeſſe pus. Huic poſtquam ſatis ampla ſectione, quam in *Eupolemo* ſuo haud ſufficienter factam fuiſſe, ægre fert HIPPOCRATES, liber ſatis exitus conciliatus eſſet, in inſtanti febris cum omnibus ſuis ſymptomatibus remittebat, appetitus cum ſomno redibat atque ſub lactea potiſſimum diæta, ulcus feliciter repurgabatur, citoque ſatis nova carne impletum claudebatur.

Utinam

m) *de cognoſ. morbis lib. III. lib. XVI. c. II. in fine.*

n) *Obſerv. p. 427.*

o) *lib. III. Obſ. c. 25.*

Utinam mihi licuiſſet eſſe adeo beato, in curatione Sororis, quæ ſupererat unicæ! verum eheu illam ex ſimili malo per multos menſes ineffabiles ærumnas perpeſſam, luctuoſo fato tandem ereptam ad hunc diem acerbe doleo. Notauit Cl. REIMANNVS [p]) fœminis uterum geſtantibus præ viris, tranſitum Rhevmatiſmi coxendicum in abſceſſum familiarem eſſe, atque aſſertum ſuum ſuppeditato caſu ſpeciali confirmat, cujus proh dolor veritatem abunde didici. Miſera Soror, gravida, de doloribus iſchiadicis querebatur, ſed talibus qui geſtationis tempore, ultimisque menſibus per communes obſervationes familiares ſunt a mole uteri & preſſione, ac tenſione vicinarum partium. Inſuper autem ex lapſu in ſcala lumborum contuſionem perpeſſa fuerat, quæ me penitus latebat, cujusque damna forte cita VSe abigi potuiſſent. Poſt partum autem admodum laborioſum reſtitans & pene increſcens in puerperio, lochiis rite fluentibus dolor, efficiebat, ut ſerio de ejus cauſa cogitarem. Quamvis vero non ignarus eſſem tranſitus iſchiadis in abſceſſum, nullum tamen latens pus, ob ſui & loci craſſitudinem, ut HIPPOCRATES [q]) loquitur, ſui ſignum exhibebat. Suſpicari interim me faciebat mali diurnitas ejus præſentiam, cumque locus quem ſollicite inſpici & cum altero comparari volebam aliquanto tumidior appareret & poſt cataplaſmata emollientia applicata vere eminentior & mollior redderetur, conſtabat facile, me non falli. Tum vero eousque animi fraterni teneritudinem extendere nolebam, ac aviti extenſam memineram a Chirurgo noſtrate, qui Neptis femur, me pus abditum per integumenta palpabile, a longo coxæ dolore genitum eidem monſtrante, incidere recuſabat; ſed ocyus ad ſcalpelli beneficium confugiendum eſſe Autor eram. Effluebat mira puris bene cocti quantitas, at nihilominus licet omnes ſinus quos latens aliquamdiu ulcus formaverat, ſollicite inciderentur, oſſique carioſo ſua remedia admoverentur, febris hectica accedebat, humorumque

p) *Ephem. N. C. Cent. IX. & X. obſ. 79.*

q) *lib. VI. aph. 41.*

omnium commeatu in tabum purulentum converſo, nil lactea diæta, nil uſus peruviani corticis auxilii adferebat, ſed ob reſorptum pus phthiſi pulmonali confecta tandem, meliorem vitam anhelantem inter mille ſuſpiria animam, aphthoſo ore exſpirabat.

Verum nimis forte extra oleas vagatus redeo ad Veſicatorium, quo non ſaltem dolor optime mitigatur, ſed & ſi ſat cito applicetur, intus hærens materies extrorſum allicitur, antequam nimia copia collecta in ipſis vicinis arteriis rubris preſſis, ſtagnationibus anſam det, inflammationique ſimul & abſceſſui, hac methodo egregie præveniendo & præcavendo. Tumque omnino doloroſa licet therapia, multæ doloroſæ ſenſationes nulli Opio pacandæ tempeſtive avertuntur. Sed tamen plus ac quidem hactenus, valere illud fecit Cl. CHEYNE, [r]) in nova methodo, quam tanquam infallibilem ad ſanandos coxarum dolores proponit. Exhiberi ſcilicet jubet drachmas duas, tres, quatuor, olei ætherei terebinthinæ cum melle mane ad 4. 6. 8. dies, ſuperbibendo largam copiam ſeri lactis. Veſperi autem opiatas Pilulas Matth.; ad morbi reliquias tollendas flores Sulphuris laudat. Ac ſic certam medelam ab oleo terebinthinæ tamen præcipue, ſua penetrabilitate in minimorum vaſculorum receſſus penetrare, obſtructiones eorum aperire, glutenque lentum perſpirabile reddere apto promittit. Experiantur hanc artem Medici, quæ ſi ſemper juvat, parum niſi ſenſus ad tempus conſopitionem, Opio debet.

His de Iſchiade excuſſis, non opus eſt ut de Rhevmatiſmo ſcorbutico, & venereo, multa eloquar, namque uterque non niſi principis morbi ſanatione ſuperatur. Taceo quoque dolores artuum periodicos, quos aliis irritis præeunte mihi Illuſtr. de HELWICH [s]) aliquoties præmiſſis præmittendis, ſanavi cortice peruviano, qui & eo fine a Cl. GRIMMIO [t]) ex 22. annorum experientia laudatur. Non minus confiſus ſum experientiæ Celeb. MORTONI [u]) qui

r) *in additamentis ad Act. Edinburg. Vol. VI. No. I. p. 164. edit. germ.*

s) *Hiſt. Morb. Vrat. 1700. p. 63.*

t) *M. N. C. Cent. III. & IV. obſ. 63.*

u) *Operum Tom. II. Exercit. I. c. IV. p. 47. c. IX. p. 110. & hiſt. 22. p. 141. edit. Amſtel.*

qui hemicraniam periodicam, dolores artuum periodicos & febrem intermittentem, rhevmatiſmi univerſalis larva indutam, cortice profligavit, cujus præbiis in ultimo caſu laudani quasdam guttulas adjecit, a quo tamen ſpiritibus animalibus plus ab eo ut loquitur, quam a fermento febrili depreſſis, ægrum hebetem, & quadantenus attonitum, per 3. dies manſiſſe recenſet, quem deinceps recidivam rhevmatiſmi ſui periodici perpeſſum, VSe & ſolo cortice, brevi ſanavit. Illum vero Rhevmatiſmum quem poſt SYDENHAMVM[x]) ex febre, vel proprio Motu, vel naturæ ope, vel repetito corticis uſu, curata, obſervavit Ill. WERLHOFIVS,[y]) abigere hoc aſſerente ſolet Empl. de hyoſcyamo dolenti parti admotum, non omiſſo intus cortice.

x) *p. 351. & 376.*

y) *de febr. p. 98.*

§. XXX.

Arthritis.

A Rhevmatismo progredior ad Arthritidem veram, nulla febre, aut ſaltem haud continua ſtipatam, a pollice pedis fere incipientem, repetitis vicibus per intervalla, vernoque præcipue & autumnali tempore, quos ſemel prehendit affligentem, uni loco pertinacius inſidentem, huncque ipſum iterum iterumque impetentem, ab internis magis quam externis cauſis naſcentem, hisque omnibus a Rhevmatiſmo ſeſe diſtinguentem. Ejus ingenium verum ab HIPPOCRATIS ævo multiplici ratione ſibi & aliis proponere ſoliti ſunt Medici. HIPPOCRATES ipſe arthritidem & ejus ſpecies cum podagra a bile & pituita deduxit. [a]) Poſt eum GALENVS, AETIVS, ALEXANDER reliquique Græcorum, deinde PARACELSVS, HELMONTIVS, FERNELIVS, SYLVIVS, PECHLINVS, & Chemiſtæ cauſam in ſanguine, ſero, bile, pituita, vitio laborantibus atque in tartarea, ſulphureaque humorum craſi ac ſalibus omnis generis poſuerunt, de ſolidis vix cogitatum eſt. Neque recentiori tempore defuerunt, qui horum nævos inquirere obliti, ſaltem de fluidorum præternaturali conſtitutione cogitarunt, atque cum SYLVIO ſuccum pancreaticum acidum,

a) *de affectionibus §. 31. 32.*

cum

cum WILLISIO ſuccum nerveum acidum, cum Clopton HAVERS ſynoviam acido-auſteram vituperarunt, vel in humoribus cum Joh. COLBATCH [b]) & Michaele PINELLI [c]) & qui hunc ſequitur Cl. LOBB [d]) alcalinum ſal vel fixum vel volatile, aut mediæ inter utrumque indolis Nathanaelem LACY [e]) ſequentes quæſiverunt. Qui triſtem occaſionem in proprio corpore ediſcendi Arthritidis ingenium, diu nactus fuerat, podagricus SYDENHAMVS [f]) labefactatas ſuccorum univerſi corporis coctiones, ſed & ſpirituum animalium defectum, ſive ſolidorum debilitates ſubeſſe didicit. Poſtea Cl. HOFFMANNVS [g]) in fluidis ſal tartareum cum mucilagine glandularum quæ articulos inungit congrediens, & ut in ſolidis omnibus invalidam conformationem, ita quoque in articulorum tunicis & ligamentis tonicum robur deſtructum, peccare apud Arthriticos exiſtimavit. Sed nemo elegantius hujus morbi theoriam docuit Illuſtr. BOERHAAVIO. [h]) Hic quidem culpam indigeſtioni Viſcerum defert, quæ omnino eorum laxitatem involvit, cauſam vero proximam mali ponit in vaſculis ultimis nervoſis, nimis anguſtis & rigidis, liquidoque eorum acrimonia, & majore tenacitate laborante, ex coctionum & ultimæ potiſſimum vitio. Atque his ejus principiis nituntur certe omnia, quæ deinceps Clariſſimi Viri docte & ſolide de hoc argumento commentati ſunt, quos inter neminem novi qui poſt Cliftonum WINTRINGHAM [i]) Bœrhaaviana veſtigia prementem elegantius & accuratius de eo egerit, quam Petrus DESAULT [k]) in doctiſſima diſſertatione de Podagra. In ea probat, morbum hunc pendere a denſitate cutis, & rigiditate canaliculorum ejus minutiſſimorum, materiamque quæ illum immediate producat, nullam aliam eſſe, quam retentum perſpirabile. Vix aliter ſentit Georgius CHEYNE, [l]) quando omnem diſpoſitionem ad hanc ægritudinem collocat in anguſtia & rigiditate minimorum vaſculorum, ſtagnationibus crudorum viſcidorum ac ſalibus tartareis

b) *A treatiſe of de Gout Londini 1697.*

c) *Nuovo ſiſtema dell' origine o principio della Podagra Rom. 1734.*

d) *Tr. de diſſolventibus calculos ac curatione calculi & podagræ.*

e) *de Podagra Venet. 1692.*

f) *Operum p. 557. 558.*

g) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. II. Sect. II. cap. XI. p. 508. 509. & ſequ.*

h) *aph. 1262. 1263. 1265.*

i) *in libro de podagra Eboraci & Londini 1714. edito.*

k) *diſſertation ſur la Goutte & la methode de la guerir radicalement. Paris 1738.*

l) *in diſquiſ. de vera indole & medela Podagræ in*

tareis refertorum humorum anſam dante, ut non perſpirent, hinc ſenioribus ſubjectis rigeſcentibus malum familiare eſſe, fœminas molliores laxioribus & impetui cedentibus vaſculis præditas, immunes ab eo præſtari, aſſerit. His neſcio an meliora dixerit recentiſſimus Scriptor Cl. LIGER [m]) Primus Facultatis Pariſienſis Medicus in edito Pariſiis 1753. de hac materia tractatu. Hic cauſam eſſe arbitratur abundantiam lymphæ viſcidæ, a continuato uſu ciborum potuumque plurimum mucilaginis continentium oriundæ, a qua natura ſeſe per depurationis ſpeciem liberare conetur. [n]) Simul vero laudatus Auctor omne acidum, omnia ſalia cum tartaro excludit, unam mucilaginem abundantem ſufficere ratus, quam oberrantem antea in humoribus, non rite propulſam coire in maſſas majores, ac ob ſpiſſitudinem tandem hærere in extremitatibus vaſorum, circa articulos, ob nimis parvam eorum diametrum, aſſerit. Certum eſſe videtur, vaſorum minutiſſimorum exhalantium in corporis ambitu functioni læſæ, ob eorum rigiditatem & occalleſcentiam, forte tamen & quandoque ob laxam debilitatem, & minutam actionem, in liquida perſpiratione eliminanda, maximam culpæ partem deberi in arthritide, peccare tamen & ſimul viſcoſitate, & acrimonia, ipſa liquida. Valde ſemetipſum & alios fefellit Cl. STAHLIVS quando cum ſuis ſectatoribus Podagram ſine ſale ſibi imaginatus eſt hancque pathologiam falſam falſe riſit, uni plethoræ & ſpiſſitudini ſanguinis, ſoliſque moliminibus hæmorrhoidalibus omnia tribuens. Errant vero etiam multum, qui in omnibus ægris arthriticis in quibus valde diverſa craſis morbidorum humorum, per diverſas cauſas, & vel ob unam differentem Victus rationem ſupponenda eſt, unam eandemque illam ſibi fingunt, ad ſolam viſciditatem, ad ſolum acre unius ejusdemque generis reſpicientes. Sane in aliis viſcidum ſolum ſed diverſo tenacitatis gradu, in aliis acre ſed diverſi iterum & ſibi prorſus oppoſiti ingenii, in aliis viſcido admi-

uſum Equitis Richardi Tenniſon quæ habetur in Additamentis ad Acta Edinburg. Vol. VI. No. I.

m) *Traité de la Goutte dans lequel après avoir fait connoître les vraies cauſes de cette maladie, on indique les moyens les plus ſurs, pour la bien traiter, & guerir radicalement.*

n) *p. 62.*

ſtum acre, cauſam proximam mali conſtituere poteſt, quod in praxi probe conſideraviſſe multum intereſt. Cur vero talis materies perſpirationi inepta deponatur certo tempore ad articulos, & pedum maxime, facile intelligitur. Sunt enim hæc loca aeris injuriis maxime expoſita, motuque & exercitiis corporis duritiem & aliquam calloſitatem, perſpirationi liberæ adverſam contrahunt, atque quod primo loco notari debebat, a cerebro & corde omnium ſunt remotiſſima. Sedem primariam ipſius doloris, ad noſtrum Ævum recentiſſimi adhuc ſcriptores, cumque iis Cl. BOERHAAVE °) MEAD [p]) & HOFFMANN [q]) poſuerunt in ipſis articulorum Vinculis, & tendinibus muſculorum, in membranis ac ligamentis nerveo-tendinoſis, oſſa cingentibus, & in ſuis ſedibus retinentibus, & firmantibus quin & in ipſo perioſteo, hasque partes omnes a ſero viſcido, acrive gravari, lancinari, divelli, diſtrahi, ad rupturam uſque, ſicque affectas, in Mente ſenſum triſtem doloris excitare ſtatuunt. Verum experimentorum multitudine & conſenſu convictus Illuſtr. HALLERVS [r]) Ligamenta & capſulas articulorum, in quibus ordinarie ſedes arthritidis & podagræ ſtatuitur, glandulasque haverſianas omni ſenſu carere aſſeruit. Eaque propter immanes podagræ dolores perperam poni in inſenſibili capſula nullis prorſus nervis gaudente, quam potius ob motus perpetui neceſſitatem Natura inſenſibilem eſſe voluit, ſed ſedem eorum potius in ipſa cute vel in nervis ſub cute poſitis, collocandam eſſe edixit.

o) *aph.* 1254. 1259.
p) *Monit. med. p.* 125.
q) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. II. ſect. II. cap. XI. p.* 504.
r) *in diſſert. de Partibus irritabilibus & ſenſibilib. Comment. Acad. Reg. ſcient. Gœtting. Vol. II. inſerta.*

§. XXXI.

ejus Prophylaxis & Curatio radicalis.

Vix exprimi verbis poteſt, quam ingens remediorum farrago a Medicis & Empiricis, ab omni tempore excogitata & deprædicata fuerit, ad moleſtiſſimum hoc ægritudinis genus oppugnandum, & expugnandum. Quam vero ſi non omnino vana, quod nunquam dixerim, ſaltem quam inſufficientia ſint remedia omnia, vel ſola multitudo eorum monſtrat, quodſi enim unum ſaltem ex innumerabilibus

votis

votis & promiſſis reſponderet, omnibus reliquis collaudatis non opus eſſet, neque nova aliquis effingere moliretur, namque id unum ſeſe efferret ſtatim & innoteſceret ubique, ut inter omnia laudata antifebrilia brevi ſeſe extulit, & innotuit, cortex peruvianus. Huic ſpecifico antifebrili comparandum ſpecificum antarthriticum & antipodagricum, eheu! ingens apparatus medicinalis nondum poſſidet. Radicalem potius Therapiam, quæ etiam a diatheſi ad hunc morbum aliquem liberaret, adhuc in Democriti puteo latere, ac Naturæ ſinu recondi, profeſſus eſt SYDENHAMVS [a]) neſciens quando & a quibus in lucem extrahenda ſit. Hactenus certe illa a nemine extracta, parumque adeo ſpei ſibi de inveniendo olim ejusmodi ſpecifico eſſe diſertis verbis teſtatur ipſe etiam podagricus Illuſtr. WERLHOFIVS, [b]) contentus futurus, ſi diæta & apta forte Medicina minus ſpecifica, incrementum effectumque moleſtum inſuperabilis diatheſeos refrænare licuerit. Atque non ſine ratione Cl. CHEYNE [c]) impoſſibilitatem inventionis tuetur, cum non facile inveniendum ſit pharmacum, quod omnem ſolidorum fabricam in corpore humano transmutet, atque ſalia animalium & vegetabilium nutrimentum homini elargientium deſtruat. Ita autem rebus conſtitutis, neceſſe omnino eſt, ut poſita definita & maxime a Parentibus derivata ſolidorum fabrica, humorumque craſi, notante BOERHAAVIO [d]) podagra ut effectus totius compagis æque ſuo tempore eveniat, ac ſeminis ſecretio in Viris. Quando igitur illius liquidi arthritici elaboratio in corpore diſpoſito, & increſcens ſenſim proventus, & ſuis temporibus oboriens turgeſcentia, arte præpediri nequit; mora vero illius longior in corpore, & decubitus ad internas partes, maximeque vitales, inter adiaphora ſanitatis vitæque reſpectu, haud referri poteſt, tantum abeſt, ut emanſio & procraſtinatio paroxyſmorum, quibus id ad ignobiliores externas deponitur, perſpiratione ibi prorſus eliminandum, exoptanda ſit, ut potius

a) *Operum p. 606.*

b) *Caut. de limit. laudibus & vituperiis morborum & remediorum p. 26.*

c) *l. c. §. 13.*

d) *in Comment. ad aph. 1269.*

quia a gravioribus malis hominem immunem præſtat, acceſſus eorundem certis periodis, non obſtantibus gravibus moleſtiis, inter beneficia referendus veniat. Non ſane præter rem multis encomiis podagram mactat CARDANVS, atque peculiari diſſertatione corporis conſervatricem ſalutavit PREISLERVS, licet non deſint alii Medicorum qui rabiem & furiam ejus deteſtentur cum DOLAEO, qui eam PECHLINO [e]) adſtipulantes morbum tyrannicotatum appellent, atque facientes cum OMICHIO [f]) carnificinam habeant, juncturarumque tartarum e Tartaro repetant. Atque ſi hi non omnino falſa loquantur, licebit certe arti prudenter dare operam, modo reliquæ Valetudinis integritas & ipſa Vita nil inde detrimenti patiatur, ut paroxyſmi & rariores & magis tolerabiles reddantur, quod optime & ſecure fiet, ſi efficiatur ut materia arthritica, licet ejus geneſis prorſus inhiberi nequeat, ſaltem pauciori copia generetur, generatæque excluſio mature juvetur, & nimia ejus coacervatio graviores acceſſus excluſura ſic præpediatur. Negari nequit, dari remedia multorum celebrium Practicorum experientiis confirmata, quibus hoc negotium apte committitur, cavendum ſaltem ne nimiis elogiis quibus ſat multi Auctores boni, (Medicaſtrorum turbam quippe nil moror) adamata ſua pharmaca ebuccinant, decipiamur, aut omnia etiam in ſe bona, & uſu probata, omnibus arthriticis indiſcriminatim convenire ſtatuamus, ſed potius limites quos omnibus ſine exceptione pharmacis antipodagricis ſtatuendos voluit Illuſtr. WERLHOFIVS, nunquam excedamus. Cum podagrica materies naſcatur vitio ultimæ coctionis, vitium autem primæ, nec in ſecunda, nec in tertia, nec in ultima emendetur, quæ digeſtionem alimentorum congruorum in ventriculo juvant, & viſcera omnia confortant, jure ſibi primum locum vindicabunt. Ideoque lenia aromatica, incidentia, amara viſceralia adeo bene audiunt, quorum amplum catalogum dedit SYDENHAMVS, interque ea laudem

e) *obſerv. p. 260.*

f) *in epiſtola ad Timæum, Operum hujus p. 721.*

dem meruit Gentiana, ariſtolochia, cortex peruvianus, & chalybs. Ad ſordes autem in primis Viis collectas, antequam humores contaminarent eliminandas, multis Practicorum laudata ſunt cathartica, hermodactyli, purgationes mercuriales, & rheum, quin & emetica. Porro ad humores viſcidos attenuandos, & perſpirationi aptos reddendos acresque demulcendos aqua ſimplex frigida, & minerales variæ, decocta lignorum, infuſum herbæ thée aliarumque herbarum leniter aromaticarum, & amaricantium, tum & ſalia volatilia; ad cutis canaliculos emolliendos ac pervios præſtandos, balnea & pediluvia a peritis Medicis commendantur. Sed & varios in fines terebinthina, medii & alcalini ſales, thermæ carolinæ potatæ, Sapo Venetus, lumbrici terreſtres, ſulphur vulgare, antimonium crudum, & ex eo præparata, Mercurius, VS, hirudines, ſcarifatio, uſtio cum lino crudo, & moxa, fonticuli, ut antipodagrica deprædicantur, neque ſine ratione, ſi juſto tempore idoneis ſubjectis accommodentur. Merito vero jam inquirendum venit, num etiam dextre adhibendum Opium horum apparatui inferri debeat. Machinam ſtaticam Sanctorii ſummam directricem & indicem futurorum & faciendorum in podagra vocavit BOERHAAVIUS, [g]) atque laudato SANCTORIO [h]) Autore humores podagricorum etiamſi craſſiſſimi ſint, tantum per modum vaporis reſolvuntur, conſtantique experientia teſte, illa omnia quæ tranſpirationem impediunt inexpectatos paroxyſmos invitare, & ſæpe ſubito accerſere ſolent. Nonne ergo huic excretioni conſervandæ & promovendæ pulchre inſerviret Opium diapnoicorum & diaphoreticorum ſummum, ſalibusque volatilibus analogum, quæ parva doſi diu aſſumta, mane antequam quis ſurgat, cum largo hauſtu decocti, ad lenem madoris ſudorisque expreſſionem, tantum valere ad prophylaxin dicit BOERHAAVIUS. [i]) Ita Amatori remedii videri poſſet, multumque re ipſa ejusmodi cogitatis favent ea, quæ inter Veteres

g) *aph. 1282.*
h) *Sect. I. aph. 88.*
i) *aph. 1276.*

k) *Tetrab. IV. Serm. I. c. 96.*

l) *Hecat. II. obſ. 17.*

m) *p. 570.*

teres de opiata Theriaca habet AETIVS. [k]) *Maxime* inquit *prodeſt, ſi ſani adhuc podagrici ipſam accipiant, ſuperfluos enim humores expandit, & totam corporis miſcelam permutat, multi igitur in principio podagræ per aſſiduum ejus potum, perfecte ab affectione ſunt liberati.* Sane ſi id præſtat Theriaca, ſique inter recentiores WELSCHIO [l]) judice, opium audire meretur præſervatorium podagræ, vix alio reſpectu hoc elogium tuebitur, quam per cutis cribrum materiem mature diffiando. Verum licet hic effectus omnino convenientiſſimus videatur, non tamen dememiniſſe intereſt, opium alteri ſcopo, in prophylaxi podagræ prorſus contrariari, dum vim ventriculi & inteſtinorum periſtalticam infringit & debilitat, atque ita primæ coctioni ſtatim multum obeſt, ſicque vitium reliquis infert. Dignum notatu eſt SYDENHAMO, [m]) qui Theriacam Andromachi ex medicamentis vulgo cognitis concoctionibus roborandis præ cœteris conferre dicit, eandem tamen quia Opio abundat, in podagra, pro hoc fine obtinendo, diſplicere. Atque certum eſt, omnes podagricos habere, ut aliis etiam morbis laborantes, qui opium flagitare videntur, a nimio uſu ejus caveant, ne dum ab illis tuti præſtantur, podagram ſuam coctionum debilitate inducta, graviorem efficiant. Nil ergo ad præcavendam & exſtirpandam podagram Opium facit, imo vero nullum ex veris & appropriatis remediis quorum catalogum retuli, quodcunque demum inde ſeligatur, aliquid laude dignum præſtare aptum eſt, niſi ſimul diætæ ratio habeatur, quin hujus beneficio ſolo, ſine ullo pharmaco confirmatos podagricos ſummum levamen obtinuiſſe multiplicibus experientiis conſtitit, quod ipſum vel ex ſolo elegantiſſimo Tractatu Cl. LOBB *de diſſolventibus calculos, ac curatione calculi & podagræ ope alimentorum* diſci poteſt.

§. XXXII.

Curatio in paroxyſmo an Opium poſcat. modo affirmatur

Ubi vero miſſa prophylaxi, & curatione podagræ radicali, ſi datur, ad ſolum paroxyſmum reſpicimus, uſus

Opii

Opii quammaxime indicari videtur, quando cruciatus immanes urgent, atque dies noctesque pertinacius affligentes, omnem requiem, omnem ſomnum abigunt, invicta illa domina dolorum (ut LUCIANO [a]) podagra vocatur) aliis pharmacis placari renuente. Equidem Cl. THOMSONUS [b]) dum a ſolo rarefacto ſanguine arterias diſtendente, & nervos adjectos comprimente, vim anodynam opii deducit, arthriticis doloribus fixis minus id conferre putat, quod nullis arteriis conſpicuis, quin liquido unctuoſo, perioſtia in oſſium articulationibus, ubi labes hoſpitatur, perfuſa ſunt, ni ſaltem ſudore ab opio conciliato egreſſus labi ſternatur, atque hac ſaltem ratione fiat doloris levamen. Verum enim vero alia ratio eſt qua Opium dolores ſedat quam per rarefactionem ſanguinis, ut in ſuperioribus monſtravi. [c]) Deinde etiam nullo reſpectu habito ad ſudorem, experientiis convicti tot Auctores largiuntur, & aſſerunt, Opium vere placare dolores podagricos, quamvis eo vanitatis non facile aliquis peritus Medicus progreſſurus ſit, ut cum RHUMELIO (quem nimis abjecte de Opio in Podagræ paroxyſmo exhibendo ſentiens eapropter taxat NEUMANNUS;) [d]) pilulis opiatis antipodagricis, altum ſonantem titulum, *Surge & ambula* ſit impoſiturus. Saltem inter Practicos in eo lubenter convenientes, quod vere arthriticos dolores leniat opium, eapropter diſſenſus obſervatur, quod nonnulli id ex hoc ipſo capite omnino commendent, nonnulli autem, uſum quamvis eo ſopiantur dolores, aliis reſpectubus non conferre podagrico Ægro affirment. Inter eos qui anodynis ad coercendos dolores podagricos multum tribuunt, eminet fere, uſui Opii in genere, inter primos Neotericorum patrocinatus HORSTIUS. [e]) Is nempe in articulorum doloribus vehementiſſimis, concurrente fermentatione ſanguinis, & affluxu ferventiſſimo partem affligente, nil melius eſſe dicit, quam ebullitionem illam τάχιςα ſiſtere. Laudani igitur uſu, podagricos ita juvari

affirmat,

a) *in τραγοποδάγρᾳ.*

b) *differt. p. 123.*

c) *Sect. I. c. V. §. 8.*

d) *Lect. de Opio p. 139.*

e) *lib. X. de Pharmac. Obſ. 3.*

affirmat, ut induсto ſomno dolores brevi remittant, & rarius redeant. Atque licet alioquin varia generoſa remedia damnarit, & plane pro internecinis declaraverit GEHEMA, [f]) tamen maximas doſes Opii podagra adflictis exhibendas eſſe pronunciat. Præter hos RIVERIVS [g]) neceſſitate urgente narcotica exhibenda eſſe præcipit, quæ & fluxionem ſiſtant, & dolorem atrocem mitigent. Ex his theriacam opportuniſſimam dicit, ſæpeque iterari ad drachmam dimidiam vel integram poſſe ſine periculo, huic vero laudanum opiatum, aliaque narcotica non incovenienter ſubſtitui, ſimul monet. Porro quoque WILLISIVS [h]) inter affectus dolorificos, quibus Opium ſuccurrit, jure ſibi locum vindicare podagram notat, hocque anodynum in omnibus doloribus arthriticis, opem ſæpe egregiam, & pene divinam præſtare dicit. Non minus WEDELIVS [i]) in podagra, præcipue ſi dolor cauſæ veſtem induat, & urgendo ad ſe curationem trahat, ad Opiata confugiendum eſſe vult, ceu ad aſylum. Nominare hic mihi etiam liceat Celeb. RAMAZZINI [k]) in doloribus podagricis ſingulare beneficium ab Opio haberi aſſerentem, non quod morbi cauſam tollat, ſed quia gravia ſymptomata compeſcat, vigilias ſcilicet, & ſpirituum diſſipationem. Et quid multa! Novit BOERHAAVIVS, [l]) qui ob podagram Opium aſſumſerant, quique jurarunt ſe ſtatus illius perpetuitatem omni re quæ ipſis pretioſiſſima eſſet libenter redemturos, adeo ſuave id levamen quod experti ſunt, ipſis viſum eſt. Id ægris ſuis adferre ſtudentes Medici Vratislavienſes, referente de HELWICH [m]) alvo non obſtructa nec omiſſis humectantibus, quamvis in doſi non magna, anodyna præſcripſerunt, quin notante eodem Cl. Viro fuerunt Podagrici inter noſtros, qui expectandi ſolaminis ab Opio per aliorum & ſuam experientiam jam ſatis gnari, pilulas Wildeganſii etiam ſine Medici præſcitu quandoque uſurparunt. Neque ad hunc diem hic loci Practici haud exſtiterunt, qui dolo-

f) *in Tractatu vernaculo* Erobente Gicht.

g) *Operum p. 412.*

h) *Pharmaceut. Rat. Part. I. Sect. VII. c. I. p. 184.*

i) *Opiol. p. 126.*

k) *diſſ. de abuſu Chinæ Operum p. 237.*

l) *Prælect. in inſtit. Tom. VI. §. 856. p. 246.*

m) *Hiſt. Morb. Vrat. 1699. p. 20.*

dolores tortores etiam paulo majoribus Opiatorum præbiis oppugnari bonum & æquum cenſuerunt. Noſter certe olim Celeb. de HAHN, [n]) cum Epiſcopo Vratislavienſi, Comiti a Sinzendorff, conſultus Medicus Venetus, datas hactenus frequentius in acceſſionibus Podagræ pilulas de cynogloſſa ſuſpectas reddidiſſet, omnem lapidem movit, ut innocentiam eorundem Eminentiſſimo Ægro perſuaderet. De uſu ipſe ſic loquitur: *Nos vindicatæ hujus pilularum maſſæ adhibitionem conſtanti aliquot annorum decurſu ita comprobavimus in Eminentiſſimo Principe, ut nullum unquam ſiniſtrum effectum fuerimus experti. Confeſtim altera vel tertia acceſſionis nocte quinque vel 6. grana deglutiebat æger, rariſſime eandem doſin intra unius diei ſpatium repetere coactus. Utplurimum prima pharmaci exhibitione ſigna promoti ad peripheriam impulſus aderant, mador nempe blandus, turgor æqualis, rubor lætus, excedentisque doloris moderamen* etc. *Tantum abeſt ut cohibuerit unquam juſtum morbi articularis ſucceſſum, ut potius commodam viam ad attingendam eo facilius metam præpararit fibrarum reſiſtentiam amoliendo, partiumque ſpaſmo criſpatarum niſum refrænando.*

n) *Vide ejus Hiſtoriam Podagræ Cardinalis a Sinzendorff p. 18. ſeq.*

§. XXXIII.

Verum enim vero non deſunt tamen, etiam exercitatiſſimi in arte Viri, qui non adeo bene de Opii exhibitione ſentiunt, in paroxyſmis arthriticis & podagricis. Nil hic dicam de Celeb. STAHLIO [a]) Opium in cura podagræ, ut ſemper in cura damnante, atque ad palliationem etiam temporariam vix admittente, nitroque, tartaro vitriolato & cinnabari plus dante, quam ulli anodyno. Nil referam de ejus Sectatoribus quos inter Cl. JUNCKERUS, [b]) quamvis in atrocia dolorum correcta anodyna concedat, tamen de contracturis ab uſu eorum relictis, de ſubitanea morte, de febribus lentis & hecticis, de doloribus colicis, de obſtipationibus alvi, de paralyſi inde metuenda, verba facit.

modo negatur.

a) *diſſ. de podagra, circa finem.*

b) *in Tab. p. 395. 423. 887.*

Memorabilius multo eſt Fautores coeteroquin Opii in Praxi ſummos dehortari potius ab hoc remedio, podagricis doloribus opponendo, quam ejus adhibitionem ſuadere. Scilicet quem tot ægri adeo reformidant & longius abeſſe exoptant, artus miſere tendens, pungens, & terebrans dolor, ſi paulo intimius ſpectetur, nihilominus ſalubris eſt, atque præſente intus in corpore inexpugnabili diſpoſitione podagrica, ad arcendam a Viſceribus perniciem, & Vitæ conſervationem præſtandam neceſſarius. Eaque propter non ſane abs re, morbi hujus indolem non in aliorum ſaltem corporibus, ſed in proprio ſatis edoctus SYDENHAMVS, eum ipſum dolorem, amariſſimum naturæ remedium, quod Vitæ proſpiciat, nominare haud dubitavit. [c]) Igitur in ipſo paroxyſmo ut in paroxyſmis intermittentium, nil magni tentandum eſſe dixit, ſed tenui ſaltem diæta utendum quo Natura materiam morbificam ocyus digerat. Quanto enim magis ægri dolores leniat Medicus, tanto magis humorum coctioni eum adverſari, quantoque claudicationem arcet, tanto materiæ morbificæ expulſioni officere affirmat. Imo vero quanto magis paroxyſmi furor retunditur, non ſolum tanto diutius affligere, ſed & brevius fore ſpatium interjacens aſſerit. [d]) Atque quanquam adfligente eo alibi Opium concedat, valde tamen uſum ejusdem limitat, & fluctuare fere videtur, an ſuadere an diſſuadere debeat. Etenim *ſi dolor admodum ſæviat, æger rectius ſibi conſulet*, inquit, *ſe in lecto continendo, donec is aliquantiſper remiſerit, quam ſi anodynis utatur. Attamen haud abs re fuerit laudani pauxillum veſperi ſumere, ſi dolor patientiam multum vincat, aliter melius omittetur.* [e]) Cum SYDENHAMO prorſus faciens ETTMVLLERVS [f]) Opiata ſaltem ſola, nunquam proficua, nec interne nec externe judicat, ea potius malum contumacius reddere aſſerit, utut dolores remittant, quin quia Opio vires vitales refrænari falſo credit, eo motum Naturæ impediri, idque effici putat, ut in interioribus

c) *Operum p. 597.*

d) *p. 593. & 594.*

e) *p. 601.*

f) *Operum Pract. cap. de Arthrit.*

rioribus podagrica materies detineatur. Præmiſſo tamen quod miror Vomitu, cum Specifico quodam ſudorifero Opiata in principio paroxyſmi exhiberi poſſe largitur, ac ſi neſciviſſet, Opium eſſe ſudoriferum ſummopere ſpecificum, neque alius additione egere. Diſplicent deinde hujus generis pharmaca etiam PECHLINO, [g]) Id enim in univerſum curandum eſſe vult, ut Naturæ illum motum febrilemque fermentationem, quam nocentis ſeparatio ſequitur, ex parte adjuvemus, neque temere ei moram imponi patiamur, quod intempeſtivo Opiatorum ac Refrigerantium uſu fieri aliquando ſoleat. Noto hic ſaltem, ex eodem Ettmulleriano præjudicio PECHLINVM Opiata repudiare, & cum refrigerantibus rejicere. Parum quoque Opio favet BRVNNERVS, [h]) atque Illuſtris HOFFMANNVS [i]) de curatione Podagræ in ipſo paroxyſmo agens, ne verbulo quidem ejus mentionem injicit, & alio loco [k]) plurimos Medicorum iniquo ſæpe auſu ad Opiata tanquam ad ſacram anchoram equidem confugere ſcribit, non vero perpendere infidam horum remediorum eſſe operationem, niſi ſummo cum judicio adhibeantur. Inter recentiſſimos Cl. GEOFFROY [l]) dolorem in arthritide non ſupprimendum vult, *humor enim* ait, *in peculiaribus articulorum vaſis concretus & hærens ab inflammata parte paulatim conteritur, & reſolvitur, ita ut tandem ex minoribus in majora vaſa tranſvehatur, vel a calore partis per dolorem accenſo blandam concipiat effervescentiam, qua tenuior fit & per cutis poros perſpirandi capax.* Prorſus eadem ratione Cl. DESAULT [m]) dolorem podagricum Criſin operari affirmat, adeoque non turbandum, cum quæ judicantur non oporteat movere, ſed ſinere. Neque magis permiſſum eſſe in Praxi monet, ut Podagrico dolor ſupprimatur, quam ut fœminæ parturienti dolores auferantur, quæ potius quo magis urgent, eo citius eam liberabunt. Et alio loco cum HOLLERIO faciens qui Arthritidem febrem articulorum vocat, dolorem poda-

g) *lib. II. obſ. 26.*

h) *de Pancreate Secund. p. 80. ſeq.*

i) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. II. Sect. II. cap. XI. p. 528.*

k) *diſſ. de Cura doloris podagrici præſervatoria §. 25.*

l) *Mat. Med. Tom. II. p 712.*

m) *p. 230. & alibi.*

 gricum

gricum eundem effectum producere ſcribit, quam duplicatam actionem arteriarum in febre. Utrumque nempe morbum intenſiorem eſſe Naturæ conatum aſſerit, ad atterendam & ſubigendam cauſam, quæ eum producit, eamque ad perſpirationem idoneam reddendam. Præter laudatos magni nominis Practicos, MEAD [n]) Affectionem podagricam pro liberatione potius, quam pro ipſo morbo habendam judicat, unde magnopere cavendum, & providendum vult, ut effectum ſortiatur iſte conatus, quia ſola podagra podagræ medeatur. Præterea diſertis verbis anodyna concedi non debere dicit, niſi vomitiones & alvi dejectiones ſollicitent. Video autem plane inter repellentia podagram referri.Opiata in *diſſertatione Göttingenſi de Podagra retropulſa* [o]) ab Illuſtr. RICHTERI diſcipulo defenſa qui ſine dubio a Præceptore ſententia quam fovet, imbutus fuit, Opiata Circulum retardare. Contrariatur interim experientia SYDENHAMI qui canarienſi vino cum pauxillo laudani uſus, & in lectulo ad quietem compoſitus retrocedentis podagræ periculum ſæpe evaſit. Hoc ipſum dum recenſet, [p]) aut Cl. RICHTERVS, aut ejus diſcipulus, rem omnem exinde deducit quod Opium motum qui interdum in expulſionis negotio vehementior exſurgit, placidiorem reddat. Fallitur autem multum, nam Opium ſua interna dote auget circulum, & adaugeret magis, ſi jam nimius eſſet, theriacamque & diaſcordium Opiata pharmaca adeo pro excluſione abſolvenda laudat Cl. CHEYNE [q]) quod ipſum debilitato circulo fieri haud poſſet. Idem conſilium legere licet apud AETIVM [r]) Theriacam quippe podagra affectis opitulari dicit, maxime cum augmenti tempus præterierit, & ſtatus acuminis inſteterit, doloribus enim ſedatis per ea quæ illos mitigare poſſunt, in potu hoc remedium præberi ſuadet, quia illatos fluores conſumat & alios inferri impediat. Quanquam vero Veterum ſuffragio ſuam ſententiam firmiorem redditam magis extollere potuiſſet modo citatus

CHEYNE,

n) *Monit. med. p. 124. 125. 127.*

o) *§. 7.*

p) *§. 20.*

q) *in additamentis ad Act. Edinb. Vol. VI. No. I. §. 25.*

r) *Tetrab. IV. Serm. I. c. 96.*

CHEYNE, tamen cum inſultum morbi conamen Naturæ habeat ſuperflua ſalia per anguſtoria & rigidiora vaſa ejiciendi, [s]) in ipſa acceſſione & vigente paroxyſmo podagræ, licet ea quæ quietem inducerent & ſomnum, indicari maximopere videantur, tutius eſſe dicit abſtinere ab omnibus Opiatis, [t]) quia ſemper appetitum deſtruant, & nauſeam poſt ſe relinquant, quæ ſi ad Vomituritionem increſcat, retroceſſioni podagræ in ipſum Ventriculum facillime occaſionem præbere queat. Neque etiam hujus generis pharmaca arrident recentiſſimo Scriptori Cel. LIGER, [u]) fateor tamen rationem cur ipſi diſpliceant me non ſatis capere. Narcoticis ob relaxationem quam inducunt, inſequensque dolorum augmentum caute utendum, raroque iis opus eſſe, dicit. Crediderim autem, ſi ſaltem aliæ cauſæ uſum permitterent, relaxationem inductam ob lenimen dolorum vere velle medentem, neque dum illa duraverit metuendum eſſe, ne hi iterum increſcant. Sique ſolum lenimen ſpectetur, omnes Podagrici alta voce & conjuncta clamabunt, ſemper iis opus eſſe.

s) §. 12.

t) §. 26.

u) *Traité de la Goutte p. 236.*

§. XXXIV.

Sub quibus conditionibus paroxyſmus illud exigat, oſtenditur Auctorum celebrium ſententiis.

Sed non obſtante temporario lenimine, quod inde expectare fas erat, tot Clariſſimi Viri ut modo conſtitit, uſui Anodynorum contrariantur. Num igitur miſeris Podagricis Opio plane erit interdicendum? num neminem medentum & nunquam movere debent eorum ejulatus & querelæ, ut de placandis dolorum furiis cogitetur? Sane ea duritie cordis, ſi juratos Opii hoſtes excipias, vix ullus Practicorum facile eſt, ut ſi dolor patientiſſimorum alioquin hominum patientiam vincat, atque inſuper vires omnes prorſus, ob denegatam nocturnam requiem exhauriat, anodynis utendum eſſe haud largiatur. Ita ſane ſentiunt & illi, qui in genere Opium in Paroxyſmo podagræ lubentius omittunt, quin eousque procedunt, ut ſub indicatis circumſtantiis, ejus adhibitionem non ſaltem permiſſam, ſed &

 neceſ-

neceſſariam judicent. Qui Veterum & ſuo ævo propiorum placita congeſſit PISO, [a]) Si tantus eſt dolor, ut eum perferre nequeat æger, narcoticis utendum eſſe dicit, ſed eorundem uſum liberaliorem cavendum eſſe, neque diutius inſiſtendum monet. Poſtea feliciſſimus ille Practicus MERCVRIALIS, [b]) Ubi dolor non admodum magnus eſt, ſemper utendum eſſe ait medicamentis remiſſioribus, ubi autem ita vehemens, ut minime ſuſtineri poſſit, tunc ad narcotica medicamenta veniendum eſſe, nunquam tamen niſi validus dolor maxime coegerit. Non aliter TIMAEVS [c]) in Conſilio quod Illuſtri Regni Sueciæ Campi-Mareſchallo Leonhardo TORSTENSOHN exhibuit, ſi magnus dolor adfuerit, potionem ſuaſit temperantem & refrigerantem, cui ſi perpetua inquies & agrypnia dolorem comitetur, demum laudanum Opiatum adjiciendum voluit. Poſt laudatos Viros clariſſimos non ſine cura nominare debeo Cel. PECHLINVM, [d]) quem §o. antecedente minus favere Opiatis monſtravi. Eadem tamen citata Obſervatione aliquibus interjectis ita loquitur: *Opiata quamvis intempeſtivo uſu noxia, ſola ſæpe ſunt, quæ in ſalebris deprehenſo manum commodent, uſumque præbeant fidelem. Sunt certe caſus, ubi tanta eſt ſpirituum a dolore irritatorum ferocia, ut niſi fræno occurras, vagantesque toto corpore coërceas, in furorem orgaſmumque multo majorem, quam pridem, ſint erupturi. Continendi ergo ſunt in officio, & ſic domandi, ne irritantis materiæ ſenſus ad eos perveniat; quod ne totum palliativum eſſe credas, ipſi quoque corrigendo humori impendere ſe Opiata ſolent.* Relinquo ego hoc ipſum in medio, & dubito valde, ſupervacaneum autem habeo, quando Vir egregius ut melius res ſuccedat jungenda Opiatis ſudorifera cupit, cum quod ſæpe monſtravi, Opium in ſe ſummum ſit ſudoriferum. Liceat mihi adhuc ſemel provocare ad SYDENHAMVM [e]) qui etiam ſæviente admodum dolore rectius omitti Opium aſſerit, interim tamen ſi patientiam multum vincat, laudani pauxillum concedit,

a) *de Cognoſ. & curandis Morbis lib. III. c. 66. p. 386.*

b) *Med. Pract. lib. IV. c. I. p. 453.*

c) *Operum p. 701.*

d) *lib. II. obſ. 26. p. 274.*

e) *p. 601.*

cedit, aliter melius negligendum. Nondum mentionem feci Illuſtr. BOERHAAVII [f]) qui directe Opio nil tribuens, in Podagra interim ad ſummam doloris in loco ſævitiem temperandam, urgente ſumma neceſſitate, Opiata cum aliis remediis admittit, de quibus tamen omnibus fatetur quod non aliter uſurpentur, quin ſummopere metuatur citior induratio *loci affecti*. Atque cum Præceptore ſuo faciens de GORTER, [g]) Narcotica nocere doloribus podagricis affirmat, & nunquam exhiberi debere, niſi dolor ſit ſummus, ac alio loco [h]) de anodynis prorſus tacens, in paroxyſmo partem ſaltem quietam ſervandam eſſe præcipit, & tectam, donec ceſſaverit dolor, ſique ſit intolerabilis ſaltem fovendam emolliente anodyno cupit. Non poſſum tandem ſilentio præterire Cl. DESAULT & CHEYNE, Opio vere non patrocinantes ſed urgente ſumma neceſſitate uſum ejus & collaudantes, & urgentes. Prior regulam quidem ſecuram & conſtantem eſſe dicit, [i]) definendis ad ægri ſalutem neceſſariis doloribus, dari vero certas circumſtantias ſimul monet, quæ exceptionem regulæ exiſtere faciant, Vitæque tyrannum oppugnari, & relicta cauſa, ſymptoma reſpici velint. Ponit deinde duos caſus, primum quando cruciatus ſummi vires penitus peſſundant, ita ut ob vigilias interdum in deliquia animi æger incidat, ſecundum quando omnem humanam patientiam excedunt, ubi ſimul ad SYDENHAMVM provocat. CHEYNIVM [k]) quod ſpectat, ille licet antea ab uſu dehortatus eſſet, nihilominus in ſumma neceſſitate, quando æger per multos dies inquietus fuit, atque intolerabili dolore torquetur, aliaque remedia nil juvant, vel æque periculoſa ſunt, ex præjudicata ſua opinione, Opiata aromaticis, nervinis, & ſtomachicis, correcta pulcherrima remedia evadere, profitetur.

f) *aph. 1278. 1279.*

g) *Comp. Med. p. 56.*

h) *Syſtem. Med. Tom. I. p. 94.*

i) *p. 231.*

k) *§. 26.*

§. XXXV.

Autoris Judicium.

Ut tandem meam qualemcunque ſententiam, accurata multorum annorum obſervatione mihi natam, adjungam, notare

notare debeo, nunquam equidem me a mediocribus doſibus, quas vel ipſe ubi malum urgeret exhibui, vel ab aliis Medicis, me paulo magis officioſis, porrectas memini, pericula vitæ, & funera vidiſſe; expertus tamen etiam ſum, tales mitigando paroxyſmo adhuc increſcenti & ad ſupremam nequitiam evecto, ſæpe ſæpius fuiſſe impares. A largioribus vero, quamvis non eousque extenſis, ut illa fuit, quam notat HOFFMANNUS, [a]) cochleare nempe liquoris, ex Opii drachma una, in aquæ unciis duabus ſoluto parati, quotidie aſſumtum, ſatis certe liberalem quantitatem de Opio continens, ægrique mortem tandem poſt ſe trahens, varia omnino mala plus ſimplici vice notavi. Ut enim illa taceam, quæ etiam homini non podagrico data poſt ſe relinquunt, ex ſua natura, largiora præbia, hæc tantum noto, quæ a podagra non rite tolerata, ſed interturbata pendent, nodos, tophos, tumores œdematoſos, paralyſes, qualia inde naſci poſſe, & ſolere, quilibet attentus rerum uſu poterit ediſcere. Non ſane de nihilo ſunt quæ in *Miſcell. Nat. Cur.* [b]) & alibi, de Opiatis Arthriticos ad paralyſin diſponentibus, leguntur. Videtur certe Opium diutius figere materiem in arthritide, ut figit in rhevmatismo, cumque inflammatio nervoſa audiri mereatur podagra, morbi naturæ perinde minus videtur congruere, ut ſanguineæ inflammationi haud congruit. Neque etiam ſudor motus ab Opio, vere levat malum, ſed liquida mobilia diſſipando id quandoque gravius reddit, dum id quod impactum eſt minutiſſimis vaſculis, excluſioni ineptius redditum diutius detinetur. Quodſi vero citæ eliminationi neceſſarias dotes Opium poſſideret, podagrica materies, blanda perſpiratione, regimine, liquidis calidis, vel quibuscunque aliis benignioris naturæ remediis mota, felicius eliminaretur, ſudore nemini Podagricorum proficiente. Deinde dum Opium vere primam culinam debilitat, & coctionibus omnibus adverſatur, quanquam delinire videatur præſentem dolorem, diſpoſi-

a) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. II. Sect. II. c. XI. p. 545. caſu V.*

b) *Dec. I. Ao. IV. p. 335.*

poſitionem tamen ad paroxyſmum futurum coctionibus labefactatis, ſimul inducit, atque ut is tanto citius, tantoque fortius redeat, occaſionem præbet. Expertus ſum ſæpiuſcule quando duos ſimul, aut tres Podagricos viſitare debui, quorum unus cujus animi indolem antea cognitam habebam, impatientior reliquis Opium veſpertinum mihi extorſit, alterum tertiumque ſub tranquilla patientia, liquidorumque tenuium, blandorum, tepidorum potatione, æque, imo vero magis levatum fuiſſe, neque diutius illo, lecto affixum fuiſſe, quin appetitum deinde & vires, citius recuperaviſſe. Amicum Mercatorem habeo, qui Chiragra laborans perinde ſeſe habuit per noctem, ſive Opium mediocri doſi, ſive nitrum, ſive nil ceperit, temulentiam vero per diem ſequentem ab Opio reſiduam doluit, ſine doloris lenimine manifeſto, qui ubi in vigore ſuo conſtituitur paroxyſmus, vix magnis Opii doſibus multum mitigari ſe patitur. Medicinam ante aliquot Menſes feci Centurioni boruſſico, graviſſimo dolore genuum cubitique & carpi, in brachio ſiniſtro, cum tumore, adflicto. Dedi emulſiones lenes papaveraceas cum nitro, & infuſum ſpecier. pro ſyr. dialth. Fern. cum lacte. Non multum profeci per tres dies, & totidem noctes. Tandem coegit me ægri impatientia ut darem veſpertinos pulveres habentes granum dimidium Opii, reliqua remedia ſimul uſurpata ſunt. Statim melius habuit, & mihi multiplici vice objecit æger, cur non ſtatim exhibuiſſem hos pulveres, neſciens quod refringendo ſummo morbi impetui non æque pares fuiſſent, quam erant ad mitigandum jam decreſcens malum. Didici vero etiam aliquoties, urgentiſſimum dolorem ſæpe poſcere ut cicuretur æqua doſi Opii, maxime ſi aliorum ſymptomatum acceſſum minetur. Gonagra laborabat fœmina ſenſibilioris & impatientioris indolis. Inter perpetuos ejus ejulatus explorans pulſum & ſubſultus tendinum animadvertens verebar, ne veræ convulſiones accederent. Dedi igitur Opii granum j. in duas

doſes diviſum eximio cum fructu, nam ſtatim quietior reddebatur & per aliquot horarum ſomnum evigilans præſtantiſſimorum pulvillorum effectum multis laudabat.

§. XXXVI.

Topica. Dum vero Opium nonniſi ſumma circumſpectione exhibitum Podagricis prodeſt, ac longe ſæpius anceps eſt & inſecurum; dum ubi rabies dolorum viget, ſaltem valde generoſis doſibus datum eam retundit, talibus autem noxas etiam graves poſt ſe relinquere poteſt, & ſolet; operæ pretium videtur cogitare, anne ſecura methodo, per topica idonea, placere Ægris, lenimen adeo ardenter exoptantibus, Medici queamus. Congeſſit variorum topicorum Catalogum, ex antiquioribus & ſibi proximioribus Practicis PISO. [a]) Largum quoque apparatum habet RIVERIVS, ut WALTHERI Sylvam medicam & alios Autores taceam. Optime novi parum vel nihil omnibus externis tribuere expertum SYDENHAMVM, [b]) quin multa & longa obſervatione ſuffultum, fidenter aſſerere, maximam partem eorum, qui podagra periiſſe putantur, non tam ipſo morbo quam ſubleſta atque indebita ejusmodi medicatione fuiſſe peremptos. Neque audeo repugnare, experientia aliena ſatis convictus, atque præterea probe intelligens, non ſufficere, ut dolor remedio qualicunque foris admoto obtundatur, ſed præcipue conſiderari debere, an ſub ejus applicatione libera exhalatio ſtagnantis liquidi dolorem excludentis, ſimul promoveatur, vel inhibeatur, atque an in futurum ægri rebus vere conſulatur, an minus. His conſiderationibus intentus, nolim hic ulla ratione inunctionem balſami ſulphuris terebinthinati, nolim acria calida, nolim ſpirituoſa quovis titulo laudata, quæ tanto certius obrigeſcere faciunt partem, & mobilitati ejus aliter iterum recuperandæ adverſantur. Abeſſe quoque cupio quævis alia coarctantia poros, eosque obſtruentia, repellendo materiem certiſſime nociva. Vidi quippe a bolo armena cum ſpiritu Vini leviore applicata, poda-

a) *de cognoſcendis & curandis Morbis lib. III. c. 62.*

b) *p. 600. 601.*

O. dagram in gonagram, gonagram cum iterum loco appli-
cetur in chiragram, chiragram in funeſtam apoplexiam
24. horarum ſpatio, in fœmina quadam ſubito fuiſſe muta-
tam. Nolo ſpiritum Vini camphoratum, a quo apud Ami-
cum Pharmacopœum podagram ſuam quæ prima vice ad-
fligebat, pro eryſipelate habentem, aſthma horrendum na-
tum vidi, cedere pectoralibus a ſe adſumtis renuens, invi-
tata demum per veſicatorium ſuræ admotum, vaporemque
aquæ tepidæ ad pollicem pedis admiſſum, in ſuam ſedem,
qua expulſa erat, eandemque repetente podagra, iterum
ſublatum. Nolo aquam frigidam, a relaxatione partis affe-
ctæ, non ab ejus conſtrictione & tranſpirationis ſuppreſſio-
ne, auxilium expectans. Equidem non ignoro, ipſum
HIPPOCRATEM [c]) Patrem huic topico favere, quando frigi- c) *ſect. V. aph. 25.*
dam multam affuſam dolores podagricos levare, expreſſis
verbis affirmat. Verum etiam me non latet, paulo ante,
eundem Venerabilem Senem, frigidum inimicum nervis,
& oſſibus declarare. [d]) Rectiſſime certe inter alios quos d) *ſect. V. aph. 18.*
taceo, SYDENHAMVS [e]) & DESAULT [f]) refrigerantia e) *p. 600.*
prorſus rejiciunt, & nocentiſſima declarant, atque Illuſtr. de f) *p. 234.*
GORTER [g]) aphoriſmum HIPPOCRATIS frigidam affun- g) *in Medicina Hipp.*
dendam laudantem, explicans, ab ejus mente recedit, &
retropulſum materiæ inde metuendum, & re ipſa ſæpe inſe-
cutum, urget. Sane qui loco hujus, perſpirationem auctio-
rem potius proritari, celeres contendunt, perpendere de-
bebant ea, quæ ſcripſit in *ſtatica* ſua *Medicina* SANCTO-
RIVS [h]) lavacra frigida corpora robuſta calefacere, debilia h) *ſect. II. aph. 1. & ſect. I. aph. 69.*
refrigerare, frigusque externum prohibere perſpirationem in
debili, quia ejus calor diſſipatur, in robuſto vero augere,
calore ad imum retracto, & duplicato, & natura ſic roborata,
quæ dein retenti perſpirabilis pondus e veſtigio abſumat.
In omni Podagrico mea ſententia ſaltem pars affecta, conſi-
deranda eſt ut pars debilis, & robuſtiſſimum antea corpus
accedente paroxyſmo podagrico, fit debile. Maneat autem

 hoc

hoc corpus robuſtum, cur dum tale perſpirationi move... maxime remediis & regimine adjutum ſufficit, cur inqu admota extus frigida duplicatum robur ingenerare vellemus, cur reprimere antea materiem, ut duplicato impetu iterum ad exteriora ablegaretur, quo etiam obtento incertum tamen manet, an priſtina ſua veſtigia iterum feliciter lectura, an loca ægro ſalvando minus idonea petituta ſit. Niſi omnia me fallunt facile ex his patet, inſecurum ſaltem lenimen, minime vero veram & realem doloris medelam illum impetrare, qui frigidis externis contra Podagram pugnat. Multo ſecuriora, & apprime dum ſtrictos villos relaxant, utilia videntur oleoſa, laudata ut ab aliis, ita a Cl. LOBB [i]) qui frictionem partis affectæ, cum oleo olivarum calidiuſculo magni facit. Verum recte ut mihi videtur jam notavit RIDLINUS, [k]) oleum poros obſtruere, & ſic impedire ne partes peccantes dolorem excitantes exhalare poſſint, Matronamque oleo olivarum cui folia Rorismarini indiderat, loco dolenti illito, dolores graviores reddidiſſe ſimul memoravit. Glutinoſitate ſua oſtiola cutis exhalantia etiam oppilare videtur ſapo medicinalis albus, quem commendat LIGER, [l]) in formam paſtæ ejus ſuaſu, cum pingui quodam, ut butyro Cacao redigendus, & applicandus. Ego omnem topicorum decantatorum qualiumcunque apparatum repudio, ſola deſidero topica emollientia, & relaxantia cutim, quæ ſi non juverint ſemper, & ex voto, minuere tamen dolores poſſunt, & tranſpirationi minime obeſſe. Aqua calida Monitore BOERHAAVIO [m]) habetur inter anodyna & paregorica medica princeps, commendata ideo ab HIPPOCRATE pro placidiſſimo ad dolorum acerrimos fomento. Ea ſi affatim epota cruciatus podagricos pulchre lenit, ut ſuaſore Cornelio BONTEKOE qui HBæ Thée hanc virtutem perperam adſignabat, expertus olim eſt Elector Brandenburgicus, Medicum ſuum divitiis & honoribus mactans, quidni & immediate dolenti articulo applicata, illos obtun-

i) §. 1171. 1172. 1202. 1203.

k) *Cur. Med. obſ.* 184.

l) *p.* 266.

m) *in Chem. Tom. I. p.* 476. *edit. Lipſ.*

obtunderet. Dum in formanda ſibi juſta doloris idea occupabatur laudatus BOERHAAVIVS, [n]) obſervavit Nebulonibus torturæ ſubjectis, quando membra ſumma violentia extenſa immanes ipſis dolores inducebant, adſperſam aquam calidam, illico hos multum minuere. Nonne torturam articulorum a podagra patientibus, æque certum levamen adferret admota leniter aqua tepida, vel ſola, vel lacte remixta, & cum emollientibus cocta? Qui topicis prorſus non favet SYDENHAMVS, [o]) fatetur tamen, ſe ſibi pulticulam ex pane ſimilagineo cum croco & lacte applicaſſe, addito pauco oleo roſaceo, atque eam, præ aliis remediis profuiſſe. Atque Illuſtr. BOERHAAVIVS [p]) *ſi velis liberare locum dolentem* inquit, *fac ut fiat laxus. Hinc videmus quam mirabiliter dolores podagrici ſiſtantur, cataplaſmate ex mica panis & lacte vel aliis emollientibus.* Neque licet omnia topica primo rejiciat, Cl. CHEYNE [q]) repugnat applicationi herbarum aromaticarum & amaricantium cum lacte coctarum, vel cataplaſmati unicuivis, quod humectat, emollit, laxat & aperit. Eſto, quod monet SYDENHAMVS, [r]) cataplaſma ejus in paroxyſmi initio nihil prorſus juviſſe, ex natura tamen podagræ, non ad ſummum apicem ſuæ tyrannidis evectæ juvare debet fotus ejusmodi emolliens, quantum poteſt, neque nocebit unquam. Non diffiteri potuit PECHLINVS [s]) Cataplaſmata ex fl. ſambuci, pane albo, cum momento croci, cum lacte & oleo parata, certo duntaxat tempore, cum fructu adhiberi ſolere. Quid tumorem loci dolentis, adeo deſideratum podagricis, quia lenimen ſecum fert, citius provocare, quid rigiditatem & immobilitatem villorum felicius emollire poſſet, quam topicum remedium, ex memorata ſupellectile concinnatum? Anne enim, ſi rigor & durities paroxyſmo jam ſuperato reſtitet, certius ejus datur remedium, quam epithema emolliens, & relaxans? Putarem vero ego, ſolum vaporem aquæ calidæ ſimplicis vel lacte remixtæ, ſi peculiari enchireſi

n) *vide Praxin Medicam contra ejus voluntatem editam ad aph. 228.*

o) *p. 601.*

p) *l. c.*

q) *§. 72.*

r) *l. c.*

s) *lib. II. obſ. 26. p. 275.*

reſi dirigatur ad partem affectam, ſique caveatur, ne hæc nimis incaleſcat, ſed udori ſaltem tepido exponatur ad tempus, maximum & ſecuriſſimum remedium anodynum præbere. Didici ante plures annos præſtantem effectum ejusmodi remedii, in dolore podagrico haud mediocri. Laboraverat ſæpius antea eodem, Fœmina nobilis, remedia vero omnia interna detrectabat, cum nullam in iis fiduciam poneret; excruciabat tamen eam aliquando dolor eousque, ut me advocari faceret, ægre tamen & tum ſibi perſuaderi patiebatur ut potum Thée copioſum cum lacte, quem alius Podagrici nobilis unicum eſſe remedium, mireque ab eo collaudari & commendari ipſi referebam, parcius ſorbillaret. Dum morbi ingenium ſapere ſibi viſam edocebam, conſulo forte ut vaporem tepidum lactis & aquæ ſpongiarum mollium ope admitti faceret, ad loca dolentia. Illa autem me ſapientior calceos fieri curabat, ex conſutis ſpongiis, ſatis amplos, immittensque in eos ſuos pedes, hydrogala tepida calceos hos humectari perpetuo faciebat, ut ita in vaporis balneo locatos illos haberet. Hoc vero artificio quod dura neceſſitas ſæpe mater artium excogitarat, ſibi egregium levamen naſci plus ſimplici vice mihi enarrabat, quare & eandem methodum deinceps, quoties podagra laborabat, ſolebat adhibere, eo effectu, ut cum antea poſt paroxyſmos rigida immobilitate diu laboraſſet, dein citius ſemper a paroxyſmo, & faciliore greſſu iterum incederet.

Nullam mentionem externa remedia antipodagrica contemplatus injeci topicorum anodynorum, & narcoticorum, paſſim ab Autoribus laudatorum, ſed ſpecialius de his agam, quando ſect. III. Uſum Opii topicum in morbis ſum explicaturus.

§. XXXVII.

Symptomatum urgentium medela, in Podagra anomala.

Reſtat, ut dum tenue hucusque elogium, Opio in podagræ paroxyſmo adhiberi ſolito ſcripſi, honores juſtos eidem exſolvam, ad ſymptomatum quorundam ſanationem, paro-

paroxyſmo durante, vel loco paroxyſmi regularis emergentium, quando nempe ex mala medicatione, vel ex diætæ vitio, vel ex morbi pejori indole, intus detinetur, aut ab exterioribus ad interiora vergit materies. Sane ejusmodi ſymptomata ſæpe citæ morti ægrum tradunt, danturque inter ea quæ ſine Opio fere ſunt inſanabilia. Si in capite ac partibus vitalibus vel naturalibus malum hæreat, non bene convenire Opium edixit SYDENHAMVS. [a]) Credo ego a) *Operum*
omnium ſane mimine convenire, ſi caput patiatur, cum ad *p. 598.*
id humorum omnium impulſum potius augeat Opium, tantum abeſt, ut revellat, & aliorſum, maximeque ad loca quæ dolere debebant, determinet, quare & tum jure ab eo dehortatur SYDENHAMVS. Idem facit Cl. MVSGRAVE, [b]) b) *de Arthritide Anomala*
cephalalgiam & vertiginem arthriticam exponens, ubi præ- *cap. XIV.*
miſſa VSe & catharſi podagram expellentia dum dein com- *pag. mihi 121,*
mendat, omnia illa rejicit, quæ in artus extrudendi cauſa *123.*
exhibita in caput potius liquida urgerent. Eapropter inter alia minus accommodata pharmaca, & narcotica ſuſpicioſa & periculoſa dicit, quia repugnante Medicina capiti potius materiam alienam infigant. Atque ſi Celeb. CHEYNE [c]) c) *l. c. §. 52.*
Judice, podagram in capite ſuam ſedem nactam tractare oportet ut cephalalgiam vehementem, & inflammationem cerebri membranarumque ejus, facile patet, ejusmodi morbi ingenio neutiquam Opium congruere. VSes certe & ipſarum jugularium ſectio, remedia cathartica, veſicantia pedibus admota, ita comparata ſunt, ut eorum actio a capite humores abducens, actioni Opii e diametro repugnet. Tantum vero abeſt ut in apoplexia arthritica quocunque fine datum, locum habeat Opium, ut potius modo laudatus MVSGRAVE [d]) abuſu Opii Arthriticis materiam in cruore d) *cap. XV.*
alienam in caput intrudi, Apoplexiamque ſic ingenerari an- *p. 138.*
notaverit. Quod partes vitales attinet, præter rem timidior eſt SYDENHAMVS in concedendo Opio ubi his anomala inſederit Arthritis. Non miror in ejusmodi caſu

Opium

Opium diſſuadere illos, qui pulſum Opio dato langueſcere falſo ſtatuunt, ſed bene noverat SYDENHAMVS pulſum Opio intendi, quare & in febribus acutis illud damnavit. Non dubitavit interim MVSGRAVE [e]) in ſyncope arthritica pulſu exiſtente imbecilli, tardo, inæquali & intermittente, Opiatam Theriacam aliis cardiacis adjicere, quamvis in aſthmate arthritico illud rejiciat. [f]) Fateor nocere in pituitoſo, ubi excretione materiæ viſcidæ opus eſt, quam cohiberet Opium; ſed ſi aſthma ſimpliciter ſpaſticum & convulſivum fuerit, actis ſimul aliis, topicisque præcipue attrahentibus ad loca dolere ſueta applicatis, plus ſimplici vice Opiata profuiſſe vidi, cum non ſaltem ſtricturas placent in præcordiis, ſed & ſublatis iis, quæ omnem corporis ambitum tenebant, perſpirationem egregie moveant. Non obliviſcar Peripneumoniæ arthriticæ in qua Opium non convenire lubens agnoſco. In ejus curatione SYDENHAMVS [g]) non ad podagram reſpiciendum eſſe vult, ſed ita procedendum, ac in Peripneumonia abſoluta. Igitur VSe repetita, remediis refrigerantibus purgationibus lenientibus pugnandum inculcat; atque dum ſudoris provocationem ea ſpe, ut morbi fomes ſuper artus deturbetur, non tantum non prodeſſe, ſed vere obeſſe, materiam pulmonibus impactam indurando ſimul memorat, facile ſcitur, tacite ipſum etiam Opiata diaphoretica improbare. Notatur vero eapropter a MVSGRAVIO, [h]) qui equidem remedia Peripneumoniæ propria non rejicit, ſimul tamen eo laborandum eſſe urget, ut Venenum in partes a centro Vitæ remotas alliciatur. Atque eadem mihi ſententia fuit in caſibus ſimilibus, credidique convictus & ad ſanguinem pulmonibus impactum & ad decubitum materiæ podagricæ in pulmones reſpiciendum eſſe, illum ſolvendum, partem ſtagnantis extrahendam, ſed vim vitalem non nimis VSibus iteratis deprimendam, verum potius in eo moderamine ſervandam, ut expulſioni veneni ſufficiat, hujusque translationem ad artus

e) *cap. VIII.*

f) *cap. X.*

g) *Operum*, *p.* 599.

h) *cap. XI.*

admotis

admotis attrahentibus, & ſtimulantibus accerſendam fore. Lætus cum dilectiſſimo quodam Collega, harum indicationum omnium juſta & conjuncta obſervatione, ereptam mortis faucibus vidi fœminam ſeptuagenario majorem, quæ hodie ſana, ut hæc ætas patitur, ſuorum conventubus & conviviis intereſt. Inter certa & indubia ſigna, morbum qui Medico curandus offertur, Podagram larvatam habendum eſſe, id ponit Cl. DESAULT, quando paulo ante eum æger podagræ obnoxius leviores inſultus & dolores tranſitorios perpeſſus eſt, morbusque hos diſparentes ſtatim ſubſequatur. Ita prorſus res ſeſe habebant cum illa Fœmina, quam loquor, dolorem quippe podagricum muſſitantem, atque ſine rubore & tumore loci ſubito evaneſcentem, brevi excipiebat ſoporoſa capitis debilitas, cum reſpiratione anxia peripneumonica. Secabatur Vena largiterque educebatur cruor, exhibebatur cum diluentibus Oxymel & nitrum, ſed ſimul pedibus applicabantur larga Veſicatoria, regimineque potius quam ſudoriferis calidis perſpiratio movebatur, hisque præſidiis poſt aliquot dies cum capite pectus liberabatur, atque in pede & manu atrox dolor vitæ & ſanitatis nuncius & cuſtos, plaudentibus inter ejulatus Ægræ agnatis, comparebat.

Accedo ad ſymptomata quæ in abdomine ſuſcitantur, a retropulſa vel non expulſa ad ſua loca arthritide, quibus præcipue convenire obſervatum fuit Opium, cardialgiam, nauſeam, Vomitiones, & colicos dolores. Ventriculi debilitatem ac languorem cum Ventris torminibus, tanquam a flatu, SYDENHAMVS maxime levari ſcribit vino canarino, cum exercitio corporis, magis quam theriaca. [i]) Interim ſi ſymptoma inducias haud ferens mortem minetur, modo caput malum non impetat, ad laudanum ſtatim confugiendum eſſe, dicit. Ipſe Vir Celeberrimus hac methodo ſe ab imminente morte liberavit, [k]) cum ex errore diætetico in ingentem ventriculi ægritudinem cum vomituritione & ventris dolore incidiſſet, artubus interim ex retro-

i) *p. 597. 598.*

k) *p. 799.*

ceſſione materiæ podagricæ doloris expertibus, & ad motum plus ſolito habilibus. Non vero ſaltem vinum ubi ventriculum corripuit morbus, ſed liquores calidiores & zingiberis piperisque pulverem laudat MEAD. [l]) Interim tamen Anodyna quæ in Podagra alioquin prorſus rejicit, ſi Vomitiones ſollicitent, concedit. Et hæc quidem ut nil diſſimulem mihi magis convenientia videntur quam Vomitoria CHEYNIO, [m]) quod miror, laudata, quæ miſſis Anodynis, etiam in doloribus colicis a podagra, probat, dum eandem methodum quam Ventriculo affecto propoſuerat, & male affectis inteſtinis obtinere dicit. Sed & ſpeciatim hic commemorari debet *Diarrhœa* pro arthritica omnino habenda, ſi arthritico in mediis doloribus verſanti acciderit, eamque ſtatim excipiat doloris & tumoris externi diminutio, quamvis & eveniens tum, quando præſens in ſanguine materies extrorſum ableganda & in artus deponenda introrſum vertitur, arthritica appellari debeat. Utut vero ſi modum non exceſſerit talis diarrhœa nil noceat, quin ſalubris interdum ſit, cum numero plures Medentum & inter eos HOFFMANNUS adeo verſus tempus ingruentis paroxyſmi alvum clementibus catharticis moviſſe conſultum reputent, & reapſe MUSGRAVIUS adjectis caſibus, ſpontaneas diarrhœas proficuas fuiſſe probet, tamen & in iis, maxime quæ debilitata jam habent viſcera, ubi diutius perdurat, & copioſiores ſedes movet, mortem ſæpe accerſit, quod non minus hiſtoriis morborum adſcriptis Vir egregius teſtatur. [n]) Cito quoque diarrhœa enectum podagricum habet CHESNEAU. [o]) Ipſe recordor ut aliorum ejusmodi funerum, ita præcipue fati Eminentiſſimi Cardinalis a SINTZENDORFF Epiſcopi Vratislavienſis, [p]) qui Danubio vectus ex refrigerio & horæorum fructuum maxime Meloponum, quos impenſe amabat abuſu, & diarrhœam & Vomitiones contraxerat, eo tempore quo humor arthriticus ante fores ſteterat. Incredibili deſiderio feſtinarat Vratislaviam,

l) *p. 126. 127. Monit. med.*

m) *l. c. §. 53. 55.*

n) *de Arthritide anomala cap. 4.*

o) *obſ. p. 421.*

p) *Vid. Hiſtoria Podagræ ejus a Cl. Hahnio conſcripta.*

tiſlaviam, ut Archiatro ſuo, adamato HAHNIO redderetur, ſed omnibus viribus jam exutus erat, atque quicquid ageretur, morbi materies deponi ſufficienter ad artus negabat, ſed reſtitans intus, ægrum ſopore inducto perimebat, ego vero in teſtimonium lugubris vitæ cataſtrophes advocabar. In hoc rerum ſtatu inter alia remedia Opium & theriacam commendavit MVSGRAVE, [q]) ægrisque ſuis juſto tempore exhibuit. Deinde etiam SYDENHAMVS [r]) modo diarrhœa Paroxyſmi criſis ſingularis non fuerit, & MEAD, [s]) laudanum dandum volunt. Vidi inde aliquoties non mediocres fructus; quod vero anodyna licet mature data, non tamen juvamen attulerint modo laudato Epiſcopo, refrigerio, lubricæ totius diætæ rationi, & maxime ærumnis animi gravioribus tribuendum erat. Si Opiata, non juverint, ſudoris provocationem ſuis remediis impetratam, unicum remedium eſſe dicit SYDENHAMVS, [t]) etenim ſi hoc fiat, ad biduum triduumve, mane & veſperi per duas tresve horas continuas utplurimum ceſſaturam diarrhœam, & morbi fomitem magna vi in artus detonaturum ſpondet. Hac methodo ipſe ſuæ vitæ conſuluit, poſtquam ſe in hoc malum a potatione aquæ frigidæ pro ordinario potu conjeciſſet. Ego vero dubito an aptius ſudoriferum hic excogitari poſſit quam Opium, ſi regimen & potulenta calida aromatica acceſſerint.

q) *cap. IV. pag. mihi 49.*

r) *Operum p. 598. 599.*

s) *Monit. med. p. 127.*

t) *loc. cit.*

Non obliviſci tandem debeo calculoſi doloris cum arthritico complicari interdum ſoliti, miſerrimumque ægrum ita excruciantis, ut binis furiis ſororibus ſimul ferientibus dilacerandus, ut purgatorii & inferni ſupplicio uno tempore afficiendus, ut ſcylla elapſus in charybdi naufragus, inter ejulatus & gemitus ſibi videatur. Immiſericordis & inhumani eo tempore eſſet Practici, atque digni certe qui a gratioſa Facultate Medica vocaretur in jus, & perpetuo exilio mulctaretur, non cogitare de Opio. Dedi id his in caſibus aliquoties, recordorque Mercatoris inter noſtros, qui guttu-

las a me præſcriptas ſydenhamianas croco tinctas, aureas appellare ſolebat. Deprædicavit eas merito inventor, cum liquore poſſetico, cui radix altheæ incocta, & enemate emolliente. [u]) Paregorica quoque ea doſi quæ cerebro non obfuerit neque materiam vitioſam eo impegerit, egregia ſane cautela addita, commendare non oblitus eſt MVSGRAVIVS. [x])

u) *Operum p. 600.*

x) *de arthritide anomala Cap. IX. p. 76.*

§. XXXVIII.

Odontalgia.

Peccarem valde, ſi dum in dolorum therapia quatenus Opio obtinetur, tradenda occupor, Odontalgicorum cruciatuum oblivifcerer, ad eum gradum quandoque adſcendentium, ut Vigilias, febres, deliria, ſpaſmos, convulſiones, animi deliquia, in ſenſibilioribus præcipue ægris accerſant. [a]) Radix dentium maxillarum alveolis infixa, membrana cingitur nervoſa, ut oſſa alia ſuo perioſteo; deinde per foramen extremitati radicis inſculptum, arteriolam & venulam comitans ingreditur nervus, cumque illis aliquem funiculum effingit. Ex utraque hac cauſa ſed maxime ex poſteriori, dolori intenſiſſimo expoſiti habentur dentes. Ad hunc eo tempore præcipue, quando omnem patientiam vincere videtur, & graviora mala minatur ſuperandum, Autores fere omnes Opium laudant, interque eos & illi, qui eidem aliter non valde favent. Dehortatur equidem ab eo, cum ſuæ ſectæ Sociis Cl. JVNCKERVS, [b]) licet dolores ſint acutiſſimi, cum levamen quod per exiguum tempus adferat, gravioribus damnis ad mentem ejus compenſet, antea tamen jam & permiſerat, & laudarat MP. de Cynogl. Sed maximam ſine hæſitatione ulla fiduciam, in Opium collocatam manifeſtat VERZACHA; [c]) *Ego* inquit *quamdiu Praxi incumbo, nullum præſtantius remedium comperi laudano meo Opiato. Soleo granum unum noctu concedere, unde placidus ſubrepit ſomnus, & mane omnis dolor evanuit.* At limites aliquos remedio ponit RIVERIVS, [d]) parum quippe prodeſſe anodyna dicit, niſi fluxio auferatur, mox tamen

a) *Borellus Cent. III. obſ. 8. Ridlin. lin. med. ao. V. p. 1076. & Cur. med. obſ. 689. & 692.*

b) *in Conſp. med. Tab. de Odontalgia caut. 8.*

c) *Obſ. Med. Cent. I. obſ. 26.*

d) *Pr. Med. lib. VI. Cap. I. p. 236. 237.*

tamen etiam vehementem dolorem poſcere narcotica affirmat, laudanumque non ſolum dolorem certo ſedare, ſed & fluxionem cohibere contendit. Ipſe dolore dentium afflictus cum tumore, poſt varia remedia adhibita, illo perſeverante ſumſit laudani grana tria. [e]) Inde vero ſecutus ſomnus placidus, dolor ſedatus, fluxio cohibita, tumor imminutus eſt. Alio tempore [f]) fœminæ gravidæ tanta odontalgia laborante, ut inter lachrymas & vigilias ferrum & ignem experta, ad deſperationem fere adduceretur, exhibuit laudani grana 4., quibus aſſumtis dormivit, & ſine dolore expergefacta, reliquum Graviditatis tempus jucunde transegit. Opiatis vero etiam utendum duxit Cel. HOFFMANNVS, [g]) aliis nempe irritis, ea ſed pro ſua ſententia correcta, porrigenda eſſe docet. Eaque propter conflatas ex MP. Aloephanginarum & de ſtyrace pilulas commendat, cum olim jam [h]) diaſcordium, theriacam cœleſtem, pilulas Wildeg. & Matth. collaudaſſet. Tantam vero fiduciam ad leniendam atrocem odontalgiam in Opio ponit THOMSON, [i]) ut præ reliquis doloribus id eam tollere dicat, ex hypotheſi ſua quidem, quia arteria a carotide externa ramum quinti nervorum paris per dentium radices diſtributum comitetur, ſicque in nervos ſubjectos proximiorem & fortiorem exerceat impetum & compreſſionem.

e) *Obſerv. Cent. III. obſ. 34.*
f) *Cent. IV. obſ. 90.*
g) *Med. Syſt. Tom IV. Part. II. Sect. II. c. 9. p 479.*
h) *diſſ. de dentibus & eorum morbis p. 31. 32.*
i) *in diſſertat. p. 122.*

§. XXXIX.

Opium cum diverſo morbi ingenio collatum.

Verum enim vero mea ſententia, antequam Opium Odontalgiæ opportunum vel minus opportunum remedium habeamus, conſiderandum eſt, non eandem ſemper eſſe Odontalgiæ faciem. Exeſt quandoque dentem caries, quæ ad nervulos a quibus ejus ſenſibilitas pendet perveniens, eos lancinat & irritat, unde enata triſtis ſenſatio, per commercium nervorum longe lateque ſerpit, omneque caput quin corpus totum in conſenſum aliquando trahit. Deinde dentibus etiam integerrimis exiſtentibus, in arteriolis rubris per eorum exteriora & interiora reptantibus, inflammatio

naſci poteſt, cum febre & raptu ſanguinis ad caput, juvenibus plethoricis ſatis familiaris, quæ ſi non ſolvatur, ſed in ſuppurationem tendat, ut alia mala, ita & dentis cariem poſt ſe trahere ſolet. Aliquando ſtaſis fit in vaſculis ſero vehendo inſervientibus, atque malum rhevmatiſmi indolem nanciſcitur, in ſubjectis maxime phlegmaticis, ſeroſis, acrique colluvie humorum ſcatentibus ac catarrhalibus affectubus complicatur. Ad has multum inter ſe differentes odontalgias, quanquam in omnibus ſatis eminens poſſit adeſſe doloris gradus, attendendum diligenter eſt, antequam Medicus feſtinet ad remediorum præſcriptionem, quæ certe promiſcue juvare nequeunt, atque id ipſum & de Opio valere debere certum eſt. Si carie maximam partem exeſus fuerit dens, evulſio ſane eſt princeps remedium, tantoque magis hæc ſuadenda erit, quo magis accolas dentes alios inficere poteſt, ut vicina facere ſolent vitia, quin & maxillam ipſam. Si vero dentem ægrum eximere minus conſultum videatur, ut dum immanes dolores ſæviunt, & tumor gingivarum genarumque concurrens adeſt, commode fieri nequit, præter ea, quæ affluxum humorum avocant, ſtagnationesque diſcutiunt, remedia in uſum vocanda cariei propria, dentique indenda, & admovenda, quæ fere omnia cauteria ſunt actualia, & potentialia, vel talia ex Auctorum conſilio uſurpanda, quæ ſtuporem inferre apta ſunt. Additur talibus topicis a Practicis etiam Opium, quod quousque valeat externo uſu, exponam ſuo tempore, quando de Uſu Opii topico verba ſum facturus. Quod internum uſum attinet, cum quo jam mihi res eſt, novi bene, & hunc laudari communiter, ſed ſi narcoſi ſenſorio communi inducta aliquid præſtet, ceſſante actione remedii exſpirabit lenimen, quod unice certum expectari poteſt deſtructione ſentientium nervulorum in dente, imo vero quandoque etiam ſat magna doſis Opii interne dati nil efficiet, ut ex ſtatim dicendis clarius apparebit.

Quodſi

Quodſi deinceps Odontalgiam concipio, a ſola partium ſenſibilium in dentibus neutiquam carioſis, inflammatione rubra oriundam, congeſtionis univerſalis ſanguinis ad caput, in ſubjectis juvenilibus plethoricis, narium hæmorrhagiæ adſuetis, lautæ & vinoſæ diætæ deditis, excretionum ſolemnium ſanguinearum penuria vel defectu laborantibus, pediſſequam, atque teſte pulſu magno & forti febre ſtipatam, quicquid dicant Practici de Opio, ego certe tum id minus convenienter exhiberi crediderim. Sane Ægro illi apud RIDLINUM,[a]) qui nonniſi ſevera abſtinentia a Vino, ab Odontalgia ſæpe revertente liberari potuit, parum profuiſſet Vino analogum Opium, ſed æque ac Vinum dolores exaſperaſſet, & advocaſſet, ut in hoc caſu ſemper factum eſt. Atque in genere ut ad nullum alium affectum inflammatorium, ita & ad Odontalgiam vere inflammatoriam Opium haud quadrat, & ad hanc multo minus, quam ad inflammationes alias in medio & infimo Ventre reſidentes, quia ſpecifica virtute ad caput liquida determinat, adeoque & appulſum ad illas dentis arteriolas quæ jam inflammatæ ſupponuntur adauget, ſicque neceſſario dolorem ipſum, qui a ſanguine in apices obſtructos arietante pendet, intendit potius quam minuit. Nihil impedit Thomſoniana ratiocinatio ut ita ſtatuam, namque ſi a rarefactione ſanguinis atque compreſſione vicinorum nervorum deducatur Opii vis anodyna, in noſtro caſu congeſto & rarefacto ſanguine jam plenæ capitis & dentium arteriæ, inhabiles reddi debuiſſent nervos compreſſos, ad ſentiendum, antequam Opium quod etiam congerit & rarefacit, fuiſſet exhibitum. Si vero congeſtio peperit dolorem, major congeſtio certe opem ferre nequit, aut ſtatuendum foret, impetum ad caput qui cauſa doloris eſt eſſe augendum, ut dolorem ſuum effectum fortius queat imminuere, quod ſane ſumere vix licet, cum potius aucto impetu, augeri etiam debeat ejus effectus, dolor. Nil video quod opponi queat, niſi eousque impetum

a) *lin. med. Anno V. p. 462.*

vellemus

vellemus extendere, ut ultra modum tandem diſtentæ arteriæ omnes externi internique capitis, cum illis quas denti proprias diſtentas ponimus, omnem ſenſum ad paralyſeos & apoplexiæ initia usque ſupprimerent, quod ipſum vero ægrum ex minori malo in majus præcipitem daret. At non ſola ratiocinia opponere volo Practicis ex amore opii, & recepta communi medendi methodo aliter forte ſenſuris, ſed ad præcepta potius illorum Chirurgorum provocabo, qui data Opera dentium morbos explicarunt. Non dubito inter eos primo nominare Celeb. PLATNERVM, [b]) qui in dentium dolore cauſam conſiderandam eſſe monet, ſique copia ſanguinis peccet, ac membrana dentem cingens inflammata fuerit, venam incidendam, cucurbitulas admovendas, alvum purgantibus antiphlogiſticis ducendam, potiones dilutiſſimas cum nitro dandas, abſtinentiam ſuadendam docet, de Opio ne verbulum adjiciens. Neque etiam Opium pro interno uſu commendat celebris in ſanandis dentium morbis FAVCHARTVS, [c]) in inflammatorio dentium dolore quem ſine carie adeſſe poſſe docet, ſed VSem ſaltem, diætam juſtam & topica anodyna & reſolventia. Atque recentiſſimus ſcriptor Gallus GERAUDLY, [d]) quem unicum Odontiatri privilegio Rex inſtruxit, quique bene a carie ſejungit dentium dolorem ab inflammatione perioſtei & membranæ cavum alveolorum veſtientis, vel nervoſarum partium, quæ radicibus dentium adhærent, natales ſuos ducentem, hunc non niſi VSe, cataplaſmatibus emollientibus, lacte in ore detinendo, internisque remediis cauſæ contrariis oppugnandum dicit, quibus omnibus Opium non adjecit. Ex his vero conſiliis niſi fallor innoteſcit, Odontalgiam inflammatoriam ſine Opio ſanari poſſe, feliciusque forte & certius, per adductas a me in antecedentibus rationes, ſine eo ſanari. Atque talis etiam ſi cum carie concurrat, quando nempe in plethoricis præexiſtens a carie dolor orgaſtici ſanguinis ſuetum forte affluxum allicit, & in-

b) *inſtit. Chir.* §. *1080. 1082.*

c) *Chirurg. dentiſte edit. Germ. p. 119. 120.*

d) *de dentium morbis edit. Germ. p. 27. 28. 29.*

& invitat, melius tractatur meo judicio methodo medendi antiphlogiſtica, & topicis convenientibus quam Opio. Inter caſus quos Illuſtr. HOFFMANNUS [e]) in Medicina Syſtematica capiti de Odontalgia ſubjunxit mentio injicitur Fœminæ 30. annorum, menſium defectu laborantis, quæ dolore circa nucham, parotide cum tota regione dextræ maxillæ inflata & rubente, doloreque intenſiſſimo dentis carioſi ejus lateris, vexata fuit, pulſu ſimul exiſtente febrili & arteriis circa tempora fortiter pulſantibus. Data fuit neſcio an ex conſilio Celeb. Viri mixtura ex liquore anodyno, camphora & laudano, nuchæque & capiti epithema valde ſpirituoſum, cum camphora & Opio fuit applicatum. Miror vero ego valde, ſolamen potuiſſe inſequi licet mitigato demum dolore daretur purgans, VS. prorſus negligeretur, nullumque præſcriberetur antiphlogiſticum, ptiſana excepta. Verum & non ab omni parte felix fuit medela, namque adnexa leguntur verba: utut dolores ex parte remiſerint, remanſiſſe tamen in gingiva circa dentis ſedem fixum cruciatum, cum inſigni inflatione & rubedine, qui ad aliquot menſes durabat. Malui in talibus caſibus ſequi Conſilium FAUCHARTI, atque equidem applicare carioſo denti ſua remedia, topicaque emollientia genis, ſed ſimul recurrere ad VSem & purgantia alvum, quæ illo monitore nunquam omittenda ſunt, maxime in plethoricis, atque hoc ita præſtitiſſe me nunquam pœnituit.

e) *Tom. IV. Part. II. p. 485. 486.*

Quodſi vero ejusmodi Odontalgia carioſa vel inflammatoria, vel utraque ſimul adfligens, & ad ſummum gradum evecta, poſtulare videatur Opium, Medicusque fautor ac æger vigilans & querens ſine eo eſſe nolit, ſaltem ante ejus uſum evacuationes & revulſiones præmiſiſſe, ſanguinemque diluiſſe ſumme neceſſarium erit, aliter enim certo certius maxime in ſucciplenis corporibus, malum congeſtionem aucturo Opio, magis exaſperabitur, quam delinietur, aliaque conſectaria ab impetu ſanguinis ad caput invitabuntur,

tur, quæ miſſo narcotico pharmaco, eventura haud fuiſſent. Sane RIVERIVS [f]) ſupra laudatus quando laudanum commendat, non oblitus eſt adjicere, id tuto exhiberi poſſe poſt remedia univerſalia, atque cum ipſe odontalgia cum tumore ſupra mandibulam inflammatorio laboraret, poſt VSem demum ad laudanum confugit. [g]) Juveni 20. annorum gravi dolore dentium correpto dedit Cl. HEISTERVS [h]) pulveres nitratos cum laudano, ſed præmiſit largam VSem in pede, quam licet communiter neglectam, ſumme tamen neceſſariam & utilem in plethoricis maxime, exiſtere monet. Quam parum poſſit Opium ſine illa didici aliquando ſatis evidenter. Fœmina obeſa plethorica menſes parciores habens, ſaltans & corpus exæſtuans, tempore brumali in conclavi haud calefacto, contraxerat atrociſſimam odontalgiam. Altera die convivio intereſſe exoptans extorquet a me anodynum. Perdurat dolor, ſequenti die ſumit pulveres ſalinos alvi lubricitatem inferentes, cubitum itura iterum capit anodynum, ſed ſine fructu ullo, tandem VSe protinus a malo liberatur. Quantum vero valeat vel ſola VS. larga, docet Obſervatio THONERI, [i]) fœminam plethoricam ſiſtens, quæ largiſſima detractione ſanguinis in pede, ad animi deliquium usque, ab exquiſitiſſima odontalgia ſtatim liberata eſt, & alia virginem plebejam memorans, quæ ſcarificatione & cucurbitularum applicatione in ſcapulis, cervice, & ſupra utrumque cubitum, irritis aliis ab immani cruciatu vindicabatur. Memorabilis quoque eſt annotatio RIVERII, [k]) quando ſi VS. indicatur largam ſanguinis evacuationem frequentiſſima Experientia in odontalgia promptiſſimum remedium ſe expertum eſſe refert. Confirmant hoc aſſertum Odontalgiæ multæ, ex neglecta ſueta VSe evenientes, qualem habet HOFFMANNVS, [l]) atque aliquoties per annum adminiſtrata præcavendæ. Refert Vir clariſſimus Odontalgiam ad Rhevmatiſmos, quando itaque illam conſidero ut Rhevmatiſmum inflammatorium, tum facile

f) *Operum p. 237.*

g) *Obſervat. Cent. III. obſ. 34.*

h) *Obſervat. Med. Chir. 166.*

i) *lib. II. cap. de Odontalgia obſ. V. & VI.*

k) *Operum in fol. p. 236.*

l) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. II. cap. de rhevmatiſmo odontalgico obſ. V.*

mecum in ſanatione convenient perpendentes ea, quæ antea de Rhevmatiſmo inflammatorio, & Opii noxa in eodem, variorum Auctorum ſententiis firmatus ediſſerui.

Sed datur adhuc Odontalgia rhevmatica a ſero viſcido lentoque, aut acrimonia ſpecifica imbuto, deducenda, ſine Orgaſmo, ſine pulſu aucto adfligens, & vagis motubus febrilibus ſaltem ſtipata pituitoſis cocochymicis, cachecticis, ſolemnis. Huic per Auctorum celebrium teſtimonia quibus Experientia ſuffragatur, purgationes mercuriales conveniunt, ita diu durantem talem Odontalgiam Jalappa & Mercurio dulci cito curatam habet RIDLINVS.[m]) Si iisdem malum non cedat, ad decocta reſolventia ſudorifera, errhina, & veſicatoria maxime conveniendum, quæ pone Aures applicata modo citatus RIDLINVS [n]) fere nunquam fruſtranea eſſe dicit. His pharmacis jungere Opiata ego quidem nullus dubitarem, quanquam id non adeo ſolemne ſit Practicis, quæ tamen in frigido rhevmatiſmo, cum aliis calefacientibus non permitti ſaltem, ſed vere commendari debent. Probe memini me ſubjectis non in juvenili ætate verſantibus nec activa indole præditis, quibus circulus nulla velocitate peccabat, ſed potius intendi debebat, poſt molem humorum minutam per purgantia appropriata, veſperi dediſſe Theriacam magno cum fructu. Legi dein cum voluptate SCHVLTZIVM [o]) talem odontalgiam ſæpe repetentem, curandam velle, purgantibus fortioribus & Opio.

m) *lin. med. An. II. Novembr. obſ. 14.*

n) *lin. med. 1695. Jan. obſ. 14.*

o) *diſſ. de purgatione copioſa & nimia §. 15.*

Odontalgia a ſero acrimonia ſui generis, arthritica, ſcorbutica, quin & venerea laborante, non tollitur radicitus, niſi juſtæ humorum correctioni fuerit ſatisfactum.

§. XL.

Otalgia.

Poſt conſideratam Odontalgiam, jam & Otalgia, quæ membranæ nervoſæ meatum auditorium arcte ambientis rhevmatiſmum frigidum vel calidum involvit, atque dum hic obtinet, in vera inflammatione, non raro in ſuppurationem abeunte fundatur, ſilentio haud prætereunda eſt. Gra-

 viſſimus

viſſimus ſæpe hic dolor eſt, teſtibusque Auctoribus febrem, agrypniam, deliria, convulſiones proritare aptus. Variis itaque remediis indiget, ſed pro efficaciſſimo leniente a plurimis Scriptorum Opium declaratur. Ipſe HOFFMANNUS a) id rite correctum in Pilulis Starkey, Wildeganſii, & de Styrace, laudat, laudanum liquidum Syd. & Helmontii ſimul adjungens. Atque qui de Morbis Aurium ex inſtituto egit Cel. DUVERNEI, b) doloribus immaniter affligentibus externe & interne uſurpanda narcotica commendat. Poteram hic meas animadverſiones adſcribere, atque varia commentari, quanta circumſpectione dolori a calore & inflammatione enato Opium opponi debeat, quod non niſi evacuantibus præmiſſis, locum ſi habet, habere poteſt. Sed ſæpius dicta repeterem ſine neceſſitate; omnia quippe huc trahi poſſunt, quæ de Odontalgia, Uſuque Opii in ejus medela, modo elocutus ſum. Eadem certe methodus in utroque affectu valet, ſi univerſalia conſideres, topicaque congrua dentibus, & meatui auditorio applices, quæ & ſæpe eadem eſſe poſſunt. De his vero fuſius exponere jam meum non eſt, de Opii uſu topico in Otalgia, agam ſuo loco. Doleo vero dum jam Tractationem de doloribus finio, me hactenus impetrare non potuiſſe Cl. LOBB librum *de morbis dolorificis*, quæque de Opii in iis adhibitione egregio Viro ſit ſententia, me adhuc ignorare.

a) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. I. Sect. II. cap. X. p. 492.*

b) *in Tractatu de Auditus Organo Part. III.* §. 22, 28.